

Aetii
Sectio III
T J.

3/4.

3/23

R
2869

R V 1920:4605. IV 51

R 245.

Aelius non
Annida in Mesopotam
Lamien
 502-575 p. l. n.

31
AETII

MEDICI GRAECI

contractæ ex ueteribus
medicinæ sermo-
nes XVI.

Per Ianum Cornarium Medicum Physic-
um Latine conscripti.

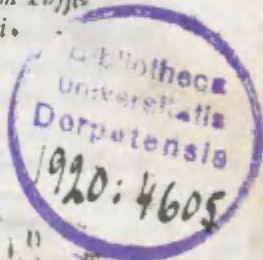

V

NUTRISCO

EXTINGVO.

VENETIIS ex officina Farrea.

M D XLIII.

AMPLISSIMIS AC PRVDENTISSI-
mis honestissimisque uiris Senatui Populoque impe-
riali urbis Francforden. Ianus Cornas-
rius medicus Physicus S. D.

Etiam medicum græcum iam decennium quum uertendum suscepissem, multum operæpretij mox ab initio facere, mihi uisus sum. Tamen etsi enim fragmentum tantum, uenerandæ tamen illud uetustatis, mihi obtigisset, attamen ex eo ipso colligebam non uulgare ali- quod consilium illi uiro fuisse, sed institutum penitus optimum, & ab omnibus approbandum, totam uidelicet medicinam in breues quasdam summas contrahendi. Erat autem tum mihi, sicut plerisque omnibus autor ignotus, nisi quod Asulanorum apud Venetos familia, græci exemplaris editionem pollicita erat, ante Hippocratis, & Galeni operum editionem. Itaque etiam si fragmentum illud meum sex sermonum, ab octauo usque ad decimum tertium, contemptibile uideri poterat, ut in publicum ederetur: & incertum esset ad quot libros uniuersales, aut sermones partiales, autor opus ipsum extendisset: tamen nequitquam suppressendum ratus inuentum thesaurum (sic enim tum mihi placebam) sex illos sermones in latinam linguam à me conuersos edidi. Neque male successit. Nam nouum & incognitum opus studiosi benigne exceperunt, per omnem ad eam Europam, ut etiam Italiae uisum sit, non paruum esse incommodum, totum illum

EPISTOLA

autorem non ad Latinos translatum extare. praesertim
 quum totum graecum opus in aliquot exemplaribus in
 Italia superesset. Et tum sane excitatus est quorundam
 magnorum & rectis studijs bene uolentium Heroum sti-
 mulis Baptista Montanus: non incelebris apud Veronen-
 ses medicus, qui exemplarium illorum copia confusus, &
 priores, & posteriores, quos ego non habueram sermo-
 nes, fragmento meae translationis adiecit, & sic transla-
 tionem meam suae apud Venetos editioni inseruit. Et
 quia candore quodam hoc a se factum esse, in praefatione
 testatus est, ego uicissim illi hoc talionis uice repen-
 dam, quod studiosis cognoscendum propono, hacten-
 us translationem illius, una cum mea luce ferre potuisse.
 nam in posterum non erit, qui me iudice, uel meam prio-
 rem, uel illius conuersionem, per omnia sequi debeat. Di-
 seipulus est prioris posterior dies, honestissimum est cer-
 tamen, non solum alios, sed etiam seipsum superare.
 Promde totum opus Aetij etiam nos adepti, illud denuo
 ex toto conuertendum suscepimus, non tantum quod uis-
 deam, dum exemplaria alia plus, alia minus, adscripta
 habent, unum aliquod certum sequendum esse: Sed etiam
 ut ne amplius sit styli diuersorum interpretum, in uno
 opere pugna. Et hoc meum consilium si Montano sequi uis-
 sum fuerit, adeo non improbabo, ut ingentis candoris lo-
 co id habiturus sim, si etiam ipse totum Aetij opus ex
 sua interpretatione legendum edet. Quapropter meam
 operam non aliter studiosis approbare uolo, quam ut pu-
 tent me nulla quam publici commodi causa commotum,
 huc progressum esse, & sincere optimum medicum emen-

NUNCVPATORIA.

datissimum, ac optime Latinum factum (quantum eius
 per me fieri potuit) inuulgasse. Tantumque abest ut in praef-
 sens eius translationem, propter meae editionem, super-
 fluam uideri uelim, ut uehementer expetam etiam illum,
 totum opus de suo denuo publicare. Et nisi fallor, haec res
 non tam ad illius gloriam spectat, quam publicam stu-
 diosorum utilitatem: praesertim eorum qui Latinam lin-
 guam solum nouerunt. Continget enim ipsis ex utriusque
 translationis collatione, ut ueram sententiam assequantur.
 Atque utinam etiam hi qui ex Hispanis, alias de mons-
 tibus umbras nobis utrisque offundunt, & in alienis libris
 ingeniosi sunt, huc incumberent, ut similem, aut potius
 rem, (qualem ostentant) operam praestarent: plenis lucis
 eis studium hominum collaudarem. Iam quod illos facere
 iuuat, nemini prodesse uideo. Et reuera in quatuor uersibus,
 si quando aliquid e suo exemplari, uelut potiore ci-
 tat ille, plures errores in conuertendo admittit, quam in
 integro sermone prioris editionis inueniuntur. Deinde
 leuissima quaeque, & nullius momenti notat. Verum ubi
 nodus aliquis incidit, ibi transfilit uelut angue constricto,
 & nihil hic secat Tenedia ipsius bipennis. Sed huc pro-
 gredi nolebam. Hoc uolebam, expetendum mihi uideri,
 ut & ex hispanis latina Aetij translatio extaret: quo sic
 studiosi medici uel auctam, uel decurtata, aut etiam cor-
 ruptam lectionem diuersorum graecorum exemplarium
 cognoscerent. Hispani suum in hac parte ducem, itemque
 Itali suum haberent. Profecto mihi satis est, si Germanis
 meis mea & placent, & profunt. Iam uero eiusmodi ca-
 uillationibus nihil proficitur, & in talibus annotationibus

EPISTOLA

bus utcumq; ueri inueniendi studium pretextitur, tamen hæ sunt ipsissimæ maligni ac morbidi ingenij notæ. Facile est aliorum errores indicare. Sed te ipsum inculpabilem præstes, si quid simile tentes, aut etiam in his annotandis, hic opus hic labor est. Et cognosco pennas, ex corpore commentariorum meorum medicorum, in Galeni ~~καὶ τῶν~~ totos libros conscriptorum, extractas, & sagittis illius adaptatas, ut uehementiore impetu in me ferrentur. Non enim non uidebam ipse quæ mihi in mea translatione displicerent. Verum ea, quia potioris aut alterius exemplaris copia deerat, interim ferri posse sperabam, donec clare à meipso iudicaretur, id quod factum est mox in relatorum commentariorum editione, in quibus potissimos locos prioris meæ in Aetio translationis indicani ac retractaui: Et iam amplius fiet, in huius repetitione meæ translationis editione, quam ad duo exemplaria præuia à me conscriptam, & ad Galeni ac Pauli lectionem collatam, in omnibus sequendam puto. Neq; curandum arbitror, si alicubi aliam exemplaria, plura uel pauciora habent, aut etiam ordine immutato. Hoc enim in eiusmodi autoribus peculiariter contingere potest, ut certi loci ab alijs atq; alijs augeantur, aut imminuantur, dum quisq; postea uel sibi approbata addit, aut superflua iudicata detrahit. Quod ipsum fortassis etiam ab ipsis iustis scriptorum autoribus aliquando fieri contingit. Hanc ipsam operam meam in urbe uestra, Viri Francforden. à me perfectam uobis inscriptam, ac dicatam esse uolui. Nam quum aliàs hoc inscribendi libros magnis principibus, ac urbibus munus, publice receptum sit, ego

NUNCUPATORIA.

qui apud uos iam in quartum annum medicum physicum ago, neuiquam committere debui, ut ex scriptis meis non eximium aliquod specimen, quale sanè hoc Aetij à me Latine conscripti opus esse iudico, urbi uestræ peculiariter à me desumaretur, quo uestro grauissimo iudicio approbatum, maiore gratiâ ac autoritate in publicum exiret. Atque haud scio an post ulla alia imperij Romani urbes, uestra respublica numerari debeat, tot insignibus ornamentis præ ceteris clara. Primum enim quid præclarior urbi alicui contingere possit, quam quod urbs uestra iam per multorum annorum successionem habet, aureæ etiam appellatæ bullæ sacramento roboratum? Quod uidelicet Romanus futurus rex in sola uestra urbe, excitis è sedibus suis Romani imperij electoribus, tanquam ad rem orbi terrarum imprimis, uelut etiam est, necessariam eligitur, proclamatur, & ex urbe orbi, Rex & imperator suus innotescit? Quod si præcos historicos omnes diligentissimos in hoc exquirendo, describendoq; esse uidemus, ut regum ac magnorum principum ortus, ubicunque tandem contigerunt, tanquam locis in quibus contigerunt clarioribus inde futuris, exacte prodant ac conscribant: Et hodie in annales principum referre mos est natales ipsorum locos: Quod momentum satis amplum urbi uestræ statui potest: ad quam non unus aliquis magnus princeps, sed tam multi tot uoluentibus annorum seculis, orbis imperatores, ueri ortus sui primordia referunt, maxime qui non fortuito, ac incerta nascendi sorte ipsis contigit, uerum septem sacramento adiuratis principibus, totius Germaniæ supre-

EPISTOLA

3
 mis, ob hoc Electoribus imperij appellatis, eius gratia cō-
 uenientibus, & summa fide, incorruptissimis iudicijs, fir-
 missimaq; autoritate, noui regis Romani atque orbis do-
 mini futuri. immo clementissimi imperatoris, ortum ac
 natiuitatem, hoc est electionem, orbi uniuerso salutarem
 pronuntiantibus. At uero ut maximum est hoc urbis uest-
 ræ, uiri Francforden. decus, sic non minus ornamen-
 tum ex nobilissimo emporio uobis accedit, quod omni-
 um totius Germaniæ emporiorum maximum esse constat.
 Possint fortassis alijs alia quædam emporia, aut ob merc-
 cium quarundam pleniorẽ ubertatem, aut uiliorem
 annonam, aut perpetuum emporij statum, præferenda
 uideri. Verum ob mercium omnium æqualem apud uos
 copiam, mihi quidem nullum emporio uestro maius uis-
 detur, præsertim quum duobus fiatis anni temporibus
 celebretur, quibus quisque & sua commode aduehere
 ac diuidere, & aliena comparare potest, non dubito
 quin maiore utrinque lucro, quàm si perpetuus emporij
 status apud uos extet. Quanquam si quis adedò extra sta-
 tam duorum temporum oportunitatem uos adeat, repe-
 rire itidem possit, & emptorem & uenditorem, qua-
 rundam mercium ab ipso expetitarum. Quantæ uero
 commoditatis res sit, talia emporia esse ac celebrari,
 uel inde palàm sit, quod egentissimi sunt populi, ad
 quos nihil peregrinarum mercium inuehitur, ut & hoc
 nomine insigniter celebris uestra urbs sit, quod hanc
 commoditatem ex se in uniuersam ferme Europam de-
 riuat. Atque sint hæc quidem præcipua duo uestræ ur-
 bis præconia. Mibi uero neque hoc leuiter ad lau-

NVNCPATORIA.

dem uestram pertinere uidetur, quod mechanicarum
 artium opifices per omnem Germaniam, morum, cons-
 suetudinum & rituum, unicuique arti peculiarium
 præscripta ac rationes, ex uestra republica uelut optime
 instituta, aut primum petunt, aut si prius habent, ex
 uestris emendant ac confirmant. Quid uero an non
 prædicandum uel imprimis erat? quod artis gladiato-
 riæ apud Græcos ac Romanos olim celeberrimæ, hodie
 ubique exoleta ac intercepta, nulla totius or-
 bis parte, tam insignia uestigia resiliant. Quum enim
 gymnasticas partes pleræque omnes hodie sublatae sint.
 Nam neque in usu sunt tam frequentia & prisca ad-
 dedò quotidiana balnea. Neque desfrictiones ex oleo
 quotidianas, aut ulla aliquas, ualitudinis conseruando
 gratia, hodie corporibus adhibemus. Et palaestra fe-
 re tota intercidit, ut etiam strigmentorum ex balneis,
 & palaestra ueteribus Medicis petitorum, æque mates-
 ria atque usu careamus: gladiatoria ars apud uos non
 tantum præclare exercetur, sed eam exercentibus etiam
 præmia constituta sunt, & in ea præcellentes, gladi-
 toriæ artis magistrum publicè creantur. At uero quàm
 utiles res sit humanis corporibus, immo etiam animis,
 gymnastice, cuius pars est & ipsa gladiatoria, uel maxime
 ab ipso omnium studiorum doctissimo Galeno, in li-
 bris salubrium, siue de sanitatis tutela declaratur. Quin
 idem ad Thrasibulum scribens dubitare audeat, nū ad me-
 dicinam, aut gymnasticen ptineat sanitatis tutela. Intantū
 uidelicet comodat apta corpus exercitatio, ut nō mini-
 ma pars artis tutelaris sanitatis ipsa gymnastice existat.

3
L
EPISTOLA

Atque hoc sanè modo, idem fuerit optimus medicus, qui optimus corporis exercitator, ad sanitatem uidelicet conseruandam, quem græci significantissime, non medicum, sed ὑγαιῶν, hoc est sanitatis tutorem appellant. Quare minus mirum mihi uidetur, fuisse semper, & esse adhuc honoratissimam apud uos artem medicam curatiuam, quum uideam etiam superesse apud uos ferè solos, aut certe non alios quàm qui à uobis transsumpserunt, artem medicam sanitatis tutelarem. Hæ enim duæ maxime ac principalissimæ, sunt partes medicinæ, quarum altera ὑγαιῶν, altera ἰατρὰ πρὸς τὴν μὲν ἀσθενείαν appellatur. Quanquam autem in hoc diligentia uestra omnibus admirationi sit, ut bonos apud uos Medicos semper habeatis, tamen nescio quo malo fato id fiat, ut uulgus æque apud uos, uelut nunc ubique gentium, ferè pessimos sequatur, hoc est ut ego puto sui simillimos. An autem hoc ex reipublicæ utilitate sit, indiscriminatim quosuis ad medicinam publice exercendam admittere, id quod apud uos uelut in libera urbe, omnibus liberum est, ampliore consideratione opus habet. Illud certe magna laude præ omnibus Germaniæ urbibus facitis, quod tot medicos, quot nulla alia, publico salario alitis. Par est, aut etiam amplius, studium uestrum in conseruandis bonarum literarum ac artium studijs, Nec desunt uobis præceptores, uel maximis scholis pares. Quin & celeberrimos multos reipublica uestra habet Iurisperitos, quibus omnibus tum in iure dicendo, tum etiam priuatim quibusuis ad consulendum, publicis constitutis stipendijs utimini. Quod uero maximum est, pietatis studia, &

NUNCUPATORIA.

renascentem uerq; Christianæ religionis cultum, tanta prouehitis moderatione, ut etiam ipsis ueræ pietatis aduersarijs admirationi sitis, dum uident ac audiunt populum à uerbi ministris ac doctoribus placate edoceri, & sedatis animis populum de sacris concionibus, ad suas functiones obeundas abire, & à neutra parte tumultus cieri. Quæ res summam magistratus prudentiam declarat. Vulgo dicitur, qualis princeps, talis populus. Sed egregie dixit poeta ille. Mobile mutatur semper cum principe uulgus. Quare amplissimi senatus imaginem, uel in ipso populo spectare apud uos licet. Sed heu cladem ingentem illam, ex quo magno illo reipublicæ uestre principe orbati estis PHILIPPO Forstienbergero, in omnibus bonis studijs, ac uirtuosis actionibus uiro admirando. Cuius ego priuatus priuatim et amore, & admiratione, adhuc ita afficior, ut eius sine suspirijs nunquam, sæpissime etiam lachrymis obortis, mentionem facere possim. Quanto magis putandum est uos uestrum uulnus sentire, à quorum corpore ille resectus est. Erat uir eius ætatis ut recte immatura morte ereptus dici possit, sexagenario propior quàm quinquagenario. Sed corpus uegetum aderat, ac animus uiuidus, ingenium acre, iudicium exactum, mores mansueti, sermo suauis. Et in summa natura ad benefaciendum omnibus, neminem laedendum nata, quod quo rarius est, eo maiorem laudem in magistratu meretur. Vtranque insuper callebat linguam, græcam supra mediocritatem, latinam ut cum magnis professoribus certare potuisset, quod aliquot ipsius ad me scriptæ epistolæ testantur. Et quum tota uestra

3
 EPISTOLA

republica ex eo penderet, & perpetuis senatus curis gra-
 uaretur, tamen quantum succisui temporis suffurari po-
 terat, id totum conuertebat ad optimoz autoz lectio-
 nem. Et hoc tempore præter reliqua, totum Homerz græ-
 cum perlegendum ac conferendum susceperat. Hæc faciẽ-
 tem superioris ætatis inauditus Germanis ætius corrip-
 puit, & ardentissima febris abripuit, quam eodem tem-
 pore in me sæuientem summa difficultate ego uix a me
 reieci. At siue bonorum usum nobis non fauent inuida fa-
 ta, uelut poetis quibusdam placuit, siue ostendit deus ma-
 gis quam tradit optimarum rerum fruitionem: profecto
 uestrum luctu, priuatus meus dolor proferre cogit, quo
 optimi ac sapientissimi uiri obitus reuera reipublice ue-
 stre immaturus, a me publice deplangeretur. Videor ta-
 men mihi aliquanto leuius ferre illius ad meliorem uitam
 translationem, quum considero qualia reipub. decora
 post se reliquit, generos suos, uiram omnibus bonis stu-
 dyis fouendis ac prouehendis natum, Iulianum ab Holt-
 zhusen. Et soceri uestrij innitentes, ex ueteri familia ad
 Iuuenes appellata, Orthonem ac Danielem. Nec desunt
 alij egregij uobis uiri, qui certatim conentur, ut sincera
 pietas uigeat, & literarum ac bonorum studiorum honos
 persitet ac conseruetur. Sed quorsum tandem hæc omnia?
 Nimirum quum in urbe uestra uiuo tot insignibus deco-
 ris celebri, ut uidear uirtutis uestre aliquam rationẽ ha-
 buisse, dum & grauissimis iudicijs uestris approbatã hæc
 operã meam uideri uolo, & uicissim meã erga uos uolun-
 tatem declarare cupio: quo utraq; re cognita, studiosi
 rerum medicarum hoc Aetij opus à me latine conscrip-

NVNCPATORIA.

tum, alacrius excipiant, auidius perlegant, studiosius se-
 quantur, & medicando de humano genere bene merean-
 tur. Quod ubi continget, non dubito quia intelligent hoc
 uestrum uiri Francforden. beneficium esse, quod tantum
 autorem, insignem medicum, in publicum usum editum
 habent. Crede mihi quisquis es rerum medicarum stu-
 diose, si totum Galenum contractum, si totum Oriba-
 sium explicatum, si Paulum ampliatum, si omnes ue-
 terum speciales, tum per pharmacã, tum per chirurgiam
 aggressiones, ad omnes affectiones, in summa habere
 uoles, Aetium habes unde totum hoc petere, ac ferre pos-
 tes. Neque refert an sit Aetius ille Hæresiarcha, aut alius
 quispiam Amidenus Opsicij comes, uelut quædam ex-
 emplaria prescriptum habent. Certè Aetium hæresiarcham
 uarijs artibus instructum fuisse, & philosophicis
 Aristotelicis rationationibus ingenium exercitatum ha-
 buisse, D. Epiphanius abunde declarat, in opere
 contra Octoaginta hæreses, quod item recens in latis-
 nam linguam translulimus, ut fieri potuerit, eum etiam
 medicinam tractasse. Nam quod comitis dignitas recen-
 tior sit, quam in Aetio hæresiarchæ competit, penitus
 falsum est. Habet enim iam citatus à me D. Epiphanius,
 comitum appellationem ac dignitatem sub ipso Constanti-
 no Magno receptã. Et Iosephum quendam è Iudæo Chri-
 stianum factum, ea dignitate à Constantino Magno do-
 natum tradit. Potuit igitur fieri, ut aurifaber usque ad
 perfectam ætatem Aetius, & postea ad Aristotelicæ phi-
 losophie studia progressus, & deinceps à Georgio Ale-
 xandrino diaconus constitutus, tandem per principem

31
 EPISTOLA NVNCVP.

aliquem, Opsicij comes factus sit, & ut uir philosophiæ doctus, hoc opus ex ueteribus Medicis collegerit. Sed nihil pronuncio, neque quicquam refert. Cæterum quod ad operis totius diuisionem attinet, manu scriptum exemplar meum habuit τετραβιβλου inscriptionem, ante aliquot sermones partiales. Velut uerbi causa, ante nonum sermonem, Αρχὴ τῆς θ. Ἰησοῦ Αετίου, πρῶτου τῆς ἑπίτης τετραβιβλου. Et ante sermonem XIII. Αρχὴ τῆς ιγ. Ἰησοῦ Αετίου, πρῶτου τῆς τετάρτης τετραβιβλου. Quam rationem sequutus, totum opus in quatuor tetrabiblos, hoc est quaterniones uniuersales, singulos quatuor sermones siue libros partiales continentes distinxit, uelut autorem ipsum ab initio fecisse apparet. Porro quod superest precor, ut et uobis uiri tractatorem ex huius operis editione merita gloria, & studiosis lectionis ac imitationis fructus contingat. Mihi satis est, si in huius dramatis actu non penitus (quæ quorundam malignorum ingeniorum improbitas est) fuero ex scena ac theatro explosus. Valet.

Francfordiæ, calend. Nouembribus, Anno Christi.

M D X L I.

Nos autem, quo facilius & expeditius esset inuentio eorum quæ quis ex hoc libro quæret, dimissis illis tetrabiblis, in pristinum numerorum ordinem hos libros digessimus.

31
Hugonis salerni scholia in duos libros De sim-
plicibus Artij, ut refert Eritome Bibliotheca
Genevsi, et Matthiolus lib. 4 in Diversis cap. 153.

in catalogo Anthonii Gemeris libro no. quadring-
tesimo vicesimo n. 170. cum Christophori von
Hirspergeri Annotationibus in Artium, et viri inter-
pretes.

AETII ME

DICI GRÆCI CONTRACTÆ
medicinæ, Sermo primus, per Ianum
Cornarium Medicum Physi-
cum latine conscriptus.

De simplicibus pharmacis ex plantis, ius-
ta ordinem literarum græcarum.
Item de multorum oleo-
rum præparatione.

DE SIMPLICIVM MEDICA-
MENTORVM VIRIBVS.

DIFFERENTIÆ par-
ticularum actionum in sin-
gulis pharmacis sunt, ex
eo quod singula ex ipsis
ad tantam caliditatem aut
frigiditatem, aut siccita-
tem, aut humiditatem, aut
partium tenuitatem, aut
earundem crassitudinem
accedant. At uero ad quan-
tam tandem accedant singula, enarrari non potest ius-
ta exactam sanè ueritatem. Sed nos tamen etiam
hoc ipsum manifestis, & ad artis usum sufficientibus
distinctionibus comprehendere tentauimus, unum
quidem genus esse demonstrando, quod ad simile
corporibus nostris temperamentum perueniat, ubi à
caliditate quæ ipsis corporibus inest, transmutationis
& alterationis principium quoddam assumpsit. Alte-
rum uero calidius fieri quàm pro nostro tempera-
mento. Atque huius quatuor ordines facere mihi

S E R M O

uissum est. Primum qui adhuc ad sensum obscurus est, ut ratione deprehendere oporteat. Alterum ab eo secundum, qui iam ad sensum manifestus est. Tertium qui fortiter calfaciat, nondum tamen urat. Post hunc quartum & ultimum qui ustorius sit. Sic & frigefacientium primum ordinem eorum quæ ratione indigent ad demonstrandum quod frigefaciant. Secundum eorum quæ sensibilibus frigefaciunt. Tertium fortiter frigefacientium, nondum tamen mortificantium. Quartum mortificantium. Iuxta eandem proportionem etiam humectantium & siccantium. Fiat autem clarioris doctrinæ gratia harum distantiarum à temperamento ordo, ita ut frigidorum primus sit, in quo quis locauerit rosaceum oleum, aut ipsam rosam. Secundus ab eo sequens proxime, in quo rose succus. Deinde tertius & Quartus, donec ad frigidissima perueniamus, cicutam & papaueris succum, & mandragoram, & hyoscyamum. Rursum in calidis anethum & fœnum græcum primo ordine ponamus. In secundo quæ secunda apparent: ita & tertia & quarta, donec ad ustoria deueniamus. Iuxta eundem modum in humectantibus ac siccantibus medicamentis, initio rursus à temperatis sumpto, ordines consequenter usque ad summa faciemus, huiusmodi enim cognitio non parum ad medendi methodum confert. Cuius uenit porro præexercitatum esse in sensu gustus, & proprietatem unicuiusque qualitatis saporum in memoria habere, uelut uerbi causa: Quum corpus alio quod linguæ admotum uehementer siccet, & cōstringit, ipsamque ad multam profunditatem exasperat, uelut pira syluestria immatura, & corna, ac similia: omne tale Acerbum nominatur, hoc est intense Austerū. Quæcumque uero in contactu linguæ, ipsam non cōstringunt, neque contrahunt, uelut adstringentia solent, sed contrarium facere uidentur, extergereque, & eluere, talia omnia Salsa appellamus. Quæ autem

P R I M V S.

2

his adhuc amplius extergent simulque moleste exasperant, Amara uocantur. Quæ uero mordent & cum ualida caliditate erodunt, Acrida. Quæ uero absque caliditate mordent, Acida dicuntur. Habentque præterea uim fermentandi terram, si ad ipsam effundantur. Quæcumque autem uelut sublinunt & replent & sedant exasperatas & quasi erosas linguæ partes, ipsas cum manifesta iucunditate contingentia, Dulcia nominantur, si uero sine manifesta iucunditate id faciant, Pinguia appellantur. Si adde igitur Acrimoniam manifeste percipere uelis, in allio & capis ac similibus frequenter degustatis ac diu commanducatis discas, ita ut affectus ex his sensum diligenter memoriæ commendes. Si uero ad stringendi uim palam percipere uoles, in Galla & Rhoe ac similibus assequere, si Amaritudinem, niri ac fellis gustu, si Dulcedinem, sapa ac mellis. Præterea sine qualitatis expers, siue qualitate ad gustum medium cognoscere uelis, aquam accipe, eiusque gustum diligenter in memoria retine, & maxime purissimæ aquæ, & nullam prædictarum qualitatum respicientes, neque dulcedinem, neque acrimoniam, neque acorem, neque amaritudinem, insuperque neque nullum calidæ, neque nimium frigidæ. Inde enim progressus, promptus ad obscurorum saporum cognitionem peruenies, & eorum quos ego mediocriter dulces, alii aquosos uocare malunt. qualis est harundinum uiridium & graminis succus, item tritici et ordeï, & aliorum multorum moderate dulcium. & qualis est aqua qualitatis penitus expers, inter caliditatem ac frigiditatem manifestam, mediam quantum eius fieri potest constitutionem habens, aut etiam parvulum ad frigiditatem declinans. Quod si quid eiusmodi sapore præditum, non liquidam sed siccam compagem habeat, id ipsum necesse est terreum esse, & citra mordacitatem siccare. Nominantur autem talia Emplastica Græcis.

S E R M O

hoc est meatus obducentia. uelut est amyllum, & pluri-
 ma ex metallicis diligenter lota, pomphilyx, ceru-
 fa, Cadmia, terra Cimolia, Samius Aster, & similia.
 Quædam uero ex ipsis non solum terrea, sed etiam
 aquosa natura sunt. aliqua etiam acrem non modicam
 intra se habent, uiscosa quidem hæc, & ob id meatus
 obducentia. Duplex est enim medicamentorum meatus
 obducentium natura. Altera terrea exacte & sicca.
 altera uiscosa penitus, uerum mixta ex aqua & terra,
 & plerumque etiam acra, uelut oleum dulce. At uero
 candidum oui simile quidem quodam modo est, ue-
 rum magis terreum quam oleum. Caseosum etiam in la-
 cte meatus obducit, & pinguedo suis. Tauri equidem
 & hirci pinguedo sicut adeps, acris & magis terrea quam
 suis pinguedo est. Anseris autem & galli calidior qui-
 dem & siccior quam suum est, sed tenuium partium, & ne-
 quaquam terrea. Itaque pinguedines si non acrimonia aliqua
 habent, meatus obducunt, & magis sicciores, & am-
 plius terrea. Talis est & Cera probe lota. Et alia qui-
 dem sunt medicamenta Emplastica appellata. Quæ
 uero adstringunt terrea sunt, & crassius partium com-
 pagis suæ mole, frigida autem qualitate. At uero Ari-
 da tenuium partium corporibus sunt, frigida autem
 similiter ut adstringentia. Quæ cumque autem in sapor-
 e terreas partes representant, quæ colliquatae & con-
 trahunt & resiccant humediores sensiles linguæ par-
 tes, siquidem asperiora sunt, Acera dicuntur: minus
 uero aspera, Austera. & recte talium saporum tempe-
 ramentum Frigidum dicemus. Quandoquidem autem
 inæqualiter resiccant, hoc est enim exasperare,
 fuerint utique omnino etiam terrea. Omne enim aquo-
 sum æqualiter permeat corpora, & diuulsum rursus
 facile unitur. Terreum uero diuulsum quidem, non
 tamen facile rursus coit. Et sane si sensus proprietatem
 in utraque affectione in memoriam reuocaueris,
 uisum testimonium præbebis. Etenim Acidorum sa-

P R I M V S.

3

porum transitus, uelox est in sensilibus partibus: Acidorum
 autem tardus. Et Acida per profundum cor-
 porum actionem suam magis ostendunt. Acera uero
 in superficie. Cæterum ubi experiri uoles sinceram
 acerbis actionem, si quidem eadem res gustanti
 tibi apparuerit acera simulque mordens, hanc specie
 me monente relinques, & acerbum absque mordacita-
 te requires. & quod neque acidum, neque dulce, neque ama-
 rum est, sed quantum eius maxime fieri potest, nullam
 omnino qualitatem & uim adstrictioni permixtam
 habens. Superuacuum enim & uanum est, tale phar-
 macum experiri. Incertum namque est an ob adstric-
 tionem, siue aliam quandam ei permixtam qualitatem,
 siue per utramque, circa corpus cui admotum est, efficax
 fuerit. Chalcitis igitur & Misly, atramentum sutorum,
 & Squama æris, sori, & Armeniacum pictorium, arge-
 tum uiuum, & innumera alia adstringentia, simulque
 mordentia, iuxta utramque qualitates in singula corpo-
 ra quibus adhibentur agunt. & tamen impossibile sit
 docere palam, num per adstrictionem, an per acrimo-
 niam, uerendi uim habeant. Nam si intra corpus sumantur
 talia crassius partium existentia, & uiribus magis
 calida, & propterea temporis progressu in permuta-
 tione intra animalis corpus ignescunt, ad candefactum
 igne lapidis aut ferri similitudinem exulcerant & urunt
 uentris partes, & neque distribui in corpus possunt, ob
 grauitatem. Præstabilius igitur est plura alia conse-
 quenter degustare, ac diligenter considerare sinceram
 adstrictionem seorsim per se, quantum eius fieri pos-
 test, atque ubi talem repperis, iam tandem ad iudican-
 dum illud medicamentum iuxta prædictam metho-
 dum progredere. Velut si gustanti tibi balauitium,
 aut gallam, aut cytinum, aut hypocisthidem, aut acaci-
 am, aut rhoem, aut aliud quid eiusmodi, appareat
 exacte acerbum esse, ita ut palam sit nullam aliam qua-
 litatem habere, in eiusmodi iam expedere ac explosum

S E R M O

rare adstrictionis actionem oportet. Acerbum itaq; corpus terreum est & frigidū. Resoluetur autem necessario tripliciter, aut calefcens, aut humescens, aut utrunq; simul perpetiens. Si igitur calefcatur solum, nō euadet, neq; humidius, neq; mollius, sed durius existens dulcedinem acquirat: quem ad modum quercinae glandes, & praesertim quae castaneae nominantur. Si uero humescatur solum, & humiditas crassae partium ac aquosa existat, austerum euadet. Nam acerbum exolutum, austerum producit saporem. Omnis enim saporis uim aquosa humiditas hebetat. Si uero humiditas tenuium partium & aerea accedat, Acidum reddetur. Frigiditas enim tenuium partium existens, acidam qualitatem efficit: At uero si humescatur simulq; calefcatur, cum aquosa quidem humiditate, in dulcedinem transibit, cum aerea uero in pinguitudinem. Tenim arborum fructus qui natura iam facti dulces nobis apparent, acerbam primum, & siccam compagem habent, singuli iuxta arboris suae naturam, progressu uero temporis sunt quidem humidiores uerum aliqui aciditatem insuper ad acerbicatem assumunt, quam paulatim deponentes, rursus dulces euadunt maturitatem adepti. Quidam neq; in arboribus, sed decerpti post tempus aliquod dulcedinem acquirunt. Alii quidam neque media interueniente aciditate, sed statim ab acerbitate in dulcedinem transeunt, quem ad modum oleae fructus. Ceterum calore maturi sunt omnes, qui duplex natura existit, Alter proprius & singulis à natura insitus: Alter forinsecus à sole allatus. At qui si ab initio quidem acerbiores sunt, maturi autem dulces sunt, ex caliditate utiq; dulcedo, ex frigiditate aciditas & acerbitas ipsis adest. Et sane manifestum iam factum est, quod fructus ab initio acerbicantes, progressu temporis partim dulcescunt, partim acescunt, partim austeri sunt: Aliqui uero semper acerbi permanent. Quidam etiam redduntur pingues.

P R I M V S.

4

Quin & iuxta dictarum qualitatum mixturas, multiplicem habent uarietatem. Acerbi itaq; in finem usq; permanent, iuleis, arbuti & corni fructus, & consimiles. quoniam frigidi & sicci, uelut ab initio erant, permanent, nullam aliam alterationem praeterquam solum augmenti acquirentia. Acerbus autem simulq; dulcis est, myrti & piri syluestris & glandis fructus. Austerus tantum, uitis amineae uua, & uinum, & quae his similia. Austerus simulq; dulcis, palmae fructus, & uinum Surrentinum, & quaecunque dulcedinem adstrictione permixtam habent. Dulce autem solum est Theriacum & Scybelites, & Siracum, siue heptema quod nos sapam appellamus, & quaecunque alia his similia. Pinguis uero exade tum fructus tum succus oleae est: Immo etiam alii omnes ex quibus oleum paratur. Quem ad modum autem acerbus succus progressu temporis dulcior primum deinde etiam acrior & amarior euadit, & postremum penitus amarescit. Eodem modo etiam frigidus succus acidior statim fit, & si perfecte perfrigescat, citius adhuc acescit: fructus quoq; statim inter colligendum multa humiditate repleti, item qui alias aquam assumpserunt, prompte ex leuissima occasione acidi sunt. Si enim uua immatura acida est, matura uero dulcis, & maturum fieri fructibus omnibus ex solari caliditate contingit. Manifestum est imperfectiorem ac frigidiorum, acidum esse, perfectiorem uero & calidiorum, dulcem. Quum igitur uinum ex perfrigeratione acescat, conspicuum est quod ad eundem rursus redit saporem, ex quo prodit, uuae immaturae inquam. Distat tamen acetum ab uuae immaturae succo uiribus, in eo quod acetum acrimoniam quandam ex putredine sua caliditate adeptum est. Uuae autem immaturae succus non habet acquisitam caliditatem, & propterea neque aceti acridinem: Unde etiam magis te

S E R M O

nium partium est acetum q̄ uuā immaturæ succus, uelut sensus quoq̄ testatur. At uero acrimonia aceti frigiditatem aciditatis euincere nō potest, neq̄ ad penetrandi celeritatem ipsi inseruit. Q̄ uāto enim citius meatus penetrat calidū q̄ frigidū, tanto promptius acris sapor q̄ acidus sensilium corpō: meatus pertrāsit, ut acris uelut præuius iter struat, frigidus uero nō ita longe post sequatur. Et propterea sanē sensus mixtus ac ægre explicabilis non permittit pronunciare, Acetum simpliciter frigidum esse. percipimus enim in ipso igneam quandam acrimoniam. Veq̄ frigiditas ex sequenti aciditate destruit & extinguit euestisq̄ acrimoniam, quare etiam multo maior sensus frigiditatis q̄ caliditatis nobis contingit. Porro quidam ætatis tempore postquam bibentes palam refrigerantur, & sine siti permanent. Q̄ uandoquidem uero sitis dupliciter fit: Altera ex humiditatis inopia: Altera caliditatis redundantia. Eam quæ ex siccitate oboritur non sanat acetum. Eam uero quæ ex caliditate oboritur, sanat. Humectare enim non potest acetū per se, sed non ingenerose perfrigerat. Igitur neque sitim ex sicca intemperie, neque ex calida & sicca oboritur, acetum potatum unquam sanare potest. Si uero concurrant aliquando simul humiditas cum caliditate, eiusmodi sanē sitis optima medela acetum erit. aliter sitientibus, tum in febribus ardentibus aliisq̄, omnibus adurentibus, tum in æstate ac calore uehementi, composita affectio est ex caliditate ac siccitate, ut merito compositam medelam requirant ex aceto & aqua: Acetum quidem ut nō in strenue refrigerat, & partium tenuitate facile penetrans, Aquā uero ut quæ supra id quod refrigerat, & humidissima omnium existat. Nihil enim humidius aqua. Cæterum in ardore præcordiorum potior aceto est uuā immaturæ succus forinsecus impositus, tum quod nullam habeat uolentiam & offendentem frigiditatem.

P R I M V S

tem, tum quod neq̄ permixtam mordacem caliditatem. Q̄ ui enim ita affecti sunt, lenimento inuolentio opus habent, quod forinsecus nullam mordacem acrimoniam inducat. Vuā itaq̄ immaturæ succus, non solum acidus est, sed etiam acerbus. Nam ut dicitur est, omnes fere arborum fructus circa primā generationem gustu acerbi sunt. Non autem acidum solum frigidum est, sed etiam acerbum ac austerum. Et si quis aliquādo gustauit mala cydonia, aut myrri baccas, aut mespila, is sanē manifeste nouit alium esse sensum ab acidis in lingua nostra productum, alium ab acerbis aut austeris. Acerba enim intus protrudere particulam uidentur, quam ex omni parte æqualiter contingunt, uelut experimentia constringentiaq̄, ac contrahentia. Austera uero in profundum subire uidentur, & asperum quendam ac inæqualem sensum inducere, ita ut resiccando omnem sensilium partium humiditatem expellant. Quare alia est affectionum proprietas, non satis clare explicabilis, & in acerbis, & in austeris saporibus. Sed non puto tamen hominem esse qui non ex iam relatis incitatus intelligat quid dicam. Omne igitur corpus acerbum, & ab aliis qualitatibus purum, omni experimento facto frigidum inueni. Omne autem dulce calidum est, & non immodice superexcellit caliditate quæ in nobis existit. Sed quæ ad modum calidæ aquæ contactu delectamur, & maxime ubi fuimus frigefacti, donec corporis partes à frigore congelatæ distendantur. Excalfacit enim nos, & neq̄ dissoluens, neq̄ scindens partium continuitatem, iucundissima est, & utilissima. Sic etiam omne dulce edulium, calidum quidem omnino est, non tamen ad tantam caliditatem peruenit ut offenda, sed intra terminos diffundendi, & æquandi demulcediq̄ ac molliendi manet. Omnia enim alimenta his quæ aluntur natura conuenientia & tota substantia familiaria existunt. Statim autē oportet & moderate calida

S E R M O

esse hæc, iuxta corporum quæ aluntur proportionē. Et propterea eduliorum ac medicamentorum non una species omnibus hominibus conuenit. Vnus quisque enim iuxta propriam substantiam simulque affectionem, ab utrisque tum utilitatem, tum uoluptatem percipit. Verum quum hæc ita habeant, Eduliū sanè minus dulce, minus calidum est, magis dulce, tanto calidius est, quanto dulcius. Si uero modum caliditatis excedat, neque dulce tale est, sed iam amarum apparet. uelut mel inueteratum, & quod diutius eorum est, & singula alia dulcia. Quæ enim temperamentis corporum quæ aluntur similia sunt, citra cocturam & præparationem, iam dulcia apparent. Quæ uero dissimilia, omnia iniucunda sunt prius quam præparentur. Opus est autem calida castigare frigiditate, frigida uero calfacientium condimentorum mixtura, & igne. Eodem modo per humiditatem emendantur quæ terrea sunt & sicca, magis quam conuenit. Siccitate uero quæ plus humida & aquosa. Dulci igitur supra hoc quod calidum magis aut minus existit, necessario etiam humidum magis aut minus est. Quod uero uelut superassatum amarum euadit, simile calci & cineri, siccum & calidum necessario redditur. Et sanè ob id omnia amara extergere solent, scindere que, discicare viscosos ac crassos humores, quem ad modum cinis & nitrum. Quod autem amarus sapor sicci ac terrei temperamenti est, tum ex eo quod ægerrime omnium amara putrescunt, tum quod nequaquam uermes & alia animalia gignant, qualia uidelicet in radicibus & herbis & fructibus putrescentibus innasci solent, colligere datur. Nam in humidis corporibus maxime uermes & putredines gigni uidemus. Porro exacte Amara, uoco autem sic quæ nulla alia sensibili qualitate participant, omnia ferre animalia, non homines modo, in cibis auersantur. propterea quod omne animal humidum magis aut minus existat, Amara autem

P R I M V S

6

tem sicca sint ad cineris ac calcis similitudinem. Quæ uero ad modum igitur exacte quidem Dulce nutrit, exacte autem Amarum non alit. sic quod inter hæc medium est nutrit quidem, sed minus quam dulce. Propinquus autem amaro est sapor salis. nam & terrei utriusque sunt & calidi, differunt tamen inter se non obscura differentia, quod amarus à caliditate & siccitate magis sit attenuatus & elaboratus ac quasi subactus. Sed & in salis generibus sic habet. Quæ enim dura sunt & densiora & magis terrea, qualia ferre omnia fossilia existunt, minus calida ac tenuium partium sunt. Quæ uero friabilia ac laxa, magis tenuium partium & uiribus calidiora sunt, & aliqua ex ipsis subamara medium quodam modo obtinentia inter salem & spumam nitri. Et sanè quicquid salsum diutius calceceris, statim amarum euadet. Atque sic etiam Asphaltidis stagni aqua, quam mare mortuum appellant, in cauo & calido loco contenta, & à sole exarsata, amara redditur. & ob id etiam æstate magis quam hyeme amara existit, & si haustam eam in uase cauo ad solem exponas tempore æstiuo, confestim magis amara seipsa facta tibi apparebit. Quare in illa aqua neque animal innascitur, neque planta. Sed & quum flumina magna multumque pisciosa in ipsam insuant, & præsertim id quod prope Hierichuntem est, quod Iordanem appellant, nullus piscis oras fluminum superegreditur. & si quis captos stagno immittat, statim corrumpi ipsos uidebit. & propterea stagnum mortuum, siue mare mortuum appellant. A deo exacte Amarum omnibus plantis, & animalibus inimicum est, squallidumque ac siccum natura, uelut fuligo ex adustione factum. De amarorum igitur saporum uiribus satis dixisse uidemur, dissectorios & extersorios ac attenuatorios ipsos esse declarantes, atque adeo calidos in tantum, ut nondum urant. Ad Acres iam sermonem conectamus, eosque primū ca

S E R M O

lidos exacte esse dicamus, deinde erosiuos & uis-
 rios, crustamq; inducentes & colliquatorios, forinse-
 cus cuti impositos. si uero intra corpus assumantur,
 qui tota substantia quibusdam animalibus aduersan-
 tur, eos omnes putrefactorios esse, & infectorios illo-
 rum animalium, uelut cantharis & buprestis homi-
 nis. Q. ui uero secundum solius caliditatis excessum,
 siquidem crassiores sint & terrej, uelut Auripigmen-
 tum & Candaracha, ac similia, eos exulceratorios in-
 ternarum partium pronunciamus. si uero tenuium
 partium sint, qualia familiaria nobis semina existunt,
 daucus uidelicet & anisum, ac similia, urinam cientes
 & exudatorios, & simpliciter ac summam loquen-
 do, sectorios ac discussorios. Conferunt etiam qui-
 dam reiectionibus ex thorace, & mensiuorum flux-
 ionibus. Cæteri acres sapes, non solum forti calidi-
 tate ab amaris differre uidentur, sed etiam in eo quod
 amari omnes non modo calidi sunt, sed etiam fici
 ad cineris similitudinē. At uero in acris, quiq; non
 sunt amari, multa aliquando permixta est humiditas,
 & propterea non pauca acria nobis in ciborum usum
 ueniunt. Q. uando uero iam & de saporibus, quæ di-
 ei par erat relata sunt, reliquum utique fuerit & de
 uaporibus dicere. Pleriq; certe uapores similiter ut
 sapes nos afficiunt. Nam acida omnia ipsumq; etiā
 acetū, & olfactū & gustū eodē modo excitant. Acria
 autem, uelut allium, & cepa, & consimilia, non minus
 olfactum quam gustum stimulant & recitant. Eodem
 modo, & in singulis alijs, similis ferme odoratus ac
 gustus sensus est, adeo ut quorundam corporū quæ
 nunquam gustauimus, ueluti stercoreis, persuasum ha-
 beamus non scire qualitatem. & ob id neq; omnino
 talium rerum gustum attentamus, quod olfactui ual-
 de multum fidei habeamus. Q. uin & odorata edu-
 lia quæ computrefacta molestum odorem nobis af-
 ferunt, statim abiciimus, ne tentato quidem gustu. Et

P R I M V S

7

ferme in omnibus inuicem conspirant odoratus & gu-
 stus. Ad duas autem appellationes pleriq; odorabi-
 lia reducimus odorata aut foetida nominantes. Odo-
 rata quidem iuxta proportionem dulcium ad linguā,
 foetida uero non dulcium. Videtur porro de corpori-
 bus non odoratis aut omnino parum quid uapori-
 ris defluere, aut multominus quam pro molis sym-
 metria, uelut in falsis, & maxime acerbis. Crassarum
 enim partium & frigida est substantia acerborū, quas
 re uerisimile est etiam quod defuit ab ipsis, modicum
 esse & crassum, & mole uelut terream, ut neq; cere-
 brum sua respiratione petere possit. Q. uare nihil cer-
 ti ex odore coniectare licet de ipsorum temperamen-
 to, uelut ex gustu. Nam in odora crassarum partium
 substantiam habent, sed inde non manifestum est, quan-
 tum caliditatis aut frigiditatis possideant. Odorata
 autem tenuium partium aliquo modo sunt & calida,
 quantitas tamen tenuitatis aut caliditatis, non etiam
 ex odore indicatur, sed ex gustu. Q. uod uero nihil
 certi de temperamento indicent odorata, in causa
 est inæqualitas substantiæ ipsorum. Et propterea in
 Rosa ex odore coniecturam facere non possumus de
 omnibus in ipsa qualitatibus. In gustu uero omnes
 gustabilium corporum partes æqualiter linguæ ob-
 ueniunt, mouentq; singulæ sensum iuxta suam ipsarū
 naturam, nimirum acerbum in ipsa, quod est terream
 & crassarum partium ac frigidum, item amarū, quod
 tenuium partium est ac frigidum. Et tertium insuper
 Aquosum, necessario frigidum, ut non sit certum uel
 ut dictum est, de simplicium pharmacorum uiribus
 omnibus ex odore coniectare. Amplius uero nihilo
 magis ex coloribus coniectare possumus, de iisdem.
 In singulis enim coloribus inueniuntur & calida, &
 frigida, & sicca & humida. Possibile tamen est in sin-
 gulis generibus aut seminum, aut radicum, aut succo-
 rum, etiam ex colore indicationem quandam sus-

S E R M O

mere temperamenti. Velut uerbi causa, cæpa & scilla & uinum, quanto fuerint albiora, tanto minus sunt calida. subflaua uero & fulua, calidiora. Quia uinum & iridium cum & cicera, & phaseoli, ac cicer. iridis quoque radix & asphodeli, & multorum aliorum, simile quiddam perpetiuntur. In singulis enim generibus in uniuersum quæ fulua & ruffa & flaua sunt, calidiora albis existunt. Quare si quid etiam inde de medicamento uiribus coniectare licet, etiam hoc auctarium habes. Optimum quidem igitur ut dictum, & sæpe demonstratum est, singulorum uires ab exacto experimento inuenire. neque enim in hoc falli potes. Priusquam tamen experimento uim cognoscas, gustus quam tamen indicat, cui attestatur paululum etiam ipse odor. Horum autem omnium, quem ad modum etiam aliorum quorundam utilissimorum, in summa compendium contraham, postquam sane speciatim quantum possibile fuit, uniuersales uires & uniuersalesque actiones explicui. Quandoquidem uero medicamenta partim ex animalibus sunt, partim plantæ aut fructus, aut horum succi sive liquores existunt, partim uero ex metallicis sumuntur: Præstabilius mihi uisum est de plantis primum disserere, non omnibus scilicet totius terrarum orbis, sed de quibus compertum per experientiam habemus, nam & plurimum ipsarum genus prouenit, facultateque potentissimum habetur (atque id iuxta ordinem literarum græcarum.) Deinde consequenter etiam de metallicis dicere, atque sic ad animalium partes peruenire.

Abrotonum.

Abrotonum calidum & sicca ut præditum est, in tertio ordine & discessu à moderatis locatū, gullu multū amaro, quod si uis indicatus est terreæ substantiæ esse, & à largo calore attenuatus esse, ut non instrenue calfaciat & siccet. Quare coma huius herbe una cum floribus in oleo coquitur, quo illito ante accessionē

P R I M V S

8

his qui rigore per circuitum repetere apprehenduntur, minus rigeant. Eiusdem decoctum potum aut per clysterem infusum, lumbricos occidit amplius quod absinthium. Modica autem participat acerbitate abrotonum, & ob id stomacho incommodum est. Species habet duas marem & fœminam.

Abrotonum uisum.

Abrotonum uisum calidum & siccum uiribus est, magis quod cucurbita sicca uisum, & anethi radix: illa enim ulceribus humidis & sine inflammatione perfectis conueniunt, & propterea maxime ulceribus præputii pudendi apta uidentur. Abrotani autem uiti cinis omnibus ulceribus mordax est, quare alopeciiis confert, oleo cicino, aut raphanino, aut sicyonio, aut lentiscino, aut ueteri dilutus.

Agnos, Vitex.

Huius arbuti folia, flores & semen tertio ordine calida & sicca sunt, & multum tenuium partium. Frictus in cibo assumitur, calfacitque, manifeste, simulque capitis dolorem infert. Frictus minus caput tentat, sed modicum alimentum corpori sufficit, atque id siccans ac calfaciens, minime uero flatuosum. Et propterea etiam impetus uenereos inhibet. Unde non solum in cibo ac potu acceptus ad castimoniam conferre creditus est, sed etiam substratus. Et ad hepar ac splenem indurata ac obturata, uiticis semen magis conuenit quam ruta.

Agrostis, Gramen.

Graminis radix moderate frigida est & sicca, & ob id cruenta uulnera glutinat, ipsa herba imposita cataplasmatis uice non fortiter frigefacit, uerum in medio humiditatis ac siccitatis consistit. Mordacitas & partium tenuitas in radice modica est, ut aliquando calculos conterere cogita sit, decoctum eius bibentibus. Semen uulgo nascentis debile est. Parnasiacæ autem urinâ ciet, & fluxiones uentris ac stomachi siccet.

S E R M O

Estq; uis ipsius siccatoria, tenuium partium, & subacerba.

Anchusæ quatuor.

Non eiusdem facultatis omnes Anchusæ existunt. Quæ enim Onoclea appellatur adstringentem si mulq; subamarum abunde radicem habet, ut etiam corpora densare, & moderate attenuare, extergereq; ac abluere biliolos falsosq; humores possit: atq; sic & ictericis & splenicis ac nephriticis utilis existit. Frigefacit etiam multum, unde cum polenta in cataplasmate imposita, erysipelatis medetur. Exterget autem non solum pota, sed etiam forinsecus imposita, & ob id uithilignes, & lepras sanat cum aceto. Folia huius herbarum debiliora radice sunt, non tamen sicandi, & adstringendi uis caret, unde & uentris profuuium sanant cum uino pota. At uero Lycopsos appellata similiter erysipelatis conducit & radicem habet magis adstringentem quam onoclea. Onochilos autem quæ etiam Alcibiadium appellatur, uim habet magis medicatam, & morbis à uisera multum conducit in cataplasmatibus imposita appensaq; & in cibo sumpta.

Quarta parua est & fere sine nomine, consimilis Alcibiadio, uerum plus amara & magis medicata, & propterea ad lumbricos latos apta, acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio pota.

Agaricum.

Agaricum uim habet calidioriam & discuttoriam & dissectoriam crassorum humorum, & obturationes in uisceribus repurgat, & ob id arquatam morbum sanat, in his qui ex hepatis obturatione eum morbum contraxerunt. Prodest & comitiali morbo laborantibus, & rigoribus per circuitum repentibus qui ex crassis & uiscosis humoribus sunt oborti. Prodest & commorosis aut punctis à bestis quarum frigidum uenenum existit, forinsecus ad locum affectum impositum, itemq; potum hexagii pondere, hoc est drachmæ unius

P R I M V S.

9

mæ unius ex uino. Est purgatorium.

Ageraton.

Ageraton facultatis est discuttorie, & leniter quodam modo inflammationem arcentis.

Adianton.

Adianton siccatur, attenuatur, discutit. Nam & alopecias densat, & strumas & abscessus discutit, & calculos frangit in potu sumptum, & refectionibus crassorum ac uiscosorum humorum ex pectore ac pulmone non parum confert, & fluxiones alui sistit. Medii temperamenti inter caliditatem & frigiditatem existit.

Aizoon, Semperuiuum.

Semperuiuum utrumq; & paruum & magnū moderate siccatur, moderate item adstringit. Verum non moderate frigefacit: est enim tertii ordinis frigefacientium, & propterea ad erysipelata ac herpes, & inflammationes ex fluxionibus conducit.

Ægilops.

Ægilops discutiendi uim habet. Itaque inflammationes induratas & ægilopas ac alopecias mirabiliter sanat.

Æra, Lolium.

Lolium calfacit & siccatur efficaciter, ut prope ad acrium uim accedat, & magis quam iris, non est autem uelut illa tenuium partium, sed ab illa longe praerteritur, & propterea locauerit ipsam quis in principio tertii ordinis calfacientium, & in fine secundum siccantium.

Ægiras, Populus nigra.

Populi nigrae flores calida uis præditi sunt, in tertio discussus à temperatis ordine. In differentia autem siccandi & humectandi paululum à temperatis ad frigiditatem populus secessit, & magis tenuium quam crassarum partium existit. Folia fere floribus similem uim habent, sed ad omnia debiliora & ineticiora. Resto

A E T.

b

S E R M O

na etiam similem floribus uim possidet, & est adhuc aliquanto calidior. Semen magis tenuium partium & siccatorium est, quod refina & flores, calidum autem non adeo ualide.

Acacia.

Acacia tertii ordinis siccantium est, & secundi frigiditatis, siquidem lota fuerit: illota enim prima est. Nam quum non sit simularium partium, partes quasdam dispersas habet tenues & calidas, quae ab ipsa partitura decedunt.

Acalyphe, siue Cnide, Vrtica.

Vrticae folia & semen multum discussoriae facultatis habent, citra uehementem calfactionem. Sanant itaque panos & parotidas, & crassos ac uiscosos humores ex pectore ac pulmone educunt. Habent autem & flatuosum quiddam, ut etiam impetum ad Venas rem excitent, & praesertim semen si cum passo bibatur. Aluum subducit moderate, uelut extergendo ac titillando, non purgando. Gangraenosa item & canerosa, & omnino quae siccari opus est, absque mordacitate conuenienter sanat.

Acanthus, Melimphyllon, Paederos.

Acanthus, quem alii Melimphyllum, alii Paederos appellat, folia habet discussoria uim moderate praedita. Radice uero siccatoria & tenuium partium.

Acantha leuce, Spina alba, Leucacantha.

Spina alba, quam aliqui Leucacantham uocant, radicem habet siccantem moderate & adstringentem. Quare & coeliacis & stomachicis prodest, & sanguinis reiectionem cohibet, & tumores laxos in cataplasmate imposita coercescit: item dentium doloribus conducit, si quis decocto eius colluat. Semen tenuium partium & calidum est, unde in potu sumptum conuulsis medetur.

Acantha Aegyptia, Spina Aegyptia.

Spina aegyptia ex qua acacia praeparatur, adstringit

Veritas duplex spina est Aegyptia, una, quae etiam Acacia uocatur, et ea, quae spina Arabia. qua homonymia decepti Arabes dicunt huiusmodi plantam in uacuo campo. Est uero haec Arabi spina Aegyptia. Arabia, cuius uires ex Galieno b. simpli. tradit, non

PRIMVS.

di ac siccandi uim habet, quare & fluxui muliebri prodest, & ulcera sedis infusata ad cicatricem perducit.

Acorum.

Acori radix tertii ordinis calfacientium ac siccantium est, & tenuium partium compagem habet. Ciet ita purinas, & splenes iuuat induratos. Succus eius deterget & depurgat crassitudinem corniformis oculorum tunicæ.

Aconitum, Pardalianches.

Aconitum, siue pardalianches, simile quidem est ferri, syluestri, uerum putrefactoriam & uenenatam uim habet. Quare uitandum ne in cibo aut potu accipias. Attamen ad erodendum ac putrefaciendum externas corporis partes, aut circa sedem utile est & ad hanc rem commodior est radix eius. Dicitur herbae succus, pilorum exortum inhibere.

Acte, Sambucus, Ebulus, Chamæactæ.

Sambucus magna & arborea, quae acte appellatur, itemque humilis & herbacea, quae Ebulus & Chamæactæ, ambæ siccantis facultatis sunt, glutinatoriaque, ac moderate discussoria. Decoctum radices in potu hydropicis prodest.

Halimon siue halmiris.

Halimi fruticis germina quidam comedunt, & res condita afferunt. Uim habet lactis & seminis generatua. In sapore salum quod & adstringens habet, ex quo manifestum fit dissimilium partium esse: plurima tamen eius substantiae pars temperate calida existit, cum humiditate imperfecta ac incocta, leniterque, flatuosa. Radicis drach. i. ex aqua mulla pota, conuulsa, rupta, ac tormina mitigat, & lac attrahit & auget.

Aloe.

Aloe tertii ordinis est medicamentorum siccantium, primi autem intensi, aut secundi exoluti calfacientium. In gustu mediocriter adstringit, & fortiter amarescit. Subducit uentrem ex genere eorum medicamentorum

S E R M O

mentorū existens, quæ stercorem eductiua appellatur. Est autem medicamentum stomacho commodū si quod aliud, & sinus glutinant. Sanat ulcera ægre cicatricem recipientia, maxime circa sedem & pudēda propter uim siccandi citra mordacitatem: prodest etiam inflammationibus earundem partium aqua diluta, & uulnera glutinat, iuxta eundem modum. Simili modo conuenit & ad inflammationes in ore, & naribus atque oculis, & omnino repellere ac discutere solet, simulq; exterget paululū, quātū sanē puris ulceribus citra offensionē cōmodum existit. Oculis propterea iugi humore madentibus, maxime puerorum præter opinionem medetur. Debet autem crassiore modo dilui, & oculorum angulis adhiberi.

Alysson.

Alysson aiunt esse Sideritim herbam appellatam, quæ iuxta uias nascitur ubiq; purpureum florem habens, & folia crassiora. Nomen inuenit ex eo, quod commorsis à cane rabioso mirabiliter succurrit. Vim habet moderate siccantem & discutiforiam. Habet etiam quiddam exterforium, quo uirilignes & maculas faciei à sole prouocatas depurgat.

Alfine.

Alfine siue Auricula muris, herbula similem habet uim helxinæ frigefacientem ac humectantem. Est enim substantia eius aquosa frigida, quare etiam citra adstrictionem frigefacit. Ideoq; ad feruentes inflammationes conducit, & ad mediocria erysipelata.

Amaracum.

Amaracum calcificat non in generose, siccatur autem non uehementer. Verum in caliditate est tertii ordinis, in siccando secundi.

Ambrosia.

Ambrosia pro cataplasmate imposita, uim habet adstringentem & repulsoriam.

Amnium, Ammi.

P R I M V S.

Amnii semen maxime in usum uenit, calfactoria & siccantis facultatis in tertio ordine. Est & tenuium partium, & sapore subamarum ac acre, atq; adeo uris nam ciet, & discussorium est.

Amarantum.

Amarantum uim habet attenuandi ac dissecandi. Quare menses ducit coma eius ex uino pota. Grui mos etiam sanguinis liquare creditur, non in uentre modo, sed & in uesica, si cum uino mulso bibatur. Omnes autem in uniuersum fluxiones ressecat in potu accepta: uerum stomacho incommoda est.

Amurca.

Amurca secundi ordinis est calfacientium ac siccantium intensi. Atque hinc sanē corporum temperamento siccorum ulcera sanat, reliquorum omnium exacerbat.

Ampeloprason, Porum syluestre.

Ampeloprason uim intet allium & porri mediam obtinet. Stomacho magis incommodat q̄ satium. uiscosos quoq; humores amplius eo dissecat, & organa obturata ab obstructione liberat. Quapropter etiā urinas & menses sæpe mouit ubi uiscosorum & crassorum humorum culpa fuerunt suppressa.

Ampelos leuce.

Ampelos leuce, quæ & bryonia, itemq; psilothrum appellatur, & Latinis Vitis alba, germina habet quæ recens producta omnibus familiarem cibum exhibent uerno tempore, tanquam edulium stomacho commodum propter uim adstringendi. Habent autem subamarum, & acrem leniter adstrictionem, quare etiam urinam ciet. Radix uero exterforia & siccatoria tenuiumq; partium facultate prædita est, & moderate calida. unde etiam lienes induratos eliquat, tum in potu accepta, tum forinsecus cum ficibus imposita. Item scabiem & lepras sanat. Vitis porro nigra, per omnia ei

S E R M O

consimilis est, sed debilior.

Amygdala.

Amygdala amara attenuatoriam uim palam præ se ferunt, ut etiam maculas solares depurgent, & ad reiectiones ex pectore ac pulmone uiscerum & crassorum humorum plurimum conferant. Sed & obstructione liberant ac depurgant hepar, splenem, colum, ac rhenes. Laterum item dolore uis sedat. Arbor quoque uniuersa similem uim habet, ut eius etiam radices coctas, maculis solaribus in cataplasmatibus modum imponentes, eas depurgent. At uero dulcia amygdala amariora debiliora sunt.

Ammoniacum.

Ammoniacum mollientis intensæ facultatis est, ut etiam articulos callosos duritias dissoluat, & lienes induratos sanet, & strumas discutiat.

Amomum.

Amomum uiribus acoro simile est, præterquam quod siccus est acorum, magis autem concoctorium est amomum.

Anagallis.

Anagallis utraq; & quæ cæruleum, & quæ puniceum florem habet, absterforiam uim abunde habet, & præterea subcalidi ac attractorii quippiam, quo etiam aculeos e corpore euellit, succus ipsarum caput per nares purgat, ob eandem causam, & in summa siccandi uim habent citra mordacitatem, unde & uulnera glutinant, & putrescentibus ulceribus auxiliantur.

Andrachne, Portulaca.

Portulaca in frigefaciendo tertii ordinis est, in humectando secundi. Modicam autem austeritatem complectitur, quapropter fluxiones repellit, maxime biliosas & calidas, earum qualitatem transmutans, alterans, & multum frigefaciens. Atq; ea gratia etiã ætuosis febribus, ut si quod aliud commodat, super os uentris tot

P R I M V S.

taq; præcordia imposita. Sed etsi probè teratur, adiecto ouo crudo unã cã uitello ac cãdido, amixtoq; modico rosaceo, aceti, mometo, euestigio nõ uulgarẽ lenitudinẽ inducit in ardẽtibus febribus, si corpus uniuersum inde illinatur, imò penitus extinguit, ut neq; amplius ulla exacerbatio cõtingat. Dentium quoq; stuporis medela est. Succus eius similem uim habet, quare nõ solũ forinsecus impositus, sed et in potu sumo ptus pfrigerat. Quod ipsum contingit et, si quis totã herbã in cibo sumat. At uero propter uim sub astrinẽdẽ, et dysentericis comodũ eduliu est, & fluxui muliebri & sanguinis reiectioni: uerũ ad hæc omnia multo efficacior est ipsius herbę succus.

Anemone.

Anemonæ omnes acris & exterforiæ attractatoresq; ac uenarum oscula aperientis facultatis sunt, unde radix quoque commansa pituitam prouocat, & succus ex naribus purgat, & cicatrices in oculis attenuat. Quin & sordida ulcera Anemonæ purgant & lepras remouent, & appositæ menses prolestant, & lac attrahunt & augent.

Anethum.

Anethum calfacit in tantum ut aut secundi ordinis intesi, aut tertii exoluti esse deprehendatur. Verum secundi ordinis principio est inter siccãtia, aut primi sine. Si in oleo incoquatur, discussorium est, & dolores sedat, & somnũ inuitat, & crudos ac incoctos tumores concoquit. Vtũ tertii ordinẽ calfacientiũ ac siccantium obtinet, & propterea ulceribus humidis inspersum prodest, & maxime in pudendo. Nã in præputio etiam inueterata ad cicatricem perducit. Porro uiride humidius est ac minus calidum, utpote adhuc succulentum, quare magis concoctorium est ac somnificum quã siccum, minus autem discussorium.

Anthemis, Chamæmelum.

Anthemis, quæ & Chamæmelũ appellatur, calfacit

S E R M O

ac siccatur in primo ordine. Est autem tenuium partium, & propterea discussoria & rarefactiua ac laxatoria uel prædita: siquidem igitur fuerit uiridis, in oleo ipsam incoquere oportet, non præsentem uidelicet oleo chamæmelino, in quo maceratus flos insolatus est. Si uero sicca fuerit, modico aceto præmadefacta, deinde in oleo cocta, commoda fit his in quibus nondum deficit materia ad caput affecti. Nam eam quæ iam adest, discutit, & alteram non attrahit, quæ commoditas nulli alteri medicamento contigit. Ne chepson Ægyptius ipsum Chamæmeli florem purum in summo uigore colligere iubet, & in mortario tundere, ac probe conterere, ac pastillos mediocres fingere, eosque in umbra diligentissime siccare ac respondere. Vfus autem tempore unum ex ipsis terere, oleo primario quod satis est affuso, indeque uniuersum corpus à capite usque ad pedes illinere, in omnibus febricitantibus, ac ægrum stragulis coopertum fouere: sudor enim inquit mouebitur bonus in his qui euasuri sunt, & à febre liberabuntur. Nam in plurimis experimentis hoc cognitum est, & in peregrinationibus maxime congruum existit, ob circumferendi facilitatem. Præcipit etiam in potu pastillos exhibere febricitantibus fabæ quantitate ex aqua calida.

Anisum.

Anisi semen maxime in usu est, acre & subamarum existens, ut prope accedat ad caliditatem ustoriorum. Est enim in tertio ordine calfacientium ac siccantium: ob id & urinam ciet, & discussorium est, & inflationes circa uentrem sedat.

Aparine, Philantropos, Omphacocarpos.

Aparine quam alii philanthropos, alii omphacocarpos uocant, moderate extergit ac siccatur. Habet et quid tenuium partium.

Apios, Pirus.

Piri folia & ramuli austeri sunt, fructus dulcedi-

P R I M V S 13

nem quadam aquosam habet, ex quibus manifestum fit temperamentum inæquale iuxta partes existens. Quapropter in cibo quidem stomacho commodatur, & sitim sedant: uerum in cataplasmatibus imposita pira, siccant & mediocriter frigescent, ut uulnus per ipsa conglutinatum esse sciam.

Achrades, Pira syluestria.

Quæ uero syluestria pira nominantur magis adstringit, & siccatur, & ob id uulnera maiora glutinant, & in cataplasmatibus imposita fluxiones reprimunt, quæ ad modum in malorum tractatu absolutissime tradetur.

Aristolochia.

Aristolochiæ radix ad medicinam commodissima est, amara & subacris existens. Rotunda ex his maxime omnium tenuium est partium, & ad omnia efficacior: neccirco ubi crassus humor fortiter attenuandus est, rotundæ usus experitur, atque inde adeo dolores ex obturatione, aut crudorum crassitie obortos curat, & innoxia extrahit, & putrefactionibus medetur, & sordida ulcera purgat, & dentes ac gingiuas illustrat. Auxiliatur etiam anhelatoribus & singultientibus comitialibusque morbis ac podagricis, ex aqua pota, ruptisque ac conuulsis medicamentis, ut si quod aliud, commodum est. Ex reliquis duabus clematidis odoratior est, ut etiam unguentarii eam in unguenta assumant: uerum ad medendum minus ualet. Longa autem Aristolochia minus tenuium partium est, & rotunda, non tamen inefficax, sed exterforiam ac calidam uim habet, & ob id ulcera incarnat, & ad uteri fetus commodior habetur.

Aracus.

Aracorum semen simile est cicerculis & usu & uiribus, uerum durius quam cicerculæ & propterea etiam ægrius concoqui potest.

Arceuthos, Iuniperus.

Iuniperus calida est & sicca tertii ordinis in utroque

S E R M O

genere. Fructus eius calidus quidem similiter est, sed in primo ordine siccatur.

Arnoglossum, Plantago.

Arnoglossum frige facit ac siccatur in secundo ordine. Habet & austeri quippiam, quare fluxionibus & putrefactionibus ulceribusque malignis conuenit, atque ea gratia etiam ad dysenterias: nam sanguinis eruptionem compescit, & si quid perustum est frige facit, & sinus glutinat. Est praeterea etiam aliorum ulcerum recentium ac ueterum curatrix. Citra mordacitatem enim siccatur, & frigiditatem possidet nondum stupefacientem. Semen eius itemque radix similem uim habent: uerum sicciorem & minus frigidam. Et semine quidem tenuissimarum partium est, radices uero crassiorum. Ipsa autem folia siccata, tenuiorum partium uim, sed minus frigidam acquirunt. Propterea radicibus etiam ad dentium dolores utimur, tum commatucantes, tum decocto ipsarum colluentes. Caterum ad hepatis ac rhenum obturamenta & radicibus, & foliis, & multo magis semine utimur.

Aron.

Aron radix primi ordinis calfacientium ac siccantium est. Habet & uim extensoriam, sed non adeo fortiter uelut dracontion. Radices etiam in cibo acceptae humorum crassitiam moderate dissecant, ut etiam ad reiectiones sputorum ex pectore commovent. Verum dracontion in hos usus praestabilius est. Alias praeparatur ac editur eo quo dracontion modo seruetur.

Artemisia.

Artemisiae ambae calfaciunt in secundo ordine, siccant autem uel in primo ordine intenso, uel secundi principio. Sunt autem moderate quoque tenuium partium, quare ad rheni lapides moderate conueniunt, & ad uteri fetus.

Asarum.

P R I M V S

Asari radices in usu sunt, acori radicibus uiribus consimiles, uerum magis intensae, quare ex his quae de acoro diximus, etiam de asaro notionem sumere oportet.

Aspalathus.

Aspalathus ex dissimiliaribus uiribus constat, acribus & adstringentibus. Et acribus quidem partibus sui calfacit, austeris uero frige facit, utrisque siccatur, & propterea ad putrefactiones & fluxiones utilis existit. Ad putrescentes in ore gingiuas in uino cocta utiliter colluitur.

Asparagus, siue Aspharagus iuxta Athenienses.

Asparagus petreus siue Myacanthus, extensoriam uim habet, nec tamen ualide calfacit, nec frige facit. Et circo rhenes & iecur obstructione liberat, maxime radices herbae ac semen. Et sane etiam dentium doloribus medetur siccando citra calfactionem.

Aster Atticus. Bubonium.

Aster Atticus quem alii Bubonii appellant, quod non solum in cataplasmate impositus, sed etiam ad alligatus bubonas ac inguinum tumores sanare creditur. Habet etiam quid discussorium, ut mixtatum uirium sit, uelut rosa, sed bubonium non ita adstringit.

Astaphis, Vua passa, Caricae.

Vua passa satiuua concoctoriam simulque adstringentem & moderate discussoriam uim habet: eadem enim est ratio uuarum passarum ad uuas, quae est caricae ad ficus. Et dulciores quidem calidiores sunt. Austeriores uero frigidiores, & adhuc magis acerbae. Stomachum itaque roborant austerae, & alium adstringunt, atque his amplius etiam acerbae. Medium uero statum inter has dulces tenent, neque palam exoluentes stomachum, neque alium subducentes. Vim tamen contemperandi humores semper habent dulces, itemque moderate extergendi, unde paruos circa os uentriculi

S E R M O

morsus obtundunt. Nam maiores morsus generosis
ribus morsibus opus habent. Præstant uuæ passæ pin-
guissimæ & tenui cortice præditæ. Cæterum uuæ
passæ minus q̄ caricæ aluum subducunt ac extergēt:
uerum stomacho commodiores q̄ caricæ existunt.

Astaphis agria.

Staphis agria ualde acrem uim habet, ut fortiter
pituitam de capite trahat ac extergeat. Quare & ad
scabiem confert. Et uistoria quadam ui participat.

Asphodelus.

Asphodeli radix in usu est, uelut ari, & asari, ac dra-
conti. Vim habet extersoriam ac discussoriam. Vn-
de in uino albo uetere cocta, & uino calido meraco-
cyathi mensura hausto, menses suppressos celerrime
ciet. Vtæ cinis calidior & siccantior, magisq; tenuiū
partium ac discussorius euadit, & ob id etiam alope-
cias sanat.

Atractylis, Cnicus syluestris.

Atractylis, siue Cnicus syluestris, uel Androsan-
ton, ut alii uocant, ex spinosarum plantarum genere
est, & siccantis ac moderate calidæ facultatis existit.

Atraphaxis, Atriplex.

Atriplex secundi ordinis est humectantium, primi
frigefacientium, adstrictionis nihil habet, sed aquosa
est uelut malua, & facile uentrem permeat. Horten-
sium genus humectius & frigidius syuctri est. Quare
propter inflammationibus ac furunculis incipienti-
bus & augetentibus hortenses, uigentibus & decli-
nantibus syluestres commodiores sunt. Semen exter-
soriam uim habet, unde ad morbum regium ex icco-
ris obstructione abortum utile existit.

Absinthium.

Absinthium calidum est primo ordine, siccum ter-
tio. Succus eius multo calidior q̄ herba est, partici-
pat & adstringendi ui non obscura, maxime Ponti-
cum, quare extergit, roborat, siccatur, & propterea bis

P R I M V S

15

lios uentriculi humores ad infernam excretionem
deducit, & per urinas euacuat. Magis autē biliosum
intra uenas humorem per urinas expurgat. Idcirco
ubi pituita in uentre continetur, nihil conducit. Sic
etiam si eadem circa pectus aut pulmonem hæreat.
Adstrictoria enim facultas in ipso fortior est q̄ ama-
ra. Quoniam uero acrimoniam quandam possidet,
calidum amplius q̄ frigidum existit.

Balanos myrepfica, Glans unguentaria,
Myrobalanum.

Glans unguentaria quæ myrepfica balanos, & my-
robalanon appellatur, extersoriam & incisoriā uim
habet cum aliqua adstrictione, & propterea exterso-
riam ac adstringentē contrahentemq; ac coactōriam
habet actionem, quapropter & ad uaros & lentig-
nes, maculasq; solares, pruritus, leprā, scabiem, achor-
as & manātia capitis ulcera, ulcerofasq; papularum
eruptiones, & omnia crassi succi uitia conueniens est,
maxime, cum aceto. Cicatrices etiam illustrat. Facit
quoque ad hepar induratum in cataplasmate imposita,
& lienem consumit, præsertim si farina aliqua siccato-
ria ipsi commisceatur, uelut est loliacea ac eruina. At
uero cortex ualde efficax est, ut eius usus ubi ueheme-
ti adstrictione opus est requiratur. Si uero quis carnis
eius drachmam unam bibat cum aqua mulla, facile
uomet. Sæpe & per inferna aluum large subducit. Vn-
de si hepar aut splenem purgare uoluerimus per hu-
ius medicamenti usum, in posca ipsum exhibemus.
Stomacho enim incommodat. Verum aceto gaudet
tum forinsecus impositum, tum per os acceptum.

Balanos siue Glans quercina.

De quercina glande in quercus tractatu commo-
de dicemus.

Balsamum.

Balsamum calfacit & siccatur secundo ordine, est &
tenuium partium. Liquor eius adhuc magis tenuium

S E R M O

3
tū uim habet, non tamē adeo calidus est uelut quidā opinantur per partium subtilitatem decepti. Fructus eius consimilem iuxta genus facultatem obtinet, sed partium tenuitate ab illis præuertitur.

Balaustium, Cytinus.

Balaustium syluestris mali punice flos est, uelut fatiæ Cytinus, gustum autem fortiter adstringit, & sanè siccantis ac frigefacientis facultatis est: quare si intertriginibus ac alijs ulceribus ipsum aridum tenuissime tritum insperferis, citissime uidebis ipsa cicatricem recipere citra mordacitatem. Itcirco non est medicus quispiam qui non hoc pharmaco & in his qui sanguinem reiectant, ac dysentericis, uentrisq; ac uteri fluxionibus utatur.

Batos, Rubus.

Rubi folia maxime tenera itemq; germina mediocriter adstringunt, ut commansa oris ulcera cum alia tum quæ aphthæ appellantur, curent. Imò & uulnera glutinēt. Fructus maturus moderatam quandam caliditatem habet. Immaturus frigidam terræ substantiam possidet, & propterea acerbus & ualde siccatorius est. Siccatus autem reponi solet, & humido magis siccatorius euadit. Flos eandem uim quam fructus immaturus habet. Itaque ad dysenterias & uentris fluxiones ac debilitatem, & sanguinis sputum commodus est. Radix supra uim adstringendi, etiam tenuium partium substantiam habet, quare rhenum lapides atterit.

Batrachium, Ranunculus.

Batrachium quatuor speciales differentias habet, omnes autem fortiter acrem uim possident, ut cum dolore exulcerent. Quare si quis moderate utatur, scabies ac lepras excoriant, ungues item leprosos remouet, & stigmata siue notas incussas discutiant, & uerrucas ac myrmecias ex earum gente dictas, auferunt. Quin & alopecias prosunt modico tēpore im-

P R I M V S

16

positæ. Nam si diutius sinantur, non solum excoriāt, sed etiam crustam cuti inurunt, atq; hæc quidem folia uiridia una cum cauliculis imposita faciunt. Radix autem siccata sternutatorium est medicamentū quomodo omnia alia fortiter siccantia. Sed & dentium dolores mitigat, simulq; ipsos confringit.

Bdellium.

Bdellium Scythicum appellatum quod & nigrius & resinosius est, molliente abunde & efficacē uim habet. Alterū Arabicum quod etiam pellucidius est, magis siccatur q̄ molliet. Utuntur aliqui his, & maxime Arabico, ad ramices gutturis ac hernias aquosas, bronchocelas & hydrocelas Græci appellant, ieiuni hominibus salina ad emplastri compagem redigentes. Arabis cum etiam calculos rhenū atterere uidetur, urinasq; citere in potu acceptum. Sed & crudorum flatuum insultus, & laterum dolores, ac rupta sanat.

Blitum.

Blitum olus est cibarium, temperamento humidum ac frigidum in secundo ordine locatum.

Bulbus.

Bulbus comestus frigidioris & crassioris uiscosiorisq; humoris genitor est, nā & a gre concoquitur, & inflat, ac uenerē stimulat. In cataplasmate impositus glutinat & siccatur. At uero qui uomitorius Bulbus dicitur, multo calidius tēperamentū q̄ prædictus habet.

Ruglossum.

Ruglossum humidum & calidū temperamentum habet, unctē uino iniectum læticiam facere potantibus uidetur. Conducit & tussientibus propter gutturis asperitatem, in aqua mulla decoctum.

Buphthalmon.

Buphthalmon appellatū uidentur a floribus, qui figuram oculi bouis similitudinem referunt. Nam colore chamæmeli floribus q̄ simillimi existunt. Multo aut maiores ipsis sunt, & acriores, & propterea magis

S E R M O

discussorii sunt, usque adeo ut etiam duritias sanent ad ceratum permixti.

Bunion, Arction, Pseudobunion.

Bunion quod quidam Arction appellant, calfacto rii generis in tantum est, ut urinam cieat, & menses du- cat. Sed & Pseudobunion similiter ipsi calidum est.

Brathy, Herba sabina.

Herba Sabina calefacit & siccatur tertio ordine: est autem tenuium partium, & propterea disculoria, & mensium ductrix si quid aliud, & per urinas sanguine trahit, & uiuentes foetus perimit, ac immortuos eicit. Conuenit putrefactis maxime malignis & inueteratis. Nam quae diu durauerit citra molestiam pharmaci uim tolerant. Quin & denigrata ac ualde sordida, cum melle expurgat, & carbunculos destruit.

Quidam etiam duplum ipsius pro cinamomo coniiciunt,

Britannica.

Britannicae folia adstringunt, & uulnera glutinant, suntque similia foliis syluestris rumicis, praeter quod nigriora & hirsutiora existunt. Succus foliorum similiter adstringit, quare quidam coctum ipsum reponunt, ut pharvacum ad putredines oris efficacissimum.

Bromus, Avena.

Bromus paulo frigidiore temperamento praeditus est, & adstrictionis nihil habet, ut etiam uentris profuuiis commodet.

Bryon Thalassion, Muscus marinus.

Muscus marinus adstringit, & frigefacit, unde in cataplasmatis uicem impositus, ea quae calida sunt manifeste perfrigerat, ac iuuat.

Bryon, Muscus arborum. Splanchnon, Hypnon.

Muscus arborum qui Bryon & Splanchnon ac Hypnon Graecis appellatur adstringit & frigefacit moderate, ut prope ad temperata accedat. Quare & discul-

tiendi

P R I M V S.

17

tiendi ac emolliendi facultatis particeps est, maxime qui in cedrinis lignis reperitur.

Bryonia.

Dictum est de Bryonia, quum de uite alba nobis sermo esset.

Bubonium, siue Aster Atticus.

De Bubonio dictum est in secundae appellationis elemento.

Gentiana.

Gentianae radix efficax est, ubi opus est attenuare & depurgare, extergereque ac ab obstructionibus liberare.

Gigarta, Vinacea.

Vinacea sicca sunt in secundo ordine, frigida in primo. Acerba autem gustu sunt, proptereaque fluxidius uentris affectionibus plurimum profunt.

Gingidium.

Gingidium ut gustu amaritudinis & adstrictionis particeps est, ita temperamento caliditatis & frigiditatis. Iuxta utranque autem qualitatem siccatorium est, immo etiam stomacho ualde commodum. ob adstrictionis non modicae participationem. Euadit autem multo magis stomacho commodum, feruefactum & ex aceto comestum. Caliditatem itaque non ualde manifestam obtinet, uerum in secundo ordine siccatur.

Glaucium.

Glaucium adstringit cum quadam iucunditate, sed & frigefacit manifeste adeo ut erysipelata non adeo fortia sanet.

Glæchon, Pulegium.

Pulegium calfacit & attenuat uehementer, unde bu moribus crassis ac uiscosis ex pectore ac pulmone reiectandis facilem uiam facit. Menses ciet cum uino albo coctum, ita ut uinum ipsum meracum bibatur. Forinsecus cataplasmatis modo impositum, tum ilchi-

A E T.

c

S E R M O

dicos, tum perfrigeratos rubificat.

Glæos, Sordes balnearum.

Sordes balnearum moderate emollit.

Glycyrrhizon, Radix dulcis.

Glycyrrhizi fruticis radicum succus maxime in usum uenit, dulcis existens cum modica quadam adstridione, quapropter asperitates lenit non solum arteriæ, sed etiam scabiosæ uesicæ. Quandoquidem uero omne dulce moderate, etiam humido temperamento præditum est, pro eius sanè ratione, sitim quoque eximit.

Glycyfide, Pæonia, Pentorobos, Ephialtia.

Glycyfiden etiam pæoniam, & pentorobon, & ephialtian nominant. Radix eius tenuium partium & siccatoria ac mediocriter calida est: habet enim uim adstringentem leniter, cum aliqua dulcedine. Quod si quis eam diutius mandat, etiam acrimoniam subamarâ percipiet, iccirco sanè & menses mouet, magnitudine amygdali contusa cum aqua mulla pota. Expurgat quoque iccur obturatum, lienemque ac rhene. Per adstrictionem autem fluxiones uentris sistit, in uino quoque austerorum generis cocta, & uino pota. In summa rescicandi uim fortiter possidet, ut non improbauerim id quod à multis rationabiliter creditum est, eam uidelicet etiam alligatam puerorum morbum comitalem sanare. Aliquando enim puerulo octimes stri comitali apprehenso, magnam radicis recentis partem de collo suspendimus, iussione facta ut perpetuo eam contineret appensam, & de cætero ex hoc facto puer perfecte sanus euasit, neque amplius apprehensus aut conuulsus est.

Gnaphalum.

Gnaphalum adstringentis moderate facultatis est, & propterea dysentericis ipsum cum uino aliquo austero potandum exhibent.

Gongyllis, Rapum.

P R I M V S.

18

Rapi semen, ad rem ueneream stimulos addit, flatuosi spiritus generatiuum existens, sic & radix ægre concoctilis, & flatuosa, ac seminis gignitiua est, succum autem in corpus distribuit crassiores. Quare si quis in nimio eius esu perduret, & maxime si ipsam non præbe in uentriculo concoquat humorem crudum appellatum cõgregabit, si uero crudior in coctura maneat, ægre cõcoctilis & flatuosa & stomacho incommoda existit, quandoque etiam morsus circa uentrem excitat, melior autem fit si bis coquatur. multa enim coctura opus habet. Porro ad uentris deiectionem neque conducit, neque officit.

Damafonium, Alisma.

Damafonium etiam Alisma appellatur. Eius radicem experti sumus coctam in aqua, & aqua pota, calculos in renibus consistentes ac coactos constringere.

Daucus, Pastinaca, Staphylinus.

Daucus quem & staphylinum ac pastinacam appellant, duorum generum est: Alter syluestris minus comestilis quam satiuus, uerum in omnibus uehementior. Satiuus autem in cibi usum aptus est, sed alias imbecillior existit. facultatem habent acrem & calfacentiam, & propterea etiam attenuatoriam. Radix itaque possidet etiam flatulentum quippiam, & ob id ueneris stimulatuum. Semen satiuum quidem habet item aliquid in se uenerem stimulare, sed syluestris omnis flatu expers est, quare & urinam ciet, & menses mouet.

Daphne, Laurus.

Lauri arboris folia & fructus siccant & calfaciunt uehementer, & magis ipse fructus. Cortex radicis minus quidem acris & calidus est, magis uero amarus, & aliquid adstrictionis habens. Iccirco & lapides austeri, & hepaticis conducit. Bibitur in uino odorato pondere obolorum trium.

S E R M O

Dictamnnum, Pseudodictamnnum.

Dictamnnum magis tenuium partium est q̄ pulegiū, in cæteris ipsi consimile. Quod uero Pseudodictamnnum dicitur debilius est.

Dipfacos, Labrum Veneris.

Dipfaci radix secundi ordinis est siccantium. Habet etiam quid extersorium.

Dorycnion.

Dorycnium temperamento simile est papaueri & mandragoræ, & alijs eodem modo frigescentibus. parum ita p̄ ex eo sumptum soporē inducit, amplius occidit.

Dolichi, Lobi, Smilax hortensis, Phaseoli.

Qui nunc ab omnibus Lobi nominantur, apud omnes ueteres dolichi & phaseoli appellabantur, & ab aliquibus smilax hortensis, nutriunt quidem non minus q̄ pisa, consimiliterq; statur expertes sunt, uerum iucunditate & in alui deiectione illis cedunt. Appellatur autem Lobi, hoc est, siliquæ præ alijs præcipue, quoniam ex omni siliquarum genere quæ indumentis introiectæ sunt, hæc sola unà cum siliquis siue tegumentis suis ut plurimum comeduntur.

Dracontion.

Dracontion acritus est q̄ Aron, & amarius, & magis calorificum ac tenuium partium. Habet autē quādam breuem adstringendi uim cū acrimonia & amaritudine permixtam, ut uel inde efficacissimum pharimacum existat. Nam radix uiscera & omnes crassos ac uiscosos humores expurgat, & malignorum ulceram optimum medicamentum est. Depurgatq; ac extergit generose cum alia extersione indigentia, tum uirilignes cum aceto. folia autem ulceribus & uulneribus recentibus conueniunt, quantoq; minus fuerint sicca, tanto magis glutinant. Quæ enim sicciora sunt, acriora q̄ uulneribus conueniat existunt. Creditur etiā caseum à putredine asseruare forinsecus ipsi circūpo-

P R I M V S.

19

situm. Semen autem radice fortius, canctos & polypos consumere creditur. Succus seminis oculorum albugines deterit.

Drys, Quercus.

Vniuersæ quercus partes adstringentis qualitatis participes sunt: Amplius ad omnibus membrana quæ sub cortice trunci reperitur, & quæ sub cortice glandis super fructus carnem inducitur. Quare & ad fluxum muliebrem, sputaq; sanguinis ac dysenterias & uentris fluxiones diuturnas, uilis esse creditur. Utuntur autem ipsa decocta. Vehementius adhuc adstringit phagus & ilex. Cæterum folia ex omni quercus genere pro cataplasmate imposita, uulnera recentia glutinant, quem ad modum ego ruri expertus sum. Glandes quercinæ comestæ alimentum quidem abunde corpori suppeditant. Sed tardi transitus est id ipsum, & crassum ac agre concoctile. Ex omni glandium genere optimæ sunt Castaneæ, quæ & Lopina appellantur. Solæ enim ex syluestrium fructuum genere, memorabile alimentum corpori sufficiunt. Sunt tamen etiam ipsæ capiti graues, utpote dolorem eius inducentes, sed multo magis his surpradictæ.

Ebiscus, Althæa.

Ebiscus malua syluestris, est discussoria, laxatoria, inflammationem arcens, mitigatoria & confortatoria crudorum panorum ac tuberculorum. Radix eius itemq; semen, reliqua similiter faciunt uelut herba. Verum facultatem magis tenuium partium, ampliusq; siccatoriam & extersoriam ex se ostendunt, adeo ut etiam uirilignes deterant, & semen calculos rhenum confringat. Decoctum radice & ad dysenteriam & alui profuuium, & sanguinis retentionem utile est, ut quæ uim quandam adstringentem habet.

Ebenus.

S E R M O

Ebenus lignum est ex eorum numero quæ in succo resoluuntur, vim habet calfactoriam, exterforiam, ac tenuium partium. Vnde & ea quæ pupillis te nebras ofiundunt vitia, extergere creditur, & in alias oculares compositiones ammiscetur, quæ uidelicet ad ulcera uetera, & fluxiones ac pustulas conueniunt.

Elæa, Olea.

Oleæ germina tantum frigiditatis quantum ad strictionis habent, fructus exacte maturus moderate calidus est, immaturus adstringentior est & frigidior. Oliuæ drupæ pinguem succum habent, & modicum alimentum corpori præbent. Colymbades uero muricæ innatantes, adstringentem succum habent, & stomachum corroborant, appetentiamq; cibi excitant, & ad hoc commodissimæ sunt quæ cum aceto sunt asseruatæ. Ex his enim quæ ex æquo salubria sunt, id quod iucundius est facilius concoquitur.

Elæon, Oleum.

Oleum ex oleæ fructu expressum, quod etiam propriissime oleum appellatur, humectans & moderate calidum est. Tale est dulcissimum ex oliua maxime drupa factum, quale est sabinum. Est autem calidum moderate medi temperamenti, & magis discussorium quàm quod ex crudis oliuis expressum est, quod omotribes & omphacinum appellatur. Nam hoc tanto frigidius est quanto plus adstrictionis habet. Oleum autem uetus, si quidem ex dulci oliua factum uetustatem contraxit, calidius est & magis discussorium. Si uero ex cruda, quousq; sanè aliquid adstrictionis seruauerit, mixtæ facultatis existit. Vbi uero adstrictionem penitus abiecerit, alteri assimilatur. Lucernarium autem à medio ac temperato, dulci inquam, in tantum ad calidiorem qualitatem progreditur, quantum omphacinum ad frigidiorum.

P R I M V S.

20

Vtimur omphacino, capite calidiore facto. Dulci, sicciore facto & circumtenso. Lucernario, eodem frigidio facto. Manifestum est aut quod omphacinum aliquando etiam frigidum adhibere oportet, reliqua semper calida. Atq; hic quidem usus ad caput est. Cæterum si uniuersum corpus præter naturam siccius reddatur, dulce oleum commodissime illinitur. Sed & si densitate, aut acibus pharmacis, aut humore, aut mordacitate, idem oleum omnium aptissimum est, maxime cum exercitationibus aut etiam post exercitia. At uero stomacho & iecori inflammatis maxime congruit omphacinum irrigatum, ob adstringendi facultatem. Reliquis partibus dulce magis prodest.

Oleum Cicinum.

Oleum Cicinon in Ægypto paratur, ex ricini arboris semine, quod croton appellatur, si cut arbor ipsa cicin, ulso & expresso, & oleo ex aqua calida electo. Est autem tenuium partium ac discussorium, uelut olei uetus. Exerit uirilignes maculas solares, lentigines, asiduo illitum. Consimile raphanino est, quo etiã uti licet, cicino aut uetere non præsentem.

Oleum seminis Lini.

Sed & ex lini semine oleum præparatur, quomodo prædictum est. Et usus eius iam est pro cicino. Nam cicinon non amplius afferitur, sed hoc pro ipso afferunt.

Oleum raphaninum.

Raphaninum oleum in reliquis simile cicino est, uerum calidius.

Oleum populi nigre.

Oleum ex nigra populo in æstate paratur, quum multa circa semen est resina. Sumunt itaque eius grana modiceq; confringunt, & ad pondere expensum inde trientem, olei dulcis sextarium immittunt, & ad dies quadraginta insolant, atq; ita excolatum

S E R M O

reponunt. Est hoc oleum calfactorium tenuium partium, mollitorium, cum odore iucundo.

Oleum Amygdalinum.

Amygdalinum oleum ex amygdalis amaris fit, estq; tenuium partium, & calidius dulci uno gradu. Conuenit maxime auribus à crassis flatibus obturatis, & ad auditus grauitatem, & sonitui ex frigiditate. Verumnes quoque aurium enecat. Experientia enim nos docuit ipsum auribus maxime prodesse, reliquarum partium comparatione.

Oleum nucum.

Nucis oleum similiter ut amygdalinum præparatur, nucibus aut tuis & expressis, aut post contusionem in aquam feruentem coniectis. Commodum est in eisdem quoq; usus: Insuperq; hoc priuatim habet, quod inaurantibus aut inurentibus conducit: Siccant enim & ad multum tempus inaurationes ac inustiones continet & adseruat.

Oleum Myrobalanicum.

Oleum ex myrobalanis uim habet depurgandi maculas faciei, lentigines, uaros, & omnem nigredinem: Sed & aluum purgat, prodest & aurium dolori, & ad sonitus, cum adipe anserino instillatum. præparatur ut amygdalinum, glande ungentaria molita.

Oleum Laurinum.

Laurinum ex bacca lauri fit, quo modo iam dictum est. At uero mixtum hoc modo præparatur. Ad sextarios quinque oliuarum maturarum, baccarum lauri pinguium & recentium sextarium unum adiciamus, atq; ita omnia simul conteruntur ac exprimuntur, uelut oleum aliàs ex oliuis solet. Calidum ualde est & mollitorium quod purum ex solis lauri baccis factum est, quare uehementer perfrigeratis quadam corporis parte conducit. Multum quoq; siccant, & propterea scabrosis, & asperæ cuti, impetiginibusq; asperis, in balneo illitum medetur, fugiendum est autem

P R I M V S

21

in impetigine inflammata, aut scabie inflammata, & in temperaturis calidis ac biliosis. Humidis autem & pituitosis conuenit, & omnibus articulis à frigore infestatis. Est & ischiadicis ex coxendicibus laborantibus commodum. Occidit uermes & pediculos tum feros, tum mansuetos, itemq; lendes ac furfures tumitis, & ophiases ac alopecias. Vtusus est in balneo ieiuninis, ita ut postea cum ouo ac melle & fœnigræci farina detergeatur. Cauendum ne capiti calido adhibeatur.

Oleum Sesaminum.

Sesaminum oleum ex sesamo fit contrito & in aquam injecto. Viribus non longe ab est ab oleo dulci. Caliditatem enim moderatam habet, & saporem omnino leuiter adstringentem: aptum est cibis, nam & saporis iucundi est, & facile concoquitur, & aluum subducit. forinsecus illitum uim obstructoriam meatuum habet, propter crassitudinem. Cæterum ad præparationem oleorum quæ odoris gratia sunt, aptius est quam oleum commune, propter durabilitatem, & quod non facile putrescat.

Oleum Lentiscinum.

Et hoc ex lentisci fructu præparatur eo quo in aliis dictum est modo. Paratur etiam uelut in laurino diximus, fructu lentisci oliuis permixto. Vtile est purum & immixtum ori ex fluxionibus infestato, & gingiuis inflammatis, calidum in ore detentum, tum in balneo, tum citra balneum, repellit enim & roborat citra exasperationem. Mixtum autem magis mitigat, simulq; robur conseruat. Quare in iecoris ac stomachi fatus ac rigationes commode assumitur.

Oleum Oenanthinum.

Oenanthinum eadem efficacia est cum melino & rosacco, præterquam quod aluum non mollit. Conponitur hoc modo. Oenanthem, hoc est uitis syluestris fructum florentem, accipe odoram & marcescere sine, ac in nouum uas una cum omphacino oleo mit-

S E R M O

te, & ad dies quadraginta quotidie agita, ac excolato utere. Sit Oenanthes sextans, olei sextarius unus.

Oleum Melinum.

Melinum paratur ex malis cydoniis, fit etiam ex aliis malis, corium habentibus acerbius & odoratus, hoc modo. Admittitur pediculus ad exortum, & festuca ad fundum, & pars interior una cum seminis granis, deinde secantur mala una cum adherente cuticula. Nam in ipsa & odoris gratia, & adstringendi vis continetur. sunt aut parua frusta, quorum quadrens in olei omphacini sextarium iniicitur, & insolata ad dies xl. reponuntur. Vis melini olei magis ad frigiditatem nutat, non tamen ualde, propter mali uinositatem. Adstringit autem multum, uelut lentiscinum. Magis uero stomacho familiare est, propterea quod ex duplici materia nutritiua componatur, olei uidelicet ac mali. Quare consequens est ipsum stomacho inflammato ac debili competere, irrigatum, & in episthematis impositum, ac potum. Commodius est rosaceo, propter mali familiaritatem. Nam stomacho robur addit, & insitos in uentreulo acres humores uehementius propellit. Iniicitur etiam per sedem, quibus colum & crassa intestina ab acri bile uexantur. Cauendus est eius usus in affectionibus frigidis. In his enim magis conuenit, si absinthium habuerit simul incoctum.

Oleum Rosaceum.

Rosaceum oleum sic paratur. Accipitur floris rosarum rubrarum exunguium, & per diem ac noctem siccatarum quadrens, olei omphacini sextarius unus. Rosis iniectis, os uasis occludere oportet, intrinsecus linteolo, forinsecus pellicula, propter imbres repentinos, & insolare ad dies xl. atque ita excolatum reponere, uasis super tabulas locatis in domo temperata. Quisdam alia quedam rosis adiiciunt. Verum optima est preparatio ex solis rosis & oleo constans. Alii non

P R I M V S

22

insolant, sed uas in puteum aquae frigidae ad dies xl. suspendunt. Conducit capiti calfacto ex sole, aut febris, aut alia quadam eiusmodi causa, humectat enim & mitigat, ac somnum inducit. Et in febris excalescitis uisceribus, conuenit ceratum ex ipso paratum, lotum ex frigida aqua, in aestate saepe alterata, ita ut ceratum hoc uisceribus imponatur. paratur autem hoc modo. Accipiunt cerae uncia una, rosacei quadrens. Cera liquefit cum modico rosaceo in duplici uase, & in aquam diffunditur, & manibus emollitur per aquam eluta, mox rursus, ac tertio liquatur, diffunditur aquaque eluitur. Deinde reliquum rosacei additur, liquatur, tollitur, agitur, frigit, & in mortarium inditur ac teritur, & aquae quantum expedierit instillatur, mox sublatum medicamentum in frigidam subinde permutatam reponitur. Si uero pro aqua acetum instillaueris in mortario ad ceratum, optimum medicamentum efficies ad erysipelata, carbunculos & herpes. Habetur etiam hoc ceratum Sermone quinto capite nonagesimo primo. Quin & potum optimum rosaceum cum aqua calida aut frigida, magnam utilitatem de se praebet his quibus stomachus ex acri bile, aut lumbricis, aut ascaridibus infestatur. Verum ad lumbricos maxime puerorum, melius facit sapa permixtum & potum, ita ut sapa ex uino coctura ad tertias redacta sit preparata. Celerrime enim ipsos expellit. Infunditur etiam colo uexato ex praedictis caussis. Cauendus usus eius est his, qui non multam caliditatem habent, & quorum corpus superfluis excrementis redundat. Oleum Chamamelinum.

Chamamelinum oleum sic paratur. Olei dulcis sextarius Italicus unus, florum Chamameli diem unum praeficatorum sextans, in uas mittuntur, cuius osculum raro linteolo integitur, quo perspiratione habeat oleum, & sic per dies xl. insolantur. Etenim si non perficitur ac transpiret chamamelinum oleum,

S E R M O

odorem garo similem acquirit. Post insolationē seruare ipsum oportet excolatum, uase locato in tabulis in domo temperata. Vfus eius est ad caput mediciter densatum ac dolens ex febris non ualde ardentibus. Rarefacit enim meatus, & uapores discutit, ac acrimoniae contemperat, & in summa magis mitigatorium est quàm rosaceum, in febris non ualde calidis.

Oleum Anethinum.

Anethinum ex anethi coma fit adhuc uirēte, prius quam semen solidum reddatur & acre, inutile enim ad usum hunc fit floribus abiectis. Resecare autē mollia tantum germina, & uncia unius pondere expendi, ad sextarium Italicum unum olei dulcis iniicere oportet, & osculum uasis probe obturare, & diebus quadraginta insolare. Calidius hoc est quàm chamæmelinum. Itaque fatigatis in hyeme commode adhibetur, mollit enim & humectat. Utendū est eo & in febribus leniter à pituita, & omnino egrotantibus ex causis frigidis, maxime circa tendines ac musculos, conuenit.

Oleum Liliorum, Liliaceum, Susinum, Lirinon.

Liliaceum siue Susinum, aut Lirinon oleum, fit ex albis lili foliis ex unguibus: & solum iniectis, citra ipsorum croceum filamentum, ad sextarium Italicum olei dulcissimi, pondere sextantis. Siccare autē etiam hæc oportet in umbra per diem ac noctem. Deinde uasi iniicere, & diligētēter obturata insolare per triduum. Deinde excolare, & alium sextantem foliorum immittēre, prioribus uidelicet uelut inutilibus eiectis. Ternis. n. alterationibus folia iniicere expedit, quare ubi rursus per triduum insolaueris, rursusque excolaueris, tertium sextantem liliorum immittes, similiterque per triduum insolabis, & sic excolatum in umbra repones. Si quis enim mox à principio sexuncem foliorū

P R I M V S

22

immittat, putrefacta oleum foetidum reddent. Commodum est affectionibus muliebribus. Solut enim duritias, & morsus ex acrimonia obtundit, & robur utero addit. In Susis testimonium præbent ipsi, quod prægnantibus facilem partum faciat. Sed & aliis illis tum, lassitudines eximit fatigatis, & mollientibus medicamentis adiectum mollitorium est. Et in summa tepesfactorium est, & mitigatorium ac rarefactorium, odoratumque, ac facilem partum procurat.

Oleum Telinum, siue ex fœnograeco.

Oleum telinum ex fœnograeco uim habet mollificandi. Commodum est ad furfuris, & achoris ulcuscula capitis manantia, depurgat & maculas solares, & faciem dealbat ac extergit & innouat. prodest & ad uteri duritias ac abscessus, & ægre parientibus opitulatur. facit & ad sedis intestinorumque inflammationes. Infusum soluit tenefimos, facit & ad perniones. Preparatur hoc modo. Fœnigræci libræ quinque, olei sextarii octo, cyperi libræ duæ, calami odorati libra una, macerantur hæc in oleo ad dies septem ter quos tidie agitata, deinde expressa ac excolata reponuntur.

Oleum Narcissinum.

Ex albis Narcissi floribus fit oleum Narcissinum, noctem ac diem præsiccat, ita ut sextans ex ipsis in sextarium unum Italicum olei dulcis coniiiciatur, & uas diligenter obturatum ad dies quatuor insoleatur. Oportet autem & horas alterare quem ad modum in lilio diximus, & reddetur oleum magis odoratum, præsertim si moderate insoleatur. Nam si diutius insolaueris Narcissinum, aut etiam liliaceum, uel uiolatum, aut aliud quoddam eorum quæ non fortem & permanentem odorem habent, in odoratum euadet. Vim habet Narcissinum calidiorem anethino. Quare ad eadem conducit in reliquo corpore, capite excepto. Acris enim est Narcissimi fragantia.

Oleum Violatum.

S E R M O

Violatum oleum præparatur ex purpureis uiolæ floribus, itemq; ex albis, quadrante ex ipsis in olei sextarium Italicum dulcissimi coniecto, ac tertium alterato, ueluti in lilio prædictum est. Vis eius paulo calidior est quam rosacei. Quare si quis ætate fatigatus & insolatus rosaceo careat, uiolaceo uti potest, maxime ex purpureis floribus præparato, ita ut in balneo ex eo illinatur. Nam supra hoc quod lassitudini medetur, etiam squallorē ac sitū animi, odore suo in mansuetudinem ac uoluptatem transmutat, & somnum imperturbatum inducit.

Iasmoleum.

Oleum apud Persas Iasme appellatum præparatur hoc modo. Candidorum nimirum uiolæ florum sextante in Italicum sextarium unum olei sesamini iniecto, ac alterato, quem ad modum in lilio dictū est.

Vsūs eius in epulationibus apud Persas odoris gratia receptus est. Conducit uniuerso corpori à balneis, in corporibus calore ac laxitate indigentibus. Gravior autem odorem habet, ut multi non libenter ipsū tolerant.

Oleum Myrteum.

Fit & hoc foliis myrti uiridibus pondere sextatis, in olei omphacini sextarium Italicum unum iniectis, addita uini odorati adstringētis quarta sextarii parte. Coquantur hæc ad lentam prunam, donec folia arefiant ac confringantur, & uinum consumatur. Deinde oleum purum excolatur, & uitreo uase excipitur, ac reponitur. Adstringit & frigefacit hoc oleum, amplius quam lentiscinum ac melinum, & propterea irriuationibus stomachi & hepatis non cōpetit, sed neq; alia uiscera benigne tractat. Experientia plurima usum eius reperit in ceratis ac emplastris, per quæ densare ac repellendo adstringere oportet. Commodat allambentibus fluxionibus, & humectis ulceribus cicatricem inducit. Cohibet pilos capitis mulierum, & est odoratum.

P R I M V S

24

Oleum Mastichinum.

Mastichinum oleum fit, mastiches uncia una, in olei ualde acerbi sextarium unum immissa. Coquitur autem in duplici uase. Calidum est moderate, & densandi ac obstruendi meatus uel præditum, si quidem partibus moderate firmari adstringidiq; ac calferi indigentibus adhibeatur.

Oleum Syracinum.

Syracinum præparatur sic. Olei dulcis optimi sextarius unus, styracis pinguis sextans, coquantur in duplici uase, donec styrax uim suam in oleum deponat. Paulo calidius hoc est q̄ anethinum. Verum ualde mollitorium, & propterea corpora indurata præclare attenuat, & emollit.

Oleum Sicyonium.

Sicyonium oleum sic præparatur. Olei dulcis sextarii decem, foenigræci sextarius unus, libanotidis quadrans, polii quadrans, sampfuchi quadrans, tædæ riu triens, aristolochiæ libra una, meliloti semisis, cucumeris syluestris radicis libræ duæ, aque quod satis est. Coquantur hæc uelut oportet, & excolata, in usum uertuntur.

Oleum Metopium.

In Ægypto præparatur oleum Metopium appellatum, propter galbani lignum, fit ex oleo omphacino & amygdalis amaris, cardamomo, iunco rotundo odorato, melle, uino, calamo odorato, carpobalsamo, galbano, & resina. Est calfactorium. Venarum oscula aperit, attrahit, & purgat ulcera. facit ad musculos ac nervos concisos, facit ad hernias aquosas, & in summa uim mollitorium habet.

Oleum Mendesium.

Mendesium oleum maxime emollit, & corpora laxat, & pus facit. Componitur ex oleo myrobalanino, & myrrha, castiaq; ac resina. Quidam spissandi gratia etiam cinamomum inspergunt.

Oleum Megaleum.

S E R M O

Quod Megaleum oleum appellatur, quondam præparabatur, nunc autē in usu non est, præparatur si militer ut amaracinum, nisi quod resinam recipit. & ad eadem efficax est.

Oleum Amaracinum.

Amaracinū oleum sic præparatur, herbae sabinæ, ligni balsami, calami aromatici, floris iunci odorati, nardi celticæ, costi, singulorum lib. v. amomi, casia, carpobalsami singulorum lib. iii. mirrhæ lib. i. Vini odorati sextarios quin. ꝑ. Coquito uelut Nardinum. Vis eius calfactoria sicut Nardini, non autem adeo corroborat, uerum magis tenuium partium est magisq; mitigatorium ac lene, propterea quod opobalsamum non recipit. Mulieribus in uteri sinum injectum menses ducit. Estq; omnino calidum, emollit, ac aperit ora uenarum. Commodat fistulis, & ramici aquoso post chirurgiam. facit ad crustas & ulcera offerata. facit ad urinæ difficultatem circumlitum sedi. facit ad uteri inflammationes ac duritias, & hæmorrhoidum oculo aperit.

Oleum Cyprinum,

Cyprinum oleum recipit olei sextar. xxv. cyperi, helenii, iridis, singulorum libram unam, sampfuchi, hyssoꝑi utriusq; quadrantem, seminis uiticis quadrantem, saluæ quadrantem, floris cyperi siue ligustri librā unā. Et hoc duabus cocturis coquitur. Nam reliquæ omnes species uino odorato rigatæ pridie, postea oleo infarctæ coquantur ad horas sex, sequenti die oleū excolatur, & affusa aqua pura tertia olei parte, flos cyperi iniicitur, una cū tenerioribus ramulis nō coctis, si uero succus sit, contusis, atq; ita coquitur hora una. Calfacit cyprinum non instrenue, estq; tenuium partium, & ad uteros amplius perfrigeratos ualde commodum. Nam crassos in ipsis humores attenuat. Cæterum ubi copia fuerit herbarum uiridium, cyprinum sic præparatur. Nimirum ex olei sextariis xv. caperi, helenii,

P R I M V S

helenii, iridis, singulorum semisse. sampfuchi, hyssoꝑi, saluæ, singulorum sextante. uiticis foliorum uiridium sextante. citri foliorum uiridium quincunce. chamælibani uiridis triente. lauri foliorum uiridium quincunce. cyperi florum dextante, opobalsami semisse.

Oleum Irinum.

Irinum oleum recipit iridis, aspalathi, cyperi, helenii, singulorum lib. quin. ꝑ. opopanax semissem, quidam uero quadrantem, anchusæ sextantem. Olei sextarios xxx. aquæ sextarios xv. Contunduntur omnia crassius, & macerantur biduo, deinde coquantur horis sex, deinde iniicitur opopanax uino præmaceratus ac tritus. Aliquando ad prædicta additur floris iunci odorati semissem, casia quadrans, ligni balsami, nardi celticæ utriusque semissem. Vis huius calfactoria est, sed non acris, propterea perfrigeratis partibus commodat roborandiq; ac molliendi uim quandam possidet.

Oleum Nardinum Cyzicenum.

Nardinum Cyzicenum quod in Alexandria præparari ualde commodum est, & recipit olei acerbi sextar. xii. italicos, aspalathi, cyperi, iridis Illyricæ, Seminis, Cardamomi, aristolochiæ, casia, lignæ, singulorum sexuncem, helenii, ligni balsami, floris iunci odorati, casia, costi, singulorum semissem. amomi, folii malabathi, spicæ nardi, styracis, carpobalsami, singulorum quadrantem, opobalsami quadrantem. herbae sabinæ unciam unā. Præparatur hoc modo. Aspalathus, cyperus, helenium, xylobalsamum, iridem, aristolochiam, decorticato & crassius contundito, ac triduo, aqua calida macerato. Deinde affuso oleo coquito assidue agitando, & aquam patulatim instillando, prout prior consumitur, & ubi tres aut plures coctis horas contacta iam cocta pernoctare finito. Sequenti die extractis his quæ cocta sunt, & aqua ab oleo

A E T.

S E R M O

separata, rursus coquito alia aqua pura, ac modico uino affuso, & ubi ebullierint primum cardamomum adiiçito, deinde florem iunci odorati, & castam ligneam contusa, coquitoq; ad horas duas, ac rursus pernoctare finito. Tertia die similiter extractis his, & alia aqua rursus addita coquito, & quum efferbuerint, castam, costum, & reliqua singula seorsim cõnusa ac trita seorsim inspergito, postremum autem spicam nardi, & folium malabathri, & styracem, in tenuissimas partes cõminutum, & ubi eliquatus fuerit, statim ab igne tollito, & opobalsamum addito, diligenterq; agitato, & operculo imposito ac probe uelatum ad biduum finito, atq; ita concula excipito. Porro Secundarium sic præparatur. His quæ ex tertia coctura superfuerint olei sextar. vi. adiiçito & duabus horis ebullire finito, deinde castam tenuissimam tritam sextantem, nardi celticæ sextantem, herbe sabinae drach. iiii. styracis unciam unam. opobalsami sextantem addito. Nardinum uim habet calfacto-riam, roboratoriam, ac mitigatoriam. Quare stomacho perfrigerato, & inualido, item uentriculo atq; icteri eodem modo affectis commodissimum est. Insuper funditur per sedem quoq; in intestinis perfrigeratis. Item in uteros muliebres. Vtus est omnino præstantis & eximii.

Præcoctura Nardini.

Vini ueteris lib. xv. foliorum dendrolibani lib. i. rasdi lib. iiii. calamo crini lib. iiii. brullocyperi lib. iiii. Hæc omnia in præcocturam mitte, ferueant horis xii. & ubi euacuata fuerint in uas purum, & caccabus per spongiam deterfus, rursus infundis uini lib. xv. & illud oleum desuper.

Nardini præparatio alia.

Nardinum quod in Ecclesia præparatur. Tachis libram, cinamomi libram, caryophyllorum libram, amomi libram, florum iunci odorati libram, calami aromatici libram, ligni aloes libram, nucum myristicarum

P R I M V S

26

libram, cachrii libram, xatocaryorum, hoc est, nucum flauarum libram, maceris libram, galigæ libram, balsami libram, carpobalsami libram, xylobalsami libram, myrobalani libram, folii indici libram, castam libram, ligni caryophylli libram, piperis longi libram, piperis albi libram, piperis communis libram, laseris chaldaici libram, nardi celticæ libram, thymiamatis libram, myrrhe troglodyticæ libram, costi libram, musci libram, ambre libram, gophiti libram, ladani libram, terebinthinæ libram, uini odorati quod satis est.

Nardini alia præparatio.

In præcoctura uini ueteris lib. xv. foliorum dendrolibani lib. i. foliorum myrti lib. i. rasdi lib. iiii. calamo crini lib. iiii. brullocyperi lib. iiii. Hæc omnia in præcocturam mitte ut ebulliant horis xii. & ubi euacuata fuerint in uas purum, & caccabus per spongiam deterfus, rursus infundis uini lib. xv. & oleum illud desuper. Sit autem intrita siue intrimentum, cinamomi lib. iiii. galangæ semissis, caryophyllorum triens, spicæ quadrans, nucum flauarum quadrans, ladani puri quadrans, terebinthinæ uncia xviii. xyloaloes sextans, costi triens, laseris Buccellarii libram quatuor, Thymiamatis regii quadrans. Hæc contusa & cribrata ac cum oleo præcocturæ unita coquito iuxta experimentum, ut neque comburantur, neque rursus defectuosa coctura fiat.

Alia Nardini præparatio, Iosæ Vngentarii.

Olei sextar. xii. aspalathi lib. iiii. xylobalsami lib. ii. costi quadrantem, castam ligneam trientem, carpobalsami semissem, amomi trientem, styracis calamitæ sextantem, opobalsami sextantem.

Alia præparatio Nardini Iosæ

Vngentarii.

Costi sextantem, foliorum indicorum trientem, castam semissem, myrrhæ semissem, ligni caryophylli semissem, carpobalsami trientem, spicæ nardi trientem, calami aromatici unciam unam, iridis sextantem, styracis

S E R M O

pinguis dodrantem. croci drach. iiii. olei sextarios vi.
Oleum Salcas.

Olei Salcæ præparatio quam in Alexandria para-
ui: optima est, & recipit, Aspalathi semissem. xylobal-
sami dodrantem. cyperi trientem. helenii, iridis utrius-
que semissem. calami aromatici uncias xviii. floris iun-
ci odorati sextantem & uncia dimidium. styracis pin-
guis sextantem. nuces Indicas duas. folii uncias xviii.
spicæ nardi unciam unam. caryophylli, arnabo, utrius-
que sesquiantiam. momi quadrantem. cassiæ sextan-
tem. costi unciam unam. myrrhæ unciam unam. hyp-
ni, xylocassiæ utriusque quadrantem. Olei sextar. x.

Coquitur modo relato in nardino, ita ut in prima co-
ctura iniiciatur xylobalsamum, iris, cyperus, helenii,
xylocassa decorticata & crassius contusa, & aqua ad
biduum aut triduum macerata. In secunda autem
coctura iniicitur calamus, Ros iunci odorati, hypno.
prærigata uino ueteri odorato. In tertia reliqua: fit &
secundarium hoc modo. His quæ à tertia coctura su-
perferunt adiciuntur olei sextarii sex, & quantum
satis est coquantur. Deinde iniicitur myrrhæ stactæ
bonæ albæ quadrans, Siromatis, hoc est, aquæ opo-
balsami semissem. mastiches semissem. styracis boni un-
cia una. Utitur oleo salcæ mulieres caput ex eo un-
gentes. Est autem relata præparatio longe optima.

Foliati siue malabathri præparatio optima.

Foliatum oleum recipit aspalathi uncias xviii. ligni
balsami lib. ii. cyperi lib. v. helenii lib. v. foliorum ma-
labathri trientem. amomi semissem. xylocassiæ trien-
tem. mirrhæ trientem. costi dodrantem. styracis pri-
marii lib. i. cassiæ siue carpobalsami semissem. cala-
mi aromatici lib. v. spicæ nardi sextantem. caryophyl-
li trientem. siromatis quæ est aquosa sex ac residua
opobalsami semissem. arnabo semissem. cardamomi
semissem. iridis libram unam. Olei sextarios xx. Vini
odorati quod satis est. Coquitur uelut Nardium.

P R I M V S

27

Vngenta odorata quibus commodent.

Vngenta odorata frigidioribus capitibus magis
conueniunt, quàm moderate calidis, atque illis hys-
me. Nā calidioribus non sunt apta. Si uero quis odo-
ris gratia talibus uti uelit, rosacei parem modum an-
miscabit. sic enim par pari amixtum non amplius
nocuum est. Quandoquidem uero multæ mulieres
tam calida capita habent, ut nullum calidum oleum
perferre queant, his consultum est solo omphacino
uti, quandoque uero etiam rosaceo. Quandoque uero
ex ipsis omnino non utuntur oleo, propterea quod
capita ipsarum cito humententur, & distillationibus
obnoxia fiant, quas sanè ad ungentorium illitione
cogere non oportet. Nam hæc siccatione capitum
opus habent, per commodas puluisculorum arido-
rum insersiones, non humectatione per illitionem
oleorum. Olei Suffumigabilis præparatio.

Oleum quod suffumigabile appellatur sic præpa-
ratur. Vnguium aromaticorum magnorum quincun-
cem. thuris masculi, styracis primarii, bdellii puri, co-
sti, singulorum quincuncem. olei boni dulcis sextar. v.
hypni quod satis est. Costū in crassas partes seccato,
similiterq; styracem ac bdellium, deinde simul permi-
xta in uas nouum testaceum ansis carens immittito,
& osculum: eius hypno integito, ac forinsecus ad hyp-
num aspalathi ligna, aut alicuius alterius odoratorū
generis sureulos addito ac obturato, ut nihil ex uase
excidere queat. Deinde aliud testaceum uas ansis ca-
rens, & longi colli osculum habens accipito, ita ut
osculo eius congruat quod prædictas species in se co-
tinet. & in ipsum olei dulcis sextarios v. mittito, & ef-
fossa terra uas quod oleum habet usque ad collum
obruito, ut ne ignescat. mox alterum uas in caput res-
supinatum osculo eius quod oleum cotinet adapta-
bis, forinsecusq; totum circum circa luto obtines, si-
militerq; oscula utriusque coaptata, et siccari fines. se-

S E R M O

quenti die carbores multos circumpones, integesq;
ex ipsis unde quaq; totum uas, ignemq; accendes ac
uentilabis. Ignem autem accensum marcescere ac ex-
tingui finito, ut paulatim candefacta p osculum uasis
species olei suppositu ipsis suffumiget, qua gratia suf-
fumigabile appellatur. Deinde postera die aperito
oleumq; tollito ac seruiato in uitreo uase, ac utitor.
Hoc utuntur mulieres quibus menses retinentur, illis
nentes ex eo pectinem & lumbos. Conuenit etiã his
quæ non pro ratione in patu purgantur similiter illis
tū. Vnde etiã perfrigeratum pectus habentibus, &
tenesnis infestantibus prodest, calidum lana conuo-
luta exceptum, & pectini ac lumbis impositum.

De Vngentis reliquis.

Ex his iam facile est etiam de aliis oleis iudicare,
quæ Vngentoru quoq; cognominationem habent.
Etenim iuxta naturam eorum quæ iniiciuntur, oleum
alterabitur, quorum singulorum uim in hoc sermone
deinceps condiscas. Cæterum de reliquis remittenti-
bus ac laxantibus ungentis, in sermone de medicame-
torum compositione, post auxilia articularia dicitur,
uelut est gleucinum & consimilia.

Elaphoboscon.

Elaphoboscon calidam & tenuium partium uim
habet, ideoq; secundo ordine siccatur. Conuenit ad ue-
nenatarum bestiarum plagas, & in potu, & in cibo.

Elenium siue Helenium.

Helenii radix maxime in usu est. Dicit potest calida
& sicca, non tamen exacte uelut piper, sed cum humi-
ditate superflua, & propterea in licet ac eclegmata,
ad crassos & uiscosos humores ex pectore ac pulmo-
ne educendos, commode miscetur.

Elelisphacos, Saluia.

Saluia calfactoriam uim euidenter habet, & leniter
subadstringentem. Quidam narrat suffitam super pru-
nas, mentes inuodice fluidos mulieribus sistere,

P R I M V S

18

itemq; muliebrem fluxum. Agrippa autem inquit, sal-
uiam herbam sacram lænæ prægnantes uorant. Nã
uitalem conceptum continet. Quare si succi eius he-
minam unam cum modico sale mulier bibat, quarta
a puerperi purgamentis die, & uiro condormiat, in-
fallibiliter concipiet. Aiunt quum in Copto Aegypti
pestis grassaretur, eos qui superfuerunt in ea regione
coegisse mulieres & uxores suas, ad huius succi po-
tentem adeo usum, & ad plurimam sobolem perue-
nisse. Orpheus aut inquit, Sanguinem spuentibus suc-
ci saluia cyathos duos cum mellis uncia una dato ie-
iuni in potu, & statim sistetur. Verum phthisicis ac ta-
bidis ait, catapocia præpara hoc modo: Spicæ nar-
di drach. ii. seminis saluia, tosti tusti ac cribrati drach.
xiii. piperis drach. xii. excipe succo saluia, & redige
in catapotia, ac exhibe drachmam unam mane ieu-
nis, itemq; in uesperam, & aquam puram insuper bi-
bendam.

Elleborus Veratrum.

Veratrum album & nigrum exterforia ac calidæ
facultatis sunt, quapropter & ad uirilignes & impeti-
gines pforasq; ac lepras conueniunt. Et sanè uirgam
et nigri in fistulam immissa callosam, in duobus aut
tribus diebus callum consumit. Ponantur autem in
tertio ordine calfacientium ac siccantium, purgat ni-
gram huuorem atræ bilis, magisq; per uentrem in-
ferne. Album uero per eundem superne. crassos ac ui-
scosos humores per uomitum expurgans, mouet au-
tem & uentrem inferne.

Elxine, Murhalium, Parthenium, Perdicum.

Hanc aliqui parthenium, alii perdicum, alii murali-
um siue herbam muralem appellant. uis eius est ex-
terforia, & leniter adstringens cū subfrigida humidita-
te. unde omnes inflammationes sanat in principio ac
augmento usque ad uigorem, & maxime calidas.
Sed & furunculis incipientibus imponitur. Et succus

S E R M O

ipsius cum rosaceo ad aurium dolores modicè inflā-
mātos conuenit. Quidam succum gargarizant ad
confillas inflāmatas. Quidam medici etiā in tussu
si inueterata exhibuerunt, propter manifestam uim ex-
tergēdi. facit & ad alopecias ac impetigines ipsa her-
ba per se assidue affricta. Aperit & hæmorrhoidas se-
dis, & fistulas sanat, & sinus occludit, cum modico sa-
le trita & cataplasmatibus modo imposita.

Elymos, Panicum, Meline.

Panicum græcis elymos & meline uocatur. Est au-
tem simile milio forma ac facultate, parum nutrit &
siccat, & sanè uentris fluxiones sistit, quem ad mo-
dum etiam milium, si uero forinsecus in cataplasma-
te imponatur, siccat & perfrigerat.

Empetrum siue Epipetrum, Prasoides.

Empetron solis purgationibus comodum esse uis-
detur, pituitam ac bilem ducens. Saporem habet sal-
sum, ut etiam ad alia eo quis uti possit, ad quæ uides
licet falsæ substantiæ usus est. Appellatur etiam pra-
soides.

Epithymum.

Epithymum per omnia fortiorem thymo facultas
tem habet, siccat ac calfaciens in tertio ordine sine
distantia a temperatis purgat humorem atræ bilis.

Erebinthus, Cicer.

Cicer legumen est flatuosum, probè nutriens, uen-
tri comodum, urinam ciens, lac & semen generas,
mensesq; ducens. Decoctum ipsius etiam calculos in
renibus atterit, maxime nigri. Alterum ciceris genus
orobizum appellatum, uim habet attractoriam, di-
scussoriam, sectoriamq; ac extensoriam. Quare & lie-
nem & iecur & rhenes expurgat, scabiemq; ac impe-
tiginem exterit. Item parotidas ac testes induratos
discutit, maligna quoque ulcera sanat cum melle.

Erpylos, Serpyllum, Zygis.

Serpyllum calfactoriam uim usque adeo habet, ut
menses & urinas moueat. Est autè & gustu satis acre.

P R I M V S

39

Dei eius species sunt. Altera hortensis sampsuchū odo-
re referens: Altera syluestris q̄ & zygis appellatur, nō
serpens, sed ramulos erectos, tenues, sarmentosos ha-
bens, folia ferme similia rutæ, subangusta & longiora
ac duriora, flores gustu acres, odoris iucundi: Radix
autem inutilis est. Nascitur in petris, efficacior & cali-
dior quàm hortensis, itemq; ad usum medicum ac-
commodatior. Menses enim & urinas ciēt pota. Pro-
dest & ad tormina, conuulsa rupta, hepatis inflamma-
tiones, & ad reptilia ac serpentes, tum in potu acce-
pta, tum cataplasmatibus modo imposita. Mitigat & ca-
pitis dolorem cum aceto cocta, capite ex ea irrigato,
rosaceo amixto: Maxime autem in lethargicis ac
phreniticis inueteratis congruit. Sedat & sanguinis
sputum, drachmæ unius pondere cum aceto pota.

Erysimon, Irio.

Erysimi semen uelut sapore nasturtio simile est, sic
etiam facultate ipsi adsimilatur, feruens & calfactori-
um existens. Quādo uero usus eius in eclegmate ex-
petitur, præstat ipsum aqua maceratum torrere. Com-
modat in eclegmatis ad crassorum ac uiscosorum hu-
morū in pectore ac pulmone eductionem ac perspu-
tum expurgationem. Inuat parotidas induratas, &
duritias ueteres mammarum ac testium. Dioscorides
ait in cataplasmate cum aqua aut melle impositum,
etiam oculis cancris mederi.

Erythrodanum, Rubia tinctorum.

Erythrodani radix rufa qua tinctorum utuntur, acer-
ba est & subamari saporis, unde & iecur & splenem
purgat, & urinas crassas ac multas, aliquando etiam
cruentas euacuat, itemq; menses propellit. Moderatè
quoque extergit ea quæ extersione opus habent.
Itaq; uirilignes albas exterit illita cum aceto. Quā-
dam & in potu exhibent ipsam ischiadicis ac resolu-
tis ex aqua mulsa.

Euzomon, Eruca.

S E R M O

Eruca olus palam calfacit, sed & semen generare creditur, & impetus ad uenerem excitare. Capitis autem dolorem inducit, atque hoc magis si quis ipsam solum edat: Quapropter cum lactucae foliis ipsum edere oportet.

Eupatorium.

Eupatorium tenuium partium uim habet, extensoriamque; a sectoria, citra manifestam caliditatem. Quare obturationes iecoris expurgat. Est etiam modice adstrictionis particeps, per quam hepatis firmitatem addit.

Euphorbium.

Euphorbium ustoriam & tenuium partium uim habet, similiter ut alii succi.

Zea.

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeum, ut ex illis cognobilis fiat.

Zingiberi.

Radix zingiberis fortiter quidem calfacit, sed non primo statim occurrit uelut piper, propterea quod crassiorum partium uim, a quosamque ac excrementosam substantiam possidet, ob quam etiam facile a teredibus perforatur.

Zythus.

Zythus acrior est quam hordeum ex quo fit, & mali succi, nimirum ex putrefactione factus. Est autem & flatuosus.

Zyma fermentum.

Fermentum tenuium partium est moderate calidum, & propterea citra molestiam ac mordacitatem, ex alto extrahit simulque discutit. Compositum est autem ex contrariis facultatibus, aciditate frigida, & caliditate putredinosa, insuperque salis & farinae, iuxta utriusque naturam.

Edyosmon, Menta, Minthe.

Mentam Graeci hedyosmon, aliqui minthem odoratam appellant, uim habet calidam ut prope attingat tertium ordinem, uerum ex hortensi cultu humiditas

P R I M V S

30

tis supfluae particeps est, quapropter & ad uenerem moderate stimulat, & ob hoc temperamentum et cum polenta in cataplasmata uenit. Ceterum ob amaritudinem lumbrosos necat, & decoctum eius per triduum consequenter potum, colicis ualde prodest. Acerbitas porro ipsius recens sanguinis sputum cohibet, si cum posca bibatur. Tenuium partium ut si qua alia herba existit.

Edysarum, Securidaca, Pelecinus.

Hedysarum etiam pelecinus dicitur, itemque securidaca, & inuenitur fuluum aut pallidum colore semen acipiti acie ad similitudinem securis. Amarum autem & subacerbum apparet, unde in potu stomacho commodum est, expurgat uiscerum obturationes, id quod & totius fruticis ramuli faciunt.

Emerocalles.

Hemerocalles radicem habet similem lili radicis figura ac uiribus quare similiter ut illa ambustus prodest. Nam discussoriam leniter uim habet, simulque respuosorium quiddam possidet.

Erigeron, Senecio.

Senecio uim habet mixtam, frigidam, simulque moderate discussoriam. Et propterea medicamentis sedis commode miscetur, cohibet & sanguinis sputum succus potus, & lumbrosos occidit, & hepaticis prodest, & inflammatis efficax cataplasma est.

Eryngium.

Eryngium caliditate aut parum quid a temperatis aut omnino nihil abscedit, siccitatis autem tenuium partium non modice particeps est. Radix eius aqua feruifaceta & ipsa aqua in potu sumpta, colicos sanat, cum aqua mulla feruifaceta, calculosos, urinae stillicidium, eiusque emittit de difficultate, & nephreticos curat. Bibendum est autem hoc eius decoctum per dies xvi. ieiunis, itemque ad noctem dormituris. Si uero laues simul cum ipsa incoxeris, & potandum dederis, melius res procedet. Asfirmavit mihi quispiam se ex assiduo eius usu, calculos

S E R M O

per lotium eicere defuisse, quum antea frequentissis
me eo uitio diuexaretur.

Thapsia.

Thapsia acris & fortior calfactoria una cum hu-
miditate facultatis est. Itaque ex alto uiolenter attras-
hit, & attractum discutit. Verum longiore tempore
opus suum perfecit, propterea quod superflua humi-
ditate largiter reducet, ob q̄ etiam facile corrumpitur.

Thermus satiuus, Lupinus.

Lupinus edulcatus per cocturā, in cibo acceptus
ægrè concoquitur, & alimentum corpori præbet cras-
si succi, & crudos humores generat. Aluum autem ne-
que ducit, neque sistit. At uero ut pharmacum, edulca-
tus quidem, uim obducendi meatus habet. Qui uero
insitam a natura amaritudinem habet, extensorius &
discussorius existit. Occidit lumbricos cum melle de-
linctus, aut cum posca potus. Sed & decoctum ipsius
lumbricos expellere solet potum, & per clysterem in-
fusum. Farina quoque eius forinsecus cum bubulo
felle umbilico imposita idem præstat. Et sanè decocti
fomentum foris admotum uiriliginibus prodest, & ca-
pitis ulcusculis manantibus, eruptionibus papularū,
scabiei, gangrænis, ulceribus malignis, partim exten-
gendo, partim discutendo, & citra mordacitatem sic-
cando. Expurgat etiam iecur & lienem cum ruta &
pipere, iucunditatis gratia adiectis. Extrahit, & menses,
& fetus cum myrrha ac melle appositus. Farina
etiam lupinorum discussoria est. Non enim liuida tã-
tum, sed & strumas & tubercula dura sanat, sed tunc
in aceto, aut aceto mulso, aut posca eā coquere oportet,
iuxta ægrorum uidelicet temperamenta, & affe-
ctus differentiam oportuno liquore inuento. Discutit
& liuida farina ipsa, reliqua q̄, omnia quæ prius in de-
cocto relata sunt. Quidam & ischiadicis in cataplas-
matis imponunt.

Thermus syluestris, Lupinus erraticus.

P R I M V S

Syluestris Lupinus amarior & fortior est ad omnia
satiuo. alias in genere eandem uim possidens.

Thlaspi.

Thlaspios semen uim acrem adeo possidet, ut
etiam internos abscessus potum rumpat, & menses
ducat, & fetus perimat. per sedem inuulsū coxen-
dicum morbis prodest cruenta euacuando, & alias
quoque purgatoriam uim habet superne ac in ferne
humorum biliosorum, acetabuli mensura potum.

Tridax, Lactuca.

Lactuca humidum ac frigidum olus est: nō tamen
externe, sed iuxta fontanarum aquarum frigiditatem.
quapropter ad inflammationes conuenit, & ad par-
ua ac leuia eryspelata. Edulium est sitim sedans, &
somnia concilians, maxime feruescēta cum posca
diluta sola comesta. Sed neque inconcoctilis est uelut
alia olera, neque excretionem per aluum inhibet, neq̄
promouet, & propterea neque malisucci sanguinem
generat, non tamen perfecte bonis succi. Semen potius
femini fluxum cohibet, unde & his quibus p̄ som-
num id effluit datur. Cæterum syluestris lactucæ suc-
cus cū muliebri lacte illitus, argemata & inusiones,
quæ oculorum ulcera sunt, item q̄; caliginē depurgat.

Thymus.

Thymus incidit ac calcacit manifeste, ut tertii ordi-
nis sit calcacientium, & propterea urinas ac menses
ducit, ac fetus detrahit, & uiscera purgat potu, adiu-
uat pectoris ac pulmonis excretiones. Atq̄ hæc qui-
dē Galenus Verū experimēto sequētia constant. Ar-
thriticis thymi succi minutissime triti drach. iiii. cum
aceti mulsi hemina dimidia dato ieiunis: purgat. n.
bile, & acres serosos humores. & quæ circa uesicā he-
rent. Ventre aut̄ eleuato, quū intumescere iā incipit,
drach. i. cum aquæ mulsæ hemina exhibeto ieiunis.
Ad liborū ac coxendicū dolorem laterisq̄; ac pecto-
ris, & præcordiorū eleuationes ac inflaiones, drach.

S E R M O

iii. cum aceti mulsi diluti hemina una dato ieiunis. Si
militer & melancholicis & mēte perturbatis, & timo-
re percussis drach. iiii. dato cum aceti mulsi diluti he-
mina una. Lippientibus & in uehementi oculorū do-
lore similiter dabis ieiunis & ante cœnam. In poda-
gricis dolorib. ita audis ut moueri nō possint egri,
similiter dato cū uino diluto. In testibus eleuatis simi-
liter drach. iiii. ieiunis dato cum hermina uini una. Ves-
rū tamen a nigro thymo elleboro appellato penitus
abstinendū est. Corruptoriam. n. uim habet, & bilem
generat. Vtere autem eo qui florem purpureum ha-
bet ex natura. & album quid amplius complectitur.

Thymbra, Satureia.

Satureia hortensis consimilem thymo uim habet,
sed sunt multo debiliora.

Intybi.

Intybi lactucis consimilem uim habent, sed tamen
iucunditate multum inferiores existunt: item ad res
liqua omnia de lactucis relata minus efficaces sunt.

Ixor, Viscum.

Viscum ex plurima aerea & aquea substantia cali-
da, minima autem, terrea constituitur. Itaq; plus acri-
monia in se habet, q̄ amaritudinis. Quapropter hu-
mores ex alto fortiter trahit, non tenues solum sed
etiam crassiores, eosq; diffundit ac discutit. Et si autem
ex medicamentis non statim calfacientibus post pri-
mam impositionem, sed quæ tempore indiget, uelut
etiam thapsia.

Ton, Viola.

Viola folia aquosam & subfrigidam substantiam
prædominantem possidet, propterea & per se & cū
polenta in cataplasmate imposita, inflammationes ca-
lidas mitigant. Imponuntur & in ardore oris uentris,
itemq; oculorum.

Ippuris, Equisetum.

Hippuris adstringentē cum amaritudine qualitatē

P R I M V S

32

habet, & propterea siccatoriam fortiter simulq; citra
mordacitatem. Vulnere igitur maxima in cataplasma-
te imposita glutinat, et si nerui dissecti sint, itemq; her-
nici intestinorum. Sed & sanguinis sputū, & fluxū mu-
liebrē, maxime rufum, insuperq; ad dysenterias alias
q; uentris fluxiones, generosum pharmacum existit
herba ipsa cum aqua, aut uino pota. Quidam de ea
produnt, uesciæ etiam aliquando ac tenuium intesti-
norū uulnera curasse. Succus eius sanguinis e naribus
eruptiones iuuat, & scæda uentris uitia, cum uino ali-
quo austero potus, aut in febrilentibus cum aqua.

Ifatis, Glastum.

Ifatis satua qua tinctoris utuntur, fortiter siccantis
facultatis est, nondum mordentis, amaræq; simul ac
adstringendis. Quapropter magna uulnera durorum
corporum glutinat, etiam si in musculorum capitibus
existat. Sanguinis eruptionibus utilæ cataplasma pre-
bet, & tumores laxos mirabiliter discutit, simul ac cō-
trahit, & aduersus omnia maligna ulcera efficaciter
resistit, siue computrescant, siue erodantur. Quod si
pro ægri natura ac uiribus fortior appareat, ad folia
ipsius trita aut panem, aut ordeaceam farinam, siue
triticeam, aut etiam polentam ammiscere oportet,
iuxta prædominantem in unoquoque dispositionem
ac affectionem.

Ifatis syluestris.

Syluestris Ifatis acre quid habet manifestum iam
in gustu & actione, & propterea magis siccatoria q̄
latua existens, aduersus humidas putrescentias for-
tius reuelatur. Verum ad alia prædicta deterior est:
immodicè enim & cum mordacitate hæc siccet, irri-
tatq; & inflammationes excitat. Cæterum fortitudi-
nis facultatis suæ gratia, etiam splenicis utilis existit,
quibus satua non profuit.

Itea, Salix,

Salicis foliis uti quis potest ad uulnerū cruentorū

S E R M O

glutinationem, immo & flore ipsius quo omnes Medici ferme utuntur ad emplastri siccatis compositione. Est enim uis ipsorum siccatoria citra mordacitatem: habent autē & adstrictionis aliquid. Quidam succum ex ipsis exprimunt, eumq; pro pharmaco habet mordacitatis experte ac siccante, ad multa utili. Cortex quoq; arboris consimilem floribus ac foliis uim habet, præterquam quod siccior temperamento præditus est, quem ad modū oēs ferē cortices. Quidam hunc exurunt, & cinere utuntur ad ea quæ forti resiccatione indigēt. Itaq; clauos ac callos, insuperq; uerucas myrmecias appellatas, eo eximunt aceto acri subacto. Aliqui tempore floris corticem incidunt, succumq; quendā inde colligunt, quo utuntur ad uitia quæ pupillis tenebras obducunt: est enim medicamentum exterforium ac tenuium partium. Quare etiam ad alia multa eius usus assumi queat, quum tali facultate præstet.

Calaminthe.

Calaminthe tenuium partium substantia habet, estq; calida & sicca tertio ordine: sicca p se ex aqua multa pota manifeste calfacit, & sudores eiet ac discutit, & siccatur totum corpus quapropter aliqui ipsa usi sunt & ad rigores p circuitū repetētes. cocta in oleo, & illi to inde toto corpore cum frictione strenua, intra corpus uero assumunt uelut dictum est. Quin & coxæ diuis cataplasma est in ischiadicis generoso omnino auxilio: trahit enim ex alto ad superficiem, & totum articulum calefacit, & cutē manifeste adurit. Insuper et pota apposta menses efficaciter prouocat. Bonum est & in elephantiasi medicamentum non solum ob id quod tenues humores discutiat, sed & quod crassos attenuet & fortiter discet, qui sanē hoc morbi genus generant. Sic & cicatrices nigras illustrat, & sugillata discutit. Præstat autem in talibus coctam in uino cataplasmatice uice imponere, uiridē magis quam arefactam:

P R I M V S.

33

arefactam: siccata enim fortior euadit & promptius inurit. Est & cataplasma in morsibus animalium uirus eiaculantium. At uero ob amaritudinem & ascaridas & lumbricos succus eius perimit tum potus, tum per sedem infusus, immo & uermes qui in auribus itemq; ulceribus nasci solent. Prodest & anhelosis & ictericis extergendo ac expurgando iecoris obturationes. Cæterum ad omnia prædicta efficacior est montana: Orpheus ait succum eius cum pari rosaceo & cerussa tritum ad strigementitiam crassitudinem ac illitum, ambustis mederi, & quod omnem opinionem superat, neq; cicatricem apparere, & locum pilos producere. Si uero cum cimolia terra & aloë, paribus portionibus acceptis succus teratur, indeq; frons ac tempora illinantur, capitis dolores euestigio sanantur.

Calamus aromaticus.

Calamus aromaticus modicam adstrictionem & q̄ minimam acrimoniam possidet, maxima autem pars eius substantiæ terrea ac aerea est, moderate caliditas ac frigiditas. Vnde & urinam moderate eiet, & compositionibus stomachicis ac hepaticis quæ foris ipsis imponuntur ammiscetur, & in uteri foris utiliter assumitur, qui inflammationibus, aut mensium irritationis gratia adhibentur. Ponatur itaq; secundo ordine calfacientium ac siccantium, magis tamen siccantium quam calfacientium.

Calamus Phragmites, Arundo Sepiaria.

Calami phragmitæ radix exterforiam uim nō modicam habet, minime acrem, folia tamen uiridia moderate perfrigerant, itemq; non modicam exterforiam uim possidet. Cortex eius uisus tenuium partium ac disculforiam uim abunde acquirit, & exterforium qd habet, ut calfaciat ac siccet tertio ordine, plus tamen siccans q̄ calfaciens.

Cannabis.

Cannabis semen ægre concoquitur, dolore capitis

S E R M O

inducit, & malum succum gignit. Si uero torreatur et sic caput tentat, multum calfaciendo, & uaporem calidum ac medicatum ad ipsum delegando. Ex eo uero quod sicco temperamento præditum est & status expers, genitale semen extinguit.

Capnion, Fumus terræ.

Herba fumaria acrem simulq; amaram habet qualitatem, neq; omnino expers est acerbæ. Quapropter urinam multam biliosam promouet, & iecoris obturationes ac debilitates sanat. Succus eius uisum exauit delachrymationem faciens. Ipsa herba arida trita aquæ mulsæ inspersa ac pota, uentrem mollit. Vino autem diluto similiter inspersa, stomachum corroborat. Dato confidenter & decoctum ipsius quomodocumq; febrientibus.

Capparis.

Capparis radicis cortex prædominantem habet amarantem qualitatem, secundo loco acrem, & deinceps acerbam, ex quo palam fit ex diuersis ac pugnantibus uiribus ipsum compositum esse. Etenim extergere & expurgare ac incidere potest ob amaritudinem: calfacere autem & discutere ac attenuare per acrimoniam, contrahere uero ac constringere & cogere per acerbam, & propterea lienes induratos si quod aliud medicamentum curat, tum forinsecus cataplasmatibus conuenientibus ammixtus, tum intra corpus acceptus, siue coquatur in aceto ex aceto mulso ac similibus, siue aridus tritus iisdem inspersus: euacuat enim aperte uiscosos ac crassos humores sic acceptus, non per urinas solum, sed etiam per uentrem. Sæpenumero uero & cruenta egerunt hi in quibus lien opere sentit, & coxendicum dolores minuuntur. Quin & mensis ciet, & pituitam à capite per os detrahit, & malignis ulceribus inspersus minutissime tritus commodum pharmacum est, utpote extergere ipsa ualens & fortiter resiccare. Sed & dentium doloribus pro-

P R I M V S.

34

dest cum uino coctus aut aceto. Strumas quoque & tumores duros discutit, si aptis ad hæc medicamentis permisceatur. Folia porro & caulis itemq; semen siue fructus, consimilem cortici uim habent, nisi quod debiliora existunt. Et sane ego meminime aliquando foliis solis strumofam duritiam intra paucos dies discessisse. Ammiscetur autem ipsis aliquid quod uehementiam facultatis ipsorum obtundat. Nihil uero miri est si etiam aurium uermes succus enecat ob amaritudinem. At uero fructus in muria compositus, deinde lotus ac maceratus, donec nec omnem salis uim deponat, medicamentum est ad excitandum appetentiam prostratam, extergendumque ac subducendum uentris pituitam, & ad expurgandum obturationes lienis ac iecoris. Utendum est autem eo cum commodo liquore, aceti mulsi, aut aceti oleo permixti, præ omnibus aliis cibis.

Cardamum, Nasturtium.

Nasturtii semen ustoriam uim habet uelut sinapi, & propterea ischiadicos, & capitis dolores, & quicquid rubefactione opus habet id ipsum calfacit, quem ad modum sinapi. Ammiscetur commodè & medicamentis ad anhelosos destinatis, nimirum ut medicamentum crassos humores dissecare potes. Herba ipsa similem semini uim possidet: uerum imbecillior est. Quare comesta ualde calfacit. Capitis autem dolorem eadem inducit.

Cardamomum.

Cardamomum calidam facultatem abunde possidet, ut etiam exulceret in cataplasmate impositum, minus tamen q; nasturtium. Habet & amaritudinis quiddam in sese, ob quam etiam lumbricos enecat, & scabiem fortiter exterit cum aceto.

Caroum.

Caroi semen siccat & calfacit tertio ordine: acrem

S E R M O

autem qualitatem moderate possidet, & propterea flatus leuat discutitq; & urinam ciet, non modo semē sed tota planta.

Casia.

Casia calfacit ac siccatur tertio ordine, estq; multum tenuium partium: in gustu autem plurimum acrimoniae habet, paruumq; quandam adstringentem. Quare propter haec omnia siccatur simulq; discutit corporis superfluitates, & praeterea robur organis addit. Commodat & ad suppressos menses, ubi praecopia simulq; crassitudine superfluitatum, sufficienter euacuari prohibentur.

Carya, Nux arbor, Nux iuglans siue Regia,
Nux parua, Punica, Auellana.

Nux arbor habet quidem tum in germinibus, tum in foliis aliquid adstringens, uerum insigniter & copiose in ipso nucis suae cortice, & recenti & arido. Vtuntur itaq; ipso etiam tintores. Nos autem eundem exprimentes, succumq; similiter ut mororum ac rubi, mororum cum melle coquentes, stomaticum praeparamus oris uitis commodum medicamentum, quo etiam ad alia omnia utimur, ad quae praedicti succi commodi existunt. Caeterum ipsius nucis nucleus qui in cibus sum uenit, oleosus est & tenuium partium, particeps est autem & adstringentis qualitatis, sed modice & quae temporis progressu euanescit, tota ipsius substantia in pinguem succum transeunte, qui oleo ueteri similis apparet, & propterea omnino tandem edii non potest. At uero uindis adhuc & recens nucleus, neque adstringentem qualitatem manifeste possidet, neque oleosam. Vnde ad alui excretionem commodior est quam siccus, & maxime si cum garo, quem ad modum aliqui faciunt, accipiatur. Sed & siccarum nucum in aqua maceratarum, uelut quidam facere solent, consimilis uis est ut uiridium. Concoquitur tamen melius nucis fructus, & stomacho com-

P R I M V S.

modior est, si cum caricis edatur. A iunt si quis caricis cum nucibus ac ruta praereliquis cibis comedat, eum non magnopere a lethalibus medicamentis laedi potest. Porro ex inueterata nuce oleum quoque exprimi potest, quod abunde discutforium existit, ut quidam eo etiam gangraenas & carbunculos ac argilopas curent. At uero putamen eius aridum ustum, tenuium partium siccatorumq; & lene pharmaci euadit. Caeterum nux parua, quae & Pontica, & Auellana appellatur, frigidior est & austerior, utpote magis terrea existens. In caeteris regia, siue iuglandi similis est. Capitis autem dolorem in cibo sumpta inducit.

Castania.

De Castania eiusq; fructu dictum est in quercu translatione.

Cenchros, Milium.

Milium frige facit primo ordine, siccatur aut tertio exoluto, aut secundo intento. Est & modice tenuium partium. Vnde comestum instar edulii, omnium ferme eduliorum frumentacei generis minimi nutrimenti est, sed & aluum exiccat. Verum forissecus impositum in marsupis siue sacculis, fomentum est aptissimum his qui leni resiccatione opus habent.

Cedrus, Cedria, Septica.

Cedri species duae sunt, utraque tertio calfacit ac siccatur. Cedria uero quae ex ipsis fit, etiam quartum iam ordinem attingit. Est autem primi ordinis erodentium, septica graeci appellant, multum calida ac tenuium partium existens, teneras sane carnes prompte simulq; citra dolorem corrodit caliditas ipsius, per caliditatem quae in corporibus est auerta, uerum in duris corporibus longiori tempore & uix tandem efficaciam suam ostendit. Vnde mortuorum corpora in corrupta conseruat, humiditates ipsorum superfluas depascens, solida autem corpora non attingens, propterea quod non tam fortem uim habet, uelut alia

S E R M O

erosua appellata. Nihil uero miri est si eiusmodi uir
pollet, quod etiam pediculos, & lendes, & aurium
uermes, & ascaridas in recto intestino enecare potest.
Foetus insuper apposta uinos quidem necat, mor-
tuos autem eiecit, quem ad modum etiam ipsum se-
men genitale, in coitu pudendo oblita, & propterea
sic usurpata medicamentum conceptum impediens
est nulli alteri posthabendum. Sed & dentium forami-
nibus instillata dolores quidem minuit, ipsos autem
dentes confringit. Attenuat & oculorum cicatrices,
& hebetem uisum ob crassitudinem humorum sanat.
Quod uero pinguisimum est ex ipsa & exacte oleo-
sum, quod superextentis lanis dum coquitur colligi-
tur, tenuiorum quidem partium est quam tota cedria,
uerum minus acre ac mordax, quanquam non mi-
nus, sed magis etiam quam cedria efficax sit. Vnde &
hoc idiotæ utuntur ad uulnera ouium in tonsura per
forcipes illata, item ad scabiem, & ad ricinos. Ces-
dri porro baccæ, & fructus cedrides græcis ap-
pellati, moderatiorem uim habent, ut etiam in cibi
usum ueniant. Si quis tamen plures ex ipsis inge-
rat, & caput dolet, & excalescit, & oris uetris mor-
sum percipit.

Centaurea magna.

Centaureæ magnæ radix ex contrariis uiribus cõ-
posita est. Itaq; in gustu acris simulq; adstringens ap-
paret, cum quadam dulcedine. In actione uero acris-
monia caliditatis opera exercet, menses promoues,
& foetus mortuos detrahens, & uiuentes eorum
pens, simulq; efficiens. Adstrictio autem frigiditatis
crassioris ac terræ opera designat, tum uulnera glu-
tinando, tum sanguinem spuantes iuuando. Dare au-
tem oportet ex ea drachm. ii. febrientibus cum a-
qua, febre eurentibus cum uino. At uero iuxta om-
nium qualitaum actionem & ruptis, & conuulsis, &
spirandi difficultatibus, & inueteratæ tussis conue-

P R I M V S.

36

nit: non enim euacuare solum in his oportet quod
præter naturam est, sed roborare etiam ac firmare
re expurgata. Succus ad eadem ad quæ radix
ualet. Quidam etiam eo prolycio utuntur, illo
non presente.

Centaurea parua.

Centaureæ paruæ radix omnino inefficax est, ra-
dix uero & magis folia, & ipsorum flores in usum
ueniunt. Dominatur in ipsis qualitas amara, parum
quid adstrictionis possidens, & propterea fortiter sic-
catorum est pharmacum absque mordacitate. Ma-
gna itaque & recentia uulnera glutinat herba ipsa uis-
ridi in cataplasmate imposita. Vetera uero & ægre
cicatricem recipientia, ad cicatricem perducit simili
modo adhibita. Quin & sicca glutinatoriis ac sic-
catoris compositionibus miscetur, quæ sinus ac fistu-
las curare solent. Sed & ueteres duritias mollire cre-
ditur, & maligna ulcera sanare. Miscetur & eis quæ
fluidas affectiones sanant. Decoctum herbæ quidam
ischiadici infundunt per sedem, uelut quod biliosum
& crassum humorem ducat. Nam & purgat, & sanè
ubi uehementer operationem suam exercebit, cruen-
ta euacuat, & magis prodest. Succus eius consimili-
lem uim habet, hoc est, siccatoriam & extensoriam,
& tum alia prædicta probe efficere solet, tum cum
melle oculis sublinitur, & appositus menses ac foetus
educit. Quidam ipsum bibendum dant in affectis
neruis, uelut euacuantem ac citra molestiam siccan-
tem infarctam. Cæterum & ad hepatis oburationes
bonum pharmacum est. Bonum & lieni indurato,
forinfecus impositus, neque minus si quis bibere ue-
lit. Herba ipsa exsuccanda est circa summum uis-
gorem, & flore prægnans. Datur succi cochleari-
um unum cum aqua calida, & sale modico, ac
pauculo aceto, & purgat generose humorem a-
træ bilis. Coma eius confusa & cum melle cocto,

S E R M O

aut fapa in collyria formata, fistulas circumscarificat, & callos eximit, collyriis in fistulas immisissis. Corymbi eius tusti ac cribrati cochlearii mensura ischiadicis dantur ieiunis cum aqua calida, ad triduum aut plures et dies. Lius certe pharmaci efficacia magno miraculo saepe fuit. Et ad polypodas in naribus excrescentes idem medicamentum siccum inspergitur.

Cerasus.

Cerasus fructum fert moderate adstringentem cum dulcedine: matura itaque cerasa & dulcia magis per intestina subeunt, minus uero stomacho commodant, immatura & austeriora uice uersa. Gummi arboris uis non potum calculosis prodesse quidam tradiderunt.

Cerantia, Siliqua.

Siliqua arbor siccatoriam & adstrictoriam uim habet, quem ad modum etiam fructus eius, ceratia Graecis, nobis siliquae appellatae, particeps est autem & aliquid dulcedinis. Siliquae aliquam cum cerasis similitudinem habent. Virides enim & humidae alium magis subducunt: Siccatae magis siccant.

Cestron, Betonica, Psycotrophon.

Betonica Cestron & Psycotrophon appellatum, uim habet siccatoriam uelut gustus indicat: amara enim & acris herba existit, uelut etiam particulare actio ostendit. Nam & rhenum calculos confringit, & pulmonem ac pectus & iecur purgat ac extergit, & menses mouet, & comitiali morbo prodest, & ruptis ac conuulsis medetur. Acidum item rictum sedat, & ischiadicis conducit pota.

Cicis, Gala, Omphacitis.

Galla quae omphacitis uocatur, abunde acerbum pharmacum est, substantiae terreae frigidae plurimae particeps, ob quam & siccatur, & fluxiones repellit, & cogit ac adstringit laxas ac inuvalidas partes, omnibus etiam fluidis affectionibus resistit. Ponatur autem in tertio ordine siccantium, in secundo uero

P R I M V S

37

ro frigefacientium. Altera galla flaua laxa ac magna siccatur quidem, sed tanto minus, quanto minus acerbae qualitatis particeps est. Cocta itaque per se ac trita, & in cataplasmate adhibita inflammationum sedis ac prolapsus eiusdem insignis auxilium est. Coquere autem oportet si moderata adstrictione opus est in aqua, si uehementi in uino, maxime austero. Gallae uim suppressendi sanguinis habent, & manifestum satis est quod caliditatem & acrimoniam ex uisura acquirunt, & magis tenuium partium quam non usatae euadunt, itemque siccatoriae amplius. Oportet autem candefactas super prunas, aceto aut uino extinguere.

Cera.

Cera in medio quodammodo est calfacientium, frigefacientium, humectantium ac siccantium, habet & crassarum partium quid & meatus obturatorium, quapropter non solum siccatur, sed & per accidens humectare uidetur per spirationes prohibendo. Unde & materia est aliorum pharmacorum. Ipsa autem per se ex concoctoriorum debiliu numero fuerit, quae forinsecus imponuntur. Habet enim parum ex discussoria ac calida facultate, cuius quam plurimae mel ipsum particeps existit.

Ciborium.

Viridem fabarum Aegyptiarum fructum ciborium appellant. Quare in fabarum tractatione, etiam de hoc considerandum est.

Cinara.

Cinara mali succi edulium est, maxime ubi durior euaserit. Nam & biliosum humorem in sese tunc ubi riores colligit, & totam substantiam lignosorem habet. Quare ex hac quidem humor atrae bilis generatur. Ex succo uero ipsius tenuis & amare bilis humor producit. Praestat igitur praecottam ipsam in cibo absumere.

Cicis arboris fructus, Ricinus, Croton.

S E R M O

Cicis arboris fructus, quem aliqui crotonem ac iu-
cinum appellant, quiq; purgandi uim habet, exterfo-
ria ac disculforia facultate præditus est, folia eius im-
becilliora sunt. Oleum quod ex fructu fit, calidius &
magis tenuium partium est quam commune, & pro-
pterea etiam disculforium.

Cisthos siue Cistharus.

Cisthos frutex adeo adstrictorius est, ut & folia ip-
sius in cataplasmate imposta uulnera glutinent. Flo-
res efficaciores sunt, ut cum uino poti dysenterias, &
uentris imbecillitatem, ac fluxiones, & humiditates
sanent, in cataplasmate autem impositi putrefactis ul-
ceribus conducunt, propter generosam siccandi uim
fere in secundo ordine. Ipsius fruticis frigiditas tepidæ
quoque qualitatis particeps est. Cæterum quæ hys-
pocysthis appellatur, multo magis quam folia adstrin-
git, estq; efficax pharmacum ad omnes fluidas affe-
ctiones, uelut sanguinis reiectionem, fluxum mulie-
brem, celiacas & dysentericas affectiones. Sed &
corroborare partes solet, & à plurima humiditate
exolutis firmitatem addit, atque sic sanè & stomachi-
cis & hepaticis cõducit. Firmat enim ac roborat nõ
instrenue, epithematis aut antidotis aptis annexa.

Cisthus siue Ladanum.

Cisthus hic in calidioribus regionibus nascitur, nõ
genere alius ab his qui in aliis locis nascuntur. sed à
regione præcipuam quandam propriam disculfo-
riam qualitatem adeptus est deposita frigiditate. In
reliquis igitur consimilis est præcedenti. Verum ex
ipso fit ladanum medicamentum calidum primo or-
dine iam completo, ut etiam secundum attingat,
particeps est autem & adstrictionis cuiusdam modi-
cæ, & tenuium partium substantiam habet, & pro-
pterea moderate emollit, & similiter discutit itemq;
concoquit. Itaque non mirum est uteri affectibus
hoc præcipue conuenire, propterea quod aliquid

P R I M V S

38

adstringens habet, per quod etiam defluos capillos
retinet. Nam & uitiatos humores iuxta pilorum ras-
dices attenuat ac consumit, & meatus quibus impa-
cti erant adstringendi ui cogit & constringit.

Cissos, Hedera.

Ex contrariis facultatibus hedera componitur: ha-
bet enim quid substantiæ adstrictoriae, quam frigidam
ac terream dicimus. Habet & quid aeris, quam
calidam esse gustus testatur, sed & aquosæ substan-
tiæ tepidæ uiridis particeps est. Viridia itaque folia
cum uino cocta, etiam magna uulnera glutinant, &
maligna ulcera sanant. Vicerationes quoque ex igne
cicatricie includunt. Cum autè aceto cocta folia splen-
dis opitulantur. Flores eius fortiores quodammodo
sunt, ut cum cerato triti ambusta curent. Succus ip-
sius per nares purgat, & antiquas aurium, fluxio-
nes sanat, & ulcera uetera tum aurium, tum na-
rium ad cicatricem perducit. Si uero acrior appa-
reat, rosaceo aut oleo dulci temperetur. Lachryma
hederæ pediculos necat, & pilis nudat, in tantum ca-
lida uim habens, ut etiam leniter urat. Prodest etiam
lachryma calculosis in potu.

Cnicus.

Cnici semine ad purgationes tantum utimur. Est
autem tertii ordinis calfacientium, si quis forinfecus
admo to ipso uti uelit.

Coccus enidius, Granum enidium.

Cnidius coccus purgatoriam uim habet, estq; fa-
cultatis aeris & ustoriae.

Coccus tinctorius, Granum
tinctorium.

Coccus tinctorius adstringentem simulq; amarani
qualitatem habet, & per utranque leniter siccatur, &
ob id ad magna uulnera conducit, & ad sauciatos ner-
uos, cum aceto aut aceto mulso tritus.

Coccymelea, Prunus.

S E R M O

Pruni fructus recens magis aluum subducit, sicca-
tus minus. Sunt autem damascena pruna magis ad-
stringentia, Hispana dulciora, & propterea magis al-
uum ducunt. In foliis autem manifesta quaedam ad-
strictio apparet, unde decocta utiliter gargarisuntur
in inflammationibus gurgulionis ac tonsillarum. Cæ-
terum syluestrium prunorum fructus adstrictorius est
& uentrem sistit. Et in Asia sanè hæc planta prunus no-
minatur. Gummi omnis pruni cum uino potum lapi-
des frangere quidam prædunt, uerum cum aceto im-
petigines puerorum exterit.

Colocastion, siue Manzianion.

Colocasti radice similis uis est rapis ac cepis, uis-
cosum autem corpus ipsius est. Vnde extensoriæ fa-
cultatis particeps est, & uentri in cibo sumpta com-
modat.

Colocynthe, Cucurbita

Cucurbita humidi & frigidi temperamēti est, utroq;
secundo ordine. Vnde & rametoræ eius succus auribus
inflammatis & dolentibus conuenit cū rosaceo. Sic
& tota in cataplasmate imposita, calidas inflamma-
tiones mediocriter refrigerat. In cibo accepta nimis
humectatione corpus implet, & sitim exinuit, & alimē-
tum humidum ac frigidum, & propterea etiam mo-
dicum corpori præbet. Concoquitur autem non ma-
le, ubi non prius fuerit corrupta, id quod accidit ipsi
propter malam præparationē, & ubi uitiosus humor
in uentre fuerit coaceruatus. Imo si etiam diutius in
uentre moretur, quem ad modum reliqua quoq; hu-
mida edulia. Gaudet origani conditura propter aquo-
sam in ipsa qualitatē. Omnia enim huius generis
acribus aut acidis, aut austeris, aut salis saporibus ni-
scere oportet, si modo neq; insuauiter sumi debeant,
neq; sumentes nauseabundos efficere.

Comarus, Arbutus, Memæcydon.

Arbuti fructus memæcydon appellatur, estq; flo-

P R I M V S

39

macho incommodus, & capitis dolorem inducit, ar-
bor ipsa simul cū fructu acerbam qualitatē possidet.
Comni, Gummi.

Gummi uim habet siccatoriam, meatus obducit,
& asperitates sanat.

Conia stacte, Lixiuum.

Quod uelut ablutio est materierum ad cinerem re-
dactarum, conia stacte Græcis, nobis lixiuum uocas-
tur. Ex omnibus autem maxime extensorium est &
siccandi ui præditum, quod ex cinere ficulneo & thy-
thymallis fit, ut fere uim erosiuam fortiat. Verum
ob substantiam tenuium partium citra dolorem urit.

Conyza.

Conyza & maior & minor consimilis temperamē-
ti ac facultatis existunt, gustui acris & amaræ apparen-
tes. Calfaciunt & siccant euidenter, ut utriusque qua-
litatis tertio ordine locentur. Decocta itaq; in oleo,
rigoribus per circuitum repetentibus salutarem me-
delam præbent. Quidam flores ipsarum una cum foli-
is terentes cum uino bibendos exhibent, ad menses
ciendos ac foetus eiciendos. Est & tertium conyzae
genus, in humectioribus locis proueniens, magis foe-
tidum & imbecillius.

Corianum, Coriandrum.

Corianon item corion appellatur, & ex contrariis
facultatibus compositum est, multum habens substan-
tiæ amaræ, quæ tenuium partium est & terrea, nec pa-
rum aqueæ humiditatis tepida ui prædita. Habet &
parum quid adstrictionis, ex quibus omnibus multifa-
riam efficax est facere ea quæ Dioscorides prodidit,
uerum non ob solam frigiditatem.

Colla, Glutinum.

Glutinū quod ex similagine aut polline ad libros
conficiunt, facultatem habet meatus obducentem &
concoctoriam. At uero de taurino glutine ac similiū
in sermone de animalibus agetur.

S E R M O

Coronopodium, Pes cornicis.

Coronopodii radix in cibo accepta coeliacis opⁱculari creditur.

Costus.

Costus modicæ amaritudinis, plurimæ uero acris^{is} mouiæ ac calidæ qualitatibus particeps est, ut etiam exulceret. Vnde ex ipso cum oleo perfricant cor^{is}pus ante accessionem in rigoribus per circuitum re^{is}deuntibus. Alii idem & in resolatis ac ischiadicis fa^{is}ciunt, & omnino in his quibus aut partem aliquam calfacere uolumus, aut humorem aliquem ex alto ad cutem attrahere, usus eius competit. Ob eandem causam & urinam ciet, & menses ducit, & ruptis ac conuulsis, & laterum doloribus confert. Verum ob amaritudinem, etiam latum lumbricum necare credi^{is}tur, & ad solares maculas ipso utuntur, cum aqua aut melle. Inest præterea ipsius temperamento fla^{is}tuosa quædam humiditas, ob quam & uenerem sti^{is}mulat cum uino mulso potus.

Cotyledon, Umbilicus ueneris.

Cotyledon mixtam uim habet, humidam & frigi^{is}dam, & quandam obscure sub adstringentem & mo^{is}dice amaram. Vnde frige facit, & repellit, & extergit, & discutit. Inflammationes itaque erysipelatas, & ery^{is}sipelata inflammata sanat, & in stomachi ardore com^{is}modum cataplasma existit. Creduntur folia cum ra^{is}dice comesta lapides atterere, & urinam ciere.

Crambe, Brasica.

Brasica comestibilis siccatoriam uim habet, & in ci^{is}bo accepta, & forinsecus imposita, non tamen mani^{is}feste acrem, sed ut uulnera glutinet, & maligna ulcera sanat, & inflammationes curet iam induratas ac ægre solubiles, eiusdemq; generis erysipelata. Sed & epinyctidas ac herpetas sanat. Habet & quid exter^{is}iorum, per quod etiam lepras extertit. Succus itaque ipsius quid purgatorium habet, corpus autem eius

P R I M V S

4c

alui excretionem cohibet, eaq; gratia in quibus hu^{is}medum uentrem siccare uolumus, moderate ipsam coquimus, & priore aqua diffusa, statim in alteram calidam præparatam immittimus ac feruefacimus. Non oportet enim neque aerem, neque frigidam aquam contingere quod bis coquitur. Neque enim exacte flaccidum fit, etiamsi diutissime coquas. Itaque in aliam calidam immisam coquimus donec flaccida fiat. Nam si uentris subducendi gratia sus^{is}mitur, non ualde discoquitur. Siccat igitur brassicam quem ad modum lenticula, & propterea usum he^{is}betat, & atræ bilis humorem generat. At uero asparagus brassicæ minus siccat, & magis urinam ciet. Semen autem pomum lumbricos enecat, & maculas solares ac lentiginis, & quæcunque alia moderata^{is} extersione opus habentia extertit. Cauliculi eius usi cinerem efficiunt fortiter siccantem, ut & ustoriae fa^{is}cultatis particeps sit. Quapropter eo cum ueteri adipe ammixto, quidam ad ueteres laterum dolores, & sicubi eiusmodi alius dolor infestet, utuntur. Forti^{is}ter enim discufforium medicamentum efficitur. Brasica porro syluestris sicci^{is}or & calidior multo est quam satiuæ, quem ad modum omnia alia ferme syl^{is}uestria satiuæ fortitudine præstant. Vnde neque ci^{is}tra offensionem intra corpus sumuntur. Discutit autem & extergit uehementius quam satiuæ. Cæterum marina brassica ultra hoc quod uentrem emollit, sub^{is}salsum nimirum ac sub amarum saporem habens, cõ^{is}moda quoque fuerit ad externos corporis usus, ad quos sane eiusmodi qualitates conueniunt.

Chrethmon.

Chrethmon salsum quodam modo in gustu est, una cum modica amaritudine, propterea & uis ipsius extersoria simulq; siccatoria existit. Vtraque tamen facultate amaris cedit.

Critæ, Ordeum.

S E R M O

Ordeum primi ordinis est siccantium ac frigefaciē-
tium, habet & modicum quid exterforium, & paulo
magis siccatur quam fabarum farina à cortice depurga-
ta. In reliquis omnibus forinseco usu consimilia exis-
tunt. Verum in cibo acceptum ordeum, hoc amplius
us fabis habet, quod in coctura flatuositatem depo-
nit, fabæ autem quomodocunque coquatur flatuositas
permanet. Crasstoris enim substantiæ faba est
quàm ordeum, & propterea etiam magis quàm or-
deum nutrit. Ordeum uero succum generat tenuem,
& exterforium quid habentem. Nihil igitur calfacit
corpus quomodocunque tandem præparetur. Verum
humectat & siccatur diuersimode præparatum. Etenim
polenta ex ordeo tosta facta, manifeste apparet sicca-
re. Ptisana uero humectat, quum uelut conuenit præ-
paratur. Panes autem ordeacei omnes minus nutriunt
quàm triticej, & magis uentrem subeunt quàm illi.
Cæterum polenta ex ordeo tosta facta magis quàm
ordeum siccatur, & modicum alimentum corpori suffi-
cit quomodocunque coquatur. Eadem ex uino Am-
næo austero pota alium siccatur. At uero maza: uocatur
autem sic polenta ordeaceam liquore aliquo subacta,
uelut sapa, aut melle, aut alio quopiam, quæ etiam
cruda comeditur, quomodocunque præparetur, mi-
nus quàm panes ordeacei concoquitur, & uentrem
magis flatu implet, & si diutius ipso moretur, turba-
tionem efficit. Quum enim ordeum ex natura non pa-
rurum furfuris habeat, torrefacti ordeum id ipsum fur-
raceum & siccus, & magis difficulter confringi po-
tens habet, immo, & id quod utile ex ipso in corporis
alimentum cedit, siccus euadit. Quicquid igitur furfur-
raceum & durum in ipso est, quem ad modum forin-
secus apparet quod aqua non dissoluatur, eodẽ mo-
do neque in uentre dissoluatur maceratum, sed per-
manet in confectum uelut est acceptum. Quum igitur
neque concoquatur, neque in uenas distribuatur, per
uentrem

P R I M V S.

41

uentrem secedit, & præsertim quum extergendi uim
ex ordeo habeat: magis autem secedit inferne sapi-
us subacta ac trita. Si uero & mel assumpserit, adhuc
citius subit. Porro quod crimon? Græci uocant, cras-
siorq; farina tum tritici, tum zæ existit magis alit q̄
polenta, sed ægrius concoquitur. Vocatur ex ea sor-
bitio puls, & quæ ex zea fit uentrem lenius aliquan-
to sistit, magisq; si torreatur.

Crinon, Lilium.

Lilii flos temperamentum mixtum habet, ex sub-
stantia quadam tenuium partium terrea, ex qua etiam
in gustu amaritudinem offert, & quadam aquosa tem-
perata, unde, & oleum ex ipso lenis tum discussoria,
tum mollientis facultatis existit, & ad uteri duritiæ
aptum. Radix etiam ac folia per se trita, siccant, & ex-
tergunt ac moderate discutunt. Est enim radix pri-
mi ordinis exterforiorum, qua gratia, & ambustis con-
ducit. Radicem itaq; assatam, deinde rosaceo tritam
ambustis imponunt usq; ad cicatricis inductionem.
Nam & alias omnia ulcera optime cicatrice includit.
Sed & uterum emollit, & menses promouet. Folia
quoq; præcocta usq; ad cicatricem inducunt im-
ponunt, non ambustis solum, sed etiam ulceribus. Repo-
nimus aliquando & foliorum succum coctum cū ace-
to & melle ad liquidioris mellis compagem, ita ut
succu partes quinque sumantur, mellis autem & aceti
utriusq; pars una, sitq; commodum pharmacum ad
omnia uehementi resiccatione indigentia citra mor-
dicitatem, uelut sunt uulnera magna, & maxime quæ
circa capitis musculos sunt, item ulcera inueterata,
fluidaq; ac ægre recipientia cicatricem.

Crocodilion.

Crocodilii semen acre est, & aromaticum, urina-
ciens, & menses ducens, ut & calidæ facultatis sit dis-
cussoriaq; ac siccatoria. Succus caulis & seminis con-
similem uim habet, & nephreticis prodest. Radix ex

A E T.

f

S E R M O

puitiões ē pectore fortiter adiuuat. Estq; minus acris
quàm semen. uerum non minus amara. Sanguinem
quoque per nares ducit.

Crocus.

Crocus habet quidem aliquid modice adstrictori-
um, q; terreū frigidum esse ostensum est. Dominatur
autē in ipso calfactoria uis ac qualitas, ut ex tota sub-
stantia sua secundi ordinis sit calfacientium, primi sic-
cantium, & propterea etiam concoctorium quid has-
bet, quod modica illa adstrictione adiuuatur.

Crommyon, Cepa.

Cepa quarti ordinis est calfacientium, substantia
ipsum magis crassarum partium existit. Vnde & hæ-
morrhoidas aperit apposita, & cum aceto illita in
sole uittilignes exteri, & alopeciis affricta citius q; al-
cyoniu pilos prouocat, comesta calfacit corpus acri-
monia sua, & crassos ac uiscosos humores attenuat.
Infiat autem uentrem propter crassarum partium
substantiam.

Cyamus Faba.

Faba frigefaciendo ac calefaciendo medium tem-
peramentum propinquissime accedit, caro eius mo-
dicā cuiusdam exterioris facultatis particeps est,
quem ad modum cortex adstrictoria. Quapropter
aliqui medici fabam integram cum corio suo in po-
sca decoctam, dysentericis & coeliacis ac uomentis
bus exhibent. Est autem edulii ratione, si quod aliud,
ægre concoctile & flatuosum, etiam si quàm diutissi-
me coquatur, & quomodo cunq; præparetur, ad ex-
creationes tamen pectoris ac pulmonis comodum:
Et uiridis quidem faba comesta, magis aluum subit,
uerum minus quàm arida ingesta nutrit. Torrefactæ
tamen fabæ flatuosum deponunt, sed ægrius conco-
quantur, & tardius coimeant, & crassum succum ge-
nerant. Pharmaci autem loco faba forinsecus impo-
ta, citra molestiam siccatur. Et sanè ad podagricos sæpe

P R I M V S.

42

ea usi sumus cocta ex aqua, deinde adipe suillo am-
mixto. Ad neruos uero contusos & ad ulcera, farinā
eius imposuimus aceto mulso, aut uino mulso coctā
rosaceo etiam addito, si inflammatio adesset. polen-
ta uero addita, ad inflammatos iam ex plaga.
Est & testium ac mammarum utile cataplasma: Solet
enim has partes inflammatas modice perfrigerate,
maxime ubi lacte in ipsis in casei speciem coagulato
ubera fuerint inflammatas. Nam lac ab eiusmodi cata-
plasmate extinguitur. Quem ad modū etiam pueros
rum pubes, farina fabacea cataplasmatas modo inte-
sta, diutissime impubis permanet.

Cyclaminus.

Cyclaminus uariam uim habet. Nam & extergit,
diffecat, & uenarum oscula operit, & attrahit, & discus-
tit. Succus enim ipse hæmorrhoidas aperit, & aluum
irritat uolēter, appositus. Sic & tubercula, & strumas,
& alias duritias discutit, cōpositionibus discussoris
ammixtus. conuenit & suffusis oculis cum melle subli-
tus, & præterea per nares purgat. Adeo autem forti-
ui præditus est, ut etiam imo uentri illitus, aluum sub-
ducat & foetus corripat, sed & in pesi forma appo-
situs similiter foetum perimit. Tota radix succo imbe-
cillior est. Est tamen etiam ipsa uehemens: Nam & po-
ta & apposita menses ciet, & ictericis confert, non ui-
seus solū ipsum uidelicet icterus expurgans, sed bilē in
toto corpore per sudores euacuās. Quare ab eius po-
tu adiuuare omnibus modis oportet sudorū excre-
tionē corpore coniecto ac uberius calfacto. Copiam
eius drachmas tres, aut summū quatuor excedere nō
oportet, ex passo aut aqua mulsa. Exterget & cutem
quapropter maculas solares, & alopecias ac similia
sanat. prodest & indurato lieni tum recens, tum sicca
in cataplasmate imposita. Quidam aridā radicem etiā
anhelatoribus exhibent. Eadem arida tusa & per te-
nuissimum cribrum excreta, unā cū caryophyllis, ita

S E R M O

ut radice sit uncia una caryophyllorū grana xxi. naribus insufflata, crasso, & uiscosos humores a capite purgat. unde antiquos capitis dolores sanat, & morbo comitiali magnopere opitulatur.

Cyminum.

Cymini semine præcipue utimur. Est autem facultatis calfactoriæ, urinam ciet, & flatu dissipat, tertii ordinis calfacientium existens.

Cyperisus, Cupressus,

Cupressi folia & germina pilulæq; recentes ac tenera, magna uulnera in duris corporibus glutinant, ex quo manifestum est quod siccatoriam uim habet, absq; manifesta acrimonia ac caliditate. Plurimam autem habet amaritudinem, & multo ampliorem acerbitate in uersa planta. Tantum uero est in ipsa caliditatis, quantum satis est ad deducendam acerbitate in altum, citra calfactionis aut mordacitatis, inductionem. quapropter humiditates in profundo, in humidis putredinosisq; affectionibus consistentes, citra molestiam sumiq; secure depascitur, altera non amplius attracta. Atque sic herniosus confert in cataplasmate imposita. Siccatur enim & robur addit corporibus ex humiditate laxis, mergente se nimis in altum uim adstringendi, quam deducatur per ammixtam ipsi moderatam caliditatem. Utuntur ipsa quidam & ad carbunculos ac herpetas polenta ammixta.

Cyperus, Iuncus quadratus.

Cypero radices maxime in usum ueniunt calfacientes ac siccantes citra mordacitatem: Vnde & ulcera ob nimiam humiditatem ægre recipiētia cicatricem, mirabiliter sanant. Habent enim quid adstrictorium, & propterea oris ulcerationibus commodant. Habent & uim quandam sectoriam, qua & calculosi profunt, & urinas ac menses ciet.

Cypros, Ligustrum.

Ligustri arboris folia & uirgulta ac flores in usum

P R I M V S.

43

ueniunt, mixtæ facultatis ac temperamenti existentiæ. Habet enim quid discussorium ex aquosa substantia moderate calida: Habent & quid adstrictorium, ex terrea frigida. Vnde decoctum fottu ambustis prodest. Commodat & ignitis inflammationibus ac carbunculis, citra molestiam ac mordacitatem siccans. Sed & commanducata ulceribus oris sponte productis, & maxime ignitas aphthas referentibus conducunt. Folia siccata in umbra tusaq; ac cribrata, mox in aqua ad calidū cinerem cocta, modico rhoe culinario insperfo, & aceti momento, bonum cataplasma præbent in podagricis ac chiragricis, in ipsis maximis inflammationibus impositam. Nam & inflammationes sedat, & fluxiones repellit, & quod iam in locis continetur discutit per meatus occultos, quæ ad modum per sudorem. Lædit tamen hoc cataplasma colorem, & maxime unguis. Quapropter prælinere locos oportet, liquido rosaceo cerato. Ipsum autem cataplasma integendum est ricini foliis, aut carpassi, si adsint.

Cytisum.

Citisi folia discussoriæ sunt facultatis ammixta tepida aquosa quem ad modum foliæ maluæ.

Conion, Cicuta.

Quod cicuta extrenue frigidam uim habeat, omnes norunt, & propterea ex summa illa frigefactione etiam enecat ac occidit.

Coni fructus, Nux pinea, Cocalus Strobilus.

Coni fructus, quem & Cocalum, & Strobilum, ac pineam nucem appellant, integer quidē uiridis, amaritudinem quandam & acrimoniam cum humiditate habet, & propterea pectore suppuratis commodus est, itemq; aliis quibuscunque ex pectore ac pulmone facilis sreatus ac pustus reiectio expetitur. Nucleus eius qui in cibi usum uenit, alimentum præbet ægre concoctile, ualidum, ac multi succi, propter

S E R M O

oleositate. Verum medicamenti loco asperitates leuigat, maxime ubi aqua maceratus omnem suam acrimoniam deposuerit.

Cancani radix.

Cancani radix uim habet moderate siccatoriam contra mordacitatem, substantiam autem crassarum partium meatus obducentem. Vnde uino macerata uelut tragacantha, & delineta, arteriarum asperitates sanat. Nihilominus si quis ipsam manduces, siccus præterfluens arteriarum prodest, similiter ut glycyrrhizæ succus.

Caucalis.

Caucalim aliqui daucum syluestrem uocant. Est autem similibus ipsi & gustu, & uiribus, calfacit enim uelut ille, & siccatur, & urinam ciet, & muria condita res ponitur.

Carpesium.

Carpesium simile est ei quod phu appellatur, & gustu & uiribus, uerum amplius tenuium partium existit. quapropter & magis quam illud extergit uiscerum obturationes, & urinas mouet, & rheum expurgat calculosos. Non tamen in tantum tenuium partium est ut pro cinamomo in usum assumi possit, si cinamomum haberi nequeat, quem ad modum Quintus fecit. Præstat quidem igitur Ponticum Laertico, non tamen etiam hoc ipsum uiribus cinamomo par est, sed etiam ab optima casia non modico interuallo relinquatur. Vtraque appellatio a quibusdam Pamphiliæ montibus est, in quibus plurimum prouenit.

Lathyri, Cicerculæ.

Cicerculæ consimilem ochris & phafelis substantiam habent, itemque similem succum, sed cõpage crassorem, & propterea aliquo modo magis hæ quam illi alunt.

Lathyris.

Lathyridem tithymalli speciem esse quidam aiunt, Semen eius purgatoriam uim habet.

P R I M V S.

44

Lapsana.

Lapsana in cibo accepta mali succi, est in cataplasmate imposita exteroriam quid ac discussoriam habet.

Lapatum, Rumex, Oxylapathum.

Lapathum moderate discussoriam uim habet, & sanè caliditatis particeps est. Rheum calculos radix eius confringit, & scabiem ac corporis asperitates sanat ex aceto cocta & affricata. At uero Oxylapathum mixtam uim possidet. Habet enim repulsoriam uim cum discussoria facultate. Semen ipsorum manifeste adstringit, unde, & dysenterias & alui profusa sanant, præsertim oxylapathi. Cæterum Hippolapathum in paludibus nascitur, eadem uim præditum, uerum imbecilliore. Siluestris porro lapathi radix, quam mylen appellant, ex aceto cocta siue uino dentes corroboret, eorumque dolores sedat, si eo decocto calido coluantur.

Limonium, siue Cynoglossum.

Limonii semen austerum existens cum uino exhibent coeliacis, & dysentericis, & hemoptoicis. conducit & ad fluxum muliebrem.

Lichen siue muscus petrarum.

Lichen petrarum exteroriam simulque frigefacientis moderate facultatis est, & siccantis iuxta utranque facultatem. Sanat impetiginem cognominem sibi apud Græcos morbum.

Lentopodium siue Lentopetalon.

Leontopodii radice maxime utimur, discussoria & calfactoria ac siccatoria, in tertio ordine.

Lepidium.

Lepidium quarti ordinis est calfacientium.

Leucoion.

Leucoii uniuersus frutex exteroriam & tenuium partium uim habet, maxime tamen flores præsertim sicciores. Quare & cicatrices oculorum crassas attenuant, & decoctum ipsorum menses ac secundas

S E R M O

promouet, & foetus immortuos expellit. Nam & uis uum perimit foetum in potu acceptū. Quod si quis uehementiam facultatis ipsius multæ aquæ mixtura aut aliquo alio eiusmodi liquore mitiget, habebit & ad inflammationes commodū medicamentum. Sic & decoctum ipsius si non meracum fuerit, fomento uteri inflammationes sanat, & maxime diuturnitate induratas. Idem cum cerato ulcera ægre cicatricem recipientia curat. Semen iisdem uiribus prædictum commodissimum est potum duarum drachmarum pondere aut appositum cum melle, ad ciendos menses, & foetus uiuos quidem corrumpit mortuos autem eiicit. Radices cum aceto in cataplasmate impostæ, lienes induratos sanant, itemq; induratas inflammationes.

Leuce, populus alba.

Populus alba arbor temperamentum mixtum habet, ex substantia aquosa tepida, & terrea attenuata. Vnde & extersoriam uim habet. Gustu autem subamaro existit.

Libanotus, Thus.

Thus calcificat ordine secundo, siccatur primo. Habet & quid astringentium, quod in albo uix percipere est. Cortex ipsius uim adstringendi manifeste habet, ob quam etiam præclare siccatur, ut secundi ordinis siccantium completi existat. Est & crassarum partium & minime acrimonie particeps. Ob has igitur qualitates ac uires, usus eius frequens est medicis, in hæmoptoicis ac stomachicis, profuturisq; alui, cœliacisq; ac dysentericis, non solum his quæ extrinsecus imponuntur, sed & quæ intra corpus sumuntur ipsam ammissionibus. Fit ex eo & fuligo hoc modo. Granum thus singulatim forcipe apprehensum & a lucerna accensum, in uas fidile cauum nouum imposito, deinde æneum operculū concuum probe detersum superponito, suppositis tamen ad utrunq; operculi

P R I M V S

45

labrum lapillis quatuor digitorum altitudinis, ut locus sit alterum supponendi granum, prius quam pernitus extingatur, donec sufficiens fuligo fuerit collecta. Cæterum externa operculi ænei pars assidue per spongiam ex aqua frigida extergeatur, ita enim omnis fuligo adhærebit, operculo nimirum non ualde cōcalfacto. Derasa itaq; priore fuligine per pinnam idem facias, quousq; collibuerit. Sed & exusti Thuris cinerem priuatim colliges. Melior est autem fuligo. Vim habet mitigatoriam inflammationum in oculis sedat fluxiones, repurgat ulcera, replet concua, sistit carcinomata. Eodem modo parantur fuligines & ex myrrha, & ex styrace. Conueniunt ad eadem omnes. Quin & aliarum lachrymarum fuliginem eodem modo colligere licebit.

Libanotides.

Libanotides omnes similem uim habent mollitoriam ac discussoriam. Succus autem & radices & herbarum melle ammixto, hebetudinibus oculorum medetur ex humorū crassitudine obortis. Sunt, n. libanotides particeps extersoriarum ac incisoriarum facultatis.

Lignys, fuligo.

Omnis fuligo siccatur, quapropter & substantiæ terreæ am habet, & reliquias ignis a materia exusta, sed has tamen tempore modico. Tota autem natura ipsius siccatoria est, terrea & tenuium partium. Partiales eius differentie sunt iuxta materiam exustam, prout ea ipsa calidior aut frigidior aut mordacitatis experta existit. Thuris porro fuligine utuntur ocularibus compositionibus ammixta maxime his quæ ulceribus conferunt. Nam & hæc expurgat ipsaq; carne explet. Terbinthinæ quoq; ac myrrhæ fuligo similiter ut thuris nihil offendit. Verū styracis his fortior est, atq; adhuc magis quæ ex pice liquida fit, quam superat adhuc cedriæ fuligo. Utuntur autem & acrioribus, & in palpebris glabris, & angulis oculorum corrosis, oculisq;

3
S E R M O
humectis absq; inflammationes.

Ligusticum.

Ligustici radix & semen ex calfacientium ordine sunt in tantū ut & menses moueant, & urinas propellant, flatuq; discutiant.

Lini semen.

Semen lini comestum flatuosum est, etiamsi sit torrefactum, ita recrementosa humiditate plenum est. Est autem calidum in primo ordine, humiditatis ac frigiditatis in medio consistens. Stomacho incommodat & ægre concoquitur. particeps est tamen facultatis ciendi urinæ, & torrefactū uentrē aliquatenus fistit.

Lobi.

De lobis scriptum a nobis est quum de dolichis ageremus.

Linozostis, Mercurialis.

Mercuriali utuntur omnes ad uētris purgationes, ueruntamen si quis eius usum in cataplasmatibus experiri uelit, reperiet eam multum diuulforiam. Et semen huius nondum siccatum experientia docet, turbercula & eminentias in corpore uulgo Carphia dicta, dissipare, si quis ipsa diligentius semine eo confricet.

Lonchitis.

Lonchitidis triangulare semen hastæ simile habentis, radix urinam ciet. Eius uero quæ scolopendrio similis est, folia uiridia uulneribus glutinandis conducit, sicca eadē ex aceto pota, lienes induratos sanat.

Lycium, Pyxacanthos.

Lycium siue pyxacanthos spinosa est plāta, ex qua quod Lycium appellant fit, quo ad sigillata utimur, & ad sedis ac oris inflammationes ac ulcerationes, herpetosq; ac putrefactiones, & ulcera maligna, & intertrigines ac paronychias qui sunt unguium abscessus. Habet enim uim siccandi ex secundo ordine aliās ex diuersi generis substantiis compositum: Altera te

paronychia

P R I M V S

46

nium partium, ac diuulforia & calida. Altera terrea frigida, ex qua & moderatam adstrictionem habet. Quapropter & ad diuersos effectus hoc medicamentum utuntur, ut exterforio quidem, adsumentes ad ea quæ pupillis tenebras offundit, ut adstrictorio uero, cœliacis & dysentericis ac fluxui muliebri exhibētes. Cæterum indicum Lycium ad omnia commodius existit.

Lysimachium.

Lysimachium prædominantem habet qualitatem adstrictoriam, per quam & uulnera glutinat, & eruptiones sanguinis nariū conpescit insperata, sed & aliās sanguinis eruptiones supprimit tum ipsa, tum succus ipsius adhuc amplius. Quare & potus & infusus dysenterias ac sanguinis reiectionem, & fluxum muliebrem sanat.

Lotus, Trifolium.

Lotus satiuus, quem aliqui trifolium uocant, moderate extergendi uim habet, itemq; siccandi, uerum in coniugatione caliditatis ac frigiditatis temperatus est. At uero syluestris lotus in Aphrica plurimus puenit. Semen eius secundi ordinis est calfacientium. Habet & quid exterforium. Semen autem Ægyptii etiam ad panificium accipitur.

Lotus arbor.

Lotus arbor adstrictoriæ qualitatis non multæ particeps est. Est autem tenuium partium ac siccatoria: Ramentum itaq; lignorum eius, & ad fluxum muliebrem, & dysenterias, ac cœliacas affectiones cōducit. Coquitur aliquando in aqua, aliquando in uino, pro ut uis postulat. & non solum infunditur, sed etiam bibitur. A tui & destuos pilos cohibet moderate adstringendo ac siccando.

Macer.

Macer cortex est qui ex India affertur, adstringens tum modica acrimonia, quapropter & siccet: Est & tenuium partium, propter eodorem, & propterea cœ

S E R M O

liacis ac dysentericis compositionibus ammiscetur, in tertio ordine siccantium locatus. Iuxta caloris & frigiditatis differentiam nihil insigniter præstans.

Malabathri folium.

Folium Malabathri spicæ nardi consimilem uim habet.

Malache, malua.

Malua syluestris leniter discussoria, & paululum mollitoria facultatis particeps est. Satiua pro eo quod aquosa humiditate participat, etiam uiribus debilior existit. Subit autem uentrem non solum ob humiditatem, sed & ob uiscositatem, maxime ubi cum oleo & garo accipiatur, uino modico tibi tempore irrorato. Semen ipsorum tanto fortius est, quanto siccus. Quin & Dendromalache appellata huius generis est, sed magis quam prædictæ discussoria. Nominatur autem & Althæa.

Mandragoras.

Mandragoras prædominantem frigidam uim habet, ut tertii sit perfrigerantium ordinis. particeps est tamen & modicæ caliditatis ac humiditatis in malis suis. Vnde & soporatoriam uim hæc possident. Radicis cortex fortissimus existens, non solum frigescit, sed etiam siccatur. Reliquum internū debile existit.

Marathrum, sceniculum.

Feniculum fortiter calfacit, ut ex tertio ordine ceteri possit. Siccatur ordine primo. & propterea etiam lac generat, & suffusus oculis iuxta eandem rationem optulatur. Ciet & urinas & menses ducit.

Mastiche.

Mastiche alba & chia, ex contrariis quodammodo facultatibus composita est, adstringente & mollificante. Quapropter & stomachi, & uentris, & intestinorum ac hepatis inflammationibus conuenit, secundo ordine calfaciens ac siccans. Nigra mastiche quæ Ægyptia appellatur, magis exsiccat quam illa, & minus

P R I M V S

47

adstringit, unde & commodior est quodam modo ad ea quæ fortiore discussione opus habent.

Melanthium, Nigella.

Melanthium calfacit ac siccatur tertio ordine, apparatus & in eo partium tenuitas. Sic itaque & destillationes, sanat calidum linteolo illigatum naribus admotum, ut assidue odor eius nares percellat. Sed & potum flatu uel maxime discutit. Occidit & lumbricos, non modo comestum, sed etiam foris uentri inpositum, ob amaritudinem. Lepras & clauos ac uerrucas in myrmecias, hoc est, fornicarias dictas abolet, & menses promouet ob crassitudinem & uiscositatem humorum suppressos, prodest & alopecii usum, & cum oleo tritum, ac illitum. Sic etiam recta ceruice spirantibus. Et in summa ubi dissecare & extergere ac siccare calfacereque opus est, commodissimum medicamentum existit.

Melilotum.

Melilotum mixtas uires habet. Nam & adstringit, sed discutit & concoquit. Amplius enim de calida substantia quam de frigida in se complectitur.

Mel.

Mel calfacit ac siccatur secundo ordine. Est autem simplicis quam maxime tum facultatis, tum temperamenti, extensoria uidelicet appellata. Estque maximum tenuium partium, præsertim quod prouenit ubi thymus plurimus nascitur. Quum autem tenuium partium sit, necessario etiam quid acre possidet, per quod uentrem ad excretionem impellit. Diximus autem quod extergit, hæc itaque extensoria uis si ipsi adinatur, magis ad urinam ciedam commodum reddetur, itemque ad alimenti distributionem ac nutritionem accommodatius. Adimi autem optime potest, aqua plurima ammixta, & cocto melle, donec spumare desierit, ita ut spuma assidue auferatur. Aqua uero melle non cocta uentrem subit antequam concoquatur. Itaque senibus & frigidis corporis temperaturis mel

S E R M O

commodum est. Verum in atate uigente constitutis ac calidis, in bilem transit ante concoctionem. Mel porro coctum per se, minus acre ac mordax euadit, unde, & magis nutrit, & ad sinus glutinandos comodus simum existit.

Melissophyllum.

Melissophyllum marrubio uiribus simile est, sed multo tamen ipso inferius, & ob id neq; usus eius ualde expetitur: Quum enim ubiq; marrubium abundet, superuacaneum est melisso phyllo uti. Si tamen non adsit marrubium, pro ipso succedere potest in eodem usus, ut tamen effitacia eius macæ memores simus.

Mecon, Papauer, Thylacitis, Rhœas.

Papauer omne perfrigerantē uim habet: Sed hortensis, thylacitidis græcis appellatæ, semen moderate somniferum est. Verum Rhœadis semen fortius frigefacit: Quare citra læsionem eo quis non utitur. Syluestris autem semen nigrum existens, medicatum iam est multum frigefaciens, maxime Thebani. Sed & succus fortiter perfrigerat, usq; ad stuporē & mortificationem. Est enim quarti & extremi ordinis perfrigerantium.

Mecon ceratitidis, Papauer cornutum, Paralium.

Papauer cornutum græcis etiā paraliū uocatur quoniam ferè circa mare nascitur. Vim habet scottoriam & extersoria. Quare radix eius cocta in aqua ad dimidias, hepaticis affectionibus prodest, folia, & flores sordida ualde & maligna ulcera iuuant. Sed ab ipsorum usu recedendum est, ubi ulcera fuerint deperata. Nam usq; adeo extergere solent, ut & depurata carne aliquid eliquent ac consummant, & ob id etiā crustas ulcerum tollunt.

Mespilum.

Mespili arboris fructus acerbus est, & uentrem plurimum supprimit.

P R I M V S

48

Melea persice, Malus persica.

Malus persica & foliis & ramis amarā qualitatem prædominantem habet, quare & lumbricos occidit trita umbilico imposita, & alias discussorium medicamentum existunt. Frigus eius persicum appellatum, humidioris, & frigidioris est temperamenti. Caro eius comesta facile corrumpitur, & omnino uitiōsa est. Quare non oportet ipsa uelut aliqui faciūt, a reliquo cibo ingerere. Corruptuntur enim & uentri innatā. Porro uniuersalis huius regulæ perpetuo in memorem esse oportet: Quod quæcunq; mali succi sunt, humida autem & lubrica, & quæ facile alio secedere possunt, ea prius quàm alia comedere oportet. Sic enim & ipsa cito subeunt, illisq; uiam præstruūt. Quæ uero postrema sumuntur, etiā alia simul corrumpunt.

Melea Armeniace, Malus Armeniaca.

Armeniaca mali fructum præcocia appellant. Est autem humidus ac frigidus hic fructus secundo ordine, ubi sanè fuerit maturus, a persico in hoc differt, ipsosq; præstat, quod non similiter in uentre corrumpitur, neq; acescit. Multis uero & iucundior apparet, & propterea stomacho accommodatior.

Malus medica, siue citrea.

Mali medicæ fructus ab omnibus citrium appellatur. Id in semine acidam qualitatem & uim siccatoriam prædominantem habet, ut tertii ordinis sit siccantium ac perfrigerantium. At uero in cortice habet quidem siccatoriam uim in secundo ordine, non tamen frigidam qualitatem, propter aromaticitatem. Caro ipsius crassi succi est frigida, ob duritatem: semen autem penitus edi non potest, neque quod acidum esse diximus, neque eius nucleus qui re uera semen existit, amarā qualitatem, & discussoriam ac siccatoriam uim in secundo ordine habens. Sed & folia siccandi ac discutiendi facultatem habent.

S E R M O

Mala omnia.

Cæterum in aliis malis magna est differentia. Quæcunque enim adstringunt, frigidum ac terreum succum habent: Quæ uero acida apparent, frigidum quidem, sed tenuium partium habent. mediæ aut temperatæ sunt dulcia, ad caliditatem repentia. Austerorum igitur malorum usus est, quum aut ob intemperiem calidam aut humiditatem multam, ueter debilis est. Acerborum uero, ubi eadem multum fuerint aucta. nam adstringentia quantum in ipsis est, supprimunt infernas excretiones. Acida autem cient. Quum igitur suspicio fuerit crassum humorem in uentre collectum esse, non ualde frigidum, hæc exhibebis. Nam hæc hunc dissecant & inferne subducunt, & propterea excrementa humectant. Vbi uero purum repererint uentriculum, ipsum amplius supprimunt.

Meon.

Mei radices in usu sunt in tertio ordine calfacientes. Siccant in secundo, humiditatem retrimenticiam in sese complexæ. Urinas itaque cient, & menses protolucant potu: Amplius acceptæ capitis dolorem inducunt, & propter humiditatem flatus.

Morus, Mora, Sycamina, Sycomora.

Mori arboris fructus, sicamyna & sycomora frequenter a plerisque grecis uocatur. si quidem igitur matura & ante reliquum cibum in uentriculum purum ingerantur, celerime per intestina secedunt. & aliis cibis uiam præstruunt. Verum post cibum acceptæ, aut uitiatum humorem in uentre reperientia celerime corrumpuntur, & peregrinam quandam, quæ dici potest, modo non possit corruptionem inducunt, similiter ut cucurbitæ & pepones, ubi non fuerint concocti. Tempus usus moris est itidem ut peponibus & cucurmeribus, ubi siccum & calidum fuerit uentriculi corpus, & ex necessitate etiam hepatis. Tunc enim solummodo omnibus huiusmodi utiliter quis utetur,

& ubi

P R I M V S

49

& ubi quis longo itinere aut multo ardore fuerit defatigatus. Tunc enim profunt squallorem corporis refrigerantia, & moderate perfrigerantia. Mora in matura sole siccata diligenter ac reposita, commodum adstrictionem medicamentum exhibent, ut etiam dynterias sanent, & affectiones cœliacas, & alias fluidas. Tunduntur autem & obsoniis miscentur, quem admodum Rhois fructus. Bibuntur etiam cum aqua & uino. Cæterum cortex radicis arboris purgatoriam uim habet cum quadam amaritudine. Quare & latum lumbricum occidit feruefactus cum uino, eoque calidomeraço potu cyathi mensura, & diu suppressos menses prouocat.

Mycetes, fungi.

Fungi frigidum ac humidum abinde edulium sunt, unde & prope ad uenenatricem uim accedunt, & sane quidam ex ipsis occidunt.

Myosotis, Auricula muris.

Muris auricula siccatur ordine secundo, nullam manifestam qualitatem habens. Succus eius cyathi mensura cum zytho potus, lumbricum latum efficaciter expellit.

Myrica, Tamarix.

Myrica incisoria & exterioria uim abunde possidet, citra manifestam siccationem, habet & quid adstrictorium, & ob has facultates lienibus induratis conducit, radicibus aut ramulis aut foliis cum aceto aut uino codis. fructus & cortex non modicæ adstrictionis participes sunt, simulque extergent, & tenuium partium existunt. Vtæ myricæ cuis siccandi uim acquirit.

Myrsine, Myrtus.

Ex contrariis hæc planta composita est substantiis prædominatur tamen in ipsa terreum frigidum. Habet & quid tenuium partium calidum. unde fortiter siccatur, & omnes partes ipsius restringendi uim habent, tum

A E T.

g

S E R M O

forinsecus corpori imposita, tum intra assumpta.

Moly, Ruta sylvestris, Harmala, Belasa.

Moly aliqui rutam sylvestrem uocant, aliqui har- mala. Syri Belasa. Vis eius tenuium partium & calida est tertio ordine. Vnde & secat & discutit crassos & uiscosos humores & urinam promouet. Qui ruri habitant utuntur eo in diuturno capitis dolore, aqua coquentes, & caput inde rigantes. Similiter & ad reli- quas corporis partes perfrigeratas.

Nardostachy, Nardi spica.

Nardi spica primo ordine calfacit, siccatur secundo completo. Composita est ex substantia multum ad- stringente, & acri calida non multa, & quadam modis- ta subamara. Quare & ad iccur & ad stomachum me- rito conducit, pota & forinsecus imposita. Vrimas ui- et quoque, & stomachi morsus sanat, & fluxiones ue- tris ac intestinorum reficcat, item capitis, & pectoris. fortior est indica, nigrior quam syriaca exiitens.

Nardus Celtica.

Celtica nardus consimilem in genere uim cum pre- didis habet, sed ad omnia debilior est, praeterquam ad urinas ciendas. Est enim calidior illis, sed minus adstringit.

Narthex, Ferula.

Ferulae semine attenuat & calfacit. Interna eius pars medulla appellata, adstringentis cuiusdam qualitatis particeps est, ob quam haemoptoicis & coeliacis pro- dest.

Napy, Sinapi.

Sinapi calfacit ac siccatur quarto ordine. Optimum est Aegyptium aut syriacum, & quod mole minus est, & minus cruenta coloratum.

Narcissus.

Narcissi radix siccatoriam in tantum uim habet, ut uulnera magna glutinet, etiamsi tendines sint concis- si. Habet & quid exterforium ac attractorium.

P R I M V S

50

Nerium, Rhododaphne.

Nerium aut Rhododaphne frutex est omnibus notus, qui si forinsecus corpori in cataplasmate im- ponatur, disculforiam uim habet: Si uero intra cor- pus sumatur, perniciosus & uenenatus non solum ho- minibus, sed & plurimis pecoribus existit.

Nymphæa.

Nymphæa radix & semen uim habent siccatoria leuem: Itaque & uentris fluxiones, & seminis per som- num effluxum, aut si etiam alias immodice feratur, si- stunt. Profunt & dysentericis. Ceterum Nymphæa quæ albam radicem habet, uehementioris facultatis est, ut & muliebrem fluxum sanat. Bibitur & ipsa & quæ nigram radicem habet, in uino nigro austero. Possident & quid exterioriae facultatis, unde & uitis- tines sanant aqua rigata, & alopecias cum liquida pice, praestat ad hæc quæ nigram radicem habet, ad reliqua quæ albam.

Xanthium, Lappa, Phasganion, Phi- lanthopos, Choeradolethron.

Xanthium, quidam phasganium, quidam philathro- pon, alii choeradolethron appellant. Semen eius discul- foriam uim habet. Decoctum corticis radice pos- tum lienes consumit, & dentes motos firmat eiusde- decoctum ex uino collutum.

Xiphion, Gladiolus.

Gladioli radix praesertim superior, uim attractoriae am, disculforiam, atque adeo siccatoriam habet.

Oenos, Vinum.

Vinum ex secundo ordine est calfacientium. Anti- quum ualde, ex tertio, quemadmodum nouum mu- stum, ex primo. Eade proportio est siccitatis ad calidita- tem. Quando quidem uero plurimas in uino differen- tias reperimus, distinguendum est de ipsis quam bre- uissimis id fieri potest. Rusa itaque & crassa ex omni- bus ad sanguinem generandum commodissima

S E R M O

sunt, ut quæ parua egeant in sanguinem transmutatio-
ne. Deinceps nigra simulq; dulcia ac crassa. Deinde
colore quidem rufa aut nigra, compage uero crassa
& habentia simul adstringentem qualitatem. His mi-
nus ualent alba, simulq; crassa, ac acerba, ad nutritio-
nem: Minime uero omnium alunt colore alba, com-
page tenuia, & quodam modo aquæ similia. Conco-
quantur autem in uentriculo & magis distribuuntur
dulcia quàm austerà, utpote calidiore uel prædita, sed
& uentrem magis subducunt. Cæterum ualde crassa,
& tardius concoquantur, & tardius in corpus distri-
buuntur, ubi autem uentriculum robustum nata fue-
rint, ut probe concoquantur, amplius nutrimentum
corpori præbent. Manifestum est autem quod & al-
uum sistunt, & urinæ eiciendæ incommoda existunt, in
quibusdam crassum succum generantia. Quædam ex
ipsis etiam iecur & lienem ac rhenes obturant, atque
inde aliqui in aquam inter cutem incidunt, aliqui e cal-
culo laborant ex nimio ipsorum usu, & præsertim
senes. Optimum uinum est, & sanis, & ex morbo
se recolligentibus commodissimum, quod colore
rufum, compage tenue, & leniter subadstringens
existit.

Oxos, Acetum.

Acetum mixtas substantias frigidam & calidam,
utranq; tenuium partium habet, prædominatur ta-
men in ipso frigida substantia. quem ad modum in
principio huius libri prædiximus. Est autem medica-
mentum abunde siccatorium, ut tertii ordinis sit com-
pleti, ubi sanè forte extiterit.

Opos, Laser, Succus Cyrenaicus.

Laser siue succus Cyrenaicus, omnibus aliis cali-
dior & magis tenuium partium existit, & ob id etiam
magis discussorius. Verum tamen & alii calidi sunt
ac flatuosi, hoc est Medicus & Syriacus, quem Laser
appellat.

P R I M V S

51

Origanum.

Origani herba tres sunt species, omnes incisoriae
& attenuatoriae, siccantisq; ac calfacientis facultatis in
tertio ordine. Tragoriganus autem aliquid adstricto-
rium assumpsit.

Oxythœnos, Iuncus acutus.

De iunco acuto dicitur in schœni, hoc est, iunci
mentione.

Orobus, Eruum.

Eruum siccatur secundo ordine intenso, calfacit pri-
mo. Quantum aut amaritudinis particeps est, tantum
siccatur, & extergit, & obstructio liberat. Amplius sum-
ptum sanguinem per urinam expellit.

Orobanche.

Orobanche frigidi ac sicci temperamenti in primo
ordine est.

Oryza.

Oryza habet quid adstrictorium, quapropter uen-
trem supprimit. Et est edulium ægre concoctile.

Orchis cynos, Testiculus canis.

Orchis herba, quæ cynos orchis, hoc est canis testi-
culus dicitur, duplicem radicem bulbosam habet, hu-
midam & calidam, quapropter etiã sapore dulcis est,
& maior quidem radix ob multam humiditatem, ad
uenerem stimulat pota. Minor uero ad siccitatem res-
pens, impetus uenericos compescit.

Orchis altera.

Orchis altera, quam serapiada uocant, sicciorè prio-
re uim habet. quare ad uenerem non similiter com-
oda est. Laxos autem tumores in cataplasmate discutit,
& ulcera fordida purgat, & herpetas sanat. sicca uero
& putrefactis & malignis ulceribus medetur. Nam &
sub adstringens quid habet, per quod aluum suppri-
mit cum uino pota.

Olyris.

Olyridis herba ex qua scopæ sũt, amara est qualitas.

S E R M O

Verum uis obturatione liberans . unde & malignas
circa iecur obstructions resoluit.

Pancration.

Pancrati radix & sapore & uiribus Scillæ similis
est: Quare aliqui etiam utuntur ipsa, scilla non præsen-
te. uerum multo debilius existit.

Paliurus.

Paliuri folia & radix adstringentem non obscure
uim possident, quapropter & frigidum uentrè sistunt.
Discussoriam autem in tantum habent, ut & tubercu-
la curent, quæ sanè non ualde inflammata ac calida
existunt. fructus incisoria facultatis eiusq; est parti-
ceps, ut uesicæ calculos & confringat, & expurget, &
reiectionibus ex pectore ac pulmone auxilietur.

Panax Herculeus, Opopanax.

Panaces Herculeum est, ex quo Opopanax appel-
latus sit. qui succus calidus est & discussorius in ter-
tio ordine, siccus in secundo. Cortex radicis siccatur &
calfacit, sed minus quam succus, extergit tamen, &
propterea ad ossa denudata, & ulcera maligna con-
ducit. Exterget enim & siccatur, & carne replet ci-
tra mordacitatem. Semen calidum existens men-
ses ducit.

Pentaphyllon, Quinquefoli-
um, Mercurii herba.

Quinquefolium, quæ mercurii herba dicitur, radi-
cem habet siccantem in tertio ordine, minime uero
acrem, quapropter multi usus est & tenuibus parti-
bus præditum.

Peplion.

Peplii semen in usu est: Ducit bilem unâ cum pitui-
ta. Aatus quoq; discutit uelut Hippocrates scribit.

Pepon.

Pepon maturus substantiæ tenuioris est: Imma-
turus crassioris, absterforia autem & incisoria faculta-
te participat. Vnde & urinam cient, & corpus illu-
strius reddunt, præsertim si quis semen siccat, deinde

P R I M V S

52

tuso & cribrato pro smegmate utatur, ad maculas so-
lare, & faciei lentigines, ac uiligines in superficie hæ-
rentes. Dominatur in ipsis humida & frigida tempe-
ratura, suntq; secundi ordinis in utraque. Semen & ra-
dix sicca secundi ordinis initio consistunt. Vis ex-
terforia amplior est in radice quam carne. Caro co-
mesta unâ cum extersione & urinas cient, & inferne se-
cedit magis quam cucurbitæ: at uero semen magis
extergit, ut etiam calculosis rhenibus conducatur. Ca-
terum uitiosum succum in corpore gignit pepo, ma-
gisq; si non probe concoquatur. Tunc enim coleris-
cos quibus & superne & inferne bilis prorumpit, effi-
cere solet. Nam & prius quam corrumpantur ad uo-
mitum aptus est, si amplius edatur, & si quis non ab
eius usu boni succi edulium ingerat, omnino uomet,

Piper.

Piper recens pullulans, longum est, quapropter &
humidius existit. Quod uero uelut fructus immaturus
est, album piper est, acrius nigro existens. Nigrum
enim uelut superassatum iam & superrefecatum est,
Vtunque autem fortiter calfacit ac siccatur.

Peristereon, Verbenaca, Veneris
herba, Sacra herba.

Verbenaca, quam peristereona, & ueneris herba,
ac sacram herbam appellant, capitis dolorem egre-
gie tollit, inquit Archigenes. coronæ modo imposita
trita quoq; cum aceto & rosaceo illita, & cocta cum
oleo, indeq; rigato capite, omnem ueterem capitis
dolorem sanat, & defluos capillos cohibet. Deco-
ctum radicis calidum ore retentum, dentium do-
lorem sedat. & motos dentes firmat, & ori ulcera
sanat. Caterum ad colicos radicem crassius tritam ex
aqua ad dimidias coquito, & ad dies quinque potui da-
to. Costat hoc experimento. At uero calculosis & inci-
pieti Elephantiâsi, decoctum similiter dato ex aqua mul-
ta. Vtere similiter & ad comitialè morbum, & ad febres

S E R M O

quotidianas ac quartanas. Verum ad podagricos & Ischiadicos in uino decoctam exhibebis. Radice ex succata fistula optime colluuntur; maxime mori succo & melle ammixto. Eadem radix usta itemq; sicca inspersa, fistulas sanat. Quin & melle cocto excepta, fistulae collyrii modo inditur, & præter opinionem opitulatur.

Persea.

Perseæ folia adstringentis facultatis moderate participia sunt, ut & partibus e quibus sanguis erumpit, commode imponi possint. Eadem arida trita pruritus sedant afflicta.

Perdicias.

Perdicias relata est in quinto elemento, ubi Elxinè ipsam appellauimus.

Pæonia.

Pæonia relata est in tertio elemento, ubi glycyfidè ipsam appellauimus.

Petroselinum.

Petroselini semen maxime in usu est. Herba ipsa imbecillior existit. Semen calidum est & siccū tertio ordine, & incidendi ui præditū. Itaq; menses ciet & urinas ubertim, insuperq; status discutit.

Peucedanum.

Peucedani radice maxime utuntur, liquoreq; ac succo eius. Omnia eandem uim habent, fortior est autem succus multum calfaciens ac discutiens. Vnde & nervorum affectionibus conuenit, & morbis pulmonis ac pectoris, ex crassitudine aut uiscositate humorum abortis, tum intra corpus sumptus, tum odoratu. Quo modo & lienes induratos sanat. Radicis usus ad eandem competit, sed & osium squamas celerrime dissipat. & sicca malignis ulceribus inspersa optime medetur, purgat enim & incarnat, & usq; ad cicatricem perducit, calefaciens quidem ordine secundo, siccans autem tertii initio.

P R I M V S

Peganum, Ruta.

53

Ruta syluestris quarti ordinis est calfacientium ac siccantium, satua tertii. Estq; non solum acris, sed & amara, unde & uim secundi ac discutiendi crassos & uiscosos humores habet, & per urinas euacuat. Et sane tenuium quoq; partium est, & status discutit, & ob id inflationibus conducit, & uenereos impetus super primit, ac præclare siccatur. Nam inter medicamenta fortiter siccantia censetur. Rursus hæc uerba pro dicit: Syluestris ruta uis ignea est, & ulceratoria, maxime uescæ. Quapropter etiam qui podagricum pharmaceutum bibunt, ex ruta syluestri constans, male affectam uescam acquirunt. quicumq; tamen hoc medicamentum sustinuerint, manifestam opem ferunt. Nam ad arthriticos præcipue commodum est. Quod si de satua ruta quid ammiscueris, securius erit, quanquam & ipsa satua uescæ incommodet, sed minus quam syluestris. Utimur syluestri in quibus perfrigerati quid refouere uoluimus. prodest & hydropi flatuoso, & ei qui subtercus appellatur. prodest & morsus à uipera aut mure araneis, & magis si prægnans mus araneus momorderit, & præsertim animalia subiugalia. Est & forte medicamentum ad papaueris succum potum, & ad accinitum cum uino. Satua ruta rigores per circuitum repetentes mitigat pota ante accessiones mitigat & colicos dolores potum & infusum, itemq; uteri strangulatus. Visum acuit in cibo sumpta, & propterea peditores assidue eam degustantes, acutius cernunt. Quin & melle mixtus succus ipsius, medicamentum euadit uisum exacuens. Auxiliatur & urinae difficultati cocta ex oleo, indeq; uescica fota, neq; est aliud medicamentum quod huic hac parte prætuleris. Caterum in lumborum dolore & spirandi difficultate, data ex aqua multa cõfestim opitulatur. In lethargicis pota & infusa pelysterem, ualde commodat. Sed & tritam cum rosaceo & aceto capiti ipsorum illinere oportet. Soluit

S E R M O

& coxendicum dolores pota, & in cataplasmate imposita, & infusa per sedem. In cataplasmate imposita podagricis genua inflata habentibus, cito auxiliatur, & dolores mox lenit. Crustas etiam carbunculorum cito disparat, in cataplasmate imposita cum melle aut uvis passis.

Pix.

Pix arida siccatur & calfacit secundo ordine, plus autem siccatur quam calfacit. Liquida contra plus calfacit quam siccatur. Habet & quid tenuium partium, quo & anhelosis, & suppuratis pectore opitulatur: Satis est delinxisse cyathi unius mensuram melle ammixto. Habet utraq; & exterforium quiddam, & concoctorium, ac disculforium. Quare & scabros ungues extrahunt ad dita cera, & impetigines exterunt. Concoctum & duros ac crudos tumores omnes cataplasmatibus ammixtae. Ad omnia haec praestat liquida. Siccata haec deterior est, sed ad uulnera glutinanda accommodatior. Fuligo ex liquida pice sic paratur. In lucernam nouam funiculo instructam ellychnio, liquidam picem mittes, incensamq; ac fictili uase opertam, uelut in thure dictum est, fines. & priore consumpto liquore, alium infundes, donec fuliginem sufficientem collegeris. Vfus est ad palpebras ornandas, & ubi pilos producere oportet, & ad oculos imbecillos ac lachrymosos & ulcerosos.

Pistacia.

Pistacii fructus substantiam tenuium partium habet, quae & subanarum quiddam & aromaticum in se complectitur. Quapropter obturata expedit & expurgat, praesertim circa iecur, inimo & pectus & pulmonem.

Pityides, Nux pinea, Nux picea.

Pityides appellantur fructus pinorum, quidam et picearum sic appellant. Sunt autem mixtae facultatis, nimium & adstringentis, & acrimoniam quandam cum amaritudine possidentes. Vnde & reiectionibus expe-

P R I M V S

54

store ac pulmone conferunt.

Pini cortex.

Pini cortex praedominantem uim adstrictoria habet, in tantum ut intertrigines inspersus optime sanet, & ambusta ad cicatricem perducatur, & alium fluidam superprimat si potetur. Sed & piceae cortex huic similis est, uerum uiribus debilior. Vtriusque arboris folia uini glutinandi uulnera habent. Fuligo porro ex his ad palpebrarum desuuiam, & humectos ac erosos oculorum angulos, itemq; lachrymosos utilis est.

Platanus.

Platanus humidior ac frigidior substantia non multum a moderatis abscedit. Vnde & folia uiridia trita in cataplasmate imposita, inflammationibus quae adhuc generantur non obscure opitulantur. Cortex eius & pilulae sicciorem uim habent. Quare cortex quidem aceto coctus, ad dentium dolores adhibetur. Pilulae uero cum adipe, ad ulcera ambustorum. Quidam corticem exurunt, & medicamentum exterforium efficiunt, quod cum aqua quidem sanat lepras. Ipso autem cinere per se insperso, ulcera uetera & ob nimiam humiditatem sordida curantur.

Polygonum.

Polygonum habet quidem & adstrictorium quiddam. Dominatur autem in ipso aquosa frigiditas, ut secundi ordinis sit completi, aut tertii incipientis inter frige facientia. Vnde & stomacho exusto prodest, foris in cataplasmate imposito, quem ad modum & calidis inflammationibus. Fluxionis enim repellit. Quare & herpeti commodum pharmacum est, & ulcerum omnium, maxime inflammationum & fluidorum, item quae in auribus sunt, nam pus resiccatur. Sinit & fluxum muliebrem, & dysenterias, ac sanguinis reiectionem. Ad omnia uero masculinum ualidius est & praestantius.

S E R M O

Polemonium, Philetæron, Chiliodynamon.

Polemonium alii philetæron, alii chiliodynamon uocant, tenuium partium & siccatoriam uim habet. Quare qui dam radicem ipsius cum uino ischiadicis, & dysentericis, & ad induratum lienem bibendam præbent.

Polium.

Polium amarum est & mediocriter acre, itaq; omnia uiscera obturatione liberat, & menses ac urinas ciet, & uiride quidem glutinat uulnera, siccum autem maligna ulcera sanat. Præsertim minus polium, quo & ad antidotos utimur. Nam & amarius est, & acrius quam maius, ut tertii ordinis sit siccantium, secundi completi calfacientium.

Potamogeton.

Potamogeton adstringit & frigefacit, similiter ut polypodium. Verum crassarum partium substantiam quam polygonum habet.

Polypodium.

Polypodium dulcem simulq; austeram qualitatē prædominantem habet, ut uim habeat multum siccantem citra mordacitatem.

Prasion, Marrubium.

Marrubium calfacit secundo ordine completo, siccant tertio completo. Iectur & lienem obturatione liberat. pectusq; ac pulmonē expurgat, & menses prouocat, & ictericos per nares purgat. Facit & ad aurium dolores iam inueteratos. In cataplasmate impositum ex terget & discutit.

Porri, Porrum.

Porri acrem uim possident uelut cepæ, & iuxta proportionem calfaciunt corpus, & crassos in ipso humores attenuant, & uiscosos secant. Ciet & urinā, & sanguinem expurgant. Optius usus est ipsorum bis coctorum. Nam sic comesta acrimoniam exuunt, & succi uitium non amplius habent. Abstinentium

P R I M V S

55

est autem à frequenti usu omnium acrum, & præsertim si is qui accipiat natura biliosior existat. Solis enim his qui pituitosum humorem, aut crudum, aut crassum, aut uiscosum coaceruarunt, hæc edulia comoda existunt.

Propolis.

Propolis exterforiam uim non ualidam habet, attractoriam autem satis ualentem. Est enim substantiæ tenuium partium, & calfacit secundo ordine completo, aut tertii initio.

Ptelea, Vlmius.

Vlmi foliis aliquando uulnus recens glutinatus: adstringunt enim & extergunt. Cortex eius amarior est, & magis adstringit, quare & lepram sanat cum aceto. Radices eandem uim habent. unde quidam decocto earum fracturas fouent ad callum recipiendū.

Pteris, Filix.

Filicis radix in usum uenit: occidit enim lubricos latos quatuor drachmarum pondere in aqua nulla pota. Fœtus quoque uiuos quidem enecat, mortuos uero expellit, sed & ulceribus inspecta, ea citra mordacitatem siccant.

Pyrethrum.

Pyrethri radix maxime in usu est, uistoriam uim habens, per quam dentium perfrigatorum dolores lenit, affricatur, & cum oleo in rigoribus per circuitum repetentibus, ante accessionem. Stupefactis etiam ac resolutis conducit.

Pyri, Triticum, Amylum.

Triticum extra impositum primi ordinis est calfacientium, & tamen neque siccare manifeste neque humectare potest. Quod ex ipso fit amyllum, frigidius & siccius ipso euadit. Amylum ideo dictum quod sine mola fiat. Panis triticeus cataplasma discussoriam uim habet. nimirum quum sal & fermentum panis assumptis perit. Habet enim fermentum uim attracto

3
S E R M O
riam ex alto, simulq; discussoriam.

Rhamus.

Rhamus secundo ordine siccatur, frige facit primo completo, aut secundi initio. unde & herpetas sanat, & erysipelata non ualde calida.

Rhaphanus.

Rhaphanus calcit tertio ordine, siccatur secundo. Discussoriam uim habet adeo ut sugillata diuturna, aliaq; liuefacta sanet cataplasmatis modo impositus. uerum ut obsonium magis q; alimentum, attenuantis facultatis est simulq; calcit. Quare merito mirari solent illos qui à coena ipsos crudos edunt, bonæ concoctionis ergo. Etenim ipsi magnum eius rei experimentum se fecisse factant, uerum nemo citra læsionem ipsos imitatus est.

Rheon Ponticum, Rha.

Rheon ponticum aliqui rha appellant, mixtam autem facultatem habet, adstringentem & calcit, & tenuium partium. Vnde & rupta, & couulsa, & erecta ceruice spirationem emendat potum. Hæmoptoicis item ac coeliacis & dysentericis prodest. Impetigines quoq; & liuefacta persanat, cum aceto illitum.

Resinæ omnes.

Omnes resinæ siccant & calcit. Differunt inter se secundum quod magis aut minus habent acrimonia in sapore, & calidæ facultatis, & simili modo iuxta alias qualitates, quod aliarum magis, aliarum minus particpes existunt. Omnibus autem præfertur lentiscina, mastiche appellata, propterea quod parum adstrictionis possidet, ut & stomachi & uentris ac hepatis debilitati conducatur. insuperq; & citra molestiam siccet. Est autem maxime tenuium partium, minimeq; acris. Inter reliquas terebinthina principatum obtinet, non similiter ut mastiche adstringens, sed dilucit magis quam mastiche, & extergit in tantum, ut & sca-

P R I M V S 56
biem deterat, & ex alto attrahat, magis quam cæteræ resinæ, quod etiam magis tenuium partium existat. Habet & quid mollitorium amplius quam mastiche. Aliæ porro omnes resinæ acriores hæc sunt, pro maioris ac minoris acrimonia ratione. Siccissima omnium resinarum est sicca pinus resina, quæ priuatim pinus physema appellant.

Resinæ quomodo urantur.

Vritur omnis resina liquida in quadruplici uase, liquoris infundendi respectu. Oportet enim resinæ quidem congiuum unum, duos uero pluuialis aquæ in cubicum diffundere, & ad prunas leniter coquere, assidue agitando, donec resina odorem perdat, friabilisq; fiat, & penitus exarescat, ut etiam digitis confringi possit. quod ubi contigit, refrigeratâ in simili uase repones. Fit autem hoc modo excellenter alba. Oportet tamen urendam resinam prius excolare, & sordes ab ipsa separare. Vritur & citra aquam, primum quidem eliquatæ ac colatæ, deinde coctæ ad prunas per totum diem, assidue agitando, & ubi penitus exspirant tolluntur, ac reponuntur uelut dictum est. Excipitur ex resina etiam fuligo, ueluti in thure prædictum est, & confert ad calliblephara, quæ ornandis palpebris deseruiunt, & ad lachrymosos oculos, & corrofos ipsorum angulos, & glabras oculorum genas. Torrefacta uero resina utilis est ad odorata malagmata itemq; acopa appellata.

Rosæ.

Rosarum facultas ex aquosa calida, duabus aliis qualitatibus ammixta, adstringenti uidelicet & amaræ composita est. Flos ipsarum adhuc magis quam rosæ adstrictorius est, & propterea etiam siccandi ui præditus.

Rhododaphne.

De rhododaphne diximus, ubi nerion ipsam appellauimus.

S E R M O

Rhoa, malum punicum.

Omne malum punicū adstringentis facultatis par-
ticeps est, non tamen ut ea omnino prædominetur:
sunt enim aliqua ex ipsis acida, quædam dulcia, quæ-
dam austera. Quare ex his quæ in malorum tractatu
diximus, etiam de his coniectare licet. Succum autem
uberiorem habent quam mala aut pira, saporemq; in
super iucundiorē quam illa habent, & aliquādo ad
plures affectiones quam illa commodant, cum alias,
tum si quando stomachus ob uitiatorum humorum
redundantiam morsum percipit. quo sanè tēpore suc-
cus ipsorum cum polenta exhiberi debet, uelut Hip-
ocrates in foemina cardialgus faciendum præcepit,
quæ uidelicet oris uentris morsum & dolorem perci-
piebat. A cini punicorum magis adstringunt q̄ succus
magis quoque siccant. his uero amplius adhuc corti-
ces. Quibus consimilem uim etiam cytini possident.

2. Ep. ad. 2.
in principio.

Rhus.

Rhois folium adstringit & siccet, hoc coriarii tin-
ctores utuntur. Medicis fructus & succus magis in
usum ueniunt, multum austeram qualitatem habent
tes. Siccant enim ordine tertio, perfrigerant secundo.

Rhypos, Sordes & Patos.

Sordes à statutis gymnastorū discussoria est & mol-
litoria crudorū tuberculorū. Quæ uero in palestris col-
ligitur, datosq; Græcis appellatur, optimum medica-
mentū est inflammatarū mammarū. Nam & feruorem
extinguit, & influentia reprimat, & contentū discutit.

Sagapenum.

Sagapenum succus est calidus & tenuium par-
tium, uelut reliqui succi. Habet & quid extensorium,
per quod cicatrices in oculis depurgat & attenuat.
Quin & suffusionibus & hebetudini uisus, ex humo-
rum crassitudinem obortis commodum pharma-
cum existit.

Sampfuchum.

Sampfuchum

P R I M V S.

57

Sampfuchum tenuium partium ac discussoria uim
habet: siccet enim & calcacit tertio ordine.

Saprotēs xylon, Caries lignorum.

Caries ac putredo lignorum, maxime eorum
quæ adstrictionis simulq; extensionis participia
sunt, uelut est ulmus, humida ulcera optime pur-
gat ac replet.

Sarcocolla.

Sarcocolla lachryma est arboris perficæ, mixtis ui-
ribus prædita, ex substantia quadam meatus obducē-
te, & modica quadam amara. Vnde leuiter siccet, &
sic uulnera glutinat.

Satyrium.

Satyrium quidam etiam trifolium uocant, humidi
est & calidi temperamenti, quapropter & gustantibus
dulce apparet. Superfluum tamen & flatuosum humi-
ditatem possidet, & propterea ad uenerem stimu-
lat. Quod etiam radix herbæ facere solet. Quidam
tradunt etiam opisthotonum, hoc est, neruorum res-
trorsum distentionem per ipsam sanare è uino auste-
ro potam.

Selinon, Apium.

Apium in tantum calidum est, ut & urinas & men-
ses creat: Flatus quoq; discutit, & magis ipso semine.

Seris, Cichorium, Picris.

Seris siue cichorium subamarum olus est, & magis
utiq; syluestre, quod propterea picris Græcis appella-
tur. Est autem syluestris, frigidæ ac siccæ temperaturæ
primo ordine. Satiua magis frige facit q̄ syluestris, ue-
rum ob multæ humiditatis mixturam, siccandi uim
perdit. Vtraq; autē adstringentis qualitatis particeps
est, quemadmodū & chondrilla. Nam & hæc seridis
species existit.

Seseli.

Seselis & radix semen in tantum calcacient, ut uri-
næ ciendæ sufficiant. Est autem tenuium partium,

A L T.

h

S E R M O

ut & morbo comitali, & spirationi quæ recta ceruicæ sit, conducatur.

Sesamum.

Sesamum non modicam viscositatem & pinguetudinem in se habet, & unde meatus obducit & molliet & moderate calidum est. Eandem uim habet & oleum ex ipso.

Sideritis.

Sideritis habet quidem quid exterforium, sed maior pars ipsius humida est, & moderate frigida, estque modicæ cuiusdam adstrictionis particeps. unde & in inflammationes ardet, & glutinandi uim habet.

Sycia, Cucumeres.

Sed. 2. ubi cap. 6.

Cucumeres satui urinam cient, uelut etiam pepones, sed minus quam illi, propterea quod & substantia ipsorum minus humida quam illorum existat, & ob id neque ita facile corrumpuntur in ventre uelut pepones. Quidam ipsos concoquunt familiaritate quædam naturæ ad ipsos, & ubi in hoc consili secure eos ingererint, ignorant quod temporis progressu uitiosum & moderate crassum succum, ex ipsorum est in uenis coaceruarunt, qui sanè succus ubi putrescere inceperit, febres malignas inducit. Quapropter ab omnibus mali succi eduliis abstinere cõsultum esset, etiã si aliqui facile ipsa concoquant.

Sicyos agrios, Cucumeris syluestris, Elaterium.

Cucumeris syluestris seminis succus siue liquor, qui elaterium appellatur, immo et radicis & foliorum succus utiles sunt ad medendum. Elaterium itaque menses ciet, & foetus appositum perdit. Summè enim amarum est, & modice calidum, ut secundæ ordinis sit calfacientium. & ob id etiam discussoria uim habet. Itaque & angina laborantes quidam ex ipso illinunt. Infunditur & idericis in nares cum lacte muliebri, atque hoc modo etiam capitis dolores sanat. Cæteriù succus radicis & foliorum imbecillior est quam semis-

Sed. 9. loc. 11.

P R I M V S.

58

nis. Sed & ipsa radix consimilem uim habet. Nam & exterget, & discutit, & molliet. Verum cortex ipsius maiori siccatoria uim præditus est.

Silphium.

Silphii calidissimus quidem succus est sed & folia, & caulis, & radix generose calfaciunt. Suntque omnia flatuosioris & aeræ substantiæ, & propterea etiam ægre concoquuntur. Forinsecus tamen imposita efficaciora sunt, & maxime omnium succus, adtractoria uim habens, corporis item molem consumens ac colliquans.

Sinon.

Sinon calidi & subamari saporis est, unde & urinam ciet, & concoctorius existit, & menses prolicet, & obstructions uiscerum expedit.

Sion.

Sion in quantum aromaticum saporem habet, in tantum calfacientis & siccatis facultatis particeps est. Discutit autem, & urinam ciet, & calculos renum attrahit, & menses ducit.

Sisymbrium.

Sisymbrii tenuium partium & discussoriam, calfacitoriamque ac siccatoria uim tertio ordine habet. Semen quoque ipsius tenuium partium & calidum est. Quare quidam id cum uino singultientibus & torminosibus bibendum præbent.

Scandix.

Scandix syluestre olus est consimile gingidio, subacre, & subamarum, ut in siccando ac calfaciendo tertii ordinis sit exsoluti. Urinam etiam ciet, & uiscera obturatione liberat.

Scilla.

Scilla incisoria uim abunde possidet, non tamen fortiter calidam, sed in secundo ordine calfacientium.

Scolymus, Carduus.

h ii

S E R M O

Cardui radix multam urinam foetidam ducit, si uino decoctam quis bibat, & propterea alatum & totius corporis foetores sanat, Calida est tertii ordinis initio, sicca secundo.

Scordion.

Scordium ex multiformi facultate constat. Nam & amarum quid & acerbum & acre habet. Expurgat itaque simulque calfacit uiscera, & menses & urinas mouet, & uulsa & rupta ac laterum dolores ex obturatione factos sanat potum. Viride cataplasmatim modo impositum, uulnera magna glutinat. Aridum inspersum, sordida repurgat, & maligna ad cicatricem perducit.

Scorodon, Allium.

Allium calfacit ac siccatur quarto ordine. In cibo sumptum status dissipat, & sitim extinguit, & crassos uiscerosque humores secundo obturatione liberat. Habet & quid medicatum & mali succi, quod abiicit aqua coctum. Fugiendus est eius assiduus usus, praesertim in calidioribus habitudinibus.

Smyrna, Myrrha.

Myrrha secundi ordinis est, calfacientium ac siccantium. Insperfa capitis uulneribus, ea glutinare potest. Amplitudinis autem non modice particeps est, perquam & lubricos, & foetus occidit ac eiicit. Habet & quid exterforium, unde & ocularibus compositionibus additur, quae ad ulceta & cicatrices crassas compositae sunt. Miscetur & in anhelosorum ac tuscentium auxilia, item in arteriacas compositiones: non enim exasperat arteriam.

Smyrnum, Hippofelinon.

Smyrnum, alii hippofelinon uocant, ex eodem genere est cum apio & petroselino, uerum semen nigrum & multo maius habet, & est apio ualentius, petroselino imbecillius, calfacit ac siccatur ordine tertio, menses ducit, & urinas eiect.

P R I M V S.

59

Sonchus, Cicerbita.

Sonchus uiridis adhuc & tener, uelut alia syluestriacola, comeditur. Componitur ex aquosa & terrea substantia, utrisque frigidis, & adstrictionis quid habet. Manifeste itaque perfrigerat, tum stomacho cataplasmatim uice impositus, tum in cibo acceptus.

Spartum, Genista.

Sparti quo uites apud nos ligant, & fructus, & uirgarum succus ad tractoriam uim non instrenuam possident.

Stacte.

Stacte appellatur recentis myrrhae pinguitudo, si cum aqua modica tundatur, & per organum exprimitur. Est autem ualde odorata & preciosa, & per se unguentum, quod stacte appellatur. Probatum quae nihil olei admixtum habet, & modica sui parte multa uim calfactoria possidet, ad proportionem myrrhae & unguentorum calfacientium.

Staphylinus, Pastinaca, Daucus.

Pastinaca satia imbecillior est, syluestris quam & daucum appellant, ad omnia fortior, urinas mouet, & menses prouocat. Habet & quid exterforium in sese.

Stœchas.

Stœchas amara & adstringentis qualitatis particeps est. Est & tenuium partium ex odoris argumento. Itaque & obturatione liberare, & attenuare, & roborare, tum uiscera omnia, tum totum corporis habitum potest.

Struthium, Herba lanaria.

Struthii radix in usu est, calida & sicca quarto ordine existens. Est autem exterforia & irritatoria, proptereaque sternutamenta mouet.

Styrax.

Styrax mollit, calfacit, concoquit. Quapropter & tusses, & destillationes, & grauedines ac rauedines

S E R M O

fanat, mensesq; promouet potus & appositus. Fuligo ex ipso fit uelut ex thure, quæ eandem quoque uim habet.

Staphyle, Uua.

Uua magis quam omnes temporarii & subcuniculares fructus, horæi Græcis appellati, nutrit, & maxime ubi probe fuerit concocta. Minus autem nutriunt uuæ quam ficus, & quod in ipsis præcipuum est cito secedunt. Quare si quando retineantur, satis multum offendunt. Neq; enim probe concoquuntur retentæ, sed & iuxta distributionem in hepar ac uenas, crudum succum generant, qui non facile in sanguinem transmutantur, tum propter externam cuticulam, tum propter uinacea, quorum substantia sicca & adriçloria existit. Quapropter recte faciunt qui hæc ipsa uelut inutilia expiunt, & omnem internam carnem unâ cum succo exsugunt, & sanè uenter his magis subit. Reporuntur autem uuæ in hyemem uariis modis. Alii in olla componunt, olla uidelicet diligenter operata, & operculo pice oblito, ut nullatenus perspirent aut perflectantur.

Atque talis uua exsolutum uentrem firmat, & ciborum appetentiam excitat, non tamen alio secedit, & uberius ingesta, caput tentat. Sed adhuc magis capitis dolorem inducit quæ in musto seruat. Pensilis autem caput nihil omnino indit, uentrem uero neq; sistit, neq; promouet, similiter neq; infirmam appetentiam excitat, neq; firmam exsoluit. Uuæ quidem igitur dulces calidiores succum habent. Quapropter sitim inducunt, & uentrem subducunt, præsertim ubi humediores fuerint, nam inter calfacientia ac pertrigerantia medio modo habent. At uero acidæ & austeræ, & quæ cuticulam crassiores habent, non solum prædicta uirtuta habent, sed & concoctionem in uentre & distributionem ac nutritionem impediunt. Cæterum in summa de escariis fructibus id nosse oportet: Humidus, humidum & tenue alimentum corpori præbere,

P R I M V S.

6e

& quod uniuersum corpus transeat ac cito penetret, facileq; & per urinam & per cutem euacuetur. Contra solidorum compage fructuum, alimentum quod corpori accedit crassum est, & transitus tardiores præfertim ubi crassum aut uiscosum aut adstringentem succum in se habuerint.

Syca, Ficus.

Quod non solum autumnales, sed etiam temporarii ac æstiuæ & subcuniculares fructus, horæi Græcis appellati, commune habent, id & ficibus adest. nam neq; ipsæ succi malitiam effugere potuerunt. Verum hoc commodi ficibus inest, quod facile per uentrem transeat, & totum corpus penetrent. Nam & uim exterioriam memorabilem habent, & nephritici ex ipsarum esu multa arenosa excernunt. Alimentum autem præbent corpori non solidum, sed laxum, & ipsum uentriculum flatu implent. Verum ob transitus celeritatem, flatu illi non durant. & ea gratia minus quam reliqui fructus nocent. Et sanè ficus exacte matura ferè nihil noxii habet. Ficus uero sicca calidiorè uim possident secundi ordinis initio. Habent & quid tenuium partium, quod a multa conducit. Illud tamen mali ex nimio ipsarum esu accedit, quod non ualde bonum sanguinem caricæ gignant. Unde & pediculosarum copia ad earum esum consequitur. Si uero uisiosus succus iam tum in uentre contineatur, caricæ comestæ extreme lædunt. augent autem humorum malitiam in uentre corruptæ, & inferne non secedentes. Vim habent attenuantem & incisoriã, ob quam etiam uentrem ad excretionem incitant, & rhenes expurgant. Iecori & lieni inflammatis quidem noxiæ sunt, quem ad modum etiam uirides ficus, iuxta communem rationem omnium dulcium. Iisdem uero obturatis aut induratis, cum thymo aut pulegio, aut thymbra, aut calamintha, aut origano, aut pipere, aut zingibere, multo ante reliquum

S E R M O

cibum tempore intercedente medici præbent. Qui uero cum aliquo crassiore edulio ficus edunt, itemq; caricas, non paruum læsionem incurrunt. Ficus sicca duros tumores concoquunt ac discutunt, ob partium tenuitatem, si in cataplasmate imponantur. Decodium quoque ipsarum consimilem uim habet. Cæterum ubi cõcoquere uelis, triticeam farinam ammiscibeis, ubi discutere, ordeaceam. Et pinguiore quidem carica, tumores concoquunt, acriori uero sapore præditi extergent ac discutunt. At uero meliustum ex ipsarum in aqua coctura paratur, uim meli similem habet.

Symphytum petraeum.

Symphytum petraeum ex contrariis facultatibus constat: habet enim quid incisoriū, quo pus in pectore ac pulmone contentum expurgat. Habet & quid adstrictorium, quod ad sanguinis reiectiones auxiliatur. Verum ob humiditatem, commanducatum sitim extinguit, & arteriæ asperitates lenit. At uero ob omnes prædictas facultates, etiam intestinorum hermiis imponitur, & ad conuulsa, ac rupta cum aceto multo bibitur.

Sycomora.

Sycomorum fructus forma ficibus similis est, sed acrimoniam nullam possidet, modicæ dulcedinis particeps, humectior & frigidior quodammodo uisita existens, uelut mora. Et sane in medio mororum ac sicuum merito locatur, unde etiam nomen habet.

Schinus, Lentiscus.

Lentiscus arbustum ex substantia aquea leniter calida, & terrea frigida non multa compositum est, propter quam etiã moderate adstringit. Siccat igitur tertii ordinis initio, iuxta caliditatem uero & frigiditatem temperatum est. Similem uim in omnibus suis partibus possidet. unde & per se, & cum aliis medicamentis bibitur, ad coeliacas affectiões, & dysenterias,

P R I M V S

61

& sanguinis sputa, & sanguinis ex utero eruptiones, prolapsa quoque sedae ac utero præcipitato commodat, propemodum uelut hypocysthis.

Schœni siue iunci rotundi odorati flos.

Iunci odorati flos calfacit moderate, & adstringit moderatius, particeps est & tenuium partium facultatis, unde & menses ciet, & urinas ducit, in fomentis, & potu, & cataplasmatibus adhibitus. prodest & hepatis, & uentris ac stomachi inflammationibus.

Schœnos lea, Iuncus leuis, Oxyshœnus, Holoschœnus.

Iunci leuis altera species oxyshœnus, id est, acutus iuncus. altera holoschœnus, hoc est, tota iuncea appellatur. Gracilior quidem & durior est iuncus acutus, crassior autem holoschœnus, & laxior. Huius fructus somnum inducit. Iunci acuti species duæ sunt. altera sterilis, & medicinæ inutilis. Altera fructifera cuius item fructus somnum conciliat, sed minus superiore. hæc & capitis dolorem inducit. Vtraque species torrefacta ex uino pota, fluxiones uentris siccat, & fluxum muliebrem rufum sistit. Et propterea temperamentum ipsarum terreum leniter frigidum esse indicatur, & aqueum leniter calidum, quapropter inferna siccat, & leniter ad caput decurrens perfrigerat, atque sic somnolentos eos qui utuntur facit.

Terebinthus.

Terebinthi folia, cortex & fructus, habent quid adstrictorium, sed & calfaciunt ordine secundo. Fructus est propinquus tertio ordine siccatum. Quapropter & urinam ciet, & lieni prodest.

Teutlon, Beta.

Beta nitrosam quandam uim possidet, qua extergit & discutit, & per nares expurgat. Cocta nitrosam & acrem deponit, & ad discussorium leniter facultatem, uis arcendi inflammationes ipsi accedit. Alba extersioni ac discussioni efficacior. Nã nigra adstrictionis

S E R M O

particeps est, & magis in radice. Quum autem exterforium succum habeat, etiam ventrem ad excretionem excitat, & stomachum quandoque mordet, praesertim illis quibus subtiliore sensu praeditus est, & propterea incommodum stomacho edulium est, si uberius ingeratur. Praestantior autem est quam malua ad hepatis obturationes, atque id magis ubi cum sinapi, aut aceto edatur. quomodo comesta etiam splenicis conducit.

Tephra, Cinis omnis.

Lignorum exutorum aut aliarum materierum reliquarum, cinis appellantur. Constat ex contrariis substantiis & qualitatibus. Habet enim in se quiddam terream, & quid fuliginosum. Fuliginosae itaque partes tenuium partium sunt, & ubi cinis aqua maceratur & excolatur, simul decedunt. Quod autem relinquitur terream, debile ac lene euadit, ut quod calidam uim in aquam deposuit. Porro non omnis cinis eandem uim exacte habet, sed iuxta uisum materiarum differentiam uariant. Nam ex lignis acerbis, uelut quercinis & similibus, non parum adstrictionis habet in terrea sui parte, unde & sanguinis eruptiones cohibet. Caeterum ficulneus cinis multum acrimoniae ac uisoriae facultatis in fuliginosa sui parte possidet: in terrestri uero parte uim exterforiam. Consimilis huic est & cinis ex tithymallis. Est autem & titanus, hoc est, calx, cineris species, magis tenuium partium existens, quam is qui ex lignis reliquus est. Calix itaque aqua exacte ter aut quater lota, & aqua diffusa, medicamentum euadit siccatoriam citra mordacitatem. Quod si eadem aqua marina laeuetur, disculforiam uim acquirit.

Telis, Foenum graecum.

Foenum graecum calidum est ex secundo ordine, siccum ex primo, participat & exterforia facultate, & propterea feruentem inflammationem exacerbat. minus calidas & induratas discutit. In cibi usum uariis modis uenit, sed caput tentat amplius sumptum, praeser-

P R I M V S

62

tim absque pane ingestum. quibusdam etiam stomachum subuenit. Succus decocti foenograeci, cum modo dico melle acceptus. omnes uitiosos humores intestinorum commode subducit. Sed parum omnino melis ammisceri debet, ne mordax existat. Caeterum inuentus pectoris doloribus citra febrem, palmulas pingues simul cum foeno graeco decoquere oportet, & expressum succum ammixto melle rursus decoquere ad prunas donec moderate crassescat, atque ita eo uti multo tempore ante reliquum cibum intercedente. Vitandus tamen eius usus est in his qui caput laxum obnoxium habet. Nam & palmulae ipsae caput tetant.

Tithymalli, Galactides, Characias.

Tithymalli omnes, qui & galactides appellantur, acrem & calidam uim habent, praedominantem. Inus est ipsis & amaritudo. Fortissimus igitur est succus deinceps fructus & folia. particeps est & radix praedictarum facultatum, sed non ex aequo, ipsa quidem igitur cum aceto cocta, dentium dolores & maxime eroforum sedat. succus quarti ordinis est calfacientium, qui tam uisoriae existit. Quapropter illi succi pilos denudant, sed uehemens ipsorum uis oleo ammixto mitigatur, & si frequenter id fiat, radices pilorum exustae penitus extirpantur, & corpus glabrum redditur. Eodem modo & uerrucas, ac thymos ex eadem uerrucarum gente appellatos tollunt. Impetiginem quoque ac scabie exterant. Cortex radice eius qui priuatim Characias appellatur, in umbra siccatus, tusus & cribratus, generose purgat potus. Oportet autem quatuor scrupulorum pondus a uespera in uino dulci macerare, & mane excolatum uinum per panniculum tepefactum potandum exhibere.

Tragacanthus.

Tragacanthus succus est plantae spinosae, similem gummi uim habens, quae, & meatus obducit, & acris mormiam obtundit, & sane sicca quoque similiter illi.

Tribulus.

S E R M O

Tribulus ex moderata humida, & frigida ac sicca substantia constat. Cæterum in terrestri terrea frigiditas prædominatur, ob quam & magis adstringit. In aquatili uero aquositas. & propterea feruentibus inflammationibus conueniunt. Terrestris fructus rhenum calculos atterit potus.

Triphyllon, Trifolium.

Trifolium Græci asphaltion è bituminis odore appellant, estq; calidæ ac siccæ facultatis in tertio ordine ueluti bitumen, & propterea potum laterum dolores ex obturatione obortos sedat, & urinam ac menses ciet.

Trychnon, Solanum.

Trychnon aliqui adiecto ad caput uocis literæ trychnon appellat, & hortense quidè adstringit & frigefaci tordine secundo. Quod uero halicababon appellatur in foliorum facultate simile est hortensi. uerū fructus eius urinam ciet. At uero cortex somniferi appellati de radice detractus, frigefacit similiter ut papaueris succus, ut tertii sit ordinis perfrigerantium. Fructus etiam huius urinam ciet, sed si plures quàm duodecim corymbi sumantur, furorem inducit.

Yacinthus, Hyacinthus.

Hyacinthi radix bulbiformis primi ordinis est siccantium, secundi perfrigerantium. Creditur pueros diu impuberes adseruare, si cum uino in cataplasmate imponatur. Semè moderate adstringit & extergit, unde ictericis datur ex uino. Siccat ordine tertio, uerū caliditatis & frigiditatis in medio consistit.

Ydna, Tubera.

Tubera terream substantiam prædominantem possident, modica tenuium partium ammixta.

Ydropiper, Hydropiper.

Hydropiper herbula est in aqua nascens, & foliis & ramulis mentæ similis, maior tamen, gustu acris uelut piper. semina fert parua iuxta singula folia, herba

P R I M V S

63

calida quidem est, sed non quantum piper. Viridis imposita sugillata & duritias sanat. Vtuntur quidam ipsa una cum semine pro condimento piperis loco.

Yoscyamus, Hyoscyamus.

Hyoscyamus commodissimus est ad medicinas, qui florem & semen album habet tertii ordinis perfrigerantium existens. Reliqui uenenati sunt.

Ypericon, Hypericum.

Hypericum calfacit ac siccit, substantiam tenuium partium habens, ut & urinas, & menses prouocet. Ad hæc uero non modo semen, sed etiam foliis conducit. Viride in cataplasmate impositum, ulcera ad cicatricem perducere potest, præsertim ambustorum. Siccum tritum inspersum, humore flaccida & putredinosa ulcera sanat. Quidam etiam ischiadicis ipsum bibendum præbent.

Ysopus, Hyssopus.

Hyssopus calfacit ac siccit ordine tertio. Estq; tenuium partium substantiæ.

Phaci, Lentesc.

Lentes non ualide adstringunt, in caliditatis autem & frigiditatis medio consistunt. Siccant ordine secundo. Itaque corpus ipsarum siccit ac sistit uentrem. Decoctum autem promouet. Quapropter ubi sistendi uentris gratia sumuntur, prima aqua diffunditur.

Phacos palustris, Lens stagnorum.

Palustris lens humidi & frigidi temperamenti est, ex secundo ordine.

Phaseli.

Phaseli itemq; ochri, media quodam modo edulia sunt, inter ea quæ boni sunt aut mali succi, facileq; concoquantur autem ægre, tardeq; conueiant aut cito, statur expertia aut infantia, parum nutrientia aut multum.

Phlomos, Verbascum.

Verbascum tres species habet, quarum radix acerè

S E R M O

ba est, unde & fluidis affectionibus auxiliatur. Quis-
dam decocto eius dentes in dolore colluunt. Folia
omnium discussoria & extensoria uim habent. Ter-
tiaz usus est ad lucernarum lumina, quaz proprie thry-
allis appellatur.

Phœnix, Palma.

Palma arbor adstringentis qualitatis particeps est
in omnibus suis partibus, ramorum succus austerus
est. similiter quod cerebrum uocatur, q̄ in cibi usum
uenit, fructus ipsius maxime dulcis. non modica cali-
ditate participat, escarius & multi usus, tum forinse-
cus adhibitus, tum intra corpus sumptus ubi robora-
re, & siccare, & constringere ac densare, & obturare
opus est. Omnes palmulæ ægre concoquantur, & ca-
pitis dolorem inducunt amplius comestæ. Quidam
ab earum esu morsum percipiunt in ore uentris, qui
sanè etiam magis capite dolent. Succus qui ex ipsis in
corpus distribuitur, crassus penitus est. Habet & uisco-
sum quiddam, ubi pinguis palmula fuerit. Quando
autem crasso & uiscoso succo dulcedo permixta fue-
rit iecur celerrime ab ipsis obturatur. Si uero aut in
inflammatum fuerit iecur, aut induratum, ab ipsarum
esu extreme læditur. Consequenter autem cum iecur
nōre etiam lien obturatur, ac læditur. Cæterum multo
magis lædunt palmulæ uirides etiam paulo uberi-
us ingestæ. nam & flatu uentrem implent, & crudis
humoribus, & qui esitarunt rigoribus ægre calefcenti-
bus corripuntur. Porro germen tenerum quod Elat-
en, uocant, uim eandem cum cerebro habet. Quod
uelut tegmen & uelamen ipsius est, adstrictorium qui-
dem est, uerum magis prædictis siccat. Est autem &
radix arboris siccatioræ citra mordacitatem faculta-
tis, & modice adstrictoriæ.

Phu, Nardum creticum.

Phu radix nardo similem uim habet, debilior ta-
men ad alia est, uerum urinam magis ciet.

P R I M V S

64

Phycos, Alga Fucus.

Fucus sine alga, muscus est marinus, qui uiridis
exemptus frigefacit & siccat ordine secundo. habet
& quid adstringens moderate.

Chalbana, Galbanum.

Galbanum succus est ferulaceæ plantæ, mollitori-
am & discussoriam uim habens. Calfacit ordine ter-
tio, siccat secundo.

Chamædrys, Trixago.

Chamædryis amarā qualitatem prædominantem
habet, est & aliquo modo acris, unde & lienem collit-
quat, & urinas & menses monet, & crassos humores
secat, & uiscerum obturationes expurgat. Tertii ordi-
nis est calfacientium ac siccantium. Decoctum ipsius
diutius coctum, & assidue potum, febre quartana eos-
reptos liberat.

Chamelæa.

Chamelæa amarā qualitatem prædominantem
habet. Quapropter & sordida ualde ulcera, & quæ
maximas crustas habent, cū melle repurgare potest.
Est & pota expurgantium numero.

Chamæleuce.

Chamæleuce calidam uim habet ordine tertio, sic-
cam primo. Vnde suffita super carbones manifeste
opitulatur ægre spirantibus, si per infundibulum
mum inde hauriant.

Chamæleon.

Chamæleonis nigri radix uenenosum quid habet,
unde eius usus forinsecus receptus est ad scabiem &
impetiginem, ac uiriginem, & in summa ad ea quæ
extensione opus habent. Particeps est & mollitoriæ ac
discussoriæ facultatis. Siccat autem ordine tertio, cal-
facit secundo completo. At uero albi chamæleos
nis radix pota ex uino austero, acetabuli mensura, latu-
lumbicum expellit. Dant ipsam & hydropticis.

Chamæpitys.

Chamæpitys tertii ordinis est siccantium, secundi
calfacientium. Quum aut plurimū amara sit, extergit

chamæleonis
uim potant. idem
lib. 26. exp. 6.

S E R M O

uiscera magis q̄ calfacit. unde in regio morbo exhibetur, & omnino quibus iecur facile obturatur, commo- dum medicamentum existit. Ducit & menses pota & cum melle apposita. Ciet quoq; urinam. Quidā ischia- dicis ipsam præbent coctam in aqua mulla. herba ipsa uiridis magna uulnera glutinare potest, & putredino- sa ulcera sanare, & mammarum duritias discutere.

Chelidonium magnum.

Chelidonium magnum extersoriam & calidā uim abunde possidet, succus eius uisum exacuit, his qui- bus crassum quid quod discuti oporteat, circa pupil- lam colligitur. Quidam radice usi sunt in morbo re- gio ex iecinoris obstructione oborto, ex uino albo dantes cum aniso.

Chelidonium paruum.

Chelidonium paruum maiore acrius est, unde in cataplasmate inpositum cutem exulcerat, & ungues leprosos extert. succus eius per nares fortiter pur- gat: est enim quarti ordinis calfacientium ac siccan- tium. Maius tertii in utrisq;.

Chondrilla.

, De chondrilla diximus quum de seride ageremus: est enim seridis species.

Psyllium.

Psyllii semen maxime in usu est. Secundi ordinis est frige facientium. Verum in siccandō & humectan- do medium locum occupat.

Ocymum Basilicon, id est, regale.

Ocymum secundi ordinis est calfacientium. habet & humiditatem superfluam, unde neque utile est ip- sum intra corpus lumere. uerum forinsecus in cata- plasmate inpositum ad discutendum ac concoquen- dum commodat. Decoctū ipsius lippientibus ob cras- sioris materiæ copiam, calidum pro fomento adhibi- tum, magnopere prodest, præsertim pueris.

Aeti sermonis primi finis.

I N D E X E O R V M Q V Æ I N S E C V N

do sermone Aeti	continentur.	
D E terræ differentiis	Lapides in spongis.	27
Caput. 1	Ohracites, geodes, Na- xię cotis retrimētū.	28
Quomodo terram	Ophites lapis.	29
lauare oportet. Cap. 2	Hieracites lapis & Indi- cus.	30
Quas medelas agrorū ter- ra præstet.	Vitrum.	31
De terra Lemnia.	Lapis actites.	32
Rubrica.	Alabandicus lapis.	33
Terra Samia.	Electrū siue succinum seu Cimolia terra.	34
Terra Selinusia & Chia.	lyncurium.	35
Terra Ampelitis.	Iaspis uiridis.	36
Terra Cretica.	Iaspis subuiridis.	37
De omni terra uista.	Iaspichates.	38
De bolo Armenia.	Sapphirus lapis.	39
Lapis hæmatites.	Smaragdus lapis.	40
Lapis schistos, galactites, melitites.	De metallicis & q̄ ex qua generatur.	41
Comunis doctrina de om- nibus lapidibus.	Adarces.	42
Leucographis aut moro- sus.	Alcyonia.	43
Galactites.	Sal.	44
Thyites lapis.	Sal ustus.	45
Tecolithos.	Salis flos.	46
Pyrites.	Salis spuma.	47
Lapis Phrygius.	Armeniac ū pistorū.	48
Lapis Ageratus.	Auripigmentum.	49
Lapis Asius, & flos ipsius.	Bitumen.	50
	Aphronitrum & litri spu- ma.	51
Gagates.	Gypsum.	52
Magnetes lapis.	Diphryges.	53
Smiris, pumex, testæ cliba- ni.	Diaphanes, lapis specula- ris.	54
	Sulphur.	55

A E T.

i

Ærugo rasa.	55	De lactis differentia à tem-
Ærugo uermiculata.	56	poribus anni.
Cadmia.	57	De lactis differentia à par-
Cyanus.	58	bulo.
Squama eris ac ferri.	59	De lactis differentia ab eta-
Argenti spuma.	60	te.
Litrum.	61	Quibus lac cõueniat.
Melanteria.	62	De modo tẽpore, ac men-
Atramẽtũ scriptoriũ.	63	sura utendi lactis.
Misy, Sori, & chalcitis.	64	Quibus lac noceat.
Molybdæna.	65	De lactis coctura.
Plumbum.	66	De sero lactis.
Pompholyx.	67	De hisq̃ iucũditatis gratia
Rhoidarii præparatio.	68	cũ lacte coquitur.
Sandaracha.	69	De lacte acido.
Sandyx q̃ & Syricum.	70	De primario lacte.
Scoria.	71	De lacte concocto.
Stibium.	72	De caseo.
Spongia.	73	Pharmacũ ex caseo uete-
Alumen.	74	re ad callosas cõcretio-
Calx.	75	nes podagricos.
Eucus.	76	De efficacia recentis casei
Atramẽtũ sutoriũ.	77	foris adhibiti.
Chalcitis.	78	De butyro
Æs ustum.	79	De coagulo.
Æris flos.	80	De felle.
Chryfocolla.	81	De sudore.
Cerussa.	82	De urinis.
Pforicum.	83	De saliu.
De materia medica ex a-	84	De stercore.
nimalibus.	85	De stercore canino.
De sanguine.	85	De stercore humano.
De lacte.	86	De stercore lupino.
De lactis differentia.	87	De stercore caprino.
De lactis differentia ab ani-	88	De stercore bubulo.
malium habitu.	88	De stercore ouillo.

De stercore colũbino.	117
De gallinæo stercore.	118
De stercore anseris, accipi-	119
tris, ciconiæ & terrestriũ	119
crocodilorum.	119
Sordes ouium ex qua cõ-	120
lypus.	120
De carnibus.	121
De extremis terrestrium	122
aialium partibus.	122
De glandulis.	123
De testibus.	124
De rhenibus.	125
De cerebro.	126
De terrestriũ aialiu uisce-	127
ribus.	127
De aluo, intestinis ac ute-	128
ro terrestriũ aialium.	128
De syluestrium animalũ	129
carne.	129
De uolucrum animalium	130
carne.	130
De anseribus & struthoca-	131
melis.	131
De gruibus.	132
De partium uolucru ani-	133
maliũ differentia.	133
De ouis.	134
Ouorũ medicamẽtaria	135
De alimento ex aia-	135
libus aquaticis.	136
De cephalo.	137
De lupo.	137
De trigla seu muso.	138
De piscib. petrosis.	139
De gobio.	141
De piscibus mollis carnis	142
De piscib. duræ carnis	143
De piscibus testa intectis.	144
De crustatis.	145
De piscibus mollib.	146
De piscib. chartilaginis.	147
De echinis marinis.	148
De balsamũ oim aialiu	149
pedestrium, uolucrum	149
& aquaticorum.	149
De garo.	150
De muria.	151
De adipe pinguedineq;	152
ac seuo.	152
De medulla.	153
De pulmone.	154
De capitibus.	155
De cornibus.	156
De unguibus.	157
De impetigine in pedibus	158
equorum.	158
De lanis succidis & puris	159
& uistis.	159
De pilis uistis.	160
De ossibus uistis.	161
De pellibus & coriis.	162
De uentriculo mergi.	163
De uulpibus.	164
De araneorum telis.	165
De ranis.	166
De mustela.	167
De terræ intestinis.	168

De dracone marino. 163
 De uipera. 170
 De herinacio marino. 171
 De herinaceo terrestri. 172
 De hipocāpismarinis. 173
 De cantharidib. 174
 De cācris si uualib. 175
 De carabo siue locusta. 176
 De testib. castoris. 177
 De canis fluuiatilis testib. 178
 De canis terrestris catulo. 179
 De cygni pullo. 180
 De buccinoꝝ testis uis. 181
 De galerita uolucres. 182
 De cochlea terrestri. 183
 De menulis. 184
 De torpedine. 185
 De asello marino. 186
 De ostrioꝝ testis. 187
 De purpuraꝝ testis. 188
 De squatina marina. 189
 De sepia. 190
 De scinco. 191
 De tellinis. 192
 De cicada. 193
 De hyana. 194
 De harudinibus. 195
 De electioe optimoꝝ medicamentoz. 196
 Ex Oribasio. q̄ sint media intercalfaciētia ac frige facientia. 197

Quæ moderate calfaciūt. 198
 Quæ calfaciūt primo ordine. 199
 Quæ calfaciūt secūdo ordine. 200
 Calfactoria tertii ordinis. 201 (nis. 202
 Calfactoria quarti ordinis. 203
 Quæ frigefaciūt. 203
 Quæ frigefaciūt primo ordine. 204
 Quæ frigefaciūt secundo ordine. 205
 Frigefactoria tertii ordinis. 206
 Frigefactoria quarti ordinis. 207
 Quæ siccāt citra mordacitatem. 208 (209
 Quæ simpliciter siccāt. 210
 Quæ primo ordine siccāt. 211
 Quæ secundo ordine siccāt. 212
 Quæ tertio ordine siccāt. 213
 Quæ quarto ordine siccāt. 214
 Quæ media sūt inter siccātia ac humectātia. 215
 Quæ primo ordine humectant. 215
 Quæ secundo ordine humectant. 216
 Quæ aquosam frigiditatem. 216

habent. 217
 Quæ tenuiū p̄tiū sint. 218
 Quæ crassaz p̄tiū sint. 219
 Corroborantia. 220
 Concoctoria. 221
 Suppuratoria. 222
 Mollientia. 223
 Quæ indurant. 224
 Exterforia. 225
 Quæ uasoz oscula aperiant. 226
 Rarefacientia cutem. 227
 Densantia cutē. 228
 Corrodentia. 229 (230
 Rēprimētia eminentias. 230
 Cicatricē inducentia. 231
 Exulcerātia in superficie. 232
 Vistoria. 233
 Attractoria. 234
 Discussoria. 235
 Adstringentia. 236
 Quæ semē generāt ac p̄uocāt in cibus ac medicamentoz. & medicamentis cibatis. 237
 Quæ semē inhibeat. 238
 De alimētoꝝ uisib. 239
 Attenuatoria alimēta. 240
 Crassi succi alimēta. 241
 Media inter attenuatoria & crassefacientia. 242
 Quæ uiscosum sanguinē generāt. 243
 Quæ crudū humorem generant. 244
 Quæ frigidū humore generant. 245
 Quæ atrabiliarium succū generant. 246
 Quæ biliolum humorem generant. 247
 Quæ sup̄fuitatibus reddunt. 248
 Quæ sup̄fuitatibus careant. 249
 Multiū nutrientia. 250
 Quæ parz nutrit. 251
 Quæ boni succi sunt. 252
 Quæ mali succi sunt. 253
 Quæ facilia cōcoctū sunt. 254
 Quæ egre cōcoquuntur. 255
 Quæ stomacho cōmodāt eumq; corroborāt. 256
 Quæ stomacho incommoda sunt. 257
 Flatus expertia. 258
 Flatuosa. 259
 Quæ extergēt, secant, obstruunt, & liberant. 260
 Quæ obturāt. 261
 Quæ tardi trāsitus sūt. 262
 Quæ facile corripuntur. 263
 Quæ difficulter corripuntur. 264
 Quæ uētrē subducūt. 265
 Quæ uētrē sup̄primūt. 266
 Quæ calfaciunt. 267
 Quæ frigefaciunt. 268
 Quæ siccant. 269
 Quæ humectant. 270
 Quæ caput laxant. 271

AETII MEDICI GRÆCI CON-
tractæ medicinæ Sermo secundus.

Quæcunq; sunt plantarum partes, & fructus, & suc-
ci, & liquores, superiore sermone relatum est. Nunc
uero de reliquis medicamentis, terræ uidelicet spe-
ciebus, & metallicis iuxta propositum agemus. De
inceps etiam de animalibus.

DE TERRÆ DIFFEREN-
TIIS. Cap. I.

TERRAM omnes homines fa-
miliari usurpatione illam substan-
tiam solum nominant, quæ liquo-
re subacta, lutum euadit. Nam
quæ inter metalla reperitur, non
liquefcit, dico autem liquefieri,
per totam substantiam in humo-
rem resolui. madefieri autem in
superficie, rigari tantum humore ad corporum pro-
funditatem non penetrante. Omnis terra uim siccan-
di habet, quoniam corpus ipsius natura durum exi-
stit. & ubi penitus nullam igneæ substantiæ mixturâ
habuerit, leuissime citra omnem mordacitatem sic-
cat. Conducit ipsi ad hoc præstandum lotura. Itaque
quædam lotura non habent opus. quædam iterum
atque iterum lauari expetunt. Quod si circa sensum
gustus fueris exercitatus, ipse iudex esse potes, num
lauare oporteat, siue non, id quod ex acrimonia aut
adstrictione deprehendes. Quandoquidem uero im-
possibile est inuenire substantiam penitus immixtam
ac simplicem, amplius considerare ipsam mixturam
oportet, ex his quæ accidunt ipsi, iuxta leuitatis ac gra-
uitatis, itemq; saporis differentias. Siquidem enim ad-
stringens apparuerit, tanto magis particeps est frigidi-

SECUNDVS. 68

ditatis, quanto plus habuerit adstrictionis. Si uero
acrimoniam præ se tulerit, tantum habet caliditatis
quantum acrimoniæ. Et leuis quidem terra sit, quum
per omnem suam temperaturam, aeræ substantiæ
multæ particeps est. Contra grauis, quanto fuerit
grauior, tanto magis sincera terra existit. Calida
quidem igitur terra calfacit, frigida & adstringens,
perfrigerat & repellit. Quæ uero exteriorum quid
possidet citra manifestam caliditatem, leniter siccet.
Quæ autem glutinositatem ampliozem habet, non
exterget, sed glutinositas substantiam meatibus obdu-
cendis aptiorem efficit, ut extergere non possit, ubi
nulla alia acrimonia uiscositati affuerit, uelut in ouo
uidere est. Porro necessarium est neq; hoc ignorare,
sed eius per omnem materiam quæ in medicû usum
uenit meminisse. etenim plurimi opinantur, omnia
usta frigidiora seipsis euadere, quidam uice uersa ca-
lorem in ustis augeri putant. Vtrique autem errant.
Acria quidem igitur omnia usta, multum de calore
suo perdunt. Quæ uero talia non sunt, usta calidi-
ditatem acquirunt. Nullum autem ustum penitus
frigidum euadit. relinquitur enim in ipsis uelut igni-
culus quidam tenuium partium, atque hoc est quod
per loturam usta deponunt, quo per aquam deces-
dente, quod reliquum est usti, substantia terrea frigi-
da fit, quæ citra mordacitatem siccare potest.
Aqua uero in qua medicamentum lotum est, calidi-
dam uim tenuium partium acquisiuit. His itaque des-
claratis, tempestiuum iam est dicere, quo modo om-
nem terram non uistam lauare oporteat, si quidem
lotura indigeat. Nam quædam uelut dictum est, lo-
tura non egent.

Quomodo terram lauare oportet. Cap. II.
Omnis terra hoc modo lauatur. Aqua primum
subigitur, quæ nullam medicamentariam qualitatem
præ se ferat, deinde ubi lutum desedit, aqua super-

S E R M O

stans diffunditur, postea reliquum à subsidentibus inferne calculosis ac arenosis repurgatur.

Quas medelas agrorum terra præstet. Cap. III.

Agrorum terra quæ colitur, omnis quæ pinguis est, utilis est ad curationem omnium partium resiccatione indigentium. Quare & in Alexandria & Ægypto ipsa utuntur. In Alexandria itaq; uidi hydropicos & lienosos aliquos terræ Ægyptiæ luto uti. Multi uero etiam suras, & foemora, & cubitos, & brachia, dorsumq; ac latera & pectus, eius terræ luto illinentes, opem senserunt. Quin & ueteres inflammationes & laxos tumores hoc lutum sanat. Et sanè noui quosdam toto corporis habitu aquosos, ex immodica hæmorrhoidum euacuatione redditos, inde manifestum auxilium sensisse. Quidam etiam diuturnos dolores iuxta partem aliquam firmatos, hoc luto perfecte sanarunt. Atq; hæc quidem Galenus. Verù Strato de terra sic scribit. Ad uetustum capitis dolorem sordes balneari aut aquæ calidæ, cum terra nigra lota misceto, ac utitor. Aut terram cum decocto capitum rosarum subigito ac utitor. Aut testam amphoræ acetariæ tritam terræ addito, cum lauri decocto. Aut clibani testam cum nigra terra committito, affuso sampsuchi decocto. Cæterum ad pustulas ex corpore erumpentes scabiosas ac impetiginosas, terram nigram cum amigdalorum aut lupinorum amarorum decocto subigito, ac utitor. Aut amphoram acetum cum ruta decocto eluito, eoq; terram subigito, ac utitor similiter. Aut glebularum salis quæ in fundo amphorarum gari reperuntur terito, ac terræ ammisceto, & utere uelut efficaci. Aut columbinum simum terræ misceto, & cum halicacabi decocto subigito ac utitor. At uero ad tussim uetustam unam cum uitiatum corporis habitu, terram ossium uitulinarum decocto subigito, & pectus illinito. Aut amphoram mellariam eluito, & terram subigito ac utitor. Potes

P R I M V S E C V N D V S 69

& cumini, & nigellæ, ac sampsuchi decocto similiter terram subigere ac uti. Porro ad lienosos, cinerem farmetitiam, & grumos fecis uini cum terra subigito, ac utitor. Aut foliorum capparum decocto subigito. Aut rescrementum argenti leuissime tritum cum luto permisce ac utere. Aut decocto herbe serapiadis tritesticularis subigito ac utitor. Ad hydropicos autem testas amphoræ muriariæ inueteratas terito, ac terræ ammixtis utitor aut suillæ carnis siue uitulinae garum ammisceto, ac similiter utitor. Aut sampsuchum aqua marina coquito, eoq; terram subigito ac utitor. Aut salsamentum cum lupinorum amarorum decocto conterito, terræq; ammisceto ac utitor. Aut alumen ustum, & pulegii usti cinerem, cum luto committito, & cum aceto mulso subigito ac utitor. Aut bubulum simum siccum tritum terræ ammisceto, & aceto mulso subactis utitor. Ad Ischiadicos, & omnes neruofarum partium perfrictiones, sampsuchum uitulinarum ossium decocto coquito, eoq; terram albam subigito ac utitor. Aut anguillam cum sale & nitro coquito, & decocto terram subigito ac utitor. Aut sordes strigmentias cum calce uina terræ ammisceto ac utitor. Aut porri siue alii decocto terram subigito ac utitor. Aut costum, casiam, iuncum odoratum, aspalatum, xylobalsamum, & sampsuchum contusa, in aqua & oleo coquito, lutoq; permisceto ac utitor. Aut caprarum simum ac bubulum, simul cum sorde cerati raphanini terito, ac ad terram ammixtis utitor. Ad podagram, à capite usq; ad inguina ex prædictis eger integatur, ab inguine autem infra usq; ad digitos pedum & ungues, ex subscriptis. Vituli pedes posteriores unam cum unguibus exurito, terito ac terræ misceto & utitor. Aut lapidè leucographidè cum aqua in qua ferrum sæpius extinctum est terito, & aluminis unciam unam addito, ac cum terra subigito & utitor. Aut decocto foliorum cypri,

S E R M O

id est ligustri terram subige ac utere. Aut gallas donec flaccescant coquito, & terram eo decocto subigito ac utitor. Aliud. Aluminis liquidi unciã unã, aluminis scissi unciã unã, gummi sexuncem, carullæ dodrantem, melantheriæ quincuncem, misyos sexuncem, foliorum salicis dodrantem, olei myrtei aut cicini unc. xxiiii. aceti sexuncem. terito simul ac tum terra subactis utitor. Aliud. Acaciæ, atramenti sutorii, utriusq; drach. ii. aceto trita siccato, & ad terram amixtis utitor. Aliud. Aluminis, spumæ argenti, misyos assati, singulorum drach. iiii. excipe cerato myrteo liquido, & cum terra subige ac utere. Aliud Cerulæ, spumæ argenti, utriusq; drach. xxiiii. olei myrtei drach. xxxiiii. aquæ quod satis est subigito cū terra ac utitor. Aliud. quo curatus est præses Philinus. Succum mororum, aluminis scissi, ligustri, uiticis, gallarum croci, fructus myricæ, thuris, singulorum sexuncem. Omnia simul tenuissime trita reponito. Vt expetente necessario aqua dilutis ac cum terra subactis utitur. Cæterum lauare non oportet, sed persicorum immaturorum decocto perfundi ac foueri. Atque hæc quidem de agrorum terra sufficiunt.

De terra Lemnia, sigillum Lemnium, Sphragidis Lemnia. Cap. IIII.

Lemniam terram, quam & Lemniũ sigillum, siue Sphragidem uocant, præparatam accipere est, semel lotam in patrio loco, ut altera lotura non habeat opus. Verum alias alio liquore dissoluta, diuersimode operatur. Et sanè in malignis ac putredinosi ulceribus semper feliciter & magno fructu, Lemnia terra usus sum. Vt usus est pro magnitudine malicie ulceris. Quod in ualde foetidum est, humectumq; ac sordidum & inueteratum, Lemniam requirit acerrimo aceto dissoluta ad lutosam compagem. Vino autem diluta, recentia uulnera glutinat, pota ad sanguinis reiectiones conducit, & ad lethalia medicamenta, & ad morius uenena

S E C V N D V S

70

torum animalium. Infusa quoque per clysterem cum plantaginis succo, dysentericis magnopere auxiliatur, præ ablotis uidelicet ulceribus muria infusa. Datur iisdem & sanguinem spuentibus in potu cum posca.

Miltos, Rubrica.

Cap. V.

Rubrica siue miltos uim habet adstringendi, meatus obducendi, resiccandi, quapropter etiam emplastris ammiscetur ac pastillis siue trochiscis siccantibus ac adstringentibus. Siftit aluum cum ouis in sartagine frictis accepta, itemq; infusa. Lumbricos etiam pota detrahit. primas omnium habet Sinopica appellata, uerum in Cappadocia nascens, densa existens & grauis, & colore iecinoris, uni color, & quæ diluta in multum succum diffunditur.

Terra samia.

Cap. VI.

Samia terra non lauatur. Vt uimur autem altera eius specie frequentius, quam sanè samiam Asterem siue stellam uocant, quæ ad sanguinis sputum facit pota, & undecumq; feratur idè, & pota, & apposita. Vt uimur & ad exulcerationes dysentericas & noimas serpendo depascentes, infundentes eam cum plantaginis succo, maxime in ulceribus quæ inflammatio præoccupauit, & aciora pharmaca non sustinent, & in corporibus molli carne præditis. Mitigat enim humectiores præsertim & laxiores partes. Vnde in mâmarũ ac testium inflammationibus adhibetur, trita cū aqua, rosaceo tanto adiecto, ut pharmacum exarescere non sinat. Bonum est hoc modo præparatum medicamentum et ad alias inflammationes calidas, & ad inguinum abscessus incipientes, ac fluxiones podagricas, & in summa ubi moderate frigefacere unaq; mitigare uolumus. ut ex hoc adeo manifeste appareat. samia terre uim moderate frigefactoria esse. Est. n. aerea & glutinosa. præstat autem stella samia, terre samia, eo qd glutinositatem & uim obducendi meatus amplius possidet.

S E R M O

Terra Selinusia & Chia. Cap. VII.

Selinusia & Chia terra extersoriam uim ualde moderate habent. Quapropter aliqua foemina ad faciem his utuntur. Verum cum leui siccatione ac extersione, neq; caliditatis neq; frigiditatis manifeste particeps sunt. & propterea ad ulcera in superficie corporum commodae existunt, qualia sunt ambustorum. Caeterum quae substantiam meatuum ualde obductoriam habent, non extergent, prohibet enim hoc ipsum glutinositas.

Cimolia terra. Cap. VIII.

Cimolia terra mixtae facultatis est, habet enim uim frige-factoriam, & repulsoriam, habet & modicam discussoriam. Lota discussoriam deponit. Verum iuxta naturam eorum quae ipsi ammiscuntur, manifeste utraque uim demonstrat. Nam repulsoriis ac frige-facientibus permixta, luti quod inde sit refrigerans ac repulsorium efficit. discussoriis, discussoriam. atque ita ambustis conducit aceto subacta & illita. Memineris tamen communitate hoc in omni leui terra esse. Omnes enim ambustis profunt euestigio ex posca illita, bullas exurgere prohibentes.

Terra Ampelitis, Pharmacitis. Cap. IX

Ampelitis terra etiam pharmacitis appellatur, eo quod efficacioris uim possidet, & quod agricola uere appetente ipsam diluant, ex eaque radices uitium quae germen emiserunt illinant, ut animalcula uitibus noxia eas non contingant. Ex eo uero quod cinis uermiculos perimat, satis indicat quantum medicamentariae facultatis possideat. At uero lenitatem & uim mitigatoriam non habet, sed magis siccatur. Quapropter & mixtam his medicamentis reperies ipsam, quorum scopus est siccare quippiam ac discutere.

Terra Cretica siue Creta. Cap. X.

Cretica terra similis quodam modo est samiae &

P R I M V S E C U N D U S

consimilibus. Sed ualde debilis est, multum aerositatis habens, quapropter etiam uim extergendi citra mordacitatem magis habet, per quam etiam argentum exterit ac depurat.

De omni terra ustra.

Cap. XI.

Quandoquidem uero quidam medici terram urunt, neque id male excogitatum in usum ulcerum quae leniter resicari oportet. Nosse expedit quod usu terrae tenuiorum partium & acrior euadit, ut ad discussoriam facultatem delabatur. Si uero ustra lauetur, acrimoniam quidem in aquam deponit, uerum partium tenuitatem ex ustrura conseruans magis siccatoria fit. Quapropter quum omnis terra non ustra ulceribus commoda sit, ea quae post ustruram lota est, magis adhuc ad ulcera aegre carnem ac cicatricem recipientia conducit.

De bolo Armeniae.

Cap. XII.

Data nobis est in hac magna peste etiam alia quaedam terra ex Armenia Cappadociae contermina, maxime siccatoriam uim habens, colore pallida. Qui dabit ipsam, lapidem appellabat. Est autem friabilis, uelut calx & stella samia: non tamen similiter stelle leuis. Nam & magis densa est, minus aerea. quapropter qui negligentius inspiciunt, imagine lapidis offertur. Valde autem siccatur, tum in dysentericis, tum in fluxionibus uentris. Insuperque sanguinis sputo, & destillationibus, & putredinosis oris ulceribus conducit. maxime autem defluxionibus a capite ad pectus prodest quare etiam his qui ob eam causam aegre spirant ualide auxiliatur, nec non his qui tabe laborant. sic enim resiccat ulcus, ut ne tussiant quidem amplius. Caeterum si forte quis a malo liberatus, per licentiores diuinae recidiam sentiat, is itidem ex Armeniae bolo opem sentiet, praesertim difficili anhelitu iam diuturno. Porro in magna ac peste omnes qui de hoc pharmaco biberunt, celerrime sanati sunt, quibus uero nihil profuit,

S E R M O

omnes mortui sunt, neq; ab alio quopiam opem sen-
ferunt, ex quo palam constat, quod solis his qui incu-
rabiles erant non profuit. Bibitur cum uino substans-
tia tenui, mediocriter diluto, si febre penitus careat
homo, aut parum febricitet, sin ualde, cum aquato pe-
nitus, sed neq; sunt adeo uehementer feruida pestile-
tes febres. At uero quid attinet dicere quantam uim
habeat hæc Armeniaca bolus siue gleba in ulceribus
siccatione indigentibus? Appellatur autem illorum
lingua uernacula zarinaca, Syrorum uero zarna-
cha, mons in quo nascitur, iuxta urbem est appella-
tam Bagana. Ager in quo mons est, nominatur
Agaraces.

Lapis Hæmatites. Cap. XIII.

Hæmatites a coloris similitudine nominatus est, af-
frictus enim ad cotem, uel in pila tritus, sanguinolen-
tum succum remittit, tantæ autē frigiditatis particeps
est, quantæ adstrictionis, merito itaq; ausi sunt medici
hæmatiten lapidem ocularibus compositionibus ad-
dere. Ego uero etiam solo per se usus sum ad aspre-
tines palpebrarum, si unâ cum inflammatione essent
oborta, per oui candidum diluto, aut potius per fœ-
nograci decoctum, si uero citra inflammationem, per
aquam. Initium semper faciendum est à moderate li-
quido per specillū infuso, deinde ubi æger ferre uim
eius potest, crassitudinem augere oportet, & postre-
mum ita crassum facere medicamentū, ut specilli nu-
cleo subdito palpebræ illinere possis, aut euerse affri-
care. Idem lapis ad cotem tritus ac potus, sanguinis
sputo omnibusq; ulceribus conducit. Aridus autem
tritus & ad puluillum redactus, reprimat carnem ex-
crescentem, nemo autem ipso per se utitur, ego uero
ad ea que dixi usus sum, uiribus ipsius ex saporis qua-
litate cognitis. Quin & ipsa ulcera ocularum ad cicat-
ricem perducit per se solus tritus, uelut paulo ante
dixi, siue infundatur, siue sublinatur. Nam & hoc ip-

S E C V N D V S

72

sum experimento cognoui.

Lapis schistos, galactites melitites. Cap. XIII.

Consimilem hæmatitæ, sed debiliorum uim schis-
stos, hoc est, scissilis appellatus lapis habet. Ad cotē-
tritus colorem pallidum reddit. Ab eo consequens
est Galactites, latis colorem dilutus reddens. melitites
autem caliditatis cuiusdam particeps est. Nam à simi-
litudine saporis mellis nomen inuenit. Singuli itaq; hi
paululum ab hæmatitæ uiribus descuerunt, & ad ocu-
los similiter in usum ueniunt, sed leniores existunt. Le-
niores autem medicamenta semper sunt inflammatis
partibus accommodatiora, uerum debiliora quam u-
repulsa inflammatione ad perfectam sanitatem perdu-
cere queant.

Communis doctrina de omnibus
lapidibus. Cap. XV.

Quum communis sit omnibus lapidibus uis sicca-
di, quicumq; ex ipsis aut in succum resoluti, aut alias
triti, nullam manifestam gustui qualitatem exhibent,
eos putandum est debilissimos esse & leuissimos,
& mordacitatis penitus expertes. Qui uero manife-
stam qualitatem gustantibus offerunt, iuxta qualitatis
proportionem etiam uim habent, si quidem enim ad-
strinxerint, ad reprimendum, & constringendum spis-
landumq; ac cogendum commodi erunt, si uero mo-
rderint, ad calcificandum & discutendum ac colli-
quandum ualebunt. Inter hos medii sunt qui solum-
modo extergēt, citra adstrictionē ac mordacitatem.

Leucographis aut moroxus. Cap. XVI.

Ex lapidum qui in succum resoluntur numero est
& qui in Ægypto nascitur, quo utuntur ad lintea illu-
stranda, quem alii moroxum, alii Leucographidem
uocant. Nam quum subuiridis appareat hic, si ad co-
tem affricetur, aut asperius pallium, locum inalbat.
Expertus est autem omnium qualitatum magis quam
p̄dicti, non adstrictionem, neque extersionem, neq;

S E R M O

mordacitatem in gustu exhibens. Vnde hoc tantum ipsi adest, quod citra mordacitatem siccat. & propterea cerato ipsum ammiscent, & ad ulcera cicatrice includenda utuntur in corporibus mollibus. miscent eundem & ocularibus compositionibus. Quanto uero mollior est & qualitatum magis expers, tanto moderatior & mitior existit.

Galactites. Cap. XVII.

Galactites quoque consimilem praedicto colorem subuירidem habens, lacteum succum remittit. Est autem albius leucographide. Mulieres lacte multo implet, si à balneo tritum lapidem cum aqua aut uino dulci bibant. Misceatur & ocularibus compositionibus. Tradunt eundem dentientium puerorū collo ad alligatum, facilem dentium exortum efficere.

Thyites lapis. Cap. XVIII.

Omnibus relatis lapidibus fortiorem uim habet, lapis qui ex Æthiopia apportatur subuירidis aliquo modo uelut iaspis, nominatus thyites. Dilutus hic succum reddit lactei coloris, saporis mordacis, & propterea solum ad repurganda & extergenda ea quae pupillis tenebras citra inflammationem offundunt, conducit. ex quo numero sunt & recentes oculorum cicatrices, quas attenuare solet. extergit & pterygium, oculorum uitium Vnguem latinis appellatum, si non ualde durum existat.

Tecolithos quem Syriacum appellant. Cap. XIX.

Est & alius lapis fortis facultatis in Syria Palestina nascens, colore albus, figura concinnus, lineas habens uelut à torno exsculptas. appellatur Iudaicus & tecolithos. Confringit calculos in rhenibus natos, dilutus in cote, & ex aqua calida potus. Verum in uesicæ lapidibus nihil eximii praestat. Nechepson tradit hæc uerba: Tecolithum lapidem cum aqua terito ad sortium strigementiorum tenuium crassitudinem, & derasis

S E C V N D V S. 73

derasis circa uesicam ac pubem pilis illinito, & confringet ac liquefaciet calculos in uesica. Vnde & cantilena orta est:

Salue pelagus Arabiae,
Cladum medelam proferens
Insigniter, tecolithum.

Idem oleo myrteo dilutus, podagricis commode illinitur.

Pyrites. Cap. XX.

Est & pyrites ex lapidum numero qui fortem uim habent colore argento similis cuius usus est discussorio emplastro ammixti, adicitur ipsi etiam schistus. hoc pharmacum saepe pus, saepe & grumosas concretiones, in medijs musculorum regionibus consistentes discussit. Oportet autem lapides qui in usum uertuntur omnes leuissimos facere, ac conterere consimiliter ut eos qui in oculares compositiones miscetur.

Lapis phrygius. Cap. XXI.

Phrygius lapis fortiter siccat, habens quid astrictionis simulque mordacitatis. unde & repellit ac discutit. Ego autem usto semper, usus sum, ad putredinosa quidem ulcera aut per se, aut cum aceto, aut posca, aut uino mulso. Ad oculos uero siccum ex ipso facio medicamentum, de quo in opere ubi de compositione medicamentorum dicitur, agam.

Lapis Ageratus. Cap. XXII.

Lapis Ageratus quo coriarii utuntur, gurgulionem inflammatum euidenter sanat.

Lapis Asius, & flos ipsius. Cap. XXIII.

Est & lapis Asius in Assio nascens, unde & nomen inuenit, rosacei coloris ac compagis, friabilisque ac laxus. Innutritur autem in ipso quippiam simile tenuissimo pollini, qui parietibus molendinorum inhaeret, quod petrae Asiae florem appellat. Est autem tenuium partium, ut humore flaccidas carnes eliquet ac resiccet, citra fortem mordacitatem habet & quid salsum

S E R M O

in sapore ut coniectare liceat generationem ipsius sal-
sam esse, rorē quodam ex mari petrae insidente, qui
postea à sole siccetur & obarescat. Similem flori uim
habet & petra in qua nascitur, sed efficacia debiliorē.

Gagates. Cap. XXIII.

Estq; alius quidam lapis colore niger, qui igni ad-
motus, bituminis odorem de se præbet. Hunc tra-
dunt reperiri in Lycia circa fluuium Gagen, unde et-
iam Gagates appellatur. Cæterum ego crustaceos
& planos lapides nigros, debilem flammam generan-
tes igni admotos, ex Cana Syria attuli prope Hiero-
chuntem, qui nati erant in uertice mortuum mare am-
biente, ad partem eius orientalem, ubi & bitumen pro-
uenit, unde & odorem huiusmodi acquisierunt. Vfus
sunt autem his ad inflationes genuum diuturnas &
ægre sanabiles, compositionibus ad hoc accidens ex-
perimento cognitis ipsos ammiscens, & sanè uisi sunt
mihi uim illarum longe efficacissimam reddidisse.
Ammiscui eosdem & emplastro Barbaro appellato,
& euasit pharmacum manifeste amplius siccatorium,
ut & sinus committeret ac contraheret, non solū cru-
enta uulnera glutinaret, ad quæ barbarum emplastrū
maxime commodum esse creditur. Aiunt Gagaten
aqua coctum, & cum aqua potum, lumbricos expel-
lere, ad alligatum autem capitis dolores inueteratos
sedare. Accelerat partum mulieribus ægre parientibus,
si parturientis manu contineatur. Admiranda uis
gagatae igni admoti & accensi deinde uino extineti
existit. Nam uinum hoc cardiacis in potu datum, sta-
tim ipsos leuat, & sudore compresso, & pulsu excita-
to. Alii in puluillum conterunt gagatem lapidem, &
per dies septem cum uino colicis exhibent, & penis
tus malum tollunt. datur in diem drachma una. Quin-
& poculum ex ipso suffumigant, ex quo cum uino bi-
bendus datur. Idem præstat efficaciter bitumen quo-
que potum fugat serpentes ac reptiles bestias suffitus

S E C V N D V S. 74

gagates, & menses ac secundas detrahit, deprehēdit
item ac arguit comitiales morbos, strumas quoq; dis-
soluit, tritus, commodis ad ipsas medicamentis am-
mixtus, sanat & sedis affectiones, quam leuissime trit-
tus, & uuarum acerbarum succo ad tertias decoctus.
Quo modo etiam alias omnes corporis fluxiones
compescere potest.

Magnetes lapis. Cap. XXV.

Magnetes lapis qui & Heraclius appellatur confi-
mitem hæmatitæ uim habet, participat & adtractoria
facultate. Tradunt detentum manu chiragicorum
ac podagricorum, dolores ipsorum sedare. æque &
conuulsis opitulatur.

Smiris, pumex, testa clibani, & simi-
lia. Cap. XXVI.

Smiris extensoriam uim habet. Dentes itaq; muno *Sal. 7. singl.*
dos facit si ea confricentur, uelut experientia co-
gnouimus. Et pumex extensoriam uim habet uelut
Smiris. Et figulina testa eadem uim præstat, maxime cli-
banorum. Cæterum smiris etiam acre quippiam
habet, & propterea ustoriis ac siccatoriis composi-
tionibus miscetur. Item eis quæ curant humore fiacci-
das gingiuas. Sed & pumex affrictus dentes illu-
strat, non solum extergendo, sed etiam per asperitas
tem. Vtus autem pumex nihilo inferior est smiride,
ad eosdem usus. Lotus idem post usturam, caua ulce-
ra optime carne replet. At uero clibanorum testa un-
cum extergendi facultate & siccatoriam possidet.
Quapropter emplastra ephestias & magos, ex hac
testa composita, optime cicatricem ulceribus in-
ducunt.

Lapides in spongiis. Cap. XXVII.

Lapides qui in spongiis reperiuntur uim atterendi *Sal. 7. singl.*
habent, non tamen adeo ualidam ut uesica lapides
confringere possint. uerum rhenum calculos commi-
nuant.

S E R M O

Ostracites, Geodes, Naxiæ cotis retrimen-
tum. Cap. XXVIII.

Ostracitem lapidem quosdam laudare audio, uel
Iul qui multam siccatoriam uim habeat ex adstrictio-
ne & acrimonia permixtam. quem ad modum & eū
qui Geodes appellatur. ita ut pupillas depurget, & mā-
marum ac testium inflammationes sanat aqua dilutus.
Naxiæ tamen cotis retrimentum frigefactoriam uim
habet. ut etiam podagris opituletur. cum cerato ros-
saceo adhibitur.

Ophites lapis. Cap. XXIX.

Ophites lapis ustus extergendi ac atterendi & con-
fringendi uim habet. Quare potus ex uino albo ac te-
nui. lapides uesciæ confringit. Adalligatus ad uiperæ
morsus conducit.

Hieracites lapis & indicus. Cap. XXX.

Hieracites & Indicus lapis hæmorrhoidas reficit
eant dextro fœmori adalligati. cuius rei & nos pericu-
lum fecimus. Diogenes autem de lapidibus libro
sic ait. Lapis hieracites subuiridis est ad nigredinem
uergens, & aliis coloribus resperfus. ut uariis existat.
Vim autem habet hæmorrhoidas resiccantem dex-
tro ægri fœmori adalligatus. Probatio ueri hæc est.
Vbi habueris ipsum in manibus. melle manus inun-
ge. & muscæ non appropinquabunt tibi lapidem fe-
renti. At uero Indicus colore subfuluus est. tritus aut
purpureum colore succum remittit. & neq; densus
neq; rarus est. & cum uino potus hæmoptoicis pro-
dest. Qui uero ex albi coloris est & cineris imagi-
nem repræsentat. etiã alias sanguinis eruptiones sistit.

Vitrum. Cap. XXXI.

Vitrum tenuissimè tritum. ex uino albo tenui pot-
um. uesciæ calculos potenter confringit.

Lapis Aetites. Cap. XXXII.

Aetites lapis agitated sonitum edit. uelut ex altero
lapide prægnans. fœtus uuluarum lubricarum retinet

S E C V N D V S. 75

sinistro brachio adalligatus. Verum tpe partus ad-
mendus est de brachio & fœmori adalligandus. pari
etq; prægnans citra dolorem. Fures deprehendit. si
quis ipsum in panem qui comeditur imponat. nam
qui furtum fecit. commansa deuorare nequibit. Tra-
dunt etiã simul cū eduliis cocti fures arguere. Neq;
enim poterit fur deuorare quæ cum ipso cocta sunt
Tritus autem & cerato cyprino aut gleucino excep-
tus. aut alio quopiam calcaciēte. magnopere prodest
arthriticis ac paralyticis.

Alabandicus siue Alabandinus la-
pis. Cap. XXXIII.

Alabandicus coloris subnigricantis est fuluo am-
mixto. pellucet quasi segmentis quibusdam aut fissu-
ris discriminatus. Tritus hic superficiem pilorum al-
borum nigram efficit.

Electrum siue siccinum. seu lyncurium. C. XXXIIII.

Electrum quod & succinum. & lyncurium appel-
lant. potum dysenterias sanat. & stomachicis opitula-
tur. Chryseletrum quoq; cum mastiche potum dos-
loribus stomachi medetur.

Iaspis uiridis. Cap. XXXV.

Viridis iaspis proprietate quadam. uelut alia quæ-
dam. auxiliatur stomacho & ori uentris pro amule-
to appensus. Quidam & anulis ipsum includunt. &
draconem radios habentem in ipso sculpunt. quem
ad modum Nechipfos rex scripsit. Huius itaq; las-
pidis etiam ego experimentum ingens habeo. & sa-
ne catenulam ex talibus lapidibus concinnatam de
collo suspendi. ea commensuratione ac modo ut las-
pides os uentris contingant. Cognoui autem nihil
minus ualere ac prodesse eos qui sculpturam non ha-
berent. quam Nechipson tradidit.

Iaspis subuiridis. Cap. XXXVI.

Iaspis subuiridis adalligatus. stomachi dolores se-
dat. & paralyticas resolutiones ac dolores mitigat.

S E R M O

Qui uero capnias appellatur, hoc est fumosus, turbulentum ualde habens colorem, magna tutela ægre parientes mulieres asseruat. Sed & hydropicis adalligatus commodat, & maxima uulnera ab inflammationibus asseruat, eosq; qui uulnerantur dolore liberat itidem adalligatus.

Iaspachates. Cap. XXXVII.

Iaspachates ex iaspide smaragdeo, & achate compositus est. Vim habet leniendæ sitis, & hydropicis auxiliatur, hæpaticisq; ac peripneumoniacis & pleuriticis potus. corpus quoq; floridū ac speciosum facit.

Sapphirus lapis. Cap. XXXVIII.

Sapphirus cū lacte tritus potus, omnes internas ulcerationes sanat, & sudores sedat. Externat ulcerationes omnes idem cum lacte illitus curat. fissuras quoque lingue aridus tritus inspersus sanat. In summa sic catoriam uim habet.

Smaragdus lapis. Cap. XXXIX.

Smaragdus assatus & tritus cum melle Attico permixtus, oculorum hebetudines sanat. Cum melle uero & gummi illitus, elephantiasis laborantibus utilissimus est. idem quoq; potus ab eo malo in totum liberat. sinit & sanguinem undecunq; feratur.

De metallicis, & quæ ex aqua generantur. Cap. XL.

Metallica appellare mos est medicis ea quorum generatio in metallis est, siue sponte naturæ, siue per fornacem producantur. insuperq; tertii generis quæ rursus ex illis ipsis homines suo ingenio faciunt, uelut est cerussa, ærugo, sandix, & similia. Itaque consequenter de omnibus iuxta literarum græcarum ordinem trademus.

Adarces. Cap. XLI.

Adarces acerrimus ac calidissimus est. Quapropter hebetantibus uim ipsius ammiscetur. & sic multatus sit, affectionibus calidæ indigentibus forinsecus

S E C V N D V S.

74

admotus.

Alcyonia Cap. XLII.

Alcyonia omnia extergent, ac discutunt, habentq; acrem qualitatem aliqua magis, aliqua minus. Quod ex hoc genere Asperum appellatur, externam superficiem leuem habet, & internam substantiam asperam. estq; calidissimum omnium Alcyoniorum, ut etiam pilos exurere possit. Quapropter ad lepras, uiriliginis, scabies ac impetigines, aliis mitioribus medicamentis utimur. Nam Asperum Alcyonium non solum extergit ac depurgat cutem, sed etiam excoriat ac ulcerat. Quod uero Milesium uocatur, figura uermi similis, purpurei coloris, & compage substantiæ molli, omnium tenuissimum est. Quare ustum alopecias sanat, cum uino fuluo ac tenui illitum.

Ales, Sal. Cap. XLIII.

Sal omnis & fossilis & marinus, eandem in genere uim habet. Differentia in eo est quod ex terra effossi substantia magis sit coacta, quapropter crassitudo partium, & uis adstringendi, in his maior existit. Fossilis generis optimus est Ammoniacus & Cappadocicus. At uero marino specie similis est qui in quibusdam stagnis generatur. Omnis tamen sal in communi calfacit, discutit, adstringit, seccat, cogit ac desat substantiam corporum quibus adhibentur. Nam quicquid est in corporibus humiditatis id ipsum depascitur, & quod reliquum est solidæ substantiæ uel adstricoria spissat. Vnde & seccant, & incorrupta adseruat, quæ ob superfluam humiditatem putrescere solent.

Sal ustus. Cap. XLIII.

Sal ustus discussoriam uim magis habet quam non ustus, quanto sane tenuius corpus ex ustura acquirit. Non tamen similiter ut non usta cogere ac densare solidam substantiam ualet.

Salis flos. Cap. XLV.

Salis flos compage quidem liquidus est, colore

S E R M O

uero croceus, partium tenuitate ustum salē superat,
& acrem qualitatem ac uim multum discussoriam ha-
bet. Colligitur sub æstum caniculæ. Est enim uelut
flos quidam talibus aquis superflans.

Salis spuma. Cap. XLVI.

Salis spuma spumosos quidam flosculus salis est,
uicinis petris adhærens, multo autem tenuiorum par-
tium naturam habet quam ipse sal, quare & attenua-
re & discutere multo magis potest, uerum quod reli-
quum est substantiæ densare uelut sal non potest.

Armeniacum pictorum. Cap. XLVII.

Armeniacum quo pictores utuntur ex Armenia
apportatur, unde quoque bolus Armeniæ, de quo
dictum est: afferitur. Vim habet Armeniacum extero-
riam cum modica acrimonia & paucissima adstric-
tione. Itaque quum tale sit ocularibus medicamētis am-
miscetur. Quin & ipsum per se terunt in tenuissimum
puluillum, utunturq; sicco ad augmentum pilorum
in superciliis, ubi ob quandam humorum acrimonia
am aliqui ipsorum excidunt, aliqui uero non auge-
scunt, sed ob alimenti inopiam marcescunt. Nam acri-
monia consumpta, particulam ad naturalem habitum
reducit. Etenim uitioso humore consumpto, natu-
ra ad proprias actiones redit, quum nihil sit amplius
quod ei impedimento sit. Nechepus de eo sic tra-
dit: Armenium quo pictores utuntur, duodecima dra-
chmæ parte melancholicis & crassum sanguinem ha-
bentibus dato. Datur & pueris pectoris morbo infe-
statis, reuomit enim, nam uomitorium existit. Datur
& morbo sacro obnoxiiis, ac furiosis hoc modo:
Centaurii fasciculos manipulares tres in aquæ mari-
næ heminis tribus coquit, donec una supersit, & cū
excolato decocto Armuthei lapidis quem Græci ar-
menium uocant, tertiam drachmæ partem terito, ac
confidenter exhibeto. Nihil enim periculi est. Itaque
nosse operæpretium est quod Armenium penitus re-

S E C V N D V S. 77

uomitur, nihil memorabile sursum efferens, sed & in-
ferne modicum quid paulatim, & in pluribus secessi-
bus effert.

Arsenicum, Auripigmentum. Cap. XLVIII.

Arsenicum ustoriam uim habet tum ustum, tum non
ustum. Manifestum est autem quod ustum tenuiorum
partium euadit.

Asphaltus, Bitumen. Cap. XLIX.

Bitumen ex numero eorum est quæ in aqua mari-
na aut consimili generantur. Optimū est quæ in mors-
tuo mari iuxta Hierichuntem prouenit. Vis est omni
bitumini siccatória ac calfactoria, ordine secundo.
Merito itaq; ad cruenta uulnera glutinanda adhibe-
tur, itemq; ad alia quæ siccati expetunt cum modera-
ta calfactione. Quapropter in tenesmi ad egerendum
irritamētis, in quibus pituita crassa infarta est ut egre,
aelli queat, ipsius utimur suffitu. Similiter & ad dys-
entericos ex tali causa intestinis ulceratis. Potum
bitumen nucis ponticæ aut fabæ magnitudine cum
uino tritum, cardiacis qui animo linquuntur magno-
pere euectigio prodest. Maxime autem foeminis
& pueris & corporibus mollibus conducit. Eodem
modo datum & quartana citius liberat. Experimento
constat uis eius poti ex aqua, in his qui a rabioso
cane morfi sunt: præseruat enim eos ne in timorem
aquæ delabantur, & eos qui iam inciderunt cōseruat.

Aphronitrum, & Litræ spuma. Cap. L.

Aphronitrum, hoc est, nitri spuma, & litræ spuma
inter se differunt, quod litræ spuma medicamentum
est magis siccatorium, aspectu farinæ triticæ simile.
Nam alba quoq; existit. Aphronitrum autem non
farinosum neque dissolutum, sed compactum est. Dif-
fert autem à sale aphronitrum, in quantum unum so-
lum prædominantem saporem manifeste in ipso uide-
re est, amaram uidelicet, qui discussoriam uim ha-
bet, densatoriam uero non habet, quem ad modum

S E R M O

sal possidet. Aphronitrum itaq; exterforiam uim habet ut non solum sordes depurget, sed pruritū quoque sanet. At uero litri spuma eandem uim quam litrum habet, sed tenuiorum partium existit.

Gypsum. Cap. LI.

Gypsum unā cum siccatoria facultate, uim quoque obducendi meatus assumpsit, lapidescit enim aqua maceratum. quapropter puluillo farinae triticeae molendini parietibus adhaerenti mixtum, & oui candido subactum, ac pilis leporinis exceptum, sanguinis eruptiones præclare sistit.

Diphryges. Cap. LII.

Diphryges mixtam facultatem adstringentem cum acrimonia habet. Quapropter & malignorum ulcerarum bonum medicamentum est, & ad putredinosa oris ulcera, tum per se, tum cum melle despumato. Item ad anginam, maxime ubi iam per adstringentia humorum influxus fuerit repressus. Quin & gurgulione resecto, ipso solo mox usque ad cicatricem inductam sæpe usus sum, utpote pharmaco omnia ulcera exacte cicatrice includente.

Diaphanes lapis specularis. Cap. LIII.

Diaphanes siue lapis specularis appellatus, ustus tritus fistulosis ulceribus inspersus celerrime in carnat.

Theion, Sulphur. Cap. LIIII.

Sulphur omne uim adtractoriam habet, temperamento calidum, substantia tenuium partium existens, ut & ad multa uenenū eiaculantia aialia resistat. Ego autem & ad pastinacæ marinæ & draconis morsus ac iccus eo sæpe usus sum, arido uulneri insperso, aliquando etiam salua ammixta, aliquando oleo uetere, aut melle, aut terebinthina. Sed & scabies ac lepras & impetigines sæpe cum eo curauit addita terebinthina. De terit. n. tales affectus, nec materiam in altum repellit, quem ad modum multa medicamenta faciunt.

S E C V N D V S. 78

Ios xystos, Ærugo rasa. Cap. LV.

Ærugo rasa acrem qualitatem habet, discutitque ac consumit & liquefacit omnem carnem. Quod si ad multam ceram ammiscetur exterforium & cicatricem inducens pharmacum.

Ærugo uermiculata. Cap. LVI.

Æruginem uermiculatam ita facies. In pilam cyprii aeris, quæ & pistillum æreum habeat, aceti albi acris dimidiam heminā infundito, & in sole terito donec strigmentitiam spissitudinem acquirat. Deinde a luminis rotundæ drachm. i. & salis fossilis pellucidi albi, ac solidi drachm. i. addito, aut si hoc non adsit, nitri tantundem, & postea ad solem sub caniculæ æstui terito, donec colore æruginosum cōpage uero strigmentosum euadat, atque sic ad uermicularem figuram effingito, ac reponito. Efficacior fit ærugo, si aceti partem unam, urinæ ueteris duas contriueris.

Cadmia. Cap. LVII.

Cadmia optima est botryitis. Vim habet omnis cadmia siccatoriam, participans & exterforia. In caliditatis ac frigiditatis differentia moderata est. Vt uero & lota medicamentum siccans & extergens citra mordacitatem euadit, ad ulcera explenda tum oculorum, tum totius corporis commodum.

Cyanus. Cap. LVIII.

Cyanus acrem & discussoriam ac demolientem consumentemque carnem uim habet, participat & adstrictoria.

Lepis, Squama aeris ac ferri. Cap. LIX.

Squama alia aeris est, quæ sanè helitis uocatur, alia ferri. Helitis itaque in siccando primas habet, utpote tenuiorum partium, & quæ aliquid æruginis assumpsit, uerum ferri squama maiore adstringendi ui participat, atque ea adhuc amplius ferri stomomatis appellati, hoc est, chalybis, siue in aciem efformati. Quapropter hæ ambæ ad maligna ulcera meliores quam

S E R M O

Squamæ æris existunt. Æris autem squamæ consumit & eliquat carnes. Omnes uero squamæ multum mordaces sunt.

Lythargyros, Argenti spuma. Cap. LX.

Argenti spuma moderate siccat. quem ad modum alia omnia consimilia, calcificat quoque partimque perfrigerat, ac extergit, atque hæc omnia moderate facit. Quapropter uelut materia sæpe ipsa utimur, eamque aliis ammiscemus, quem ad modum etiam cera uelut materia quadam utimur.

Litrum. Cap. LXI.

Litrum inter aphronitrum & salem mediam uim habet. Vstum autem ad spumæ litri substantiam prope accedit. Siccat itaque & discutit, & si quidem intra corpus sumatur, secat & attenuat crassos ac uiscosos humores, multo magis quam sal. Aphronitrum autem nisi magna urgente necessitate, nemo deuorarit, ut quod stomacho incommodum existat. Et tamen ruralis quidam in strangulatu fungorum ipso utebatur magno subcessu.

Melanteria. Cap. LXII.

Melanteria medicamentum adstringens est, simulque tenuium partium, ferè omnium maxime pharmacorum que adstringunt.

Melan, Atramentum scriptorium. Cap. LXIII.

Atramentum scriptorium abunde siccat aqua dilutum, aut potius posca, & ambustis euestigio illitum prodest.

Mily, Sori, & Chalcitis. Cap. LXIII.

Iuxta cyprum metallum in Solorum montibus, magna quædam domus erat in monte effossa, iuxta cuius dextram parietem, ad ingredientem uero sinistram, introitus erat ad ipsum metallum, in quo quædam uidi plurimam extentas uelut zonas alternatim positas tres numero, infimam quidem foreos, supra ipsum chalcitidis, deinde milyos. Et progressu sanè

S E C V N D V S. 79

temporis chalcitis paulatim transmutatur in mily, & diutius adhuc tempore potest etiam sori in chalcitidem permutari. Quare nihil miri est, tria hæc eiusdem generis uim habere, & tenuitate ac crassitudine partium tantum differre. Crassissimarum enim partium inter ipsa est sori, tenuissimarum mily. Mediam uero inter ambo uim chalcitis possidet. Vsta hæc tenuiorum partium sunt, sed minus adstringunt.

Molybdæna, Plumbago. Cap. LXV.

Molybdæna siue plumbago similem argenti spumæ uim habet, ad frigiditatem uergentem, sed neque exterioris facultatis particeps est.

Molybdos, Plumbum. Cap. LXVI.

Plumbum uim habet frige-factoriam, nam liquidam substantiam possidet à frigiditate coactam. Vnde & mole & pondere augetur plumbum, in domibus subterraneis turbidum aerem habentibus repositum. Itaque si pilam plumbeam unam cum pistillo plumbeo paraueris, & in ipsam uinum tenue, & oleum rosaceum, aut myrteum, aut melinum infuderis, & ad solem siue ignem triueris, ut succum quendam plumbum remittat. Optimum pharmacum habebis, si eo succo ad sedis inflammationes ulceratas, aut pudendorum, aut testium, aut mammatum uteris. Item ad omnes influxiones que in uinguibus, aut pedibus, aut aliis articulis incumbunt. Est & mirabile medicamentum ad maligna & cancerosa ulcera. Ad multos usus idem modum erit, si ex adstringentibus ac perfrigerantibus succum aliquem addideris, uelut est seridis, cotyledonis, semperuini, portulacæ, psyllii, uinæ acerbæ. Quæcumque uero ex his succum non facile remittunt, uelut portulacæ, his aliorum succum ammiscere oportet, uelut uinæ acerbæ. Lamina porro ex plumbo facta & lumbis imposita, ueneris impetus cohibet in his qui exercitare se uolunt. At uero ustum & lotum plumbum, ad maligna ulcera, & chironia, & cancerosa, opus

S E R M O

ffimum pharmacum est cicatricem inducens tum per se, tum aliis ammixtum.

Pompholyx. Cap. LXVII.

Pompholyx lota ferè omnium primas obtinet q̄ citra mordacitatem siccant. Vnde ad cancrofa ulcera commoda e, & alia omnia maligna, & corrosas dentium gingiuas.

Rhoidarii præparatio. Cap. LXVIII.

Rhoidarium uarie præparatur. Optimus modus hic est. Rhun olus accipito, & in aqua nacerato, & lapidem cupholithon appellatum terito, rhois cremore affuso, siccari finito. Deinde anchusæ radicem cum oleo coquito donec oleum ruffescat, & ex oleo partium addito ac terito, & ad dies xv. siccari finito, & tunc rursus ex cremore rhois affundito ac siccari finito. Deinde in uas testaceum mittito, obturato ac affusto, & erit bonum rhoidarium. Ceterum cupholithos à Cæsarea Palestinæ affertur. Qui cupholitho carent, calce uiua ad medicamentum præparandum utuntur.

Sandaracha. Cap. LXIX.

Sandaracha uisoria uim habet uelut arsenicum, unde in compositiones discussorias & extersorias ipsam ammiscet.

Sandyx quæ & Syricum. Cap. LXX.

De Sandyce siue Syrico ubi de cerussa agemus dicitur.

Scoria. Cap. LXXI.

Scoria omnis multum siccant. Si itaq; ferri scoriæ siue recrementum quam leuissime contriueris in acerrimo aceto, & postea coxeris, pharmacum maxime siccatorium ad inueteratas aurium purulentias habebis. At uero argenti scoria appellatur helcysma, itidè siccandi uim habens.

Stibium. Cap. LXXII.

Stibium ultra siccatorium uim omnibus metallicis

S E C V N D V S. 80

communem, habet & adstrictoriam facultatem. Quapropter & ocularibus medicamentis ammiscetur.

Spongia. Cap. LXXIII.

Spongia pice liquida ac bitumine imbuta & usta, cremam & discussoriam uim habet, sanguinem q̄, sistit, spongia noua aqua frigida aut posca, aut uino madefacta, pro corporum uidelicet differentia, uulnera cruenta glutinat, uelut alia ad hanc rem idonea medicamenta.

Stypteria, Alumen. Cap. LXXIII.

Alumen omne uehementissimè adstringendi uim habet. Scissile omnium maxime subtilium partium est. Deinde rotundum. Crassarum partium est liquidum, item q̄; crustaceum ac laterarium, placitum & plinitium Græci appellant.

Titanos, Calx. Cap. LXXV.

Calx uiua uehementer urit, ut crustam inducat. Extincta euestigio quidem & ipsa crustam infligit, uerum post unam aut alteram diem, & minus urit, & minus crustam inducit. & progressu temporis penitus crustam non infligit. Calcificat tamen adhuc & carnes consumit. Si uero lauetur, mordacitatem deponit, & lixiuum facit: ipsa uero citra mordacitatem siccant. & si bis aut ter, aut pluries lauetur penitus lenis euadit, & geuerose citra mordacitatem siccant.

Phycos, Fucus. Cap. LXXVI.

De fucis referam ubi de cerussa tractabo.

Chalcanthus, Atramentum sutorium. C. LXXVII.

De hoc pharmaco merito mirari licet, quomodo fortissimè adstrictioni caliditas non ignaua in ipso mixta sit. Quare manifestum est quod omnium maxime humidas carnes siccare potest, humiditatem calore consumens, adstrictione uero densans ac spissans substantiam. Fit & hoc in Cypro prope locum ubi misy, chalcitis, ac sori reperiuntur, ut ex his intelligi possit, aquam pluuialem per colleum illum excolata,

S E R M O

omnem illam terram circumluere ac abluere. Vidi autem hanc paulatim coaceruari quotidie in lacu quodam, & erat sane tepida ac uiridis, chalcitidem, & arginem odore representans. Quidam autem ipsam exhaurientes aquam, in urnas quadrangulares fictiles transfundunt, in quibus plurimis diebus coacta ac desata chalcanthus fit. Verum temporis progressu etiam chalcanthus in chalcitidem transit.

Chalcitis. Cap. LXXVIII.

De chalcitide iam diximus ubi de misly egimus. Nunc satis est illud tantum dicere, quod adstrictoria & acrem uim mixtam habet. Prædominatur autem acris, uehemens adeo existens, ut & carnem inurat, & crustam inducat. Vt chalcitis mordet quidem minus, sed non minus siccatur. Deponit & adstrictionis non nihil. Quare penitus melior est usta chalcitis quam non usta tenuiorum partium uelut alia usta euadens, acrimoniam autem non adsumens. Nam quæ natura acris sunt, usta mitiora sunt: reliqua acriora. Lota insuper chalcitis adhuc lenior euadit.

Chalcos, Æs ustum. Cap. LXXIX.

Æs ustum habet quiddam acre in se, sed & adstrictionis particeps est. Et propterea si lauatur optimum pharmacum est ad ulcera cicatrice includenda. Verum ante usturam, in his qui duras carnes habent usus eius assumitur.

Chalcu anthos, Æris flos. Cap. LXXX.

Æris flos tenuiorum partium uim habet quam Æs ustum, & squama æris, participat & extersoria uim, unde ad magnas asperitudines palpebrarum conducit, sycosis Græci appellant.

Chryfocolla. Cap. LXXXI.

Chryfocolla ex eorum numero est quæ carnes eliquant, non tamen fortiter mordet, discussoria utique facta est & siccatoria. quidam eam solam ita appellant quæ inter metalla reperitur. Verum præstat arte parata,

S E C V N D V S.

81

parata, in pila ænea æris rubri, pistillo quoque similibus ter æreo, urina pueri impubis addita, ita ut diutius in sole calido teratur. Nam quod inter terendum res soluitur, id siccatum commodissimum medicamentum fit ulceribus malignis, tum per se, tum idoneis ad eandem rem pharmacia ammixtum.

Psymmithium, Cerussa. Cap. LXXXII.

Cerussa ex plumbo acris aceto dissoluto paratur, & tamen neque acris neque mordax est, neque discussoria, sed & meatus obducit, & perfrigerat. Vt autem pura cerussa, in id quod Syricum appellatur transit medici sandycem nominant. Et usta quidem cerussa tenuiorum partium euadit, non tamen calfactoria. At uero fucus frigiditatem cerussæ seruans, partium subtilitatem insuper assumpsit, ut per ipsam in altum corporum penetrare queat.

Psforicum. Cap. LXXXIII.

Psforicum fit dupla chalcitide ad argenti spumam ammixta, ita ut hæc primum acerrimo aceto terantur deinde in ollam nouam indantur, quæ media æstate per dies quadraginta in sterquilinio defoditur. Hoc medicamentum magis siccatoriu, & minus mordax fit quam chalcitis, palam est autem quod & tenuiorum partium euadit.

De materia medica ex animalibus. Cap. LXXXIIII.

Plantarum materia explicata, non omni uidelicet per totum terrarum orbem, sed quantæ nos experientiam habemus. Immo & terrea & lapidea materia medica enumerata, superest adhuc materiam ex animalibus persequi, siue ea in aqua, siue in terra uitam degant. Quæ ad modum autem in plantarum materia, etiam de succis qui ex ipsis sunt mentionem fecimus. sic etiam nunc non solum solidarum in animalibus partium uim trademus, sed etiam in ipsorum uiscerum, uelut sanguinis, bilis, urinae, stercoris, & similia relictis tamen abominandis ac detestandis,

& quibusdam lege prohibitis, de quibus cum alii quidam, tum Xenocrates, scripsit, uelut est homines comedere, urinas bibere, ac menses muliebres, & similia. Inimmo relictis quoque medicamentis certa morborum genera inducētibz, itemq; compositionibus uenenosorum pharmacorum. Qui enim talia scribunt non minori sed maiori odio digni sunt, quam qui perpetrantur, quanto maior iniuria est cum multis malum aliquod quam unum solum perpetrare: Et cum actore quidem flagitiosarum speculationum experientia commoritur: Scribentium uero malefactum immortale est, arma malitiæ improbis suppeditans. Dicemus itaque nos de commodis hominibus rebus, quarum experientiam habemus, & sanè primum humorum in animalibus mentione faciemus.

De sanguine. Cap. LXXXV.

Columbinum sanguinem solent hi qui ossa capitis fracta perforant, crassæ membranæ infundere, quod si columbinus non adsit, palumbi aut turturis sanguine uti licebit. Quidam & ad sugillatos oculos eodem utuntur calido instillato de recens mactato animali, aut de uenis alarum dissectis. Ego uero sexcentos uidi ossibus captis perforatos, & nihil læsos ex rosacei usu, citra sanguinem columbinum. Sunt autem & sugillatorum oculorum medicamina multa & colligiorum genere, & maxime Damocratis ex myrrha, item quod ex thure constat, & quod ex croco. Sed & fœnigræci succus in hunc usum potior est sanguine columbino. At uero caprinum sanguinem quidam hydropicis pharmaci loco dederunt, & ad uentris fluxiones aut dysenterias eodem assato usi sunt. Hircinum quoque sanguinem aliqui siccatum, & aliis ad hanc rem commodis ammixtum, calculosis exhibent. Itaque que licebit ruri degenti & aliis auxiliis carenti, etiam hunc in usum uertere, nam experientia periculo uau

cat. Quin & hædinus sanguis in usum uenit, de quo Xenocrates sic scripsit: Hædinus sanguis spuentibus sanguinem ualde commodus est. Oportet autem nõdum congelato dimidiæ hemina mensura, aceti acerrimi tantundem ammiscere, deinde feruefactū in tres partes diuidere, & singulis diebus partem unam absorbendam præbere. Vespertilionum porrò & ranarum ac ricinorum sanguinem pilos extirpare falsum reperi, quum experientia id explorarem. Quem ad modum etiam aliorum animalium sanguinis uanas promissiones comperi, & partim experiri ne tentauit quidem, quum pharmaca haberem aptiora & paraboliora ad singulos affectus. cauebam autem simul ne præstigiatoris opinionem incurrerem.

De Lacte, ex Rufo, & Galeno. Cap. LXXXVI.

Duplex lactis utilitas est, altera ut alimentum, altera ut medicamentum, saluberrimum lac est purum ac syncerum neque amaritudinis, neque aciditatis, neque falsedinis, neque acrimoniæ, neque graueolentiæ particeps, sed ut ita dixerim odoratum, aut odoris expers aut si quidem modice odoratum fuerit, palam est quod & gustantibus dulce erit, utpote modicæ dulcedinis particeps. Primum autem differentias ipsius considerare oportet.

De lactis differentia. Cap. LXXXVII.

Quantum natura inter se distant uacca & equa, ac alia aialia, tantum, & lac ipsorum inter se differt. Bubulum .n. crassissimum est ac pinguisimum, commodeq; nutrit ac partes subit. Liquidissimum autem & tenuissimum ac minime pingue camelinum est, & uentrem minus subit, quanuis, multum feri habeat. Sed uice uersa equinum magis aluo secedit, similiter & asinum quod minimum pinguis succi possidet. Quapropter etiam raro in uentre in caseum mutatur. Caprinum moderatam compagem habet, & ad purgandum debilius bubulo est, de cetero eque commodum & multum nutrit.

S E R M O

Ouillum hoc crassius est, uerum utiligines albas sub cute inducere solet, si quis assidue ipso utatur. Suillum crassissimum est, ut neque coagulo opus sit ad id coagulandum, & serum modicum secernat, & in coctura celerrime coeat. Quare nec ad alui excretionem commodum est, & uentriculo nauseam mouet.

De lactis differentia ab animalium habitu. Cap. LXXXVIII.

Manifestum est autem quod omne sanum animal melius lac quam morbidum prebet. At uero morbos animalium ex tenuitate cutis deprehendere licet, & pili raritate, tuberculis, impetigine, scabie & inedia nigriora quoque in brutis fere in totum fortiora sunt. Quod & carnes ipsorum testantur, utpote iucundiores. Alba contra imbecilliora.

De lactis differentia a temporibus anni. Cap. LXXXIX.

Iuxta anni tempora liquidissimum & tenuissimum est lac uernum, hoc est, post partum: spissatur autem temporis progressu, ut media ætate siccius ac crassius reddatur. Laudatur æstiuum ut concoctum facilius, & iucundi odoris.

De lactis differentia a pabulo. Cap. XC.

Quin & circa pabulum plurima differentia in lacte reperitur. Nam alias aliam herbam animalia depascuntur. & uiridis quidem herba, & iuxta aqua nascens liquidius & modicum lac suggerit. Durior uero & montana, apta est ad boni ac multi lactis generationem. Omnia pabula adstringentia, acerbum & aluum sistens lac prebent. Acria uero & præsertim purgantia, uelut est scammonium, & ueratrum, & tithymalli, uentrem turbans lac exhibent. Cytisus autem pingue ac dulce.

De lactis differentia ab ætate. Cap. XCI.

Animalium in uigore ætatis consistentium lac optimum est. iuniorum liquidius, seniorum siccius.

S E C V N D V S. 82

Quibus lac conueniat. Cap. XCII.

Ex omnibus fere edulis optimum lac optimi succi est ac alimenti ex contrariis substantiis ac facultatibus compositum, subducente ac sistente aluum, obturante ac attenuante. Et sane ubi qualitas ipsius nihil contrarium utentis naturæ habuerit, & uiscerum ipsius exitus ob uasorum amplitudinem spaciosi fuerint, utilitas ex lacte consequetur, & nihil mali ille ex eo experietur. Utilitates autem lactis etiam ueteres medici recensuerunt. Ventris moderatam subductionem, succi bonitatem, & alimoniam, & quod concoctum probe carnem meliorem reddit, & mordaces succos expurgat. Vnde in urinæ difficultate, & acri egestionem alui, non solum bibere conducit, sed etiam inferne per clysterem infundere. Ad acres enim & mordaces fluxiones commodissimum est, non solum abluens ipsas de partibus infestatis, atque hoc per exterioriam humiditatem, quam in serosa sui parte complectitur sed etiam crassitie ac pinguedine sua corporibus oblitum ac inductum, non sinit infuxum acere nudis ipsis allabi. Ad pulmonis itaque ac intestinorum ulcera, item rheum, uescicæ ac uteri, & ad papularum eruptiones, ac furunculos, & alias cutis asperitudines, conuenientissimum est in potu. Itè ad eos qui cantharidas hauserunt, aut buprestin, & in summa ad medicamenta erodentia ac exulcerantia, & ad hyoscyamum uelut peculiare remedium est. Non statim respiscere affectos facit. Cæterum in gutturis exulcerationibus, quæ cum ob alias multas causas, tum ex anginis sunt, & his qui ephemerum sumpserunt, lac gargarizare conducit. Idem potum magnopere prodest alimentum non sentientibus, & siccioribus, ac qui a gre uires recolligunt. Commodum est & ad oculorum fluxiones acres, & ad oculos suppuratos. Quin & forinsecus palpebris impositum lippientium, ubi dormire uolent, tum rosaceo & oui candido, inflammationes ipsorum

S E R M O

concoquit. Eodem modo utimur & ubi sedis ulcera mitigare uolumus, propter acres serosos humores ac inflammationes dolore affecta, similiterq; ad purdendorum ulcera, & in summa ad omnia lenimento opus habentia, ob inflammationem, aut mordacitatem, aut ulceris malignitatem. Quapropter & cancerosis adhibetur ulceribus in medicamenta dolorem eximentia ammixtum, qualia maxime sunt quæ ex pompholyge sunt. In uniuersam igitur mitigatoriu est lac, leuem naturam habens, atq; multo magis ubi serosi humoris maior pars per cocturam, aut altam artem fuerit consumpta.

De modo, tempore, ac mensura utendi lactis. Cap. XCIII.

Omnes qui lac bibere uolet, à relijs cibis ac potib. abstineat, donec cōcoctū sit. Lac secesserit: si n. ante eius concoctionem, alium cibum quis sumat, necesse est & ipsum lac corumpi, simulq; corūpi & cibum qui superingestus est. Præstat autem mane bibere recens mūdum, & tunc plures labores detrahere, quiete ac sensim ambulare, & interim cessare citra somni admissionem. Qui enim hoc modo se gesserit, potum lac excernet, idq; inutilia secū educet. Opus est enim si quid aliud, primum acceptum secedere, quo facto aliud bibere, principio igitur secedit aluo commode purgans, non totam corporis molem, sed quæ in aluo & intestinis sunt partibusq; uicinis. Post hæc iam in uenas deferatur optimeq; nutrit, & non amplius secedit, sed uentrem sistit. Mensuram sumendi definire omnibus, impossibile est, quem ad modum in alijs quoque edulis, satis est igitur quantum facile quisq; ferat. Cæterum ad mordaces humores & maxime infartos, cum modico melle bibere conducit. nam sic & utilius & magis extersorium est, & citius aluo secedit, ammiscenda est & sapa & uinum dulce. Ita enim commodius stomacho euadit. Quod si fa-

S E C V N D V S.

84

lem accipiat, magis etiam aluo secedit, sed iniucundius existit.

Quibus lac noceat. Cap. XCIII.

Lac quod plurimum feri habet, periculo maxime uacat, etiā si quis semper ipso utatur quod uero modicum serosi humoris, non parum autē caseosæ crassitudinis habet, non securi usus omnibus est, qui frequenter id sumunt. Rhenes enim lædit qui apti sunt ad calculorum generationem, obturationes quoq; & affectiones circa hepar efficit, in his qui prompte affici possunt. Eiusmodi sunt quibus angusti fines sunt uasosæ transuentiuū alimentū ex sima hepatis parte in gibbosam. Sed neq; capiti commodum est, nisi quis ipsum ualde ualidum habeat. Quem ad modum neq; præcordiis quæ facile infartur plerisq; omnibus enim in uentre infartur, ut paucissimi sint qui non hoc perpetuantur. Asfiduus quoq; eius usus dentes lædit, unā cum circumscita carne gingiuarum. Hanc enim humore flaccidam efficit, dentes uero putredini & erosioni obnoxios facit, id quod crassiori lacti maxime inest. Nam asinum lac propterea quod ualde tenue existit, non solum non lædit dentes, sed etiam ipsis commodat, propter uim extergendi. Oportet itaq; ab estu lactis, uino mulso aqua diluto dentes colluere: ita n. omne caseosum dentibus ac gingiuis infartum extergetur. Cæterum qui caput non facile læsioni expositum habent, commodius est uino mulso meraco citra aquæ mixturam os colluere.

De lactis coctura. Cap. XCV.

Si quis præcocto lacte serum consumpserit, omnino uentrem non subducit. dant autem hoc ipsum his quibus uenter ac intestina ab acerbis supernuitatibus mordentur, & qui ieiunium intestinum biliosis fluxionibus infestatum habent, & dysentericis. Modus præparandi duplex: Aut enim diutius cocto lacte serum sumitur, aut silicibus iniectis, sed quod per silices

mieflos, fit crassius præparatur, & propterea uitiosus euadit cum alijs, tum quod cinis ex ignitis lapidibus lacti commiscetur. Habet autem tale lac aliquid comoditatis in putredinosis ulceribus, quare his exhibere oportet lac per silices præparatum, reliquis coctum. Coctura fit ad ignem assidue agitando ne dirimatur, & si quid ollæ labro adhæserit, etiã id spõgia munda auferre oportet. Nam sepe hoc ipsum lacti ammixtum totum corrumpit. Porro per silices sic præparatur. Lac præcoquitur donec plurima humiditas consumatur, deinde lapides silices igniti in lac mittuntur, quot omnino suffecerint ad serum consumendum. Nec minus, immo magis idem efficiunt laminæ ferri ignitæ lacti immerse. Est enim ferrum ad strictoriæ facultatis particeps, & proinde plures cylindros ferreos parauit, qui uerum ad finem additum habent, ut hac quasi ansa facillè quis ferrum ignitum tollere queat panniculis detentum, uelut in cauteriis facere solemus. Lac tamen hoc modo præparatum facillè in uentre casei figuram accipit, quapropter securius est aquam affundere, quem ad modum Medici non pauci faciunt, ubi serum primum consumptum est, rursus aquam puram affundentes. non enim humiditatem seri fugiunt, sed acrimoniam per quam uentrem subducit.

De sero lactis, Ex Galeno. Cap. XCVI.

Serum lactis exterforiam uelut uim habens, subducendi uentris gratia assumitur, tum in potu, tum per clysterem immixtum. Nam acrimoniam intestinorum citra mordacitatem abluit & extergit. Potest & pro aqua commodissime assumi ad ulcera acris sanie infestata eluenda. Quin & medicamenta discussoria ad sugillata liuoresq; ac nigredines, ex corpore melius eluuntur per serum quam per aquam. Sic quoque eodem ad contusa suffusa ac liuefacta utimur, commodis ad hæc pharmacis ipsum ammiscentes. Serum

autem sic præparare oportet. Lac in ollam funditur, sed non ouillum neque suillum, utrunq; enim ineptum est ad serum detrahendum, coquiturq; igne concitatiore, & assidue ac æqualiter mouetur, & ubi efferbuerit, a motu cessatur, & ubi adhuc amplius efferbuerit, aqua frigida in promptu fit in profundiore quodam uasculo sita, in quam olla in qua lac coquitur immittitur: statim enim sedatur. Sedato autem seruore, rursus coquitur, & ubi efferuescit, acetum multum aut aqua mulsæ bis aut ter irroratur, quo facto caseus statim a sero disparatur, serum itaq; mox per panniculum excolatur. Vbi igitur crassas & pituitosas superfluitates abundare suspicatus fueris, acetum multum irrorabis ubi acres & biliosas, aquam mulsam. Quin & immixto in ollam, postquam lac bis aut ter efferbuerit, uase frigidissimam aquam habente, fissuram ac secretionem facimus. Utendum est sero ad debiles & cibos auersantes. Oportet autem sero quod primum bibitur salem ammiscere, ubi uero purgare coeperit citra salem dato, atq; hoc per interualla quædam facito, donec satis æger purgatus fuerit. Copiam iuxta uires expendere oportet, neq; tamen magnopere deliqueris etiam si quid amplius præbueris. In summa autem copia sit seri potus heminarum quinque. Et modus quidem parandi seri talis est. Cares autem sic præparant. Cnici semen contundunt, eoq; lac coagulant, & ualidum serum efficiunt. Deinde excolant, & salem aut aquam marinam addunt, rursusq; coquunt ac exhibent. Fortiter itaq; hoc purgat, sed omnium iucundissime bibitur. Omnino autem longæ cocturæ medicatius serum efficiunt. Et his quidem qui forti euacuatione indigent, thymi drachmas tres aut quatuor unam cum sero dabis in prima portione. si uero adhuc amplius purgare uelis, epithymi tussis ac cribrati drachmas tres dabis. Vitare tamen medicamenta oportet in quibus non magnum est id quod molestat. Cæterum

S E R M O

simplicius preparato sero uti oportet in corporibus mollibus, & in quibus euacuare & eluere solum ea quæ in uentre ac intestinis hærent uolumus, & in quibus intestinum exulceratur à quibuscunque uulgaribus purgatoriis medicamentis, & in quibus bilis pura uentrem infestat in quibus inanēs uentrem ad egerendū stimulant cupiditates, & in quibus periculum est renes aut uesicam aut uterum exulcerari, & in macilentis ac tenuibus, purgatione tamen egentibus. Maximè omnium autem sero uti oportet in his qui imbecillum stomachum habent, & tamen purgatione indigent. His omnibus exhibendum est serum, neque sale, neque alio quopiam medicato ammixto. Sed & puero, & mulieri, & seni, hoc serum citra omne periculum exhibetur, & in canicula æstibus intrepide datur, quanquam tunc temporis alia medicamēta suspēta sint. At uero fortiori sero uti quis potest, & ad corpora & ad uitia uehementioribus medicamentis egeant. Præsertim ad inueteratas papulas, & uaros liuidos & uitiatos sub cute humores, uelut lepras & similia. Item ad ulcera uetera & efferata, & ad ulcera capitis manantia, ac similia. Ad oculos quoque asidua fluxiones uexatos, & ad scabiem palpebrarum, & maculas solares in facie, potest & quis eo in longis febrium circuitibus uti, & in quibus periculum ut ex morbis in aquam inter cutem delabantur. Atq; hæc quidem de sero sufficiunt.

De his quæ iucunditatis gratia cum lacte coquantur. Ex Gal. Cap. XC VII.

Lac cū aliquo crassi succi edulio diutius coctum, flatuositatem deponit, & magis nutrit, & alui fluxionibus, & tenuibus ex capite in pectus destillationibus conuenit, sed & in hoc considerandum est ne clamoribus alia quædam uiscera lædat. Quorundam enim natura ab hoc abhorret. & alias periculo eiusmodi edulia non uacant. Nam & icur obturant, & calculos

S E C V N D V S. 86

in rhenibus generant. Quæ autem cum lacte coquantur hæc sunt Amylum, similago, alica, tragus, oryza, lagana, placētēq; & panes quidam neq; pbe assati, neq; pbe præparati, neque fermenti, neq; salis participes.

De lacte acido. Ex Galeno. Cap. XCVIII.

Lac acidum oxygala appellatum, dentes quidem non lædit qui naturali modo habent. Qui uero frigidiores aut debiliores sunt, uelut ab aliis frigidis, sic etiam ab hoc læduntur. Aliquando autem & dentium stupor inde oboritur. Et uenter quidem frigidus non probe concoquit lac acidum. qui uero moderate habet, & gre quidem sed tamen concoquit. Qui uero calidiores æ quo sunt uentres, supra hoc quod nihil læduntur, etiam comodi non nihil ex eiusmodi edulsiis percipiunt. Atq; tales uentres etiam per niuem circumdatum perfrigeratum oxygala citra molestiam ferunt, nisi pectus frigidum fuerit, aut caput aut alia partibus la. Neque enim calidam & acrem seri qualitatem oxygala habet neque pinguem & calidam butyri. Sed solum in ipso reliquum est caseosum. unde frigidum est & crassi succi, & crudos humores generat, & in frigidioribus uentriculis etiam calculos in rhenibus gignit.

De primario lacte. Cap. XCIX.

Primarium lac appellatur quod statim à partu multum est, id calido cinere modice caesatum, citra coagulum statim coagulatur. Veteres Pyriaton hoc uocabant alii pyriephthon, comeditur hoc ipsam cum melle. Melle enim non addito, & grius concoquitur & crassioris succi est, & tardius transit.

De lacte concreto. Ex Galeno. Cap. C.

Quidam lac etiam concretum exhibent, per coagulum uidelicet coactum, & sero ablato: melleq; addito. Quidam uero etiam seri plurimam partem absorbent. & contingit sane his uentrem magis aut minus subduci, pro absorpti serosi humoris quantitate,

S E R M O

De caseo. Galeni.

Cap. CI.

Casei omnes mali sunt, excepto oxygalactino qui ex acido lacte fit: nullum enim laudare possum, omnes ægre concoquuntur, acidum ructum generant, & flatu uentrem implent, improbe aluo secedunt, pituitam & æstum uentri inducentes. Nam in præparatione ab immisso coagulo acrimonia assumunt, & omnem humorem deponunt, præsertim inueterati, qui & aciores fiunt, & seipsis calidiores & æstuosiores, sitimque amplius inducentes, & ægrius concoctiles, & peioris succi euadunt. Quapropter illud comodi quod crassius succi edulia attenuantibus medicamentis ammixta attrahunt & acquirunt, neque caseus obtinet citra detrimentum. Maius enim ex succi malitia & æstiosa humiditate damnum accedit, quam utilitas ex crassitudine attenuata emergat. Itaque fugiendus maxime talis caseus qui penitus nihil boni in se habet. At uero recens caseus appellatus oxygalactinus, omnium optimus censendus est. Nam & in cibo iucundissimus est, & stomacho innoxius præ omnibus aliis caseis existit, minus ægre concoquitur, & minus ægre transit, neque uero ualde crassius succi est, quo crimine in commune omnes casei sunt infames. Inter reliquos porro caseos recens melior uetere est, & mollis duriore, & rarus ac laxus ualde denso, & coacto, & qui præcellentem dulcedinem habet salso præstat, & qui moderate salus est, potior est eo qui plurimum salis, aut penitus nullum salem accepit, iucundus, iniucundo, albus crudo præfertur. Caseus coctus multo solidior est, sunt tamen omnes mali.

Pharmacum ex caseo uetere ad callosas concretiones podagricorum

Galeni. Cap. CII.

Quum arthriticus in sella ad me delatus esset, qui callosas duritias in articulis haberet, statim in mentem uenit mihi ut pernam suillam ueterem salisam coque

S E C V N D V S.

87

rem, eiusque decocto caseum uetustissimum rigare subigeremque; ac in pila probe unirem, & duritiebus callosis imponerem. quo facto sponte rupta cute citra sectionem, quondie callorum particule emergabant. & quum commoditatem homo ille experiretur, tale de cætero sibi parans caseum adseruabat, & inueterato utebatur, atque sic in eius usu perseverabat. Quin & alios similiter affectos ex amicis suis medicamenti eius uim edocebat.

De efficacia recentis casei foris adhibiti

Galeni. Cap. CIII.

Recens & humidus caseus magnopere auxiliari uidetur his qui spumam argenti hauserunt, si quis ipsi sum in cibo accipiat. Potest & uulnera cruenta simpliciora glutinare in cataplasmate impositus, superimpositis foliis uitis, aut lactucæ, aut betæ. Caseus autem oxygalactinus etiam magna uulnera glutinat. nam & discussoria ui participat.

De butyro. Galeni. Cap. CIIII.

Butyrum ex pinguisima lactis præsertim bubuli parte fit, concoctoriam autem uim habet, modica quoque discussoria participans. Has uires tamem in mediis inter mollitiem ac duritiem corporibus exercet. Nam ubi hæc fuerint inflammata concoquit ac facile discutit. Quare parotidas aurium, & bubonas inguinum abscessus, ipso solo sæpe perfecte sanauimus, puerilibus corporibus, ac muliebribus affectis. Durorum enim penitus corporum tumores præter naturales butyrum discutere non ualet. Idem reiectionibus ex pulmone, in pulmonis ac lateris affectionibus magnifice confert cum melle datum, easque concoquit. Si itaque solum delingatur per se, magis concoquit, minus educit. Si uero unam cum melle & amygdalis, amarum, magis sursum educit, minus concoquit.

De coagulo. Galeni. Cap. CV.

Coagulum omne acrem & attenuatoriam uim di-

S E R M O

scissoriamq; & siccatoriam habet. Optimum coagu-
lum est leporinum. dissoluit omne coagulū cū aptis
ad hanc rem medicamentis potum, sanguinem in uen-
tre in grumos concretum. Cætera quæ de coagu-
lo à multis prodita sunt, superuacaneum adscribere
existimo.

De felle. Galeni. Cap. GVI.

Humorem qui in uesica bilis susceptrice coacerta-
tur, nunc fel ac bilem nomine, non quam atram, sed q̄
flauam appellant. Et est sanè humor hic omnium ani-
mantis humorum calidissimus. Differentiæ sunt in ip-
so plurimæ, tum iuxta naturam animalium tum iuxta
uictum. Nam pallidior colore bilis moderate calida
est, subalbida uero in quantum colorem exolutum
habet, tanto caliditate inferior est. Flaua autem tanto
calidior quam pallida est. quanto crassior & flauior
existit. Etenim flaua fit ex pallida amplius calfacta. Si
uero adhuc amplius superincalcescat, ad atriores col-
lorem transmutatur, qui aliquando æruginosus fit, ali-
quando cæruleus, interdum etiam ad isatidis colorem
transit. Itaq; & tu colorem bilis expendes, ubi pharma-
cum præparas in quod fel recipitur. Fit & bilis diffe-
rentia circa corpus utentium ipsa, prout subtili aut he-
bete sensu præditum est. Et suillum quidem fel omni-
um aquosissimum est, & propterea debilissimum, ex-
ceptis agresibus suis. Utuntur autem felle suis do-
mesticæ ad ulcera aurium, non contemnendo phar-
maco, quo & tu uti poteris, si non aliud compositum
adsuerit. Et ouillum paulo acrius suillo est, atq; eo
adhuc magis caprinum. Consimile huic est ursinum
& bubulū. Taurorum his fortius est sed inferius hys
naturæ felle. Callyonimi piscis & scorpii marinis
ac testudinis fel hoc etiam superant. Est & uolucrum
animalium fel omne acrius ac siccius quàm in quas
drapedibus. Ex uolucris gallinarum ac perdici
fel in usum medicum præstat. Accipitum & aquila

S E C V N D V S. 88

rum fel multum acre est & corrosiuum. Has itaq; ubi
noueris fellis differentias, sciuerisq; quæ affectiones
magis, quæ minus siccatione opus habent, uix contin-
gere potest ut circa curationem aberres.

De Sudore. Cap. CVII.

De sudoribus aliqui superuacanea conscripserunt,
quæ per aliam materiam parabiliorem fieri possunt.
Ammiscetur autè sudor eorum qui in palæstris exer-
centur, substrato pulueri, atq; hoc paton greci uocāt.
Estq; pharmacum discussorium, itaq; in inflammationis
auxilium efficacius est solus is patos impositus.
Si uero aridior est, cyprino aut eo non præsentem, rosa-
ceo emollire ipsum. Hoc pharmacum illitum lac in
uberibus redundans extinguit. Et ego sanè aliquan-
do ipso in inguinum abscessu usus sum, & breui tumo-
rem sedatum uidi.

De Vrinis. Cap. CVIII.

Vrina hominis ferè omnium aliarum debilissima
est, excepta suilla porcorum domesticorum castrato-
rum. Vim habet extergendi hominis urina, si quod
aliud urinæ genus quod satis indicant fullones. Un-
de & medici ad scabies ac lepras adhibent, ulceraq;
multa humiditate sordeq; ac spurcicia plena, ea per-
fundunt, idq; multo magis si quid putredinosum ha-
buerint. Manantia item capitis ulcera & porriginem
eadem fouentes curant. Nos autem abominatissimum
taliam facere, quàm alia pharmaca sint ad manū. Cæteri
ulcera in digitis pedū præsertim ex offensione, ubi nõ
fuerint inflammata, etiam ego sæpe urina curauim, & sa-
nè iter facientibus ac peregre proficiscentibus linamē-
tum urina tinctum in ulcus imposui, deinde forinse-
cus linamentum circumdedi, & quoties meire uel-
lent, urinam ad digitum demittere præcepim, & non
soluere priusquam exacte curati essent. Permissi & ru-
ri degentibus non præsentem medico ulcera urina per-
fundere, ubi in partibus infernis essent à pectore

S E R M O

usq; ad summos pedes. At uero bibere urinam, in difficili spiratione quæ erecta ceruice contingit, quemadmodum aliqui prodiderunt, non est necesse, quum sint plurima alia pharmaca, quæ huic malo opitulantur. Et sanè quidam etiam pota urina ab affectu non conualuit.

De Saliua. Cap. CIX.

Saliuæ uires diuersas esse nosse oportet, tum iuxta animalium species, tum prout singula ex his sana sunt aut morbida, prout comederunt aut ieiunia sunt, potaruntq; aut non potauerunt, quemadmodum enim nrinæ & fel & sudores, sic & saliuæ, debiles quidem sunt eorum quæ cibum & potum sumpserunt, fortes autem & acres eorum qui sitim nimiam itemq; famem tolerarunt. Medium locum occupant eorū quæ probe quidem concoxerunt, nondum autem cibum aut potum ingererunt. Hac itaq; saliuæ postremum reſata, nutrices infantium impetigines curant, madefacta ex ea paruo digito, deinde loco perfricta, atque hoc assidue faciunt. Sed & triticum quidam rurales manducant, & surunculis imponunt, qui sic ex saliuæ uiribus discutiuntur & cito concoquuntur. At uero iuxta omnem suam substantiam saliuæ siue sputum hominibus reptilium uenenatorum generi maxime contraria est. Ego enim citra omnem incantationem, ex solo ieiuni sputo, scorpionum pereuntem uidi.

De stercore. Cap. CX.

Stercus summam discutiendi uim habet. Humanum ob fœtorem abominatur. Verum bouum, caprarum, ac canum, ubi ossa comederint, neq; fœtidum est, & magna experientia commendatum non nobis solum, sed multis ueteribus medicis existit. Ego itaque mirandam uim humani itemq; canini stercoreis experimento cognoui.

De stercore canino. Cap. CXI.

Dicendum autem primum de canino stercore, quo frequenter

S E C V N D V S.

89

frequenter quidam ex præceptoribus nostris utebatur. dabat autem cani ossa tantum biduo comedere, tertia die excretum sterco accipiebat siccabat ac responebat, & usus tempore terebat. Utebatur autem ad anginas aliis huic malo commodis pharmacis id ammiscendo. Dysentericis idem aridum tritum in lac per silices cotium inspergebat, & præbebat multos ita fallens. Hos itaq; duos canini stercoreis usus multa experientia, uelut mirabilis medicamentum, didicerat. Sed & in malignissimis ulceribus parum de stercore addebat in pharmaca alias ad eiusmodi ulcera commoda, & palam fortius seipso redditum pharmacum uidebatur. Quin & si quid discuti ac siccare opus esset, etiam illis medicamentis ammiscibat.

De stercore humano. Cap. CXII.

Stercoris humani eiusmodi experimentum habeo. Quidam faucibus assidue inflammatis uehementer uexabatur, ut periculum suffocationis ipsi immineret. & sanè uenam secare propter periculum cogebatur. Huic quidam obuiam factus promisit se pharmacum daturum experimento constans, & uocari se iubebat ante uenæ sectionem, si rursus fauces essent inflammata. Itaq; accersitus, & illto pharmaco quodam, celeriter hominem sanauit. Erat autem pharmacum sterco pueri aridum, quod cum melle Attico illinebat. Nutriebat autem puerum cuius sterco acceptus erat, uelut idem ille medicus docebat, lupinorum esu, eorum uidelicet qui in frequenti cibi usu sunt, cum optimo pane. Dabat & uinum bibendum uetus. Omnia hæc moderata mole, ut probe concoquere puer posset. Tertia die excretum pueri, sterco fomesbat, siccabat, ac utebatur uelut de canino stercore prædictum est.

De stercore lupino. Cap. CXIII.

Lupinum sterco quidam colicis bibendum dabat, non solum in exacerbationibus, sed etiam in intervalis

A E T.

m

S E R M O

lis, si quidem citra inflammationem affecti erant. uis
diq; quosdam nō amplius morbo hoc correptos, &
correptos etiam non ita fortiter afflictos, neq; frequē
ter. Sumebat autem & ille albius luporum ster
cus, quod ab osium esu excreuerant. Sume
bat autem non quod in terram cecidisset. nam in
fruticibus ac floridis herbis hoc stercus saepe repe
ritur. Miratus sum porro de ipso, quod etiam ad
alligatum sepae prodesset. Inuenitur & in ipso quid
ex ossibus deuorati animalis quod manducationem
effugit, itemq; concoctionem, quod ipsum etiam tun
dens ac conterens colicis bibendum dabat, salem & p
per aut tale quippiam ammiscens odoris commen
dandi gratia. Dabat autem cum uino substantia tenui,
aliquando cum aqua. Quod uero lumbis ægri ex ster
core adalligaretur, id ligamentum habere iubebat ex
lana agni à lupo discepti, aut si id haberi non posset,
ex corio ceruino. & sane tum torum quod lumbis cir
cundaretur, tum id in quo stercus inuolueretur, ac
containeretur ex eo parare iubebat. Nos autē in ollu
lam argenteam stercoris lupini fabæ magnitudinem
intecimus, & quibusdam experimenti gratia appendi
mus. & ammirati sumus quum uideremus manifesta
opem inde eos consequi.

De stercore caprino. Cap. CXIII.

Stercoris caprini usus frequentissimus est, acrem
& discussoriam uim habet, induratis tumoribus con
uenit, non lienis tantum, sed aliarum partium. Itaque
ego in genuū tumore inueterato & e gre solubili, ipso
usus sum ex posca, cataplasmate parato ex ordeacea
farina stercorem ammixto & qui curabatur homo
mirifice sanatus est, erat autem ruralis. Nam molli
bus corporibus pharmacum acrius est. Equidem
ustum tenuiorum partium redditur, quare ad alopec
cias competit, & omnia quæ extergentibus indigent
medicamentis, uelut lepras, impetigines, & similia.

S E C V N D V S.

9c

Quin & cataplasmatibus ad parotidas & inguinum ab
scessus ammixtum, discussorium existit. medicus
certe quidem ruralis ipso ad uiperarum morsus, mul
toq; magis aliarum bestiarum utebatur cum aceto,
& ualde multos seruabit. Idem ille etiam eiusdem
stercoris pilulas ictericis ex uino bibendas dabat &
ad muliebrem fluxum cum thure apponebat.

De stercore bubulo. Cap. CXV.

Bouum stercora exigua habet interne pro pabuli
ratione differentiam. Nam & ipsa siccandi uim ha
bent. possident & attractoriam. Medicus quidam
rei medicamentariæ expertus hydropicos stercore
bubulo oblitos ad solem exponebat, & multis opio
tulatus est. Accipiebat autem humidum adhuc uere
quum boues herbam depascunt, & exsiccatum repo
nebat. Utebatur eodem & ad strumas, & ad omnes
induratos tumores cum cataplasmatibus modo im
ponebat.

De stercore ouillo. Cap. CXVI.

Idem medicus & ouillo stercore utebatur ad uer
ucas, & specialiter myrmecias appellatas, thymos itē
uocatos, & clauos, aceto autem id diluiebat. Sed &
ambustorum ulcera ad cicatricem eodem perduce
bat, rosaceo cerato ammixto.

De stercore columbino. Cap. CXVII.

Columbatum fortis uictum quarentium stercore
uelut calfactorio pharmaco, ego ipse saepe ad multa
utor cum nasturtii semine, quod leuissime tritum pro
sinapi admisceo, in ueteribus affectionibus rubifica
tione opus habentibus, qualis est, coxendicum
morbus, hemicrania, cephalea, uertigo, & in
ueterati dolores iuxta spurias costas, aut scapulas
aut tendines, aut lumbos. Item rhenum, pedum & ar
ticulorum, ubi callosæ concretiones nondum fue
rint coactæ.

De gallinaceo stercore. Cap. CXVIII.

m ii

S E R M O

Gallarum stercore usus sum etiam ipse, ad eos quibus strangulationis periculum ex esu fungorum imminebat, inspergebam autem ipsum tritum cyathis tribus aut quatuor poscæ aut aceti mulsi, & breui conspiciam opem serunt. Paulò post enim pituitosum crassissimum humorem euomebant, à quo perfecte suffocationis accidens conqueuit. Medicus qui me hoc remedii docebat, etiam inueterato colico dolori id ipsum stercore ex uino mulso dabat. Quidam et in angina bibendum præbent. est autem gallinaceum stercore debilius columbino. sed & hoc ex gallinis in agris uisum quarerentibus, & non inclusis, accipere oportet.

De stercore anseris, accipitris, ciconiarum, & terrestrium crocod. Cap. CXIX.

Stercus anseris, accipitris, ciconiarum, & reliquorum de quibus quidam delirantes scripserunt, ipso experimento cognitum est inutile esse. terrestrium uero crocodilorum etiam ægre parabilis est.

Sordes ouium ex qua œsopus. Cap. CXX.

Sordes quæ ouium lanis innutritur, ex qua œsopus fit, concoctoriam uim similiter ut butyrum habet, & parum quid de discussoria. Oesypus uelut Dioscorides tradit sic præparatur: Sumito lanas sordidas ex alis ouium tortas, crispas, & molles, & calida aqua eluito, omni sorde ipsarum expressa, deinde ipsam loturam in craterem amplioris mitto, & alia frequente aqua affusa conturbato, ita ut poculo uel alio simili uase haurias, & ex alto uiolenter illidas donec spumescat. Deinde aquam marinam, uel frigidam illa non præsentem, irrorato. & desidere finito, atque ubi perfrigeratum fuerit id quod superstat conchula tollito, & in aliud uas mitto. & affusa modica frigida aqua manibus subigito. Deinde diffusa aqua, aliam calidam affundito, & similiter ut prius conturbato, & aquam maris uel frigidam irrorato. & desidere finito, atque ubi

S E C V N D V S.

91

perfrigeratum fuerit, rursus id quod superstat conchula tollito, & similiter manibus subigito. Rursusque tertio calidam aquam affundito, & idem uelut prædictum est facito, donec candidus & pinguis œsopus reddatur, & nihil impurum habeat. atque ita fistili inditum ad dies aliquot in solem exponito ac aduersato. Sed & omnia prædicta ad solem æstiuum facito. Sic enim commodior reddetur, & albus, nihilque duri ac contorti habens. Quem ad modum qui cerato, aut adipe adulteratur. Facit ad ulcera sedis & uuluarum cum meliloto ac butyro, item ad plurima alia. Oesypus uisus fuliginè ex se reddit commodissimam ad erosos ac scabros oculorum angulos, & ad palpebras callosas & pilorum destituitio laborantes. Vritur autem in testa noua, donec in cinerem redactus omnem pinguitudinem deposuerit. Testa ipsa carbonibus imponitur. deinde exustum colligitur, teritur, & ad prædictos usus adhibetur.

De carnibus. ex Galeno. Cap. CXXI.

Non omnes animalium carnes hominem alunt, sed aliquæ etiam sunt lethales. Quædam uero non solum ut cibus, sed etiam ut auxiliare medicamentum assumuntur. Et ex his quæ alunt non omnes eandem uim habent. Omnium quidem igitur eduliorum caro suilla maxime alit, boni succi est, & melius omnibus concoquitur, cum aliis, tum ob similitudinem ad homines. Carnes bubulæ non modicum & ipsæ alimentum præbent, neque facile transpirans, sanguinem tantum crassorem quam conuenit generant, & si quis natura atrabiliarium habuerit temperamentum, affectu quoque iam melancholico corripitur, ex frequenti bubulæ carnis esu. Tales affectus sunt, cæcer, elephas, impetigo, scabies, febris quartana, & quæ priuatim uocatur melancholia. Sed & lien quibusdam ex eius succo intumit, unde deprauatus corporis habitus & hydropisis sæpe insequuntur. Siccioris enim & multo

S E R M O

calidioris temperamenti est hos quam porcus. Cæterum vituli carnes concoctu faciliores habent quam perfecti boues, sunt enim temperamenti humidioris. Sic etiam hædi capris præstant. Et capra quidem minus siccio temperamento prædita est quam bos, sed homini ac sui comparata multum euariat. Humidissimam autem & pituitosam carnem agni habent, verum ouilla caro magis superfluitatibus redundat & prioris succi est. Mali succi est caprina, cum acrimonia hircina autem pessima est & ad boni succi generationem, & ad concoctionem. Deinceps est Arietina, deinde taurina. In omnibus autem his castratorum melior est. Vetusiorum pessima est concoctu succo & alimento. Quare & sues quamuis humidum temperamentum habeant, senescentes fibrosam, & duram ac aridam & propterea ægre concoctilem carnem habent. Leporina quoque caro crassiores sanguinem generat, sed meliori succi quam bubula aut ouilla, mali succi est & ceruina, duraque ac ægre concoctilis. At uero asinorum syluestrium caro: Nam & hanc quidam comedunt, uelut domesticorum asinorum in Alexandria: crassissimi succi est & ægerrime concoquitur, & stomacho incommodat. Insuperque esu inuicunda est, quem ad modum etiam equina & camelina. nam & horum animalium carne, tum animam, tum corpus, asinini ac camelini homines uescuntur. Quidam etiam urinas carnes edunt, & quæ his adhuc deteriores sunt, leoninas ac pantherinas. Qui uero attinet dicere de canibus, quorum catulos pingues, plerique homines edunt. Horum omnium animalium carnes siccissimæ natura sunt, & acre alimentum corpori apponunt. Et pro modo præparationum etiam magis aut minus nutriunt, & magis aut minus concoquantur. Nam quæ assatae aut in sartagine frictæ comeduntur, siccis alimentum corpori sufficiunt. Quæ coctæ humidius. Quæ uero conditæ sumuntur, medium inter utraq; locum

S E C V N D V S. 32

obtinent. Sed & harum ipsarum non parua differentia est iuxta condituræ modum. Quapropter ubi sic care corpus uoles, sicciorum temperatura animalium carnem dabis, ubi calfacere, calidiorum, frigidiorum item & humectiorum similiter conuenienti proportionatione exhibebis.

De extremis terrestrium animalium partibus. Cap. CXXII.

Hæc itaque in summa de terrestrium animalium carne dixisse satis est. Verum de aliis partibus consequenter quam uim habeant disce. Extremas partes appellat in familiari usu homines, rostra pedes, & aures. nam hæc minime pinguedinem habent, minime item carnosam naturam. prædominantur autem in his ueniosa & coriacea species. Suntque hæc partes multo motu magis exercitatae, & propterea etiam uiscosiores. Merito itaque paucius nutrimentum corpori præbent, & ob uiscositatem facilius alio secedunt. Præstant autem pedes suilli rostro, quem ad modum hoc auribus. Lingua laxioris & exanguioris carnis substantiam habet. Venter uero adhuc laxior & exanguior est quam lingua, & propterea etiam friabilior, & concoctu faciliior, citra adiacentium intestinorum amixtionem.

De glandulis.

Cap. CXXIII.

Omnes glandulæ hoc commune habent, quod iucundæ & teneræ edentibus appareant. Mammæ uero glandulæ quum lac habuerint, etiam illius dulcedinis nobis quid representant, maxime in suis. Alimentum ex ipsis probe concoctis, ad carniam naturam prope accedit. Si uero defectuose concoquantur, crudum suæ pituitosum humorem generant, & humidæ quidem glandulæ pituitosum, siccæ crudum producent.

De testibus.

Cap. CXXIII.

m iiii

S E R M O

Ex glandulosis corporibus sunt etiam testes. Suillus itaq; & ouilli & hircini comesti ægre cōcoquantur & malum succum gignunt, propter uirositatem quæ in ipsis exiit. Quanto autem suilla caro aliis melior est, tanto testes probe concocti magis alunt. De cætero soli gallorum testes per omnia optimi & iucundissimi sunt, & bonum alimentum corpori sufficiunt, præsertim saginatorum.

De thenibus. Cap. CXXV.

Rhenes palam est mali succi esse, ac ægre concoqui, quando etiam in gustu urinæ qualitatem nobis repræsentant.

De cerebro. Cap. CXXVI.

Pituitosius edulium cerebrum est, crassiq; succi ac tardi transitus, & ægre cōcoquitur, maxime uero stomacho incommodum est omne cerebrum. Quidam autem mollicie eius decepti infirmis ipsum exhibent quum sit præter alia etiam nauseosum, itaque potius ubi uomere aliquem uolueris ab accepto cibo, cerebrum ipsi pinguius conditum postremum exhibebis. Verum uitabis ne cibum aduersantibus præbeas. At uero cum calefacientibus ac incisuis medicamentis præparatum, melius seipso euadit.

De terrestrium animalium uisceribus. Cap. CXXVII.

Iecur omnium animalium crassi succi est, difficilis concoctionis, ac tardi transitus, præstat ex ipsis non solum ad uoluptatem, sed ad alia quoq; porcinum, eorum uidelicet porcorum q; sicubus aridis sunt saginati quod iecur propterea græcis sycotum, hoc est siccitum appellatur. Lien mali succi esse creditur, ut qui atrabiliarium sanguinem generet. Pulmo utroque facilis us concoquitur, quanto etiam rarior est. Verum multo minus quam iecur alit. Alimentum igitur quod corpori inde accedit pituitosius est, propter cartilagineam asperæ arteriæ corpus in ipso situm. At uero cor ægre

S E C V N D V S. 93

concoquitur ac tardi transitus est, si uero concoquantur probe, alimentum non modicum neq; mali succi corpori exhibet.

De aluo intestinis, ac utero terrestrium animalium. Cap. CXXVIII.

Aluus & uterus & intestina, in terrestribus animalibus, duriora carnibus sunt, propterea etiam si probe concoquantur, non exquisitum & inculpatum, sed frigidiorum ac crudiorum sanguinem gignunt.

De syluestrium animalium carne. Cap. CXXIX.

Omnium animalium per montes ac syluas uictum quærentium caro durior est, & paucissimæ pinguitudinis particeps, quapropter alimentum minus excrementitium ex ipsis quam ex domesticis, animalibus corpori accedit.

De uolucrum animalium carne. Cap. CXXX.

Omne uolucrum animalium genus minus alimentum corpori suppeditat, si terrestribus, & maxime suis bus comparetur, facilius tamen concoctum uolucrum caro est, maxime perdicis, & attagenæ, columbæ, galinæq; ac galli. Verum turdorum, & merularum, & paruorum passerulorum, item eorum qui in turribus degunt, durior est, atq; his adhuc amplius turturis, & palumbi, & anatis, Gallinarum carni similis est phasianorum, quantum ad concoctionem & alimentum attinet, sed iucunditate cibi præcellit. His durior est & ægre concoctilis magis ac fibrosior paucissimis. In commune autem in omnibus uolucris animalibus, uelut etiam in quadrupedibus, id nosse oportet: Quod caro crescentium adhuc multo melior est quam decrecentium, In uigore consistentium medium locum obtinet. Mala item est caro uetustorum, & infantium adhuc siue paruulorum, nam hæc mucosa, & humida & excrementis redundans est, & facile aluo secedit. Vetustorum autem dura, & sicca & neruosa est, & propterea concoctioni resistit. Atq;

S E R M O

huius memineris in uniuersum de omnibus animalibus. Neque uero parua differentia est eorum quae in stagnis, aut paludibus siue palustribus locis degunt, ad ea quae per montes ac siccos locos uictum quaerunt. Etenim iuxta locorum proportionem, carnes animalium aut sicca, & superfuitatibus carentes, & concoctu faciles, aut contra humidæ & superfluo excremento refertæ & ægre concoctiles redduntur.

De anseribus & struthocamelis. Cap. CXXXI.

Harum caro excrementitia est, & difficilius concoquitur quam prædictarum uolucrum. non tamen alas prædictis priores habent.

De gruibus. Cap. CXXXII.

Gruu caro tota dura est & fibrosâ, alæ uero adhuc carne ipsarum duriores existunt.

De partium uolucrum animalium differentia. Cap. CXXXIII.

Viscera in auibus eandem proportionem habent ad carnes, quam in pedestribus habere dictum est. Intestina uero omnium ferme ad esum inepta sunt. Vires uero esiles sunt & bene nutriunt. Quidam ipsorum etiam in cibo iucundi sunt, uelut anserinus, deinde galinaceus. Aliqui falso collaudant struthocameli uentriculum, uelut pharmacum concoctorium. Alii multo magis prædicant præferuntque huic mergi uentrem. Verum neque ipsi facile concoquantur, neque aliorum ciborum concoctionem uelut pharmacum adiuuant. Alæ in iuuenibus ac pinguibus uolucris optimæ in macilentis contra ac uetustis pessime existunt. Testes optimi gallorum præsertim saginatorum atque adhuc magis eorum qui ex seroso lacte cibos sumunt. Sunt enim boni succi, probeque nutriunt, ac facile concoquantur. Cæterum alui excretionem neque proritant, neque inhihent. Cerebrum porro in uolucrum genere longe præstantius est quam in pedestribus, quanto sanè etiam siccus est, præsertim auicu-

S E C V N D V S, 94

larum montanarum.

De ouis. Cap. CXXXIII.

Oua gallinarum & phasianorum meliora sunt, deteriora anserum & struthocamelorum. Optima ad corporis alimoniam sunt tremula appellata. Sorbilla minus nutriunt, sed facilius alio secedunt. Leuigant autem faucium asperitudines ex clamore, aut humoris acrimonia obortas. nam affectis partibus oblinuntur & adhærent uelut cataplasma quoddam, & substantiæ totius lenitate asperitatem curant. Eadem ratione etiam stomachi ac uentris & uesicæ asperitates sanant. Ouum in aceto coctum & comestum uentris fluxiones resiccant, quod si ammiscueris ipsi quid ex medicamentis ad dysenteriam uel coeliacam affectionem conuodis, deinde ad prunas in sartagine frixeris, & in cibo præbueris, non parum egris opitulaberis. Commoda ad hanc rem medicamenta sunt, uuae acerbæ succus, & rhus inspersus, & cinis cochlearum integre ustarum, uinaceaque uuarum, & myrti baccae, ac similia. Oua cocta ægre concoquantur, tardi transitus sunt, & alimentum crassum corpori præbent.

His autem adhuc magis tardi transitus sunt, crassiorisque succi, in calido cinere assata. Fricata pessimum ad omnia alimentum præbent. nam in concoctione in nidorem transcunt, & crassum humorem generant uitiosumque ac excrementitium. coctis & assatis meliora sunt quæ densata. uel ut alii malunt, suffocata appellantur, cum oleo & garo, & uino modico subacta, & in duplici uase ad moderate densam compagem cocta. Quæ enim amplius spissantur, coctis & assatis similia euadunt. Idem facere oportet & in ouis quæ patinis infunduntur, nam dum adhuc succulenta sunt patinam ab igne tolles.

Quorum uis medicamentaria. Cap. CXXXV.

In coeliacis ac dysentericis affectionibus, opum

S E R M O

prædicto modo datum, commodum pharmaci exit
sit. Candidum & tenue in recentibus ouis leuissimum
& omnis mordacitatis expers medicamentum
est, non solum oculis adhibitum, sed etiam aliis omni-
bus partibus leuibus pharmacis indigentibus, uelut
sunt sedis & pudendorum ulcera, omniaq; maligna,
si ad ea quæ citra mordacitatem siccare illa solent am-
milceatur, qualis est pompholyx, & similia. Vitellus
eandem facultatem habet, & propterea fenibus cera-
tis additur, ouis præcoctis aut assatis. Quantum au-
tem sicciora sunt, tamen de leniendi ui perdunt.
Testæ ouorum usæ medicamentum sanguinem si-
stens euadunt.

De alimento ex animalibus aquati-
cis. Cap. CXXXVI.

Animalium in aqua degentium & genera multa, et
species differentiaq; plurimæ existunt. Hoc loco refe-
rantur, uelut in superioribus fecimus, ea saltem quæ
ad usum medicum & ad sanitatem conseruandam as-
sumuntur. In uniuersum igitur illud scire oportet, quod
optima caro est piscium in puro mari degentium, ma-
gisq; ubi locus is uentorum procellis agitetur, & ne-
que terrea, neque leuia littora aquam ambiant, sed are-
nosa aut aspera & lapidea. Si uero etiam ad aquilonar-
es uentos loci conuersi sint multo melius est. man-
ifestum est autem mare mari præferre, in eo quod aliud
perfecte purum est, aliud magnos & multos fluctus
excipit. Nam pisces qui in eiusmodi mari degunt,
quanto meliores sunt palustribus, tanto deteriores
sunt his qui purum mare incolunt. nam & si qui in pro-
fecto & tranquillo mari degunt, peiorem carnem ha-
bent. At uero in stagnanti mari uiuentium piscium
caro, medium inter fluuialibus & marinos locum obtri-
net. Recrementitia uere & multum mucosa est caro
eorum qui in limosa ac sordida aqua degunt. hac ad-
huc deterior est caro in stagnis degentium. Si uero &

S E C V N D V S. 95

parua sint stagna, neque magnos fluuios suscipiant, neque
fontes habeant neque est luxum largum, multo sane de-
teriores piscium carnes sunt. Si uero in totum nihil
aquæ defluat, sed stagnum perpetuo stans sit, omni-
no deterrimæ. cæterum in paludibus & cœnosis locis
degentium extreme uitiosa caro est. Porro ex
fluuialibus meliores sunt, qui eiusmodi flumina in-
colunt, quorum uelox est & multus fluxus. nam sta-
gnantium fluminum pisces carnem habent concoctu
difficilem, & bonum alimentum quam paucissimum
habent. pessimi autem sunt qui in ostiis fluminum de-
gunt, quæ sterquilinia, aut balineas, aut culinas, & ue-
stium ac linteorum sordes expurgant, & si quæ alia
sunt reuimenta urbis quam præterlabuntur, & quæ in
ipsa flumina expurgantur, maxime si populosa urbs
existat. Cæterum & iuxta nutrimentum pisces me-
liores & deteriores sunt. Quidam enim herba & op-
timis radicibus abundant, & propterea meliores sunt.
Quidam & limosam herbam & radices mali succi
edunt, & aliqui in fluminibus magnam urbem præter-
labentibus degentes, stercora hominum & quosdam
consimiles cibos uorant, atque hi omnium pessimi, ue-
lut dixi, existunt, & si paulo ampliori tempore mor-
tui permanferint, euestigio computrescunt, ac pes-
sime olent. Suntque hi omnes esu iniucundi, & ægre con-
coquantur, & bonum alimentum paucissimum ha-
bent, sed non modicam recementitiam supersuata-
tem, & uitiosum succum in corporibus eorum coas-
ceruant qui ipsis quotidie uescuntur.

De cephalo siue mugilæ. Cap. CXXXVII.

Cephalus maxime omnium piscium utriusque aquis
uitur, fluuialibus & marinis. Qui igitur in mari uersa-
tur, paruas & multas spinas non habet, iucundiorque
est, & pinguitudine carens ipse caro. Verum in flu-
uiniis degentes cephalis, spinis referti sunt, & pin-
guem saporem habent, esuque & concoctu deteriores

S E R M O

sunt, stomacho incommodant, mali succi & uiriosi existunt. At uero sale inueteratus cephalus melior seipso euadit.

De Lupo. Cap. CXXXVIII.

Lupus ex pelagiorum piscium numero est, hoc est eorum qui in profundo mari degunt, huius itaque caro, uelut reliquorum pelagiorum piscium, tenuiorem sanguinem generat. Si uero ad flumina ascendat, cephalo similis euadit.

De trigla siue mulo. Cap. CXXXIX.

Ex pelagijs piscibus est & Mulus. Estimationem apud homines reperit, tanquam excellenter iucundus in cibo sit, habet autem duriorē omnibus pelagij generis carnem, non pinguem, & friabilem, & propterea magis quam alij pisces nutrit, ubi probe concoquitur. Quidam iecur eius, & caput, uoluptatis gratia magni faciunt. At uero muli qui carcinadas: animalcula sunt hæc, ualde minutis cancris similia, colore fubæa, uorant, fetidi sunt, & iniucundi ægreque concoctiles ac mali succi. Cognoscuntur hi ex odore & sapore, sed & qui uentrem ipsorum discepat, carcinadas in ipso inueniet. Quod si quis in frequenti mulorum marinorum esu perseveret, hebetudinem uisus incurret.

De piscibus petrosis. Cap. CXL.

Petrosos et saxatiles appellant pisces, degentes ubi petrae sunt & littora saxosa. In hoc genere optimus censetur uoluptatis gratia scarus, deinde merula & turdi, & postea iulides, phuceque, ac perche. Alimentum ex his non modo concoctum facile est, sed & saluberrimum sanguinem generans compage mediocrem.

De Gobio. Cap. CXLI.

Gobius littoralis piscis est, semper paruus manens, sicut etiam alij plures. optimus est & ad uoluptatem & concoctionem, distributionemque, in corpus ac huiusmodi boni generationem, qui circa arenosa ac petro-

S E C V N D V S. 96

sa littora capitur. Qui uero in fluuiorum ostiis, aut stagnis degit, neque similiter iucundus est, neque boni succi neque concocti facilis. Si uero aqua uitiosa sit, etiam in ipsa pessimus gobius euadit. Si iure albo decoctus sit donec flaccidus fiat, ius ipsius potum aluum subducit. Assatus citra salem comestus, promptitudinē egerendi inanem sanat.

De piscibus mollis carnis. Cap. CXLII.

Ex piscium mollis carnis numero sunt, aselli muræna, bugloisæ ac passeris, & ex his aliqui in fluminibus & stagnis degunt, aliqui in mari. Et propterea aliquando iucundi & probe nutriendi reperiuntur, aliquando uitiosi & mali succi.

De piscibus duræ carnis. Cap. CXLIII.

Ex duræ carnis piscibus sunt dracones, cuculi, scorpii, orphi, glauci, congridi, pagri, amia, & parui thunni ac pelarnides, ægrius concoquantur quam pisces mollis carnis, & crassum humorem generant, & propterea fortiore uentre indigent ad concoctionem.

De piscibus testa intectis. Cap. CXLIII.

Buccina & purpuræ & reliqua ostrea, ac chama, ostracoderma, hoc est, testa intecta appellatur his omnibus commune est, salsum laporem & qui uentrem nostrum molliat, in propria carne habere. Verum in unoquoque genere magis aut minus talis actio inest. Nam ostrea siue cochæ inter alia mollissimam carnem habet & magis uentrem subducunt, & quædam ipsa citra costuram edunt. At uero paruæ chamæ, & purpuræ, buccinæque, ac murices & similia, dura & ægrius concoctilem carnem habent, & minus quam illa uentrem subeunt. Quæ ad modum autem ægre concoctilem carnem habent ostracoderma duræ carnis, hæc etiam ægre corruptilem habent. Quapropter exhibitæ ipsa solent sæpe his qui ex humorum prauitate cibum in uentre corrumpunt, coquantur autem ipsa, & aqua iterum atque iterum diffusa, donec salua qualitas deponatur. Sic præparata etiam uentrem

S E R M O

sistunt. Si uero coquas & primam aquam diffundas, deinde sale aut magis garo condias, & ius bibendum præbeas, alius bibentis multum subducetur.

De crustatis siue molli testa intestis. Cap. CXLV.
Gammari, paguri, cancri, locustæ, & squillæ, & quæcunq; alia crusta intesta, tenuem quidem habent am-
bientem testam, uerum duram. minus superioribus
salsum saporem habent, habent tamen, eumq; non
modicum. Omnia autem carnis duræ sunt, ægre con-
coquantur, & multum alimenti, præcocta uidelicet. Ho-
rum caro uelut etiam ostreorum uentrem sifit, ubi
præcocta salsum humorem in aqua deposuerit. Sed
& hæc ægre corruptilem carnem habent, similiter ut
duræ carnis ostracoderma.

De piscibus mollibus. Cap. CXLVI.
Molles appellantur pisces, neq; squamas habentes
heq; cutem asperam aut testaceam, sed mollè. Suntq;
tales polypi, sepiæ, loligines, & qui his similes sunt.
Habent autem carnem duram, ægre concoquantur,
& salsum humorem modicum in se continent. Si
tamen concoquantur, alimentum non modicum cor-
pori præbent. Plurimum autem crudum humorem
hi ipsi gignunt.

De piscibus charulagincis. Cap. CXLVII.
Asperam & nocte splendidam cutem hoc genus
piscium habet, quapropter aliqui a grecis selachia ap-
pellata uolunt, quod selas, hoc est splendorem emit-
tant. Mollem in se carnem habent torpedo, & pasti-
naca, alio moderate subeuntem, & non ægre conco-
quantur, & moderate quoq; alunt.

De Echinis marinis. Cap. CXLVIII.
Echinos siue herinaceos marinos, quidam ex uino
multo præsumunt, & garo, subducendi uentris gra-
tia, sed & patinas ex ipsis præparant. Referuntur
autem inter edulia modici alimenti, & quæ mediâ sa-
cultatè inter spissantia & attenuatia humores habet.

De

S E C V N D V S. 97

De Salsamentis omnium animalium, pes-
destrium, uolucrum, & aquatico-
rum. Cap. CXLIX.

Non modica differentia salsarum carniū est, pro
ut quædam ex ipsis salsuntur. Nam adeo immutantur
ut sæpe animalis temperamento humidi caro salita
longe ficior euadat, quàm caro animalis natura fici
non salta. Apta itaq; ad saluram sunt animalium cor-
pora, quæ duras simulq; super uitate redundantes
carnes habent. Quæ uero aut ualde mollem, aut ual-
de durum, aut siccum & superfluitatum expertè cor-
poris habitum habent, ad saluram inepta sunt. Quæ
ad modum enim sicca corpora salita coriis similia eua-
dunt. sic ualde humida diffluunt, & salis familiaritate
colliquesunt. Ita q; manifestum est, quod dura & ner-
uosa, & uelut pelliculosa ac coriacea omnia, salita æ-
gre concoquantur, quæ uero ad saluram idonea sunt,
tenuium partium sunt, & comesta crassos ac glutino-
sos humores attenuant. Cæterum uetera salsamenta
omnia uitiosa sunt.

De garo. Cap. CL.

Garum uim habet multum calidam & siccam. Et
propterea quidam medici usi sunt ipso ad putredino-
sa ulcera. Quin & dysentericis & ischiadicis per clyste-
rem infundunt.

De muria. Cap. CLI.

Muria salsorum piscium, similiter ut garum putre-
dinosis ulceribus conuenit, & ad ischiadas ac dysen-
terias per clysterem infusum. Acrimonia enim sua
humores coxendicem infestantes attrahit, & per inte-
stina euacuat. In dysentericis autem putredinosa ulce-
ra abluat & siccat. Maxime uero silurorum salitorum
& manularum muria ad talia medici usi sunt, & nos
ad putredinosa oris ulcera adhibuimus. At uero
oliuarum colymbadum muria frequenter in dysente-
ricis utimur, præmittimusq; eam hora una antea q̄

A E T.

n

S E R M O

crustifica infusa immittimus, ad ulcera uidelicet præmundanda.

De adipe pinguedineq; ac seuo. Cap. CLII.

Omnia pinguedinis uis est humana corpora humectandi ac calcificandi. Verum singulæ inter se differunt, prout magis aut minus eas uires habent. Differt pinguedo à seuo crassitudine. Quapropter animalia tota natura magis terrea, seuum habent, uelut humectiora pinguedinem. Et propterea adeps siue pinguedo facile liquefit ab igne, non facile autem congelatur. Seuum contra non liquefit facile, & liquefactum celerrime congelatur, & multo durius adipe apparet. Humidissima omnium ferme animalium pinguedo est suilla, magis molliens ac cōcoquens oleo, quare cataplasmatum inflammationum ammiscetur. Cæterum his qui in recto intestino aut colo morsum percipiunt, item in dysentericis & egerendi cupiditate inani, caprinum seuum magis iniicimus, nō quod acrimoniam obtundat, sed quod cōgelatur ob crassitatem. Nam suillus adeps defuit uelut oleum. At uero anserinus adeps suillo quidem calidior est, & ualde tenuium partium & propterea infundimus ipsum his qui in alto corporum morsum penetrat, & omnibus mordentibus serosis humoribus ammiscetur, & mordacitatem hebetat. Medium inter suillum & anserinum iocum obtinet gallinaceum ac gallorum. Porro taurorum seuum multo calidius & siccus est pinguedine suilla. Vitulinum inferius taurino est caliditate & siccitate. Similiter hœdinum inferius est caprino ac hircino. Rursus hircinum inferius est leonino. Maxime enim discussorium est leoninum, & tenuissimum partium ferme præ omnium quadrupedum seuo. unde tumoribus inueteratis induratis, & contrahitis articulis adhibitum, ualidissimam uim discutientem diu habet. Taurinum medium locum obtinet inter suillum

Sed. i. Hircin.
2. Anserin.
3. Vitulin.
4. Gallin.
5. Taurin.

S E C V N D V S.

lum ac leoninum. & propterea utriq; medicamentorum generi miscetur, tum his quæ induratis medentur, tum quæ inflammata concoquunt, quale est tetracharum macum & Regium appellatum. Quidam uiperarum adipem in principio suffusionum conuenire tradunt. Verum ursinum alopecis prodesse uere scriptum est. Quidam piscium pinguedinem collaudant ad suffusiones & aurium dolores, aiuntq; omnium piscium adipem ad hæc pollere. Omnis adeps ueterascens calidior ac tenuiorum partium euadit, & ob id etiam magis discussorius. id quod omnibus ueterascensibus contingit, quæ non putredo præoccupauerit. Summa autem huius sermonis in commune hæc est, cuius meminisse oportet. Nempe iuxta animalium temperaturam, semper differentias adipis ac seui in ipsis fieri. Item iuxta differentiam generis. Nam masculum semper siccus & calidus est fœminino. mas autem castratus similis est fœminæ. Ita etiam omne iuuenile animal fœminæ assimilatur. Sic autem & syluestre calidius est & siccus domestico.

De medulla. Cap. CLIII.

Omnia medulla uim dura & indurata corpora emolliendi habet, siue musculi, siue tendines, siue ligamenta, siue uiscera, hoc modo sint affecta. Optimam autem semper expertus sum esse ceruinam, deinde uitulinam, taurorum & hircorum acrior est magisque siccatoria, & propterea duricias in scitrum induratas dissolueri nequit. Cæterum methodum reliquarum differentiarum, ex his quæ de adipe relata sunt, coniectare potes.

De pulmone. Cap. CLIII.

Pulmo agnus & porcinus uisus ac tritus inpositi, ac tritus calcamentorum sanant. Vulpis pulmo siccatus & tritus paulatim potus, anhelosos sanare creditur.

De capitibus. Cap. CLV.

Capita manularum salutarum urebat quidam,

S E R M O

utebaturq; ad rimas sedis, & putrescentes gingiuas,
& ad gurgulionem incuratum. Vis ipsorum sicca-
toria est non ualde acris. alius quidam caput integrū
leporis urebat, & utebatur ad alopecias cum adipe
urino. Viperarum capita uita in olla ad cinerem,
deinde trita cum decocto lupinorum amarorum cras-
sissimo, & temporibus illita, fluxum oculorum diu-
turnum sistunt. Cinis ipsorum per se leuissime tri-
tus, & ut aridum collyrium adhibitus, hebetem uisum
magnopere corrigit.

De cornibus. Cap. CLVI.

Cornibus cerui ac caprę uitis sepe uisum ad illu-
strandos dentes, gingiuas quoq; flaccidas adstringūt.
Aiunt cerui cornu si post uisuram lauetur, dysenteria
ac sanguinis sputum, & celiacas affectiones sanare.
Ictericis quoq; utiliter præbetur. Datur omnibus dua-
rum cochleariorum mensura. Vstum & totum colly-
riis ocularibus ad fluxiones oculorum destinatis am-
miscetur. Est autem horum collyriorum uis siccato-
ria. Caprę cornu ad pruritus facere aiunt, itemq;
ad scabiem ulcera affictum.

De unguibus. Cap. CLVII.

Quidam ungues caprarum urunt, deinde cinerem
aceto subigunt, & alopeciis illinunt. Sunt autem atte-
nuatorię facultatis. Alii suum ungues urunt, & cine-
rem colicis in potu præbent. Aliqui afinorum ungu-
las uitas, comitalem morbum sanare aiunt, si asis-
due bibantur. Eadem oleo subactas, strumas discute-
re. Cinerem quoq; earundem cum muliebri lacte pro-
be tritum, & in collyria redactum, oculorum cicatri-
ces detergere, si cum lacte item illinatur.

De impetigine in pedibus equorum. Cap. CLVIII.

Impetiginem equorum aceto tritam ac potam,
comitalem morbum curare aiūt. Aliqui & ad omnis
reptilis bestię morsum eadem uti iubent.

De lanis succidis, & puris & uitis. Cap. CLIX.

S E C V N D V S.

99

Lanę sordida ac succida, appellata, utiliter adhi-
bentur ad contusas aut quomodocunque percussas
partes, fomentis excipiendis aptę, quanquam non
desit & ipsis sua utilitas, ob sordium efficacium. Quo
modo autem ex his œsypum parare oporteat, iam
dictum est in hoc sermone secundo, ubi de ouium for-
de tractauimus. Lanę lotę ad suscipiendas fomen-
torū humiditates materia apta existunt. Eadem uisū
uim habent acrem & calidam, cum quadam partium
tenuitate, ut etiam humectas in ulceribus carnes celer-
time consumunt. Coniiciuntur & in pharmaca sic-
catoria. Uruntur in fistile nouum missę, operculo ad-
dito multa foramina habente.

De pilis uitis. Cap. CLX.

Pili uiti confirmilem lanis uitis, calfactoria ac sicca-
toriam uim habent.

De ossibus uitis. Cap. CLXI.

Ossa uita omnia discussoria & siccatoria uim
habent. Quidam tamen de hominum ossibus id ma-
xime prædicant. Talum utiq; suillum uisum, deinde
potum, inflationes ac tormina sanare prodiderunt.
Et noui sanę ego quędam nostrorum hominum, qui
ossa uita potanda dabat, ignorantibus bibentibus quid
potarent, ne abominarentur, atq; sic in multis & mor-
bum comitalem ac articulare curabat.

De pellibus & coriis. Cap. CLXII.

Pellis ouilla recens excoiata, flagris caesis circum-
data, manifeste auxiliatur præ omnibus aliis auxiliis, ut
in una die ac nocte ipsos curet. concoquit enim & di-
scutit subcruenta. Hyęne pellem quidam domi repo-
sitam adseruant, & usu expetente ipsam a rabioso ca-
ne commorsis circumdat. Nam proprietate quadam
prohibet ne commorsus in aquę timore delabatur
sed & iam illapsis auxiliatur. Coria uetera maxime so-
leatrum uita, cinere ipsorum trito insperfo, attritus cal-
ceamentorum non inflammatos sanant. Nam inflam-

S E R M O

matos exacerbant.

De uentriculo mergi. Cap. CLXIII.

Mergi uentrem torrefactum & sali modico ammixtum, crudis bonam concoctionem facere tradunt.

De uulpibus. Cap. CLXIII.

Quidam uulpes uiuas in oleo coquant, eoq; articulari morbos sanant. Solia enim oleo calido repleant, atq; sic arthriticos totos insidere faciunt, & diutius immorari iubent. Maxime autem discussorium fit hoc oleum, ut ad superficiem trahat in alto corporum contenta, isthucq; dolores facientia, aut ob substantia crassitudinem, aut ob frigiditatem, aut uehementem acrimoniam, aut ob stultum spiritum egressum non habentem. Ex hoc enim non solum tumores in articulis ipsorum, sed etiam totum corpus repletionis affectum euacuari contingit, & propterea maxima utilitas inde consequitur. nimirum quum causae in articulis contentae discutiantur, & nihil amplius adfectis partibus insuat, toto corpore a superfluitatibus liberato. At uero si quis improba dieta utatur, affectio redire solet, non tamen ita uehementer uelut antea. Nam & antea quum illa sum ab eo affectu esset corpus uitiosa dieta malum id induxit. Idem facit & hyaena tota oleo uelut uulpes cocta.

De araneorum telis. Cap. CLXV.

Araneorum telis quidam scripserunt ulcera in superficie ab inflammatione adseruare.

De ranis. Cap. CLXVI.

Ranae palustres coctae, & modico sale ac oleo modico conditae, magnam medelam afferunt a reptilibus uenenatis commotis, si ius ipsum in potu sumatur. Aliud. Rana in oleo cocta, & oleo pro fomento admoto, diuina tendinum dolores sedantur. Idem oleum articuli morbum mitigat, & duritias emollit. Ranae uita cinis membranae cerebri laucatae, aut uenae ruptae insperius, sanguinis eruptionem sistit.

S E C V N D V S.

100

De mustela. Cap. CLXVII.

Mustela arefacta & pota, morbum sacricurare aiunt. Si tota uiua uratur in olla, cinis eius strumas sanat cum melle, aut terebinthina, aut butyro impositus.

De terra intestinis. Cap. CLXVIII.

Terrae intestina trita & neruis dissectis imposita, euectio mirabiliter auxiliatur, omnem quoque ferri aut lapidis aut alterius rei plagam glutinant, praesertim in neruosis & aere glutinum admittentibus partibus, aut naribus, aut auribus, & similibus. Oportet autem leuigare cum terra in qua reperiuntur, si non acrem aut salis habeat qualitatem. Terrae intestina pota numero quinque aut septem, cum passo urinam cient, & omne genus lumbricorum eiciunt eodem modo pota, aut quocumque uelis. Verum latum lumbricum expellunt cum aceto mulso pota. Sed & morbum regium aere curabilem per urinas expurgant, similiter cum passo septem numero pota, aut etiam perse, & cum myrrha troglodyde magnitudine cicoris. Vtere confidenter. At uero in rosaceo cocta, aurium dolores sanant, oleo calido infuso. Oportet autem terrae intestinorum drachmas vi. esse, & rosacei libram unam. Dentium quoque dolores idem oleum sedat, propinquo dolenti denti auri calidum instillatum. Eadem super prunas suffita dentium dolores sedant, aegro per infundibulum fumum suscipientem ad dolentem dentem. Molares quoque quos tollere oportet, citra forcipem tollunt usta trita, circum dolentem dentem insperla, prius tamen dentem exacte circumscarificare conuenit. Cinis eorundem in testa exustorum leuissime tritus, & ut collyrium aridum admotus, incipientibus suffusionibus magnifice opitulatur. Auxiliatur idem palpebris in pilos eluxuriantibus, praeuulsis antea superuis pilis. deinde insperfo cinere in loca ipsum per specillum. Prohibet enim pilorum pra-

S E R M O

ter naturam regenerationem. Septem autem ter-
 ra intestina trita, ex uino mulso ad plures dies pota,
 calculos in uesica confringunt, & paulatim emingere
 faciunt. Rumpunt & internos abscessus, & ad excres-
 tionem deducunt septem aut nouem pota pro uiris
 bus. trita in aqua cyathis tribus. Si uero quis ipsa trita
 in melle reposita asseruet optimum auxilium ad per-
 cussos a scorpio habebit. Neriorum nodos quos
 ganglia uocamus, eadem perse trita in cataplasmate
 imposita dissoluunt. Item mammaram abscessus per-
 se cataplasmatibus uice imposita: suppurant enim attra-
 huntq; & rumpunt, & ad cicatricem perducunt. Pro-
 sunt & erysipelatis uisita trita cum aceto illita. Podas
 granum istanumationes soluunt trita cum melle, ad ce-
 rati crassitudinem, locis illita, & tertia die soluta, locis
 rosaceo antea sublitis. Sed & rosaceo cerato trita ex-
 cepta, optime pedum dolores mitigant. Caeterum in
 capite non sinit leucas, uirilignes albas altius inside-
 tes nasci, si fuerint consuetis medicamentis praedistri-
 da, & pili postea ex ipsis tritis cum urina pueri illin-
 tur. Oportet autem in testa prius exurere ipsa, & sic in
 urinam uti. Dato & hydropicis septem cum uino mul-
 so. uerum exulcerata uesica aut rhenibus, septem ite-
 rato dato trita cum sapa diluta. Strumas porro paulatim
 minuunt, uisita locis adalligata tot numero in panni-
 culum illigata, quod strumae existunt. Sedant omnem
 capitis dolorem & hemicraniam trita temporibus illi-
 ta. Subterranea autem sunt haec terra intestina, pro-
 deuntia igitur & ad solem conspicua, tempestates ac
 pluuias significant.

De dracone marino. Cap. CLXIX.

Draconis marini squamas urito, & tenerrime tritu-
 cinerem sublinito, & turbatos ac hebetes oculos sa-
 nabis, item eos quibus animalcula uelut culices pra-
 oculis uolitare uidentur.

De uipera. Cap. CLXX.

S E C V N D V S. 101

Vipere caro comesta palam calfacit ac siccatur. oportet
 autem capite & cauda amputatis ipsam excoriare
 & omnia interanea eximere, aqua q; triplici carne elue-
 re. deinde in aqua uelut anguillam coquere, addito
 marrubio, & anetho modico, paucoq; oleo. atq; ubi
 iam cocta fuerit, moderato sale condire, & edenda,
 praebere, itemq; ius absorbendum. Quod autem uipe-
 ra carnes sic comestae purgent per cutem totum cor-
 pus, ex his cognoscere licet, quae quum adhuc iue-
 nis essem expertus sum. Homo quidam elephantiasis
 si correptus abominabilis erat & graueolens. Itaq; ca-
 sa prope uicum extracta in ipsa degebat. Metebant
 autem in uicino messores quibus unum in amphora
 apportabatur. Vbi ergo tempus bibendi adesset, mes-
 sores uinum in craterem effundebant, atq; sic mortua
 uipera simul excidebat. Itaq; plenum humanitatis opus
 se facturos rati, uinum egrotanti elephantiasis largiun-
 tur: melius enim esse iudicabant ipsum mori, quam ta-
 lem uiuere uitam. Verum is epoto uino mirabili
 modo sanatus est. Etenim uniuerso eius tumescens cu-
 ticula, uelut ostreorum testorium decebat, quan-
 tum eius reliqui fieret, satis molle apparebat, uelut
 in locustis ac cancris uidere est, ubi testam exuerunt.
 Quin & in aliis plurimis consimiliter accidisse, uete-
 res memoriae prodiderunt. Et nos multos ex uipe-
 ris curatos uidimus, unde etiam theriacae ipsas mi-
 scemus.

De herinaceo marino. Cap. CLXXI.

Herinaceus marinus comestus superiori uentriculo
 conducit, & cibos auersantibus, appetentiam exci-
 tat. Urinam laxat idem uesicam expurgans, unaq; al-
 uum leniter emoluit.

De herinaceo terrestri. Cap. CLXXII.

Herinacei terrestris caro siccata & paulatim pota,
 elephantiasis auxiliatur, & uitiato corporis habitu
 praeditis, conuulsisq; ac nephreticis, insuperq; aqua

S E R M O

Subtercutem laborantibus: habet enim vim discussoriam ac siccatoriam. Sed & iecur ipsius sole siccatum ac potum, elephantiacis opitulatur. Cæterum utriusque herinacei terrestri ac marini ustorum cinis exteriorius est ac discussorius, & carnem consumit. Quas propter & ulcerum superexcrecentem carnem demolitur ac compescit, & sordida ulcera expurgat. Verum herinacei terrestri, isti cinis pice liquida exceptus alopecias sanat. Eiusdem cinis potus cum uino multo calculosos rhenes sanat. & aquam intercutem. Bibitur cineris cochlearii dimidii mensura. Cuiusmodi urinae difficultatem ex quacunque causa obortam, soluit herinaceus, si intestina ac interanea ipsius sustiantur, ægro undiquaque cooperto: celerrime enim sic malum soluitur. Ad hanc rem interanea inueterata esse oportet, & sicca asseruata: quibus non præsentibus caro aut pellis sicca sustinenda est. Multam urinam cient interanea sicca trita pota, quantum tribus digitis apprehendi potest, ex uino. Eiusdem caput ustum, & cum adipe ursino illitum, non modo alopecias per sanat, sed et pilos ex cicatricibus producit. Corium autem ustum itidem cum adipe, maxime ursino illitum, similiter alopecias sanat. Potus porro terrestri herinaceus uiuus in oleo ad mollem ac lentum ignem coctus diutiuscule, oleum ex ipso coxendicum dolores ueteres, illitum sanare facit. Fit ex ipso & psilothrum pilis denudandis hoc modo. Herinaceum uinum in ollam densissimum operculum habentem, & duodecim sextarios capientem mitrito, & ad ipsum olei sextarios sex tantum affundito, & olla osculum diligenter gypso oblitro, ut nullatenus transpirare possit. deinde ad dies xl. ad solem sub canicula æstibus exponito. Postea apertam tudicula noua diligenter agitato, & mox excolato per panniculum utitor. Illinatur ex eo locus in sole, & diu confricetur donec exsudent, postea aqua dulci affusa proluet. Cauendum autem ne alios locos

S E C V N D V S.

102

contingat, quos depilare nolis.

De Hippocampis marinis. Cap. CLXXIII.
Hippocampi marini & assati comesti, & morsui impositi, a cane rabido commorosos sanant. Verum cum aceto mulso & melle ipsos contere oportet.

De cantharidibus. Cap. CLXXIII.

Cantharidum magnificum experimentum habemus ad scabros unguis. Extrahunt enim ipsos commodis medicamentis ammixta. Miscetur autem aliis erodentibus compositionibus, & excoriatoriis leproforum. Quidam ex præceptoribus nostris in pharmacum urinam ciens parum de cantharidibus addebat, reiectis aliis ac pedibus. Ad hos usus commodiores sunt, uelut ego expertus sum, quæ in tritico reperiuntur, & uirgulas transversales melini coloris in alis habent. Magis autem adhuc idoneæ fiet, si uiuas ipsas in uas fistile mittas. Deinde osculo uasis rarum linteolum obducas, deinde acetum in olla feruefacias, & uas cantharidum inuersum supra ollam detineas, ita ut uaporem ab aceto elatum, per linteolum cantharides excipiant, donec emoriantur.

De cancris fluuiialibus. Cap. CLXXV.

Cancros fluuiiales crudos tritos & lacti mixtos in potu præbe, & omnes reptilis morsum curabis, & præsertim scorpionis plagam medeberis. Et cum qui potu lepore marino iam perit, statim resitues. Manifestum autem est, quod internam eius carnem cum lacte terere oporteat. Similiter exhibiti auxiliantur etiam phthysicis contabescentibus. Itaque iure albo cocti & comesti, absorpto in superiusculo. Cæterum cinis cremati cancri similiter ut alia usta siccant. Verum quadam totius substantiæ proprietate, ad rabiosi canis morsum efficax est. tum solus, tum multo amplius gentiana & thure additis, ita ut sit thuris pars una, gentianæ quinque, cineris cancrorum partes decem. Vt si sumus autem utis aliquando quidem alio modo, fere tamen

S E R M O

quomodo præceptor noster utebatur. Patinam hæc
 bebat is ex are rubro, in quam uiuos caneros missos
 urebat, linis uitis maxime subiectis, donec ad cinerem
 redigerentur, ut commode teri possent. Atq; sic hæc
 bebat semper præparatum domi suæ pharmacum.
 Utebatur autem ipsos caneros mense Augusto sub cas-
 niculæ æstibus luna decima octaua. Ex eo uero quo-
 tidie à rabido cane commorsis dabat usq; ad quadra-
 gesimum diem cochlearium satis amplum in aquam
 inspergens. Si autem nõ à principio, sed post aliquot
 dies a morsu commorsi curam suscipiebat, bina co-
 chlearia quotidie dabat, ut quadraginta dierum exhi-
 bitio expleretur. Utebatur uero & ad uulnus ipsum
 medicamento ex brutia pice, in quod recipiebat pi-
 cis libram i. aceti acerrimi sextarium i. opopanax
 quadrantem. Porro cinere cancri fluuiatilis uili melle
 addito, plantas pedum à frigore ruptas, & digitorum
 rimas sanabis. Eodem etiam maligna & cancerosa
 ulcera curabis.

De carabo siue locusta. Cap. CLXXVI.

Locustæ testam uisam ac tritam cum meraco bibē-
 dam dato, & alui infernum fluxum competes. Ex-
 purgat eadem & calculos rhenes, multam arenosam
 urinam deducens.

De testibus castoris. Cap. CLXXVII.

Castoris testes castorium appellant, celebre & mul-
 ti usus medicamentum, hic in uniuersum uim eius res-
 feremus, ad quam si quis respiciat, particulares usus si-
 bi ipsi exquirere poterit. Calfacit itaq; & siccatur, estq;
 multum tenuium partium medicamentum, siue quis
 humido corpori adhibeat egente siccatione, siue frigi-
 dolo indigo caliditatis, siue his qui ex repletionem
 uelluntur, ubi ea quæ præter naturam in nervis conti-
 nentur euacuare oportet, magnam quidem utilitatē
 ex se ostendit, & nulli parti ullum aliquod detrimen-
 tum affricat, præsertim si homo non uehementi aliqua

S E C V N D V S. 103

febre labore. Eadem ratione & tremulis ob crasso-
 rum ac uiscosorum humorum multitudinem, como-
 modissimum est potum. utile est & singultui, ex hu-
 morum frigidorum ac uiscosorum copia osculo uen-
 tris, infarta oborto. Si uero ex siccitate, aut immodica
 euacuatione, aut acrium humorum mordacitate, sin-
 gultus aut conuulsio oriantur, castorii usum uelut in-
 festissimum fugere oportet. Sed & febricitibus non
 adeo calida febris, sed ut ita dixerim tepida, uelut in al-
 tiore sopore, ac lethargo fieri solet, ualde multis cas-
 torium exhibuimus cum pipere, utriusq; cochlearium
 ex aqua mulsa, & nemo ex ipsis ulla parte læsus est.
 At uero in lethargicis ac alti soporis febricitibus, casto-
 rium rosaceo dilutum capiti imposuimus ac ceruici.
 Ad suppressos aut menses ob copiam ac crassitudinem san-
 guinis, sanguine à talo moderate detracto, cochlea-
 rium castorii cum pulegio aut calamintha exhibui, co-
 gnouiq; medicamentum ipsum purgationem mens-
 truiam ciere. Eicit & secundas detentas, & morantes,
 similiter cum aqua mulsa potum. Inflatos uentres &
 torminosos propter crassum ac flatuosum spiritum
 conclusum, ex posca potum sanat. Datur & orthop-
 noicis recta ceruice spirantibus, cum aceto mulso aut
 posca. Sufficit, & in carbonibus, hiante aegro & uapo-
 rem excipiente.

De canis fluuiatilis testibus. Cap. CLXXVIII.

Canis fluuiatilis testes ad eadem commodi ad que
 castoris testiculi existunt, sunt tamen debiliores, eius-
 dem canis pellis ad calceamentum redacta, pedum
 ac neruorum morbum egregie mitigat.

De canis terrestris catulo. Cap. CLXXIX.

Catulus canis terrestris probe saginatus iuxta agrum
 accliuatus, siue stomacho, siue alia interna parte, egro-
 tet, morbum eximit ac sanat, affectu in ipsum trans-
 unte. Aiunt eundem mortuum diligenter sepeliri
 oportere.

S E R M O

De cygni pullo. Cap. CLXXX.

Cygni pullus tener in oleo coctus, neruis affectis præter omnem opinionem medetur.

De buccinorum testis uistis. Cap. CLXXXI.

Buccinorum testæ uistæ uim multum siccatoriam habent, unde commodis medicamentis ammixtæ in inflammatione in duritias discutiunt. Consimilem uina habent purpurarum ac ostreorum testæ.

De galerita uolucris. Cap. CLXXXII.

Corydalis Græcis appellatur, & Latinis galerita, uolucris animal paruum, quod sæpe iuxta uias uideamus. id simplici iure coctum ac comestum colicis prodest. Oportet autem assidue & frequenter id edere, unâ cum iure. Nam utilitatem ex ipso sæpe expertus sum. Habet autem eminentiam quandam in capite uelut cristam, ex primis sponte nature productam.

De cochlea terrestri. Cap. CLXXXIII.

Cochlea terrestris duram carnem habet, & propterea comesta ægre concoquitur. Verum inscultum ipsius coctæ ex aqua & anetho, oleoq; ac garo, alio secedit si potetur. Si uero prima & secunda aqua in qua coquitur diffusa, in tertia coxeris donec exakte siccet, & in fluxione uentris exhibebis. uentrem sistet.

At uero cochlearum humiditas sola per se citra carnem accepta, uocant autem eam ipsam cochleæ mucum, & thuri ammixta, aut aloe, aut myrrhæ, aut alijs quibus ex his, aut omnibus donec cerati crassitudinē habeat, pharmacum euadit glutinatorium, & submucosus aurium tumores probe siccatur. Glutinat item ac siccatur oculorum fluxiones fronti impositum. Quum itaq; multum eius mucum colligere uoles, carnem ipsarum stilo perforato, non modicam enim humiditatem emittunt, præsertim si non ante multos dies captæ fuerint. Hæc autem humiditas palpebrarum pilos reglutinat. Ego autem aliquando in agro cuidam neruos lauciato unâ cum tendinis contusione, carnem cochlea-

S E C V N D V S. 104

rum impositi cum farinæ polline qui molendinis adhaeret, tritam, & citra inflammationem uulnus glutinatum est. Erat autem homo duræ carnis. Quod si ad manum sit, præstat ammiscere in talibus myrrham aut thus aut resnam frictam leuissimè tritam. Cæterum caro ipsa in pila prius contusa, deinde trita & imposita, omnes partes superfluam humiditatem habentes siccatur, ut etiam hydropicis prodest. Sed & unâ cum testis suis tritæ cochleæ uentri uniuerso hydropicorum imponuntur, & super articulorum tumores in arthriticis, & appositio quidem ipsarum difficulter aufertur potest, uerum multum siccatur, & sane finenda sunt donec sua sponte decidant. Idem facere expedit & in tumoribus ægre solubilibus ex plaga, aut contusione factis in auribus. Nam omnes hos exsiccatur, etiam si uiscosum & crassum in alto contineatur. Integre porro cochleæ unâ cum testis uistæ, gallæ omphacitide ac pipere ammixtis, magnopere profunt dysentericis, in quibus ulcera nondum sunt putredinosa. Oportet autem esse piperis partem unam, gallæ duas, quatuor cineris cochlearum. Quæ omnia exakte leuigata ac mixta, reposita seruabis, & usu expetente cochlearum plenam mensuram obsonis insperges, aut cum aqua calida aut uino bibendam dabis. Citra uero illam admixtionem ipse cinis cochlearum uistarum siccandi uini habet, cui & quiddam caliditatis propter usturam inest.

De Mænulis. Cap. CLXXXIII.

Mænulæ salis caput ustum, excrecentes in ulceribus carnes, maxime in dentium gingiuis, reprimit inspersum, & callos eximit, quos clauos uocant. & ex tuberculis sedis eminentias tabefacit ac consumit.

De torpedine. Cap. CLXXXV.

Torpedo uiua apposita, diuturnum capitis dolorem depellit, & prolabantem sedem intro pellit. Mortua uero aut omnino non, aut modice hæc facit.

De asello marino. Cap. CLXXXVI.

S E R M O

Afellus marinus aqua coctus cum anetho, & modo dico sale conditus, oleoq; pauco, omnem interaneorum morbum sanat, maxime alui ab acerbis humoribus infestatae.

De ostreorum testis. Cap. CLXXXVII.

Ostreorum testae omnes leuissime tritae & ad puluillum redactae, ulceribus malignis conueniunt, & praesertim in ulceribus corrodentibus labiorum optimum pharmacum sunt, citra mordacitatem ad cicatricem perducentes: participes enim sunt facultatis ad strictoriae, per quam durae ac terreae existunt. Eam autem per usuram amittunt. Eadem cum aceto aut posca aut uino mulso tritae, putredinosi commode sunt, pro habitu uidelicet aegroti, conueniente humore amixto. Quod si uratur ostreorum testis, tenuiorum partium euadit quam buccinorum testis. nam & minus durum est ipsarum corpus. Si uero lauetur hic cinis, commodus fit ad humectiora ulcera explenda & ad cicatricem perducenda. Atq; ego sane ostreorum testis hoc modo praeparata semper utor, ad cavitates ac fluxiones diurnas & aegre carnem recipientes, etiam si fistulosae essent ac profundae. Circumpono autem eam forinsecus cum adipe suillo uetere & in ipsum sinum quid indo ex his quae talia carne repletae solent, quale est pellucidus lapis, specularis appellatus. Quin & dentes ostreorum testis illustrat, uelut etiam buccinorum, & purpurarum, non solum uel exterioria, sed etiam substantiae asperitudine. Quapropter non est necesse ad hanc rem ipsas ualde leuigare. eadem lotae ac tenuissime tritae humore flaccida ulcera exsiccant.

De purpurarum testis. Cap. CLXXXVIII.

Purpurarum testis cum aceto potae lienes tumentes sanant. Summe uero uteri strangulatus curant, & secundas morantes detrahunt. Vistarum cinis ad eadem facit ad quae buccinorum adhibetur.

De squatina marina. Cap. CLXXXIX.
Squatinam

S E C V N D V S. 105

Squatinam marinam ustam crassioribus corporibus in balneo inspergito.

De Sepia. Cap. CXC.

Sepia suffocata in aceto, si cum oleo acerum bibendum dederis, eum qui hippocampi marini uenenum sumpsit seruiabis. Testa septiae exterioria & siccatoriam uim habet, estq; tenuium partium. Quapropter usta utimur ad uirilignes, maculas solares ac lentiginos, & scabiem. Sed & sale ammoniaco amixto, oculorum ungues exterit. Eadem non usta, dentes illustrat, & affricta oculorum cicatrices dederit, & ulcera in ipsis siccet. Magnas quoque palpebrarum aspretudines, sycofes, Graecis dictas, consumit.

De Scinco. Cap. CXCI.

Scinci circa rhenes partes, ad lentiginem pudendorum ciendam bibuntur. Neque aliud magis contrarium huic facultati destruendae uidetur, quam laetice semen ex aqua potum. Quidam etiam lentigularum decoctum cum melle potum, lentiginem sedare tradunt.

De Tellinis. Cap. CXCII.

Tellinarum salfarum ustarum cinis cum cedria adhibitus, superfluos palpebrarum pilos renasci prohibet.

De cicada. Cap. CXCIII.

Cicadis siccis quidam utuntur in colicis affectionibus, cum pari numero granorum piperis, exhibentq; aut tres, aut quinque, aut septem, tum in internallis, tum in exacerbationibus. Alii tostas in uesicae dolore, ac calculosis, edendas praebent.

De hyena. Cap. CXCIII.

Hyena uiua in oleo cocta, uelut de uulpe dictum est, oleum discussorium efficit, arthriticis utilissimum. Vnus fiat uelut de uulpe iudicauimus.

De hirundinibus. Cap. CXCIV.

Hirundinum ustarum cinis cum melle illitus, anginas sanat, & omnino omnes affectiones quae in fauce

ribus ac gurgulione cum tumoribus fiunt. Quidam
& ad acueudum uisum cinere utuntur, collyrii si-
modo adhibentes.

De electione optimorum medicamento-
rum. Cap. CXCVI.

Agaricum præstat quod strias rectas habet.
Acaciam eligito fuluam & odoratam.
Aloem elige puram, non lapidosam, ualde splendi-
dam, densam, subflauam, friabilem, hepatis colore, fa-
cile liquefcentem, odoratam, amaritudinis intensæ.
Nigra uero & ualde dura reprobatur.

Amomum elige recens & album aut subruffum,
non coactum, sed solutum & diffusum, semine, plenti,
simili racemulis, ualde graue & odoratum, non cario-
sum, acre & gustu mordax, colore simplex nõ uariū.
Adulterant quidam id amomide simili existente. Sem-
per autem fragmenta reprobanda sunt, electis ramis
perfectis ab una radice.

Ammoniacum thymiana eligendum est non li-
gnosum, granis thus referens, purum, densum, nihil
sordium habens, castorei odorem præ se ferens, gu-
stu amarum.

Aspalathus bonus est grauis, & post decorticatio-
nem subruber aut purpuram referens, densus, odora-
tus, saporis amari.

Absinthium melius est quod in Ponto & Cappa-
docia nascitur.

Bitumen optimum est purpurei coloris, splendi-
dum, intenti ac grauis odoris. Nigrum autem uitio-
sum est. Nam pice ammixta adulteratur.

Bellium præstat gustu amarum, colore glutinis
pingue in altum & facile molliri potens, non ligno-
sum, non sordidum, iucundi odoris in suffitu, & ungui-
simile aromatico, onychi appellato.

Elleborum nigrum eligito probe coactum, te-
nuem habentem medullam, acrem gustu ac feru-
-

dum. talis est qui in Helicone prouenit ac Parnaso &
Anticyra.

Elleborum album elige moderate extentum, & al-
bum fragilem q; ac carnosum, nõ acuminatum & iun-
ceum, aut puluerulentam lanuginem remittentem dum
frangitur, quiq; medullam tenuem habeat, gustu fer-
uidõ non ualde neq; acruatum, saliuam attrahentem:
qui enim talis non est suffocatorius existit. Primas ob-
tinet Cyrenæicus.

Euphorbium eligo pellucidum & acre.
Viscum optimum est recens, caloris prasfni in-
trinsecus, foris subflauum, nihil asperum aut furfura-
ceum habens, colligitur ex quercu, maloq; ac pyro,
& aliis arboribus.

Gluten piscium bonum est non glaucum, subcras-
sum, non scabrum, facile liquefcentem.

Calamus aromaticus bonus est fuluus, densis geni-
culis, & qui in multas scissuras & segmenta assulose
frangitur, fistula telis aranearum repleta, subalbidus,
in manducando uiscosus, adstringens, & subacris.

Cardamomum optimum est quod ex Armenia
affertur. Elige quod ægre frangitur, plenum &
conclusum.

Cassiam elige fuluam, boni coloris, corallium refe-
rentem, arstam ualde, longam crassam, fistulis plenā,
gustu mordacem, & adstringentem cum quodam aro-
matico feruore, uinum redolentem, uerum purpurea
& crassa zigir appellata, rosam odore referens, ad me-
dicum usum maxime apta est.

Cera optima est subpinguis, odorata, pura, pōtica.
Glutinum quod aliqui xylocallam uocant, optimum
est Rhodianum, estq; album & pellucidum. Nigrum
uero deterius est.

Gummi elige uermiculatum, uitriforme, pelluci-
dum, non lignosum. ab eo proximum est album, res-
inosum uero ac sordidum inutile est.

Costus optimus est Arabicus, albus existens ac leuis, plurimum habens & iucundum odorem, secundum locum obtinet. Indicus densus existens ac leuis & niger uelut ferula. Tertius est Syriacus coloris buxei, odore nares percellens. Optimus est recens, albus plenus ex toto, densus, siccus, teredinem non sentiens, gustu mordax ac feruidus. Quidam adulterant ipsum helenii radicem ammiscentes, facilis est cognitio. Nam helenium linguam non fernefacit, neque odorem intentum & nares percellentem exhibet.

Crocus optimus corycius est, recens ac boni coloris, parum albedinis in capreolo habens, oblongus, integer, probe coactus, plenus non friabilis, non pinguis, & tamen in attritu digitos facile tingens, non cariosus, impetuosi odoris, & acris. Qui enim talis non est, aut uetustus est, aut maceratus. Quo uero facile teri posuit, in sole ac fictili nouo siccare oportet.

Crocomagma sic preparatur: Croci drach. ceterum, rosarum siccarum drach. quinquaginta. amyli drach. i. myrrhæ troglodyticæ, gummi utriusque drach. i. uis non odorato terito & pastillos formato, eisque in umbra siccatis, utitor.

Cyperus radix optima est quæ grauissima & densa ac plena, ægre friabilis, aspera odorata, cum quadam acrimonia.

Thus primas obtinet masculum rotundum, non festum, album, & ubi incisum est intus pingue. Adulteratur resina pinus aut gummi, facilis est cognitio.

Thuris cortex præstat crassus ac pinguis, odoratus non scaber aut pelliculis refertus: adulteratur cortice strobili aut pini ammixto. deprehenditur id igne: alii enim cortices suffiti fumum edunt. Verum hic ardet odore iucundo uelut thus.

Malabathri folium bonum est recens, in nigrore subalbidum, non friabile, integrum odore nares percellens, & dum diluitur odoratum, nardum sapore non

saluginem referens, quod uero in tenues partes contusum cariosum odorem repræsentat, uitiosum est.

Medulla optima est ceruina, deinde uitulina, post taurina. Bona est quæ astate accedente ad autumnum colligitur: aliis enim temporibus cruenta uestigia in ipsa reperiuntur. curatur ad repositionem, recens molitur aqua affusa, deinde per linteum excolatur, rursusque lauatur, donec aqua pura fiat, postea in duplici uase liquatur, sordibus innatantibus penna ablatis, postquam congelata fuerit, in fictili nouo reponitur, de rassa diligenter fece quæ post liquefactionem & excolationem subsidet.

Panacis radices meliores sunt sicca & alba. extensa, & incorrosæ, gustu feruida, & aromatica. Succus panacis commodus est gustu amarissimus, forinsecus uiridis, intrinsecus albus, pinguis, cito solubilis, grauus odoris, & gustu calfaciens.

Myrrha primaria est Troglodytica, subuiridis & pellucida, odorata, acris. quæ uero colore picea est, inutilis existit.

Stacte myrrha bona est odorata, leuis, oleum admixtum non habens.

Styrax præfertur flauus & pinguis, resinofus, grumosus habens subalbidus, ualde odoratus, & dum molitur humiditatem melleam remittens.

Tragacantha optima est pellucida & leuis, tenuissima & pura, subalbida.

Hioscyamo utendum est eo qui albos flores producit.

Galbanum optimum est, thuriforme, glutinosum purum, non lignosum, quod & ex semine quid ammixtum habet, odore graue, & neque summe liquidum, neque ualde siccum.

Gagates lapis præfertur qui facile accenditur, & odorem bituminosum repræsentat.

Melanteria optima est sulphurei coloris, leuis, æqualis, pura, & contactu aquæ citi

ro nigrescens.

Pompholyx optima est Cypria, & quæ aceto sus-
bacta aris odorem refert, colorem autem picis. Est
autem & cœnosi saporis, & carbonibus ignitis impo-
sita ardet, colorem aereum representans.

Ex Oribassii libris ad Eustathium & Eunapium, de
simplicium pharmacorum facultatibus.

Quæ media sunt inter calfacientia ac frige-
facientia. Cap. CXCVII.

Adiantum, alparagus myacanthinos, muscus qui
& splanchnon dicitur, glycyrrhizæ succus, oleû dul-
cissimum, cera, faba, lycium, lotus siue trifolium, citrii
cortex, filicis radix, nuclei nucis pineæ, lentiscus, lens,
terra chia & samia, cadmia, spuma argenti.

Quæ moderate calfaciunt. Cap. CXCVIII.

Viticis folia & semen, urticæ semē & folia, amyg-
dala dulcia, anagallides ambæ atracyllis, glycyrrhizæ
radix, oleæ radix, & fructus maturus, fermenti, eryn-
gium, resinæ omnes, cicerbita sicca, iunci odorati flos
palmarum fructus, cochlearum cinis, cynocrambe, batra-
chii herba & radix, pulegium, lauri folia, & magis
baccæ, minus autem radicis cortex, dictamnium, pseu-
dodictamnium, salua, erysimum, lanæ usta, bryoniæ
radix, aristolochiæ radix, asphodeli radix, daucus, cha-
mædaphnæ, dracunculi radix, oleum raphaninum, cis-
cerum species tres, uiscum, caucalis, ligusticum, ferus
læ semen, sagapenum, satyrion, apium, sion, sinon, sty-
rax, hydropiper, hypericum, sal, sanguis, fel, urina, sa-
liua, sulphur, uiperarum carnes, adeps, salforum pisci-
um muria.

Quæ calfaciunt primo ordine. Cap. CXCIX.

Aloe, chamæmelon, agaricum, absinthium, lada-
num, lini semen, malabathri folium, spica nardi, nar-
dus celtica, uinum nouum, serum lactis, caseus, ficus
sicca.

Quæ calfaciunt secundo ordine. Cap. CC.

Amurca, anethum siccum, sed uiride minus, artemissa
balsanum, elaphoboscum, calamus aromaticus, cro-
cus, thus, mastiche chia, mel, uinum, pix, melissophy-
lum, marrubium, propolis, cucumeris syluestris suc-
cus, scādix, scilla, cardui radix, myrrha, terebinthi cor-
tex foliaq; ac fructus, foenum græcum, chamæleontis
utriusq; radix, chamæpitys, ocymum.

Calfacitoria tertii ordinis. Cap. CCI.

Abrotonū præsertim ustum, lolium, populi nigrae
flores & resina, acorus, amomum, amaraicum, amimis-
um, anethum ustum, anisum, iuniperus, asari radix, sa-
bina herba, ueratrum utrunq; epithimum, menta, ca-
laminthe, thymbra, harundinis uallatoriae cortex
ustus, caroum, casia, cedrus utraque, enici semen, co-
nyza, cuminum, thuris fuligo, foeniculum, melanthi-
um, mei radices, moly siue ruta syluestris, aut besafa,
rhododaphnæ, uinum uetus, origanum omne, ope-
panax, petroselinum, ruta, smyrnium, hyllopus, galba-
num, chamædrys, raphanus, sampsuchus.

Calfacitoria quarti ordinis. Cap. CCII.

A darce, ampeloprason, euphorbium, oleum cedri-
num, costus, cepa, lepidium, sinapi, allium, stru-
thii, radix, tithymallorum succi, & omnia uistoria u-
pædita.

Quæ frigefaciunt.

Cap. CCIII.

Gramen moderate, auricula muris, citra adstrictio-
nem, pira in cataplasmate imposita moderate frigef-
faciunt, balaustrum, rubifolia & germina & fructus
uiridis ac flos ipse. Avena moderate, muscus mari-
nus, glaucum moderate, dorycnion ualde frigefacit,
harundinis sepiariae folia moderate, cicuta summe, li-
chen in petris nascens, papauer omne, mali fructus,
oleæ fructus, & folia, olcum myrteum, scelaminum, ba-
laninum, helixine siue perdicias moderate, panicum,
uiolæ folia & succus, mali persici & citrii caro, fungi
multum frigefaciunt, item omphacii succus, amyllum

S E R M O

moderate, rosaceum mediocriter, sordes ex palestra, eieerbata non sicca, tribulus uterq; raniorum palmæ succus. Samia terra moderate, cimolia terra, naxiæ cotis detritum siue retrimentum, plumbago mediocriter, plumbum, cerussa, sandyx, caseus mollis recens coactus moderate perfrigerat.

Quæ frigefaciunt primo ordine. Cap. CCIII.

Acacia illota, atriplex citra adstrictionem, uinacea, milium, ordeum, platanus, rhamnus, seris.

Quæ frigefaciunt secundo ordine. Cap. CCV.

Acacia lota, plantago, blitum, galla, omphacitis, cucurbita, cucumis, pepo, solanum hortense, lens palustris, alga uiridis, circa prarupta maris littora collecta, psyllii semen.

Frigefactoria tertii ordinis. Cap. CCVI.

Semperuiuum utrunq; portulaca mandragoras, citrii pars acida, polygonum, potamogeton, hyoscyamus qui & florem & semen album habet.

Frigefactoria quarti ordinis. Cap. CCVII.

Succus papaueris, cicuta.

Quæ siccant citra mordacitatem. Cap. CCVIII.

Viticæ semen & folia, amurca, anagallis utraq; aena, plantago, oleum dulce insulsum lotum, fermentum attrahit ex alto ac discutit. Lupinus amarus, hippuris fortiter, isatis, salicis flos & folia cum quadam adstrictione. Quid in & succum ex ipsis faciunt, & pharmacum habent citra mordacitatem siccans ad multa modum. Verum inulto amplioris usus est pharmacum siccans & adstringens, nucis cortex ustus, simulq; tenuium partium existit, milium, cetaurium tenue fortiter siccant, cerasi gummi, liliū, faba, forinsecus imposita, cupressi folia ac reliquæ partes, cyperi radix, nucis pineæ nuclei aqua uacerati, nymphææ radix, siræum siue sapa, quinquefolii radix, polypodium, myrrha, sarcocolla, stæbe, tragacantha, terra omnis, cadmia, asisæ petræ flos humore flaccidas carnes consumit,

S E C V N D V S.

109

pompholyx sæpe usta, calx strenue, oui candidum ac tenue, eadem uis & uitellorum est.

Quæ simpliciter siccant. Cap. CCIX.

Viticis folia & semen, graminis radix moderate, adiantum semperuiuum utrunq; amarantum fluxiones sistit, potum, bryoniæ radix, anagyri folia sicca, pira in cataplasmate imposita moderate, aristolochia, asparagus myacanthinus, asphodeli radix, & magis cinis, balustium ualde, ruborum fructus immaturus, quercus partes omnes, phagi similiter, bulbus in cataplasmate, eryngium, isatis, salicis corticis cinis uehementer, & nabis semen, pæoniæ radix, lauri folia uehementer, & magis bacca, oleum cyprinum, laurinum, panicum in cataplasmate impositum, nasturtium caucalis, pastinaca syluestris siue daucus, lixiuum, præsertim ex cinere ficulneo, brassica, caules autem eiusdem cinerem fortiter siccantem faciunt, crethnum, hlii folia & radix, omphacium, platani cortex & pilulæ moderate, polypodium, amyllum, sal nitrum, gypsum præcipue ustum, cadmia omnis, omnia metallica & lapidea ac terrea, testa cibanorum, coagulum omne, sterces asserum tamen & accipitrum inutile est propter multam acrimoniam, sordes, siue strigmenta, carnes uiperarum, capita mænularum falliarum, cornu cerui ac capra, castorium, ossa usta fortiter, capilli usti, sepia testa, lanæ usta, cancerorum cinis, garum abunde, muria.

Quæ primo ordine siccant. Cap. CCX.

Chamaemelum, iuniperi bacca, caroum ordeum, polenta, crocus, hus, sceniculum, rododaphne, uinum nouum, cucumeris & peponis semen, & radix sicca, fœnum grecum.

Quæ secundo ordine siccant. Cap. CCXI.

Lolium, amatacus, bitumen, anethum, balsamum, uinacea, gingidium, elaphoboscum, calamus aromaticus, thuris, cortex & folia arboris, itemq; semen, mei, mastiche, mel, spica nardi, nardus celtica, uinum erui,

S E R M O

opopanax, pix, chamnus, raphanus, scandix, cardui radix, myrrha, lentiscus, terebinthi fructus & folia, lentes, alga humida & uiridis, malabathi folium, galbanum.

Quæ tertio ordine siccant. Cap. CCXII.

Abrotonum præsertim ustum, acacia, acorus, aloë ammiu, anethum ustum, anisi semen, iuniperus, alarum, absinthium, herba sabina, ueratrum, epithymu, thymbra, calamintha, harundinis sepiariæ cortex ustus, caroum, casta, cedrus, conyza, thuris fuligo, nigella, citrii semen, uinum latis uetustum, acetum, origanum, quinquefolii radix, petroselinum, smirniū, ruta hortensis, marrubium, rhus, sampsuchus, seriphium, hyssopus, chamedrys, chamaeleontis utriusque radix, chamepitys.

Quæ quarto ordine siccant. Cap. CCXIII.

Ampeloprason, oleum cedrinum, sinapi, ruta syluestris allium.

Quæ media sunt inter siccantia & humida. Cap. CCXIII.

Graminis radices in cataplasmate impositæ, oleum dulcissimum.

Quæ primo ordine humectant. Cap. CCXV.

Auricula muris, buglossum, succus glycyrrhizæ, lactuca moderate, uiolæ folia moderate, mali persicæ fructus, fungi, rosacei, satyrium, stratiotes fluuiatilis.

Quæ secundo ordine humectent. Cap. CCXVI.

Portulaca, atriplex, blitum, cucurbita, mali armeniacæ fructus, cucumis, pepo, lens palustris.

Quæ aquosam frigiditatem habent. Cap. CCXVII.

Acacia, auricula muris, portulaca, plantago, atriplex, rubi folia, blitum, muscus marinus, glaucium, dorycnium, uiscum, salix, cucurbita, cotyledon, cicuta, picea arbor, malua satina, papauer, mala præcocia, fungi, platanus, polygonum, potamogeton, sideritis, cucumis cibarius, holoschœnus, cicurbita, tribulus,

Handwritten notes in the left margin:
 h. q. s. p. i.
 et scap. p.
 h. u. r. a. y. a. u.
 L. u. m. i. c. a. m.
 uel carum
 officinæ curi
 n. m. i. t. a. t. u.
 p. m. e. n. t. h. a. s. e. n. i. a.
 p. l. a. n. t. l. e. l.
 c. y. p. a.

S E C V N D V S. 110

lenticula palustris, psyllii semen, plumbum.

Quæ tenuium partium sint. Cap. CCXVIII.

Abrotonum ustum, uitex, scandix, populi nigrae flores & folia, urticæ semen & folia, amomum, acorus, asari radix, bryoniae radix, chamaemelon, aparine, aristolochia, plantago sicca, alphodeli radix, præsertim uita, balsamum, herba sabina, sinapi, rubi radix, glycyrrhizæ radix, oleum uetus, oleum cicinum, elaphoboscum, euphorbium, fermentum, salicis succus, calamintha, calamus aromaticus, harundinis sepiariæ cortex ustus, casta, carpesion, milium, oleum cedrinum, pruni gummi, mastiche, nigella, succus cyrenaicus, opobalsamum, ruta, pistacii fructus, propolis, terebinthus, rosaceum oleum, sagapenum, sampsuchus, selesolis, cucumeris semen, ficus aridæ moderate, flos iunci odorati, cinis, calx, salis flos, hyssopu, sal, alyonium, milesum, nitrum, auripigmentu ustum, gypsum ustum, sulphur, cadmia, pumex ustus, lixiuum, asæ petræ flos, melantheria, misy, æs ustum, chrysocolla, sandix, fucus, adeps leonis ac pardi, itemq; hyænæ ualde, castorium, sepiæ testa uita, lanæ uita.

Quæ crassarum partium sint. Cap. CCXIX.

Plantaginis radix, balausiu, uinacea, zingiber, cumis, cepe, squamæ omnes, sori, alumen.

Corroborantia. Cap. CCXX.

Casta, galla omphacitis, stœchas, palmæ fructus, absinthium, mastiche.

Concoctoria. Cap. CCXXI.

Amomum, uua passa, cera, ladahum, glutinum libanum, crocus, thus, pix, mastiche & gyptia, rosaceum oleum, myrrha, styrax, galbanum, alica, adeps uulnus & uitulinus, butyrum, celsypus.

Suppuratoria. Cap. CCXXII.

Aqua temperatæ effusa fomentum, aqua & olei, temperata, farina triticea, panis, altea, adeps porcinus & uitulinus, butyrum, thus, pix, resina.

Handwritten notes in the right margin:
 q. u. i. t. e. x.
 h. a. m. e. l. o. n.
 p. a. r. i. n. e.
 a. r. i. s. t. o. l. o. c. h. i. a.
 p. l. a. n. t. a. g. o.
 a. l. p. h. o. d. e. l. i.
 b. a. l. s. a. m.
 h. e. r. b. a. s. a. b. i. n. a.
 s. i. n. a. p. i.
 r. u. b. i. r. a. d. i. x.
 g. l. y. c. y. r. h. i. z. a.
 o. l. e. u. m. u. e. t. u. s.
 o. l. e. u. m. c. i. c. i. n. u. m.
 e. l. a. p. h. o. b. o. s. c. u. m.
 e. u. p. h. o. r. b. i. u. m.
 f. e. r. m. e. n. t. u. m.
 s. a. l. i. c. i. s. s. u. c. c. u. s.
 c. a. l. a. m. i. n. t. h. a.
 c. a. l. a. m. u. s. a. r. o. m. a. t. i. c. u. s.
 h. a. r. u. n. d. i. n. i. s. s. e. p. i. a. r. i. æ. c. o. r. t. e. x. u. s. t. u. s.
 c. a. s. t. a.
 c. a. r. p. e. s. i. o. n.
 m. i. l. i. u. m.
 o. l. e. u. m. c. e. d. r. i. n. u. m.
 p. r. u. n. i. g. u. m. m. i.
 m. a. s. t. i. c. h. e.
 n. i. g. e. l. l. a.
 s. u. c. c. u. s. c. y. r. e. n. a. i. c. u. s.
 o. p. o. b. a. l. s. a. m. u. m.
 r. u. t. a.
 p. i. s. t. a. c. i. i. f. r. u. c. t. u. s.
 p. r. o. p. o. l. i. s.
 t. e. r. e. b. i. n. t. h. u. s.
 r. o. s. a. c. e. u. m. o. l. e. u. m.
 s. a. g. a. p. e. n. u. m.
 s. a. m. p. s. u. c. h. u. s.
 s. e. l. e. s. o. l. i. s.
 c. u. c. u. m. e. r. i. s. s. e. m. e. n.
 f. i. c. u. s. a. r. i. d. æ. m. o. d. e. r. a. t. e.
 f. l. o. s. i. u. n. c. i. o. d. o. r. a. t. i.
 c. i. n. i. s.
 c. a. l. x.
 s. a. l. i. s. f. l. o. s.
 h. y. s. s. o. p. u.
 s. a. l.
 a. l. y. o. n. i. u. m.
 m. i. l. e. s. u. m.
 n. i. t. r. u. m.
 a. u. r. i. p. i. g. m. e. n. t. u. u. s. t. u. m.
 g. y. p. s. u. m. u. s. t. u. m.
 s. u. l. p. h. u. r.
 c. a. d. m. i. a.
 p. u. m. e. x. u. s. t. u. s.
 l. i. x. i. u. i. u. m.
 a. s. æ. p. e. t. r. æ. f. l. o. s.
 m. e. l. a. n. t. e. r. i. a.
 m. i. s. y.
 æ. s. u. s. t. u. m.
 c. h. r. y. s. o. c. o. l. l. a.
 s. a. n. d. i. x.
 f. u. c. u. s.
 a. d. e. p. s. l. e. o. n. i. s. a. c. p. a. r. d. i.
 i. t. e. m. q.
 h. y. æ. n. æ. u. a. l. d. e.
 c. a. s. t. o. r. i. u. m.
 s. e. p. i. æ. t. e. s. t. a. u. i. t. a.
 l. a. n. æ. u. i. t. a.

S E R M O

Mollientia. Cap. CCXXIII.

Quæcunq; calfaciunt non tamen uehementer, li-
mul 3, non uehementer siccant: sunt autem talia, seuũ
caprinum, adeps gallinaceus, & porcinus, seuum tau-
rinum & hircinum, medulla ceruina, uitulina, ammo-
niacum thymiana, styrax, galbanum, bdellium, oleũ
ficyonium, oleum liliorum, oleum dulcissimum, cha-
mamelum, althææ radix, cucumeris syluestris radix,
maluæ syluestris folia, mastiche chia, & Ægyptia, tere-
binthina, resina colophonia, opopanax, sordes statua-
rum in gymnasijs, sordes palestrarũ, butyrũ, celsypus.

Quæ indurant. Cap. CCXXIII.

Semperuiuum, portulaca, psyllium, lens palustris,
solanum. Indurantur autem corpora & partes aut ob
siccitatem, aut ob plenitudinem, aut ob congelationẽ.
Si quidem igitur ob siccitatem pars dura fiat, hume-
ctate omni modo ipsam oportet. Si uero ob pleni-
tudinem, euacuare eam ipsam oportet. Si uero ob con-
gelationem fuerit indurata, congelationem modera-
te calfacientibus dissoluere oportet. Nam congelatio
ex frigore est, quæ autem uehementer calfaciunt, mas-
gis congelant.

Exterforia. Cap. CCXXV.

Stercus caprinum ustum & non ustum, omnes tes-
tæ, testa insectorum, sepiæ testa, herinacei terrestri ac
marini cinis, serum lactis, bryoniæ radix, mel, amygda-
la dulcia esui apta, & ipsorum arbor, anagallis utraq;,
anemonæ omnes, plantaginis folia, maxime arida, ari-
stolochia, aron, asparagus myacanthinus, staphis agre-
stis, asphodeli radix, atriplicis semen, absinthii siccus,
bulbus impositus, ueratrum utrunq;, helxine, siue per-
dicias, salicis semen, calami sepiarii radix trita mode-
rate, fabæ caro, lapsana in cataplastmate imposita, li-
chen petrarum, leucocii partes omnes, platani radice
cortex, marrubium, meum, propolis moderate, ulmi
folia, & cortex ac radix, ptissana, terebinthina amplius

S E C V N D V S,

III

quàm mastiche, sagapenum moderate, cucumeres, pe-
ponis partes omnes, cucumeris syluestris radix, beta,
tithymallus, phu, chanæpitis, aleyonia omnia; terra
chia & samia moderate, smiris abunde, cornu cerui,
& capræ ustum, & quæcunq; inueneris nitrosa & ama-
ra, ea omnia meatus expurgare possunt. Quæ uero te-
nuium partium sunt dulcia extergent moderate ulces-
rum sordes, & totius cuticulæ, uelut sunt fabæ, cruũ,
ordeum, lupinus, & similia.

Quæ uasorum oscula aperiant. Cap. CCXXVI.

Quæ oscula uasorum aperiunt, calida sunt nõ ual-
de, & crassarum partium: quæ enim uehementer cal-
faciunt, urunt & crustam inducunt. anemonæ omnes,
cepa, allium, fel taminum, iirini & aracini olei siue un-
guenti fex.

Rarefacientia cutem. Cap. CCXXVII.

Rarefactoria sunt quæ moderate & citra molestiã
calfaciunt, nequaquam uero siccant. Chamamelon,
althæa, cucumeris syluestris radix, costus, libanotides,
nitrum, abrotinum, oleum uetus.

Denfantia cutem. Cap. CCXXVIII.

Aqua frigida, semperuiuum, portulaca, tribulus ui-
ridis, psyllium, lenticula palustris, mandragoræ mala,
& summatum omnia quæ frige faciunt non siccantia.

Corrodentia. Cap. CCXXIX.

Auripigmentum, sandaracha, chrysocolla, cantha-
rides, erucæ pinus, cedria, ueratrum nigrum.

Reprimentia eminentias. Cap. CCXXX.

Elaterium, cucumeris syluestris radix, ochra man-
dragoras, asiæ petræ flos, ostreorum testæ, herinace-
us uterq; uetus unã cum testis suis, hamatites lapis, sic-
cus tritus & ad puluillum redactus faba, squama eris,
chrysocolla.

Cicatricem inducentia. Cap. CCXXXI.

Quæcunq; adstringunt & siccant, alumen, galla
omphacitis æs, ustum, præsertim lotum, malicorium

S E R M O

aridum, recrementum, plumbi, spuma argenti, helcyf-
ma id est, argenti recrementum, plumbum ustum, tes-
ta intertorum omnium testæ, vitrum, pumex præfer-
tim ustus, & uino extinctus, specularis lapis ustus, ce-
russa, pompholyx, spodiū lotum, chryfocolla, stibiū
ustū, diphryges, sarcocolla, omnia prædicta si ulceri-
bus insperferis, ipsa cicatrice includes. Verum cum
mordacitate cicatricem inducit atramentum sutoriū
ustum, cadmia, squama æris ac ferri, præsertim stomo-
matis, ergo, calx usta & lota.

Exulcerantia in superficie. Cap. CCXXXII.

Rubi canini folia, betæ radix, allium, pulegium, hyf-
sopum, origanum, sepiæ testæ, asphodeli radix, semē
lini, & salsa, & acria, & amara.

Vltoria. Cap. CCXXXIII.

Cantharis, diphryges, fex aceti usta, anemona puni-
ceum florem habens, allium, cinis, præsertim ficulnus
nitrum assatum, æs ustum, alumen, buccinorum testæ
ustæ, menularum capita, auripigmentum, staphis
agrestis, granum chidium, sinapi, pyrethrum, calx nō
extincta urit, extincta crustam inducit.

Attractoria. Cap. CCXXXIII.

Anemona omnes, anagallis utraque, dictanus, cis-
cer, tapfia, ciclaminos, narcissi radix, propolis forti-
ter, fermentum, stercus omne, sagapenum, succus
cyrenæicus, & medicus, sylphii succus & radix,
spati quo aucupes utuntur, & semen, & uirgarum
succus generole, terebinthina magis quam alia res
na, sulphur, stercus bubulum, præsertim si eruo-
bues pascantur, calaminthe in cataplasmate im-
posita, costus contritus cum oleo, fortiter autem
trahit uiscum.

Discussoria. Cap. CCXXXV.

Abrotonum, agaricum, adiantum, ægilops, urticæ
semen & folia, sambucus, ebulus, chamæmelon, anisi
semen, aristolochiæ radix, asphodeli radix præsertim

S E C V N D V S. 112

usta, atriplex, bulbus, herba sabina, muscus qui splans
chnon & hypnon græcis appellatur, daucus, althæa,
oleum dulce, oleum uetus, oleum raphaninum &
cicinum, thapsia, calami sepiarii cortex ustus abun-
de discutit, brassicæ folia, lili folia & radix, la-
danum, mercurialis, malua syluestris, mel mali persi-
cæ folia, & germina, rhododaphnæ, grossi ficus syl-
uestris, mastiche chia, opobalsamum, succus cyrenæi-
cus uehementissime, paliuri folia & radix, ruta, pix,
marrubium, terebinthina, rosaceum oleum modera-
te, sordes à statuis, sordes palæstrarum, quæ patos
græcis dicitur, sampsuchum, cucumeris syluestris ra-
dix, myrrha, caricæ aciores amplius quam grossi,
beta citra calcificationem, fortior est autem alba, galba-
num, sal præsertim ustus, salis flos, nitrum, halcyonia
omnia, terra samia, hyoscyamus, caseus tener ex acis
do lacte moderate, butyrum, coagulum omne ster-
cus omne ualde, œsypus moderate, carnes uiperarū
fortiter, adeps præsertim leoninus, ossa usta eorundē
leonum, & omnium aliorum cinis.

Adstringentia. Cap. CCXXXVI.

Oleaster, piraster, lētiscus, apii, semperuiuum, pae-
pauer, cytilus, aloë, urtica, uinacea, pira, crocus, al-
thæa, terebinthus glans, hyoscyamus, hederæ, nym-
phæa, palmæ, oui vitellus assatus, paliurus, hippuris,
sanguis concretus, ligustrum, œnanthe, brassicæ
bis cocta, coagulum leporini, sponsia usta, rhamnus.
sunt & multa alia adstringentia, q̄ oibus nota existunt.

Quæ semen generant ac prouocant in ci-
bis ac medicamentis, & cibis medica-
mentariis, Cap. CCXXXVII.

Ex edulis omnia quæ amplius nutriunt & ins-
stant, item medicamēta omnia siccata & calida. Ita-
que bulbi & cicer, & nucis pinæ, fabæq̄, ac ficus,
edulia sunt multum semen generantia. Scincus
autem, & satyrion, ac similia, medicamenta sunt.

*Ant. comen
bulbi, qui lac
cyrenæicus ab
est a riuo
inquit cum
aliquo Ammado.
in 1111. Thopht.
lib. 6. cap. 3.*

Adstringentia

S E R M O

Edulia aut simulq; medicamenta sunt, lini semen, eruca, & horminum.

Quæ semen inhihent. Cap. CCXXXVIII.

Semen inhihent omnia quæ frigefaciunt edulia ac medicamenta, itemq; quæ crassefaciunt & cōdensant. uelut lactuca, cucurbitæ, blitum atriplex, cucurbita mora, melopepones. Quæ uero siccant, ne ab initio quidem generari semen permittunt, etiamsi calfactoriam naturam habeant, uelut est ruta. Si uero calida non fuerint, multo magis siccant, & semen generari non sinunt, uelut nymphææ radix.

De alimentorum uiribus. Cap. CCXXXIX.

Sanitatis studiosum si quid aliud, alimentorum uires nosse oportet. itaq; ea quæ attenuatoriam uim habent, angustos transitus obturatione liberant, & uiscosa infarta expurgant, ac crassa secant. Verum qui in ipsorum esu perseverant, serofas & biliosas superfluitates congregant, & si quis adhuc amplius perseveret, atrabiliarium sanguinem reddet. Quare ab assiduo ipsorum usu abstinere oportet, præsertim eorum quæ temperamentum biliosum habent. Solis enim his qui pituitam & crudum humorē uiscosumq; ac crassum coaceruarunt, talia conueniunt. At uero crassefaciente uis prædita, multum alunt, & si in uentre ac iecore probe concoquantur, sanguinem boni succi generant, lienem autem & iecur obturant. Ex his uero quædam crassi tantum succi sunt, uelut lenticula: Quædam uero uiscosi, ut malua, quædam crassum simulq; uiscosum succum possident, uelut est caro testa intestorum.

Securior itaq; est diæta & uictus attenuatorius ad sanitatis conseruationem, præ crassefaciente. uerū qui modice alit, firmitatem non addit corporibus neque robur, & oportet aliquando etiam multum nutritia moderate assumere, ubi firmitatem acquirere uoles. Cæterum citra periculum crassa diæta uti possunt, qui exercitiis dediti sunt, & qui dormiunt, quan-

tum

S E C V N D V S.

tum uolunt. Omnes autem qui ante ciborum acceptationem exerceri non possunt, alimenta crassi succi uident, maximum enim ad sanitatis conseruationem malum, perpetuum ocium existit, quem ad modum contra moderatus motus maximum bonum. Omnium porro eduliorum optima sunt, quæ inter attenuantia ac crassefacientia medium locum obtinent, & sanguinem substantia ac compage moderatum generant. Itaque tale alimentum corporibus nostris conueniens est. nociuum uero crassi succi, & propterea semper fugiendum. Quin & alimentorum, uarietatem sumere oportet, præsertim si ex contrariis uiribus ac facultatibus conuiterint, itaque enim assumpta probe concoquantur.

Attenuatoria alimenta. Cap. CCXL.

Allium, cepe, nasturtium, porrum, sinapi, piper, silybium, pyrethrum, origanum, calamintha, hyssopus, silybium, pulegium, thymus, satureia uiridis accepta, sicca enim medicamentum est. Ab his proxima sunt eruca, sio, apium, petroselinum, ocimum, raphanus, brassica, beta, feniculum, coriandrum, ruta, anethum, ligusticum, cuminum, capparis & terebinthi fructus, carui semen, anisi, dauci, & omnium odoratorum, & acrim ac palam calidorum semina, uerum fortiter attenuat rutæ semen, ac cannabis, ut medicamenta de cetero existant. Ex cerealibus seminibus attenuanti dignum solum ordeum conuenit, deinde panes cibano ceteri triticeæ, a reliquis abstinendum, præterquam: si quis per longius interuallum pisum, aut lentem gustare uelit: plurimum aut eduliorum usum pro attenuantis utilitatis ratione suppeditant pisces petrosi & motanæ nolucres parua, in uniuersum. n. omnia exercitata meliora sunt in exercitatis, & sicciore uictu uictoria, & puræ ac tenuem acré inspirata, & ex piscibus quæ mollè simulq; friabile carnè habet reliquis præstant. Nam quæ dura aut uiscosam habent, ab his penitus abstinendum est.

A E T.

p

S E R M O

Habes autem notas carnis omnis animalis, friabilitatem ac molliciem, & quibus sanè utraque affuerit, ad satietatem edere licet, quibus altera tantum, edere quidem expedierit aliquando, sed uitanda satietas est. Neque gallinas prohibeo si quis exercitio utatur, neque columbas, neque turtures, maxime si in agro degant, ac montanis locis. Oportet autem non recens mactatas, sed unam minimum diem seruatas à mactatione edere, non solum turtures & gallinas, sed etiam perdices, & omnia quæ moderate duram carnem habet. Sed & falsi pisces abunde attenuant, & crassos ac uiscosos humores secant, eligendi sunt autem & ex his qui mollem carnem habent. Nam cetacei generis uitandi sunt. Præstat & plurima edulia aceto & aceto mulso præparata accipere, & sale prius condire quantum eius fieri potest. Neque læsionem incurret, qui fructus porum alium mollientes acceperit. Væ tarde transerunt deteriores sunt, & magis si duri fuerint. Quare ex his ne gustare quidem oportet, præter eos qui repositi apti sunt, uelut pira & mala, & uuarum non pauca genera: molliores autem magis edere expedierit, qui uero ualde austeri & acerbi sunt, ad hanc diætam inepti existunt. Omnium maxime autem aptæ sunt carica, & nuges, & pistacia, & amygdalæ subamaræ. Cæterum oliuas neque laudo, neque uitupero. Veri ex dulcibus non solum eduliis, sed etiam potionibus, mel ferè solum ex æte tenuem succum generat: Vina quoque tenuia & alba crassos humores secant, & per urinas expurgant. Vtilissimum uero ad extenuantem uictum est acetum mulsum.

Crassi succi alimenta. Cap. CCXLI.

Panes furnacei, & siliginei, & non pbe præparati, placentem ex musto & similigine, itemque liba, & omnis placenta non fermentata ex tritico, & quæcunq; eius generis inde parantur. Sunt etiam similago, ac alica, latis crassi succi, amyllum uero moderate. Sunt

S E C V N D V S.

114

& dolichi crassi succi, & lupini, & interna lentis caro, nam cortex exterforium quid possidet, itemque fabæ frictæ, & pisces molles appellati, loligines, sepia, poly-podes, & cetacei generis, ex quo sunt & thunni, moderatiore autem ipsis sunt pelamides. Multum crassi succi sunt ostrea, & buccina, purpuræque ac chama, paretella, pectines, pinna, & omnia testa intacta, anguilla ite ac cochlea, bubulæ carnes, caprina, cernina, lepocrina, suillum hepar, rhenes, testes moderate, lac cocti, casei oes, uerè recetes & ex acido lacte minus, oxygala, ptogala quæ & pyriopto uocatur, oua ad pfectam cõcretionem cocta & magis adhuc assata, atque amplius etiam fricta in sartagine, palma, castanea, bulbi, rapa, fungi, tubera, nuges pineæ, conii ac strobili appellati, ficus non probe maturæ, citrii caro, cucumeres præsertim uberius in gesti, mala nondum matura, uina dulcia quoque sanguinè crassum generant, & his amplius sapa, & uinum nouum, uinaque crassa ac nigra.

Media inter attenuatoria & crassefacientia. Cap. CCXLII.

Panes optime præparati, carnes gallinæ, phasia non, perdiciu, colubar, attegenarum, & paruarum auiularum omnium, optima edulia sunt. Insuper piscium petras ac littora & altum pelagus incoctentiu, gobiorum, murenarum buglossorum, & omnium consimilium, qui neque uiscositatem neque graueolentiam in cibo repræsentant. Item ficus, pepones, & ex syluestribus oleribus seris, id quod commune pluribus genus existit, singulorum autem speciales appellationes sunt apud Atricos, uelut lactuca, chodrile, gingidium, & alia infinita syluestria olera quæ seridis nomine ueniunt. Eius generis est & asparagus palustris, iteque myacanthinus & chama daphnes, ac bryonia. Vinum item fuluum simulque dulce ac pellucidum, quale est ariusum, & lesbium, & dulce falernum, ac molites. Hæc non bonum & moderate crassum sanguinem generant.

S E R M O

Quæ uiscosum sanguinē generant. Cap. CCXLIII.

Triticum, graue, densum, & in alto flauum, uiscosum succum generat: leue autē & rarum & intrinsecus albu, minus uiscosum humorē, generat. Est & similia quo itē q; halica satis uiscosa. Itē tendines, præsertim in musculorū extremitatibus, aponeuroses græcis appellati, & partes circa labra, & lingua, suilla quoq; caro, & agnina, sesami item, semen & palmulæ pinguiore.

Quæ crudum humorē generant. Cap. CCXLIII.

Palmulæ uirides uescentes crudis humoribus implet, & rapa, & testa intestorum caro, si diutius cocta salsum humorem deposuerit, & pisces molles appellati, uelut sepia, polypi, & alia huius generis: item cetaceum genus in mari, quapropter antea salsa hæc in usum cibi ueniunt. Talia sunt & intestina, & uetres & uulua quadrupedum, & acidum lac, lupini, uua in uentre retenta.

Quæ frigidum humorem generant. Cap. CCXLV.

Qui se cucumeribus ualde expleant, frigidum humorem coaceruant. Insuper & qui uentres ac intestina & uulua quadrupedum animalium ingerunt, & lac acidum, & mala nondum matura.

Quæ atrabiliariū succum generant. Cap. CCXLVI.

Carnes bubulæ, caprinæ, & magis taurorū ac hircorū, & adhuc amplius ouiu ac leporū, ac suum syluestrium, carnes itē salæ quadrupedū animaliu. Ex marinis piscibus thunni, balæne, & omnia cetacei generis, cochleæ, brassicæ, arborū germina, muria, & acida muria condita, uelut lentilci, & terebinthi. Itē cinaræ caro, & lens eduliu est maxime atrâ bilē gignens, & post hæc surfuracei panes, & q ex tipha ac aliis uitis seminibus fiunt, & casei antiq, & uina crassa ac nigra.

Quæ biliosum humorē generant. Cap. CCXLVII.

Siliquæ, item cinaræ succus amaram bilem gignit, præstat itaque ipsam seruata in cibo sumere. Mel quoque facile in bilem transit. Omnes quorū

S E C V N D V S.

dulcis saporis succi, materiam flauæ bili præbent, item q; dulcia uina.

Quæ superfuitatibus redundant. Cap. CCXLVIII.

Palmulæ, anseres, pisces, exceptis petrosi, uiscera omnia, medulla, spinæ dorsæ, cerebrum, uicula palustris & stagnorum, cicer, fabæ uirides, faba Aegyptiæ porcelli recens nati, ouilla caro, & omnium iuniorum animalium, & ociose uiuentium, pisces fluuiales & palustres, & qui in limosa aqua degunt, item omnia cetacei generis in mari.

Quæ superfuitatibus careant. Cap. CCXLIX.

Colla animalium, caudæ, alæ, syluestrium animaliu caro, & eorum quæ siccis locis degunt.

Multum nutrientia. Cap. CCL.

Suum domesticorū carnes ex omnibus eduliu optime alunt, cerebrum bubulū, testes, cor, medulla spinalis, itē q; reliquæ, anserum alæ, & magis gallinarum omnium uolucrum uentres, cochleæ præsertim tercoctæ. Ex testa intestis quæ duras carnes habent uelut purpuræ, buccina, & similia, gammari, paguri, cancri, locustæ, squilla, & consimilia. Itē molles appellati pisces, uelut polypi, sepia, loligines, & cōsimiles, ex cartilagineis, torpedo & pastinaca moderate, squatina uero magis, nulli & gobii minus. Lac crassius quidē magis liquidius minus. Ex panibus siligineus maxime alit, deinde simlagineus, tertio loco est cui surfur non decesserunt. triticū coctū, siligo, alica. fabæ carnis habitum nō adstrictū & densum faciunt, sed laxiorem. cicer magis nutrit, phaseli & ochri magis sœno græci, dolichi quos lobos uocant græci non pisces minus nutriunt, castanæ, lens, palmulæ dulces, uua pasæ dulces, ac pingues, rapa, bulbi maxime alit & præsertim bis cocti. Mel despumatum & ad distributionē aptū est, uinum omne nutrit quod crassum est. Rubra itaq; & crassa ac adstringentia, magis alunt. minus uero his alba simulq; crassa & austera. Omnium minis

S E R M O

me alba & tenuia, omnia item crassi succi si probe cō-
coquantur, ualde alunt.

Quæ parum nutriunt. Cap. CCLI.

Extremæ animalium partes, uulua, uenter, intesti-
na, caudæ, aures, pinguedo, adeps, omne uolucrum
genus minus alit, terrestrium generi comparatum, ca-
ro quoque animalium annosorum minus alit quàm
augeſcentium. Piscium eſus sanguinem tenuiorè ge-
nerat. Ex testa intestis quæ mollem carnem habent,
uelut ostrea minus alunt, panes ordeacei, polenta or-
deacea, panes fursuracei & sordidi omnes ac loti, amy-
lum, maza ex polenta ordeacea, auena, milium, eoq;
magis panicum, oryza, fabæ uirides, semen papau-
ris, mora, amygdala, plſtacia, pruna, persica, armenia-
ca, præcocia, oliuæ maxime drupæ, nuces auellanae,
& magis adhuc regie, serica, corna, pruna syluestria,
mora rubi, capparis & magis sale condita, terebinthi
summitates, brasica, beta, raphanus, sinapi, aspara-
gi omnes, pastinaca, daucus, carus, cepa, allium, porrū
crudum quidem nullum penitus alimentum præbet,
bis uero aut ter costum paucissimum, punica mala,
pira, cucurbita, uua passæ austeræ & non pingues.
Porro media quodam modo sint inter parum nutri-
tia, phaseli, ochri, cicerculæ. ficus autem non similiter
ut reliqui fructus parum nutriunt, uerum laxam car-
nem faciunt. Uua uero minus quàm ficus laxam &
humeſtam carnem alunt.

Quæ boni succi sunt. Cap. CCLII.

Optimi succi est optimum lac ferè inter omnia q̄
in cibo accipimus. optimum autem lac est animalium
bonæ habitudinis, statim ubi multum fuerit calidum
adhuc potū. Qua tremètia & sorbilia gallinæ ac pha-
sianorū, uolucres & pisces ferme oēs boni succi sunt,
exceptis his qui in paludibus ac stagnis & fluminibus
limosis ac turbidis degūt. Verum odore & gustu co-
gnobiles sūt: Nā foetidi & insuaues ac mucosi sunt,

S E C V N D V S. 116

propterea qđ in uitiosa aqua degunt. Carnes autem
quadrupedū animalū si probe cōcoquantur, optimū
sanguinē generat, maxime si bono succo prædita sint
uelut est suillū genus. at uero oēs circa labia partes,
alixq; extremitates, & alæ uolucrū, intestinaq; & uul-
uæ ac caudæ, minus boni succi sunt q̄ carnes, glā dulce
aut pbe cōcoctæ, similiter ut caro boni succi sunt, cor
nō est mali succi, pedes suilli meliores sunt q̄ rostrū &
aures, syluestriū quoq; animalū carnes meliorē suc-
cū q̄ domesticorū habent, panis purus pbe præpara-
tus boni succi est, alica itē, & ptisana pbe præparata,
fabæ, castaneæ nō habēt malū succū, ficus matura, &
uua matura itēq; pēstis rephēdi nō merētur, caris
cæ statim quidē in corpus digerēt ac distributæ, boni
succi sunt. uerū si in uentriculo morētur mali succi si-
unt, & pediculos generant, si uero cū nucibus edan-
tur, bonū edulū existūt. Cæterū si quis ficus & caris
cas assidue in cibo sumat, nō parū lædetur. Lactuca
ut olus sanguinem bonum gignit, & ab ea intubi. Vi-
na odorata boni succi sunt sed omnium optimi succi
est salernum dulce & molites.

Quæ mali succi sunt. Cap. CCLIII.

Ab omnibus mali succi edulīs abstinēdū cenſeo,
etiam si facile cōcoquantur. Latēter. n. diutiori tēpore
uitiosus humor in uenis ex ipsis cōgregatur, q̄ leuissi-
ma putrefactionis occasione arrepta, malignas fe-
bres gignit. Est autē maxime uitiosi succi caro ouilla
ac caprina, pessima uero hircina, deinde arietina, po-
stea taurina. In oībus his præstāt castratorū carnes. Se-
niorū autē animalū pessimæ sunt: Caro leporina cras-
siorē quidē sanguinē generat, uerū meliorē ad succi
bonitatē q̄ bubula & ouilla. nihilominus tamē & ipsa
mali succi est, itēq; ceruina, rhenes & testes pfectorū
animalium mali succi sunt, exceptis gallis. Item cerebrū
& medulla spinalis, exceptis gallis, lien, oua in sartagi-
ne fricta, caſei ueteres, boleti, amanita, foenogracæ

S E R M O

cum, lens, auena, cicer non est boni succi, olyra uero tanto deterior est tritico, quanto melior est q̄ titha & auena, panicum, milium, & similia non sunt boni succi dracões, calionymi, scorpii, tracuri, mulli, orphi, glauti, zygænæ, congru, phagri, & quæcunq; alia cetacei generis in mari animalia omnia mali succi sunt. Item omnes fructus subcaniculares mali succi sunt, mala nondum matura, pira prius quàm concoquantur, pefica, mala punica, melspila, corna, pruna syluestria, filis que, & terebinthi fructus, cinara præsertim ubi dura fuerit, cucumeres, pepones, cucurbita his quidem melior est sed & ipsa in uentre corrupta satis mali succi euadit. ficus & caricæ minus quàm alii subcaniculares fructus malum succum habent, uerum his qui in ipsarum esu perseverant, non ualde bonum sanguinẽ gignunt, unde & pediculorum copia ex ipsis consequitur. Ex oleribus nullum boni succi est, in medio boni ac mali succi sunt lactuca, intubi, malua, bliti, atriplex. Radices plantarum olerum generis mali succi sunt quæcunq; acres, uelut ceparum, porrorum, alliorum raphanorum, & dauci. Medio loco sunt rapum & carri appellati radices. Ocimum pessimi succi est. rapum crudum, brassica, bulbi non probe cocti. At uero allium & cepæ ac portum bis cocta humioris malignitatem deponunt. Cæterum extreme mali succi sunt olera quæ syluestria appellant. Vina crassa simulq; foetida & iniucunda ac austera mali succi sunt, quale est biethinum quod in magnis doliis apportatur. nã quod in paruis affertur, neq; boni succi neque mali existit.

Quæ facilia concoctu sunt. Cap. CCLIII.

Panes bene preparati pisces petrosi omnes, gobio, torpedo, pastinaca, si uolucrum generi comparatur, uolucrum caro terrestrium generi comparata concoctu facilius est, præsertim perdicis, attagenæ, columbæ & phasianorum, alæ anserum, magisq; gallinæ, & in summa præstant alæ saginatorum & iuniorum,

S E C V N D V S.

117

pessimæ autem sunt gracilium & seniorum. iecur anserum sero lactis saginatorum, itemq; testes gallorum similiter nutritorum facillime concoquantur. Carnes suillæ concoctu idoneæ sunt, in uigore ætatis consistentibus & laborantibus porcorum uigorosorum, reliquis eorum qui adhuc crescunt. Vituli meliores coctu sunt quàm boues perfecti, & hoedi quàm capræ. In uniuersum autem omnium adhuc augescensium caro facilius concoctu est quàm decrescensium, & animalium in siccylotis degentium facilius coquitur quam aliorum. Nux regia magis concoquitur quàm atellana, bulbi bis cocti melius coquoquantur, oua tremientia & sorbilia, lactuca, intubi, malua, cucurbita cocta, si non corrumpatur, una dulcior facilius quàm austera. Facilius autem concoctu est quicquid unicuique iucundum est.

Quæ ægre concoquantur. Cap. CCLV.

Caro caprina, bubula, ceruina, pessime autem concoquitur hircina, deinde arietina, postea, taurina, pessima est & seniorum animalium caro. sues quæ senes fibrosam, & siccam, & propterea ægre concoctilem carnem habent. Venter ægre concoquitur, item intestina, uulua, cor, iecur, aures, cauda, rhenes, cerebrum, medulla spinalis, & perfectorum animalium testes, anseres, exceptis alis, palumborum & sturnorum ac merularum & paruorum uolucrum caro durior est, atque his magis sturturis antiqui, & anatis, ægrius tamen adhuc concoquitur & fibrosior his est pauonis & otidum caro. uentriculi quoque uolucrum omnium ægre concoquantur, propter substantiæ duritiã, falso enim quidam laudant uentrem struthocameli ac mergi. Cochleæ item & lac acidum, caseus uetus, recens autem & maxime ex acido lacte melior est, purpurarum caro ac buccinorum, aliorumq; testaceorum dura carnem habentium, gammari, locustæ, canci, paguri, squillæ, & omnia huiusmodi, post

S E R M O

lypi, sœpię, loligines, & omnia molli cute prædita, rana, leuirata, squatina, dracones, cuculi, callionymi, scorpi, trachiri, oua cocta, fricta, triticum coctum, polęta, tipha, auena, fabę, dolichi, phaseli, cicerula, cicer, oryza, lupini, panicum, milium, & quęcunque huiusmodi, lens, sesamum, castanę, mala, pira nondum matura, ficus non matura, uua acidę & austerę, palmulę omnes, filiquę, ocymum, rapum crudius, bulbi crudiores, pastinaca, daucus, carus, & omnes olerum radices, ipsęq; olera uniuersa, excepta lactuca & intubis uina crassa & noua a gre concoquuntur, uerum multo magis concoctioni resistit aqua.

Quę stomacho commodant eumq; roborant. Cap. CCLVI.

Palmulę austerę, mala cydonia, oliuę muria conditę, aptiores tamen sunt aceto compositę uua pastę austerę, uua in uinaceis reposta. nux regia hac parte auellanę præstat, multoq; magis si cum caricibus matur, gingidium scandici simile, est ualde stomacho commodum, tum crudum, tum coctum comestum: longiorem autem cocturam non sustinet, cinara, sinapi, raphanus, rapum, nasturtium, asparagus palustris chama daphnes, oxyacantha & bryonię, bulbus appetentiam cibi excitat, itemq; capparıs sale condita, citrii pars externa corroborat stomachum medicamentis loco sumpta. Vinum austerum osuentris roborat itemq; uentrem ipsum præsertim calida interperie affectum.

Quę stomacho incommoda sunt. Cap. CCLVII.

Beta stomacho incommoda est, adeo ut & morbum inducat si uberius comedatur, ocymum, rapum crudius, blitum, atriplex, si non cum aceto ac oleo & garo sumatur, foenumgręcum stomachum subuertit itemq; sesamum. Lac frigidum habentibus uentrem acelcit, calidum habentibus in nidorem transit. Merito itaq; nociuum est febricitantibus, & si quis amplius

S E C V N D V S.

118

cum melle sumat, uomitum ciet, pepon non probe concoctus, cholericos, id est bilem superne ac inferne efficietes facere solet. Similiter & melopepon, omne cerebrum stomacho incommodum est, & nauosum uelut etiam osium medulla. Vinum nigrum & austerum facile acelcit, & uomitum concitat. Item crassum & nouum.

Flatus expertia.

Cap. CCLVIII.

Cuminu, ligusticu, uiticis semę, canabis semę, fabę frictę, bulbi diutius atq; iter cocti & ex oleo cũ aceto comesti, mel qđ in coctura omnę spumę deposuit flatus discindunt panes ordeacei. Media porro inter flatus expertia ac flatuosa, sunt pisa, phaseli, ochri cicerula. Flatuosa. Cap. CCLIX.

Cicer, lupini, panicum, milium, & huiusmodi, fabę lobi siue dolichi, minus tamen fabis, maza ex polęta succi omnes, præcipue cyrenaicus, silphii succus ac radix, sicuum flatus modico tempore durat propterea quod facile aluo subeant, quę uero exacte matura sunt, propemodum nihil offendunt, similiter ut caricę, palmulę uirides flatuosa sunt, rapum crudius, lac facile in uentre inflatur, bulbi crudiores, mel non perfecte coctum. uina dulcia flatum tarde transeuntę generant, item dalcia simulq; austerę. mustum itidem hoc est uinum nouum.

Quę extergent, secant, obturatione liberant. Cap. CCLX.

Pisana extergit, itemq; foenumgręcum, melopepon, uua passę dulces, fabę, cicer, magisq; nigrum, capparıs satis tenuiu partium est, & extergit, & expurgat ac obturatione liberat, maxime ex aceto multo aut ex oleo & aceto, præ reliqs omnibus cibis comesta, betę succus extergit, & magis ubi cum sinapi & aceto comedatur. bulbi attenuatorię uim habent & obturationes aperientem, cepę, allia & porri attenuat & secant crassos ac uiscosos humores, serum quoq;

S E R M O

lædis humorum crassitiam attenuat, ficus extergent, quapropter multa arenosa de rhenibus expurgant. Caricæ attenuant ac secant & rhenes expurgant amygdalæ extergent & attenuant, purgant; uiscera, & humorum per sputum reiectiones ex pectore ac pulmone expeditores faciunt, pistacia robori ac sanitati iecinoris conducunt, & ad purgationem humorum id obturantium iuxta exitus ipsius, raphanus attenuatoriam uim habet. Mel tenuissimarum partium est, maxime quod ex calidis ac ficcis plantis natum est, quapropter etiam aqua mulsæ ad sputorum reductionem commodat. A cetum mulsam non penitus uiscosa ac crassa facile educit, & uiscera citra molestiam expurgat. Valde autem commodat his qui crassum humorem in pectore ac pulmone coarctuarunt. Vina tenuia ac uetera cum acrimonia ad id conferunt. At uero aquosum, hoc est album & tenuissimum aptum est ad humorum ex pulmone educationem, roborat enim & humores humiliores reddit ac moderate scindit. Vinum dulce in morbis acutis reficiendis uiribus accommodatum est, uelut in peripneumonia & pleuritide, concoctione morbitam facta.

Quæ obturant. Cap. CCLXI.

Lac modicum feri habens, & multum de caseo, notatis tui usus est, si quis in eius esu perseveret. Nam lædit rhenes, qui alias ad calculorum generationem aptitudinem habent, & iecinoris obturationes faciunt his qui eas pati alias solent. Caricæ hepatis ac splenis inflammato nociuæ, uelut etiam ficus, omnia quoque dulcia splenem ac iecur lædunt. Apta mulsæ incommoda est his quibus uiscera indurata, aut laxo tumore occupata, aut inflammata in tumorem eleuata sunt. Palmulæ pingues obturât, & præsertim crudæ, omnia ite liborū genera, & ex similigine præparata, obturant & splene augent, & calculos in rhenibus gene-

S E C V N D V S.

119

rant. Similiter & triticea farina cum lacte, Alica quoque inepta his qui iecur obturationi obnoxium habent, & rhenes calculo generando aptos. Vinum dulce obturat, & uiscera auget siue in flat.

Quæ tardi transitus sunt. Cap. CCLXII.

Omnia liborum ac placentarum genera ex similigine facta, transitus tardi sunt, fabæ frictæ, panes purilens cortice detracto, cerebrum, medulla spinalis, iecur, cor, triticum coctum, oua assuta, fricta lupini, phaselii, pila, sesamum, mala, pira nondum matura, siliquæ uina dulcia, & magis austerius & nigrum, citra dulcorum. item omne crassum ac nouum. Aqua autem adhuc tardius transit.

Quæ facile corrumpuntur. Cap. CCLXIII.

Perfica, armeniaca, præcocta, & omnes subcanticales fructus, qui humidum temperamentum habent, in uentriculo corrumpi solent, ubi non probe & cito aluum subierint. Omnia porro mali succi, humida autem & lubrica, ac facile subire potentia, præ aliis edere oportet. Sic enim & ipsa cito subeunt, & alia deducunt. Si uero postremum accipiantur, etiam alias humul corrumpunt.

Quæ difficulter corrumpunt. Cap. CCLXIII.

Chamulæ parua, purpuræ, buccina, & quæcumque testa intacta duram carnem habent, dantur corruptibilibus cibum, præ humorum uitiatione, ita ut bis aut tertio aqua optima, coquantur, semper in aliam puram feruentem translata, ubi prior salsa reddita fuerit. Sed & gammari ac paguri cancrique ac locustæ, & squilla, & quæcumque eius generis, carnem habent ægre corruptilem, similiter ut testa intacta duræ carnis.

Quæ uentrem subducunt. Cap. CCLXV.

Lenticula, brassica, ex marinis testa intacta, & cochleæ compositam naturam habent ex contrariis facultatibus. Ipsum enim solidum uniuersumque corpus, transitus tardi est, & uentrem sistit. uerum humi-

S E R M O

ditas ad excretionem iritat. Si quis igitur lenticulam aut brassicam, aut aliud quid ex prædictis coquat, deinde decoctum ipsum oleo & garo ac pipere condit, & postea cui uelit bibendum præbeat, palam conspiciet ex ea potione uentrem subduci. Sed & herinas ceorū marinorum ac conchularum omnium, itemque gallorum ueterum iuscula uentrē subducunt. At uero si brassicam aluum subducere uelimus, cacabo in quo cocta fuerit prope posito statim extractā, in oleū ac garum mittimus. Neque enim ualde ipsam coquere oportet. Panes furfuracei uentrem subducunt, scoeni græci succus coctus cum melle acceptus, commodus est ad subducendum omnes uitiosos humores in intestinis contentos sed modicum esse oportet mel quod ammiscetur, ne morsum stomacho insingat. Oliuæ salæ subducunt præ reliquis cibus comestæ. Lac quoque quidius est, eo magis subducit, crassum, minus. Seru uero lactis ualde emollit uentrem. Iniciendum est ad ipsum mellis optimi tantum quantum satis est ad codiendum solum modo, ne stomachus subuertatur. iuxta eandem rationem & salem indere oportet, ne gustus offendatur. Animalium ualde iuuenum carnes facilius aluo secedunt, similiter & cartilagine piscium generis torpedo & pastinaca moderate secedunt. beta quoque moderate subit, & recens caseus cum melle atriplex, cucurbita, pepones, melopepones, ficus, carica, nux passæ dulces, præsertim humidæ, mora, ante reliquum cibi sumpta, nux adhuc uiridis, ad excretionem commoda est, in modo etiam sicca, aqua præmacerata, & pruna sicca, similiter aqua, aut aqua mullæ præmacerata edantur. etenim plus mellis habentia uentrem multum molliunt, etiamsi quis sola ipsa comedat, sed multo amplius si aquam mullam insuper forbeat, uentris subductioni conferent, cæterum à sumptione talium, uinum dulce bibere oportet, & pauco tempore interiecto pendere. Porro mora, cerasa, præ-

S E C V N D V S.

120

cocia, persica & omnia humecta, & aquosa, & in tota quæcunque nullam fortem qualitatem gustui aut olfactui offerunt, ea medicæ quodam modo facultatis inter subducentia ac suppressoria aluum existunt. Mel solum non coctum si quis delingat, probe aluum ducit. aqua mullæ item parum aut omnino nihil coctæ aluum subit. uinum dulce confert ad uentris excretionem. Mustum aluum emollit ac subducit.

Quæ uentrem suppressunt. Cap. CCLXVI.

Palmulæ austeræ, uux passæ austeræ, mora rubi, pruna syluestria, poma adstringendi uel prædita, pira, mala punica. similiter gammari, paguri, cancri, locustæ, squillæ, & quæcunque alia eiusmodi molli testatorum, minus quidem quam testa intacta uentrē suppressunt, uerū habent etiam hæc ipsa salsum in se humorem, quem ubi in aquam deposuerint, uentrem sistunt uelut ostreorum & testa intactorum caro. Lenticula item & brassica bis coctæ uentrem sistunt. & ubi humidam aluum siccare uelimus, quum iam moderate cocta esse uideatur brassica, prima aqua diffusa, alia calidam statim affundimus, deinde rursus in illa ipsa coquimus, donec flaccida fiat. Oportet autem neque aerem, neque aquam frigidam attingere quod bis coctur. non enim amplius exacte flaccescit, etiamsi diutissime postea coquatur. Cæterum lenticula decorata fortem adstrictoriam uim perdit, & non similiter siccatur uentris humiditates. Si tamen ipsam bis coctas, prioremque aquam diffundas, deinde parum salis aut gari addas, & aliquid ex sistentibus uentrem immitas, ita ut gustus non lædatur, iucundissimum simulque utilissimum pharmacum simulque edulium efficit. Polenta ex uino austero pota uentrem siccatur, oryza sistit, panicum item & milium, carnes lepore, uinum austerum, & nigrum circa dulcedinem, & album ac austerum, & fuluum ac austerum.

Quæ calfaciunt.

Cap. CCLXVII.

S E R M O

Triticum coctum, & panes ex illis, titha, auena, scæ-
nogræcum, palmulæ dulces, mala dulcia moderate,
sefanum, uuæ dulces, quapropter & sitim inducunt,
uuæ passæ dulces magis mediocriter, apium, smyrniū
eruca, raphanus, rapum, sinapi, nasturtium, pyrethru
pastinaca, caros, allium, cæpa, porrum, caseus uetus,
uinum dulce, moderate calidum est, & propterea sitim
inducit. Fuluum uero calidius est nigro. flauum
calidissimum est extreme, deinde fuluum, deinde rus-
sum, postea dulce, postremo album omnium mini-
me calfacit. Vinum uetustissimū multū calidū existit.

Quæ frigefaciunt. Cap. CCLXVIII.

Ordeum iuxta omnes utendi modos, milium, pa-
nicum, tubera, cucurbita cocta, pepones, melopepo-
nes, cucumeres, pruna, mora, uuæ austerae & acidae,
uuæ passæ austerae, mala adstringentia, & acida ac tes-
neriora, & pira eiusmodi, & mala punica adstringentia
palmulæ frigidum succum habent, lactuca, intuba me-
diocrius, portulaca papaueris semē, aqua, uinū aquo-
sum non manifeste calfacit. ideo etiam febrientibus
citra periculū datur. uinū album & austerae minime ut
uinum calfacit, uinum uero album simulq; austerum,
& crassum ac nouum sensibilibiter frigefacit. frigefacit
autem & acetum. nam tenuium partium existit. quae
propter nervos amplius quam alia frigefacientia læ-
dit. Media porro quodammodo inter calfacientia ac
frigefacientia sunt, panes loti, amyllum, uuæ uinosæ.

Quæ siccant. Cap. CCLXIX.

Lenticula, brassica, polenta, uiticis semen, enium
bis coctum & aqua sapius edulcatum, præstat autem
album, sed & assatum aut frictum siccius alimentum
eorpori præbet, item quod simpliciter garum & uis-
num habet, siccius est non habente, maxima autem
est differentia & seminum, & olerum, & plantarum
omnium plus aut minus siccantium, iuxta eorum quæ
ipsis adiciuntur uires.

Quæ

S E C V N D V S.

Quæ humectant.

121

Cap. CCLXX.
Puffana, cucurbita cocta, pepones, melopepones, cu-
curbita, nuces uirides, pruna, mora, sycomora, lactu-
ca, intuba. malua nero & blitum ac atriplex aquo-
sissima olera sunt. fabæ uirides humectant, & cicer.
aqua calida humectat & calfacit, frigida humectat &
frigefacit.

Quæ caput lædunt.

Cap. CCLXXI.

Palmulæ omnes, eruca, scenum græcum, mora
bi. uinum quoque fuluum capitis dolorem inducit, et
mentem tetat magis quam nigrum. Austerum
etiam & odoratum caput tentat. aquosum uero neq;
capitis dolorem inducit, neque nervos lædit. Vinum
autem modicum aquæ mixturam ferens, capitis do-
lorem ex humoribus in uentre ortum sedat. lac non
est commodum capiti, nisi quis ualde forte ipsum ha-
beat cremor uuarum quem fecem dicunt, dolorem
capitis inducit. item uua ipsa in uinaccis reposta.

AET.

9

INDEXEORVM QVÆ INTER
tio Aetii Sermonē continentur.

D efricatione præparatiua. Cap. 1	Bilem flauam purgantia.	
De exercitationibus.	Scammonia.	25
De exercitationum speciebus.	Peplium.	26
Defricationum speciebus.	Veratrum nigrum.	27
De uociferatione.	Bile atram purgantia.	28
De gestatione.	Epithymum.	29
De equitatione.	Polypodium.	30
De re Venera.	Pulegium, tragoriganum	
De insolatione.	leucathemō, alysson.	31
De uenæ sectione.	Armenium.	32
De euacuationis mēsurā.	Centaureum minus.	33
11	Pituitam ducentia.	34
Quales uenæ secundæ.	Colocynthis.	35
Quomodo uena secunda est.	Tithymalus.	36
De magnitudine sectionis.	Ifium.	37
13	Elaterium.	38
Quod sit oportunum tēpus.	Granum cnidium.	39
De repetita detractōne.	Agaricum.	40
14	Cnici semen.	41
De arteriarum sectione.	Lathyrus.	42
15	Aristolochiæ clematidis	
16	semen.	43
Medicamentum fistis sanguinem arteriarum.	Mercurialis.	44
De cucurbitarum usu.	Cucumis syluestris.	45
De scarificatione.	Styrax.	46
De sanguifugis.	Thymus.	47
De purgatione.	Cyclaminus.	48
20	Scordium.	49
21	Chamæpitys.	50
22	Bdelium.	51
23	Aquam ducentia.	52
	Squama æris.	53

Euphorbium.	54	tio.	75
Chamelæra.	55	Aceti multum purgatorii	
Sanguinem purgantia.	56	preparatio.	76
Methodos componendi purgantia pharmaca.	57	Acetum multum purgans	
Vini purgantis bilem præparatio.	58	oēs uitiatos humores.	77
Vinū pituitā ducens.	59	Acetū multum quod colicis ac nephriticis per se	
Vinum melancholicis comodum.	60	dem infunditur.	78
Vinum polypodites.	61	Aceti multum amare.	79
Vinum multum steretis exigens.	62	Posca uentrem molles.	80
Vinum multum flauā bilem ducens.	63	Alia posca ualde clara.	81
Vinum multum pituitam ducens.	64	Gari purgatorii præparatio.	82
Vinum multum atram bilem euacuans.	65	Mellis emollientis præparatio.	83
Cōditū ad flauā bilem.	66	Garum aquosum.	84
Cōditū pituitosis.	67	Garum uinosum purgatorium.	85
Cōditū melancholicis.	68	Garum acetosum purgatorium.	86
Abinthati præparatio flatus & steretora euacuans.	69	Iuscula emollientia.	87
Abinthium flauam bilem ducens.	70	Lac purgatorium.	88
Abinthatū ad pituitosos.	71	Oliuæ purgatoriæ.	89
72	Rosatum flauam bilem ducens.	Oxyporia purgatoria.	90
73	Rosatum pituitā, & serosum ac atræ bilis humorem euacuans.	Oxyporiū ex palmulis.	91
74	Mellis rosacei purgatorii præparatio.	Purgatorium ex cotoneis malis.	92
Aceti purgatorii præparatio.	74	Purgatorium ex citrio.	93
		Purgatoriū ex sceniculo.	94
		Aliud ualde stomacho gratum.	95
		Purgatoriū ex sceniculo quod parari solet ad atram bilem.	96
		Purgatoriū atræ bilis.	97

Aliud purgans atram ac flauam bilem	98	nis.	118
Pastillus flauam bilē pur/ gans.	99	De uomitu.	119
Buccella purgatoria.	100	Præparatio raphanorum cum ueratro albo.	120
Aloedaria citra molestiã purgantia.	101	Quibus dandum sit uera/ trum.	121
Pharmacum pituitam du cens.	102	Quid ueratrum facere pos sit.	122
Purgatorium atræ bilis.	103	Quod multi accepto ue/ ratro nihil quidem uo/ muerunt, nihil tamen minus quã purgari utili tatem perceperunt.	123
Bilis & pituitæ, & atræ bi lis ac reliquorũ humo/ rum cõmune purgato/ rium.	104	Qui sint apti ad ueratrum.	124
Aloedaria emollientia ex rosaceo melle.	105	Tempora uniuersalia ac particularia ad sumen/ dũ ueratrum apta.	125
Aloedariũ ex Philagrio.	106	Veratri probati notę.	126
Aloedarium Oribasii.	107	Viçtus ratio ueratro pur/ gandorum.	127
Sal purgatorius.	108	Differentiæ exhibitionis ueratri.	128
Purgatoriũ pituitam du/ cens.	109	De cremore ueratri.	129
Purgatorium aquam du/ cens.	110	De ueratri decocto.	130
De hieris.	111	De ramentis ueratri, item de contuso ac cribrato.	131
Purgatorium citra mole/ stiam purgans.	112	Quæ præparare oportet exhibitionis tempore.	132
Hiera Galeni.	113	Quomodo post potũ cu/ randi sint.	133
Hiera Archigenis.	114	De purgationis excessu.	134
Hiera Rufi.	115	Epithemata purgatoria.	
Hiera Iusti.	116		
Quõ auxiliari oportet his q pharmacum biberũt & non purgantur.	117		
Cura excessus purgatio/ nis.			

135	Compositio olei siue un/ guenti purgatorii.	136	Sudores excludentia.	157
	De localibus euacuationi bus.	137	Quæ euacuant ac corrup punt pediculos omnis generis circa superfici/ em corporis.	158
	Quæ oculos purgant & lachrymas prouocant.	138	De infusionibus sedis.	159
	Quæ aures purgant.	139	De glandibus.	160
	Quæ p nares purgant.	140	De tomentis siue floccis.	161
	Quæ humiditatem ex ore trahunt.	141	De aere.	162
	Quæ lac generant ac mo/ uent.	142	De uentis.	163
	Pulmonem ac pectus pur gantia.	143	De accessione ac signifi cacione stellarum.	164
	De suffusionibus.	144	De aquis.	165
	Quæ tenuia intestina euac/ uant.	145	De balneis.	166
	Quæ sima hepatis purgãt	146	De balneis naturalibus.	167
	Quæ gibba hepatis pur/ gant.	147	De frigida lotione.	168
	Splenem euacuantia.	148	De infessu solii ex oleo.	169
	Rhenes purgantia.	149	De spongiæ usu.	170
	Vesicam purgantia.	150	De asperionibus.	171
	Quæ glandi induntur ad urinas proleçtandas.	151	De irrigationibus.	172
	Lapides in rhenibus ac ue sica euacuantia.	152	De infessionibus.	173
	Vterum euacuantia.	153	De humectationibus.	174
	Quæ in potu sumpta men ses ducunt.	154	De fomentis, perfusione cataplasmatiss, ac cucur bitis.	175
	Quæ stercorea euacuant.	155	De cataplasmate ex ferme to.	176
	Lumbricos educetia.	156	De cataplasmate ex pane.	177
			De cataplasmate ex fursu ribus.	178
			De cataplasmate ex ficu/ q iii	

bus. 179 182
 De dropace ac picatione. Quæ sint alia rubificantia.
 180 183
 De sinapismo. 181 De iberide, siue cardami-
 Quod caprarum fini pi- ne, quæ etiã lepidium
 lula cum aceto imposi uocatur. 184
 ta, priuatim coxendicũ De euocantibus ex alto
 morbo conueniunt. auxiliis. 185

AETII SERMO TERTIVS.

De his quæ per clysterem infunduntur, euacuantur,
 & exhibentur. Et de aere, uentis, locis, aquis, tu-
 bificationibus, sinapismis, ac similibus.

DE FRICTIONE PRÆPA- RATIVA. Cap. I.

NTE exercitationem corpus
 calfacere oportet, frictionis tum
 per sintea, tum per oleum, usũ, fri-
 candumq; est corpus nudis ma-
 nibus donec probe calefeat, &
 molliatur ruborq; floridus effu-
 rescat, & cõficta particula in mo-
 lem eleuetur.

De exercitationibus. Cap. II.
Exercitatio est motus uehemens. Vehementiæ au-
 tem terminus est respirationis alteratio ad celerita-
 tem ac densitatem. Exercitatio ipsa partes instrumen-
 tales præparat, ut non facile affectionibus impetan-
 tur, & ad actiones obeundas robustiores reddit, &
 alimenti attractionem fortiorem, & nutritionem me-
 liorem, propter excitatum calorem facit. Sed & sen-
 sibiles itemq; obscuros meatus pp forte spiritus mo-
 tum expurgat. Quandoquidẽ igitur distributioni ali-

TERTIVS.

124

menti opitulatur, oportet sanè neq; humorũ crudorũ
 neq; ciborũ inconcoctorum copiam, neq; in uentre,
 neque in intestinis contineri, periculo est enim ne ad
 omnes animalis partes deducantur antequam pro-
 be concoquantur. Manifestum igitur est etiam ante
 cibos exercitari corpora oportere. Oportunitatis
 nota ex bonitate coloris urinarum sumitur. A quos-
 sa enim urina, humorem ex uentre in corpus diges-
 tum ac distributum, incoctum esse significat. Fulua
 uero & biliosa iam dudum perfectam concoctionem
 notat. At uero moderate pallida, signum est conco-
 ctionis nuper factæ. Tunc itaque ad exercitia pro-
 deundum est, uentris ac uesicæ excremento prius
 deposito.

De exercitationuum speciebus.

Cap. III.

Commune est omnibus exercitationibus, caloris
 innati corporibus augmentum. Cæterum singulatim
 robusta exercitatio, hoc est, uiolenta, musculos ac ner-
 uos ualidiores reddit. Tales sunt, fodere, onus maxi-
 mum leuare, & aut in loco permanere, aut paululum
 progredi & uelut deambulare. Huius generis est &
 per funem manibus apprehensum repere ac ascende-
 re, & plurima alia eiuscemodi. At uero ueloces exer-
 citationes, citra contentionem & uiolentiam, cursus
 sunt, & summorum manuum luctæ ac exercitia, & par-
 tia pila. Cæterum robustis exercitationibus uelut ue-
 hementibus uti quis potest, si celeres motus addat.
 Insuper exercitiorum aliqua lumbos aut manus aut
 curia magis exercent, aliqua spinam, aut pectus, aut
 pulmone soium. Exercendũ est autẽ donec corpus
 in molem eleuetur, & floridũ euadat, motusq; expes-
 diti ac æquales & ualidi existant. In hoc autẽ corpo-
 re etiã sudorẽ conspicies calidũ uapore pmixtũ. Cess-
 sandũ uero tunc primũ ubi qd ex prædictis fuerit al-
 teratum, uelut, si corporis moles contrahi, uideatur

S E R M O

statim quiescendum est. Similiter etiam si coloris floridas contabescant. Quin & si motuum uigor remitti uideatur, statim cessandum est, & si circa sudorem mutatio aliqua apparuerit iuxta multitudinem siue qualitatem. Si enim paucior aut frigidior prodeat, euestigia desinendum est, oleumq; affundendum indeq; corpus recurandum, moxq; frictione recuratoriq; quæ post exercitationem adhiberi solet, utendum quem ad modum prædottibz in usu habent.

De frictionum speciebus. Cap. IIII.

Frictio dura corpora constringit, mollis soluit.

Quare quæ supra modum exoluta sunt corpora, frictione dura, quæ contra adstricta, mollifricanda sunt. Si uero æqualiter habeant, palam est quod neq; mollior neque dure, sed quantum eius fieri potest, utroq; excessu uitato. Frictio multâ gracilitatem inducit, pauca uice uersa, media mediocritatem.

De uociferatione. Cap. V.

Vociferatio exercitatio est pectoris & uocalium instrumentorum, insuperq; caloris naturalis purgans attenuans ac roborans, & corporis partes solidas & robustas reddens, ut non facile affectionibus impetatur. Utendum est uociferatione in anhelosis, & recta ceruice spirantibus, tabidisq; ac doloribus diuturnis pectoris ac dorsi, & in pectoris abscessibus post rupturam, & ad rauam uocem ex plurima humiditate factam, & in febribus quartanis. Nam concretum humorem conuenientissime excutit, & stomachi humiditatem, quam priuatim quartana febris inducere solet, expellit. Conuenit etiam stomachicis præsertim assidue uomentibus, & acidum rudentibus. At uero capitis affectionibus incommodissima uociferatio existit. Caterum qui uociferatione utitur, alio prius exonerata, & infernis partibus sensim confictis, lotaq; facie placide perfusa, & ubi mox à somno se moderate loquendo & deam

T E R T I V S. 135

bulando præparauerit, ita tandem ad uociferationem progredi. In ipsa autem uociferatione concinnitas, & uocis bonitas, ac iucunditas, nihil contulerint ad sanitatem. Verum grauiorum uocum sonus utilis existit, quare in hoc se exercere oportet. Sic enim plurius aer in respiratione attractus, pectus distendit, & alium ac totius corporis meatus dilatat ac distendit, unde in uociferationibus, & concitatis lectionibus redundantium humorum excretiones contingunt, & his quidem qui concitatus legunt, magis & per sudores, qui uero mitius uocem intendunt, per occultam transpirationem. Nam tota corporis moles in lectionibus ac uociferationibus intenditur. Contingit item propter attenuationem ex motu factam, multa sputa resoluta, mucûq; ac pituitam excerni. Porro his qui propter frigiditatem caliditate opus habent, quod tamen commodius auxilium afferri queat quam actio per respirationem: Oportet itaque sæpe legere, & uniuersum corpus relaxare, fusaq; carne, ad corporis rarefactionem, asperam arteriam, & alios spiritus exitus commode distendere, & grauissimas uoces concinne sonare. Utendum autem uocis actionibus neque temere, neq; inconsiderate, sed neq; prauis ac corruptis humoribus corpore repleto, neque in magnis ac manifestis eruditatibus ad uocis exercitium progressum, ne amplior distributio corruptorum humorum aut uaporum in corpus fiat.

De gestatione. Cap. VI.

Reliquæ quidem exercitationes in motu corporis sitæ sunt, gestatio uero mixta est ex motu & dispositione quietis simili, quum plurimæ corporis partes quiescere uideantur, uniuersum uero gestationis transitu moueatur. Atq; hinc adeo utilissima simulq; lenissima exercitatio est gestatio, ut quæ neq; lassitudinem corporibus inducat, ipsaq; consimiliter uelut magna exercitia moueat. Omnis autem gestatio insitum cas

S E R M O

lorem uentilare & excitare, potest, & materiam multitudinem dilpergere, habitumq; corroborare, & actiōnes stupidas luccitare. Differentiæ gestationis multæ sunt. uerum peculiare hæ sunt. Prima quidē in lecto, eoq; aut pensili, aut fulcra mobilia iuxta angulares pedes habente. Altera in lectica, quæ & ipsa duplex est, ita ut qui gestantur uel desideant uel decūbant. Tertia in curru. Quarta in nauigio. Ponenda etiam equitatio est inter gestationis partes. Itaq; gestatione in lecto utendum in febricitantibus, aut diuturno morbo decumbentibus, in quo corpora consumpra se erigere non ita ualent. Item in his qui uires recolligere a febrili affriictione iam incipiunt, & in his q; ueratrū sumpsertunt. Utendum & phreniticis. Nam spiritus perturbationem placide lenit, & ad somnum illicet. Utendū & in lethargicis, & appetentia ciborum deiecta. At uero in lectica siue terculo decumbentes gestamus, febris lethargica aut semitertiana, aut quotidiana correptos. Item hydropicos, stupore attonito percussos, resolutos, nephriticos, podagricos. Desidentes autem in lectica gestamus, eos in quibus febris exacte remissit. Cæterum gestatio in curru concussorium quiddā habet, & diuturnos morbos commouet. Est autem & in hac alia uehementior, alia mitior. Mitiore itaq; utendum in capitis affectionibus, & his quibus intestina fluxione laborant, uehementiore, in affectionibus pectoris ac stomachi, & in tumoribus laxis, hydropticisq; ac stupore attonito percussis. Verum uertiginosos & dimidia capitis parte affectos, auersos ab itinere retrorsum desidere in curru oportet, eosq; leniter mouere. Etenim multos nouimus hoc modo curatos, qui nullo alio auxilio indiguerunt. Sed tamen se dem aliquanto supiniores ipsis esse oportet. Porro gestatio in nauigio si iuxta terrā fiat, & in mari tranquillio, hydropticis conuenit, & elephantiasis laborantibus syderatis, tumidis. Et stomachum quidē ab initio sub-

T E R T I V S. 126

uertit, paulo autem postea in aduertitudinem uenit. Verum gestatio per pelagus uehementissima est, & mutationes plurimas ac maximas facit. Nimirū quā anima mixtos affectus habeat, ex tristitia, & spe, timoreq; ac periculo, modo gaudentibus & lætis, modo in agone existētibus nauigantibus. Omnia autē hæc cōposita sufficientem uim habent omnem ueterem morbum exigendi & e corpore excludendi. Quin & mixtura ex quiete ac motu corporis, si quid aliud, probe corpus nutrit.

De equitatione.

Cap. VII.

Equitationis usus modicus est in agrotis: neque enim multam utilitatem opus ipsum præbet. Nam si leniter impellatur equus, nihil aliud quā lassitudinem facit, maxime inguinum, iuxta crurum explicationem ac dependentiam. Si uero agitur equus, uersum corpus dolorose concutitur. Et tamen etiam hic modus aliquid utilitatis habet in ualentibus. Supra enim alia exercitia, & spiritum & corpus, & maxime stomachum firmat, sensusq; purgat & acutiores reddit. Verum pectori pessimum est hoc exercitium. Cæterum in omni gestatione omniq; exercitatione, curandum est maxime, ut in salubri loco fiant, & in aere puro, nec solum de aliis exercitiis hoc accipiendum est, sed etiam de nauigatione.

De re uenerea. Ex Rufo.

Cap. VIII.

Naturale opus coitus est. nullum autem ex naturalibus operibus nocuum est. Verum iuxta usum modicum & assiduam usum, itemq; iuxta tempus non conueniens assumptus, noxius euadit. Multo autem magis nocuius fit assiduus usus, his qui neruos, aut pectus, aut rhēnes, aut lumbos, coxendicesq; ac pedes, imbecilles habent. Cuius rei coniecturam hinc facere licet, quod omne hominis

S E R M O

robur in coitus usu debilius redditur. Robur autem, est insitus in nobis calor. Vnde sanè concoctiones coeuntibus non integrè contingunt, & pallidi fiunt, & neq; exacte uidèt, neq; ut oportet audiunt, neq; alios sensus integros possident. Quin & obliuosi tales & tremuli existunt, & articulis maxime coxendicum dolent, & alii ex ipsis rheum, alii uesicæ morbos incurunt. Quibusdam etiam oris graueolentia, & dentium dolores, & gurgulionum inflammationes oboriuntur. Et uis sunt iam uiri multi qui ex multa uenere sanguinem expuerunt, partim ob uiolentam spiritus coëpressionem ac intensionem, partim ob uenarum ac arteriarum quæ ex pulmone ad testiculos deferuntur communionem. Cæterum foemina ex coitu sanguinem non sputat, cum propter reliquam corporis humiditatem, tum quod in mixtione minus laboris perfert. immo etiam propter consuetas infernas purgationes. quare si contingat etiam foeminam spuere sanguinem, magnam expurgationibus medelam acquirit. Itaque propter iam relatas causas medici boni iubent uenere abstinere, siue adsit quis ex prædictis morbis, siue timeatur, ob naturalem corporis debilitatem. atq; hætenus quidem offensiones & cõsensu coitus, quantum uires nostræ tulerunt, paucis retulimus. Restat ut etiam utilitates recenseamus, neq; enim penitus inutiles & omnibus nociuæ res uenereæ existunt, si & usus, tempus, & modum, & sanam utentis constitutionem inspicere uelis. Vtilitates ex coitu hæ sunt: Repletionem euacuare, & leuius reddere uis uersum corpus, idemq; ad augmentum promouere, & uiribus efficere. Duris habitudinibus ex longioribus interuallis usus eius commodat, mollit enim organa, & meatus dilatat, & pituitam expurgat, & impletam rationis uim explicat, & maximas iras remittit. Quapropter & atrabile percitis, subtristibusq; & hominum consortia fugientibus, uelut magna quæ

T E R T I V S. 127

dam medela, commodissimus existit, sed & iuxta alii modum furiosos, ad sanio rem mentem reducit, & quosdam comitiali morbo prehensos sanat, & capitis grauitatem ac dolorem ad uigorem ac integritatem permutat. Hippocrates summam morbis à pituita rem ueneream optimam esse pronunciauit. Multi quoque ex morbis alimentum non sentientes, ex usu ipsarum refecti sunt, alii bene spirantes ex ægre spirantibus euaserunt, alii cibos auersantes, appetentiam edendi assequuti sunt, quidam à frequentibus feminis per somnum effusionibus liberati sunt. Naturæ ad ueneream apposita sunt calidiores & humidiores nam eius usum plus quam alia ferre possunt, minime autem sicca & frigida. Est & uigentium natura ad eam accommodata, senum uero nequaquam. Ex temporibus uerapam est, inæptus autumnus & æstas, sed neque hyems commoda est propter frigiditatem. Et sanè dicta quoq; calidior & humidior ad coitum idonea est, contra sicca & frigefaciens inutilis. Humida enim diuina etiam impotenti ad coeundum commodant. Oportet igitur humidum & calidum esse uisum, cui accedat labor moderatus, & cibus boni succi. Vinum itaque sit colore fuluum, substantia tenue, panes puri fumacei recentes, carnes hædorum, agnorum, & porcorum. Ex uolucris gallinæ, attaginæ, perdices, anseres, anates. Ex piscibus polyopi, & molli carne præditi. Olerum herminum, iunio, eruca, rapum bis coctum & flacidum factum, hæc enim medicamenti loco exhibentur. Leguminum faba, cicer, ochri, phaseli, pisa, dolichi. nam & facti corpus implent, & luculenter alunt. Magnopere etiam optimam uiam laudo, quod ad hanc uirtus ratione attinet, humectat enim & sanguine ac spiritu corpus replet. Cæterum qui uenere uti uolet, recentes repletiones uitabit, cruditates item ac ebrietates similiterq; famem. Malum est enim repleto corpore coire, item

S E R M O

à gymnasijs & à balnejs. Vitandæ lasitudines, & progressi uomitus, & alni profluuia recentia. nam inueterata aliquando per uenerem resiccantur. Commodissimum coeundi tempus est à cibo non nimum ingestio. nam & ad robur conducit, & frigiditates euenire solitæ minus sinit. Et si quidè à prandio quis ad uenerem incitetur, quiescere oportet donec cibus desiderat. Si uero à cœna, necesse est paululum ante dormire. Porro uehementes impetus ad cupiditates ad uenerem nõ p̄bo, sed eis resistere suadeo, præsertim si cui morbus sit qui ex uenere facile offensionè perceptet.

De insolatione, & arenæ aggestione, ac alijs uaporatoris fomentis. Ex Antylo. Cap. IX.

Quidam se ad solem exponunt, partim non uncti, alii etiam uncti, & alii desidentes aut decumbentes, alii stantes & deambulantes aut currentes. Ix decumbentibus aliqui in strato, aliqui super corio, alii in arena, aut sale decumbunt. Solaris itaque inustio citra unctiõnem, moderate adhibita, perspirationè occultam auget, & sudores elscit, aluum autem sistit, & carni conferuat, pinguitudinem uero abolet, & tumores laxos cum alijs, tum maxime hydropicorũ deprimit. Spiritum aut densiorem reddit, & propterea anhelos & recta ceruice spirantes exacerbant. uerum capiti diuturna frigiditate laboranti commodat. nam & firmitum & aggritudinibus minus obnoxium efficit. Oportet tamen in his aluum pr̄ euacuare. Inimica est enim insolatio capiti, euacuatione inferne non præmissa. At uero insolatio cum unctiõne, eadem similiter potest. Verum corpus magis siccatur, uelut unguine affatum, quapropter & superficiem magis denigrat. Cæterum per occultam transpirationem hæc minus distent, nimirum ad cauterii similitudinem densans carnem. Qui uero desidentes aut stantes insolanur, uehementius quam deambulantes & magis quam currentes inuruntur. Decumbentes autem in strato, non

T E R T I V S.

128

magnopere iuuantur, sed capite magis replentur. Qui super corio se soli exponit, magnam utilitatem consequuntur, præsertim hydropici & ischiadici, nephritici, resoluti, elephantiasis laborantes, intumescentes circa refectionem, cœliaci, & qui circa uescam ueterem morbum habent: itè q̄, syderati, fœminæ quoque quæ ab utero strangulantur, & adhuc amplius quæ alba uteri fluxione infestantur. Oportet autè magnam esse corium, & oleo perunctum, & super tenuem arenam cribratam extentum, & ubi præcalfactum est corium, tum demum agrum super id decumbere, capite cum crudo linteo uelato. Permanendum est autè diutius in eadem decubitus figura, & postquam corpus multum fuerit feruefactum, uertere inbendum ac deuoluendum, & postea rursum in alterum latus reuoluendum, ac quiescendum, atq̄ hoc ipsum sæpius facere oportet. Idè modus est in arena adhibetur, loco assidue permutato. Oportet autem ministrum adesse, qui calentissimam arenam colligat, & corpori defossi ac obruti superingerat. Si quidè igitur mare affuerit, utendum est eius arena. Nam & leuior & magis resiccans huius arenæ fomentatio ac feruor est, quæ eius quæ per corium contingit. Si uero stimalis arena fuerit, præstat corio uti. Nam & arena stimalis, & aer humectior est ex euaporatiõibus. Quæ si salis copia adsit, multo præstabilius est tenui sale substrato hominem decumbere. Oportet autem altitudinem esse non minorem tribus palmis paruis: si enim non fuerit altus sal, caliditas ipsius facile dissipatur, ut pote quæ ex alto emersum ac progressum nõ habeat.

De uenæ sectione. Ex Galeno. Cap. X.

A similaribus corporis partibus primas actiones perfici, alibi demonstratum est, item quæ per instrumentales, secundas. Itaque humores in corpore contenti cõsiderandi sunt, quam tandem utilitatè aut cladem partibus afferat, per quas corpus actiones suas facit. At uero plenitudo colligi dupliciter dicitur. Aut. n. uirium

S E R M O

respectu plenitudinem dicimus, aut respectu capacita-
tis uasorum humores continentium. Quem ad mo-
dum enim is qui onus gestat, non statim ut grauiatur
& laborat, iam etiam concidit & uincitur ab ipso one-
re. Iuxta eundem modum ubi uires à plenitudine gra-
uantur, possibile est ipsas diu resistere, & nondum ho-
minem agrotare. ubi uero quis diutius negligatur, ui-
res concidunt. His itaque magnopere prodest uenæ
sectio priusquam uires uincantur. Sed & plenitudine
ac copia sanguinis in corpore non existente, uenæ se-
ctio utilis fit, inflammatione incipiente ob progressam
plagam, aut ob particulæ debilitatem, humoribus ex
corpore aceruatim in ipsam congregatis. Aliquando
enim sanguis aceruatim ad particulam quandam irru-
ens, aut stupefacit eam, ut actio ipsius corrumpatur,
aut memorabilem cladem inducit, uelut in syderatio-
nibus contingere uidemus, quandoque uero etiam
ipsum uas pertruncat, uelut in sanguinis sputo contin-
git. Conandum itaque est ut redundantem sanguinem
euacuemus quam citissime, priusquam magnum ali-
quod malum circa aliquam corporis partem opere-
tur. Quin & magni alicuius morbi timore uenam seca-
mus. Atque ego sane multos podagricos annis tribus
aut quatuor infestatos ex interuallis, aut purgato re-
dundante humore in principio ueris, aut sanguine de-
tracto curavi. nam & podagricis & arthriticis, comitia-
libusque ac atrabiliaris morbis, item sanguinem spu-
tibus, uertiginosis, & his que frequenter angina arripin-
tur, peripneumonias, pleuriticis, lippitudinibus, uehe-
mentibus & in summa his que magnos morbos frequen-
ter incidit, uenæ sectionem oibus auxiliis potiore
pronuncio. Consideranda porro ueniunt in omni ue-
næ sectione, plenitudinis quantitas ac qualitas, morbi
magnitudo siue præsens sit, siue timeatur, ætas uigo-
rosa, & præ his omnibus uirium robur aut debilitas.
deinde naturalis habitus totius corporis, hora ac te-
pus anni,

T E R T I V S.

129

pus anni, regio, præsens ambientis constitutio, præ-
gressus uictus & diæta, copia ciborum & potus, & ma-
xime an multum nutrientes cibos homo ingesserit,
& an consuetæ exercitia reliquerit, & an consuetæ ex-
cretiones suppressæ sint. At uero aggrauante & infe-
stante plenitudine, non omnino sanguis detrahendus
est: Aliquando enim crudus quidam humor in cor-
poribus coaceruatus est, quapropter diligenti animad-
uersione opus est, quantopere uires ualidæ sint, &
quantopere humor ipse perfrigeratus est, quod ipsum
ex urinis & aliis signis cognoscet. Nam in eiusmodi
affectionibus præexolutæ uires, in uenæ sectione ex-
treme concidere solent, ut refocillari amplius non
possint, quod ubi contingit, periculum non paruum
consequitur, præsertim incidente febre, in constitutio-
ne æstiuâ, stomacho male affecto, aut corpore uniuers-
o molli & temperamenti humidi ex natura existen-
te. Exoluuntur enim tales & celerrime in animi deli-
quium collabuntur, etiam si non magna febris in ipsis
irruat. Sed & si hyems fuerit, aut regio frigida, & na-
tura hominis frigidior, minime uenæ incisionem ad-
mitteremus: tales enim hoc modo dispositos moderatis
frictionibus, & unctionibus moderate calfacientibus,
& potionibus incisoria ui præditis sanamus.

De euacuationis mensura.

Cap. XI.

Magnitudo morbi & uirium robur principales sco-
pi sunt incidendæ uenæ, qui ubi aucti fuerint, maio-
rem euacuationem fieri oportere indicant, sicut con-
tra ubi non fuerint aucti, euacuationibus quantitate
imminuere oportet, in quantum uires imminutæ sunt
itemque morbi magnitudo. Consequenter autem si-
mul consideranda est hominis natura. Nam eos qui
moderate graciles sunt & magnas uenas habent, mul-
tiusque sanguinis, largius euacuabis. qui uero uenas
angustiores habent, & corpore albi & carne teneri
sunt, parce. Sanguinem enim modicum hi habent, &

A E T.

S E R M O .

facile humores ipsis transpirant. Juxta eandem ratione, neque pueris uenam secabis, usque ad quatuor & decem annorum aetatem, immo neque senibus, praesertim uiribus debilibus existentibus. Quod si uires fuerint fortes, & necessitas urgeat, etiam septuagenariis uenam secabis.

Quales uenae secandae. Cap. XII.

Reuulsiois gratia semper uenas in directum secabis in his a quibus sanguis erumpit. Nimirum ut sanguine e dextra nare fluente, uenam dextrae manus feces: e sinistra. Quod si splen patiatur, uenam inter anularem & paruum digitum manus seca, aut in cubito internam. Sed & in pleuriticis uenam e directo affecti lateris seca. Grauisimos item oculorum dolores mirabiliter mitigat, uena e directo affecti oculi seca in cubito, quae humeralis appellatur. Nam interiores uenae secae, utilitate praebent in partibus infra collum affectis. Externae uero faciei & capiti: Mediae utriusque. Si autem in uenae sectione error contingat, in media quidem uena nervus subiacens diducitur. In interna uero, arteria substrata. Et uitandum est ne hanc secemus citra magnam necessitatem. Nam minoris periculi est humerale secare. Et saepe facta in hac fissura magna, neque inflammationes sequuntur sunt, neque dolores. Quare haec confidenter secare licet. Internam uero cum multo metu. Vitandum item ut ne tentemus mediam. Quae ad modum autem praedictae partes ex uenarum cubiti sectione opere sentiunt, ita inferiores his, hoc est, coxa, & uetus ac uefica, ex uenarum poplitis ac talorum sectione. Rehenes autem utrinque opere ferunt, & ex cubiti & ex infernarum uenarum sectione. Scio autem coxendicam affectionem in una die sanatam, per euacuationem a cruribus, quae sane non propter frigiditatem, sed uasis coxae sanguine impletis facta erat. Oportet autem in omnibus inflammationibus incipientibus, reuulsorie facere uenae sectionem, uelut pede inflammato ex manu.

T E R T I V S .

230
Verum in affectibus diuturnis, maxime quidem ex ipsis affectis partibus, si minus, ex propinquis.

Quomodo uena secanda est. Ex Antylo. Cap. XIII.

Punctum quidem uenae incisionem facimus ubi uasa fuerint obscura: Caesum uero ubi fuerint manifesta. ita ut firmemus manum in obscurioribus, & his qui ad ictum flectere solent cubitum. Oportet autem non totum uas diducere. Nam dum labia ipsius euertuntur, fluxus non fit cum ei aculatione. Neque uero inferna uasis parte ad radium diuidere oportet, sed superna ad brachii exortum tendente. Superna enim seca, speciosa sanguinis ei aculatio contingit. Et ad haec comoda est supernae partis uenae sectio, quoniam e uase quis aberrare non potest.

De magnitudine sectionis. Ex Antylo. Cap. XIII.

In his qui acruata euacuatione opus habent, magna fissura facienda est. itemque in quibus crassitiam sanguinis contineri coniectabimus. In quibus uero reuellere & auertere uolumus lationem sanguinis, uelut in reiectantibus sanguinem, aut quibus de naribus aut alia quadam parte sanguis erumpit, parua uulnusecula incutimus. Non enim indigent euacuatione (quae euacuentur ab affectione) sed retractione ac reuulsione. Oportet igitur in his permittere ut sanguis suauiter multo tempore per uenam. Paruis item fissuris utendum est in phreniticis aut mente motis, aut alias delirantibus, quo cita conglutinatio uulnuseculi fiat: contingit enim ut deliri saepe latenter uulnuseculum manus soluant. & si quidem contingit magna esse fissuram, sequitur periculum ex sanguinis eruptione. In parua uero, et grumus uulneris osculo insidens, sanguinis eruptio nem prohibere poterit. Insuper & paruis fissuris utendum est in paruis uasis, magnis uero in maioribus. Nam si in magnis uasis paruum uulnuseculum fiat, necessario grumi collecti huxum sanguinis impedit.

De figura sectionis. Antyli. Cap. XV.

S E R M O .

Sectionis figuræ tres sunt: transuersa, recta, non p̄gens sed findens uenam in directum, & inter has media, quæ appellatur obliqua. Transuersa igitur utendum est in quibus detractio omnino non repetere uolumus: Curuato enim cubito oscula fissuræ componuntur. Et commoda est hæc figura, ubi magnam fissuram facere uoluerimus. Obliqua uero figura utilis est in quibus detractio repetenda est. Et eo quod a uase non aberramus dum sic secamus. Sed & sanguinis ejaculatio ex obliqua fissura pulchrior aspectu est uidentibus, dum uelut obtorquetur & obuoluitur sanguis in saltu. Oblonga uero in directum figura commoda est in his quibus non solum eadem sic sectionem reiteramus, sed etiam post unam aut duos dies. Incuruato enim cubito disparatur oscula fissuræ. Commoda est item in directum fissura his in quibus præuaticatio labiorum fissuræ fieri solet. At in hac figura minus speciosa sanguinis ejaculatio contingit.

Quod sit oportunum uenæ secandæ tempus. Galeni. Cap. XVI.

In omni diei ac noctis hora, necessitate urgente, uenam secabis: ita ut scopum habeas in his qui februnt, exacerbationis declinationem: In his uero qui aut propter lippitudinem, aut aliud quid eiusmodi absque febre, uenæ sectione indigent, magnitudinem doloris aut inflammationis. Qua enim hora uideris dolorem mitigari uenam secabis. At uero si nihil tale urgeat, melius est mane uenam secare, non statim ubi à somno surrexeris, sed ubi uigilaueris ad horam unam. Sed & quosdam prælauare præstat & prædes ambulare. In quibus uero præseruationis gratia uenam secamus, licet etiam ab actu consuetarum operationum uenam incidere.

De repetita detractioe. Galeni. Cap. XVII.

In quibus simpliciter euacuare uolumus, eadem die iterata detractio fiat, In quibus autem reuellere,

T E R T I V S .

131

præstat ut post duos dies fiat. Et in quibus quidē opus est multa euacuatione, uires autem non sunt fortes, in his euacuationem referuare oportet, & prima detractioe defectuosiore facta, rursus iterato detrahere, aui uoles tertium. Quum uero feruentis sanguinis multitudo febrem acutissimam incenderit, uelut in synochis, siue continentibus ibi acruata euacuatio ne opus est. Et oportet tentare ut euacuemus usque ad animi deliquium, uirium robore ex pulsibus considerato. In aliquibus enim noui sex libras statim esse detractas. Fluente itaque sanguine attendere oportet semper pulsum tractui, ut ne citra animaduersionē. pro deliquio animi mortem inducas.

De arteriarum sectione. Galeni. Cap. XVIII.

Arterias secant medici in temporibus quidem, ob oculorum fluxiones, quum calidæ & statuosæ fuerint eas uero quæ sunt retro aures, in uertiginosis, & his maxime qui ex diuturnis morbis capitis calidis ac fluctuosus laborant. Iam uero & ob alias plurimas affectiones circa caput consistentes diuturnas, quidam secant arterias retro aures. Verum aliqui arteriarum sectiones uerentur, propter sanguinis retinendi difficultatem, & quod dum fissura in cicatricem abit, dilatatio uasis ipsius arteriæ fit, quæ aneurysma Græcis dicitur, & inter tumorum genera recensetur.

Medicamentum sistens sanguinem arteriarum. Cap. XIX.

Quum igitur sanguinis eruptio ex incisa arteria consequatur, oportet hanc hamulis attractam totam trahuerim diffecare. Deinde aloem & mannam thuris terere, & ouorum albumine subigere, & tenellis pilis leporinis medicamentum excipere, & fissuræ imponere. Dicitur autem de hoc amplius, in loco de sanguinis eruptione, inter uulneraria medicamenta.

De cucurbitularum usu. Ex Antyio. Cap. XX.

Neque in morborum principiis, neque in corporis

S E R M O .

bus repletis, cucurbitis utemur, sed quum euacuatum fuerit totum, & non amplius influxerit parti cui cucurbita sunt adhidenda & opus fuerit mouere ac excutere & attrahere relictam in parte inutilem fluxione. Cauendum est autem ne cucurbitam prope mamas affigamus. Nam illabentes in cucurbitas mammae & tumescentes, non facile sinunt illas tolli. Tunc uero spongiis ex calida expressis cucurbitas circumdare oportet: sic enim remittere solent. Si uero non sic remiserint, cucurbitae perforandae sunt. Illud porro nosse expedit, quod non solum localis uenae sectio detrimento est, antequam uniuersum corpus euacuatur, per affectas partes sanguinem detrahens, sed etiam cucurbita. Et uenae quidem sectio minus est periculosa: pro ratio enim allationis materiae, etiam sanguinis excretionem facit. Cucurbita uero tum impetu affixionibus uiolenter materiam attrahens, tum multum locum occupans, & tamen neque uasis sensibilem fissuram faciens, attrahit quidem memorabilem materiam, non euacuat autem pro ratione attractae. Et praecordii quidem intempestiue affixa, praesertim in contuminentibus febribus aut semitertianis, & maxime si etiam mens aegri fuerit turbata, & sensus sit obtusus, strangulatus & mortem eadem die inducit. Capiti uero intempestiue admota, lethargos, & corporis ac mentis stuporem, & oculos prociuos facit. Quibus autem contigerit ut haec effugiant, hi omnino in diuturnum capitis affectum huic incidunt.

De scarificatione. Ex Galeno. Cap. XXI.

Vena secare saepe in anno non arbitror commodum esse simul. n. cum sanguine multus uitalis spiritus excernitur. Quum autem hic frequentius consumatur, & tota corporis moles perfrigeratur, & omnia naturalia opera deteriora fiunt. Probo igitur ut ab ignobilioribus partibus, uelut sunt crura, per scarificationem detractio fiat. Optimu autem est hoc auxiliu ad conseruationem sanitatis

T E R T I V S .

132

tis, & ad eandem recuperandum, si fuerit prauiuicata. Prodest autem scarificatio et oculis diuturna fluxione affectis, & aliis capitis affectionibus, iteque thoracis, & anginis. Oportet autem in unoquoque membro factas sanguinis inspissationes, post uniuersalem corporis euacuationem, soluere per localem scarificationem.

De sanguisugis Galeni. Cap. XXII.

Sanguisugas captas una die seruare oportet, easque pauco sanguine alere, ulus autem tempore pars cui admouenda sunt nitro praeparetur, & aqua dulcissima exacte abluatur. Postea e fometo sanguis illinatur. Atque sic accipiuntur sanguisugae ac mittantur in aquam parua, & fuliginem ipsarum per spongia deterfa sic admouebis, inhaerentes. n. non cessant trahere, donec sale aut nitru aut cinere ori ipsarum inspergamus. Postquam uero exciderint, fouedi sunt loci per spongia. Et si sanguis erumpat, gallam ustam, aut linteam ustum, aut spongia liquida pice imbutam ac ustam, insperge, & superne chartam aceto madidam impone.

De purgatione. Ex Antylo. Cap. XXIII.

Eos qui sana habent corpora purgare difficile est. Nam & uertiginosi ac uoluulosi fiunt ac torquentur, purgatioque difficulter ipsis procedit. Et ad haec cito exoluuntur tales dum purgantur. Quum igitur purgare uolueris, praetenuare oportet ac secare crassos ac uiscosos humores & meatus aperire, per quos humores transferuntur ac trahuntur a purgatoris medicamentis. Et serofos quidem ac tenues humores in principiu morborum euacuare oportet: In crassis uero ac uiscosis concoctio expectanda est, qualis est pituita & bilis atra. Sed & in oibus diuturnis morbis semper concoctione expectare conuenit. In acutis uero quum comota fuerint materiae, et in principio pharmacu exhibe, & tamen cum multa cautioe. Nam quum humores sunt in motu lationeque ac fluxu, timor est ne quod ex uisceribus natura debile excipiat, & praesertim thorax.

S E R M O .

At in una aliqua parte firmatos humores, uelut in uiscerum inflammatione contingit, medicamentis agredi non oportet, priusquam concoquantur, quicūque enim inflammata in principiis per medicamenta soluere conantur, inquit Hippocrates, à distento quidem & inflammato non auferunt quicquā, nihil enim remittit cruda affectio, uerum sana & morbo resistentia consumunt: dum enim debile fit corpus, morbus dominatur, quum autem morbus dominatur, pernicios adest. proinde materiæ remouendæ gratia utimur purgatoris medicamentis in cephalæa, uertigine, hemicrania, comitiali, anhelatione, erectæ ceruicis spiratione, coxendice, arthritide, podagra, nephritide & in affectionibus uesicæ ac uteri diuturnis. Similiter autem etiam ubi fluxus assidue infestauerit aures, aut nares, aut oculos, aut os, aut stomachum, aut totam superficiē: et neque rescicetur ab aliis auxiliis, neque aliter sisti poterit. solet enim purgatio per aluum fluxiones cohibere. Et in hoc ordine locari potest etiam humoris atræ bilis purgatio, quæ hæmorrhoidarū suppressarum gratia assumitur post uenæ sectionem. At antiquæ affectionis emouendæ ac expurgandæ gratia, utimur purgatoris resolutione, sifideratione, alimētum non sentientibus, torpore, sopore grauitate perseverante in quacunque corporis parte. Cæterum ob corporis temperamentum transmutandum, utimur purgatoris in diuturnis febribus, nimirum quotidianis ac quartanis, insania, atra bile, mentis excessu, malo habitu corporis, his qui alimentum non sentiunt propter uitiosum humorem. Insuperq; in elephantiasis, scabie, lepra, pustulis, morbo pediculari, & in ulceribus spontaneis ac grauibus, & affectionibus fluidis. At uero quo circumfusus & infestans humor educatur utimur purgatoris, in aqua inter cutē, & regio morbo. Et hoc loco sunt etiam uentris fluxiones, in quibus purgatoria assumimus: aliquando enim acris &

T E R T I V S .

123

inutilis humor uentris tunicis insidens aut intestinorum, similiter uelut acres glādulæ aut infusiones per anum, irritat intestina, & simul ipsa stimulat, & promptitudinem efficit ad excretionem, simulq; per acredinem suam ex circumferentia corporis ac totius molis humorem attrahit. In his igitur consentaneum est purgatoris uti, quo talis humor ex corpore expellatur, & uenter ac intestina pura fiant. In summa utendum est purgatoris, medicamentis, in his quibus uires ualidæ sunt, & uoluntas prompta est, & qui stomachum robustum habent, & multam inutilem materiā in corpore colligunt. At pingues & prægraciles ad purgationē inepti sunt. Insuper & qui multo sanguine abundant, & qui assidue anima linquantur, & ægre reuocantur, & qui cito uomunt ex omni occasione. Pueri item ac senes, & mulieres quibus menses ualide purgant. Et qui ualde purum habent corpus. Et qui certam habent uictus rationem. Et quibus aluus est natura adstricta. Et qui dysenteria, & cœliaca affectione facile corripuntur. Omnes hi ad purgationem inepti sunt. Incipiendum est autem à bilem purgantibus.

Bilem flauam purgantia. Aloe. Cap. XXIII.

Aloe totum quidem corpus non purgat, uerum sicutam in stomacho & uentre ac intestinis bilem, citra molestiam educit, ac placide una cum subiectis excrementis. Datur itaq; his quibus caput affigitur, propter assiduas sientes ad ipsum de stomacho euaporationes. Excindit enim inutilem uaporum allationem. Danda est & lippientibus, propter eadem causam, & his qui ob bilis augmentum sicut, quibus lingua & os facile rescicatur: & qui circa stomachum ardorem aut nauream, aut molestiam aliquam euerforiam percipiunt. Præbetur & his qui præter rationem pallidiores facti sunt, & in quibus superfuitates eductio ne indigent, & clyster adhiberi non potest ob aliquā

S E R M O

causam. Dantur autem aloes drachmæ .ii. cum aqua mulsa. Commoda est etiam si quis ipsam quotidie sumat, aut à cœna, aut mane ante cibum potus. Tritam itaque aloen corticis citrii succo excipe, aut si is desit, succo brassicæ utere. Habeant autem hinc formatae pilulae ciceris magnitudinem. Et dato tria aut quinque quotidie ei qui opus habet. Potes & cum terebinthina ipsam efformare, & cum melle cocto. Oportet autem in deglutendo, aut postea absorbere aquam mulsam. Purgatoria equidem medicamenta omnem causam ex corpore extrahunt, instar cucurbitæ, principalius partibus in hærentia, ipsa quoque per uentrem euacuantia.

Scammonia. Cap. XXV.

Scammonia flauam bilem maxime educit. Inducit autem stomachi dolorem, & graue olet, ac iniucunda est, & ualde siticulosa. Quum enim omnia purgatoria stomachum infestent, aloë excepta, scammonia plus omnibus illi molesta est. Vitanda igitur est his qui debilem stomachum habent, & febricitantibus: quum enim leuissima sit, facile abripitur in corpus, & omnem in ipso immunditiam commouet, prohibetur autem à febrili calore, ut ne superfluitates ad excretionem ducat. Danda igitur est his qui bonum stomachum habent, & non februnt, atque non facile uomunt, & non facile animo linquantur. Dantur ex ea scrupuli duo plus minus, pro uirium ratione. Ammiscetur ipsi sal, & thymi coma, aut pulegium. In his uero qui ferre possunt, præstat aloem miscere. Datur & per se cum melle, aut pitisanæ succo, si claculum exhibere uolumus.

Peplium. Cap. XXVI.

Peplii semen, aliquando uero & ramulos simul, in umbra siccata, tusa ac cribrata dato, scrupulorum quatuor pondere, in aqua mulsa, ad stillato modico aceto. Nam post flauam bilem, etiam nigram, & pituitam ducit. Et flatu dissipat, quem ad modum etiam Hippocrates alicubi dicit. Maxime igitur conuenit

T E R T I V S.

134

flatuosis affectionibus, quæ sanè atræ bilis læcessunt & auspicatur. Conuenit etiam splenis inflammationibus diuturnis, uteri itè ac coli, & maxis abdominis tumoribus.

Veratrum nigrum. Cap. XXVII.

Veratrum nigrum atram & flauam bilem ex toto corpore trahens, inferne expurgat, non tamen cum ulla difficultate. Quapropter etiam febrientibus per circuitum & diu, ipsum exhibemus. Datur & furiosis, & hemicranicis, ac diuturno capitis dolore afflictis. Maxime uero idoneum est uisceribus, & utero & uescicæ, si purgatorio medicamento opus habent. Maxima uero ipsius uis est, priuatim educere si quid corruptorium sanguini fuerit ammixtum. Vnde etiam in diuturno regio morbo commodum est, & ad asperitates cutis, uelut sunt lepræ, impetigines, & similia. Est & elephantiasis utile. Datur ex eo scrupuli tres plus minus, ita ut tenuia circa radices lignula paululum in aqua madefiat, deinde auferatur cortex, & sicceatur in umbra tundaturque ac cribretur. Datur cum passo aut aceto mulso. Condiimenti porro gratia addere oportet ipsi, petroselini & dauci parum. Si uero efficacius us purgare uolueris, misce & de scammonia parum.

Bilem atram purgantia. Cap. XXVIII.

Atram bilem ducentibus utendum est præcipue in mel ancholicis atræ bile nexatis, stomachicis, his quæ facile irritantur, iracundis, homines auersantibus, secessum querentibus, & his qui in refecione uirium, purgatione opus habent, & in habitibus obaridis & parum musculosis, & præsertim in autumno feruente.

Epithymum. Cap. XXIX.

Epithymum atram bilem inferne purgat. Dantur ex ipso contuso ac cribrato perfectis scrupuli .xii. cum passo & aceto mulso ac modico sale. Confert affectionibus flatuosis & hypochondricis præcordiorum, & quibus iccer grauatur, & difficulter spirantibus. Similiter autem uelut epithymum purgat flos in stæbe

S E R M O

enascens, & flos qui in thymbra nascitur, atque epithymbro appellatur. uerū uterq; uiribus debilior est.

Polypodium. Cap. XXX.

Polypodium bilem maxime nigram ducit & pituitam. Dantur radicis purgatæ scrup. vi. affusa aqua mullsa diluta. Potest & super falsamentum deradi, ac comedi ante prandium. Purgat etiam mediocriter ac citra molestiam, radix cocta in iure gallinaceo, & in pituitana.

Pulegium, Tragoriganum, Ieucanthemum, Alysson. Cap. XXXI.

Pulegium ducit atram bilem acetabuli mēsurā potum in aqua mullsa. Similiter & tragoriganum, & parthenium, quod & Ieucanthemum uocatur. Datur singulorum scrupuli sex. Sed & alysson similiter purgatiuū est. Danturq; etiam ipsius scrupuli sex. Præstat autem hæc dare cum aceto, & modico sale, ex aqua, ita ut arida trita potui inspergantur.

Armenium. Cap. XXXII.

Armenium quo pictores utuntur purgat atram bilem, & quicquid crassi ac uiscosi sanguini ammixtum est. Datur melancholicis, & elephantiasi laborantibus ac consimilibus, & in renum affectionibus, & anhelosis. Dantur ex eo scrupuli plus minus quatuor.

Centaurium minus. Cap. XXXIII.

Centaurium minus crassissimam bilem purgat & mucum. Quare conuenienter datur splenicis & coxendicum morbo affectis. Bibitur eius decoctum ubi coctum fuerit in aqua. Sint autem centaurii scrup. vi. aquæ mensura hæminæ. coquatur ad medietatem.

Pituitam ducentia. Cap. XXXIIII.

Pituitam ducentiū usus est in habitibus frigidioribus, etatibus item ac morbis frigidioribus. uelut sunt resoluti, siderati, & qui laxis tumoribus tument. Et in his qui multa & crassa emungunt, & qui ex coxendicum morbo à pituita infestantur, & in aqua inter cutem.

T E R T I V S. 135

Colocynthis. Cap. XXXV.

Colocynthis purgat pituitam & bilem & muscofa. Vnde neruorum neruorumq; corporum purgatiua est. Datur igitur conuenienter in omnibus capitis affectionibus, & in erecta ceruice spirantibus ac sinilibus. Et in coxendicum morbo, & arthriticis. Et ad diurnas renum ac uesicæ affectiones. Et & aliis morbis commoda, qui ægre excui possunt, & induratum affectionem habent. Dantur ex medulla eius scrup. ii. in aquæ mullsæ cyathis duobus. In debilioribus scrupulus. i. Eligenda est alba & tenera medulla. Nam aridior & nigra mala est. Tundatur autem & teratur diligenter, & cribretur sæpe. Et usus tempore lenigetur ualde bene in mortario cū aqua mullsa. Solet enim tale quiddam pati. Nam tusa priusquam madesit, tenuissima apparet. ubi uero in aquam mullsam iniecta fuerit ac macerata, intumescit adeo ut uix cribratam esse credas. Itaq; tumidæ ipsius partes aliquando inhaerent uentri aut stomacho, & præsertim in uolucris intestinorum, propter molliciem, & quum acres sint natura ac mordaces, adherentes ulcerant intestina, & affectiones neruorum per consensum inferunt, torminaq; ac contractiones. Quare multa animaduersione opus est, ut leuissimè ipsam faciamus cum aqua mullsa. Quod si mitius purgare uolueris, sumito colocynthidem iustæ magnitudinis, eamq; aperito iuperne, & semen totum eximito. Deinde quicquid tormenti speciem præ se fert in ipsa, rursus circa semen in ipsam indito, & repletam ipsam sapa aut uino dulci ueteri, per diem ac noctem materari finito. Deinde excolatum per pannum uinum calefactum bibendū dato. Purgat optime & morbum regium, & eos qui pustulas liuidas circa cutem habent.

Tithymalus. Cap. XXXVI.

Tithymalus pituitam & bilem ducit. Dantur ipsius ramuli uirides accepti, & in testaceo quo piā uasē par-

S E R M O

fricti, deinde triti. Miscentur autem ex ipsis scrupuli quatuor aut tres cum polenta in aqua, & bibuntur. Nam aridiores ramuli impotentiores sunt. At uero tithymali characitæ radicem accipe & siccato in umbra. Deinde usus tempore corticem detrahito, tündito ac cribrato, & quatuor scrupulorum pōdus in uinum dulce uetus mittito, & per diem ac noctem macerari finito, & excalesactum per pannum uinum calesactum bibendum dato, purgat maxime, ut aliqui in omnibus ipso utantur uelut quopiam arcano. Bene & citra molestiam purgat etiam succus tithymali circa aquas in humidis locis ac syluis nascentis, exceptus sale, aut pane arido trito, ita ut ex hoc nucis auellanæ magnitudo detur cum frigida aqua. At succus tithymali a quibusdam datur, aut cum caricis, aut cum polenta, guttatur quatuor aut quinque. Verum ualde exulcerat linguam, & partes circum circa fitas, & potus multum calorem in uentre facit.

Isum. Cap. XXXVII.

*isum est radix
hamphibris
nisi spina.
et aliam
in uentre huius
scilicet.*

Ipsi corticem siccato, tündito, ac cribrato: & ex eo scrupulos. v. aut. vi. dato, macerans uelut dictum est in passo & excolans, ac passum ipsum exhibens. Purgat autem magis pituitam. Quam diu uero uolueris ferri uentrem, ne abluas astringum aqua, sed linteo deterge. Quum autem satis purgatum te putaueris, laua anum aqua frigida, & manum ac pedum extremitates aque impone, & sistetur fluxus.

Elaterium. Cap. XXXVIII.

Elaterium purgat pituitam & bilem. Dato obolos tres cum lacte recens multo heminge unius mensura. At obolus habet siliquas tres.

Granum cnidium. Cap. XXXIX.

Granum cnidium purgat magis aquosa ac serosa. Purgat etiam pituitam & bilem moderate. Est autem feruens & acutissimum. Dantur ex eo grana triginta. Si uero mitius purgare uoles, dato grana uiginti,

T E R T I V S. 136

aut quindecim. Dato autem internam granorum partem tritam cum polenta, & uino immisam bibere iubeto, a potu uero parum olei rosacei aut melini absorbere oportet, ne fauces exurantur. Præstat autem terere & efformare catapotia cum cocto melle.

Agaricum. Cap. XL.

Agaricum purgat pituitam & bilem, sed non acriter. Dantur drachmæ duæ cum aqua mulla aut aceto mulso. Est autem stomacho incommodum, eo quod leue sit, & in ipso supernatet.

Cnici semen. Cap. XLI.

Cnici semen purgat pituitam, non tamen fortiter. Huius seminis drach. v. tritas mitte in ius gallinæ aut pilinæ, & excolatum bibendum præbe. Quidam internam cnici partem drachmæ pondere accipiunt, & terunt cum amygdalis & aniso, & cum melle cocto catapotia formant ac exhibent arquato affectis. Et conueniens quidem, sed leuius est hoc.

Lathyrus. Cap. XLII.

Lathyrus pituitam magis ducit. Danda sunt eius grana. xv. maiora, aut uiginti de minoribus. Et qui quidem efficacius purgari debent, his præcipiendum est ut manducent. Qui uero non ualida neque multa euacuatione opus habent, integra deuorent, maxime si uisiosum stomachum habet is qui accipit.

Aristolochiæ clematidis semen. Cap. XLIII.

Aristolochiæ clematidis semen siccum tritum duarum drachmarum pondere bibitur, & purgat pituitam ac bilem. Est autem stomacho gratum.

Mercurialis. Cap. XLIIII.

Si mercurialis tenera folia cocta comederis, abunde stercois expellunt. Si uero decoctum uino mixtum biberis, moderate stercois educit.

Cucumis syluestris. Cap. XLV.

Cucumeris syluestris radiceis cortex, duorum obolorum, hoc est, siliquarum sex pōdere, potus cum aqua

S E R M O

mulsa, ducit pituitam multam citra molestiam, ita ut neque stomachum lædat.

Styrax. Cap. XLVI.

Styrax pinguis flavus datur drachmarum duarum pondere, cum æquo pondere terebinthinæ in pilulas coactus. Ducit pituitam multam citra molestiam.

Thymus. Cap. XLVII.

Thymi cacumina tusa trita dato cum posca, & modico sale, ad drachmarum quatuor aut triū pondus. purgat enim citra molestiam & abunde pituitam ac bilē.

Cyclaminos. Cap. XLVIII.

Cyclamini radice leuissimæ tritæ drachmæ tres aut quatuor pro viribus cum aqua mulsa potæ, purgant pituitam & bilem. Maxime uero per sudorem purgant. Quare qui bibit reclinari debet, & corpus in tegumentis ponere & sudorum exclusionem iuuare.

Scordium. Cap. XLIX.

Scordium tenuissime tritum, duarum drachmarum pondere ex aqua mulsa potum, ducit pituitam.

Chamaepitys. Cap. L.

Chamaepytos drachmæ duæ tritæ, & cum ficibus aut cocto, melle in catapotia coactæ & exhibitæ multam pituitam ducunt.

Bdellium. Cap. LI.

Bdellium arabicum pellucidum & flavum, drachmarum duarum pondere tritum potum cum aqua mulsa, purgat pituitam.

Aquam ducentia. Cap. LII.

Aquam ducentibus utendum, & in hydropticis qui ex ascite intercute aqua laborant, & in fœminis qui diuturno albo fluxu uexantur, & ad fluida ulcera.

Squama aris. Cap. LIII.

Squama aris aquam purgât. Datur drachma una & dimidia cum aqua mulsa. Non solum autem aqua ducit, sed etiam pituitam. Ducunt porro aquam etiã aliqua ex relatis, uelut gramen enidium, & cnicus. At cucumeris

T E R T I V S. 137

cucumeris syluestris radix conuenientissima est hydropticis, minimeq; molestiam affert.

Euphorbium. Cap. LIIII.

Euphorbium ducit quidem pituitam, magis uero aquam. Est autem acutissimum inter ea quæ ego noui & feruentissimum. Vnde & colicis datur, & his qui frigidiores uentres habent. Reliquos fortiter turbat, & ualidam sitim inducit. Miscebis cum ipso aliqua odorata semina, dans ex eo obolos tres cum aqua mulsa. Præstat autem cum melle cocto in catapotia ipsum efformare.

Chamelæa. Cap. LV.

Chamelæo cocta in aqua mulsa & pota, aquosa magis ducit. Purgat autem etiam pituitam & bilem. Immittantur ex ea drachmæ quinque in duas heminas, aqua, & fiat coctura ad dimidias. In fine cocturæ mellis moderata portio addatur, & modica facta coctura, coletur ac bibendum præbeat. Aliqui cocturæ tritæ chamelææ drachmas duas cum duplo cocturæ absinthii committunt, & cum melle formata catapotia præbent.

Sanguinem purgantia. Cap. LVI.

Sanguinē purgat, porri capitati succus, mercurialis uiola alba, malua syluestris, saluia.

Methodus componendi purgantia phar-

maca. Cap. LVII.

Quæ quidē per se purgare possunt simplicia phar-
maca, talia sunt uelut iam expressimus ac præscriptis
mus. Non fuerit autem difficile etiam mixturas ip-
sorum facere, his qui ex iam prædictis singulorum uir-
res didicerunt. Si quis enim ex relatis duo misere ue-
lit, dimidium pondus de dosi singulorum accipere
oportet: si uero tria, tertiam iusti ponderis partem.
Si uero plura, iuxta eandem proportionem. Facimus
aut ipsorum mixturas, ubi non fuerit unus humor qui
inest, uelut pituita, aut bilis, aut aqua, sed omnia si-

S E R M O

mul. Et si quidem putauerimus æqualiter redundare, humores, æqualiter ipsa miscemus in compositione. Vbi vero unus plus aliis reddiderit, amplius ammiscemus de his quæ talē humorē euacuare possunt. Primum igitur uolo ea mollientia pharmaca alium subducentia subiungere, quæ in cibo sumantur. In cibo enim *medicamentum* optimum est, inquit Hippocrates: *quo etiam sanis naturaliter adstrictam aluum habentibus, hæc speculatio utilis fiat.* Fortassis autem & his qui se ex morbo recolligunt. Insuperq; his qui ex diuturno morbo ægrotāt, hæc pharmaca auxiliaria fiet si unum aut alterum simplex pharmacum iucundis edulis fuerit ammixtum. aut ad uentrem molliendū, aut si etiam redundantem humorem paulatim & latenter euacuare uolumus. Incipiamus igitur à potionibus propomatis appellatis.

Vini purgantis bilem præparatio. Ex

Theone. Cap. LVIII.

Cassia unc. i. scammonia unc. i. Vini sextar. v. Hæc tenuissime trita linteolo illigentur, & hoc exacte constrictum in uinum suspendatur, ac sinatur ad dies quinque. Deinde ex hoc uino dato ante cibum potionem perfectam, cum aqua calida. Creditur bilē purgare.

Vinum pituitam ducens. Cap. LIX.

Lathyridum purgatorum unc. i. Spicæ nardi drach. iiii. Vini sextar. v. præpara uelut prædictum est, & utere. Creditur pituitam leuare.

Vinum melancholicis commodum. Cap. LX.

Polypodii unc. i. tufani, cribratam, & linteo illigatam in uini sextarios. v. suspendito, & ad dies septem finito macerari. Et dato potionem uelut didum est.

Aliud uinum polypodites. Cap. LXI.

Vini dulcissimi sextar. vi. mastiches sextantem, epithymi drach. iiii. radicum polypodii non ueterum dearsarum lib. ii. radices polypodii purgatas tunde in crasiores partes, & coque cum passo, immisso etiam

T E R T I V S. 138

epithymo ac mastiche. Quum autem ad tertias redactum fuerit, aufer ab igne & frigeferi sine, & ad excolatum spicæ nardi contusæ ac cribratæ scrupulos. iiii. insperge. præstat autem hanc in mortario conuire, deinde fistilibus paruis picaris excipere, & osculo uasorum oblito adseruare. Dabis autem in prandio portionem magnam inter medios cibos, aqua calida temperatam. Est hoc iucundissimum & efficacax. Præparatur hoc in Babilone phœnices, laudaturq; ac quoquo uersus nauibus aduehitur.

Vinum nullsum stercus exigens. Cap. LXII.

Vini sextarios. v. mellis sextar. i. mastiches quadrantem. Mastichen tritam & linteo illigatam in uino nullso suspende, & ad dies septem macerari sine. Et dato ante cibum potionem unam calida aqua temperatā. Optime hoc stercus educit, & stomacho commodū est. Euacuat etiam pituitam.

Vinum nullsum flauam bilem ducens. Cap. LXIII.

Scammonia drach. i. spicæ nardi drach. i. tusa cribrata & linteo illigata, in uini sextariis. v. macerato, & mellis sexta. i. & utere.

Vinum nullsum pituitam ducens. Cap. LXIII.

Enici seminis purgati drach. iiii. & uini sextar. v. & mellis sextar. i. accipito. Et enicum in crassas partes contusum ac linteo illigatum macerato, utitorq; uelut didum est.

Vinum nullsum atram bilem euacuans. Cap. LXV.

Polypodii drach. iiii. Vini sextar. v. mellis sextar. i. tunde, cribra, macera, & utere.

Conditum ad flauam bilem. Cap. LXVI.

Piperis drach. iiii. scammonia unc. i. seminis apii drach. i. uini sextar. v. mellis sextar. i. tuito species per se primum, deinde etiam cum melle. Et postea uinum adde, & sine ad dies quinque, & utere.

Conditum pituitosis. Cap. LXVII.

Lathyridum unc. i. piperis unc. i. seminis anisi, apii,

S E R M O .

singulorum unc. i. Vini sextar. v. mellis sextar. i. præpara uelut dictum est, & utere.

Conditum melancholicis. Cap. LXXVIII.

Polipodii unc. i. piperis unc. i. seminis apii drach. i. Vini sextar. v. mellis sextar. i. præpara uelut dictum est & utere.

Absinthati præparatio flatus & stercola euacuans. Cap. LXXIX.

Ligustici drach. ma. i. s. cumini drach. i. spicæ nardi scrup. ii. floris iuici odorati scrup. vi. mastiches scrup. vi. Vini sextar. v. mellis sextar. i. tula ac cribrata terito cū melle, & uinū ammisce, excipe & utere post dies quinque ante prandium.

Absinthatum flauam bilem ducens. Cap. LXXX.

Costi drach. i. mastiches drach. iiii. rosarum siccarum drach. ii. spicæ nardi drach. ii. floris iunci odorati drach. i. aloes unc. i. scamoniæ unc. i. mellis sextar. i. uini sextar. v. præpara & utere uelut dictum est.

Absinthatum ad pituitosos. Cap. LXXXI.

Mastiches drac. iiii. costi drac. iiii. folii iudici drac. i. spicæ nardi drach. i. floris iunci odorati drach. i. castig drach. i. polypodii unc. i. mellis sextar. i. lathyridum purgatorum unc. i. Vini sextar. v. præpara & utere uelut dictum est.

Rosatum flauam bilem ducens. Cap. LXXXII.

Rosarum exunguium recentium lib. i. uini ueteris sexta. vi. mellis sextar. i. Rosæ ad diem unam præsiccata mittuntur in uinum, & macerantur per dies nouem. Deinde uinum excolatur & adiicitur mellis prius trito cum scamoniæ unc. i. oportet autem tundere ac cribrare scammoniam, atque sic leuigare cum melle. Postea uero condatur in uasa. quæ exacte cooperata suspendes in puteum aquæ frigidæ, & fines per dies septem aut nouem. Deinde extrahe & alios triginta dies sine, & sic propomate utere.

Rosatum pituitam & serosum ac atræ bis

T E R T I V S . 139

lis humorem euacuans. Cap. LXXXIII.

Si præcedens descriptio acceperit grani cnidii unc. i. absque scammonia, euacuat serosum humorem & punitam. Si lathyrida solum, pituitam euacuat. Si epithymum solum, atræ bilis humorem expurgat.

Mellis rosacei purgatorii præparatio. Cap. LXXXIII.

Mellis lib. i. succi rosarum lib. i. mastiches drach. iiii. piperis drach. ii. zingiberis drach. ii. scammoniæ scrup. viii. coquito mel cum rosarum succo ad compagem mellis liquidioris. Deinde insperge scammoniam & mastichen leuissime trita, & parum coque, & niam & mastichen leuissime trita, & parum coque, & ablata ab igne cum reliquis in mortario unito & sepunito, & dato cochlearium. Euacuat flauam bilem. Quisdam uero simplicio rem præparationem facere uolentes, præmacerant modica aqua scammoniam, deinde de feruefaciunt, & detracto superstante ipsius concremento excolant, & leuigatam ad mel rosaceum adijciunt, & simul coquant, uelut dictum est. Si uero lathyridum unc. i. acceperit prædicta præparatio mellis rosacei, absque scammonia, purgat pituitam. Si uero polypodii acceperit unc. i. atræ bilis humorem euacuat. Verum efficacior est, si pro polypodio epithymum acceperit.

Aceti purgatorii præparatio. Cap. LXXXV.

Scamoniæ unc. i. aceti sextar. v. terito simul, & finito ad dies quinque, & dato ad intinctus cum cibo cochlearium. i. aut. ii. purgat flauam bilem. Si uero pro scammonia, inieceris lathyridum unc. i. purgat pituitam. Si uero epithymi unc. i. inieceris, euacuat atræ bilis humorem.

Aceti mulsi purgatorii præparatio. Cap. LXXXVI.

Mellis despumati sextar. i. aceti acerrimi sextar. i. coquito simul usque ad mellis compagem, deinde adijce epipetri triti ac cribrati unc. i. utere ad intinctus: aut cum aqua dato bibere cochlearia. ii. circa horam tertiam

S E R M O

tiam ieiunis. Euacuat bilem. si uero non affuerit epipetrum, scammonia in iuce unc. i. Aliud acetum mullum. Mellis despumati sextar. i. aceti sextar. i. coquito simul ad copagem. Deinde iuce enici interna parte purgata & tritam podere unc. i. & sine ad dies quinq; & utere ut uoles. purgat pituitam. Aliud. Mellis & aceti singulorum sextar. i. coquito, & thymi leuissime triti unc. i. addito, & finito per diem, ac utitor: euacuat atrae bilis humorem. Omnia uero quae praedictis aceti mulli preparationibus iniiciuntur, linteolo illis gata macerentur.

Acetum mullum purgans omnes uitriatos humores. Cap. LXXVII.

Comae hyssopi sesquiunciam, origani, unc. i. pulegii sesquiunciam, marrubii unc. i. epithymi, seminis enici, cacuminum thymi, agarici, singulorum unc. i. polypodii sextantem, scammonia unc. i. scrup. vi. aceti sesquifextarium, aquae sextar. i. mellis lib. ii. sapae sexuncem. Herbas praemaceratas aceto & aqua ad tertias decoquito & excolato, & mel addito, ac rursus coquito ad bonam compagem. Et scammoniam, epithymum, agaricum, trita ac tenuissimo cribro excreta, in mortario ammisceto. Et ubi moderate purgare uolueris scrupulos. xv. exhibeto. medio uere modo scrup. xx. At uero fortibus perfectam dosim exhibere potes, unciam. i. Quidam etiam alypiadis unciam i. addunt. Aliud Hatus euacuans. Aceti sextar. i. mellis sextar. i. baccarum iuniperi drach. iiii. piperis unc. i. zingiberis unc. i. petroselini drach. iiii. seminis apii, ammi, ligustici, anisi, epithymi, singulorum drach. iiii. cumini drach. ii. seminis anethi drach. ii. polypodii unciam. i. praepara & utere uelut praedictum est. Conuenit colicis.

Aceti mullum quod colicis ac nephriticis per sedem infunditur. Cap. LXXVIII.

Centaurii unc. i. alypiadis recentis sextantem, rutae

*Alypiadis eadem
libra est. quae
Alypiadis, et de
similibus a diu
lib. q. sup. 190
ita sic. Anethi*

T E R T I V S.

140

uiridis sextantem, marrubii, agarici, castae, iridis, hyssopi, pulegii, singulorum drach. iiii. scillae unc. i. aceti sextar. iiii. mellis sextar. i. omnia aceto macerata ad tertias coquito & colato, & adiecto melle ad mellis liquidioris compagem coquito. Deinde scammonia tenuissime trita unc. i. spicae nardi unc. i. purgatorii medicamenti ex foeniculo unc. i. inspergito, & unitis utitor hoc modo. ubi praevacuatis colicum per clysterem stercola educentem, accipe aceti mulli cochlearium, & dissolue cum succo ptisanæ, & infunde. Utere similiter & in nephriticis pituitosioribus. Euacuat pituitam citra molestiam & satiat.

Acetum mullum amarum. Cap. LXXIX.

Foeniculi uiridis una cum radicibus fasciculum. i. spii cum radicibus rutae uiridis singulorum fasciculū unum. aceti sextar. ii. & dimidium, hoc est libras. v. mellis sesquilibram. Coquito herbas cum aceto ad tertias & excolato, & mel ad acetum indito, & coquito donec mellis liquidioris compagem habuerit. Deinde aloes primariae unc. i. in mortario terito ac cribrato, & ad ipsam paulatim acetum mullum addito, unito, excipito ac utitor: exhibetur ex eo cochlearium unum, ita ut ab ipso absorbeat aqua calida. Caput egregie purgat. Est autem & stomacho gratum. Acetum mullum uentrem emolliens, Profomilita. Pulegii, origani, thymbræ syluestris, polypodii, singulorum unc. i. radicum apii drach. iiii. radicum anethi scrup. vi. agarici, epithymi, scammonia, singulorum unc. i. mellis sextar. i. aceti sextar. i. macerato species & coquito uelut acetum mullum. Vbi uero deuenit ad bonam compagem, tollito ab igne, & ad iuce scammoniam, epithymū, & agaricum. Et dato quadrantem cum aqua calida.

Posca aluum emolliens. Cap. LXXX.

Cymini quadrantem, hyssopi sesquiunciam, ammi sesquiunciam, pulegii sesquiunciam, petroselini drachm. iiii. cacuminum thymi, drach. iiii. zingiberis

S E R M O .

unc. i. seminis cnici unc. i. piperis drach. iiii. epithymi drach. iiii. salis capadocici dodrantem. Tundito & cribrato, & aridum seruato. Vltus tempore dato cochlearium. i. ex posca.

Alia posca ualde clara. Cap. LXXXI.

Cumini quadrantem, pulegii sesquiunciam, foeniculi sextantem, seminis apii sextantem, anisi sextantem scrup. viii. scammoniae trientem, epithymi quadrantem salis communis bessem aut libram. i. Tundito, cribrato, & dato cochlea. i. ex posca, purgat imperuerse.

Gari purgatorii præparatio. Cap. LXXXII.

Scammoniae drach. iiii. piperis grana. L. gari nigri quadrantem, misce, utere ad intinctus, aut quomodo uolueris, purgat bilem. Aliud. Cnici grana. xx. piperis grana. L. gari quadrantem. Internam cnici partem tritam unito ac utitor, purgat pituitam. Si uero pro cnico adieceris lathyridas, efficacius facies. Si uero polypodii drach. iiii. inieceris, atræ bilis humorem euacuat. Efficacius autem euadit, si pro polypodio, epithymi drach. iiii. aut tres inieceris.

Mellis emollientis præparatio. Cap. LXXXIII.

Foeniculi uiridis manipulum. i. aquæ sextar. iiii. coquito ad tertias, colato, & adiecto mellis lib. i. & coquito ad compagem mellis, & dato ex eo cochlearia iiii. purgat bilem flauam. Si uero pro foeniculo, seminis cnici interiorem partem adieceris uncia. i. pondere, purgat pituitam. Si uero polypodium aut epithymum eodem pondere simul coques, purgat atræ bilis humorem.

Garum aquosum. Cap. LXXXIII.

Gari unc. i. piperis grana. L. seminis apii obolum. i. hoc est siliquas. iii. mellis cochlea. i. aquæ quadrantem, scammoniae scrup. i. s. aut. ii. Reliquis coctis & ab igne ablatis ammisceto scammoniam, & dato ante cibum. Si uero pro scammonia, seminis cnici granorum uiginti internam partem adieceris, purgat pituitam. Si

T E R T I V S .

141

uero polypodii drach. iiii. adieceris, purgat atræ bilis humorem.

Garum uinosum purgatorium. Cap. LXXXV.

Gari conchulas. ii. unii conchulam. i. piperis grana. xx. ligustici scrup. i. scammoniae scrup. i. mellis pari, utere. Purgat bilem. Si uero cnici granorum. xx. internam partem inieceris pro scammonia, purgat pituitam. Si polypodii drach. iiii. atram bilem.

Garum acetosum purgatorium. Cap. LXXXVI.

Seminis apii drac. i. piperis grana. L. cumini obolum. i. succi cyrenatici siue laferis tantundem, scammoniae scrup. i. gari unc. i. aceti quadrantem, utere purgat bilem. Si uero pro scammonia, cnici granorum uiginti internam partem adieceris, purgat pituitam. Si uero polypodii drach. iiii. atræ bilis humorem euacuat.

Iuscula emollientia. Cap. LXXXVII.

Aquæ sextar. i. olei conchulam. i. gari parum, salis pauxillum, anethi modicum, omnia donec succulentia fiant coquito. Deinde granorum cnici. xx. internam partem indito: & dato. Euacuat pituitam. Si uero polypodii drach. iiii. contusas ac cribratas insperferis iusculo perdicis aut phasiani, purgat atræ bilis humorem. At uero scammoniam non probo in iuscula coniecta, eo quod experimento copererim inidoneam esse.

Lac purgatorium. Cap. LXXXVIII.

Lactis astuini aut caprini heminam. i. scammoniae scrup. ii. misceto ac exhibeto, purgat bilem. Si uero cnici granorum. xx. internam partem inieceris, euacuat pituitam. At uero polypodium aut epithymum non probo ut lacti miscantur, eo quod tingant lac, & non potest hoc latere accipientem. Plerique enim ob timiditatem purgari non uolunt.

Oliuæ purgatoria. Cap. LXXXIX.

Piperis drach. i. epithymi drach. ii. sulphurii drach. i. mentæ uiridis drach. i. comæ pulegii drach. i. cymini drach. i. rutæ drach. i. scammoniae unc. i. palmularum

S E R M O

pinguium sextantem, mellis sextar. i. aceti sextarii dimidium, oliuas muria conditas, cxx. numero. omnia prædicta per se tenuissime terito, & deinde cum aceto mulso. Postea oliuas singulas ter lancinatas iniicito, & finito ad paucos dies ac utitor. dato in cibo oliuas tres, & iusculi cochlearium. i. aut. ii. pro uiribus.

Oxyporiæ purgatoria. Cap. XC.

Si ad concoctorium medicamentum quod ex malis cotoneis parari solet, cochlearii unius mensura acceptum, ammiscueris scammonia scrup. ii. flauam bilem citra molestiam euacuabis. Si uero lathyridum grana. xx. addideris, purgat pituita. Si polypodii aut epithymi drach. i. ii. addideris, purgat atram bilem. Si militer autem si quod diospolitico concoctorio pharmacum uteris, idem efficies, & maxime in quibus pituita in thorace residet. Si uero ad concoctorium ex castanintha pharmacum ammiscueris medicamenta purgantia, euacuabis omnem circa cutem corporis uitiosum humorem, lepras, impetigines, & similia.

Oxyporium ex palmulis. Cap. XCI.

Zingiberis, piperis, cumini, petroselini, singulorum unc. i. scammonia in fermento assate ac tenuissime trita unc. ii. s. palmularum pinguium carnis trientem, foliorum ruta unc. i. mellis lib. i. aceti sextar. i. Coquito mel & acetum & palmulas, donec reliqua fiat tertia aceti pars. Deinde rutam cum palmulis terito, & arida tenuissime trita inspergito ac unito, & paulatim acetum mulsum eodum addito, unito ac utitor, uelut admirando & multa experientia cognito pharmaco. Perfecta dosis sunt cochlea. ii. ad adstricta alui, dum adhuc in uigore est medicamentum. Si uero non ualde fuerit alius adstricta, per mensura illius adstrictionis exhibendum est pharmacum, aliquando cochlearium. i. s. aliquando. i. folium. Subducit egregie flauam bilem. Quapropter & in morbo regio utiliter exhibetur, & tertianariis, ubi concoctio bona in urinis apparuerit, purgat et pituitam

T E R T I V S.

142

moderate. Vtere confidenter in omni tempore uelut imperuerso ac minime curioso. Ego uero et his qui absque rigore febricitant dedi, postquam apparuit concoctio in urinis, & confestim sanati sunt. In quibus autem atram bilem purgare uolueris, ad prædictam dosim, epithymi scrup. i. aut pro uiribus. Si uero pituita multam infidet, aduice agarici aut isii scrup. i. purgat. u. moderate pituitam.

Purgatorium ex cotoneis malis. Cap. XCII.

Malorum cotoneorum maturorum, magnorum, odoratorum, fermento oblitorum & assitorum, carnis purgatae trientem, mellis despumati quincuncem, piperis drach. ii. scammonia drach. vi. singula per se terito & unito, ac exhibeto cochlear. i.

Purgatorium ex citrio. Orisabii. Cap. XCIII.

Purgat hoc caput, facit ad stomachicos, cæliacos & qui non possunt forte purgatorium ferre propter imbecillitatem. Vnde etiam pueris citra noxam datur. Est enim stomacho commodum. Citrii corticis ac carnis lib. i. aquæ sextar. i. s. mellis sextarii dimidium piperis unc. i. scammonia unc. i. Citrium in tenues partes secato, & cum aqua ad tertias coquito, deinde colato, & mel ad decoctum aduicito ac coquito ad bonam compagem, & reliquias coctorum citriorum terito ipsisque arida tenuissime trita inspergito, & ubi simul trueris, coctam aquam illam nullam aduicito, & unitis utitor, cochlear. i. exhibens.

Purgatorium ex foeniculo ualde bonum. Cap. XCIII.

Epithymi, zingiberis, piperis, scammonia, singulorum unc. i. foeniculi uiridis, ruta uiridis, apii radicem uiridiam, singulorum quadrantem, aquæ sextar. iii. mellis libras. iii. decocto ad tertias redacto aduicemel, & coque ad bonam compagem. Deinde insperge arida, & exhibe cochlear. i. magnum.

Aliud ualde stomacho gratum. Cap. XCV.

Foeniculi, cumini, pulegii, apii, singulorum manipulum, aquæ sextar. iii. coquito ad tertia, & colato,

S E R M O

& tantundem mellis addito, & coquito ad mellis co-
pagem, & inspergito in mortario scammonia leuissi-
me trita unc. i. piperis unc. i. micasthes tritæ drach. iiii.
unito datoq; cochleare. i. Conuenit flatuosis.

Purgatorium ex foeniculo quod parari so-
let ad atram bilem. Cap. XCVI

Scammonia sextantem, zingiberis, piperis singu-
lorum unc. i. petroselini scrup. xii. corticis ueratri nigri
scrup. v. epithymi unc. i. mellis libras. iiii. succi foenicu-
li lib. iiii. Coquito succum cum melle ad mellis com-
pagem, & affundito paulatim & arida tusa ac cribrata
in mortario, & unitis utitor. Datur ex eo cochlea. i.

Turgatorium atræ bilis. Oribasii. Cap. XCVII.

Aquæ sextar. iiii. mellis dodrantem epithymi unc.
i. Epithymum tusum ac cribratum inspergito, ubi illa
simul ad tertias decoxeris. Dato bibendum pro uiri-
bus. Mihi uero uidetur quarta pars exhibenda esse.
his autem qui bono habitu præditi sunt, dimidium.

Aliud purgans atræ ac flauæ bilis. Cap. XCVIII.

Scammonia, epithymi, singulorum sesquiunciam,
petroselini, zingiberis, mentæ, singulorum drach. ii.
excipe melle, & exhibe nucis ponticæ magnitudine.

Pastillus flauam bilem purgans. Cap. XCIX.

Piperis, mastiches, nucum pinearum, passularum
cnucleatarum, singulorum grana. x. cumini grana. xv.
scammonia scrup. ii. plus minus, mellis parum, trita
simul dato: uelut pastillum. Huius dosis una est, pur-
gat citra molestiam.

Buccella purgatoria. Cap. C.

Fermenti ex similagine libras. ii. scammonia unc.
i. seminis foeniculi, cumini, folii malabatri, singulorum
siliquas. iiii. piperis grana. xxxiii. salis communis pas-
rum, olei & gari cochlea. ii. arida contundito ac cri-
brato, & cum fermento mollito, & facias panes par-
uos duplam latitudinem miliarum habentes. Torreto
in clibano, & exhibeo perfectam dosim sextantem ex

T E R T I V S.

143

hoc pane edendam, quocumq; quis uoluerit modo,
saltem ut ieiunus utatur. Est enim maxime alieni ab
omni molestia. purgat bilem.

Aloedaria citra molestiam purgantia. Cap. CI.

Aloes quadrantem, agarici unc. ii. s. scammonia
unc. i. bdellii drach. iiii. gummi uermiculati sextantem
excipe succo brassicæ, in his uero qui humore sacci-
dum stomachum habent, succo carnis citrii, & forma
pilulas ciceris magni magnitudine. & dato perfectis
septem ieiunis. Si uero uoles, etiam ante cenam, &
post cenam. Si autem mollire uolueris, tria dabis ex
his catapotia. Aliud sine molestia purgans. Scammo-
nia sextantem, bdellii unc. i. aloes drach. iiii. gummi
drach. iiii. & cum succo brassicæ fac catapotia ciceris
magnitudine, & exhibe post cenam. si mollire uo-
lueris, tria: si uero purgare, septem ut plurimum, aut
quinque.

Pharmacum pituitam ducens. Oribasii. Cap. CII.

Baccarum lauri recentium sextantem, euphorbii
unc. i. mellis quod satis est, ut eclegmatis formam ha-
beat. Datur cochlearii dimidium. Redundantibus hu-
moribus plus datum plus profuit. Vtere uelut opti-
mo. Aliud pituitam euacuans. Seminis anisi, piperis
castæ, medullæ colocinthidis singulorum drach. iiii.
grani cnidii, seminis enici, singulorum drach. iiii. mel-
lis quod satis est, ut eclegma fiat. dato perfectis co-
chlea. i. s. Aliud. Anisi, apii, ammii, piperis, grani
cnidii, seminis enici, lathyridum, singulorum drach.
iiii. castæ drach. ii. mellis despumati quod satis est.
Perfecta dosis sunt cochlea. ii.

Purgatorium atræ bilis. Philagrii. Cap. CIII.

Zingiberis drach. i. seminis apii drach. ii. succi cy-
renaici, piperis, ligustici, singulorum drach. i. epithy-
mi drach. iiii. excipe melle ut eclegma fiat, & exhibe
cochlea. ii. Aliud. Epithymi, agarici, aloes, singu-
lorum drach. iiii. corticis ueratri nigri drach. i. hyffo-

S E R M O

pi, iris, absinthii succi, singulorum drach. iiii. bdellii gummi, utriusque drach. i. Si uero non affuerit absinthii succus, adice comæ tantundem, & excipe melle, & dato pro uiribus. Luacuat atræ bilis humorem, itemq; pituitæ.

Bilis & pituitæ, & atræ bilis, ac reliquorum hum. cōmine purgatorium. Cap. CIIII.

Lathyridū, medullæ colocynthidis, foliorū chamæiæ siccoꝝ, scamoniæ, epithymi, polypodii, anisi, singulorū drach. x. cacuminū thymi, piperis, mastiches, carpobalsami, castæ, seminis apii, chamæpityos sicce, singulorū drac. v. absinthii succi aut comæ drac. v. mellis qđ satis. Et ad eclegma. Dato cochle. i. aut plus p uiribus. Vtere aut hoc nō in oibus, sed in qbus cōiectaueris oēs humores & qualiter in corpore redūdare

Aloedarium emollientia ex rosaceo melle.

Philagrii. Cap. CV.

Aloes sexuncem, costi, spicæ nardi, carpobalsami, floris iūci odorati, singulorum unc. i. castæ unc. i. agarici drach. iiii. croci drach. iiii. s. comæ centaurii scrupul. iiii. mellis sextantem, succi rosarum trientem, epithymi unciam. i. rhej scrupul. viii. asari scrupul. iiii. ligni balsami scrup. vi. mastiches scrup. viii. excipe melle rosaceo, & da pro uiribus. Aliud ex rosaceo melle molliens uentrem sine omni molestia. Vtere uero ipso ad articulos, & maxime coxendiciū dolores, itēq; lumborū. Aperit et iecoris obstructiones. Ipsi scrup. viii. agarici drach. iiii. aloes sextantē, spicæ nardi scrup. viii. floris iūci odorati scrup. viii. croci scrup. iiii. castæ scrup. xvi. costi scrup. viii. carpobalsami scrup. viii. mellis rosacei quadrantem & scrup. viii. terito & formato catapotia cum melle rosaceo, & quinque, exhibeto, post cœnam quotidie si uoles, aut alternis diebus, aut prout uisum fuerit. Exterget, enim stomachū & articulos, præcipue uero purgat pituitam. Est autē consueto more prandendum ac cœnandum. Aliud

T E R T I V S.

144

bilem & pituitam ducens. Absinthii comæ tusæ ac cribratæ, aloes tenuissime tritæ, utriusq; unc. i. excipe succo tithymalli, maxime myrsinitæ, & efformato catapotia phaseli magnitudine. & data. iiii. tantum.

Aloedarium, ex Philagrio. Cap. CVI.

Purgat hoc bilem & pituitam. Colocynthidis medulla, aloes, scamoniæ, singulorū drach. v. succi aut comæ absinthii drach. v. excipe succo brasicæ, & fac catapotia. Ciceris magnitudine, & exhibe perfectis xxi. Aliud. & ipsum multo experimento cognitū. Euacuat autem tres humores. Aloes, epithymi, scamoniæ, singul. drach. ii. colocynthidis, agarici utriusque drach. i. excipe succo brasicæ. Et dato catapotia xv. Aliud quod in Tyro præparatur. Scamoniæ sextantem, aloes drach. i. mastiches, bdellii, piperis, absinthii, singulorum drach. i. excipe succo medi citrii ac corticis, & fac catapotia. Et dato septem aut nouem. Si uero uoles probe purgare, habeant catapotia exhibenda pondere scrup. iiii. s. & amplius.

Aloedarium Oribasii. Cap. CVII.

Conuenit hoc maxime lippientibus. Euacuat autē mēbris bilem flauam & atram. Scamoniæ unc. i. corticis ueratri nigri unc. i. salis ammoniaci drach. i. radioris panacis drach. iiii. piperis, pulegii, utriusque drach. i. efformato cum aqua pilulas fabis græcis similes. Et dato ex eis septem mediam dosim, ita ut habeant. septem, drachmam unam & obolos duos. Aliud. Oribasii. Aloes sextantē, spicæ nardi, asari, mastiches, croci, xylobalsami, sing. drach. vi. castæ drach. xii. epithymi drach. xii. formato catapotia erui magnitudine, cum decocto pulegii. Et dato. xxi. Hoc quartanarios sanat. Possunt etiam eū melle costo efformari.

Sal purgatorius. Cap. CVIII.

Salis ammoniaci sexuncem, sulphii drach. ii. seminis apii drach. ii. zingiberis drach. i. piperis drach. iiii. folii indici, spicæ nardi, pulegii, singul. drac. i. scamos

S E R M O

niæ unc. i. Datur cochlearium unum. Euacuat bilem. Aliud. Salis ammoniaci sex uncem, seminis apii drac. i. zingiberis drach. ii. piperis drach. iiii. spicæ nardi drach. i. pulegii scrup. iiii. s. folii scrup. i. lathyridum unc. i. dato cochlearium. Euacuat pituitam. Aliud. Salis ammoniaci sex uncem, zingiberis drac. iiii. piperis drac. ii. anisi, seminis apii, utriusq; drac. ii. folii scrup. i. e. pithymi unc. i. dato cochlearium. Euacuat atræ bilis humorem. Sal subducens & euacuans circumscitam in uentre ac intestinis pituitam, & reliquos humores. Purgat moderate etiam bilem. Conuenientiss. est atq; thriticis, uertiginosis. hoc usus est quidam stomachicus, & frequenter ex comitali morbo cadere solitus & ingentes gratias egit. A morbis uero præseruat familiariter ipso utetes. Petroselini drach. iiii. mastiches scrup. iiii. zingiberis drach. iiii. piperis, euphorbii, utriusque scrup. vi. salis ammoniaci drach. xv. scammonia drac. vi. Datur cochlearii dimidium in prandio, cum carnibus uolucris aut gallinæ, aut piscis, ad intestinus. Sit autem pondus scrup. iiii. s. Si uero efficacius purgare uoles, dato ieiuno mane cum succo ptisanæ aut cum aqua mulsa, scrup. vi. fortioribus etiam. ii. dare potes. Debilioribus uero scrup. iiii. aut. iiii. s. Aliud purgatorium purgans citra periculum nõ euetens stomachum. Datur in omni tempore, & omni ætati, & pueris. Educit sterus & omnem materiam corruptam à capite usque ad unguis. Remouet furfures & reliquas circa caput nascentes pustulas. Facit ad uertiginem, lippientes. Medetur omnibus circa cutem pustulis. Sanat tertianam, quartanam quotidianam, in interuallis exacerbationem datum, ubi concoctio bona in urinis apparuerit. Bilem autè præcipue euacuat. Habet hoc modo. Zingiberis, petroselini, epithymi, silphii, anuuii, seminis apii, cumini, ligustici, piperis, singulorum drach. iiii. scammonia quadrantem, & unciæ dimidiū. salis ammoniaci tosti septuncem.

exacerbationem

T E R T I V S. 145

Septuncem. Torreto salem ac tundito cum reliquis. Scammonia uero tritam cribratam unito in mortario, & dato scrup. ix. cū succo ptisanæ aut aqua mulsa meraciore. Aliud consimile, acutius experimento constans, imperuersum, euacuat magis bilem. Ammii scrup. vi. seminis apii scrup. iiii. piperis, petroselini, epithymi, cumini, singulorum scrup. iiii. s. scammonia unc. i. salis communis quincuncem, salis ammoniaci trientem, datur cochlearium cum ptisanæ. Aliud experimento constans ualde bonum. Epithymi scrup. xviii. cacuminum thymi scrup. viii. salis ammoniaci scrup. viii. piperis scrup. ii. cumini Ethiopici, anisi, utriusque scrup. ii. mastiches scrup. xii. contusa trita adseruato. Usus autem tempore scammonia scrup. ii. sumito ac terito cum modico melle, & adiecit aridi triti adseruati medicamenti scrup. ii. tantum, & unito ac dato cum ptisanæ succo aut aqua mulsa.

Purgatorium pituitam ducens. Diogenis. Cap. CIX.

Euphorbii, piperis, salis ammoniaci, singulorum unc. i. terito & redigito in puluillum, & dato in ouo sorbili cochlearii dimidium. hoc purgat pituitam solum. Dosis perfecta sunt scrup. iiii. s. Aliud flauam bilem purgans. Scammonia unc. i. costi, spicæ nardi, utriusque scrup. iiii. s. radice rubiæ leuissime trita scrup. ii. perfecta dosis sunt scrup. iiii. Media. ii. minima. i. Aliud atram bilem euacuans. Scammonia in malo assata drach. v. costi, spicæ nardi, utriusque scrup. iiii. s. caryophylli scrup. i. s. radice rubiæ scrup. ii. epithymi scrup. ii. perfecta dosis scrup. vi. media. iiii. s. minima. iiii.

Purgatorium aquam ducens. Cribasii. Cap. CX.

Ducit hoc item pituitam, piperis, seminis rutæ, scobis siue ramentorum eboris, euphorbii, & quales partes. Dantur scrup. iiii. cum aqua mulsa aut condito, facit & ad colicos & hydropicos. Aliud aqua ducens.

A E T.

t

S E R M O

petroselini, anisi, cacuminū thymi, singulorum drach. iiii. foliorum chamelææ siccorū drach. x. mellis quod satis est ut eclegma fiat. Dato perfectam dosim cochlear. iiii. s. Si uero efficacius facere uoles, ammisce prædictis squamæ æris drach. vi. Et dato perfectam dosim cochlear. iiii.

De Hieris. Cap. CXI.

Hiera Logadii. Medullæ colocynthidis sextantem & uncia dimidium, scillæ assatæ, agarici, ammoniaci thymiamatis, thymi, scammonia, sing. drach. xx. corticis ueratri nigri, hyperici, utriusque drach. x. epithymi bdellii, polypodii seci, aloes, chamædryos, marrubii castæ, singulorum unc. i. myrrhæ troglodyticæ, piperis albi, longi, nigri, cinnamomi, croci, opopanax, sagapeni, castorii, petroselini, aristolochiæ longæ, sing. drach. iiii. excipe melle. Dosis perfecta sunt drach. iiii. media. iiii. minima. ii. adice ad dosim dum exhibiturus es salis tenuissime triti cochlearii dimidium.

Purgatorium citra molestiam purgans. Cap. CXII.

Facit ad ischiadicis, & qui per circuitum diurne uexantur. Medullæ colocynthidis unc. i. nitri sextantem. terito probe, & dato robustis drach. i. cum aquæ mullæ potione magna ieiunis. Debilibus uero siliquas nouem. Vtere confidenter. Aliud eximium. Ad principia infantiæ, melancholicis, paralyticis, ischiadicis, uertiginosis, comitali morbo laborantibus, alopeciiis, capitis doloribus. Veratri nigri, scammonia, utriusque drach. viii. salis ammoniaci drach. iiii. gummi drach. i. efformato catapotia ciceris magnitudine cū succo brassicæ, & dato pfectis. scrup. v. Media dosis sunt scrup. iiii. Minima. iiii. his qui ualde debiles sunt. Est hæc descriptio Oribasi, caput. lxxvii. desunt autē huic species tres. Purgatorium medicamentū. Profoliitæ, epithymi, quadrantē, isii unc. i. agarici drac. iiii. euphorbiū drach. vi. spicæ nardi, folii, costi, piperis, singulorū drac. xxx. caryophylli scrup. vi. Dantur ex hoc

T E R T I V S. 146

scrip. vi. cum aqua mulla. Si uero bilem flauā reperis cum aliis duobus humoribus redundantem, adde ad hanc dosim usus tempore et scammonia, quantum satis esse iudicaueris pro uiribus. Habet autē hæc dosis, isii siliquas quinq; epithymi scrup. i. s. agarici siliquas ii. s. euphorbiū siliqua. iiii.

Hiera Galeni. Cap. CXIII.

Medullæ colocynthidis sextantem & uncia dimidium, chamædryos, agarici, scillæ assatæ, ammoniaci thymiamatis, scammonia, corticis ueratri nigri, scæchadis, hyperici, singulorū sextantē, epithymi, euphorbiū, utriusque drac. viii. polypodii seci, bdellii, aloes, marrubii, castæ, singulorum sextantem. myrrhæ troglodytis, sagapeni, croci, aristolochiæ longæ, piperis albi, longi, communis, cinamomi, opopanax, castorii, petroselini, singulorum drach. iiii. Mellis quod satis est. Dato perfectam dosim drach. iiii. Mediam. iiii. Minimam. ii. cum aqua mulla & salis tenuissime triti cochlearii dimidio. Maxima porro est huius utilitas, purgat enim ex profundo uarios excellenter, ita ut neque exolutionem, neque tribulationē, neque debilitatem, neque inappetentiam, neque aliam angustia ægro accipiente exhibeat. sed potius facile sperantes & hilares & robustos efficit, ut mirabilis sit ipsius excellētia. Sanat itaque hemicranicas affectiones, uertigines, comitalem morbum, infantiā, melancholiā, lethargū & similia, hebetudinē uisus, grauitatē auditus, uocē interceptā, anheutos, stomachicos, affectiones antiquas, splenicos, nephriticos, colicos, ischiadicos, arthriticos, podagricos. Ducit menses. Cōuenit tremulis, & resolutis, impetiginē ferā, & oēs circa cutē corporis nascētes pustulas. & elephantiāsim, & febres diurnas per circuitum repetentes sanat, & omnia maligna ulcera.

Hiera archigenis, exempla ad Marfium de atra bile. Cap. CXIII.

Medullæ colocynthidis sextantem & unc. dimidiū,

S E R M O

chamædryos, agarici, marrubii, stœchadis, sing. drac. x. opopanax unc. i. sagapeni, unc. i. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, sing. drach. v. cinamoni spicæ nardi, myrrhæ troglodyticæ, polii, croci, sing. drach. iiii. excipe melle despumato, ut habeat strigmetiam crassitudinem, & reponere in uitreo uasē. perfectæ dosis sunt drach. iiii. (In alio exemplari adduntur scrup. iiii.) cum aqua mulla adiecto salis cochleario paruo. Quum enim sordibus inquinatus & male affectus fuerit æger, strenuam constitutionem inducit, nō solum ob multitudinem eorum quæ per aluum subducuntur, sed etiam quod priuatim bilem atram imminuit. Pleuritidi itaque primum præparata est, & flatuosos affectionibus conuenientissima est, & facilem spirationem facit, & impedimentis nutrimenti aduersatur, & colorem cutis depurgat, sanguinem quidem defecans, male uero ardentem spiritum lucidius accendens. Sed non est propositum nobis encomium dicere eius, quæ non frustra hiera, id est, sacra appellata: longum enim sermonem, res ea requirat. Ad melancholicas autem affectiones non est aliud pharmacum quod huic comparari mereatur. Et noui multos per assiduū eius usum nullo alio opus habuisse. etiam si nullam omnino bilem excreuissent: non enim qui nigram excernunt bilem soli melancholici uocantur, sed qui etiam habent in solidis membris talis constitutionis struxuram. Sed & panniculorum siue membranarum cerebri malos habitus ualde bene exterit: unde morbum comitalem & insanias inde orientes mirabiliter remouere uideatur. Ego reperi hanc descriptionē in medicamentario libro de Rhoma mihi allato ualde laudatā ad insanos, melancholicos isciadicos paralyticos, uertiginosos, comitalem morbum, alopecias. Nō habebat autem opopanax, neque piper, neque pulegium.

Hiera antiochi. Chamædryos, agarici, medullæ colocynthidis, stœchadis, singulorum drach. x. opo-

T E R T I V S.

147

panacis sagapeni, petroselini, aristolochiæ, piperis albi, singulorum drach. v. cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglitidis, croci, folii, singulorum drachm. iiii. Mellis quod satis est. Facit ad melancholias, insanias, morbum comitalem, & omnes feculentum sanguinem habentes.

Hiera Rufi, ad melancholias. Cap. CXV.

Medullæ colocynthidis sextantem & uncia dimidium, chamæpityos drach. x. chamædryos drach. x. casia drach. v. agarici, marrubii, utriusque drachm. x. opopanax unc. i. sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, sing. drac. v. cinamomi, spicæ nardi, croci, myrrhæ troglitidis, polii, sing. drach. iiii. Excipe melle, & exhibe drach. iiii. perfectam dosim cum aqua mulla, & sale. Habet aliquid ad intelligentiam utile, eo quod à capite plurima ducit. Vnde uertiginosis, & capitis grauitati, & glaucomatibus, hoc pharmacum priuatim adhibere soleo, & si opus fuerit memoriam reuocare. At melancholico non parua nec uulgaris utilitas ex ipso contingit. Quare sæpe per ipsum purgandus est. Etenim alia medicamenta alibi aliter præparantur, & ad alios quosdam morbos magis apta sunt. Si uero quis ad atram bilem uti uoluerit, hoc utile existit. Vtatur autem singulis diebus ex hac antidoto fabæ magnitudine, non purgationis gratia: magnopere enim confert ad concoctiones, & flatus discutit. Videtur porro mihi conducibile esse, ut ob strenuas purgationes maluæ feminis drach. ii. bibantur.

Hiera Iusti, faciens ad eadem uelut relata. Cap. CXVI.

Epithymi trientem & uncia dimidium, marrubii, stœchadis, chamædryos, corticis ueratri nigri scammonia, agarici, piperis albi, communis, longi, scillæ assatæ, singulorum sextantē, medullæ colocynthidis,

S E R M O

euphorbii, albes, croci, gentianæ, seminis petroselinii, ammoniaci thymiamatis, sagapeni, singulorum unc. i. opopanax, polii, cinnamomi, castæ, myrrhæ troglodyticæ, spicæ nardi, floris iunci odorati, pulegii, singulorum drach. iiii. aristolochiæ longæ, & rotundæ, utriusque drach. ii. mellis despumati quod satis est. Perfusa dosi drach. iiii. s. cum aqua multa & salis tenuissimi triti cochleario uno.

Quomodo auxiliari oportet his qui pharmacum bibent, & non purgantur. Cap. CXVII.

Si uero quis potu pharmaco non purgetur, aquam multam meraciorem assidue absorbendam dato, & nitri partem in aqua liquefacti. Optimus autem cognoui multo experimento mastichen, ut dentur eius scrup. xii. leuissime trita cum aqua tepidiore. Optimus est & glandem ano indere, ex sale, nitro, ac melle. Et malum alio quando manducatum efficit quod debuit: corroborationem enim os uentri, superfluitates inferne protrudit. Ob quot causas non exercuit uenter purgatorio dato? Ob quinque causas. Aut propter naturam & gri proprietatem, aut ob dati pharmaci paucitatem, aut propter sterces durum impactum in quibusdam intestinis aut quod natura impetum per urinas fecit, aut propter errorem, pars quidem purgantis, ad hoc ut nihil lædat corpus, alimentum fit animalis: pars uero in pharmacum uenens evertitur. At uero Hippocrates de purgationis excessu sic dicit: Quum purgationis excessus hominem arripuerit: statim in balneum ipsum inducito, uinumque bibendum & ante balneum & post dato, fuluum colore, & album substantia. Et mea experientia comperit hoc præstantissimum omnium, quare ne contempseris.

Cura excessus purgationis. Otibafii. Cap. CXVIII.

In his qui nimium purgantur, potum contrahere oportet, & somnum procurare, standum est aut uinum austerum paulatim, cum aqua fontana. Bonum est & crasiori potu

T E R T I V S.

148

lentam torrere ac potui inspergere. Aut pars de calice papaueris, & gallæ partem. Facit et probe lentis decorata farina cum aceto & beta nigra cocta, rhoe adiecto aut partem de calice papaueris. Conducunt & pista sicca expressa, & mala cotonea. Si uero adhuc per seuerat lationis impetus, utendum est efficacioribus ad cœliacos descriptis. In his uero qui facile uomit, aquam tepidam multam bibendam dato, & uomere iubeto, digito aut penna immissa. Atque hoc facies bis & ter consequenter. Deinde oleum melinum & uinum calefacito, & in hoc linteum tinctum uentri admoueto, & post modicum interstitium antidoti theriacis sabæ magnitudinem cum uino bibendum dato.

De uomitu. Rufi. Cap. CXIX.

Quandoquidem in uolentibus sæpe absurda quadam sequi solent, operæ pretium fuerit prius modum referre, quomodo quis facile uomat. Nam pituita mouet uomitus, & caput leuat: & eum qui uidius cibum ingessit, aut plus uini hausit, ledi prohibet. Auxiliatur aut purgatio per uomitus nimium corporis molis. Opitulatur ite excellenter gracilibus. Omnes autem fluidas affectiones uomitus sanare solet, uelut ulcera, tione rhenum, uescicæ, & ani, & aliarum partium, elephantiasim, caneros, malos corporis habitus, articulorum affectiones. Conuenit & hydropicis, maxime aqua inter cutem laborantibus, regio item morbo, & comitiali in his quibus a stomacho initium affectionis accepit. Nam his qui in capite affecti sunt comitiali morbo, incongruus est uomitus. Conducit ite tremulis, resolutis siderationibus, spirationibus erecta ceruice, melancholiciis, impetiginosis. Contrarii uero sunt uomitus sanguinis reiectioni, stragulatibus uteri, naturis nauseabundis animi deliquis, his que a suffocatione assidue uexantur, & qui ex qualibet occasione caput dolent, & que suffusionem suspectam habent, & in summa omnibus oculorum affectionibus. Sint autem uomitoria non acerba, & arida sed

S E R M O

partim dulciora, partim aciora. Videtur autem inter hæc raphanus probari, & eruca, & sallamētum uetus. origanū uiride, cepe & porrum. Coadiuuat uomitus etiam prisana adiecto modico melle, & pingues carnes. Attamen non oportet prædicta aut huiusmodi decoquere, & succos ipsorum solos accipere. Verū totam molem deuorare. Neque uero circa manducationem diu immorari oportet, si quis uomere uelit. sint tamen omnia ex coctura emollita. Manifestum est autem ex uinis quoque dulciora esse eligenda: hæc enim magis in uentre supernatant. Et calida potu utendum est. Oportet & amygdalas melle tinctas edere, & placentas gustare, & cucumeris semen maceratum cū melle offerre. Sed & cucumeris satiuū ac peponis radix trita cum melle uomitum mouet, & Celticæ radix trita septem drachmarum pondere in aqua mulla ac pota fortiter sursum purgat, ut aliquando etiam excessus purgationis consequatur. Qui uero fortioribus uti uolunt, narcissi bulbum in aqua coquant, & cum decocto quidem temperant uinum. Ipsum autem bulbum edunt coctum, cum oleo & modico sale. Mouet etiam uomitum unguētum irinum, & plus adhuc cytrinum, si quis illitis ex his digitis iriritet. Citra molestiam mouet uomitum etiam hyssopi decoctum, & thymi, & cnici semē tritum cum sesamo, ac cum aqua mulla plurima potum. Et nasturtii semen. Similiter oleum sesaminum, raphaninum, narcissinum. Daphnoidis folia uiridia tria comesta. Optimum est & hoc, raphani decoctum & caricarum cremorem simul in aceto, tepefacito, & bibendum dato. Pleraque igitur & curiosiora uomitoria reprobanda sunt. Dandi uero sunt raphani ieiunis qui in ediam tulerunt, & a coena prius uomuerunt. Sint autem raphani ualde acres, & secentur in tenues laminas, macerentur autem hæc frustula à uespera in aceto & melle. Edat autem uomiturus ex his magnam copiam, &

T E R T I V S.

149

asidue superingerat acetum mullum. Deinde ad horas duas læte obambulet, & plurima aqua tepida hausta uomat, per digiti aut pennæ irritamentum.

Præparatio raphanorum cum ueratro albo. Cap. CXX.

Præparantur etiam alio modo raphani ad diuturnas affectiones, & fortiore exagitatione indigentes. Veratri enim albi & optimi festucarum drach. vi. in raphanos figuntur, ita ut raphani prius harundine compungantur, & deinde festucæ ueratri in foramina immittantur. Hæc festucæ ubi totam noctem in raphanis manserint, sequenti die eximuntur, ut ipsarum in raphanis relicta. Postea uero raphanos conscindere oportet & in aceto mullso macerare, & similiter edendos exhibere. Diligenter autem considerandum est, ne quid ex cortice ueratri in raphanis permaneat.

Quibus dandum sit ueratum, & quibus non. Ex Antylo ac Posidonio. Cap. CXXI.

Ipsum ueratum dandum est his qui diuturno ac forti morbo laborant, & qui in aliis auxiliis spem non habent. Dandum est hydropicis, elephantiosis, malo habitu præditis, resolutis multo tempore, comitialibus & melancholicis, arthriticisq; ac podagricis. At enumerare in quibus affectionibus probetur ueratri non facile est propter multitudinem. Præstat itaq; dicere qui morbi à ueratro lædantur. Incommodum est itaque ueratum, sanguinis reiectioni, spirationi erecta ceruice strangulationem minanti, & in suffusione imminente, capitisq; affectibus qui ex interuallis uolentos dolores inducunt, cum rubore faciei & uasorum distentione: & in uteri strangulationibus, & his quæ asidue animo linquantur.

Quid ueratum facere possit. Cap. CXXII.

Veratum potest corpora transmutare ac permutare, temperaturam ipsorum recentiore ac robustiore efficiens.

S E R M O

Quod multo accepto ueratro nihil quidem uomue-
runt, nihil tamen minus quam purgati utilitatē
perceperunt. Cap. CXXIII.

Multi a accepto ueratro ipsoq; concocto, omnino
quidem non sunt purgati, utilitatem uero non mino-
rem perceperunt quam hi qui purgati fuerant.

Qui sint magis apti ad ueratrum. Cap. CXXIII.

Virii aptiores sunt ad ueratrum mulieribus, & ex ip-
sis uiris hi qui fortiorem habitum possident. At mus-
lierosi, & habitu ualde pingues, aut graciles, aut tho-
racem nō carnosum habentes & longā ac angustā cer-
uicē habentes inepti sunt. Pueri quoq; ac senes inepti
sunt: & q ualde frigidā temperaturā habent, & qui sa-
ua corpora habent, & multo sanguine abundant, inepti
sunt. Item difficulter uomētes & pusillanimes.

capitulum

habitu pingues, aut graciles,

ualde frigidā temperaturā habent,

uade carnosum

habitu pingues, aut graciles,

uade carnosum

habitu pingues, aut graciles,

uade carnosum

Tempora uniuersalia ac particularia ad ueratru
sumendum apta. Cap. CXXV.

Tempus uernum aptissimum est ad sumendum
ueratrum. Deinde autumnus. Aestas incongrua est, &
nimirum hyems quoque, nisi ualde magna urgeat ne-
cessitas. Et tunc hyeme quidem qui ualde calidum tē-
peramentum habent aptiores sunt: Aestate uero se-
nes. Constitutio idonea est serena & calida & insola-
ta. At in morbis in quibus interualla sunt, dandum est
in interuallis. In aliis, quandocunque contigerit. In
quartanis uero & intestinis fluxione uexatis, in ipsis
accessionibus.

Veratri probati notæ. Cap. CXXVI.

Optimum est ueratrum quod ab una radice plures
festucas siue surculos, habet, eosq; paruos & exten-
tos, & non rugosos, & nō in acutum desinentes, neq;
caudam muris referentes. Intus uero ualde albos, for-
is autem pallidiores, profundam medullam habentē
tes, friabiles, qui non flectuntur ob mollitiem, sed frā-
guntur transversum instar caulis, & qui in fractura fu-
mosum quid continent ac remittunt, atque hoc pur-
-

T E R T I V S.

150

Nam si puluerulentum id fuerit, uetustatem ueratri
indicat. Bonum porro ueratrum mansum primum
dulcedinis indicationē de se præbet, deinde modicæ
acrimoniæ, postea feruorē fortē inducit in ore, & sa-
liuā multā ducit, & stomachū euertit. Oportet autē
uere colligere ueratrum radice adhuc prægnante.

Victus ratio accuratissima constituēda est his qui
ueratro purgandi sunt. Attenuatis enim corporibus
non citra periculum exhibetur. Diebus tribus antea
abstineant à carnibus aut reliquis crassi succi edulcis
ac potibus. Assuesciāt autem seipso ad uomitū, &
ac potibus. Assuesciāt autem à coena, & aluus subduca-
ter aut quater prius uomant à coena, & aluus subduca-
tur. Oportet autē declarata antea domesticis anxietate
certaminis futura, sic ad hoc auxiliū procedere.

Differentiæ exhibitionis ueratri. Cap. CXXVIII.
Datur diuersimode ueratrum: Alii enim decoctū
ueratri dant, alii cremorem, alii ipsam eius substantiā.
Et alii forpice in ramenta confectum exhibent. Alii
tulum & cribratum. In ramenta igitur confectum cito
incipit purgare, post horas in totum duas, bilem & pi-
tuitam educens citra multam lancinationē. Et ipsum
simul uomitu reiectum, in quatuor aut quinque horis
purgationem sedat. At in puluillum redactum ualde
tardè operatur, ut post quatuor aut quinque horas se-
pe incipiat. Verū omnes species bilis & pituitæ edu-
cit, & ad periculum contractionis & nimis purgatio-
nis deducit. Ad longū etiam tempus producit purga-
tionem, sed utilitatem multiplicem exhibet.

De cremore ueratri. Cap. CXXIX.
Cremor in quo maceratum est ueratrum datur ses-
nibus & pueris, & his quibus habitus defluxit, & qui
morbum facile solubilem habent. Datur & his qui
elephantiasim futuram timent. Oportet autem drac-
v. ramentorum, in aquæ pluuialis hemina dimidia
macerare ad triduum, deinde colare & calcacere,

S E R M O

atque exhibere totum cremorem.

De ueratri decocto. Cap. CXXX.

Decoctum ueratri dandum est tum prædictis, & qui illis adhuc sunt robustiores, in sanientibusq; ac atra bile percitis. Præparatur hoc modo. Veratri libram. i. concisam in aquæ pluuiialis sextar. ii. macerato ad triduum. Deinde ad prunas mitiores coquito ad tertias. Postea colato & adiecto ad decoctum, mellis despumati primarii lib. ii. & coquito usque ad mellis compagem. & cochlearium magnum delingendum dato. licet etiam aqua calida miscere, & dare cum sorbitione quadam. hoc neque conuulsiones, neque contractiones, neque nimiam purgationem facit. Exercitium autem est uolenti ad ipsum ueratrum transire, ut etiam confidenter ramenta eius cõsecta accipiat.

De ramentis ueratri, item de contuso ac cribrato. Cap. CXXXI.

Cæterum his qui maiori molimine ac exagitatio ne opus habent, fortioribusq; ac confidentioribus, & facile uomentibus ramenta concisa danda sunt. At uero his qui adhuc audentiores sunt, aut etiam consuetudinem habent, contusum & tenuissimo cribro excretam dabis. Ramenta uero sic exhibe. Accipe fetucas, conscinde forpice ad polentæ aut fursurum magnitudinem. deinde puluillum linteo exterge, & detractis omnibus tenuibus particulis, ut ne strangulet, dato timidioribus quidem cum ptisanæ aut alicæ succo, ubi parum decoxeris. fortioribus uero cum aqua calida, aut aqua mullâ, ita ut cogas ipsos insuper sorbere aquam mullam puram, aut aquam, ut ne relinquatur quid in faucibus aut stomacho. Dosis perfectissima fortibus, de ramentis concisis, sunt drach. ii. s. de puluere crassiore, drachma una & oboli. ii. de puluillo drach. i. & oboli. ii. Contundimus autem crassorem eius farinam in mortario, & per angustissimum cribrum excernimus, & tenuissimum auferentes, id

T E R T I V S.

151

quod crassius est exhibemus cum succo alicæ aut mazzæ ex polenta factæ. Tenuem uero puluillum tundimus, & exacte cribramus. Et postea cum cocto melle solidissimo in catapotia coactum ac efformatum exhibemus.

Quæ præparare oportet exhibitionis tempore. Cap. CXXXII.

Præparantur porro ipsis ad opem ferendam lanationibus, animi deliquis, & conuulsionibus hæc. Aqua calida & frigida, decoctum hyssopi, mel, nita, pulegium, acetum, mala, panis calidus uinum, pullus gallinaceus coctus, oleum commune & seyoniũ, sal, galbanum, castorium, cremor ueratri, oleum cyprini, aut irinum, aut narcissinum, pennæ, stertutatorium, cucurbitulæ diuersæ, lectica siue ferculum, lectus stratum molle habens, clyster.

Quomodo post potum curandi sint.

Cap. CXXXIII.

Si quidem facile purgentur postquam biberunt medicamentum, dabimus ipsis aquam frigidam absorbendam aut colluendam. Deinde odoramentum quoddam corroborans. Et iubebimus ipsos sedere aut reclinari, & in quiete manere ad horas duas, ut ne citius quam oportet pharmacum reuocatur. Postea iubebimus ipsos moueri. Prima perceptio caloris circa stomachum & fauces contingit. Deinde salua multa in os colligitur. Postea partem alimenti & pharmaci cum pituita uomunt, deinde pituitam & bilem cum pharmaco. Mox puram bilem. sæpe uero etiam uenter inferne subducitur, quando sanè etiam tolerabilior purgatio contingit. Singultiant leuiter, & facies rubicunda est. Si uero facile procedit purgatio, & facies bonum colorem habebit, & singultus cessabit. His uero qui circa mediam purgationem singultiant, aquam mullam dabimus, aut decoctum rutæ, & aquam tepidam in potu. Deinde purgatos

S F R M O

lauabimus, & alimentum stomacho gratum exhibebimus. Perseuerante uero purgatione, oportet dare aquam mulsam calidam absorbendam in qua decoctum est ruta, aut aquam cum oleo. Perma quoque cyprino aut irino oleo, aut aliquo simili tineta irritentur. & lecto pensili reclinati commoueantur. Si uero ualde uexentur à strangulatione, tremoris ueratri cyathos tres offeremus. Nam ex qualitate adiuuat purgationem. Quod si neque sic strangulationis periculum leniatur, acerrima infusione per clysterem euacuabimus. Dabimus ipsis etiam galbani obolos.iii. deuorandos, non ut uomitum concitemus, sed ut strangulationem sedemus. Aut sternutatorium forte ad mouebimus, assidue per lectum pensilem agitates, & pennarum immisione irritantes. Vbi uero incipiunt purgari mitigandus est singultus, uelut antea dictum est. Si uero uolentus fuerit singultus, sternutatio uentur, & cucurbitis per totam spinam, & maxime circa magna scapularum uerticula, detrahentes ipsas ad spinam, perseuerantes enim cucurbitis saepe corrigunt stomachum contractum & uelut contortum à singultu. Ligabimus etiam extremas partes, & fouebimus immixtas in aquam calidam. At uero succedentes in quibusdam contractiones, crurum maxime & manuum: (solent enim plerisque hæc accidere) leniemus fortiter illinendoq; ac calfaciendo, & fricando extrema & musculos in suris. Sit autem oleum sicyonium, aut quoddam ex mollentibus & lasitudinem ac dolorem eximentibus, ac opis appellatis. sed & castorium ungento ammiscibimus, & in potu exhibebimus. Maxime, uero predest contractis balneum si affuerit. Sin minus, in scapham aut in solium immitemus, ita ut oleo multo dulci totum corpus, maxime uero contractas partes illinamus. Sit autem aqua probe temperata, ut in ipsa diutius manere possit. Porro ubi cessauit conuulsio ac purgatio, statim nutrire oportet,

T E R T I V S.

152

panem exhibendo uino diluto madefactum, aut in omphacomeli, his qui ualde sunt euacuati. Si uero caloris sensus circa stomachum post cibum contigerit, ipsum omphacomeli aqua calida temperatum bibendum dabimus. Aliquando uero etiam cum frigida mixtum secunda die dabis Cibi uero postea boni sicuti omnes sint, & uinum tenue ac ualde uetus.

De purgationis excessu. Cap. CXXXIII.

Nimias purgationes sistemus aquæ calidæ potu, & extremarum partium ligatura, & frictione uehementi & cucurbitis ad præcordia & dorsum affixis. At abosinthii potus egregie supprimit uomitum. Si uero adhuc perseuerarit, utemur somniferis dolorem sedantibus. Nam talia resiccandi uis prædita purgationes sistunt. Et somnus excretiones sistendi uim habet. Succedit tamen somnus sua sponte probe purgatis per ueratrum, multus & profundus, si non periculum imminet. Quibus sanè in tantum concedere oportet, quantum somno tenentur. Si uero sudores immodici consequantur, sedabimus ipsos corporis uentilatione, & spongiæ ex frigida aqua aut posca expressæ deterfione. Vtemur etiam puluillorum adstringentium & meatus obducentium insperfione, & reliqua cura in cardiacis referenda.

Epithemata purgatoria. Cap. CXXXV.

Medullæ colocynthidis, seminis erucæ, rutæ syluestris, elaterii, grani cnidii, lathyridum purgatarum, galbani, cere, nitri rubri, singulorum drach. quatuor, opopauacis drachm. ii. terebinthinæ drachm. vi. tunditur hoc pharmacum adiecto paulatim felle taurino, quantum satis est. Et si quidem super umbilicum positum fuerit usque ad pubem, inferiorem aluum mouet. Si uero super uentrem, superiorem purgat per uomitum. Aliud. Nitri rubri, seminis securidacæ, medullæ colocynthidis, fellis taurini, staphidis syluestris, stercoris columbini, radices cucumeris syluestris,

S E R M O

scillæ, mercurialis, singulorum æquales portiones, tritū dīto, cribrato, & felle excipito ac melle sufficienti, & ubi ad maligam formam redegeris utitor. Aliud quod pollicetur sanguinis per nares educationem, si fronti imponatur. Vbi uero sistere uolueris, inquit, sanguinem, ablato ipso locum diligenter deterges per spongiam ex posca aut frigida aqua expressam. Si uero inmo uentri impositum fuerit quadrangulare non uem digitorum figura, ciet menses & foetus corrumpit. Imponitur & rhenibus in exacerbationibus. Compositio hæc est. Ceræ, galbani, euphorbii, radices laniariæ herba, sing. unc. i. talorum ceruinorum ustorū drach. iiii. succi absinthii drach. iiii. terebinthinæ liquidæ, drach. iiii. Sicca trita cribrata, rursus terito cum felle uitulino, ad frigementitiam crasfitiem, & liquida ac eliquata affundito, & unito ac utitor, inquit, uelut admirando. Aliud emplastrū purgatorium quo utor, Chezananze appellatū. Hoc impositū umbilico, mox uet inferiore uentrem, thoraci uero & stomacho impositum uomitum ciet, donec splenium cui illitū est tollatur. Menses autem fœminarum ducit, & foetus corrumpit inmo uentri & lumbis impositum. Compositio hæc est. Grani cnidii drach. iiii. lapidis asii drach. x. ueratri albi drach. iiii. adipis caprini drachmas. v. elaterii drach. iiii. succi tithymali drach. iiii. amurcæ drach. xii. fellis taurini drach. ii. spumæ nitri drach. v. farinæ lupinorum amarorum sextantem, comæ absinthii drach. ii. Reliqua tundito ac cribrato, deinde fel tritū adiccito, mox amurcam, & postea adipem liquefactū affundito, & unitis utitor. Aliud umbilicarium. Et hoc uomitum ciet uentri impositum. Et menses ducit non ob uasorum conclusionem suppressos, foetusq; corrumpit, inmo uentri ac lumbis impositum. Absinthii, succi radices cyclamini, artemisii, elaterii, singulorum drach. vi. medullæ colocynthidis drach. x. radices cucumeris syluestris, farinæ lupinorū, chelidonis, seminis

T E R T I V S. 153

seminis uiolæ albæ, singulorum drach. vi. opopanax drach. ii. ceræ drach. c. terebinthinæ drach. L. cyprini drach. L. aut quantum satis est. Impositum autem ubi aluum commouit, mox ipsum tollere oportet. Aliud facit & ad colicos. Nitri scrup. ix. terebinthinæ scrup. vi. elaterii scrup. iiii. staphidis syluestris scrup. i. s. castorei, seminis rosmarini, samplichi, baccharum lauri, grani cnidii, lupinorum siccorum, medullæ colocynthidis, singulorum sesquiunciam, scammonia unc. i. fellis taurini unc. i. ceræ sextantem, adipis anserini quadrantem. Aliud. Cucumeris syluestris succum, & cyclamini succum, paribus portionibus cum melle misceto, & hæc exacte unito in sole aut calido cinere, & utitor illimens ab umbilico usque ad pubem. Aliud. Elaterii drach. iiii. colocynthidis drach. i. scammonia, squamæ aris, radices cucumeris syluestris, sing. drach. i. lathyridum drach. i. aut pro ipsis succi tithymali tandem. Tundito, cribrato ac terito cum oleo plurimum salis habentes, & hapsum lanæ magnum facito ipsumq; pharmaco imbutum imposito ubi uolueris umbilico in quam, aut uentri, aut inmo uentri & lumbis. Aliud. Mespilorum exemptis nucleis scrup. xviii. scammonia scrup. xii. atramenti sutorii scrup. xvi. sagapeni scrup. xxxii. lathyridum scrup. xii. colocynthidis seminis scrup. xii. Trita excipe oleo & utere.

Compositio olei sue ungenti purgato
rii. Cap. CXXXVI.

Fellis taurini sextantem, elaterii unc. i. grani cnidii uiridis trientem, lupinorum uiridium succi sextantem, euphorbii unc. i. medullæ colocynthidis unc. i. adipis uulpini recentis sextantem, adipis uiperæ sesquiunciam, stercoris muris drach. iiii. succi prœoniæ drach. iiii. castorei drach. iiii. olei cyprini sexuncem, olei ueteris lib. i. arida tundito ac cribrato per tenuissimum cribellū. Adipes autem præmollito in mortario, præsertim uulpinum, fibris enim refertum est, deinde ad lentas

S E R M O

prunas liquefacito cum oleo, & ipsis reliqua omnia inspergito, & parum ad prunas coquito ac seponito in stanneo uase, diligenter operto ut ne transpiret, & deponito in domo superiore non humecta ad dies xxx. Et postea utere in omnibus & ad omnem affectionem: Citra molestiam enim purgat. Sanat autem cum reliquis etiam mentis percussione. Mensura quæ in usum assumitur ut plurimum est cochleariorum duorum, in quibusdam etiam unum solum. Lunæ enim umbilico perfectam feci euacuationem. Si uero immodice feratur uenter, & uoles suppressere, spongiam uino tepido imbutam ac expressam adhibe & sistetur. Aliud epithema. Hoc umbilico imponitur, & splenem purgat. Veratri nigri quadrantem, ueratri albi trientem, ammoniaci thymiamatis, nitri, utriusque trientem, scammoniæ sextantem, piperis grana xxx. contusa cribrata excipe terebinthina ut magnam formam induant. Et ubi præfricueris locum ac fomento præparaueris, formato quadrangulâri quinque digitorum figura splenium, & imponito. At peccini impositum, foetus corrumpit. Epithema sanguinem ducens, ut hæmorrhoidas irriter, & menses muliebres. Elaterii, myrrhæ, galbani, farinae ordeaceæ sing. drach. quatuor, foliorum rutæ uiridis drach. ii. fellis taurini quod satis est. Singula seorsim tenuissimo terito, deinde unito, & fellis quod satis est affundito. Vnus uero tempore locum sub umbilico, & partes circum circa sitas illinito. Aliquando etiam lumbos. Ducit menses & hæmorrhoidas.

De localibus euacuationibus. Cap. CXXXVII.

Et de his quæ quæ superfluitates quæ in toto corpore sunt, purgare possunt, sufficiunt relata. Tempus est autem tractandi ad locales euacuationes. Verè illud meminisse te uolo per totam tractationem, ut primum totum corpus purges, & a superfluitatibus liberis per prædicta purgatoria medicamenta. Et postea per localia euacues. Si. ante

T E R T I V S.

154

totius corporis euacuationem aut purgationem, per loca quæ auxilia uolueris partium affectiones curare, in magna mala in miseris ægrotum. Ampliorem enim materiam ad debiles locos attrahes,

Quæ oculos purgant & lachrymas prouocant. Cap. CXXXVIII.

Lachrymas prouocantibus utemur ad oculos ditius refecatos, & palpebras scabras ac pruriginosas. Extergentibus uero & refurgantibus ad hebetem uisum & suffusionis principium. Prouocant autem lachrymas & extergent omnia hæc: mel, oleum uetus, ricininum, amygdalinum, ex nucibus regis, & sceno græco, lentis scinũ, laurinum, anethinum, fuisinum, nardinum, opobalsamum. Ex succis autem oculos purgant, succus uuae acerbæ, lactuæ syluestris, lycium, radice acori succus. Item chamædryos, centaurei, chelidonii, corymbi, ceparum, rutæ hortensis ac syluestris, quæ etiam besala appellatur, item mali punici succus, sceniculi, utriusque anagallidis, marubii, trifolii, ueratri albi, & anemones. Ex liquoribus uero spissis, myrrha, sagapenum, opopanax, cyrenaicus, & Medicus, ammoniacum thymiana, galbanum, thus: ex animantibus, testudinibus terrestribus sanguis, hepatis caprini cruor, item quæ siluri. Sed & sikuri fel, & hyanæ, capræ, gallinæ, perdidicis, uulturis, urfi, scari, callyonymi, & coracini. Ex adipibus, uiperæ adeps, gallinarum, piscium fluuiatiliũ, castoris testes. Ex cineribus, hirundinũ pulli exusti, lacerta uitæ, cornu cerui uisum. Ex metallicis, lapis hæmatites, & scissilis, & uisum, atramentum sutorum, chalcitis misy, alumine omne, squama æris rubrica, lapis phrygius, iaspis, magnes, moroxus qui & leucographis appellatur, lapis galactites. Ex plantis, cortex thuris, crisæ fructus, & quæ eiusdem generis sunt.

Quæ aures purgant. Cap. CXXXIX.

Mel, uinum mulsum, uinum dulce, oleum nucum regiarum amygdalinum per se, & cum anserino adipe, ininum

S E R M O

cum aceto. myrrha cum alumine, acetoq; ac aqua: spuma nitri cum melle & aceto, alumen cum aceto, se- necta serpentis cum aceto, fel bubulum, suillum, & omne fel piscium, betæ succus, foliorum capparis suc- cus, corticis raphani succus, mercurialis succus, bdel- lium, galbanum, castorium, casia, ueratrum album & nigrum, herba lanaria, capparis folia cum oleo cocta acetum mullum, nitrum cum aqua calida infusum. Cæterum ex prædictis quædam ad pruritus, quædam ad ulcera. quædam ad ea quæ in meatum inciderunt, aliqua ad sordis duritiem, item ad sonitus, & grauem auditum ac surditates commoda sunt. Capitis item doloribus, antiquis, & morbo comitali hæc profunt.

Quæ per nates purgant. Cap. CXL.

Per nates purgat caput, radices betæ succus, elate- rium, anagallidis cæruleum florem habentis succus, oleum irinum, amygdalinum, cyclamini radice suc- cus, & ipsa arida trita infusata, piper, nitrum, atramē- tum lutorium, mel, thlaspi, ueratrum album euphor- bium, herba lanaria, castorium, calamintha, melathisi, iris, marrubium, anemone. Hæc uero ~~nam~~ibus admo- uentur, ppter diuturnas capitis affectiones, & ad mor- bum comitalem, & oculos arquato morbo infesta- tos. Item ad obtusum auditum ac uisum, & ad narium obstructions antiquas, & in læso olfactu, & ad eos qui caninam conuulsionem passi sunt.

Quæ humiditatem ex ore trahunt. Cap. CXLJ.

Leniscus & ipsius folia, & quod ab ipsa resinaceis desinit, mastiche appellatum, cum staphide syluestri piper granum cniidium, sinapi cum aceto mullso, ac ni- tro gargaritatum multam pituitam euacuat: runcicis radix cum aceto cocta, pyrethrum, capparis cortex, tæda, mel, oryganum, thymus, pulegium, hyssopum, rhus cum melle, alumen, chalcitis, misy, myricæ fru- ctus, terebinthina cum melle, omphacii succus cum sulphio, cyrenæicus succus, casia, & omnia quæ ori illis

T E R T I V S.

155

ni solent. Cæterum quæ ualde efficacia sunt, in diutur- nis affectionibus assumenda sunt, ore prius ex oleo colluto, ut ne acrimonia impediatur usum. Adhibenda uero sunt hæc omnibus diuturnis capitis affectionibus, & hebetudini uisus, & graui auditui citra dolo- rem. Ad linguæ item ac gustus resolutiones, ad paro- tidas, anguinas, pustulas capitis aut faciei, ad caninam conuulsionem. At uero recurationis gratia, adhibenda est postea aqua calida, sapa, aqua mulla, lac micarum, panis eremor, aut pisanæ succus.

Quæ lac generant ac mouent. Cap. CXLII.

Generant ac mouent lac in potu accepta, ptisana cum foeniculo cocta præsertim uiridi. sin minus, cum semine. sed & ipsum foeniculum per se comestum, & anethum, sesamum, anisum, semen lini, cuminum, mis- lii, farina cocta, tritici decoctum, eruca uiridis, cucume- ris semen: foris autem illita uberibus prouocat & mo- uent lac, intestina terræ, nigella, fel tauri, ordeï mace- rati succus, portulacæ succus, adeps anserinus, cera, sulphur, recrementum ferri. Hæc adhibentur in his quibus lac deficit.

Pulmonem ac pectus purgantia. Cap. CXLIII.

Semen urtica, dauci, apii, thymus, semen raphani, in potu ac cibo accepta, item sinapi, sesamum, nastur- tium, erysimum, cardamomum, cucumeris semen, niz- gella, piper, ruta, polium, marrubium, baccaë lauri, cas- sia, aron, dracunculus, bulbos, cepe, allium, costus, amo- num, spica nardi, sulphur, styrax, galbanum, terebin- thina, myrrha, opopanax, scilla, organum, pulegium, hyssopum, abrotinum, bryonia, radix, amygdalæ amara, carica, uua passæ, nuges pineæ, maxime recē- tes, mel, sapa, uinum dulce, castorium, farina erui, pi- ceorum nuclei, ammoniacum, bdellium, thus, sulphur, & succus aris, aristolochia, baccaë iuniperi, stæcha, s, porrum capitatum, cum pisanæ coctum in cibo acce- ptum, ouum recens absorptum, buiyrum per se, & cu

S E R M O

melle, glycyrrhizæ succus & ipsa radix. His utendū est ad anhelosos & erecta ceruice spirantes, & ad ueterem tussim. Pleraq; uero ex ipsis etiam pthificis & suppuratum pectus habentibus conueniunt, propter educationem eorum quæ in thorace collecta sunt, & ad ulcerum repurgationem.

De suffitionibus. Cap. CXLIII.

Suffitus non commodi sunt omnibus affectionibus circa thoracem consistentibus: neque enim in sanguinis sputo idonei sunt, quoniam per acrimoniam eorum quæ suffiuntur uasa rursus aperiantur; neque his qui siccum morbum circa thoracem habent, uerum solis anhelosis & erecta ceruice spirantibus, & quibus thorax ob copiam frigidorum humorum infestatur. Utendum autem est suffitionibus toto corpore euacuato. Collocandus est homo, & ubi uentibus contactus fuerit, iubendus est crura disparare, & deorsum nuere, ut facies prope genua existat, atq; ita os aperire, quo suffimento inter crura posito, fumus ore suscipiat. Præstat tamen per infundibulum fumus suscipere. Sunt autem suffimenta hæc. Castorium suffitum humidam & frigidam affectionem pulmonis ac cerebri sanat. Similiter aristolochia, bitumen, sandaracha, iadanum, lolium, palea antiquæ, funiculus uetus marina aqua maceratus, terebinthina, chamaeleuce, calaminthe, styrax, mastiche, thus, erysimum, leporeis stercus ac pili, dorcadis stercus, cucumeris syluestris radix, centaurei, foeniculi semen. At nos habemus suffumigium per experientiam cognitum, quatuor specierum, nimirum styracis, terebinthine, sandarachæ, mastiches, æqualibus portionibus cōmixtis. Hoc sicut reperit quod anhelosas, & suppuratas, & pleuriticæ affectiones sanat, itemq; tussim, quem admodum & quæ prædicta sunt.

Quæ tenuia intestina euacuant. Cap. CXLV.

Tenuia intestina purgat fructus tithymalli, & semē

T E R T I V S. 156

ipsum quantum gutta quinque caricis aut palmulis exceptæ, atriplicis semen, brassicæ succus, cicerum decoctum, thymbræ & polypodii decoctum, pulegii decoctum, uiticis folia, thymi decoctum, chamæpitys, buyrum recens assidue delinctum, chanae ualde coctæ ac comestæ, iusculo insuper absorpto, oleum omphacinum potatum, rosaceum item ac riciniuum. Agaricum cum aqua mulla, sed hoc cum molestia purgat: est enim stomacho incommodum, eo quod leue sit, & stomacho innatet, aloë cum aqua frigida, aut aqua mulla, aut lactosa siue lactei teporis potatæq; cocto melle excepta ac deuorata, citra molestiam purgat, styrax terebinthina exceptus ac deuoratus, absinthium & abrotanum similiter. Et uero tenuium intestinorum purgatio recentes obturationes, & crudorum humorum generationes, & lumbricos rotidos curat. His uero purgatis, etiam uesica biledi scipientis meatus, qui ieiuno intestino inseritur, & rospriam actionem minime impediens perficit. Quin & infestationes & tormina uertiginosa ac uoluula horum purgatio per sanat.

Quæ sima hepatis purgant. Cap. CXLVI.

Polypodii, mercurialis cocta comesta, lithyides cum aceto mullis, chamaeleuca cum absinthio & aqua mulla potata, brassicæ succus, cyclamini radix, lactis serena liotropii, scorpiuri appellati succus, galli ueteris in seculu. Hæc auxiliatur diuturnis infestationibus circa sinum hepatis. Nam incipientibus profunt mitiora.

Quæ gibba hepatis purgant. Cap. CXLVII.

Amomi decoctum, flos iunci odorati, acori, radix gentiana cum aqua, agaricum cum uino mullis. Est autem stomacho incommodum, radice lauri coctæ cum uino, rheon Ponticum, glycyrrhizæ succus amygdalæ amaræ præsertim, absinthii coma, anisum, foeniculi semen, spica nardi, radice quinquefolii succus, uiticis semen, dauci semen, petroselinum,

S E R M O

centaurii, decoctum, pæoniae fructus, sesamum torrefactum, lauri, palmularum ossa usta, symphyton, polygonum, erigeron, myrrinum, hipposelinum, anagallis ceruleum habens flore, fumaria siue chelidonia quæ in sepibus nascitur, securidacæ semen, cornu cerui ustum, mentæ succus & decoctum, calamintha, costus foenum gratum modice frictum, baccanum, opobalsamum, radicis myrti syluestris cortex, ordeï cremor, lupini, phu, asarum, meon, pix. Hæc sanant diuturnos circa gibba hepatis morbos, siue cum tumore aliquo sint, siue sola intemperatura adsit cum dolore, siue obturatio.

Splenem euacuantiã. Cap. CXLVIII.

Veratrum nigrum, epithymum, polypodium, scolopendrium, pæoniae radix, chamædrys decoctum item chamæpitys, centaurii præsertim minoris, pulegii decoctum, capparis cortex, colocynthidis cremor potus, mercurialis comesta, & decoctum ipsius potu, lathyrides cum aceto mulso potæ, chamelæa, aqua marina salida pota, ericæ fructus cum petroselino, uiticis semen. Hæc omnia splenem purgantia, etiam hepatis ab obturatione liberant, & malos habitus, & hepaticas ac spleniticas, morbiq; regii & aquæ inter cutæ affectiones generari prohibent.

Rhenes purgantia. Cap. CXLIX.

Omnia incisoria ui prædita, plantaginis radix & folia & semen, arida trita pota, asparagus myacanthinus pæoniae radix, cicercum nigrorum decoctum, amygdalæ præsertim amaræ, eryngii radicis decoctum, damasonium, adiantum, apii semen, feniculi, dauci, petroselini, ammi, anisi, ligustici, asari decoctum, meon, phu, ros iunci odorati, fesele, acori radix, gramen, uiticis lachryma & cortex, sanguis hirci aridus. Auxiliantur autem hæc pota post remissum inflammationum uigorem: dissolunt enim duros tumores qui fieri solent, & lapides generari prohibent.

plinium lib. 20.
imp. 2. cortis.
Jura. v. u. abur.
item signata.
quam a. luy.
in quatuor.
si uoluerit lib.
2. imp. 139.
in iis. nullo.
signatum situm signatum. Saltem C. simpl. uenit signati.
que signatum ueni insipere. ut uenit. Hæc.
Spiritu plant. lib. 2000. imp. 225.

T E R T I V S.

Vesicam purgantia.

Cap. CL.

Urinæ à uesica ducit, acori decoctum potu, ite q; asari, oleum amaracinum, amygdalæ amaræ cum passo potæ, radicis althææ decoctum, adiantii decoctum hæmatites lapis tritus cum uino potus, gallinarum stercus siccum, anchusæ decoctum, abrotoni, anisi semen, sanguis hirci aridus, atriplicis semen, artemisæ decoctum, aristolochiæ decoctum, sabinæ leuissime trita drachma una cum aqua multa, in non febrientibus cum uino, balsami semen, glandis decoctum, bdellium, apii semen, byroniæ radix, glycyrrhiæ succus, pulegium, pæoniae fructus, dictamnium, dracunculus, abietis decoctum, rubiæ decoctum, serpillum, eryngii radix, heliotropium, senecio, menta, silua, foliorum oleæ decoctum. Hæc non solum lapidum generationem in uesica fieri. Et crassities ac fecculentas subsidētias. Insuperq; scabiosas & ulcerosas affectiones sanare solent.

Quæ glandi indantur ad prolestantas

urinas.

Cap. CLI.

Postquam uero repleta fuerit uesica urina, & constricti non poterit, neque urinam exprimere, in glandem hæc indere solemus, nitrum aqua dilutum, martiam, fel, cyclaminum.

Lapides in rhenibus ac uesica euacuans

tia.

Cap. CLII.

Hæc lapides frangunt, cardamomum cum cortice radicis lauri potum, cyperus, oleum amygdalinum, paliuri semē, bdellium, feniculi radix, libanotis, myrti syluestris folia, cerasorum fructus, prunorum succus, amygdalæ amaræ, rumicis radicis decoctum, seminis althææ decoctum, adiantii decoctum, uiticis lachryma, apri uesica sicca, lithospermon, teolitho, hetoniæ, saxifraga, lapides in spongiis, electrum.

Uterum euacuantiã.

Cap. CLIII.

Sanguinem ab utero ducunt iniecta & apposta

Hæc ad hunc uentum calcule frangit, pulvis, quæ plinium lib. 33. imp. 14. et uentum calcule, quæ calcule, libenter, quo nomine ab effectu ut uentum lupi in medicina libenter, quæ uentum Saltem uin. 200. 100. ducit uentum pulsi calcule, inquit Arumulus in curio. plinium.

S E R M O . . .

hæc. Casia cum myrrha, calami aromatici decoctum, oleum amaracinum, uiola alba, thymi ac thymbræ decoctum, centaurii radix, & ipsum centaurium, opopanax, uiticis semen, amygdalæ amaræ, nucum regiarum nuclei usti cum uino appositi, decoctum absinthii, itemq; succus, sumpfuchus, fesceli, galbanum, liliæ radix, chamepitys, artemissæ decoctum, dictamnium, conyzæ fœmina, rubiæ radix, urticæ semen cum myrrha, elaterium, ueratrum nigrum, lupinorum decoctum, raphani cortex, herba lanaria, adeps cervi recens, adeps anseris, resina terebinthina, fel taurinum cum mastiche, muleus qui & splanchnum & hypnon dicitur, cyperus, unguentum irinum, succus cyclaminii, anchusa, quinquefolium, cuminum, silybrium, helenium, saluia, heliotropium, mercurialis, granum cnidium, uua exemptis granis, fœnum græcum, selsimum, nucleus baccarum lauri, amygdali amaræ radix, cochleæ paruæ, lanæ succidæ, clypsum, lactucæ syluestris succus, porrum, ceparum succus, calaminthæ folia. Tot quidem sunt quæ in pessos, hoc est, talorum formas excipiuntur, iniiciunturq; ac apponuntur. Utandus tamen est assiduus usus eorum quæ inter ipsa sunt acriora. Solent enim ulcerationes inducere.

Quæ in potu sumpta menses ducunt. Cap. CLIII.

At uero in potu accepta sanguinem ab utero ducunt pleraque quidem ex prædictis, & omnia quoq; urinam cientia. Sed & erysimum & alarum cum aqua mulla, calamus aromaticus, alumen, castorium, cicerum decoctum cum pipere & ruta. radice asphodeli decoctum in uino elixata, item pulegii in uino cocti, radice eryngii decoctum, abrotani semen, origani, thymi, thymbræ, rutæ decocti, fœniculi decoctum, crethmon, cuminum, sinapi, marrubii semen, & succus & decoctum, smyrnium, sion, oreoselinou, dauci semen, thlaspi, nigella, uiolæ albæ semen, carpobal-

T E R T I V S. 158

sanum, pæonia semen, baccæ lauri, myrrha, cardamomum, cyclaminus, sagapenum, galbanum, semen fœniculi, spica nardi, mercurialis, costus, styrax, centaurii magni radix, sabina, iris, aristolochia, bryoniarum flos & succus, radice rumicis decoctum, artemisia, dictamnium. Singula ex his cocta cum uino, aut trita & pota, sanguinem ducere creduntur. Conueniunt autem hæc his in quibus purgationes impediuntur, uel guttatim purgantur, aut occlusio uteri adest. Auxiliantur autem & declinationibus, & recursibus sursum uersus & strangulationibus uteri.

Quæ stercora euacuant. Cap. CLIV.

Stercora euacuant styrax denoratus, mastiche cum aqua frigida trita pota, scrupulorum. xii. pondere, aloes drach. i. terebinthinæ cochlearium, sinapi allium cum oleo & garo feruifacitum, ficus cum nitro, enici seminis medulla. Omnia uero prædicta ad tenuia intestina commoda, etiam magna intestina purgant.

Lumbricos educentia. Cap. CLVI.

Lumbricos rotundos & latos & ascaridas expurgant ea quæ de tenuibus relata sunt, in potu accepta proprie uero expellit ipsos, auriculæ muris succus cum mele potus, aut cum zytho, utriusq; cyathi mensura. Senecio in cibo acceptus, santonicum cum fico comestum, abrotani decoctum, intestina terræ trita cocta cum passo pota.

Sudores excludentia. Cap. CLVII.

In potu accepta sudores excludunt, cuminum, baccæ lauri, anisum, uitex, serpillum, calamintha, polium, raphani cortex comestus, costus, silybrium, dictamnium, artemisia, cardamomum, libanotis, mel, lac bubulum, casia, iunci odorati decoctum, succus cyrenæicus ciceris magnitudine deuoratus in infrigidioribus morbis, chamædrys, castorium cum aqua mulla, centaurii magni radix, radice capparis cortex, ligusticum, petroselinum, nigella. Hæc aliquando cum uino,

S E R M O

aliquando cum uino mulso bibuntur, & sudores mouere creduntur. Sed & pistacia comesta sudores citra molestiam cient. At uero forinsecus illita sudores mouent, mirum cum oleo, unguentum, irinum, anethum, chamæmelinum, laurinum, raphaninum, lycionium, myrobalaninum, althæa, costus, balsamum, aristolochia, casia, calamus aromaticus, libanotis, singula cum oleo cocta. Suffita uero sudores mouent, castoriū cum pulegio, semen balsami, bdellium, uiticis semen. utendum est his ad morbum regium, & ad eos qui ob frigiditatem, aut cutis adstrictionem, non sudant.

Quæ euacuant & corrumpunt pediculos omnis generis circa corporis superficiem. Cap. CLVIII.

Sandaracha, aristolochia, staphis syluestris, sulphur uiuum, cinamomum, calamus aromaticus, casia, pyrethrum, cinis quercinus cucumeris syluestris radix.

De infusionibus sedis. Cap. CLIX.

Plurima mala quæ in perniciem animalis generantur, propinat uentris suppressio. Sequitur enim ad ipsam uentris adstrictionem, capitis grauitas & uertigo, euerfio stomachi, lacinatio uomitoria, nauſeæq; ac prostratus appetitus, oris siccitas & amaritudo, rictus iniucundi, ac uirosi spiritus graueolens, somni suspensio, ac iniucundi, inflationes, tormina, uoluuli. Generat item plenitudinis, & articulares, podagricosq; ac coxædici morbos, omniaq; auget, et maligniora ac diuturniora mala efficit. Aliquando uero etiam perniciosa ac lethalia. Contingit autem infusionum per sedem usus et in aliis affectionibus, quarum ex parte mentionem faciam. Ex infusionibus igitur quæ iniiciuntur alia simplicia sunt & tenera, alia acra, alia uero alium usum ac uim habent. Ex simplicibus igitur, aqua calida ipsa per seipsam facit, eliciendorum stercoreum gratia, in continuis febribus, malignisq; ac æstuosis, & in his qui ex longa imbecillitate uires recolligunt, in quibus

T E R T I V S. 159

difficiles secessus sunt. Calidiorum autem immittimus, inflat enim tepida. Verum aqua & oleo utimur in detentione duriorum stercoreum, & in his qui ulcerosum ac mordacem sensum circa intestina habent. Vitare tamen aquam & oleum oportet, ubi capitis grauitas fuerit, aut stomachus subuertitur, aut prostratus appetitus obtinuerit. Rosaceum autem pro oleo cum aqua infectum, aptum est in æstuosis febribus excellentibus circa media, & maxime circa eolum. Caput autem complet, & minus lubricum est quam aqua & oleum. Immittendum est autem rosaceum quarta aquæ parte. At uero cum cito & ptisanæ succo iniicimus rosaceum in æstuosissimis febribus, aut ubi mordacitas circa intestina adest. Chamæmelinum uero oleum, & ouiluteum ac candidum, cum ptisanæ succo infundimus ad noctem, in ardentibus febribus iuuentes ipsum continere per totam noctem. Nam & somnum iucundum inducit, & causas febris sequenti die secum educit. Butyrum uero cum aqua infectum morsus & tormina mitigat. Modicum autem esse oportet in his butyrum. Facit & ad eos in quibus propter inflammationem intestini recti detinentur stercorea, & in sordidis ulcerationibus circa intestinum. At fœnigræci decoctum ex aqua citra pinguedinem infundatur in febribus ex pituita accensis, & in mollibus ac mulierosis corporibus, & in intestinorum morbo. Caput autem abunde complet. Quia propter non utendum est eo, nisi caput à laſione fuerit alienum. Maluæ autem decoctum conuenit torminibus ac morsibus, & præsertim si durum subest stercus. Seminis lini uero decoctum in corporibus ac morbis siccis conuenit, uile est & morsibus & nauſeabundis, & ualde sitientibus. Caput autem complet quidem, non similiter autem uelut fœnumgræcum. Ptisanæ uero succus stercorea dura dissoluere potest, & intestina extergeret, & morsus mitigare. Alicæ succus morsus

S E R M O

quidem mitigat, maxime uero conuenit cardiacis, & qui ex animi deliquio exoluuntur. Nā ad hoc quod nutrit, etiam uires reficit infusus. Insuperq; lubricitatem subiectis stercoribus exhibet. Turfurum succus febribus siccis, & doloribus colicis, & intestinorum ulcerationibus commodus est. Exterget enim absq; morfu. Portulacæ succus febribus accommodatissimus est, in moribus ac feruoribus, tum aliis, tum in quibus propter durorum ac acrium stercorum excretionem, anus aut intestinum rectum læsum, ignis sacri affectionem incurrit. Verum in his miscere ad succum oportet & ouum, & rosaceum. Sed & per se succus portulacæ commodus est, ubi sacri ignis ardor in profundo circa intestina consistit. Iac iniecitur, ulceratione & inflammatione circa intestina consistente, itemq; in rhenibus & uesica atque utero. Serum lactis infusum, egregie stercus educit, & omnes superfluitates in intestinis repertas expellit. Exterget etiam fordidiora intestinorum ulcera: Verum citra coagulum paretur. Oleum per se immixtum calidum, commodum est inflammatis intestinis. Idoneum est etiam in extreme senibus, in quibus stercus induratur. Aqua mulsa conuenit infusa in mitioribus febribus, & in mulierosis corporibus, & in decrepitis, quibus intestinum rectum aut colum perfrigefactum est. Ruta decoctum, item anethi, & cumini cum oleo, dissoluit stercus. quapropter colicis immittitur. Oportet autem in his esse duas partes decocti, & unam olei. Fœnigræci succus butyro & terebinthina ammixtis, ita ut sit de utrisque quarta pars succi, maxime mitigat tormina, siue concussionem circa intestina. Nam & diuinitas manet citra mordacitatem, & superfluitates educit citra turbationem. Utilissimus est etiam ad uterum morfus. At ptisanæ succo miscetur butyrum & melis ualde parum, & sit commodus in detentis stercoribus propter intestinorum ulcerationem, & in for-

T E R T I V S.

160

didis intestinorum ulceribus. Rutaceum oleum cum butyro & terebinthina, utiliter infunditur in colicis doloribus. Aliquando uero picis liquidæ drachm. iiii. aut bituminis drachm. iiii. cum rutaceo oleo terentes infundimus, & sedat dolores, & pituita euacuat citra molestiam. Aliquando uero lanas fordidas in uino dulci coquimus, & excolamus, atque hoc ipsum oleo rutaceo ammixtum infundimus & coli dolores sedat, ita ut sint uini mensuræ tres, olei uero duæ. Si uero neruorum ex quibus testes pendent, aut uesicæ dolor affuerit, etiā petroselinum leuissime tritum rutaceo oleo inspergatur. In doloribus uero abscessuum, aut doloribus ulcerosis in intestinis, butyrum cum manna thuris immittimus, aut medullam cerni aut uituli cum oleo. Vbi uero frigidus fuerint morbi, & dolores lenti, galbanum cum butyro iniicimus, ut sit galbani drach. una, butyri sex unx. Aut styracis obolis tres cum butyro. Cæterum acris infusus utimur in ischiadicis, lethargicis, erecta ceruice spirantibus, & frigidis morbis, & ad eos qui lethale pharmacum acceperunt, & in his quæ propter frigiditatem, aut concretionem in grumos, occidunt. Proinde in frigefactis toto corpore, syderatis, ischiadicisq; ac nephriticis, castorii obol. quatuor, tritos cum oleo immittimus addito modico sale. Verum pro sale nitrum addimus, quum bis aut ter promptitudinem ad excernendum facere uolumus. Sal etenim aceruatim quidem mordet, non perseverat autem diu ipse morfus. At nitrum caput male afficit ac replet, & stomachum euerit, quale nihil salis adest. Efficacia autem sunt ad paulo ante relaxatos, garum à siluro, marina aqua, muria, decoctum centaureæ, colocyinthidis, aristolochiæ, cucumeris syluestris radice, agarici, thymi, chamaepityos, seminis rosmarini. Hæc enim & sanguinem ducunt, & hoc ipso affectiones leuant.

S E R M O

De glandibus. Cap. CLX.

Glandibus subditivis utimur, aliquando ob ægros
rum imbecillitatem, qui infusus uti non possunt. Alio
quando propterea quod stercorea sint apud intestinū
rectum, & infuso non habeant opus, præsertim in feb-
ribus uehementibus ac ardentibus, & materiam sur-
sum repentem habentibus, in quibus nocius est infu-
sionum usus. Nam in his absque omni molestia edu-
cuntur superfluitates insitæ, per glandes subditas.
Commodæ sunt etiam omnibus frigidis capitis affe-
ctionibus, altior somno pressis ac deliris. Contingit
etiam ipsorum usus sæpe in his quibus non excer-
nitur id quod per clysterem immissum est. Præparan-
tur autem diuersimode glandulæ ipsæ. Nam & ex
melle cocto, & sale testo, & nitro præparantur. Et ex
cumino & ruta nitroq; ac melle cocto, in quibus insu-
fiatio magis infestat. Sed & thymus tritus cocto mel-
le excipitur. Et cyclaminus trita cum melle. Et absin-
thium, aut abrotanum, aut lupinorum farina cum mel-
le. Hæc autem glandula ad lumbricos commoda est:
Aut hyssopum & tragoriganum & epithymum cum
melle. Hæc in stomachi subuersione utilis est. Aut gra-
num cniidium cum resina sicca sine melle cocto. Aut
pyrethrum cum resina sicca. Aut sinapicum sicca resi-
na. Aut centaurium cum pice & cera. Hæc commodæ
sunt in partium resolutione. Aut bitumen, radice pa-
nicis parum, hyssopum, galbanum, & resina sicca. Ut-
ilis est hæc glans ad resolutos toto corpore, propter
rea facultatem excernendi debilem habentes. Facit &
in resolutione intestini recti. Facit ad ascaridas. Po-
test autem pro melle resina sicca in usum assumi, aut
pix, aut ficus pinguis trita, aut uua passa exemptis
granis aut sapo. Optima uero glandula fit ex foliis
mercurialis uiridibus tritis ac efformatis, & siccatis.
In infantibus autem etiam grumus salis inditur, ce-
paq; ac porrum capitatum.

De tomentis

T E R T I V S. 161

De tomentis siue floccis. Cap. CLXI.

Sæpe etiam opus est aliquid subdere, in his qui scilicet
suras aut condylomata in ano habent. dilaniantur aut
hæc a glandium duricie. Vnde cogimur tomentis
illis uti. Materia uero horum sunt omnia ante relata,
quæ trita cum melle, & tomento siue flocco excepta
ano induntur.

De Aere. Galeni. Cap. CLXII.

Bonus est aer in omni tempore qui exacte purus
est. Talis autem fuerit is qui non ex stagnorum aut pa-
lustrium locorum euaporatione turbatur, neque ex
barathro quopiam uenofam auram concipit. Velut
uerbi gratia, si ex quibusdam cloacis magnam ciuita-
tem expurgantibus conturbatur, malus est. At uero
& qui nebulosus est, non est bonus. Quem ad modum
etiam qui in regione caua undiq; altis montibus inclu-
ditur, malus est & æstuosus ac strangulatorius. Qui
uero in montibus altisq; regionibus est, & nullam au-
ram suscipit, salubrior est, commodus erecta ceruice
spirantibus & tabidis, & omnibus thoracis ac capitis
affectionibus. At qui in humilibus regionibus purus
est, commodus est animo delinquentibus ac senibus.
Marinus uero hydropticis & fluidis affectionibus, &
præsertim frigidioribus utilis est, & neruis per cõsensum
affectis, & prostratæ appetentiæ. Qui uero in pes-
tosis locis est, hyeme quidem grauis est, frigidus enim
est, æstate uero æstuosus est. Malus est etiam qui ex
metallis exhalat. Qui uero ex argillosis, stomachum
exoluit. At ex locis terræ filuæ, magis priore siccatur.
Optimus autem est ex terra nigra. Sed & circa anni tem-
pora, mutationes aeris sunt. Et uerno quidem tem-
pore humidus & calidus est aer: Æstate uero siccus
& calidus. Autumno frigidus & siccus, hyeme frigi-
dus & humidus. Rursus autem in singulis temporibus
tres differentię fiunt prima, media, & ultima.
Media itaque sincerissimum temporis temperamen-

A E T.

x

S E R M O

num habent. Prima uero & ultima à uicino tempore imminuuntur. Sed & luna secundū mensem quatuor differentias in aere operatur. Primus igitur septenarius à nouilunio usque ad septimam diem, similis est ueri, humidus & calidus existens. Secundus uero septenarius usque ad plenilunium, ætati similis est. Tertius sextanarius decrescente luna, autumnus. Quartus & ultimus, hyemi. Sed & singulis diebus differentiarum aeris sunt. Matutinum enim tempus humidum est & calidum, uelut uer: Quapropter etiam corpora tum sanorum, tum ægrotorum remittuntur, ut etiam febribus hoc tempus facillime toleretur. At medium diei ætati assimilatur. Crepusculum autem autumnus, uespera hyemi. Quin & noctis prima pars ueri assimilatur, media ætati, & reliqua consequenter.

De Ventis, Adamantii sophistæ. Cap. CLXIII.

Quandoquidem uero ex terræ exhalationibus uentus generatur, etiam de his paucis tractandum est. Ventus quidem parturit terra, parit autem fuliginosæ exhalationes. Nam caliditas humiditati inuoluta, sicciorem exhalationes, & uelut fuliginosam faciens, uentos generat. Siccam autem exhalationem nunc accipe ad comparationem aliorum, uelut si uinum siccius dicimus. Vniuersales uenti duodecim sunt numero, Orientales tres, eurus, subsolanus, cæcias. Occidentales tres, aphricus, fauonius, thrascias. Vnus autem meridionalis appellatus auster, & unus septentrionalis boreas: ut sint relati octo. alii uero quatuor inter relatos medii sunt & ab angulis mundi excitantur. Inter orientem & meridiem. Euroauster. Inter meridiem, & occidentem, Aphricoauster. Inter orientem & septentrionem, Aquilo. Inter septentrionem, & occidentem, Argestes siue circius: ut sint omnes uniuersales. xii. alii uero qui uernaculi sunt singulis regionibus, spurii existunt. At uero alie exhalationes ex terra fientes, humidiores his sunt quæ uentos generant. Si quidem igitur

T E R T I V S. 162

modica & tenuis fuerit exhalatio, uapor nubilosus generatur. Si uero amplior & crassior, caliginosus. Si uero adhuc crassior, tenebrosus. Plurima uero ac crassissima humiditate exhalate, uapor diffunditur in ambientem rosidus. Ex his quatuor exhalationibus. concretis rores & imbres fiunt ac deferuntur: congelatis uero pruina, & niues, & grandines, pro frigoris quantitate ac quantitate. Nulla uero harum uentum generare solet, quum segnes sint & impetu careant. Et humida quidem exhalatio quæ uapor appellatur, rores & imbres facit. Sicciorem autem facit uentos, & est sicca humidæ contraria. Quomodo uero sæpe simul imber & uentus fit: dicimus, quia ex alio atque alio loco afferuntur. Quum enim ex diuersis latitudine locis contrariæ exhalationes fiunt, tunc & pluit & fatus fit. Cur autem aliquid quando post pluiam uentus fit, aliquid quando post uentos pluuia sequitur: dicimus: Quonia caliditas in terra non habet in illo tempore humorem quæ accendat, & propterea manet ociosa. ubi uero arripit pluuiam humiditatem, efflorescit: & per materiam incensionem fuliginem excitant uentos efficit, qui iam sanè consumpta pluuiam nube, manent in serenitate spirantes, aut impellunt id quod ipsos genuit. Pluuia itaque hoc modo uentos generat. Ventus autem pluuias hoc modo generat. Ostendimus quod communis est caliditas utriusque exhalationibus. Verum humiditas quantitate diuersa est. Quum igitur multa fuerit caliditas, larga uero humiditas, tunc appropinquantem humiditatem in superficie exurit, & fuliginem simul ac uaporum facit. Transpirans autem caliditas ex multa humiditate paulatim imminuitur, & non amplius humiditatem exurit, sed diffundit, & uapores pro fuligine facit. Atque sic succedit imber post. Et sæpe ad multos dies obtinet pluuia calido exoluto, & non amplius materiam exurere potente. Cur autem multi & aspiduorides ac anniuersarii uenti in æstate fiunt: Quonia

S E R M O

sol sub boreali polo plurimam reperiens humiditas
tem, partim in tñue, partim in aquis congelatis, & hæc
paulatim eliquans, diuidit quidem in fluuiorum ac sta-
ghorum generationem, effundit autem & fontes in
terra. Et propterea multas exhalationes efficit, quas
in flammam exurens, unã cum caliditatibus multo
tempore in terra occultatis, fuliginosas ipsas reddit,
& quod exurit ad uenti diurni fluxum paulatim
redigit. In communi igitur omnis uentus
longiorem aeris fruitionem exhibet corporibus,
uiolento motu aerem inducens. Porro locales
uenti similes sunt locis ex quibus spirant, à salubri-
bus locis, salubres, à morbosis, morbosi. Quare
ex relatis de aere, etiam de his coniectare oportet.

Quo uero in summa dicamus, omnes locales uenti
uniuersalibus morbosiores sunt. Nã corpora in qua
liter afficiunt, neque totum aerem commouentes, ne-
que per totum diem spirantes. Maxime enim locales
uenti circa matutinum solum tempus spirant, quos
nautæ Apogeos, uelut è terra eleuatos appellant. At
ex uniuersalibus uentis hi qui à meridie spirant Au-
stri appellati, calidum temperamentum habentes sem-
per, feruè etiam humidi sunt. Transmutantur autem
ad tempora anni, & sunt calidi ac sicci. Et propterea
uarios morbos generant. Boreales uero frigido sunt
temperamento, & ideo omnium uentorum saluberrimi,
& præsertim in calidioribus ac carnosissimis corpori-
bus. At uenti orientales uehementissimi sunt, & mor-
bos à siccitate contingentes efficiunt. Occidentales
autem humidi sunt ac lenes, & corporibus nostris
magis familiares.

De accessione ac significatione stellarum.
Cap. CLXIII.

Quandoquidem etiam stellæ in cœlo orientes iux-
ta tempora à Deo ipsis ordinata, & similiter occiden-
tes, aera mutant, ut contingat ex hoc etiam uentos

T E R T I V S.

163

aliàs aliter spirare. Necessarium duxi hic tempora in-
dicare, in quibus earum quæ palam aerem alterant,
ortus & occasus sunt. Nam sanorum corpora, & mul-
to magis ægrotorum iuxta aeris statum alterantur. *omnis infirmitas
causa magis uentis
a est. plinius*
Mense Martio qui Dystrus græcis est, equus mane
oritur decima nona die. Mense martio die. xxiii. æqui-
noctium uernum est, & maxima aeris turbatio. Mens
se aprili hoc est Xanthico, prima die intempesta nos-
træ pleiades apparent. Mensis april. xix. pleiades ues-
peri occultantur. Mensis april. xxi. pleiades cum so-
lis ortu oriuntur, & est maxima circa aerem turbatio.
Mensis aprilis. x. xvii. orion uesperis occultatur. Mense
Artemisio, hoc est Maio, prima die hyades simul cū
solis ortu oriuntur. Mensis Maii quarta, lyra uesperis
oritur, & aer multum alteratur. Mensis maii sexta, Ca-
pra mane oritur, & ualde alteratur aer. Mensis maii
septima, pleiades mane apparent, & aer sedari incipit.
Mensis maii. xix. hyades mane apparent, & aer ualde
alteratur, pridie aut nudiustertius eius diei. Mensis
mai. xxiii. capra uesperis occultatur, & nudiustertius
eius diei aer mouetur. Mensis Junii secunda, aquila
uesperis oritur. Eiusdem sexta arcturus occidit. Nona
delphin uesperis oritur. Vigesima quinta orion mane
oriri incipit. Sunt autem solstitia æstiuæ, & aer tribus
diebus antea ualde alteratur. Mensis Iulii tertia orio
totus oritur. Decima quarta procyon, siue canicula
mane oritur. Decima nona canis oritur, & contingit
maxima aeris turbatio, aliquando etiam nudiustertius
eius diei. Vigesima quinta aquila mane occidit. Mens
Augusti decima quinta lyra mane occidit decima
nona delphin mane occidit. Et est mutatio æstatis ad
frigiditatem. Vigesima octaua uindemiator mane ori-
tur. & malus nauis occidit. Et est finis dierum post
exortum canis. Mensis septembris septima capra ue-
speri oritur. Decima septima arcturus oritur, & alterat
sequenti die aerem. Decima nona spica mane oritur.

S E R M O

Ateratur aer duobus diebus antea. Vigesima quinta æquinoctium fit autumnale, & est maxima aeris turbatio tribus antea diebus. Quare cauendum est ne uenâ fecemus, neque purgemus, neque aliâs corpus uehementi motu moueamus, à decima quinta septembris usque ad uigesimam quartam eiusdem mensis. Mensis octobris sexta corona mane oritur, & est uehementis aeris mutatio. Septima hæc di uesperii oriuntur. Decima septima hyades uespere oriuntur, & magna fit aeris turbatio. Vigesima tertia una cum solis ortu pleiades occidunt. Et contingit pridie maxima aeris turbatio. Mensis nouembris sexta pleiades mane occidunt & incipit aer sedari. Undecima lyra mane oritur. Vigesima prima hyades mane occidunt, & sequenti die turbatio fit circa aerem. Vigesima septima orion oritur, & corona occidit. Mensis decembris prima, canis mane occidit. Obseruatum est autem à multis, quod si tempestuosa fuerit hæc dies, perseverat plerumque turbatio aeris ad dies xxxvii. Si uero serena fuerit per tot dies serenitatem fore significat. Decima hæc di mane occidunt. Undecima capra mane occidit, & perturbatio aeris fit postridie. Vigesima tertia solstitium est hybernium. Mensis ianuarii quarta delphin oritur. Quinta Aquila uespere occidit. & fit turbatio uehementis post duos dies. Vigesima quinta illustris stella in leone occidit. Mensis februarii sexta faunus spirat. Vigesima secunda malus nauis uesperii occidit, & est turbatio aeris magna. Vigesima quinta Arcturus uesperii oritur. Vigesima sexta hirundines uolant & apparet.

De Aquis ex R u s o. Cap. CLXV.

Aquarum potabilium quinque sunt uniuersales differentiæ, pluuia, fontana, puteana, fluuialis, stagnina. Ex his apparet aqua pluuia leuissima & facillime mutabilis, & in aliis affectionibus. potu optima, si statim excipiat ac coletur. Verum febribus & his qui bilem

T E R T I V S.

164

superne ac inferne redunt, & regio morbo incommoda est. Mutatur enim facile & in bilem transit. Idonea uero est ocularis medicamentis, ad fluxus aut ulcera destinatis. At his quæ uisum acutiorem reddunt inepta est. Itemq; ad metallicorum pharmacorum loturam. Adstringit enim amplius quam fontana. Quare neque extergit, neque concoquit, neque madefacit, & excretiones impedit. Diuturnior autem acerbior fit, & difficilius transit, & a grius secernitur, tardius item concoquitur ac digeritur. Generat autem destillationes præsertim si frigida bibatur. Fontanæ uero aquæ quæ fontes ad septentrionem erumpunt ex petris fillantes solè auersum habent, incoctiles ac tardi transitus sunt, & tarde calefiunt, ac frigefaciunt. Quæ uero fontes ad orientes erumpunt, & per meatum quandam aut terram puram excolatur, calefiuntq; ac frigefaciunt citissime, hæc optimæ sunt, nisi ex cloacis quibusdam nitium ipsis accedat. At puteana frigida est, terra, difficulter excernitur, a gre digeritur, & propterea a suo stomacho aut uentri commodior est quam fontana. luuiales autem aquæ & stagninæ omnes malæ sunt. Nihil aqua excepta, hæc enim omnibus uirtutibus exornata est. Nam & in potu iucunda est, & moderato tempore in aluo moratur, sitimq; extinguit, & si quis frigidam bibat, minime molestat, & ad concoctionem ac digestionem utilis est. Unde concinnū, & robustum, & bene coloratum corpus facit. At aliorum fluuiorū aqua a gre concoquitur, siccatur & situlosa est, & præsertim si uitiosas aliquas regiones præstet. Meliores autem sunt fluuii, qui per fontes perpetuos fluunt, & aliis fluuiis non miscentur. Stagnina uero aqua, propter cœnosam circumferentiam, limosa & grauis est & propter stationem ac imobilitatem, uelut mortua & putrefacta. Quare niq; alia præsentem aquam, exhibenda est hæc debilibus. Porro iuxta terram quæ ac regiones, plurimæ aquarum differentiæ sunt.

Verum ut in summa dicam, quæ gustui congrua est, cui inhabitatorum experientia testimonium præbet, optima censenda est. Nam quæ cito calefcit ac frige-
fcit, & facile carnes ac alia omnia coquit, ea etiam ci-
bos in ventre concoquit. Quæcunque uero aquæ
adstrictionem, aut falsedine, aut nitrositate, aut cras-
sitem, aut aliud quid in gustu detegunt, malæ sunt. Itè
quæ graueolent, & quæ concretionem superstantem
habent, & subsidentiam foetidam ac solidam, & quæ
instar lapillorum æreis uasis adhærent, & quæ hiru-
dines nutriunt, aut talia quædam praua animalia: & sti-
tes, & palustres, & quæ sunt in metallis auri, & argenti
aut aluminis, aut sulphuris, aut similibus. Et quibus ra-
dices insitæ sunt, incommodæ sunt. Et quibus uicinæ
sunt calidæ aquæ siue spontaneæ erumpentes, omnes
tales malæ sunt. Optimum igitur fuerit talem aquam
præcoquere in siccilibus uasis, & frigefacere, & rursus
calfactam bibere. Cæterum in peregrinationibus aut
exercitu, fossæ consequenter faciendæ sunt, ab altissi-
mis locis ad decliues, & per has ducenda est aqua, ita
ut in totas fossas terra dulcis ac pinguis mittatur, ex
qua siccilia fiunt. Semper enim in fossis relinquitur
aquæ malitia. In summa omnis aqua tarde transit,
ægre concoquitur, & flatuosa est, & præsertim frigi-
da destillationem facit. Si uero ab acceptis in cibo
oleribus quis aquam bibat, maius est periculum, ne
homo tenuia capitis ulcuscula, & scabiem, & lepras,
pustulas, impetigines, furfures, putrida ulcera, herpes-
tas, satyriases, aut ex his aliqua incurrat, & ad hoc uri-
nas mordaces talesq; etiam egestionem habeat, & præ-
sertim si nitrosa fuerit aqua. Incommoda est etiam
thoraci, arteriæ ulceratæ, nitrosa aqua, rhenibus item
ac uesicæ & omnibus ulceribus. Emendant autem ni-
trosam aquam, cibi hebetantes ac uinum. Crassam ue-
ro, secantes & attenuantes, uelut sunt allia, & similia.
Aluminosam, uinum tenuissimum, omnia urinam cienti

tia, & omnia excretionem impellentia. Videtur por-
ro aqua conuenire capitis doloribus, hebeti uisui, co-
mitiali morbo, articulari morbo, tremulis, resolutis,
per se, & cum melle pota. Commodior est autem his
quæ ab utero strangulantur, & qui bilem generant, ni-
gram siue flauam, a quibus os uentris roditur & ros-
busto uentri, ac intestino ieiuno, & iuuenibus exudan-
tibus carnosus, & omnibus pinguis, & nimium pur-
gatis, & ex uulnere sanguinem fundentibus, aut ex na-
ribus, aut alio loco. Commodat & æstuosæ febris tem-
pestiue data. Conuenit etiam his qui assidue in som-
nis semen effundunt, & qui altis seminis profluuio la-
borant, in potu accepta: quanquam profit etiam in ip-
sa natate, ex eaq; perfundi conuenit mulieribus è flu-
xu, aut pica laborantibus. Conuenit singultientibus,
& oris graueolentiam habentibus frigida pota. Tepi-
da uero conuenit morbo comitiali, capitis doloribus
lippientibus, gingiuis dentiū corrosis, dentibus per-
foratis, gingiuarum abcessui, & gingiuis cruentis, fau-
cibus ulceratis, tonsillarum morbis, fluxioni capitis,
atræ bilis feuuoi, bili superne ac inferne erumpenti
in principio, & uon:entibus in febris biliosa. Conuenit
etiam tepida aqua quum frigidæ impedimentum fue-
rit, & his qui ulcera habent circa septum transversum
& sanguinem spuentibus, & rupturis in succingente
costas membrana. At uero calida aqua conuenit, ubi
oportet excretionem præparare, & ubi quid attenua-
re, & ubi diffundere, aut liquefacere, aut mollire, aut
eludere, aut concoquere, aut discutere uolumus. In uni-
uersum igitur calida pota hæc potest. Particulatim
uero, mucum ducit, & seratum adiuuat, & dolorem
omnem mitigat, & præsertim in præcordiis ac intesti-
nis, ructum mouet, & flatum prouocat, urinam ac se-
cessum ducit. Bona est etiam ad concoctionem, ac di-
gestionem, & nutritionem, atque augmentum. Men-
ses ducit, neruis & conuulsionibus idonea est. Pleuri-

S E R M O

idi item ac peripneumoniae & anginae. An uero nutriat, aut non nutriat, & an sit alimentum uehiculum, non est propositum hic querere. Quod uero dicere necessarium est, hoc est, quod sine aqua alimentum coequi non potest. Sicut neque citra aquam quicquam commode coqui potest. Caterum aqua lixiui pota splenicis prodest. Et si quis panem cum tali aqua praeparatum ipsis praebet, multum prodest.

De Balneis. Ex Galeno. Cap. CLXVI.

Balnea quaedam sunt dulcia, quaedam qualitatis exortia, quaedam qualitatem aliquam habent. Et quaedam aliam quandam qualitatem habent, partim ex nostro studio uim habent, partim naturalem uim per se possident. Primum igitur de dulcibus dicendum est, quaedam quidem horum usus frequentior existit. Duleium itaque aquarum uis humida & calida est, siquidem fuerint temperatae. Si uero tepidae fuerint, humida & frigida. Si uero calidiores a quo factae fuerint, calida quidem ipsarum uis est, non autem similiter humida. In horrescere enim cogunt corpora, & meatus ipsorum densari, ut neque extrinseca humiditate fruantur, neque ex internis superfuitatibus quid euacuetur. At enim a temperatis incipiendum est. Temperatae itaque semper humectant per se ipsas ac calefaciunt. Contingit autem ipsas aliquando aut discutere humiditates ex corporis quibusdam partibus, aut mollire, aut concoquere, aut corroborare uirtute, aut dissoluere. Ad haec tamen etiam quantitas ipsarum non parum confert. Commoda uero sunt talia balnea, dulcia inquam & temperata, in febribus siccis & humoris exortibus & praesertim in immodice sitientibus, & in forti inflammatione, & in pustulis scabiosis. Oportet autem & aerem balnei humidum efficere pavimento & parietibus atque conspersis. At uero calida ex nostra industria parantur balnea, quum frigiditatem infestantem sedare uolumus, aut lassitudinis affectum, aut conuul-

T E R T I V S. 166

sionem, aut dolorem mitigare. Fiunt autem calida, calfactoriis quibusdam aquae immixtis, uelut pulegio origano, hyssopo, thymo, thymbra, salua, foliis lauri, pyrethro, chamapity, panacis radice, rosmarini semine, & similibus. Balneis autem discussoriis utimur, aut habitum corporis graciliorem reddere uolentes, uelut in pinguibus, & ex affectione tumefactis, aut toto corpore, aut aliqua parte, uelut abdomine, testibus, pedibus, uelut in hydropicis contingit. Utimur etiam in fluidis ulceribus, propter subiectam in toto corpore multitudinem, aut uaricibus ulceri subiectis. Fiunt autem discussoria balnea, iniectis aquae talibus quibusdam, qualia sunt, sal, nitrum, aqua marina calefacta, & mel aquae ammixtum, aut staphis sylvestris coctum cum aqua ex cinere ficulneo aut uitis percolata. Item baccae iuniperi cum eadem aqua coctae, & sulphur eadem aqua elutum, adaree & alumen cum eadem coctum. At uero mollibus, & lenibus balneis utimur, in inflammatione ac duritie quadam partium. Talia autem sunt malua in aqua cocta, tum hortensis, tum syluestri, & semine lini, & scaenigraei & meliloti. In fluidis autem inflammationibus, plantago aut polygonum aquae incoquitur, aut malicosium, aut rubi folia. In conuulsionibus autem inflammationem minantibus, utimur his quae iam relata sunt in inflammationibus absque fluxionibus. Maxime uero prodest his aqua & oleum, in quibus malua foenum graecum ac semen lini sunt incocta. Si uero duritia est circa inflammationem, praedictis discussoriis utimur.

De balneis naturalibus. Archigenis. Cap. CLXVII.

Ex balneis naturalibus quaedam sunt nitrosa, quaedam salia, quaedam aluminosa, aliqua bituminosa, aliqua sulphurenta, aliqua ferri, aliqua aeris qualitatem habent. Quaedam uero ex his composita sunt. Horum autem omnium uis est, siccare. Aliqua

S E R M O

uero unā cum hoc quod siccant, etiam strenue calfa-
ciunt. Quaedam unā cum siccando etiam adstringunt,
uelut aluminosa, ex parte uero etiā salsa, & quæ æris
qualitatem habent. Omnia autem sunt commoda
humidis & frigidis præter naturam corporibus, & ta-
libus morbis diuturnis. Quapropter conueniunt mor-
bo articulari, podagræ, resolutionibus, nephritidi,
anhelosis, fracturis calli inductione egentibus, ulceris
bus fluidis, inflammationibus diuturnis & iam indura-
tis. Et nitrosa quidem ac salsa capiti conueniunt, &
thoraci fluxionibus uexato, & stomacho humido, &
hydropicis, & tumoribus omnibus. Aluminosa ue-
ro, sanguinis reiectioni, stomacho uomentis, & his qui
immodice ab hæmorrhoidibus euacuantur, & fæmi-
nis quæ inordinate purgantur, aut nimium purgatur,
& quæ citra manifestam causam frequenter abortiunt.
Prosumt & his qui immodice exudant, & tarde conco-
quunt, & tumoribus surarum. Commodant etiam ua-
ricibus. At sulphurenta & neruos molliunt, & tenes-
mi dolores mitigant. Verum stomachum exoluunt
ac subuertunt. Purgant autem cutem & propterea con-
ferunt uirilgini albæ ac nigræ, lepræ, scabiei, impetigi-
ni, & ulceribus antiquis, articularum fluxionibus, sple-
ni indurato, hepaticis, ac utero, resolutis, coxendicis
morbo, & pruritu. Bituminosa uero caput replent, &
sensu instrumenta lædunt. Perseueranter autem calfa-
ciunt, & cum tempore molliunt, & præsertim partes
circa uterum & uescicam accolum. Quæ uero æris qua-
litatē habent, ori & ossibus, & uisus atque oculis excellen-
ter commodant. Ferri uero qualitate prædita stoma-
cho & spleni conuenientissima sunt. Porro quæ mix-
tam qualitatem habent, iuxta dominium mixtorum
operantur. Oportet autem ingressus ad naturalia cali-
da balnea citra turbationem facere, quo uis ipsorum
remisso corpori allabens immergatur. Nam qui per-
turbati ingrediuntur, eorum corpus horrefcens den-

T E R T I V S.

167

satur, & non suscipit ab aqua qualitatem. Cæterum bi-
tuminosis & sulphurentis a quis salientibus, capur
supponere non oportet. facile enim inde læditur.

De frigida lotionē. Ex Galeno. Cap. CLXVIII.

Frigida balnea conueniunt inculpate sanis. Corro-
borant enim totum corpus, & cutem duram ac den-
sam efficiunt. Optimum est autem hoc præsidium cō-
tra læsionem ab externis. Nō autem dico conferre fri-
gidæ lotionem his qui uulgari uictu temere utuntur,
sed solum his qui exacte uiuunt, & laboribus ac cibis
conuenientibus utuntur. Sint autem neque ex uenere,
neque aliis lassati, neque crudi, neque prius uomisse
se debent, neque uentre male affecti esse, neque uigile
lisse. Alio qui periculosus fuerit eius usus. Oportet
autem insuetos ad frigida lotionem paulatim adhue-
facere. Et primum quidem in ætate ipsius usum au-
spicari, & primum non in sinceram frigidam ingredi,
sed quæ superficiē habet exolutam. Deinde ubi pau-
latim per totam hyemem aduenit quis, ita ad frigidam
accedere. Sit autem dies in qua auspicatur, a uentis
tranquilla, & quam maxime pro illo tempore calida
& in meridie initium faciat. Qui uero frigida usurus
est sit ætate circa quintum & uicesimum annū, sit anis-
mi alacris & ualde uirilis. Et primum fricet corpus
linteis diutius frictione duriore. Deinde per oleum
fricetur consuetum, postea exerceatur, atque ita in fri-
gidam descendat, non lente, sed confertim insiliens quo-
in uno tempore omnibus corporis partibus a qua cir-
cūfundatur. Nam quæ paulatim appropinquat, hor-
rorem inducit. Sit autem aqua uelut dictum est, neque
tepida, neque pure frigida. Postquam autem egres-
sus fuerit ex aqua, a pluribus per oleum fricetur, do-
nec cutis incalēscat. Et postea cibos plures quam so-
let ingerat: Nā plures appetunt, a frigida lotionē &
melius concoquunt, & minus sitiunt: Quare etiam
paucior potus ipsis dandus est.

S E R M O

De infessu in solium ex oleo. Galeni. Cap. CLXIX.

Infessus in solium ex oleo, conueniunt diuturnis cum frigore febribus, & lassatis, & dolentibus nervos ossibus incumbentes, & conuulsis, & urinæ suppressæ. Oportet autem quintam olei partem ad ignem calcifacere: Reliquum uero in solium immittere. Satis autem calidum sit, quod in parua folia balneorum immittitur. Quinta uero pars ad reliquum calfacta adiciatur, atque sic æger inducatur.

De spongiæ usu. Archigenis. Cap. CLXX.

Spongiæ usum assumimus in aliis quidem partibus, aut ad sordes incumbentes detergendas, aut ad saniem, aut sanguinem, aut pus, aut ipsa medicamenta aut ut corpora à mordacitate aut pruritu uexata mitigemus. Verum in facie, ut spiritum renouemus ac resuscitemus, uelut in his qui animo linquntur aquâ adhibemus æstate quidem frigidam, hyeme uero laetiosam siue lactei teporis. In ægrotis autem caute hoc faciendum est, non in principio, neque in augmento exacerbationis, sed in uigore ac declinatione. In principis enim impetum refocillamus per odora menta. Vult autem Archigenes in febris ardentis excessu iuxta ipsum uigorem, ut non solum facie spongiam adhibeamus, sed etiam pectori.

De asperсионibus. Cap. CLXXI.

Sed & asperсионες faciei assumimus in ægrotis, ob prædictas causas. Et æstate quidem in ardentissimis febribus frigidam adhibemus, hyeme uero calidiorum. Verum in simplicioribus febribus, & in stomachi subuersione, etiam postquam aspergimus. Cauendum autem ne diutius immoremur, & præsertim in his qui caput quod facile læditur habent. Nam delationis in soporem grauiorem ac periculosa frigiditatis initium præbet. Utimur etiam asperсионibus in oculis fluxione infestatis, ocymi decoctum uelut efficacissimum adhibentes, & ramulorum pinastrorum

T E R T I V S.

168

contusorum decoctum. Subiiciatur autem mento spongia sicca, ut ne defluat aqua ad pedes.

De irrigationibus. Cap. CLXXII.

Irrigationibus utimur ubi ob aliquam circumstantiam balneum adhibere prohibemur. Et in uigiliis in febribus, & ad delirantes ipsis utimur, uelut est decoctum chamæmeli, aliquando etiam calicum papaueris. Quin & decoctis in oleo calicibus papaueris, caput irrigamus, & statim iucundus somnus sequitur. Archigenes autem præceptorem suum Agathinum ex uigiliis delirantem, confestim à delirio ac uigiliis liberauit, capite eius multo calido oleo irrigato. At in conuulsionibus caninis oleo sicyonio calido, aut aliquo consimili caput perfundendum est. Item in his quibus nerui fortiter sunt afflicti. Si uero frigiditas & tremor ad afflictionem neruorum consequatur etiam castorium ad sicyonium ammiscendum est. Podagricos uero marrubio in aqua aut uino cocto irrigamus.

De infessionibus. Cap. CLXXIII.

Infessiones assumimus in partibus inflammatis, aut ob balnei penuriam, aut propter uirium debilitatem, aut ob aliud quoddam impedimentum. In inflammationibus igitur rheumibus, utimur decocto scænicæ, maluæ hortensis ac syluestris, seminis lini. In calculosis uero, iisdem propter inflammationem, & artemisæ decocto, ac rosmarini, & petroselinis, ac spicæ nardi. Iisdem etiam utendum est in uesica, adiecta etiam ruta. Ad uterum uero, artemisæ decocto, saluicæq; ac lauri, & similium. Ad colum autem, sinonis & panacis decocto, & lauri ac similium. Ad sedem, meliloti, calicum papaueris & rosarum decocto. Ad fluxiones autem uteri & hæmorrhoidas ani, plantaginis decoctum conuenit, & polygonii, malicorii, rosarum, ruborum, ac similium. Ad uulnera uero conuulsionem

S F R M O

denuntiantia, aqua & oleum. Omnes igitur illinendi sunt, & inducendi usque ad inum umbilicum. Oportet autem & partes quæ non madefiunt, prius inungere, & præsertim caput, & tegere ut ne repleatur.

De humectationibus. Cap. CLXXIII.

Humectatio differt ab irrigatione, eo quod perseverantem ex adhibito auxilio habet utilitatem: Nam aut lanam aut linteum humectantes inponimus partibus affectis post perfusionem siue humectationem. Habent igitur minorem vim quàm cataplasmata. Utimur autem ipsis ad caput, quod non probe ad cataplasmata dispositum est, & ad eos qui ob debilitatem ferre non possunt cataplasmatum gravitatem, & ad præcordia inflammata, circa morborum principia quum intemptius sit tunc cataplasmatum usus. Utimur etiam ad fracturas ac contusiones necessitate expetente, quando emplastica pharmaca assumere non possumus.

De fomentis, perfusione, cataplasmatum ac cucurbitis.

Ex Galeno.

Cap. CLXXV.

Fomenta cutem rarefacere solent, & facile transpirabilem efficere, & sanguinem in inflammationibus attenuare ac discutere, toto nimirum corpore tunc superfluitatibus carente. Nam superfluitas quæ redundat in quibusdam per omnem cutem, plus ad calidam partem trahetur quàm discutietur. Quapropter ante fomenta totum corpus evacuare oportet.

Humida itaque fomenta inflammationibus conveniunt à biliosis humoribus factis. Siccæ vero his quæ à tenui & aquoso sanguine productæ sunt. Et levis quidem fomenta mordacibus humoribus conveniunt: Mordacita vero & attenuantia, crassis ac viscosis. At vero calfacere præcordia cataplasmatum aut irrigationibus, non semper tutum est. Sed in illis solum ægrotis, in quibus nulla superfluitas in toto corpore oberrat. Aliis omnibus extremum malum est. Contingit

T E R T I V S.

169

tingit autem in plenitudinis morbis, ut divites magis quam pauperes male curentur. Plerique enim ipsorum præ deliciis non sustinent venæ sectionem, & quidem quum magis quàm pauperes plenitudinis affectionibus corripiantur, ut qui etiam magis impleantur & ociosius vivunt. At qui curant ipsos medici, eo quod reliquum est maximum auxilium, arbitrantur se aliorum usu expecturos esse quantum deest. Et sane ipsi etiam agriputantes quietum viduum, negligentiam esse, & quod cunque tandem facere, curationem esse, cogunt medicos quotidie aliquid præcordiis adhibere, consentientes sane etiam medicis in hoc ipsum, ut semper aliquid facere videantur. Hinc enim sperant se plus lucri facturos esse. Atque sic ipsi efficiunt inflammationes per ea quæ faciunt, semper aliquid præcordiis adhibentes. Proinde contingit in illo tempore inflammationes incipere in divitibus, in quo iam in pauperibus morbus est prope solutionem. Vena enim secta in principio præsertim continentis febris, & pauperes, & servi divitum plerique in quinta die iudicati sunt, aliqui vero in septima. At vero divites, plenitudinem & superfluitates plures quàm servi & pauperes habentes, & venæ sectione auxilium transgressi, & postea quotidie per calidum oleum foti, & laxatorum cataplasmatum intesti, inflammationem quandam constatam habent, aut circa hepar, aut ventrem, aut alia viscera, aliqui quarta die, aliqui in quinta, aut omnino in sexta. Vidisti autem etiam tu qui eodem tempore dum fomentum adhiberetur difficulter spiravit, omni superfluitate ad præcordia attracta à caliditate. Hic itaque mortuus est, & alii innumeri quotidie moriuntur, quum cataplasmata instar cucurbitæ attrahant. ad viscera superfluitates ex toto corpore. Quidam vero etiam ipsi cucurbita usi sunt in præcordiis, hoc unum etiam illi cogitantes ut viderentur aliquid semper facere circa ægrotum. In principiis igitur dum adhuc feruntur

A E T.

y

S E R M O

fluxiones ad affectum locum, melius est repellere ac reprimere, non attrahere ad ipsum. Commoda autem sunt in principiis adstringentia cum oleo adhibita: quæ simul & firmitatem addunt partibus affectis: ut ne facile affluentes superfluitates suscipiant, & simul iam ipsis contentarum tenuitatem intus reprimunt. Postquam uero latius quieuerit repulsoria auxilia, & densitas ex adstrictione inducta paribus affectis, cõ-
tinet superfluitates, tunc iam tempus est laxare, quo contentæ superfluitates euacuentur: præsertim uero ubi ad hepar aut uentrem impetum fecerint superfluitates moderate adstringentibus uti conuenit in principio. Valde enim principales sunt hæ partes. Immo ubi etiam tempus iam fuerit discutiendi firmatas, tunc quoque partes hæ adstrictione opus habent. Quare decocto in oleo absinthio irrigabimus. In quibus autem fortiore adstrictione opus est, omphacinum sit oleum, in quo decoquitur absinthium. In penuria uero absinthii, melinum aut mastichinum aut lentiscinũ ad hoc sufficit. Si uero minor fuerit febris, etiam nardinum unguentum addatur. Si uero declinatio febris non ualde mitis fuerit, à nardo cauere oportet, uti uero melino. Quo non præsentente, rosaceum ad nardinũ miscendum est. Similiter etiam cataplasmata compositam uim habent, ex laxatoria ac tenui, & ex amara ac adstringente. Quod si cõlum fuerit affectum, aut alia intestina tenui, aut musculi præcordiorum, aut pellicula aluum & intestina amplectens, nequaquam miscenda sunt adstringentia, quem ad modum neque si uesica aut uterus, quem uelut dictum est, neque in fluxerit quid amplius, neque superfluitas fuerit in toto corpore. At uero ihenes & thorax in medio relatorum sunt: Neque enim multa adstrictione in his opus est, neque tamen exoluere conducit. Splene uero inflammato, in principiis adstringentia miscenda sunt. Euacuato uero corpore, etiam discutienda. Quin &

T E R T I V S. 170

si cucurbitis opus fuerit, præuacuato toto corpore utemur ipsis, non in principio affectionum.

De cataplasmate ex fermento. Ex Iy
co. Cap. CLXXVI.

Hoc cataplasma diffundere ac eliquare compacta ualde potest, & aculeos infixos extrahere, & tumores induratos mollire. Oportet autem fermentum dissoluere in oleo sufficienti, atque sic imponere. Quod si uehementius efficere uolueris, nitrum modicum admisce: Si uero etiam aceto dissolueris fermentum, & rursus coctum per cocturam spissaueris, conuenientissimũ erit ad induratos tumores in splene ac hepate. Si uero thymum & pulegium, aut absinthium aut abrotonum fermento miscueris, optimum efficitur pharmacum.

De cataplasmate ex pane. Cap. CLXXVII.

Cataplasma ex pane efficacissimum est ad omnes inflammationes. Multis autem modis paratur. Nam & frigida aqua madefactis, & tritis, & adiecto modico rosaceo, & coriandri succo, commodum sit cataplasma inflammationibus ignis, sacri. Aut pro aqua, ex aceto paratur, atque sic magis conducit igni sacro. Verum si pro oleo, butyrum addatur, commodum sit cataplasma ad inflammationes ægre concoctiles. Paratur etiam sic. Panis multa aqua dissoluitur, ut succi spissitudinem habeat, & huic miscetur oleum aut butyrum. Deinde coquitur ad compagem. Hoc præstantissimum omnium est ad uulnerum inflammationes, & ut citius suppurentur. Hoc utimur ubi neruus aut neruolum quid intus contusum fuerit. Ego uero etiam picis liquide parum ammisceo, & utile cataplasma experius sum. Hoc & podagricis inflammationibus idoneum est.

Alia præparatio panis cum melle. Fridiam panis medullam manibus conterimus, & ubi uelut

S E R M O

similago dispersa fuerit, mel in olla calefacimus, & sic tritum panem inspergimus, ac coquimus ad moderatam compagem, deinde oleum moderatum adiuuimus, & unita imponimus. Hoc cataplasma commodum est inflammationibus præcordiorum. Præstat autem parum aquæ mellis ammiscere. Sic enim in coctura diffunditur. Farinæ quoque triticæ cataplasma eadē ferme facere potest, & eodē modo præparatur.

De cataplasmate ex furfuribus. Cap. CLXXVIII.

Furfures in mortario tundimus ac cribramus ut tenuissimi fiant, & utimur ipsis ad tumorem induratum in omni corporis loco consistentem, & præsertim in hepate aut splene. Oportet autem ipsos præparare cum aceto mulso. Aut ammoniacum thymiana cum aceto mulso terimus, & furfures ammiscemus & cataplasma imponimus, atque adhibemus lenticulata uasfa uaporatoria aqua calida plena, ut ne frigeat cataplasma. Aliquando uero ad testes inflammatos utilissimum est hoc cataplasma. Verum ad hos sine aceto paratur, cum aqua mulsa uidelicet. Commodum est hoc cataplasma etiam furunculis, & aliis duris tumoribus ac tuberculis. Verum ad uenenum iaculantibus bestias, furfures aceto imbuti commodius cataplasma efficiunt.

De cataplasmate ex ficibus. Cap. CLXXIX.

Ficus pingues exactissime cōmūduntur, ut nihil inalteratum in ipsis appareat. Deinde unguenti irini parū additur, & cataplasma imponitur. Facit autem ad duritias neruorū, & ad articulos contractos, aut plus iusto laxatos: & ad duros tumores, præsertim hepatis ac splenis. Vbi uero ad relatum cataplasma nitri parum additum fuerit, rumpit abscessus & aculeos extrahit: Si uero ad ficus ita paratas ammiscueris pulegiū aut origanum, aut thymum, aut abinthii comam tenuissime cribratam, hydropicis confert. Sed & sic coquantur ficus probe, & deinde cum decocto terantur

T E R T I V S.

171

& ordeacea aut triticea farina ammiscetur, & rursus coctura fiat ad compagem, commodum fit cataplasma abscessibus qui non facile maturi fiunt. Si uero uoles pinguitudinem adlicere, aut butyrum ammiscere, aut rutæ folia trita, dolores intestinorum à flatibus se dabis. Miscetur autem similiter & cuminum & oleum.

De dropace & picatione, Archigenis. Cap. CLXXX.

Dropax à quibusdā etiam Picatio appellatur, diu turnis autem maxime morbis conuenit. Omnino autem & ante sinapismum assumitur, ut corpus ad sinapi præparetur, & post sinapismum, ut reliquæ affectionis excendantur. Simplicissimus itaque dropax est qui picatio uocatur. Pix arida cum ualde modico oleo liquatur, deinde calida adhuc ualide illinitur, & præsertim locis agglutinatur, & priusquam perfecte frigeat auellitur. Et rursus calefacto, emplasmate ad ignem agglutinatur, & similiter priusquam frigeat auellitur atque hoc sæpe repetitur. Vtilissimus est asidue uosmentibus & erudis ac non concoquentibus, & coeliacis affectionibus, & reliquis partibus alimentum non sentientibus. At uero ad hunc communem dropacem, calfaciendi gratia adicitur piper, pyrethri semen rosmarini, bitumen. Si uero siccare opus fuerit, sulphur uiuum, sal cinis sarmentorum. Sin lancinare, limnestis, quæ & adarce uocatur, adicitur, aut euphorbium. Singula autem hæc trita liquefactis insperguntur. Est autem dropax qui à multis in usum assumitur & Gallus appellatur, hic Colophonice thus res dolētis, & resinæ sordidæ lignosæ quæ in doliis affertur, resinæ à nauibus dearsæ, quàm græci aliqui apochyma uocant, picis siccæ, singulorum lib. i. s. picis liquidæ brutæ lib. ii. ceræ lib. iii. nitri lib. i. bituminis, galbani, adarces, piperis, uerani albi, piperis, singulorum trientem, sulphuris uui quadrantem, castorei, ammoniaci thymiamatis, staphidis syluestris singulo

rum sextantem. Olei scyoni lib. i. opobalsami sexuncem. Alius dropax optimus & probatus. Picis, cera, colophonix, singulorum lib. i. nitri sexuncem, bituminis quadrantem, sulphuris uiui, sesquiunciam, piperis, euphorbii, adarces, singulorum unciam. i. Cantharidum drach. iiii. olei cyprini trientem. Vtere. Oportet autem uelut prædictum est, dropacem calidum illinere, crassitudinem habentem pro ratione uirium ægri, præfatis pilis in locis quibus adhibetur. eos uere qui robusti dropace utuntur, etiam lauare conuenit incumbente dropace, & si fieri potest, etiam exerceri. At dropax confertim auulsus, remissum spiritum firmare potest, & ad superficiem reuocare, & proprio operum commonefacere.

De sinapismo. Archigenis

Cap. CLXXXI.

Cataplasma ex sinapi, sinapismum uocare omnes solent. Est autem efficacissimum auxilium. Verum in acutis morbis non ualde probatur, paucis exceptis. Nam in solis segnioribus ac pigrioribus, & in acutis affectionibus immersis, sinapi utimur. At in diuturnis ferme omnibus, postquam reliqua auxilia nihil profuerunt, sinapismus efficacissimus reperitur. Quando quidem igitur in omnibus fere diuturnis conuenit, præstat ut dicamus in quibus non utendum est ipso. Itaque in ulceratione pulmonis sinapismus non assumitur, neque in alia in profundo exulceratione. Efferrantur enim ulcera & exacerbantur, ob acrimoniam. Sed neque in exulcerata cutis superficie, neque in cartilaginosis partibus, uelut sunt aures, aut nalis summus. Exuruntur enim ab ipso, & nigrescunt partes quæ ualde sunt excarnes. At reliquæ partes corporis itemque affectiones, hoc auxilio gaudent, præcipue uero caput, in diuturnis capitis totius itemque alterius partis doloribus, & in uertiginibus, comitialibus, morbo ac insania. Sed & thoraci commodus est in ere-

æ ceruicis spiratione, anhelationibus, tussi diuturna. In destillatione uero caput unâ cum thorace sinapismo integendum est. Stomachus autem & intestina in omnibus diuturnis affectionibus, & maxime prostrato appetitu, & in rhenum affectionibus ac lumborum, & in spinæ colisq; ac uesicæ resolutionibus. Quin & omnes resolutæ ac frigidæ partes hoc auxilio, gaudent. Commodum est & arthriticis & ischiadicis ac podagricis. Inditur & in intestinum rectum glans ex sinapi, ubi illud fuerit resolutum, & post morsum ablata glâde infunditur aqua nulla. Modus autem præparandi hic est.

Sinapismi præparatio.

Caricæ pingues in aqua tepida pridie macerare oportet, sequenti autem die fortiter expressas probe conterere, deinde acre sinapi acceptum per se terere, & inter terendum paulatim de caricarum cremore affundere, quo facilius teri possit, non tamen aquosum fiat. Deinde utrumque per se in massas redige, & inter se misce prout usus postulat. Si quidem fortiter sinapissare uoles, duas sinapi partes ad unam caricarum. Si uero mediocriter utriusque parem portionem. Sin mitius, tertiam partem sinapis, & duas caricarum. Cæterum in corporibus molli sensu præditis, & in quibus circa superficiem est affectio, panem pro caricis ad sinapi ammiscere oportet. Sed & hoc noscendum est: Si in aceto maceretur sinapi inefficacius redditur: Acetum enim sinapis uim discutit. At ubi tenuis factum est cataplasma, in omnibus prædictis infarciatur in linteum, & locis adhibeatur. Temporis porro longitudinem in omnibus decernere impossibile est. Quare frequenter leuandum est cataplasma, & cito consideranda an exacte rubefacta est. Et hoc maxime facere oportet in partibus hebetiore sensu præditis. In quibus uero celeriter operari ipsum uolumus

S E R M O

locus spongiis ex calida expressis fovendus est in-
cumbente adhuc cataplasmate, hoc est, super linteam
spongiæ adhibendæ sunt. Post sufficientem usum, in
balneum ducendus est æger, & in calidum solium po-
nendus, & pars iterum perfundenda citra inunctionem.
Post balneum uero rosaceo illinimus loci. At in ue-
hementi dolore aut etiam ulceratione, hapso lanæ
aqua & rosaceo imbuto integendus est, & imponen-
da est malua cocta trita cum pane. Post sedatum dor-
lorem utendum est cerato rosaceo cū cerula: In quib-
us uero balneum adhiberi non potest, in his per reli-
quum corpus spongiarum ex calida aqua expressa-
rum fomento utendum est. Verum in capitis & præ-
sertim frigidis affectionibus, olei calidi perfusione lo-
cus mitigandus est.

Quod caprarum fini pilulæ cum aceto imposi-
tæ priuatim coxendicum morbo conue-
niunt. Cap. CLXXXII.

Caprarum fini pilulæ in aceto tritæ, sinapismi usum
exhibent. Priuatim uero ischiadicis, hoc est coxendi-
cum affectione laborantibus conuenit hoc cataplas-
ma, ut quod longe efficacius sinapismo in ipsis com-
pertum est.

Quæ sint alia rubificantia. Cap. CLXXXIII.

Rubificat nasturtii semen, & calefacit uelut sinapi.
Similiter helenii radix, & syluestrium columbarum fi-
nius, quo ualde frequenter utor. Sed & cum nasturtii
semine contuso ac cribrato, pro sinapi illo utor, in
ischiaide, hemiparalyse, uertigine, capitis dolore anti-
quo, in doloribus diuturnis laterum, humerorum, tē-
ditum, lumborum. Et ad hæc in nephriticis ac colicis
affectionibus, & arthriticis ac podagricis, quum non
dum pori ac durities callosæ fuerint coactæ. Quin &
scilla contusa in mortario, consimilem sinapi uim ha-
bet in cataplasmate imposita. Verum ad modicum
tempus imponatur, nam diutius immorans locum

T E R T I V S.

173

exulcerat. Utendum est ipsa priuatim ad erecta ceruicis
spirantes thoraci imposita. Item in resolutione,
quando non solum motus, sed & sensus tactus defe-
cit. Post hæc autem mitigandæ sunt partes, uelut in si-
napismo prædictum est. Priuatim uero scillæ mor-
sus mitigat perfusio olei, præsertim rosacei.

De Iberide siue Cardamine, quæ & Lepidium
uocatur. Cap. CLXXXIIII.

Ex his uero quæ ualde utiliter rubificant, est & ibe-
ris, quæ etiam cardamine uocatur, de qua Galenus in
tractatione de ischiade plurima scripsit. Sed & Archi-
genes ipsa usus est in splenicis ac coxendicibus. Vnde
in epistola ad Aristonem Archigenes sic scribit de ip-
sa: Vellem autem te uti etiam radice eius herbæ quæ
nunc hic Iberis appellatur. Habet autem folia uelut
nasturtium, uere floridiora, caulem longitudine cubi-
tali ampliore aut minorem. Et nascitur quidem in
incultis locis: Æstate uero lacteum florem producit
tuncq; efficacissima est. Radices nasturtium odore re-
ferunt. Radices igitur accipe prædicto tempore, ip-
sasq; diligenter tunde, ægre enim conterri possunt: &
adipis suilli inueterati tantum adice quo emplastri
formæ cataplasma fiat, quod non minus horis qua-
tuor impositum habe: Deinde in calidum balneum ci-
tra inunctionem ingressus, post modicam corporis
exudationem, in solio mordaciore morare. Egressus
autem uino & oleo multo perfusus ac deterlus, cox-
endicem lanis puris intege. Atq; hic quidem est sina-
pismi modus. Verum utilitates spe maiorem habet,
eo quod medicatiorem uim possidet, & cum mino-
re mordacitate curet.

De euocantibus ex alto auxiliis. Gale-
ni. Cap. CLXXXV.

In omnibus diuturnis affectionibus, quum nihil
profecerint ulla auxilia, euocant ex alto curatione,
metasyncriticam à Methodicis appellatam, hoc est,

S E R M O

quæ meatu miscellæ corporis statum præter naturâ habentem trãsmutat, facere pleriq; solent. Ego uero ubi intèperies quædã humida & frigida in affectis partibus est aut obtusus aut stupidus sensus, adhibeo ipsi pharmacã ex sinapi, aut thapsia, & similibus cõfesa. At siccis & calidis affectionibus ea non adhibeo.

AETII TERTII SERMONIS, FINIS.

INDEXEORVM QUÆ IN QUARTO AETII SERMONE CONTINENTUR.

De sanitate tuenda. Cap. 1	14
Quomodo infans recens natus sanus cognoscitur.	2
De infantis educatione.	3
De nutricis electione.	4
Probatio lactis.	5
Victus nutricis.	6
Ad stertentes infantes.	7
Ad uocem infantium in terceptam.	8
De dentitione.	9
Ad inflammationes oculorum.	10
Ad albugines puerorum.	11
Ad inflammationes ac humiditates aurium.	12
De inflammatione Siriasi graecis appellata.	13
Ut exudet puer in febre.	
De aphtha ulcere oris ardens.	15
Ad deuoratas spinas aut festucas eximendas.	16
Ad assiduas sternutationes infantium, & ad grauedines.	17
Ad tussis puerorum.	18
Ad alui infantium profusum.	19
Ad alium supressam.	20
De pustulis puerorum.	21
Ad capitis ulcera, & archoscula.	22
Ad ulcus Melicerida à mellei humoris similitudine dictum, quod & dulce appellatur, & Syriace sanalia.	23
Ad sedem infantium pro-	

cidentem.	24	De lasitudine tensua spontanea.	43
Ad foemorum intertrigines.	25	De lasitudine inflammata spontanea.	44
Ad procidentes puerorum umbilicos.	26	Quali curatione ad frigiditates utendum est.	45
Ad hispidos pueros.	27	Cutis densata curatio.	46
Quando ablactandi sunt infantes.	28	Quomodo curandus sit astuosus ardor.	47
Victus ratio post ablactationem puerorum, & aliarum ætatum.	29	De matutina frictione.	48
Victus senum ratio.	30	De uespertina frictione.	49
Victus ratio eorum qui in ocio degunt.	31	De cruditate.	50
De carniuum subuersione.	32	De crapula.	51
Quomodo graciles renuiri oportet.	33	De æqualibus intemperaturis.	52
Quomodo quis partes attenuas sanarit.	34	Optimi temperamenti dinotio.	53
De lasitudinibus à gymnasiis, aut ex itinere abortis.	35	Tempera calidi notæ.	54
De lasitudine ulcerosa.	36	Temperamenti frigidi notæ.	55
De lasitudine tensua.	37	Siccioris temperamenti notæ.	56
De lasitudine inflammata, & ad ossa pertingente.	38	Humidioris temperamenti signa.	57
De lasitudine ob siccitatem ac gracilitate.	39	Calidi & humidi temperamenti notæ.	58
De lasitis ex uenere.	40	Calidi & sicci temperamenti notæ.	59
De lasitudinibus spontaneis.	41	Frigidi & humidi temperamenti notæ.	60
De lasitudine ulcerosa spontanea.	42	Frigidi ac sicci temperamenti notæ.	61
		De capitis dinotione.	62
		Cerebri temperati notæ.	63
		Cerebri calidioris notæ.	64
		Frigidioris cerebri notæ.	65

Siccioris cerebri signa. 66	Frigidioris hepatis notæ,
Humidioris cerebri notæ	86
67	Siccioris hepatis signa.
Calidioris & humidioris	87
cerebri signa. 68	Humidioris hepatis si-
Calidi ac sicci cerebri no-	gna. 88
tæ. 69	Calidi ac sicci hepatis si-
Frigidi ac sicci cerebri si-	gna. 89
gna. 70	Calidi ac humidi hepatis
Frigidi ac humidi cerebri	notæ. 90
notæ. 71	Frigidi & humidi hepatis
Ventris siccioris signa. 72	notæ. 91
Ventris calidioris notæ.	Frigidi ac sicci hepatis no-
73	tæ. 92
Humidioris uentris notæ.	Testium temperamentis si-
74	gna. 93
Frigidioris uentris notæ.	Calidorum temperamen-
75	correctio. 94
Pulmonis notæ. 76	Frigidi intemperamenti
Cordis calidioris notæ. 77	medela. 95
Frigidioris cordis notæ.	Humidi intemperamenti
78	correctio. 96
Siccioris cordis notæ. 79	Sicci intemperamenti me-
Humidioris cordis signa.	dela. 97
80	Calidi ac sicci intempera-
Calidi ac sicci cordis si-	curatio. 98
gna. 81	Humidi ac calidi intem-
Calidi & humidi cordis	pe.medela. 99
notæ. 82	Humidi ac frigidi intem-
Frigidi & humidi cordis	pera.sanatio. 100
notæ. 83	Frigidi ac humidi intem-
Frigidi ac sicci cordis no-	peramenti curatio, frigi-
tæ. 84	ditate prædominante.
Hepatis calidioris notæ.	101
85	

DE SANITATE TVENDA. GALENI PRÆFATIO. Cap. I

Vnum una sit ars quæ circa humanum corpus uersatur. duæ sunt ipsius primæ ac maximæ partes, prior quæ sanitatem tuetur, altera quæ morbos curat. Quandoquidem uero & dignitate & tempore prior est sanitas morbo, oportet sane etiam nos prius considerare quomodo quis hanc custodiat. Deinceps uero etiã quomodo quis q̄ optime morbos curet. Dicitur autem sanitas dupliciter: Altera exacta, & optima, & perfecta, & summa: Altera deficiens quidẽ ab hac non tamẽ in tantum ut animal egrotet. Et huius graduum non parua est in corporibus differentia circa magis ac minus. Prius autem recensere conuenit, quomodo quis optimæ ac inculpabilis naturæ sanitatem conseruet, & adhuc ante hoc mentionem facere, quænam sit optima corporis structura. Est autem si quis iuxta ipsam essentiam rei exponet, temperatissima, & quæ formationẽ partium, ac actionibus ipsarum exacte conuenientem habet. Et ad hæc numerum omnẽ, & magnitudines, & compositionem omnium ipsarum inter se, actionibus commodam exhibet. Si uero quis iuxta notas designare uolet, corpus exacte bene carnosum tale est, quod medium est inter gracile & multa carne obesum: & neque hirsutum est, neque pilis nudum, neq̄ moderato mollius, neque durius, neque album aut nigrum, aut uenis occultis aut amplis, aut animosum aut deiecti animi, aut somnolentum aut uigilans, aut herbæ mente præditum aut uasfrum, aut ueneri deditum aut uice uersa. Si uero etiam omnibus partibus fuerit

S E R M O

exacte inter omnes, excessus medium, erit profecto etiam pulcherrimum aspectu tale corpus, ut quod sit moderatum, & ad omnes labores idoneum. Habebit autem & alia omnia signa temperamenti boni per singulas partes. De quibus pro uiribus pauca indicabimus circa finem huius sermonis. Multa enim corpora temperata quidem sunt, si ita contingat, capitibus, uerum intemperata pectoribus, ac uentre, aut genitalibus. In quorundam uero artubus est intemperies, & plerisque in uno uiscere, aut alia quadam parte. Sed & de his in prauis corporum structuris postea dicetur in hoc sermone. Caterum de optima structura iam dicamus, cuius singulae partes uniuersam habent inculpabilem essentiam. Dicitur autem primum quomodo quis ab initio susceptus eius. Nodi hominem, per omnem uitam sanum conseruauit, nisi si quid extrinsecus uiolentum ipsi accidat.

Quomodo infans recens natus sanus cognoscitur. Cap. II.

Indicabitur autem sanus infans statim ex natiuitate primum quidem ex eo quod genitrix per totum gestationis in utero tempus sana uixit. Deinde ex eo quod ubi natus est & in terram positus infans ipse ciulatum edit cum conueniente firmitate. Et ex eo quod omnibus partibus ac sensibus integer est, & naturales meatus omnes expeditos habet, uelut sunt aures, nares, fauces, urinae meatus, podex. Et quod uniuersisq; membri naturales motus non segnes, neq; exolutos habet, & iuncturarum flexuras ac extensiones, magnitudinesq; ac figuras, & sensum exactum.

De infantis educatione. Cap. III.

Proinde recens natus infans, hic nimirum per omnem structuram inculpabilis, primum ita tractetur, ut ipsi umbilicus quatuor a uentre digitis acuto scalpro refecetur: & reprobandus enim etiam materiam harundinum ac uitrorum, ut ne quid atteratur. Deinde con-

Q V A R T V S. 176

tentus in ipso sanguis grumosus exprimatur, & spongia detergeatur, ac lana carpta obturetur. Postea moderato sale perse tenuissimo conspergimus. Aliquando uero etiam in delicatioribus totum corpus succo pisanæ aut foeni græci depugnare oportet aqua tepida uiscositatem corpori obstitam abluere, & sordes naribus insitas digitis exprimere, & os atque aurium meatus purgare, palpebras diducere, & oculos detergere, ac oleum ipsis instillare. Digitis item dispersare ipsum anum. Confestim itaque excernit per sedem id quod græcis meconium uocari solet. Porro supra umbilicum hapsus lanæ madefactus imponatur, ad umbilici figuram formatus. At cuminum ipsi inspergere reprobanus, propter acrimoniam, etiam si quidam id usurpare soleant. Deinde duplicatus umbilicus, & lanæ inuolutus, leniter in medio componatur. Et postea infans pro amore fasciis inuoluatur. Exhibendum est autem ipsi mel præ omni alimento, quod optime est despumatum ut delingat, reprobando butyro uelut stomacho incommodo. Deinde instillanda est aqua mulla tepida. Postea uero mater, ubi prius crassum exuberibus emulxit, & ipsa aqua calida fouit, lac præbeat infanti. Præstat enim non accipere matris lac usque ad quartam diem. Lauare uero oportet puerum bis in die, horarum aliquot interstitio post cibum. Postquam uero exciderit umbilicus post tertiam aut quartam diem, cochlear testam usq; tritam loco insperge, aut talum suillum usum aut plumbum usum cum uino illine, & obliga.

De nutricis electione. Cap. IIII.

Præ omnibus his eligenda est nutrix, neque iunior niginti annis, neque senior quadraginta, quæ bis aut ter peperit, non morbida, boni habitus, iustæ magnitudinis, ampli pectoris, ubera habes moderata, non rugosa, papillas neq; magnas, neq; paruas, neq; angustiores, neq; ualde latas, aut caernosas. Magna enim

S E R M O

ubera plus quam opus est lactis præparant, & hoc manens in ipsis corrumpitur, & infante le dit, si uulq; etiam matrem grauat. Parua uero parum lactis exhibent. Et magnæ quidem papillæ offendunt gingiuas & impediunt linguam ne iuuet deglutionem. Paruæ uero a gre apprehendi possunt, & propterea affligunt maxillas. Sed & ei aculatum lac per angustos meatus sublinentem os pelliculam ferit, & aphtham græce appellatum ulcus igneæ caliditatis generat. At latior res & cauernosa papillæ acruatim remittentes lac, suffocationis causa sunt. Præterea conuenit esse nutricem castam, sobriam, mansuetam, mundam, hilarem, & non tristem. Ego inquit Galenus quum puer aliquid quando ploraret per totam diem & indignaretur, ubi uidiissem stratum ipsius & uestimenta sordida, & ipsum; puerum sordidum, iussi & ipsum, & stratum ipsius lauari, & uestimenta mutare, quo facto ab eiulato & indignatione cessauit & obdormiuit.

Probatio lactis. Cap. V.

Probandum est lac gustu, uisu, & olfactu. Nam & gustantibus & olfacientibus iucundum, & uidentibus album ac æquale, & inter liquiditatem ac spissitudinem medium habens, ipsum esse oportet. At uitiosum lac, aut crassum est & caseosum, aut liquidum & ferosum, aut liuidum, aut strias floridas habens, aut spumosum, aut graueolens, aut foetidum, aut cito accescens, aut grauianti amaritudinis, aut muricæ, aut alterius cuiusdam peregrinæ qualitatibus significationem exhibens. Hæc igitur sint notæ uitiosi itemq; boni lactis, ex quibus coniecturam facies mulierem morbosam esse, & ad alium transibis. Cæterum opulentis plures nu rices esse oportet.

Victus nutricis. Cap. VI.

Exercere oportet nutricem moderatis exercitiis, & maxime supernis partibus. Cibos autem exhibere boni succi & qui facile digeruntur, & tempore conuenienti, &

Q V A R T V S.

177

nienti, & mensura congrua. Atq; ita etiam potus. Abstineat a porro, cepis, allio, balsamentis, & omnibus foetidis & graueolentibus. Et a plerisque bellariis, præsertim nucleis pineis. Sunt enim oleosi, & propterea bilem faciunt, & uentriculo innatant. itemq; uenerem stimulant. Itaque penitus ab his nutricem abstinerere oportet. Irritatur enim in coitu lunares purgationes, & propterea lac corrumpitur, & uitiosum ac paucissimum fit. Quædam uero etiam concipiunt, quo nihil nocentius fieri infanti qui ex ipsa alitur possit. Vbi autem imminuitur lac, aut corrumpitur, aut etiam omnino extinguitur, aut spissatur, aut attenuatur, præstat quidem alterius nutricis lac præbere. Sin id non permittat res aliqua instans, uictu nutrix curanda est, ut ne in morbum incidat infans. Extingendo itaque lacte, considerandum est an totum corpus, aut una pars ægrotet, & ledentem affectionem corrigere oportet. Si uero ob penuriam extinctum est lac, alimentum augere, & melioris succi cibos dare, & plures auferre, aluumq; si plus iusto fertur adstringere, & exercitiis supernarum partium uti, & uerum frictione, & fomētis per spongas, ceratis item liquidioribus ad ubera ex oleo irino aut gleucino. Lini uero semen delingere cum melle aut passo. Aut sesamum crudum cum palmula passa, quam pateton græci uocant, æquis portionibus edendam præbe, & bibat zythum, & eadem die ubera lacte replebuntur. Putabit autem mulier simul ut acceperit potum, omnia sua membra resoluta esse, donec lac in uberibus factum fuerit. Aut lūbricos piscatorum, qui in limo fluminis reperiuntur, & intestina trax appellatur, quinque aut septem terito, & palmulas passas addito, & simul terito, ac dato in zytho bibendos prælotæ mulieri ieiunæ ad dies decem: & de multitudine ac bonitate lactis mirabiliter. Præstat autem etiam præcedens pharmacum similiter cum zytho conterere & bibendum præbere.

A E T.

S E R M O

Vinum uero exhibendum est dulcius. Et foeniculum aut anethum uiride cum ptisana coctum, sorbendum dato. Si uero tenue fuerit lac, balnea reprobata sunt uelut quæ humores aquosos reddant. In cibo utendum est alica, ouis sorbilibus, pane similigineo, pedibus ac extremitatibus porcinis, uolucris tenerioribus, canibus hœdinis, & uino dulci. Sin crassius fuerit lac mulieris, attenuante alimento utendum est, ac minus nutriente, & balneis frequentibus. Crassius enim lac abscessus & furunculos circa infantis corpus generat, & uenter ipsius cohibetur. Sed neque urinae pro ratione prodeunt, & uomitus pituitosi infestant. & ægre mobilis ac difficulter spirans puer euadit, & appetitum perdit, ac decolor fit, & sordes oculorum habebit crassas, & mucos similiter, & flatus multi ab eo prodeunt. Si uero acrius fiat lac, excretionem per uentrem plures sunt cum mordacitate, & appetitus deficit, & pustulae acerrimae in corpore sunt, & praesertim circa supernas partes, immo etiam infernas, & infans paulatim gracilescit. Quare omnimodo temperandum est corpus nutricis, balneis dulcibus, & boni succi alimento. Si uero lac quod multum fertur imminuere uoles, cibos minus alentes & paucissimos dato. ubera uero lenticula cocta integris, aut cuminum cum aceto illinito. Aut lapidem album simplicem, quo ad ædificia utimur, similiter cum aceto. Aut hyoscyamum cum aceto. Aut linteam acetum imbutum imposito, & assidue humectato, perfundito autem aqua marina, aut muria calida, aut myrti decocto.

Ad stertentes infantes. Cap. VII.

Quandoquidem plerumque nutrices ineptis uelut distulsum est, utentes cibis, uitiosum lac suum efficiunt, & ex hoc diuersis morbis infantes, qui etiam optimam structuram adepti sunt, obiciunt. Aliquando uero et ex forinsecus corpori accidentibus morbi accedunt:

Q V A R T V S. 178

necessarium est etiam de diuersis affectionibus pueros infestantibus, pro uiribus breui tractare. Si quidem igitur infans crassiore alimento nutritus, pituitam in uentre colliget, & propterea stertat, lini semen cum melle delingendum dandum est, aut cumini parum cum melle. Et aqua mulla instillanda est ori assidue calida. Si uero hæc præstura perseueret, oleo medium digiti tingito, & tonsillas illinito, & depressa lingue radice ad uomitum irritato. ubi enim uomuerit, ab omnibus uexationibus confestim liberatur.

Ad uocem infantum interceptam. Cap. VIII.

Ad interceptam in infantibus uocem, ob quamcunque causam præcedentem: Contingit autem hoc maxime suppressa aluo: brassicæ succum cum modico sale bibendum dato aut instillato. Statim enim soluit aluum, & uocem restituit. Sed & glans ano indenda est.

De dentitione. Cap. IX.

Circa septimum mensem incipiunt infantes proferre dentes, & dum punguntur ac stimulantur uelut ab aculeo, dente gingiuas disparante, inflammationes succedunt ipsarum gingiuarum ac maxillarum & tendinum: ad quas etiam febres omnino consequuntur. Accedit & pruritus auditoriorum meatuum. Et aures humectantur. Aliqui uero etiam lippitudinibus capitiuntur, & sanguis ex oculorum angulis fluit. Pleurisque uero etiam exturbatur uenter, propter stomachi inflammationem, & uentris exolutionem. Itaque lenire ac pinguefacere oportet tendinem & maxillas, mollium lanarum ac munda circumiectu, circa collum & ipsius neruum, per oleum dulce ac calidum. Instillare quoque auditoriis meatibus oleum calidum. Perseuerante uero inflammatione, etiam ceratum rosaceum liquidum locis imponere. In cibo offerendum est puero cerebellum, maxime quidem leporis, coctum aut assatum. Sin minus ouicula: Naturaliter enim opitulatur. Sed & melle moderate cocto illinenda sunt gingiua.

S E R M O

Efficit enim minime molestum dentium exortum. Nil uero duri dandum est ipsis ad mandendum, ut ne gingiuarum callosiores reddita impedimento sint dentium exortui. Balneo aeternum utendum est febribus remittentibus. Neque studio habendum est ut uenter adstringatur, ut ne materia sursum repens, supernas partes, praesertim oculos laedat, & febres uehementiores efficiat. Sed & nutrix cogenda est ut aquam bibat, & cibos leuissimos ac forbiles accipiat. Aiunt autem naturaliter auxiliari dentientibus pueris, colocynthidis syluestris radicem, in aureo aut argenteo canali gestatam. Itemque rubi radicem. Sed & uiperam, praesertim masculam, dentem, in argento pro amuleto appende. At circa stomachum geitent semper uiridem Iaspidem de collo suspensum, ita ut stomachum contingat.

Ad inflammationes oculorum. Cap. X.

Lycium Indicum praesertim, sin minus, Pataticum cum lacte diluito, & supernas palpebras cum superciliiis illinito. Aliquando etiam ipsis oculis instillato, multo lacte dilutum. Mirabiliter etiam facit Nil ex rosis collyrium illitum. Ipsos uero oculos ocymi decocto abluito.

Ad albugines puerorum. Cap. XI.

Ad albugines puerorum ab eiulatu factas, folia nigri succum illine.

Ad inflammationes & humiditates aurium. Cap. XII.

Ad inflammationes, & dolores aurium, oui candidum cum lacte muliebri instilla. Aut intestina terrae cum rosaceo cocta. Ad humiditates uero aurium, alumen uino dilue, & lanam puram ac mollem in ipso imbue, & in sole assicca. Et rursus imbue ac sicca. Et ubi ter hoc feceris, lanam siccam asserua. Vsu uero expetente, de ipsa accipe & in aurem inde. Ad ulcera uero in auribus, pastillo Musae utere, diluto cum sapa

Q V A R T V S.

179

ac modico aceto. Si uero caro superexcreuerit, primum reprime per pastillum Bithynum dilutum cum uino. Deinde utere Musae pastillo, uelut dictum est.

De inflammatione, Siriasi graecis appellata. Cap. XIII.

Ex affectionibus quae cum febre accidunt, est & Siriasis in infantibus appellata, quae est inflammatio partium cerebri & membranarum, adeo ut sincipitis & oculorum cauitas consequatur, cum febre ardente, & pallore, & corporis siccitate, ac prostrato appetitu. Siriasis autem appellata est à sincipitis cauitate. Siros enim apud graecos dicitur fossa ac corpus cauum, in quo semina seruantur. Quare omnia uelut ad inflammationes facere oportet, ita ut leniamus & mediocriter frigefaciamus caput, coriandri succo cum rosaceo humidantes. Sed & totum corpus ex hoc illinatur. Aut cucurbitae ramenta sincipiti impone. Aut uitis folia, aut portulacam cum rosaceo tusam, sincipiti illine. Aut heliotropii scorpiuri succo sinciput illine. Aut oui lutei cum rosaceo concutito, & sincipiti illinito, & assidue permutato.

Vt exudet puer in febre. Cap. XIII.

Arundinis uiridis medullam terito, & ex ea sinciput ac pedes illinito, ipsumque puerum uestimentis contegito.

De aphtha ulcere oris ardente.

Cap. XV.

De aphthis ulceribus, & inflammationibus tonsillarum, dicitur absolutissime in sermone de affectionibus quae perfectis accidunt circa has partes, in octauo nimirum.

Ad denoratas spinas aut festucas eximendas. Cap. XVI.

Alumen quo ad coria utuntur cum oleo terito, & gula illinito, radicem linguae digito ualde comprimens, & facile ipsas sursum effert.

S E R M O

Ad aspiduas sternutationes infantium & grauedines. Cap. XVII.

Ocyum sicum tatum ac cribratum naribus ad moue, ut per respirationem attrahatur, aut insuffla. Idem etiam ad grauedinem facit.

Ad tusses puerorum. Cap. XVIII.

Nucleorum nucum pinearum modice tostorum drach. iiii. seminis cucumeris parum tosti drach. i. tragacanthi drach. iiii. mellis despumati dodrantem. Præpara & præbe delingendum. Tragacanthum autem in uino ueteri dulcissimo macerato. Aliud. Hippocraticum. Vitellum oui assatum, & sesami dupli & salis granum unum moderatum terito sufficienter & cum melle delingendum dato. Aliud. Nucleos pineos tostos .xxx. amygdalas decorticas .xxx. seminis lini tosti, succi glycyrrhizæ, utriusque sextantem. Mellis quod satis est, dato delingendum. Probe etiam facit cuminum cum melle. Item ammiu.

Ad alui infantium profluuium. Cap. XIX.

Si aluus infantis fluxione laboret, balneum & gestationem reprobamus. Vtimur autem humectatione stomachi ex uino & oleo melino. Si uero fluxio extendatur, cenanthen leuisime tritam, & acaciam, ac mastichen, æquis portionibus singulis tritis, oui luteo quantum satis est excipe, & ex emollito stomachum illine. & dorsum, & hapsum lanæ purpureæ impone ac deliga. Facit enim citra molestiam. Præ omnibus uero nutriceæ alimentis boni succi uti oportet & potibus adstringentibus. Si uero aluus infantis farine similia excernat, mentam tritam cum uino nigro, aluo impone ac obliga.

Ad alnum suppressam. Cap. XX.

Si uero supprimatur aluus, glande irritanda est, aut ex sola aqua mulla infusum immittendum est. Et mel alimentis ammiscendum. Cæterum horem artemisæ cum oleo tere, & circa umbilicum affrica, &

Q V A R T V S.

180

fuet aluus. At de lumbricis dicetur in uniuersalibus auxiliis in nono sermone.

De pustulis puerorum. Cap. XXI.

Iam antea dictum est quod infantes uitioso alimento utentes, uarios incidunt morbos, ut cum aliis & pustulæ, & papulæ instar bullarum efferuentes, & humida ulcera in cute fiant, quæ bubastica uocant, & alia eorum similia. Itaque muriam & urinam, & alia quæ alii qui adhibent, reprobamus, ob acrimoniam. Lauamus autem ipsos rosarum decocto aut lentis. Et si ampliori adstrictione opus habemus, myrti aut malicorii. Magis uero ulceratis, cataplasma ex plantagine imponimus, aut ex seride siue intubo cum pane. Aut ex flore polentæ cum portulaca, aut semperuino aut ueneris umbilico, aut hyoscyamo. Aut rosas uirides aut siccas coctas cum meliloto & palmulis adhibemus. Aut spumam argenti, melilotum, alumen, cum aceto terito, & myrteum oleum siue rosaceum aduicito, atque illito. Aliud ad bubastica ulcera. Recrementum plumbi & amyllum, æquis portionibus cum solani succo terito, & adiecto rosaceo illinito.

Aliud pulcherrimum. Cadmiæ tritam cum aqua illinito, aut cimoliam cum uino. Aliud. Spuma argenti, cerusæ, utriusque trientem, malicorii sicci leuisime triti sextantem, succi stratiotæ fluuiialis quod satis est, utere. Quod si non adsit stratiotes, lentis palustris succum accipe, & utere, aut herbæ uiridis quæ in aquis inuenitur, & stratiotæ similis est, succum ammiscce, probe etiam facit serapiadis tritescularis succus. Aliud. Recrementum ferri terito cum uino ac illinito. Valde enim bonum est hoc. Probe facit & emplastrum ex ladano, & emplastrum ex hordeo, oui candido, & rosaceo aut myrteo oleo diluta. Aliud, ad infantium pustulas ac papulas feruidas post rupturam. Cadmiæ drac. lxxx. æris ussi drac. lxxx. acaciæ, croci, utriusque unciam unam, tragacanthi

S E R M O

thi sextantem. Tragacanthum aqua macerato ac terito, & cum ipso reliqua excipito, ac pastillos formato. Et usus tempore cum succo senecionis, aut intubi, aut solani, diluito, & addito rosaceo, illinito. Ego inquit, succo senecionis aut intubi excipio tragacanthū ac reliqua, & pastillos effingo.

Ad capitis ulcera, & achores tenuia capitis ulcuscula. Cap. XXII.

Pharmacum ex cuius usus ego nomen assequutus sum. Spumæ argenti, cerusæ, utriusque besselm, seminis ericæ, thuris, utriusque drach. iiii. uino & oleo raphanino terito ac utitor. Aliud. Acaciæ fuluæ unciam. i. Ladani trientem, myrrhæ sextantem, opii unciam. i. Aqua palustri excipe & forma pastillos, & utere assidue. Aliud. Cochleas albas unā cum testa exustas insperge. Aliud. Aloem leuissime tritam, cum plantagine arida trita insperge. Aliud. Balustum aridum tritum insperge. Aut cum aqua tritum impone & illine. Aliud. Herbam quam in Alexan-

*Et in quo nra
no granata hie
dum, uuo' aliq
liam uocant,
miam uoc
rhymeliam, aliq
chameliam, aliq
pyrus rubrum,
aliq caruua,
aliq caruua,
pharia lib.
emp. xi.
spongis herba*

dria Liparonem uocant, aliqui uero cnestrum appellat, urito, & cinerem cum uino tritum illinito. Vtere etiam reliquis cum discriminationibus referendis in sexto sermone, de uniuersalibus auxiliis ad acoras. Ad ulcus Melicerida à mellei humoris similitudine dictum, quod & Dulce appellatur, & Syriace Sanalia. Cap. XXIII.

Spumæ argenti, baccarum lauri, æquales portiones terito cum aceto & oleo, & illinito. Sæpenumero eius experimentum fecimus.

Ad sedem infantium procidentem. Cap. XXIII.

Spongite herba podicem assidue deterge. Acatiam cum sapa & uino nigro tritam podici illine Cochleam ustam tritam quum egreditur prætoræ sedi insperge, & sanabis, ostreorum testas crudas tufas ac tenuissimo cribro excretas insperge. Myrrhæ baccas uirides cū uino tritas impone. Vtere autem pro-

Q V A R T V S. 181

fusione aqua fabrorum, in qua ferrū tingunt. Ego uero semper utor muria tepida, & ualde probefacit. Si similiter autem & aqua marina. Vtere etiam dicendis in uniuersalibus auxiliis, quæ suo loco referuntur.

Ad fæmorum intertrigines. Cap. XXV.

Myrtum siccam tritam insperge, aut cyperum cum rosis.

Ad procidentes puerorum umbilicos. Cap. XXVI.

Procidunt pueris umbilici, dum aut in eiulatu diu & miltum distenduntur, aut ex plaga, aut ex casu. Talibus igitur ammium cum muria tritum umbilico illine, & rasuram lintei impone, ac ad triduum oblige. Et rursus eo soluto, idem facito. Aut lupinos amaros & unguam asini ustam, & laterem ustam, simul terito ac imposito, & obligato. Si uero efficacioribus opus fuerit, his quæ ad herniam inguinum referuntur utere. Critonis ad pueros exumbilicales, ob quancūque causam, Resinæ pinus unc. xvi. aluminis scissi dextantem, mellis dextantes duos: Alumen tritum cum melle ad prunas coquito, & ubi bonam compagem habuerit resinam addito, assidueq; moueto, & ubi dissoluta fuerit, laminam de hoc pharmaco accipito, & umbilico imposito, ac quotidie alterato. Verum supra laminam plantaginis folia aut hederæ imposito. Aliud. Aluminis scissi uncias. xv. fecis uini austeri dextantem, gallarum drach. ii. uino dilue ut spissitudinem habeant, & umbilicum illine, & forinsecus spongiam impone, postea imbutam ac expressam.

Ad hispideos pueros. Cap. XXVII

Crasioribus & pluribus fuliginosis superfuitatibus sub cute collectis, ex quibus pili generantur, hispideos res infantes fiunt. Itaque caricas urito ac terito, & cū hoc cinere pilis obfatos locos confricato. Ex alio exemplari. Resinam coquito in aqua, & puerum lauato, ac leuiter detergito, ac cum caricarum ustarū cinere & fabarū tremore confricato. Aliud sinegma

S E R M O

corroborans ipsos. Farinæ fabarum, cimoliz, spu-
ma nitri, candidi ouorum, & testarum, æquales por-
tiones pro smeumate adhibe.

Quando ablactandi sunt infantes. Cap. XXVIII.

Donec firmetur infans lacte nutriatur. Postquam
uero solidius factus fuerit, micis panis ex uino mulso
aut uino dulci, aut lacte. Deinde etiam oua sorbilia
sumat. Nam quæ mandere oportet, salua in ipsis res-
plentur. Potus dandus est uinum dilutum. Vbi ue-
ro iam intrepide frumentaceum alimentum infans su-
mit, quod plerunque circa uigesimalium mensium con-
tingit: Tunc latenter & paulatim ab ubere desuescat.
Si uero ablactatus morbum inciderit, rursus ad lac-
transferatur. Et ubi cessauit morbus, refocilletur cor-
pus uuluum, atque sic ablactetur.

Vitæ ratio post ablactationem puerorum, & alia-
rum: ætatum. Cap. XXIX

Ablactati infantes in remissione ac hilaritate exerci-
tior: uersentur, denturq; ipsis cibi leues ac boni succi.
Verò a multo uino abstinere oportet eum qui boni
corporis temperamentum habet. Nam in humidis ac ca-
lidis corporibus, uinum replet caput uaporibus. Neq;
uero a frigida aqua potu penitus arcere iubeo tales
pueros. Sed inter cibos plerunque, & in calidioribus
horis, optima aqua uti permitto. A septimo anno ad
literas ueniant, & mitibus ac humanis magistris tradan-
tur. At a decimoquarto anno usque ad uigesimalium
conuenit exercitatio in disciplinis philosophicæ
doctrinæ. Prohibedi sunt a ueneris usu. Cotrahendū
est & uberius uinum, & plura exercitia in sunt allumen-
da. His uero qui iam in uigore ætatis degunt, uictus ra-
tio remissa conuenit, tum animi, tum corporis. Et corporis
exercitia qualiacunq; fuerint, p' ratione his detrahen-
da sunt, & calimenta sensum cotrahenda, quæ habitus ip-
sorum frigiditatis principium sumat. Maxima aut op-
time constructi corporis nota esse statuo ipsius naturæ

Q V A R T V S. 183

promptitudinē, quicquid tandē fuerit agendum, ipsa
suis mensurā excogitante in optimis constitutio-
nibus. Nam & dū exercentur ac fricantur, aut quiduis
aliud agunt, tunc primū pigrescunt, quum sufficienter
fuerint exercitati. Et sane etiā a cibis ac potibus tunc
abstinent, quū sufficienter fuerint impleti, neque plus
insto appetentes, neque minus ingerentes. Quare
nullus timor est de optimæ constitutionis homine, ne
uel nimium labore fatigetur, aut cibis nimium explea-
tur. Ipsum enim sanum corpus omnia sibi ipsi exco-
gitat, naturæ motibus impulsū, præsertim si ani-
mus ipsius a puero probe fuerit institutus. Pleriq;
enim in improbis moribus educati, dum licentiore
aut negligentiore uictu utuntur, bonas naturas cor-
rumpunt. Quem ad modum aliqui uice uersa uitioso
corpore a natura producti, moderato uictu & tempe-
stiuus exercitiis, multa naturæ uitia ac delicta correxe-
runt. At de exercitiorum mensura, & utendi modo,
dictum est in præcedenti sermone.

Vitæ senum ratio. Cap. XXX.

Naturalis senectas est sicca & frigida corporum tem-
peratura, ex longæuitate proueniens: quum enim
corporum essentia unā cum insita caliditate paulatim
defuat, & instrumenta iam ulterius quàm conueniens
erat sicca fiunt, tum actiones deteriores redduntur, tum
animal ipsum ex carne & seipso gracilius euadit. Post
quam uero adhuc amplius fuerint resiccata, non solū
ex carne, sed etiam rugosum efficitur, & membrorum
impotens, & in motibus ambiguum. Quia itaq; affectio-
ne ex scientia nouit, quod uidelicet siccitas est cum
frigiditate, is bonus fuerit senū Medicus. Cognoscat
enim quæ horum correctio per humectantia ac calfacien-
tia contingit. multa aut sunt, aquarū dulcium balnea ca-
lida, & uini boni potus, & cibi qui humectant simulq;
calfaciunt. Et frictions per oleum mane moderate
fientes. Deinde deambulationes, & gestationes citra

S E R M O

de lassationem, uirium senis coniectatione facta: non enim parua est etiam in ipsis senibus differentia. Dandus autem est cibus modicus quidem, uerum saepe. Nam si paululum iustam mensuram senes excesserint non parum læduntur. Securius itaque est debilibus senibus parum cibi offerre, uerum ter in die. Circa tertiam quidem horam panem probe paratum recentem cum optimo melle despumato. Circa septimam uero præficietis, & conuenientibus senibus exercitiis exercitatis, ac lotis, prandium exhibendum est, & primum quidem danda quæ uentrem molliunt, uelut sunt olera ex beta ac malua. Deinde pisces petrosos ac pelagios præbere conuenit, postea uero paululum in lecto quiescere, deinde moderato motu uti. Ad uesperam autem cenantes, à piscium esu abstineant. Accipiant autem cibos boni succi & ægre corruptiles, uelut est gallina aut uolucris aliqua ex simplici iure. Vinum uero senibus utilissimum est. Sit autem ex calidioribus natura. Quale est quod substantia quidem tenue est, colore autem fuluum aut flauum. Atque unum quidem hoc maximum bonum senibus ex uino accedit, quod calificant omnes ipsorum partes. Deinde quod serum sanguinis per urinas purgatur. Quæcunque uero uina pallida sunt aut flaua, & simul crassa, ea sanguinem generant, & corpus nutriunt. Quapropter etiam ipsa alio quando commoda fuerint senibus, quo uidelicet tempore neque serosum humorem in uenis habent, & ampliore nutrimento indigent. Vt plurimum enim in uino urinam ciente senes opus habent, & quod aquosa superfuitas in ipsis redundat. At uero à nigris & acerbis ac crassis & similibus uinis abstinere ipsos oportet. Diutius enim in uentre manent, & propterea incommoda sunt. Dulci uero si senex uti uelit, post balneum sumat dulce simulque pallidum colore non prohibeo etiam uinorum ex melle paratorum usum, & præsertim his senibus qui suspecti sunt de calculi

Senes qui uisum uidentur esse debiles, etiam si non habeant defectum in oculis, sed in humore qui in uentre manet, et propterea facit.

Gal. de morb. u. cap. 2.

Salerni 7. Simul. certum, et psychotrophon. Animum. Psychotrophon. Sic. Impet. 2. M. Jan. re. imp. 1. certum a. Betonica. distinguunt uisum.

Q V A R T V S.

in renibus generatione, aut quos podagra aut articularis morbus infestat. Et tunc in uinum iniiciendum est petroselinum solum. Sufficit enim hoc arthriticis. Ad calculosos uero betonica ammiscetur, quæ & cestrū appellatur & saxifraga. Abstineri autem oportet senes ab eduliis & potibus, uiscosum & crassum humorigenentibus. Qualia sunt alica, caseus, oua cocta, cochlea, bulbi, fungi, lenticula, & oltreorum caro, & reliqua supra relata in alimentorum crassi succi mentione sermone secundo. Si uero ex necessitate aliquando contigerit aliquo ex talibus uti statim exhibendum est pharvacum ex calaminta, aut ex tribus piperis generibus. Si uero non sit ad manum quid ex his, piper tundendum est & exacte cribradum, & tum cum obsoniis edendum, tum potui inspergendum. Et alium tunc gustare conducit. Postquam autem soluta est obturatio, & aluus subducta, etiam theriacam antidotum & mithridaticam, aut aliam quandam ex his quæ ex aromatibus constant exhibere conuenit. A talium uero usui, transire statim ad humectantem ac calfacientem uictus rationem supra relatam. Danda sunt ipsis etiam maturæ & dulcissimæ uirides ficus, ante alium cibum. Sed & in hyeme carica, nisi accidens aliquod circa dextram præsertim præcordiorum partem adsit. Quædo quidem uero serosæ ac pituitosæ superfuitates in senum corporibus, uelut dictum est, tolluntur, uisum nam quotidie propeliere, oportet, non per medicamentas res, sed apii decocto cum melle, & uinis urinam cipientibus uti. Venter quoque per oleum bonum subducendus est, præsertim absorptum ante cibos. Manifestum est autem quod & oleracea omnia præ aliis cibis edere oportet, ex oleo & garo. Emolliunt autem uentrem & pruna sicca, præsertim quæ ab Hispania afferuntur. Damascena uero in aqua mulla meraciore præmacerentur, aut in ipsa decoquantur. Sed & oliuæ muria condita, si fieri potest albæ, præsumendæ

Psychotrophon uel psychotrophon. Betonica. cestrū. Saxifraga. Alica. Caseus. Oua cocta. Cochlea. Bulbi. Fungi. Lenticula. Oltreorum. Caro. Crassi succi. Calaminta. Piperis. Theriacam antidotum. Mithridaticam. Aromatibus. Serosæ. Pituitosæ. Superfuitates. Urinam cipientibus. Pruna sicca. Damascena. Oliuæ muria.

Gal. de morb. u. cap. 2. Et quibus uisum uentrem habere. Atque si uisum subducendum fuisse. Ad calculeos ueni et betonica ammiscetur, et certum quod appellatur cestrū. Saxifraga.

S E R M O

lunt. Ventre uero amplius suppresso, etiam mercurialis cocta detur & cnicus cum ptisana. sed & resina terebinthina. De hac uero accipiendum est aliquando ad nucis regiae magnitudinem, aliquando ad duarum aut trium. Non enim solum citra molestiam mollire solet, sed etiam uiscera extergere, & pulmonem & renes. At perfecta dosis eius est uncia una. Idoneum est ipsis & hoc. Cortices pingues accipe, & corium foris secus ipsis oblitum detrahe, deinde in mortario tundes, & cnicus medullam ipsis adice, decima plus minus caricarum parte. Deinde ambo tusa misce, ex hoc duarum aut trium caricarum magnitudinem prebe. At uero ex relictis pharmacis nullum unquam largius accipiendum est. Quid enim gaudent quod confestim uehementer sunt purgati. Verum quanto magis fuerint euacuati, tanto amplius uenter sistitur per sequentes dies. Suppressi autem alio ipsorum, infundere oportet oleum solum calidum. Nam & dura stercorea hinc educuntur, & labricitas quaedam fit in transitu, & ipsum senum corpus mollescit, inuita aridaque pellis induratum. Vitus ratio eorum qui in ocio degit. Cap. XXXI.

Qui uitam in ocio degit considerare debet, an in priore uita exerceri consuevit, aut citra exercitationem lauari. Nam quidam hunc more moderate ferunt, ut aliqui ex ipsis non assidue agrotent, ubi corpore facile transpirante perditum fuerint. Atque talem sane corporis naturam, ad aliam consuetudinem transferre minime oportet, quem ad modum neque illam aliam, eorum qui per multum temporis interuallum agrotant. Si uero assidue quis agrotet, consideranda est in ipso causa, an ob plenitudinem, aut propter humorum uitiationem agrotet. Et si quidem e morbis ex plenitudine agrotare uideatur, scopus tibi erit propositus, ut omnino salubre ipsius dextera conserues, quo semper moderatos habeat humores. si uero propter uitiatos humores agrotatus solet, optimos facere humores. Quidam igitur ple-

Q V A R T V S.

194

nitudinem coaceruant, quia ea quae per corpus transpirant pauciora fuerint his quae accipiuntur. In his itaque seruanda est symmetria ac proportio eduliorum ac potuum ad ea quae euacuantur. Symmetria autem est ut in utrisque consideremus nos quantitatem, tum eorum quae ingeruntur, tum eorum quae euacuantur. Nam qui in priore uita statim priusquam exercerentur, in balneum ingressi sunt, in his nunc frigiditate moderata utendum est, & breui motu. Qui uero exercitabantur ante balneum, his consulo ut nunc paululum augeant consuetudinem. Detrahere uero oportet etiam aliquid de cibis, & quantitate ac qualitate moderatos exhibere. Qualitatem autem dico, uelut in carnibus porcinis, celerrime enim plenitudinem & copiam boni humoris congregant. Itaque ad olerum educendi sunt, & ad pisces similiter ac uolucres, qui non multum nutriunt. At uero in his qui uitiosos humores colligunt, non unus est scopus, quoniam neque una est uitiosi humoris species. Quidam enim frigidiores ac pituitosiores uitiosum humorem congregant. Aliqui uero calidiores & biliosiores. Sicut alii atrabiliarium. Fugiendi itaque sunt singuli cibi ac potus, qui prompte generare solent humorem qui in ipsis congregatur. Dicitur est autem de ipsis abunde, in boni succi & mali succi eduliorum mentione, in secundo sermone huius operis. In quo sane de attenuantibus edulis dictum est, quae commoda sunt, his qui crudum appellatum humorem coaceruant, qui semper quidem crassus est, non tamen semper uiscosus. Porro in omnibus his commune auxilium est, moderata uentris subductio, & maxime quibus uenter est natura durior. Commune auxilium est etiam ueneris usus moderatus.

De carniuum subuersione. Cap. XXXII.

Quum ad immodicam carniuum multitudinem deuenit corpus, liquare ipsum ac subuerrere oportet.

S E R M O

Ostentum est nitrum in balneis attenuat. Modicum uero, irritamentum est ad carnositatem uberiolem, & ad meliorem nutritionem. Prodest etiam in solatio carnositas. Probe attenuat etiam potum hoc pharmacum petroselinum trientem, piperis sextantem, anisi, asari, utriusque unciam unam. Hoc & lotium ciet, & aluum promouet.

Quomodo graciles renutrire oportet
Cap. XXXIII.

Gracilitas corporibus accedit, quibusdam ex totius corporis intemperatura frigidiore sicciore, quibusdam uero digerendi facultate, aut nutriendi, aut utriusque, imbecillioribus natura existentibus. Omnes autem sic habentes iuuant edulia boni succi, & exercitia tarda ac moderata, & frictio consimilis. Et in summa, omnia contraria relatis ad carnosos. Commodum est etiam ipsis picari per dies tres aut quatuor. Nam & digestionem confert, & nutritionem. Et multos uidere est crasse factos ex hoc picationis auxilio, & praesertim eos quibus facultas digerendi debilis est. Nutriendi uero facultas non debilis quidem est, sed ob idoneae materiae penuriam nutrire non potest. Si uero ieiunant lauentur, ante balneum corpus linteis cōtricare oportet, donec rubefiat. Deinde frictione non ualde duram uti, ut ne constringentes, cutem densam ac duram efficiamus. Oportet autem decoloribus & alimentum non sentientibus iracundiam inducere, & commotiones animales.

Quomodo quis partes attenuatas sanare possit.
Cap. XXXIIII.

Ex his qui in quibusdam partibus graciles sunt, plerique aut ob diuarnam ipsarum quietem, aut ob deligationis fracturam modum, ad hanc affectionem delinunt. Oportet igitur uires quidem in membro corroborare, largum uero sanguinem attrahere, tum per moderatum frictionum usum post cibum, tum per

A E T. aa

Q V A R T V S. 185

ostentum est nitrum in balneis attenuat. Modicum uero, irritamentum est ad carnositatem uberiolem, & ad meliorem nutritionem. Prodest etiam in solatio carnositas. Probe attenuat etiam potum hoc pharmacum petroselinum trientem, piperis sextantem, anisi, asari, utriusque unciam unam. Hoc & lotium ciet, & aluum promouet.

Quomodo graciles renutrire oportet
Cap. XXXIII.

Gracilitas corporibus accedit, quibusdam ex totius corporis intemperatura frigidiore sicciore, quibusdam uero digerendi facultate, aut nutriendi, aut utriusque, imbecillioribus natura existentibus. Omnes autem sic habentes iuuant edulia boni succi, & exercitia tarda ac moderata, & frictio consimilis. Et in summa, omnia contraria relatis ad carnosos. Commodum est etiam ipsis picari per dies tres aut quatuor. Nam & digestionem confert, & nutritionem. Et multos uidere est crasse factos ex hoc picationis auxilio, & praesertim eos quibus facultas digerendi debilis est. Nutriendi uero facultas non debilis quidem est, sed ob idoneae materiae penuriam nutrire non potest. Si uero ieiunant lauentur, ante balneum corpus linteis cōtricare oportet, donec rubefiat. Deinde frictione non ualde duram uti, ut ne constringentes, cutem densam ac duram efficiamus. Oportet autem decoloribus & alimentum non sentientibus iracundiam inducere, & commotiones animales.

Quomodo quis partes attenuatas sanare possit.
Cap. XXXIIII.

Ex his qui in quibusdam partibus graciles sunt, plerique aut ob diuarnam ipsarum quietem, aut ob deligationis fracturam modum, ad hanc affectionem delinunt. Oportet igitur uires quidem in membro corroborare, largum uero sanguinem attrahere, tum per moderatum frictionum usum post cibum, tum per

A E T.

aa

S E R M O

commodos parti motus, & per moderatas aquæ calidæ affusiones. Hæc autem post cibum facere oportet, donec pars rubicunda facta eleuetur, & tunc statim a perfusione cessandum est. Oportet etiam picatorum medicamento uti, de quo dictum est in præcedenti sermone. ubi uero frigiditatis sensus circa attingentem partem fuerit, linteis ipsa perfricanda est, & quodam pharmaco calefaciente. Sed & thapsia illigenda est, aliquando cum melle, aliquando cum cerato.

De lasitudinibus à gymnasiis, aut ex itinere obortis. Cap. XXXV.

Lasitudinum primæ ac simplices tres sunt differentiæ. Quæ ulcerosa appellatur, & quæ tensua, & quæ inflammatoria. Et ad has insuper ea quæ ob multam musculorum siccitatem generatur, quam lasitudinem uocant abusue, quum non sit lasitudo, sed siccitas.

De lasitudine ulcerosa. Cap. XXXVI.

Ulcerosa itaq; lasitudo in superfluitatibus tenuibus, sicut in acris ac mordacibus generatur: Non enim in his plenitudinis copia est quæ affigit, sed humorum acrimonia, qui exercitiorum tempore, aut aliorum uehementium motuum, ex duplici causa generantur. Aut crassioribus superfluitatibus diffusis quidem ac attenuatis, non aut omnibus excretis. Aut colliquata aliqua pinguedine, uel carne tenera, in uehementibus motibus, necesse est enim à talibus tenuibus humoribus & acris pungi ac uelut lauciari cutem & carnes, ut & horror aliquando fiat, & rigor, quum fortiter fuerint acres & multi. Tumor autem non est oculis expositus in partibus, dolentibus. Accidit hæc lasitudo præcipue corporibus uitiosis humoribus ac superfluitatibus refertis. Cõsequitur & ad recetes cruditates quum aut immodestius se exercuerint aliqui, aut in sole diutius uersati fuerint. Sed & citra cruditate boni succi corpore constat, propter immodici exercitii

Q V A R T V S. 186

excessum. Densa autem & horrida apparet his cutis, & dolent uelut qui ulcus habent, alii cute tantum alii etiam carnibus sub ipsa. Saniatio porro cõtingit ex eo quod contrarium est affectioni. Oportet enim superfluitates discutere, & sedabitur affectio. Discutientur autem frictione multa & molli cum oleo dulcissimo nulla adstrictione prædita. Quale est dulcissimum sabinum. Maxime enim aduersatur his omphacinum. In prima igitur die largo oleo cum multa frictione utendum est, quo omnino nullus percipiatur futuræ lasitudinis sensus. In secunda uero, quo ea quæ facta iam est soluatur. Soluit autem ipsam, exercitium moderatum, & frictio multa, pluribus ministris, simul cõtrestantibus, quo pars ipsa nõ frigeat, & superfluitates celerrime discutiantur. Hæc autem lasitudo plerumq; extendi solet usque ad quartam diem. Itaque quarta die lauentur & consueto cibo nutriantur. prius tamẽ diebus pauciores sint ac humidiores cibi, & nihil uiscosi habentes. Sit autem & balneum nõ moderato calidius. Laxare. n. & discutere uolumus ipsam corpus.

De lasitudine tensua. Cap. XXXVII.

Lasitudo tensua nullam memorabilem superfluitatem in corporibus sitam habet. Verum in musculis ac nervis affectio est ob uehementes distentiones facta, quas per exercitia fecerunt. Cõtingit enim in his rectas in musculis fibras laborare ac tendi, ut proximæ sint diuulsiõni. Fit autem hæc lasitudo uisuris maxime boni succi, qui non acuta & uelocia exercitia faciunt, sed magis robusta. Et efficit sanè lassatos ualde pigros & ad motum ægros. Non tamen horridi sunt uelut qui ulcerosam lasitudinem inciderunt. At uero corpus in his nihil minus quàm in ulcerosa lasitudine, & in musculorum squallore, contractum uidetur. Et calidiores quàm pro natura cõtingentibus esse uidentur. Saniatio autem in his est tenarum partium laxatio. Frictio igitur his conue-

S E R M O

niens est modica simulq; mollis, per oleum dulcissimum tepidum siens: & ocium ac quies, & balnea maxime temperata moderato non calidiora & mora in calida aqua diutius facta. Quare etiam si bis talem laueris, magnopere profueris. Hi etiam post balneum unctione opus habent antequam induantur. Et si quidem postea sudauerint, deterfos rursus inungere conuenit. Quin & sequenti die ubi surrexerunt de strato, post defricatas superfluitates, & subductam aluum, unctione opus habet, ita ut neque extreme frigido oleo neque dura frictione confricentur. Cibus dandus est his modicus quantitate, uerum boni succi, & nihil uiscosum habens.

De lassitudine inflammatoria, & ad ossa pertingente. Cap. XXXVIII.

Tertia lassitudo est, in qua uelut contusas ac inflammatas sentiunt partes, hæc tunc accidere solet quum ob uehementissimos motus calfacti musculi, attraxerint quid de, circa cunfusus ipsis superfluitatibus. Et sola hæc eleuat musculos præter naturam ut, inflammationi similis sit affectio. Et propterea ex contactu dolent, & calidiores apparent. Dolent autem magis quum moueri uolunt. Si uero circa tendines aut neruos in profundo eadem affectionem fieri contingit, ossium lassitudinem affectionem eam appellant, ob sensus profunditatem. Hæc lassitudo accidit ut plurimum hominibus ad exercitia non aduetis. Sanatio scopos tres habet, quem ad modum omnia inflammata: superflui euacuationem, distentæ partis remissionem, & inflammata refrigerationem. oleum itaque multum dulce tepidum, & fricationes molliores, & in tepidatis simis aquis mora diutissima, tales lassitudines sanant. Si uero etiam paulo tepidior fuerit aqua, magis his prodest. Ita uero & quies multa & assidue inunctiones. Cibi dandi sunt his boni succi, uerum pauciores, & nihil omnino uiscosi habentes.

Q V A R T V S.

187

De lassitudine ob siccitatem, & gracilitatem. Cap. XXXIX.

Alia præterea est quarta affectio, similis quidem lassitudini, sed non est lassitudo, eo quod neque ulcero, neque tenfiam, neque inflammatoriam affectionem habet, immo neque horrorem aliquem, neque dolorem, neque ad motus pigritiam similem lassitudinibus infert: uerum solam gracilitatem cum siccitate. Contingit igitur in boni succi & exercitatione ut tibus corporibus, quum immodestius exercitata non probe recurata fuerint. Discutiuntur enim sic superfluitates, & laxantur distenta corpora. Et nihil reliquum fit in corpore præter siccitatem, quam ex immodica euacuatione habet. Quare etiam correctio huius affectionis in appositione ac repletione euacuati consistit. Non potest autem hæc fieri, dum cutis rarefacta est. Proinde cutem contrahere oportet, ac densare, & adstringere. Contrahit autem & adstringit, tum frigida aqua, tum feruens. At à frigida periculum est ne homo lædatur, qui iam rarus simul ac uacuus ob exercitiorum copiam factus est. A feruenti uero nulla læsio sed secura densitas cuti accedit, ita ut etiam relictus in ipsa calor reuocetur ex feruentis aquæ solio. Vnde feruentius calidæ solium parandum est. Exiliant autem ex ipso statim in frigidum, quo in ipsis maneat firmitas in cute unã cum caliditate. Nam & in sequenti tempore minus discutiuntur, & alimentum facile in carnes & in cutem suscipiunt: quo bono nullum maius ipsis excogitare possis. Vitanda est autem longior in frigida solio mora. Exoluit enim frigida lotio, calidæ lotionis utilitatem. Prima itaque die lotus uelut dictum est, cibum accipiat boni succi & humidiorum. Secunda uero recuretur, modicæ simul ac mollis & lentæ frictionis usu, & solio calido. Atque hoc faciat consequenter per multos dies.

De lassatis ex uenere.

Cap. XL.

aa iii

S E R M O

Debilitas uirium sequitur ad immodicum ueneris usum, præsertim in corporibus natura debilibus. Ræresit autem ipsis & cutis, ex uehementi motu. Et plurima fit per transpirationem discussio ac exhalatio, & propterea siccitas. Aliquando uero etiam frigiditas consequitur, tum propter raritatem, tum propter caloris transpirationem ac sudores. Correctio igitur horum est per constringentia spissantiaq; ac corroborantia cutem. De quorum numero est & moderatū exercitium, & feruentius calidæ aquæ solium, quies item ac somnus multus. Edulia uero sint multitudine quidam pauciora, qualitate uero humidiora, & moderata calidiora: quo & concoctio bona fiat, & siccitas ex lasitudine corrigatur.

De lasitudinibus spontaneis. Cap. XLI.

Quum de lasitudinibus ex gymnasiis, aut ex itinere obortis dixerimus, nunc de his quæ sine uehementi motu sponte sunt docebimus: tales enim morborum sunt uelut etiam Hippocrati uidetur: Lasitudines enim inquit, spontaneæ denunciant morbos. Sunt autem & harum tres differentiæ, ulcerosa, tensiua, inflammatoria.

De lasitudine ulcerosa spontanea. Cap. XLII.

Spontanea igitur ulcerosa lasitudo, ob uitiosos humores clandestine coactos fit, qui acres & tenues ac calidi sunt, ut corrodam & stimulent ac pugnent corporis scula sensu prædita. Et quandiu quidem ipsi in uenis ammixti sunt sanguini, latet ipsorum uis à sanguinis bonitate superata. Vbi uero in carnes & cutem transumpti fuerint, & per mansonem confirmati, tunc ulcerosam affectionem ac sensum inducunt. Et tunc maxime in talibus augentur, quum uomeri uolunt. Considerandum est autem in his, utrum in cute & carne sola uitiosi humores contineantur, aut etiam cum sanguine intra ueruarum uasa. Horum autem signa habes ex urinis, & morsu circa cutem, & sudoribus. Quando

Q V A R T V S.

188

enim unà cum hoc quod etiam in urinis apparent uitiosi humores, sensus quoq; ipsorum mordax circa cutem contingit, & sudores alieni, tum colore, tum sapore apparent, manifestum est quod & in uenis cum sanguine uitiosi humores continentur, & quæ in cute sunt ac carne. Siquidem igitur modicus sensus uitiosorum humorum contingat, seinum hominem per totum diem seruabimus, quiescere ac dormire iustum. Deinde uesperis multum & pinguis illito, atque temperatissima calida loto, paucissimum boni succi ac sordibilem cibum dabimus. Neque uero uinum prohibebimus, concoquit enim uinum semicrudos humores, si quicquam aliud hoc facit, & sudores ac urinas prolicit, & ad somnum conducit. Siquidem igitur à prædictis quieuerit hoc symptoma, paulatim ad conuicta reducere hominem oportet. Si uero sequenti nocte ac postera die adhuc permanserit, aut audum fuerit, uidendum est de auxilio fortiore. Nam tales ubi uires robustæ sunt, alterū ex duobus facere oportet, ut aut uenâ secent, aut purgatione utantur, ita tamen ut decernas utro auxilio magis opus habent, uel consequenter dicam. Sin uero debiles fuerint uires, minime secanda est uena. Purgandum uero moderate aut omnino non. Si quidem enim cum multitudine sanguinis robustæ fuerint uires, uena secanda est, aut consuetæ excretionis suppressæ mouendæ: uelut sunt hæmorrhoides in sede, & in mulieribus lunares purgationes. At ubi soli uitiosi congregati sunt humores, citra sanguinis multitudinē, ad conuenientē redundantī humori purgationem ueniendū est. Affligit aut quandoq; bilis amara humor, aut atræ, quandoque pituita falsa aut acida aut serosi humores. Siquidem igitur ociosiore uitam habuerit homo, & citius crassi succi usus fuerit, & præsertim in hyeme, pituitosus humor colligitur. Vix in pluribus laboribus et tibus acrioribus, & in ætate amara bilis coacturatur.

S E R M O

In autumno uero, & eduliis eiusmodi, ac laboribus diuturnis, atra bilis. Horum uero notas sumere oportet, & ex colore, & ex hominis motibus, & ex urinis ac sudoribus, & ex siti ac ciborum appetentia, Proinde de sanguine prædominante reliquis humoribus, una cum uiribus robustis, uenam secabis. Si uero uitiosi humores prædominantur, & uires robustæ sunt, purgatione conuenienti utemur. At post uenæ sectionem aut purgationem, nutrire oportet hominem eduliis boni succi quæ exteriorum quid habent, uelut est pituitana, & quæ nulla uiscositate prædita sunt, neque crassi succi sunt, neque multum nutriunt. Utendum est, & balneis temperatissimis, & unctione ac frictione moderata. Sed & reliqua diætæ ac cura sic faciendæ sunt ut relatum est in laetitudine ex gymnasiis generata. Si uero bonus sanguis paucus fuerit, crudi uero humores omnino multi, uires autem debiles: Neque uenæ secanda est, neque purgatione, neque exercitio utendum: Immo neque omnino motu utendum est, neque lauandum: Nam uenæ sectio bonum sanguinem euacuat, uitiosum autem, qui sanè in magnis uenis circa hepar & mesaræum congregatur, ad totum corpus trahit. At purgatio in his tormina ac mortis efficit & animi deliquia intenta, ad hoc quod nihil memorabile euacuat. Crudi enim humores omnes pigri sunt ac ægre mobiles, ob crassitudinem ac frigiditatem. Itaque obturant omnes arctas uias, per quas oportet id quod in purgationibus euacuatur ad uentrem accedere ac inferri. Et ob hanc causam neque ipsi euacuantur, & alios impediunt. Ob eandem uero causam neque exerceri, neque omnino moueri, neque lauari hos conuenit. Omnes enim tales motus humores in totum corpus ducunt, & angustos transitus obturant. Seruandi igitur sunt in omni quiete, & danda edulia potusq; ac pharmaca attenuantia ac secantia, & crassitudinem humorum conscientia, citra manibus

Q V A R T V S, 189

festam calfactionem. Nam humores quomodocumque fortiter calfacti, undiq; per corpus meant. Utantur igitur in uictu aceto mulso præsertim, aliquando & pituitana: Aliquando uero danda est & aqua mulsa. Possunt enim ferre tenuem diætam, si qui alii idem possunt, propter subiectam crudorum humorum multitudinem. Quandoquidem uero præcordia omnibus talibus eleuata sunt ac inflata & facile sanè inflantur quicquid tandem ingesserint: Præsertim ipsis dare cum cibo modicum piperis, præsertim longi. Melius fuerit & dispositico uti medicamento. Commodissimum est autem ipsis acetum mulsum, ex solo optimo melle & aceto præparatum: ut sint mellis quidam despumati partes duæ, aceti uero pars una, plus minus. Præstat enim ex accipientium sensu modum iudicare, non nostris commoditatibus. Nam quod natura iucundum est, hoc commodum est. Quod uero iniucundissimum est, id maxime aduersarium est. Prodest talibus etiam apomeli, & præsertim aridum factum. At ubi iam attenuati aliquantulum fuerint humores, etiam uinum dandum est moderatum, album ac tenue. Sed & in apomelite ac aceto mulso coquendum est aliquando hyssopum & pulegium. Eduliis uero utendum attenuantibus, citra uehementem calfactionem qualis est capparum ex aceto mulso, aut ex aceto & oleo. Postquam uero omnia perfecte bona tibi apparuerint, tunc ad familiarem uictum paulatim reducere conare, ita ut moderatis exercitiis utantur, & balneis, & unctionibus. Idoneum est autem ipsis unguentum lasitudinem eximium ex abiete paratum, itemq; quod ex populo nigra sit, quorum præparandi modum inter A copa uocata referemus. Commodum est ipsis & oleum chamæmelinū, & anethinū: Item samfuchinum tempore hyberno. Samfuchinum uero oleū sic præparatur. Coquitur samfuchus in duplici uase cum oleo, Similiter coquitur & rosarius

S E R M O

nus herba. Si uero hæc non habeas, radicem cucu-
meris syluestris, aut althæa, aut bryoniæ, aut betæ al-
bæ accipe, & cucuoleo coqte. multum enim discutit.

De lasitudine tensua spontanea.

Cap. XLIII.

Tensua spontanea lasitudo, si sine exercitiis, aut
alio quodam motu excitata fuerit, multitudinem ni-
mirum humorum indicat, qui nimia copia solidas ani-
mantis partes distendunt, & præsertim musculorum fi-
bras. Ulcerosus sensus non est in hac lasitudine.
Sed neq; tumor alicuius partis sub tactum aut uisum
cadens. Verum solum grauitatem & distentionem per-
cipiunt. Manifestum est autem quod sanguine redun-
dante, optimum auxilium est uenæ sectio incubito.
Possunt & uenæ in talis secari. At uero post totius
corporis euacuationem, ad distentiarum partium la-
xationem procedendum est, per unctiones ac frictio-
nes molles, oculumq; ac quietem. Et utendum est bal-
neis temperatis, & cibis citra mordacitatem exterso-
rium quiddam habentibus, qualis est ptisana, & apo-
meli, & consimilia. Et ut in summa dicam, post uenæ
sectionem eadem cura uti oportet, quæ relata est an-
tea ad tensiuam lasitudinem ex gymnasiolorum exer-
citiis obortam.

De lasitudine inflammatiua spontanea.

Cap. XLIIII.

Inflammatiua lasitudo quum sponte citra ali-
quem motum oborta fuerit, tum propter doloris ma-
gnitudinem, tum propterea quod cum manifesta in-
flammatarum partium caliditate consistit, coeleuans
musculos in tumorem, neque paucarum horarum,
ne dum dierum duorum aut trium moram ac dilatio-
nem tolerat: Sed statim febrem uehementissimam in-
ducit, nisi quis sanguinem detrahendo præueniat. Cas-
lidissimus est enim talium sanguis, & plurima opus
habet ipsius euacuatione, omnes ferme ab hoc malo

Q V A R T V S. 190

apprehensi, & plerique ipsorum etiam post uenæ ses-
tionem febriunt. Ocare neque cunctari, neque pas-
sum detrahere conuenit: Sed & cito euacuare, & us-
que ad animi deliquium ducere, si nihil aliud ampli-
us impedit. Præstat autem & detractionem res-
petere in eodem die, ita ut in priore euacuatione hos
mo non animo linquatur. In posteriore neque ferens
dum est animi deliquium. At quibus hoc modo
affectis uena secta non fuerit, aut sponte aliunde san-
guis eruperit, hi bona fortuna opus habent ut seruen-
tur, & neque seruantur. Siquidem igitur in capite
& collo dolores magis hæserint, humeralem appel-
latam uenam secare oportet. Si uero thoracem &
dorsum & lumbos doleant, internam uenam secabis. Sin-
æ qualiter totum corpus, mediam. Siquidem igitur
a uenæ sectione febris permanserit, curationem
facere oportet, quam in febrium tractatione refere-
mus. Si uero sine febre maneant, in prima quis-
dem die à uenæ sectione, ptisanæ succus aut alicæ so-
lum dandus est. Similiter autem & secunda. Si
autem & in tertia die sine febre manet, etiam lauato
& largo oleo iungito. Etiam si autem laueris, modera-
tum tamen uictum exhibebis, ex lactuca, aut si ea
non adsit, cucurbita: & alicam uelut ptisanam coctam
Sed & beta & malua, & atriplice ut edū est, si non adsit
lactuca. Ex piscibus dandi sunt petrosi, & asellus ex
albo iure probe coctus. Utatur aquæ potu. A quæ
potum dico, non frigidæ aquæ potionem, sed calidæ.
Post tertiam si tolerabilis manet æger, insper-
gere oportet in potum, uini parum aibi ac tenuis, &
de cætero pro ratione reficere, per boni succi & neu-
tiquam calfacientis diætæ usum.

Quali curatione ad frigiditates utendum

est. Ex Herodoto. Cap. XLV.

Duplex est frigiditatis curandæ modus.

Nam & futuram frigiditatem præcauere oportet, &

S E R M O

corrige iam factam. Quo igitur non capiatur frigiditate is qui in frigido aere uersaturus est: neque famem tulisse, neque prauomuisse oportet neque cruditatem pertulisse, aut fatigatum esse, aut crapula impletum esse. Frigiditas enim consequens ad ciborum cruditatem, morborum causa est. His uero qui famem pertulerunt, frigiditas ad ipsos nervos penetrat, qui nudi quodam modo sunt, & propria materia priuati. Quapropter qui in frigido aere uersabitur, totum corpus nardino aut gleucino oleo praerungere debet. Plantas autem pedum, cerato ex laurino parato illinere. Aut ipsas lauri baccas cerato excipere, ac utere. Verum ex ueteribus quidam succum cyrenaicum milii magnitudine, in talibus necessitatibus deuorandum dederunt, cera oblitum. At uero a conuersione in frigido aere, desiderare non oportet, sed ambulare prius in tepidiore loco. Et postea ad balneum ingredi, & in calida aqua diutius morari. Non praesente uero balneo, ad ignem corpus illinendum est, ac conficendum diligentius tum per seipsum, tum per alios. Deinde accipiendus est cibus calidus potentia & actu. Vinum uero neq; ualde acerbum, neque nimis uetus dandum est. Tale enim nervosas partes offendit, iam a frigore uexatas, & praesertim uescicam ac rhenes. Si uero sequenti die frigiditas perseveret, curatio per balneum aut inunctionem conuenit. Et diarta conficenda, & acopa ex oleo gleucino & amaricino ac fismilibus praeparata.

Cutis densatae curatio. Galeni. Cap. XLVI.

Densatur aliquando cutis, tum per uehemens frigus, tum per balnea aluminosarum aquarum, aut aliquid huiusmodi. Fieri potest autem ut & post balneum, & post sudores, aut alio quodam modo rarefacta ac frige facta cutis densetur. Cognoscitur affectio calore albidior quam pro natura, & cutis ariditate ac densitate, & quod sic affecti in exercitiis egre

Q V A R T V S.

191

calescant. Neque enim sudant, neque bonum colorem habent. Si uero etiam a plurimis exercitiis coacti sudauerint modicum ac frigidum sudorem excludunt. Sanatio horum est calfactio & cutis rarefactio. Vtendum igitur est exercitiis, & balneis calidioribus, praestat autem in prima balnei domo super leui lapide sedentem perfundere. Vngantur etiam oleo quoquam laxatorio, uelut est quod dulcissimum est, uersum duorum aut trium annorum: Vtantur & lauacro natationis apto, calido temperato diutius. In frigido uero ne immorentur. Neque uero aqua sit ualde frigida. Vbi uero induere se uolunt, inungantur aliquo moderate calfaciente, quale est anethinum aut cicinum. Ex ungentis uero gleucinum, aut fusinum, aut irinum, aut amaracinum. Cibis porro utantur moderatis, nihil uiscosi habentibus.

Quomodo curandus sit aestuosus ardor.

Herodoti. Cap. XLVII.

Quem ad modum frigiditas famelicos magis laedit, sic ardor repletos. Quare qui in aestiuo sole uersari uolet, repletionem & acrium esum uitet, uinositate item ac cruditatem praehumescet autem corpus balneis potabilium aquarum, & cibis humectantibus. prospiciendum est & in mora ipsa sub sole, ut caput tegatur, leuiore aliquo uestimento, aut foliis uitis, aut myrti, aut polygoni. Si uero sitis uehemens oritur, non acruatim ingerendus est frigida potus. Plurimum enim hinc praeterfusio aquae intercutem contingit. Aliis uero ad ardentem pulmonem aquae frigiditatis illapsa, tuilles & grauedines excitat, aliquibus etiam tabem. Praestat igitur prius faciem frigida proluere manusq; ac pedes, deinde colluto ore paulatim ex interuallis absorbere. Postquam autem discessit a sole, temperata calida se lauet, & in frigida natet. Si uero non adsit balneum, aqua & oleo, aut aqua & rosaceo totum corpus humectetur, & mollibus manibus pra-

S E R M O

fricetur, & tunc in frigidam infiliat, præsertim si assuetus fuerit. Si uero nihil tale adest, aqua perfundatur. Postea potus quidem sit aqua. Edulia uero, lactuca, intyba, cucumis, cucurbita. Vinum quoque dilutius solito sit. Obsonium pisces delicati, domestica gallina ex iure albo. A coitu uero abstineat. At ubi caput uehementer calfactum est, aut stomachus adhuc exardet, ut alba & glutinosa sit saliuæ, ut uix sputo reifici possit, & reliquum corpus pigrum apparuerit, ac uelut exolutum: caput rosaceo irrigandum est, aut rosarum succo cum oleo omphacino, aut polygoni succo, aut pampinorum uitis, aut intybi, aut alicuius similibus succo. Totum uero corpus humidandum est aqua & oleo, aut aqua & rosaceo. Super stomachum autem molle linteolum imponendum uino & oleo imbutum. Aut ceratum rosaceum, aut melinū quod absinthium habet aut portulacam. Optimum est autē & absinthii cremorem bibere, ad detergendas biliositas & acres in uentre congregatas superfluitates. Cōducit & rosaceum absorbendum dare ad cyathi unius mensuram.

De matutina frictione. Galeni. Cap. XLVIII. Matutinam frictionem assumimus post superfuitatū excretionem, excellenter quidem mollem in plus iusto resiccatis, & in his qui in uehementi frigore uersari uolent, & quibus propositum est frigida lauari, & qui lassitudinis sensum habent, & in quibus cutis densitatem corrigere uolumus cum largo oleo. At uero densitatem ex frigore obortam sanamus, primum quidem siccarum & asperarum frictionum usu, deinde de frictionibus ex oleo calido. Ad raritatem uero cutis obortam ex balneis, aut frictionibus, aut ob ueneris usum: paucis quidem siccis frictionibus utimur, paucis uero etiam post ipsas, ex oleo frictionibus, & eo quopiam ex adstringentibus. Cæteram humiditates ex multo potu obortas solæ siccæ frictiones curant.

Q V A R T V S.

192

tant, per linteæ factæ, citra pinguitudinem, aut cum aliqua ex discussoria uel præditis.

De uespertina frictione. Cap. XLIX.

Vespertina frictione lassatis, aut reficcatis, aut alimentum non sentientibus commoda est. Prandium in his partius fiat, & amplius tempus intercedat usque ad cœnam, & plerunque in quiete. Deinde etiam paululum deambulent. Melius enim est si subductis cibis etiam uentrem exonerauerint. His ita factis, citra periculum frictione assumitur. Frictio fiat cum oleo dulci, uentre penitus non contacto. Periculum est enim, & ipsos cibos prius concoqui, & semicoctum aliquem humorem digeri, & caput perturbari, & stomachum subuerti. Quare nardino ungento uenter perfundendus est absque defricione.

De cruditate.

Cap. L.

Quot modis cruditas fiat, & quomodo uarie resistere oportet oborientibus ex hac corpori detrimentis, in loco de alui affectionibus postea declarabitur. Nunc uero necessarium est dicere quomodo ad urgentia accidentia instare oportet. Rudu itaque accedente ac irritante, & grauitate circa præcordia existente, & ex hac molestia quadam in totum corpus se diffundente, non cunctandum est ad uomitum deuenire sed aqua plurima tepida hausta cogendus est, ut cibi penitus excernantur. Vbi enim permanserint, & torminum, & dolorum, & grauitatis, capitis, & destillationis, aliquando uero etiam febris, causa fiunt. Si uero quis natura difficulter uomat, aut ob aliam quandam causam uomere impediatur, elaborandum est omnimodo ut cibus subducatur, & ex præcordiis secedat. Ad hæc erectior decubitus paretur. Adiuvat enim, si quicquam aliud, concoctionem. Et si uigilans quis fuerit, propter nimiam expletionem somnum assuetus qui non potens, is immotus permaneat, & eadem decubitus figuram conseruet. Nam assidua con-

S E R M O

personas flatus pariunt. Flatus autem materiam sursum uergere faciunt. Si uero perseverarit hoc accidens etiam pharmaci concoctorii ex malis cydoniis, parati, cochlearii mensura danda est. Si uero quis ad suetus sit ad frigida potum, & multam sitim percipit non incongruum fuerit sinceræ frigida heminam exhaurire. Celerrime enim corroboratum os uentris quæ in aluo sunt expellit. At uentrem naridino ungento illinere oportet, & partes circa præcordia fouere, & extremarum partium frictione uti. Exonerata aluo ad deambulationem procedendum est, tarde progrediendo, ne uapores ex cruditate ad caput allati concutiantur. Postea uero ad consueta uitæ munia progendum est. Deinde succedat balneum & inunctio ex oleo dulci. Vtilis est & absinthii potus. Cibo uero utendum est facile concoctili ac moderato, & cui ad dita sunt quæ aluo commodant, uelut sunt erinacei & cancri. Deinde olera, beta, malua. Modice utendum est uino, uerum calidiore. A reliquis uero absteineat, uelut sunt acrium esus, & bellaria, ac placenta ex mele, & fructus dulces. Talia enim omnia ægre concocti ac digeri possunt. Hinc autem somnus imperturbatus succedat.

De crapula. Philumeni. Cap. LI.

Sed & cruditates ex uino obortas, quas crapulas uocant, ferè eodem tractare oportet, ita ut cogamus ipsos uomere, à tepida aqua, aut sola immisione digitorum aut pennarum, & in lecto quiescere iubeamus & turbationem somno sedemus. Et si quis sanè ad frigida potum adsuetus sit, & stomachi ac uentris uexationem siue morsum perceptet, dandi sunt ipsi cyathi duo aut tres sinceræ puræ frigida, aquæ ex interuallis. Sedata uero turbatione, cibos exhibebimus boni succi, & magis frigefaciètes. Potus aut sit modicus uinum albu & tenue, dilutius temperatum. Optimus uero in his est uini absinthitæ potus à balneo.

De aqua

Q V A R T V S.

193

De æqualibus intemperaturis. Galeni. Cap. LII.
 Quum tractauerimus quomodo quis à prima ætate usque ad senectutem conseruet hominem optime constructum: Transibimus nunc ad eos qui statim ab initio morbosam corporum constructionem adepti sunt. Duplices autem sunt secundum genus uitiosæ corporum structuræ: Quædam enim æqualiter habent temperatas uniuersas corporis primas partes, quæ similes appellantur. Quædam uero inæqualiter. Dico autem æqualiter, quum ad aliquam intemperaturam immutata fuerint omnes simul corporis partes frigidiores quam conuenit, aut calidiores, aut sicciores, aut humidiores factæ. Et per coniugationem, quædam calidiores & sicciores. quædam humidiores & frigidiores, quædam calidiores & humidiores, quædam frigidiores & sicciores. Et sanè iuxta instrumentum paritatem compositionem, aliquæ æqualiter, aliquæ inæqualiter compositæ sunt. Vidi nam quosdam habere uentrem quidem frigidum, caput autem calidum: alios uero caput frigidum, uentrem uero calidum. Vidi autem & uentrem per accidens asidue bile uexatum, qui non esset natura calidius: Quem ad modum etiam alium frigescentem, qui non esset frigidius. Sic & caput, & hepar & splen, & omnes aliarum partes, fruuntur aliquando alterius intemperatura, quum ipsæ ex natura nihil laxæ sint in proprium temperamentum, neque contrario modo dispositæ. Proinde de primis optimum temperamentum adeptis à me dicitur, quo hoc exemplum habeas quod temperatum est. Deinde de his qui æqualem intemperaturam habent. Demonstratum est à me sæpe, impossibile esse unam aliquam intemperaturam diutius perseverare: Ipsa enim sibi ipsi necessario aliam quandam asciscit. Illud porro nos se expedit, quod quæcunque corpora morbosam structuram in prima natiuitate habuerunt, eo omnino non perueniunt ad senectutem. Si uero etiam perue-

A E T.

bb

S E R M O

nerint, unum quendam morbum diuturnum habent. Proposuius autem in hac tractatione de uitiosam structuram habentibus agere, considerantes quomodo quis ipsa conseruet ut plurimum sana. Prius uero referendæ sunt temperamentorum notæ. postea consequenter etiam intertemperaturarum correctiones.

Optimi temperamenti dinotio.

Cap. LIII.

Optime temperatus est homo quum corpore apparet exacte medijs inter omnia extreme disposita corpora, in gracilitate ac crassitudine, mollicie ac duricie, caliditate ac humiditate, siccitate ac frigiditate. Et, ut in summa dicam, si animales ac naturales actiones inculpabiles habuerit. Medio item modo se habuerit inter hirsuta corpora ac glabra, & inter nigra colore ac alba. Habuerit autem capillos, dum quidem puer est fuluiores, in uigore uero ætatis flauiores.

Temperamenti calidi notæ.

Cap. LIIII.

Calidius quàm conuenit temperamentum totius corporis, nunc dico illud quod proportionem secundum humiditatem ac siccitatem inculpabilem habet. Qui igitur ab initio talem corporis naturam adepti sunt, saniores alijs apparent, & articulata uoce loquuntur, & canunt, & citius gradiuntur. Augebitur autem ipsis caliditas pro annorum proportione. Iuxta uigorem autem ætatis palam calidiores apparent. Quare morbis & accidentibus à flaua bile facile capiuntur: Nam multa caliditas paulatim consumens humiditatem, siccius temperamentum efficit. Hi colore rubicundi sunt, & nigros capillos habent, progressu uero temporis etiam moderate densos. Habent quæ uenas amplas, sunt enim & graciles. Nam pingues & uenas amplas habentes, non natura pingues sunt, sed acquisitum temperamentum habent.

Q V A R T V S. 194

Temperamenti frigidi notæ.

Cap. LV.

Frigidum ad contactum est his corpus, depile, & pingue. Color autem unum cum capillis, fuluior his est. Si uero multa est frigiditas, liuidi sunt & plübei coloris, & angustas uenas habent. Si uero quis angustas habet uenas, & gracilis est, is necessario acquisitum temperamentum habet, & non ex natura gracilis est.

Siccioris temperamenti notæ.

Cap. LVI.

Egre mobile, & siccum, & squallidum in his fit corpus facillime ab omnibus siccantibus. Nam & naturæ excarnes sunt ac graciles. At cum hoc quod hi graciles sunt & excarnes, amplius etiam durum & asperum apparet tangentibus horum corpus. Gracilitas autem non solum ad naturales consequitur temperaturas, sed etiam ad acquisitas ex longa consuetudine succedit.

Humidioris temperamenti signa.

Cap. LVII.

Humidius temperamentum in reliquis consimile est temperato. Verum mollius & carnosius. Nam mollicies ab humida temperatura separari non potest. Quem ad modum sanæ & crassicies non solum ad naturalem, sequitur temperaturam, sed etiam ad eam quæ ex longa consuetudine facta est, succedit. Proprium autem est humiditatis etiam grauari corpus ab omnibus humectantibus.

Calidi & humidi temperamenti notæ.

Cap. LVIII.

Mollius & carnosius est hoc, optimo temperamento. Vbi uero plurimum fuerit aestum, putredinositas facile capitur morbis. Si uero paulo humidius: Multo uero, calidius fuerit, tales molliores sunt moderatis, & carnosiores, & non paulo calidiores. Nigri autem sunt ipsis capilli, & caro non pinguis. Si uero

S E R M O

paulo calidius, multo autem humidius fuerit, mollis his & multa est caro, & color mixtus ex rubro ac albo, & ad contactum paulo sunt calidiores. Quo uero in summa dicam, in coniugatis temperaturis semper prædominantis qualitatis notæ prævalent.

Calidi & sicci temperamenti notæ.

Cap. LIX.

Calidum & siccum temperamentum hispidius ac calidius est, & gracile. Capitis autem pilos boni habitus & nigros ac multos habet in iuuentute. Temporis uero progressu etiam caluities sequitur. At uenæ ipsius amplæ sunt, & arteriæ magnæ ac uehementissimæ pulsantes. Et sanè & firmum, & articulatum, & musculosum, & minime pingue totum corpus. Et cutem ipsam duriorem ac nigriorem.

Frigidi & humidit temperamenti notæ.

Cap. LX.

Thorax his angustus est, & pilis nudus, quæ ad modum etiã totum corpus. Cutis autem tenera & alba. Capillis subfului, præsertim in iuuentute, & senescentibus, non caluescunt. Sunt item timidi, & minime audaces, ac pigri, & obscuras habent uenas. Et crassi sunt ac pingues, & scæmoribus ac musculis infirmi & inarticulati, & sunt blæsi. Quod si frigiditas ac humiditas amplius augetur, color unã cum capillis fuluus euadit: Si uero plurimum augetur, liuidus. At si iniquale fuerit qualitatum augmentum, eius quæ magis aucta fuerit propriæ notæ prædominabuntur.

Frigidi ac sicci temperamenti notæ. Cap. LXI.

Si uero frigiditas ac siccitas ex æquo fuerint auctæ naturam durum & gracile habet tales corpus, albũq; ac non musculosum, & inarticulatum, ac debile, & ad tactum frigidum, pinguitudo tamen ipsius etiam si graciles sint, per carnem disseminata est. Pili & color corporis pro mensurâ frigiditatis portione se habent. Porro quum calida & sicca temperatura, in tempore

Q V A R T V S.

195

inclinatæ ætatis, sæpe transeat in siccam ac frigidam, habitus talium gracilis ac durus similiter fit, uerum melancholicus est. Et propterea colore nigriores ac hispidiores fiunt. Prædominabuntur autem semper prædominantis temperamenti notæ, obscuræ uero alterius notæ erunt.

De capitis dinotione. Cap. LXII.

Caput patuum quidem uitiosæ cerebri structuræ proprium signum est. Magnum uero non necessario bonæ. Siquidem enim propter robur insitæ uirtutis materiam multam ac bonam creatis factum est, bonum est. Si uero propter solius materiæ multitudinẽ, non bonum. Distinguendum uero de ipso tum ex figura, tum ex his quæ ab ipso ortum habet. Ex figura quidem, si fuerit concinna. Semper enim hoc signum bonum est. Ex his uero quæ ab ipso ortum habent, si ualidam ceruicem habet, & aliis ossibus optime dispositum est. Et si uniuersum ipsorum neuosum genus bene nutritur, ac robustum est. Et si oculi acri uisum fuerint præditi. At uero acuminata capita defensuam circa occiput aut frontem eminentiam habent, aut ultra iustum modum auctam. Proinde ut plurimum sicut magna, ita etiam hæc capita uitiosa comperimus. Raro autem & ex his aliqua sunt bona efformatrice ipsorum uirtute forti existente, & multitudine materiam bonam adeptam. Nam qui acuminata capita habent, & ceruice ualida præditi sunt, hi tum aliis partibus omnibus tum ossibus robusti sunt, ait Hippocrates.

Cerebri temperati notæ. Cap. LXIII.

Temperatum cerebrum naturales actiones moderatas habet, itemq; superfuitates quæ per palatum, aut aures, aut nares purgantur, minimeq; lædetur ab omnibus extrinsecis quæ calfaciunt, & frigefaciunt, & siccant, & humectant. Talibus pili capitis dum infantes sunt, subfului sunt: pueris uero subflauis: perfe-

S E R M O

his autem flauis sunt, medium quodam modo tenentes inter exacte crispas ac simplices. Nec uero facile caluescunt.

Cerebri calidioris notæ. Cap. LXIII.

Si uero moderato calidius fuerit, uniuersa circa caput rubicundiora ac calidiora erunt, & oculorum uenæ conspicuæ. Pili his genitis cito in capite oriuntur, ubi multo sunt calidiores temperatis, nigri & multi, & crispi ac robusti: Vbi uero non multo, subflauis primum deinde nigrescunt, & progressu ætatis caluescunt. Superfluitates in palato, & naribus oculisque ac auribus, pauca his sunt ac matura, quum inculpate sani fuerint. Replentur autem capite maxime, quum incauta diæta utuntur, & grauantur à calfacientibus edulibus, potibus, & odoribus, atque omnibus forinsecus accidentibus. Et hoc magis adhuc, si non solum calida ex natura fuerint talia, sed etiam humida.

Frigidioris cerebri notæ. Cap. LXV.

Superfluitates plures circa proprios meatus habent. Capilli uero ipsis recti sunt & fului ac stabiles, & multo tempore à natiuitate orientes, tenues ac macri primum. Et cito à frigidis causis læduntur, & iuxta ipsum læsionis tempus destillationibus ac grauedine corripuntur. Neque uero capitis partes ad tactum calidæ sunt, neque rubicundæ apparent. Et oculorum uenæ inconspicuæ sunt. Et ipsi quodam modo somnolentiores.

Siccioris cerebri signa. Cap. LXVI.

Meatum à superfluitatibus puritas, & sensuum sinceritas, signum sunt talis temperamenti. Vigilantissimi uero sunt, & pilos robustos celerrime ubi nati sunt producunt, crispas magis quam rectos. Cito uero canescunt.

Humidioris cerebri notæ.

Cap. LXVII.

Pili simplices, & omnino non caluescunt, & sensus

Q V A R T V S.

196

caliginosi sunt & superfluitatum copia adest, & somni multi, ac profundi.

Calidioris & humidioris cerebri signa.

Cap.

LXVIII.

Si uero caliditate affuerit humiditas, utrisque partium excedentibus modum, bonus color adest & calor, & uenæ oculorum magnæ sunt, & superfluitates plures moderate maturæ. Et capilli recti ac subflauis. Et non facile caluescunt. Replentur autem & grauantur capite à calfacientibus ac humectantibus. Quum autem ad plurimam humiditatem ac caliditatem ueniunt, morbosum fit his caput & superfluitatibus redundans, & quod facile ab humectantibus ac calfacientibus læditur. Auster his ualde aduersatur, optime autem in aquilonariis locis degunt. Neque uero uigilare possunt diutius, & ubi ad somnum se ipsos conuerterint, simul sopore præmuntur altiore, & uigiliis, & in somniis uarias imaginationes obuersantes habent. Visum item habent caliginosum, & sensus non exactos. Si uero una temperatura fuerit intenta, notæ ipsius magis prædominantur.

Calidi ac sicci cerebri notæ. Cap. LXIX.

A superfluitatibus puri sunt hi, & sensibus sinceri, ac uigilantissimi. Et cito caluescunt: prima capillorum generatio ipsis celerrima est, & probe nutritur. Sunt autem nigro ac crispo capillo præditi, & calidi ad capitis contactum rubicundi que usque ad uigoris tempus.

Frigidi ac sicci cerebri signa. Cap. LXX.

Frigidum ac decolor caput efficit hoc temperamentum, quantum in se est. Alterantur enim aliquando partes ipsius, ex humorum in toto corpore temperamento. Tales temperaturæ uenas oculorum latentes habent, & à frigidis causis prompte læduntur. Quare et inæqualiter sani sunt isti, aliquando quidem capite leuissimi, & meatibus, à superfluitatibus puri: Aliquod

S E R M O

uero destillationibus ac grauedine ob paruas causas corripuntur. Sensus ipsis sunt in iuuentute quidem sinceri, & per omnia inculpabiles. Verum progressio temporis cito contabescunt: Et ut in summa dicam: Omnibus capitis partibus cito senescunt, quare etiam cito caluescunt. Capilli ipsis geniti prodeunt quidem uix, uerum macri ac fului. Progressu temporis frigidi- tate prædominante siccitati, non caluescunt. Si uero siccitas obtinuerit dominium, parum hi caluescunt.

Sub. An. m. r. l. l.
cap. 22.
Frigidi ac humidi cerebri notæ. Cap. LXXI.

Humidæ ac frigidæ cerebri temperaturæ soporo- sos faciunt & somnolentos, & sensibus uitiosos, ac su- persuitatibus redundantes, & quibus caput facile fri- gescat ac repleatur, & qui destillationibus ac grauedi- ne facile corripantur. Tales tamen non caluescunt.

Ventris siccioris signa. Cap. LXXII.

cap. 60.
Si cito siticulosi sunt, & modicus ipsis suffecerit po- tus, & uberiore grauentur, & fluctuationes habuerint superfluitate ipsis innatante, & eduliis siccioribus gaudeant.

cap. 62.
Ventris calidioris notæ. Cap. LXXIII.

Calidior uenter concoquit melius quam appetit: & multo magis quæ dura sunt & difficulter alterètur. Quæ enim facile alterantur, in ipso corrumpuntur. Gaudet autem eduliis ac potibus calidis, & neque à frigidis læditur, si moderatus contingerit ipsorum usus. At uero calidorum forinsecus allabentium diu- turnam conuersationem ferre non potest.

cap. 61.
Humidioris uentris notæ. Cap. LXXIII.

Hi neque siticulosi sunt, & ampliorem humorem citra molestiam ferunt, eduliisq; humidioribus gau- dent.

cap. 63.
Frigidioris uentris notæ. Cap. LXXV.

Frigidior natura uenter, bene quidem appetit, non autem bene concoquit, & præsertim: edulia quæ ægre alterantur & frigida sunt. Facile itaq; in ipso acefcunt,

Q V A R T V S.

197

& propterea ructum acidum habet. Et gaudet quidē frigidis, læditur autem facile immodico eorum usu. Atque ita etiam extrinsecus allabentium ipsi frigidorū diuturnam conuersationem ferre nequit. Cæterum ex morbo constatæ in uentre intemperaturæ in hoc dis- ferunt à naturalibus, quod contraria concupiscunt, nō similia, uelut naturales. Siquidem igitur concoquit p- be, temperatus est uenter: Si uero non concoquit, nō omnino intemperatus est. Sed siquidem nidorosos ac fumosos efficit ructus, immodicus est ipsi ac fer- uens calor. Si uero acidus, uiceuersa. Sic etiam uen- tres qui ægre concoctilia probe concoquunt, immo- dicum calorem habent. Si uero ipsa non concoxerint debilis est ipsorum calor. Considerandum est autem an ob aliquem humorem aliunde in uentrem confus- entem, hoc ipsis contingat. Nam ad pituitosos hu- mores, acidi ructus consequuntur: Ad biliosos uero, nidorosi aut uirosi, aut aliæ quædam peregrinæ quas litates. Communia autem accidentia omnium redun- dantium in uentre humorum sunt nauseæ. Verum si quidem in uentris amplitudine humores innatarint, supernatabunt in his quæ per uomitum reiciuntur. Si uero in ipsis uentris tunicis impacti fuerunt, frustra lan- cinabunt per inanes nauseas, ita ut nihil uomitu reii- ciatur.

cap. 64.
Pulmonis notæ. Cap. LXXVI.

Non solum uenter siticulosos & non siticulosos facit, & frigidi ac calidi potus appetentes: Sed etiam thorax, cor, & pulmo. Verum qui propter horum caliditatem sitiunt, plus inspirant, & amplius ac diu- tius effiant. Percipiunt autem æstum in thorace, non circa præcordia siue hypochondria græcis appellata quem ad modum qui propter uentrem siti uexantur. Et sanè ubi bibunt, non statim quiescunt: & frigidus potus magis ipsorum sitim sedat, quam multus cali- dus. Refrigerat autē ipsos & frigidus aer inspiratus,

S E R M O

qui ne alleuiat quidem propter uentrem siticulosos,
Sic uero etiam frige factum thoracem habentes, à frigiditate
inspiracione sensibiliter læduntur. Et maxima est hæc
frigiditas pulmonis nota. Quem ad modum autem frigidum
aerem inspirantes, palam sentiunt molestiam ac frigiditatem:
Sic calidus ipsis est gratus. Sed & pituitolas
superfluitates hi cum tussi reiciunt. At pulmonis
siccitate, superfluitatibus carent, & uocem puram
habent. Quem ad modum humiditas, obscuram & rauca
uocem efficiunt, & ubi amplius aut acutius loqui uolunt,
superfluitates ipsis incurrunt.

Cordis calidioris notæ. Cap. LXXVII.

Magnitudo respiracionis, & pulsus uelocitas ac densitas,
calidioris cordis notæ sunt. audaciaq; ac uelocitas
ad actiones obeundas impigra. Si uero amplior fuerit
caliditas, excalescencia & furiosa temeritas. Est & thorax
ipsis hirsutus, & maxime pectus præcordiorum partes
thoraci uiciniores. Ut plurimum uero & totum corpus
calidius sit ex calido corde, nisi hepar magnopere
reluctetur. Sed & thoracis amplitudo, caliditatis
signum est, nisi etiam hic magnopere cerebrum
resistat.

Frigidioris cordis notæ. Cap. LXXVIII.

Pulsus sunt moderatis minores, non tamen tardiores
necessario, aut rariores. timidi uero ex natura sunt
tales, & fœcordes, ac minime audaces, & pectus pilis
nudum habent.

Siccioris cordis notæ. Cap. LXXIX.

Pulsus sunt duri, & animi concitationem non faciliem,
sed feram & ægre sedabilem tales habent. Et ferme
totum corpus his siccius est, nisi hepar reluctetur.

Humidioris cordis signa. Cap. LXXX.

Pulsus molles: & mores ad iram procliuēs, ac facile
sedabiles. Et totum corpus humidius, nisi hepar
resisterit.

Q U A R T V S. 198

Calidi ac sicci cordis signa. Cap. LXXXI.

Pulsus duri & magni, & ueloces ac densi, & respiraciones
magnæ ac densitas ipsarum augescit, si thorax ad
proportionem cordis responderit. Hi omnium maxime
pectore hirsuti sunt, & circa præcordia. Ad actiones
uero expediti, & animosi, & tyrannicis moribus præditi,
& celeres ad iram, ac pertinaces in ipsa.

Calidi & humidis cordis notæ. Cap. LXXXII.

Si uero humiditas una cum caliditate dominetur,
minus quidem prædictis hi hirsuti sunt, nihil uero
minus ad actiones expediti. Verum non adeo ferus est
ipsis animus, sed ad iram solum sunt procliuēs. Pulsus
uero molles sunt & magni, & ueloces ac densi.

Frigidi & humidis cordis notæ. Cap. LXXXIII.

Pulsus molles sunt. Mores minime audaces, ac timidi,
& pigri. Sunt autem hi pectore pilis nudo, & minime
furiosi sunt. Nam neque ad iram procliuēs sunt. De
thorace ac toto corpore similiter uelut insuperioribus
distingendum est.

Frigidi ac sicci cordis notæ. Cap. LXXXIII.

Pulsus duri & puri: Hi omnium maxime ab ira alies
ni sunt. Coadi tamen ad irascendum, in ira perseuerant.
Sunt autem pectore omnino depiles.

Hepatis calidioris notæ. Cap. LXXXV.

Uenæ amplæ, flaua bilis copiosior. Tempore uigoris
etiam nigra. Calidior est ipsis sanguis. Et propterea
etiam totum corpus, nisi cor resistat. Præcordia &
uenter hirsuta sunt.

Frigidioris hepatis notæ. Cap. LXXXVI.

Angustia uenarum, pituita copiosior, & sanguis frigidior,
& totius corporis habitus frigidior, nisi à corde
calefiat. Præcordia & uenter his pilis nuda sunt.

Siccioris hepatis signa. Cap. LXXXVII.

S E R M O

Sanguis crassus & paucus, uenæ duræ, & uniuersus corporis habitus ficcior.

Humidioris hepatis signa. Cap. LXXXVIII.

Sanguis copiosior & humidior. Venæ molliores. Sic & totum corpus, nisi cor reluctetur.

Calidi ac ficci hepatis signa. Cap. LXXXIX.

Præcordia hirsutissima. Sanguis crassior ac paucior. Amara bilis plurima. Iuxta uigorem etiam atra. Venarum amplitudo ac duricies. Sic & totum corpus calidum ac siccum. Nam caliditas ex corde proficiscens, frigiditatem ex hepate proficiscētē superare potest. Quem ad modum etiam frigiditas cordis, caliditatem hepatis superare potest. At siccitatem hepatis, cor humidius ad contrarium transmutare non potest. Quare manifestum est quod ubi amborum temperatura in idem concurrerint, totum corpus exacte iuxta illas afficitur.

Calidi ac humidi hepatis notæ. Cap. XC.

Minus quidem quam calidum ac siccum præcordia hirsuta facit. Verum plurimum sanguinem & uenas magnas habent tales. Et habitum humidum ac calidum, nisi cor resistat. Si uero amplius utrisque qualitatibus naturalem modum excesserit, facile capitur morbis, putredinosis ac mali succi, atque hoc adhuc magis, si amplius aucta fuerit humiditas, paululum uero caliditas. Si uero uice uersa, modice aucta fuerit humiditas, plurimum uero caliditas, uitiosi humores minime gignuntur.

Frigidi ac humidi hepatis notæ. Cap. XCI.

Depile habet præcordium, sanguinem uero operatur pituitosiorē, unā cum uenarum angustia. Et corpus totum frigidius ac humidius, si non a corde ad contrarium transferatur.

Frigidi ac ficci hepatis notæ. Cap. XCII.

Frigidum ac simul siccum hepar, corpus modici sanguinis, & angustarum uenarū facit, atque, frigidius.

Q V A R T V S.

199

Præcordia uero pilis nuda talibus sunt, nisi & hic cor superarit.

Testium temperamenti signa. Cap. XCIII.

Calidum testium temperamentum uenericum est, foecundumque ac masculorum generatiuum. Et cito hirsutus facit genitales partes, & circumscitas moderate. Frigidum uero uice uersa. Humidum autem multo & liquido semine abundat. Siccum uero paucō & moderate crasso. At calidum & siccum, crassissimi seminis est ac foecundissimum. Et celerrime ad coitum stimulat animal statim ab initio. Tales etiam celerrime hirsuti fiunt circa genitales partes, & omnes circumscitas, sursum usque ad umbilicum, deorsum usque ad media foemora. Concitatum quidem igitur est tale temperamentum ad uenerem, uerum citissime satiatur, & si cogatur læditur. Si uero humiditas ad caliditatem accedat, minus quidem hirsuti sunt hi, sed plus seminis habent. Non tamen magis aliis appetunt, sed multæ ueneri minore detrimento sufficiunt. Si uero & humiditas & caliditas multum fuerint simul auctæ, ex ueneris abstinentia magis læduntur. At si testes humidi ac frigidi temperamento fuerint, partes circumscitas circa pilis, nudæ sunt. Et tarde rem uenericam agere incipiunt, & neque ad actionem procliuēs sunt. A quorum autem & tenue est ipsis semen & infœcundum ac foeminarum generatiuum. Siccum autem & frigidum temperamentum, prædicto quidem in reliquis simile est. Crassius est autem ipsis semen, & omnino modicum. Porro quicumque totum scrotum cum testiculis laxatum habent, & uelut exolutum, hi uiribus ut plurimum sunt debiliores. Qui uero contractum habent scrotum unā cum testibus, & uelut adstrictum robustioribus uiribus ferme præditi sunt. Et huius rei signa sumi possunt ex omnibus quadrupedibus animalibus.

S E R M O

Calidorum temperamentorum correctio.
Cap. XCIII.

Quandoquidem in calidis intemperaturis biliosa perfuitas redundat: Considerare in his oportet, utrum subit ipsis bilis cum secesibus ac excrementis alui, aut ad supernum uentrem procedit. Si enim subit, nihil moliri oportet: Si uero ad supernum uentrem fertur, per uomitus euacuare a tepida aqua potu.

At si aegre uomant, uinum dulce tepida aqua permixtum bibendum dato, atque sic uomant. Exercendi autem sunt exercitio non ueloci ac concitato, sed tardiore ac molliore. Quid quero ex uehementer calidis omnino non opus habent exercitiis. Sed sufficit ipsis deambulatio, & balneum, inunctis oleo cum molibus manibus. Hi etiam post cibum balneis gaudent & aliqui ipsorum crasse facti sunt ob talem dietam. Vinum his conuenit aquosum tenue & album. Nam silua calida sunt, item ualde uetusta: Quare his ualde aduersantur. Attendendum est autem in omnibus qui post cibum lauantur, ne hepar affectum sit: Extreme enim laeduntur tales si post cibum lauentur. Qui uero cum siccitate calidi sunt, circa aetatis uigorem maxime opus habent humida dieta ex edulis ac balneis & concitatorum ac multorum exercitiorum abstinentia. Quare aetatis tempore citius lauentur, & post cibum rursus, nisi aliquod ex uisceribus affectum fuerit. Proderit his & frigida potus, si nihil impedierit. At siccoribus temperamentis ualde aduersatur uinum. Abstineant item ab ardore, lasitudinibus, uigiliis curis, & omnibus motibus acutis. Biliofi uero ira periculi exardescunt, & in acutas febres incidunt. Verum excessus quantitatem considerare oportet, & proportionem aucti caloris, augere etiam frigefacientem ac humectantem uicibus rationem.

Frigidi intemperamenti medela.
Cap. XCV.

Q V A R T V S. 200

Quicumque frigidiores natura sunt, circa siccum uero temperamentum ac humidum moderate se habent minus uitiosi sunt ad corporis robur ac sanitatem. Excitare igitur oportet ac corroborare ipsorum caliditatem. In humiditate uero ac siccitate totius dietae medium eligere.

Humidi intemperamenti correctio. Cap. XCVI.

Humida natura in puerili aetate fluidis & plenitudinis morbis corripuntur, & insuper putredinosi. Opus igitur habent pluribus exercitiis, & exacta in uentre concoctione. Nam cibi qui in hoc corripuntur, putredinosorum morborum materia sunt toti corpori. Quapropter ante cibum hi loti, & naturalibus calidis aquis utentes, magnam opem sentiunt. Scopus enim in ipsis est ipsas corporis partes humiditas seruare. Atque hoc commune est omni temperamento. Nam contrarium, ipsa inquam siccitas, omnium animalium corpora citius ad senectam perducit. Quare siquidem possibile esset semper conseruare humidum temperamentum corporis, uerus profecto esset sophistae Philippi sermo, qui obedientem ipsi immortalis fore promisit. proinde diutissime uixerit, qui minime resiccat. Quum autem humida dieta superfluitates & humorum multitudinem generet, difficile est congruam tenere proportionem, ut neque morbis corripatur, neque cito senescant. Quantum igitur ad temperamentum attinet, qui humidissimi sunt diutissime uiuunt. Et sane et plus aliis sani sunt, ubi corpus fuerit corroboratum: quem ad modum etiam robustissimi sunt omnium eandem aetatem habentium, usque ad extremam senectutem. Et propterea laudatur hoc temperamentum ab omnibus fere Medicis ac philosophis, qui corporis, elementa exacte cognouerunt. Et quidam solum hoc naturale esse putauerunt. Melius enim aliis progressu temporis euadit, qui ab initio sit deterius. Quare quae tali corpori corrigendo praefectus

S E R M O

est, ea quæ defunt ipsi prouidere debet, per exercitia ante cibum sientia, & balnea ac cibos idoneos. Et per plures excretiones tum per urinas, tum per uentrem contingentes. Nihil autem uetat & apophlegmatiz mis pituitam à capite trahentibus, uti, & purgationibus tempestiuis. Et præ omnibus, edulibus boni succi, & uini urinam proritantis potu.

Sicci intemperamenti medela. Cap. XC VII.

Balneum siccis corporibus temperaturis omnibus commodissimum est. Temperata autem sit & dulcissima aqua. Et si bis aut ter in die lauentur, magis conferet. Sed & uniuersa diæta humectans sit. A lasitudine uero & curis ac uigiliis abstinendum est.

Calidi ac sicci intemperamenti curatio. Ca. XC VIII.

Calidum ac siccum temperamentum uariis curacionibus subiacet. Non tamen iniucundus est similiter frige faciunt usus. Nam iuxta siccas dispositiones necessarium est, non solum uicinas uentri partes, sed etiam totum corpus gracilius fieri.

Humidi ac calidi intemperamenti medela. Cap. XCIX.

Quod si humida intemperatura est cum caliditate, adstringentium eduliorum usus utilis est. Sunt autem hæc austera citra caliditatem. Et sanè etiam frigidus potus ipsi, commodus est.

Humidi ac frigidi intemperamenti sanatio. Cap. C.

Humidi uero cum frigiditate temperamenti, optimæ medelæ sunt omnia acria ac calida. Misceantur autem ipsis etiam acerbæ, citra manifestam frigiditatem. Optima item medela est his modicus potus. Sit autem uinum calidum fortiter & adstringens, ac ualde uetustum. His uero etiam ea quæ forinsecus adhibentur proportionè respondeant.

Frigidi ac humidi intemperamenti curatio, frigiditate prædominante. Cap. CI.

At si

Q V A R T V S. 201

At si frigiditas humiditatem superauerit, uiosæ sunt tales temperaturæ, & hæc maxime fluidis morbis corripuntur. Prodest autem ipsis illiues, & exercitia pura, & ratio uictus attenuans, & ungenta moderate calefacientia.

AETII SERMONIS QVARTI FINIS.

INDEX EORVM QUÆ IN QUINTO AETII SERMONE HABENTUR.

Quod oportet medicum naturæ operum gnarum esse.	1	cerbationis signa.	13
Caput.	1	Declinationis particularis exacerbationis signa.	14
Quod citra prænotationem morbi, fieri nequit ut probe cures.	2	Quod est principium totius morbi.	15
Quæ sint bona signa.	3	Quod sit augmentum totius morbi.	16
Quæ sint mala signa.	4	Vigor totius morbi cognitionis.	17
Quæ prima dies totius morbi dicenda sit.	5	Declinationis totius morbi cognitio.	18
Principium morborum trifariam dici.	6	Quod declinatio totius morbi in iudicationibus cõfertim sientibus, sensum nostrum aufert.	19
Quid est febris.	7	Quod seruandus æger quatuor tempora totius morbi pertransit.	20
Quid est exacerbatio.	8	Vtrum tardius aut citius morbus iudicetur.	21
Quid est remissio.	9	Quomodo prænosceret oportet, an iudicabitur	
Remissionem dupliciter dici.	10		
Quod est principium febrilis accessions.	11		
Augmētū particularis exacerbationis signa.	12		
Vigoris particularis exacerbationis signa.	13		

A E T.

CC

morbus, aut nō, & quā
 do. 22
 Futuræ iam iudicationis
 signa. 23
 Quomodo prænoscere
 oportet, bonave an ma
 la iudicatio futura sit.
 24
 Qui sint boni iudicatorii
 dies & qui mali. 25
 In quibus ambigua est
 dies principii morbi, &
 nulla præiudicativa fa
 cta, derepente conigit
 iudicatio, quomodo
 ambigua inuenire o
 portet. 26
 De notis ex pulsibus. 27
 De urinarum notis, & pri
 mum quæ sit naturalis.
 28
 Qualis urina optima in
 ægrotis. 29
 Quod nō omnis alba sub
 sidentia bonum signifi
 cat. 30
 Quid indicet tenuis &
 pallida urina. 31
 Quid indicet tenuis & ful
 ua. 32
 Quid indicet rufa urina.
 33
 Urina tenuis micta, & po
 stea turbata. 34
 Urina crassa micta, & cras
 sa manens. 35
 Urina crassa micta, & po
 stea desidens. 36
 Urina tenuis micta, & ta
 lis manens. 37
 Differentiæ urinarū oleo
 sarum, & quid signifi
 cent. 38
 Quid significant eruinæ
 subsidentia. 39
 Quid indicent fuffuraceæ
 40
 Quid indicet laminæ sub
 sidentia. 41
 Quid indicet polentaceū
 in urinis. 42
 Quid indicet graueolens
 urina. 43
 Urina nigra quid signifi
 cet. 44
 De egestionum notis. 45
 De egestionibus iudicatio
 riis. 46
 De uomitus prænotione
 ac significatione. 47
 De eruptionis sanguinis
 ex naribus prænotione
 ac significatione. 48
 Quid & p hæmorrhoidas,
 & muliebres purgatio
 nes sæpe soluitur mor
 bus. 49
 De significatione ex sudo
 ribus. 50
 Abscessuum signa iudica
 toria. 51
 De sputorum significatio

202
 ne. 52
 Signa perfecte ac fideliter
 soluti morbi. 53
 Signa morbi non perfecte
 soluti. 54
 Prænotio diei qua mori
 turus est æger. 55
 Quod etiam horam mor
 tis ægri prænoscere
 possit doctus Medi
 cus. 56
 In acutis morbis mortem
 non esse prædicandum
 57
 Februm diuisio, & de dia
 riis febribus. 58
 De diariis ex lassitudine
 febribus. 59
 De febrientibus ex vigiliis,
 & cura, aut tristitia, aut
 ira. 60
 De febrientibus ex ardo
 re. 61
 De febrientibus ex frigo
 re. 62
 De febrientibus ex graue
 dine & destillatione. 63
 De febribus ex cutis densi
 tate. 64
 De febribus ex fame. 65
 Diata communis omni
 um diariarum febriliū. 66
 De febrientibus ex ingui
 nis inflammatione. 67
 De diariis febribus ex crui
 ditate obortis. 68
 Curatio diariarum febrili
 um multarum dierum,
 quarum aliqua ex mu
 tatione diariarum gene
 rantur, ob cutis obtura
 tionem. 69
 De febribus cōtinētibus
 siue synochis. 70
 De uenæ sectiōe. 71
 De frigida aquæ exhibi
 tione. 72
 Diata in febribus conti
 nētibus. 73
 Vniuersalis doctrina de
 febribus putredinosis.
 74
 De febribus putridis. 75
 Communis diata omni
 um febrium putrida
 rum. 76
 De febribus continuis.
 77
 Cura febris ardentis. Phi
 lum. 78
 Tertianæ exquisitæ dino
 tio. 79
 Tertianæ exquisitæ cura
 tio. 80
 Tertianæ spuria curatio.
 81
 De hemitritia, hoc est, se
 mitertiana. 82
 Quartanæ exquisitæ dino
 tio. 83
 cc ii

Quartanæ curatio. 84
 Quotidianæ febris dino-
 tio. 85
 Quotidianæ febris cura-
 tio. 86
 De Epialis febris. 87
 Communia auxilia febrü
 per circuitum repeten-
 tium. 88
 De ignis sacri circa uisce-
 ra affectionibus. 89
 De colliuatione. 90
 De febris quæ in calidis
 ac siccis temperaturis fi-
 unt, citra inflammatio-
 nem ac putrefactio-
 nem. 91
 De febris hæticis ac ta-
 bidis. 92
 Hæticarum februm cura-
 tio. 93
 De popularibus passim
 uagantibus, & pestilen-
 tibus morbis. 94
 De peste Ruffi. 95
 De his qui crudorum hu-
 morum multitudinem
 animo linquantur. 96
 De his qui animo concü-
 dunt, ob flauam bilem
 os uentris lædente. 97
 De his qui ob tenues hu-
 mores animo cöcidit.
 98
 De aliis animi deliqui
 causis. 99

De dolore animi deliqui-
 um inducente. 100
 De animi deliquio pro-
 prie dicto. 101
 De his qui ob uentris pro-
 fluxum, aut sanguinis
 eruptionem, aut immo-
 dici sudoris euacuatio-
 nē animo linquantur.
 102
 De his qui ob humorum
 copiam, animo linquū-
 tur. 103
 De his qui ob quandam
 uteri affectionem, ani-
 mo linquantur. 104
 Ad eos qui ob stomachi
 debilitatem, animo lin-
 quantur. 105
 De his qui ob uitiosos hu-
 mores, os uentris rodē-
 tes aīo linquantur. 106
 De his qui ob pituitam in
 stomacho collectā ani-
 mo linquantur. 107
 De animi deliquio ob for-
 tem frigiditatem. 108
 De animi deligo ob mul-
 tam caliditatem. 109
 De animi deliquio, ob in-
 flammationem, aut ma-
 lignam febrem. 110
 De animi deligo ob sicci-
 tatem. 111
 De animi deliquio ob
 principalis mēbri ob-

turationem. 112
 De animi deliquio ob re-
 pentinam euacuatio-
 nem. 113
 De animi deliquio prop-
 ter affectus. 114
 De capitis dolore in febrü
 bus. 115
 De uigiliis in febrü. 116
 De graui sopore. 117
 Quomodo linguæ asperi-
 tas in febris curanda
 sit. 118
 Quomodo sitis curanda
 sit. 119
 De aurium dolore in fe-
 bribus. 120
 Auris suppuratæ curatio.
 121
 De lippitudine in febrü
 bus. 122
 De oculorum obscuratio-
 ne. 123
 Fluxus sanguinis narium
 in febris curatio. 124
 Vesicæ & urinæ difficulta-
 tis in febris curatio.
 125
 Lumborum doloris cura-
 tio. 126

Ulcerationis circa os sa-
 crum in febris cura-
 tio. 127
 Ulcerationis circa scrotū
 & anum, in febris cu-
 ratio. 128
 Pustularum in febris cu-
 ratio. 129
 De tremoribus in febrü
 bus. 130
 De conuulsionibus in fe-
 bribus. 131
 De iucundis ac commo-
 dis potionibus in febrü
 bus. 132
 De potionibus pharmaci ex
 capitibus papaueris. 133
 Omphacometitis præpara-
 tio. 134
 Mellis rosacei præpara-
 tio. 135
 Hydrososati præparatio.
 136
 Apometitis præparatio.
 137
 Hydromeli, & Crustumis
 nati præparatio. 138
 Cydonati præparatio. 139
 Aceti mulsi præparatio.
 140

AETII SERMO QVINTVS.

DE FEBRIVM COGNITIONE
AC CVRATIONE.

Salubris diætæ præcepta ad conseruandam sanitatem commoda ac necessaria, iam antea præscripta sunt. didicisti itaque ex ipsis, qualis & cuius modi diætæ usû, tû ipse quantum eius fieri posset, maxime sanus esses, tum tuæ curæ commissis singulis conuenientem sanitatem conseruares. Quandoquidem uero clam nobis ipsis sæpe contingit, ut negligentiore digesta utamur, aut ut propter aliquas actionum circumstantias, aut ob ambientis nos aeris uiolentiam, leuissimum quando morbosis structuris acutarum aut diuturnarum affectionum corripiantur. Præstat etiam de ipsis morbis tractare, & ab aniuersalibus febrilium morborum notis auspicari, tum quod hi magis abundat omnibus ætatibus communes, tum quod non periculo uacant, turbantq; ac tumultum repentinum inducunt, ob symptomatum accidentium copiam.

Quod oportet Medicum naturæ operum gnarum esse. Cap. I.

Quare circa prognosticum Hippocratis & alios eiusdem libros, Medicum exercitatum esse oportet, & naturæ opera nosse. Naturæ enim sunt morborum medici. A diuare igitur naturam oportet ad salutem decertanti aduersus morbum. Sic enim natura, ubi Medicum ea quæ oportet facientem auxiliarium accepit, & ipsum ægrotum obedientem, & nihil in diætâ delinquentem, morbum facile superarit. Oportet autem cooperari etiam ministros, & extrinsecâ, quo nihil his quæ recte sunt resistat.

Hipp. 6. p. 1.

QVINTVS.

204

Quod citra prænotionem morbi fieri nequit ut probe cures. Cap. II.

Propositum est autem nobis partem eam quæ de signis ac notis morborum tractat, prius exponere. Nā citra hoc ut, prænoscas in quod desinet morbus fieri nō potest ut modus diætæ tibi præsuppetat: & præsertim in acutis, & citâ periculū inducētibz morbis. Quæ sint bona signa. Cap. III.

Facies bonis signis prædita, poteris enim uel ex sola faciei constantem ac firmam prænotionem sumere priusquam ægrum contingas: dico autem ex sensibus in ipsa, uisu, auditu, olfactu. Et ad hæc ex respiratione sine qua uiuere non datur, & quæ indicat nobis dispositionem cordis. Adest autem & loquendi instrumentum in facie, ipsa lingua, quæ ostēdit nobis rationalis animæ partis robur ac debilitatem. Bonum signum est & decubitus decorus, prout maxime consuevit etiam in sanitate se facile conuertere. Bonum signum est & totum corpus ad portandū facile esse, & æqualiter ac leniter calidū, & sitis quantum eius fieri potest exors. Item sanam esse mentem, & bene se habere ad ea quæ offeruntur. Bonum signum est & facilis spiratio, & ordinatus pulsuum motus. Ex his enim & quæ adhuc referentur, cognoscemus tū robur, tum debilitatem, trium animæ actionū, Nā sanā esse mentem, & nō desuere corpus in decubitu ad pedes, cerebrū per omnia sanū esse indicat. Faciei uero floriditas, & facilis spiratio, pulsus ordinatus, cor sanum esse arguunt. Quandoque enim florida fit facies cū difficilis spiratio, uelut in peripneumoniacis fieri solet. Ac sitis exortem esse, & bene se habere ad ea quæ offeruntur, naturalem facultatem in hepate & toto corpore sanā esse indicat. Bonum signum sunt & somni boni, & sudores per totum corpus temperati & æquales ac moderati, & oportuno tempore apparentes. Bonum item signum est præcordia doloris expertia ac mollia esse.

Hipp. 1. p. 13.

Hipp. 2. p. 13.

S E R M O

Et ad hæc secessus alui & urinarum ac sputorum expedit esse, & bona concoctionis signa.

Quæ sint mala signa. Cap. IIII.

Totius faciei ac temporum collapsio, oculi fixi ac caui, lachrymæ inuoluntariæ, & alba oculorū in somnis apparentia, si non adsuetus fuit sic dormire, & defluere corpus ad pedes, & præter morem pronum iacere, dentibus fremere, totum corpus inæqualiter cal fieri ac frigesieri, & ad portandum difficile esse. Item sitis intolerabilis, & ardor internarum partium externis frigidis existentibus, excessus mentis & uelut delirium quoddam aut stupiditas, sopor profundior, auersio totius appetitus. Frigiditas oboriens ex inflammatione thoracis ac costarum, difficulter spirare, & frigidum respirare, & foras multum expirare, intra uero parum inspirare: hoc enim iam futuram cordis mortificationem indicat, quem ad modum etiam pulsuum interceptum esse, aut male ferire. Facilem enim spirationem inquit Hippocrates, putare oportet ualde magnam uim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis, qui cum febre fiunt, & in quatuordecim diebus iudicantur. Malum signum sunt & uigiliæ concomitantes, aut etiam somni fientes quidem, uerum turbati. Sudores frigidi & inæquales, & non per totum corpus, & aliquando milii figuram præ se ferentes ac uiscosi. Frigiditatem enim fortem hæc indicant. Et non in debito tempore apparere sudores malum est, & sudores statim febrim sequi. Item suppressio recrementorum alui, & maxime uesciæ, & aliarum excretionū. Immo etiam si hæc procedant, & alicuius perniciosi notas ferant. & præsertim urinæ graueolentes ac crassæ & nigrae: Tales enim in acutis ac malignis morbis omnino periculum significant. Præcordiorum distentio, & principalium partium inflammationes maximæ, cerebri inquam ac cordis & pulmonis, & membranæ costas succingentis, hepatisq; ac uentris: ubi

Q V A R T V S. 205

enim aliquis ex talibus morbis adest, ualde maligna signa apparentia periculosa sunt. Oportet autem uniuscuiusq; signi uim perdiscere. Vnum enim aliquando signum forte ac fidum, plura signa infida ac debilia uincit.

Quæ prima dies totius morbi dicenda est. Cap. V.

Principium totius morbi dicere oportet, illud tempus quando homo febrile incipit adeo manifeste, ut continuiatem corporis sibi solutam esse putet, & non amplius in publicum prodire ualeat, & consueta uitæ munia obire, & propterea decubitu opus habuit. Non enim idem est displicentiam habere & febrile. Qui enim caput dolent, aut displicentiam habet, & corpore grauatus est, potest fere in principiis consueta facere, donec præualens ipsi morbus uires eius deiciat.

Principium morborum trifariam dici. Cap. VI.

Principium proprie dicitur impartibilis illa ac indiuisibilis primi morbi impetus inuasio, in qua uictus homo decubuit. Principium etiam dicitur quod per dilatationem nominat, quod usque ad tertium diem extenditur. Principium quoque dicitur proprium ac necessarium, quod uelut partem totius morbi, principium nominamus: quod sane non dierum numero cognoscitur, sed exacerbationum qualitate, & concomitantium accidentium lenitate. Nam in augmento & morborum & symptomatum accidentium incrementum fit. Exacerbationes enim anticipant, & longius extenduntur in augmento, & symptomata grauiora fiunt. Principium igitur totius morbi dicitur, donec apparuerint manifesta & bona concoctionis signa. Si quidem igitur principium breuis temporis fuerit, morbum uelociter soluendum ostendit, uelut etiam Hippocrati uidetur. In pleuriticis inquit, si sputum statim appareat, in principio quidem breuis fit: si uero posterius appareat: prolongatur: morbus ipse uide-

S E R M O

licet. Qua igitur die apparuerint in superfuitatibus quæ excernuntur manifestæ concoctionis signa, in ea dicitur principium totius morbi celsasse, & incipere ipsam augmentum. Concoctionis enim signa nunquam male apparent.

Quid est febris. Cap. VII.

Febris est calor præter naturam, cordis & arteriarum, uitalē firmitatem lædens, ex profundo emergens & acris ac mordax ad tactū allabens, præsertim circa thoracem, & ubi arteriæ magnæ sitæ sunt. Verū ad talem calorem inæqualitas quædam & inordinatus motus pulsibus accedit iuxta ipsam febris speciem.

Quid est exacerbatio. Cap. VIII.

Exacerbatio, quam paroxysmum Græci uocant, est motus morbi particularis, à remissione ad deterius. Particularis autem motus dictus, est ad discretionem uniuersalis morborum augmenti.

Quid est remissio. Cap. IX.

Remissio est particularis exacerbationis temporaria quies symptomatum corpori coincidentium.

Remissionem dupliciter dici, comprehenditur enim & interuallum. Cap. X.

Ex remissionibus ea quæ sincera est, cognoscitur ex quiete concomitantium ad exacerbationem symptomatum circūscripta. Et propterea dicitur Interuallū, quem ad modum in his qui per circuitum quandam exacerbant, uelut tertiana, quartana, quotidiana, capitis dolor, morbus comitalis, padagra, & consimiles. Quæ uero insincera est & non pura, deprehenditur ex symptomatum diminutione, quem ad modum in continuis maxime febribus contingit. Nam in his ante absolutam morbi solutionem, non contingit pura remissio. Declinationem enim prioris posterior exacerbatio excipit.

Quod est principium febrilis accessions. Cap. XI.

In principiu febrilis exacerbationis, ferme est cōtra-

Q V I N T V S. 206

ctio extremarum partium omnium, & maxime nasi. Et quandoque etiā frigiditas totius corporis. Et aliquando tus sicula parum irritans, unā cū frigiditate irruēs. Itē oscitatio & partium corporis extensio, aut nauſea, aut uomitus, aut animi deliquiū. Et capitis dolor, aut alterius cuiusdā partis, & in profundū somnū delatio. Pulsus insuper paruus & contractus, tarde feriens ac relidens. Et symptomatum ad præsentem morbum concomitantium irritatio.

Augmenti particularis exacerbationis signa. Cap. XII.

Iuxta augmentum exacerbationis, aliorum quidē accidentium incrementum & unio accedit, contractio sero & frigiditas cessant. Et pulsus inæqualis emicat. Et corpus calefit quidem, uerum non exacte.

Vigoris particularis exacerbationis signa. Cap. XIII.

Iuxta uigore exacerbationis, calor qualiter diffunditur, & particulatim distribuitur, per totum corpus. Et pulsus totam augmenti magnitudinem accipientes, ad subiectæ materiæ proportionē extenduntur, itē quæ reliqua exacerbationis accidentia. Tunc uero iam tempus est a groto potum dare.

Declinationis particularis exacerbationis signa. Cap. XIII.

Declinatio est ubi incipiunt aliqua, aut omnia prædicta accidentia minui. Et pulsus ad ordinatum quodammodo motum deueniunt. Aliquando uero & humores exudant. Et calor nimirum conturbescit. Quandoque etiam somni boni concurrunt, si longum tempus inter accessiones futurum est, uelut in puris remissionibus fieri solet. Contingit enim in quibusdā morbis, ut exacerbatio posterior prioris declinationem excipiat, uelut in febribus contumuis apparet.

Quod est principium totius morbi. Cap. XV.

Iam antea dictū est, quod principiu totius morbi

S E R M O

illud tempus dicimus, quando per morbi uolentiam uires hominis uictæ, principii decubitus factæ sunt.

Quod sit augmentum totius morbi.

Cap. XVI.

Augmentum totius morbi est, quum exacerbationes consuetam horam anteuertent, & longiores ac maligniores, & cum pluribus ac grauioribus accidentibus factæ fuerint.

Vigoris totius morbi cognitio. Cap. XVII.

Quum exacerbationes statim acceperint, & similiter per omnia consequenter contigerint, & concomitantia symptomata neque detraherent, neque addiderint, tunc iam in uigore esse morbus dicitur. Vigor enim uehementior morbi totius pars est, quando etiã bonæ iudicationes uel maxime fieri solent.

Declinationis totius morbi dinotio. Cap. XVIII.

In declinatione totius morbi, contraria augmento sunt. Remoratur enim exacerbatio consuetæ horæ impetum, & modico tempore occupat. Et symptomata leniora ac simpliciora fiunt, & bona tolerantia ac remissio adest per omnia.

Quod declinatio totius morbi in iudicationibus confertim fieri solentibus, sensum nostrum effugit. Cap. XIX.

Quicumque morbi in uigore confertim iudicantur & perfectam solutionem recipiunt, eorum declinatio difficulter comprehendere potest, ut neque sensui manifesta fiat. Immo neque commodum est de ipsa inquirere. Satis enim est cognoscere quod morbus fideliter, secure, ac perfecte solutus est.

Quod seruandus æger quatuor totius morbi temporibus pertransit. Cap. XX.

Si quidem igitur sine periculo fuerit morbus, ac utiq; moueatur, & ad hæc bona & commoda signa affuerint ægroti, quatuor morbi tempora cito pertransit, & manifestum est quod etiã seruabitur. Si uero his contraria affuerint, ante uigorem plerumque morietur.

Q V A R T V S. 207

Vtrum tardius aut citius morbus iudicatur. Cap. XXI.

Tardius ne an citius iudicabitur morbus, ex morbi magnitudine, & motus uehementia, manifestum fit. Nam magni morbi cito mouentur. Quod uero cito mouetur, etiam cito iudicatur.

Quomodo prænoscere oportet, an iudicabitur morbus, aut non, & quando. Cap. XXII.

Magni morbi qui & cito & uehementer mouentur, omnino iudicantur. Parui uero & obscuriores, & qui debiliter mouentur, si diuturni sunt, soluuntur tantum paulatim extra iudicationem. Raro uero & ad abscessum tales procedunt. Tertiana enim etiam si intermittat, tamen quia cito & uehementer mouetur, iudicatur. Quartana uero, quia diuturna est, paulatim fere soluitur. Item omnes qui pigrius mouentur, Naturam itaque morbi inspicere oportet, an biliosus sit, aut pituitosus, aut atrabiliaris. Deinde anni tempus, & ægroti ætatem, & temperamentum, ac studium, & prægressam uictus rationem. Immo & regionem & statum ambientis nos aeris. Postea uero considerare exacerbationum circuitus, uelut antea dictum est & an intermittant, siue non, uelut in continuis ac continentibus febribus uidere datur. Si enim festinauerint, & semper anticipauerint conuenientem horam, & uehementiores facti fuerint, & per tertiam occurrerint, breui iudicationem futuram indicant. Si uero pigre moueantur, & eadem hora irruerint, & quotidie contigerint, tardam fore iudicationem significant. Considerandæ insuper sunt & superfluitatum concoctiones, an bonæ sint, & an in diebus indicatiuis fiant, uiribus robustis. Si enim morbus statim ab initio ostenderit omnia signa extra periculum, in primo quartario iudicationem promittit. Si uero in quarta præsignificarit, septimam non transgreditur. Leuis siquidem enim febres & in signis securissimis fientes, quar

S E R M O

ta die quiescunt, aut citius, inquit Hippocrates. Maligniores uero & in signis grauisimis fientes, quarta die occidunt, aut etiam citius.

Iutura iam iudicationis signa. Cap. XXIII.

Vbi iam astitura est iudicatio, non parua turbatio in ægri corpore præcedit, & præsertim in nocte iudicatoriam exacerbationem præcedente. Quibus enim iudicatio futura est, his nox grauis est ante exacerbationem, inquit Hippocrates. Grauitates enim & uigiliae, & deliria, & graues sopores, & spirandi difficultates, & uertigines, & sensus obtusi, & dolores capitis, colli, stomachi, ac multarum aliarum partium adfunt. In quibusdam uero aurium sonitus. Et splendores oculis obuersantur. Et lachrymæ inuitæ fluunt.

Et urina supprimitur, & labium concutitur, & alia quæcunque pars tremula efficitur. Et contingit obliuio ac ignorantia præsentium. Et uehemens rigor aliquando incidit, aut ardor antea non factus, & in summa exacerbatio ante solitam horam irumpit. Et multus sopor ac siti intolerabilis sequitur, & uociferatur ac exiliunt uelut consternati. Et decubitus figuram seruare non possunt. Et timor impendet uidentibus. At imperitus medicus uidens symptomatum accidentium tempestatem perturbatur, & cum familiaribus ægri calamitatem deplorat, & per condolentiam occultat imperitiam. Verum generosi medici est non turbati, neque ignorare quod euenturum est. sed ex præsentibus prænoscere, non solum quod iudicatio futura est, sed etiam qualis futura est.

Quomodo prænoscere oportet bona ne an mala iudicatio futura sit. Cap. XXIII.

Optimam iudicationem, quam etiam solam simpliciter iudicationem nominamus, non per coniecturam, uelut alias, sed constanter quis prænoscere poterit. Omnia enim signa in talibus morbis statim à principio citra periculum apparent. Quem ad modum

Q V I N T V S. 208

nus in morituris, ut plurimum ab initio omnia mala apparent. Primum omnium igitur considerare oportet ægri uires. Deinde concoctiones ex urinis ac fecibus & sputis. Nullum enim unquam perire uidimus, ex his qui ob præostensam bonam concoctionem iudicati sunt. Tertio quod in uigore & totius morbi, & particularis exacerbationis, & in die testabili iudicatio contingit. Consequenter autem & speciem morbi, & mores. Speciem dico, tertianam, aut quartanam aut quotidianam, aut aliquam aliam. Mores autem, an sint moderati & leues, aut mali ac maligni. Et mores præcipue indicabunt tibi, an seruetur, aut morietur. Et in affectionibus quidem thoracis ac pulmonis attendere oportet sputis, neque uero urinarum inspectio negligenda est. Considerandæ uero sunt etiam egestiones. At in febrientibus absque inflammatione alicuius uisceris, urinis maxime mentem attendere oportet. Cæterum in perniciosis morbis primum ac maximum signum est futuræ mortis citra iudicationem extrema uirium debilitas: Non enim excitantur ad pugnam. Secundum si nullum omnino fuerit ac ne minimum quidem concoctionis signum. Immo etiam si præmanifesta fuerit iudicatio dies, futuram iudicationem simul præmanifestat, & malam fore iudicat. Ad hæc uidendum est an magnus sit ac malignus morbus, non tamen cito moueatur. Magnum autem dico peripneumoniam pulmonis abscessum, semitertianam, febrem ardentem, & consimiles. Velut uerbi causa, contingat ut uideatur in quarta die primum in urinis nubecula nigra aut simile quiddam in medio ipsarum pendens, aut subsidencia nigra. Sint autem & omnia accidentia pernicioiosa, morietur quidem talis homo. Verum siquidem celeriter moueatur morbus, in sexta: si uero tarde, in septima.

Qui sint boni iudicatorii dies, & qui mali. Cap. XXV

S E R M O

Septima ab initio morbi dies omnium maxime semper perfecte soluit ac fideliter, & bene ac citra periculum, & manifeste ac signanter. Septima uero fide decimaquarta maxime imitatur. Propinqua autem ipsis est nona & undecima. Et huic propinqua est decimaseptima, & quinta. Post has quarta. Et post hanc tertia, & uicesima. Sexta uero sæpe quidem iudicat, uerum plures iudicationes malas, aut etiam lethales inducit, aut certe non perfectas neque fideles. Reuertuntur enim morbi qui in sexta die iudicantur, etiam si soluti esse putentur. Si uero etiam perfecte iudicatio, id quod rarum est in sexta contingat, tamen cum periculosus ac grauis accidentibus contingit. Proinde sextæ naturam nulla alia dies imitata est. Si uero aliquando in octauam diem aut decimam solutio morbi acruata exciderit, assimilatur quodam modo ei quæ sit in sexta. Raro enim in his morbus soluitur, & neque fideliter neque bene, neque perfecte: sed & obscure ac minime signanter. At medio quodam modo inter primas bonas relatas, & inter postea malas, Tertiadecima locata est, neque similiter reprobanda uelut mala, neque tamen similis bonis existens. Quod si bona iudicatio futura est, oportet omnia prius iudicata esse, in urinis præsertim, immo etiam in aliis signis. Tertia igitur & quarta ac quinta dies statim ab initio præiudicantur. Quarta uero septimam præiudicat. & septima undecimam. Undecima uero decimaquartam. Decima quarta decimaseptimam, decimaseptima uicesimam. Terminus porro acutus morborum est decimaquarta. Quare si hanc transgressus fuerit morbus, ab acutis excidit.

In quibus ambigua est dies principii morbi, & nulla præiudicatiua facta derrepente contingit iudicatio, quomodo ambigua inuenire oportet. Cap. XXVI.

In quibus nulla præiudicatiua die facta, derrepente contingit

Q V I N T V S. 209

contigit iudicatio, & in quibus non exacte cognoscimus principium morbi, in his respicienda sunt signa, & ambiguum reperietur, si ad exacerbationum proportionem, & ad dierum naturam, mentem aduersemus. Si enim imparibus diebus facta fuerit exacerbatio in intermittentibus, aut seipsa uehementior facta fuerit in continuis febribus, aestima præsentem iudicationem imparis diei propriam esse. Si uero in paribus exacerbetur, illarum proprie iudicatio erit. Nam ad uehementiores exacerbationes omnino sequuntur iudicationes. Cæterum ad ipsam dierum naturam sic animum aduertere oportet: si ambiguum sit utrum nonæ aut decimæ diei iudicatio sit. Si enim accidentia omnia mitiora fuerint, & citra periculum ac bona facta fuerit iudicatio, & consequuta fuerit ad iudicationem bona tolerantia, nonam potius esse iudicatoriam diem dicere oportet. Si uero periculosa & mala facta fuerit iudicatio, & cum grauis accidentibus, & grauis tolerantia post iudicationem sequatur, decimam diem magis iudicatoriam fuisse dicendum est.

De notis ex pulsibus. Cap. XXVII.

Quum iam expectatur iudicatio, ante omnia pulsus tangere oportet. Nam altus pulsus, quem admodum etiam uehemens, omnis bonæ iudicationis nota est, & constans signum iam adesse morbi iudicationem. Si uero uehementer ac fortiter ferit digitos, & cum hoc etiam magnus fuerit, & ad distentionem magis quam ad contractionem festinarit, motus externi potius signum est. Externum autem motum dico, sanguinis eruptionem ac sudores. Internum uero, uentris exturbationem ac uomitus. Si quidem igitur magnus fuerit pulsus, & undosus, & simul mollescat, una cum hoc quod etiam ipsum arteriæ corpus humectum est, & ad distentionem magis festinat: per sudorem futuram iudicationem sperare oportet.

A E T.

dd

S E R M O

Si uero magnus simpliciter fuerit ac uehemens, & magis ad distentionem quam ad contractionem festina- rit, sanguinis eruptione per nares fore significat, ubi uidelicet simul testimonium præbuerint signa in san- guinis eruptione referenda. Si uero uehemens qui- de fuerit, non autem magnus, & durior seipso factus fuerit ac inæqualis, & ad contractionem magis festina- rit, inclinatione iam ad intestina facta, per uentrem iu- dicationem facturam expectare oportet.

De Urinarum notis, & primo quæ sit na-
turalis. Cap. XXIII.

In febrilibus maxime morbis, notæ ex urinis com-
modissimæ sunt. Quandoquidem uero quicquid ex
præter naturam ex naturalibus inuenitur: à naturali-
bus initium faciamus. Urina igitur optima est in sa-
nis ac optimo habitu præditis hominibus, subfulua,
aut subflaua, & moderate crassa, & talis manens co-
lore, qualis micta fuit, & leuem ac albam & æqualem
subsidentiam habens omni tempore, copiam uero
pro potus ratione. At in scæminis naturalem uri-
nam colore albiorē uirili esse conuenit, & subsiden-
tiam habere ampliorem. In puerili uero ætate,
multum crassam subsidentiam habere oportet, prop-
ter puerorum uoracitatem, & inordinatos ac intem-
pestiuos motus. Leuem autem subsidentiam Hippo-
crates uocat, cohærentem ac indiuulsam indicare uo-
lens. Æqualem uero dicit, ut per totum semper simi-
lis mingatur, & non hodie quidem concocta, cras ue-
ro cruda: & ut neque subsidentiam, aut totam diffusio-
nem inæqualem habeat. Proinde in naturali urina
quærimus colorem, & diffusionis compagem, & quæ
in ipsa diffusionē, obiter feruntur, uelut est nubecula,
aut simile quiddam in medio pendens, & subsidentia
sive residentia quæ fundum occupat. Manifestum
igitur est quod urina in aliquo ex istis mutata, crudita-
tem in uenis indicat.

Q V I N T V S.

210

Qualis urina optima est in ægrotis.

Cap.

XXIX.

Optima igitur est urina in ægrotis quæ similima
est sanis, subpallida aut subflaua. albam ac leuem &
æqualem subsidentiam habens. Defectuosior est,
quæ id quod in medio pendet album ac leue & aqua-
le habet. Crudior autem adhuc hac est, quæ nube-
culam talem habet. In qua enim flatus est in pro-
fundo crassus ac crudus, siquidem paucus fuerit, per-
mittit materiam ad fundum uasis deferri, diuidens au-
tem ipsam, uiriri non permittit. Si uero redundau-
erit crudus in profundo flatus, eleuat subsidentiam ad
medium diffusionis urinae, & facit id quod in medio
pendet. Si uero adhuc amplior fuerit crudus in
profundo flatus, eleuat subsidentiam, & ad super-
nam superficiem diffusi urinae liquoris attollit. In
quantum igitur flatus diuidere ac eliquare ualet ipsam
subsidentiam, in tantum crudiorem urinam putes. Si
uero neque subsidentiam, neque quid in medio pen-
dens, neque nubeculam habuerit urina, nosse oportet
quod natura nondum humorem concoxit. Si
uero aliquando habet subsidentiam, aut illud in me-
dio pendens, aut nubem, aliquando uero non: Pus-
gnam indicat naturæ aduersus morbum. atque hinc
modo cruda est, modo non. At uero in tertianis
exquisitis & in diariis febribus, nubecula sola, aut
illud in medio pendens, ad morbi solutionem suffe-
cit. Aliquando uero etiam urinam solum boni co-
loris factam esse.

Quod non omnis alba subsidentia bonum
significat. Cap. XXX

Sæpe uero albus color eius quæ in urinae fusura siue
diffusione fertur, idiotas decipit, ut subsidentiam bo-
nam putent quæ bona non est. Contingit enim cru-
dum ac album humorem unâ cum urina excretum
subsistere, & bonæ subsidentia imaginationem exhi-
dd ii

S E R M O

bere. Quandoque uero hepate aut rhenibus at-
 tis, pus excernitur cum urina, & subsidens decipit ar-
 tificem. Verum primum distinguendum est an ho-
 mo antea affectos habuerit rhenes, aut hepar, aut aliam
 quandam partem per urinam expurgari solitam. De-
 inde etiam graueolens reperitur urina pus habens.
 Crudus uero humor à bona subsidentia distinguitur
 per inæqualem subsidentis substantiam siue compa-
 gem. Non enim cohaerens sibi ipsi manet, sed in par-
 uas uelut arenulas diuiditur. Et omnino non leuis
 est, quem ad modum uera subsidentia. In bonis igitur
 urinis primum superne apparet nubes. Deinde sub-
 descendens facit id quod in medio pendet. In fine
 uero subsidens in fundo uasis, nimirum ubi perfecte
 fuerit concocta. In crudis uero humoribus, statim
 ab initio ad fundum uasis multa copia secedit, unà cum
 hoc quod mali coloris est tota fusura. Postea uero
 etiam paulatim concoctus ac attenuatus, circa medi-
 um fusuræ urinæ conspicitur, & facit id quod in me-
 dio pendet. Quum autem amplius attenuatus fue-
 rit ac concoctus, in superficie diffusionis urinæ con-
 sinit, & nubeculam facit, decipitque idiotas ut putent
 morbum ad deterius procedere.

Quid indicet tenuis & pallida urina.

Cap. XXXI.

Tenuis & pallida urina, cruda quidem est substan-
 tiæ compage, concocta autem mediocriter colore. De-
 bilitatem autem indicat etiam hæc naturæ, quod co-
 lore quidem concoxit, uelut quæ res facilis sit: non
 autem etiam compage, propter difficultatem. Si ue-
 ro per multum tempus hæc fertur, periculum est ne
 succedere possit homo, donec concoquatur morbus.
 Nam quæ ualde tenuis est, mala est. Indicat enim
 cruditatem, in quantum calorem id quod tenuius est
 depaſcere oportet.

Quid indicet tenuis & fulua, Cap. XXXII.

Q V I N T V S.

211

At tenuis in substantiæ compage urina, & fulua co-
 lore, melior est quam pallida. Et tamen reprehensio-
 ne non caret propter substantiam.

Quid indicet rufa urina. Cap. XXXIII.

Rufa urina cruditatem indicat, non mortem. Ve-
 rum tempore opus habet ad concoctionem. Et
 enim ex sanguine seroso, nondum ualde concoctio-
 nem adeptus, neque proprium colorem. Et propterea
 diuturniorem morbum significat. At in febribus
 continentibus, ob sanguinis multitudinem consisten-
 tibus, excernitur urina rufa, & crassa, & subsidentia ru-
 fa, & colore, & fusuræ compage, & subsidentia, cruda.

Urina tenuis mixta, & postea turbata.

Cap. XXXIIII.

Urina quæ tenuis mingitur, & postea foris turba-
 tur, cruda est propter flatu crassi redundantiam. In-
 dicat autem naturam incipere concoquere.

Urina crassa mixta, & crassa manens. Cap. XXXV.

Urina quæ crassa mingitur, & crassa manet, & non
 desidet, qualis est iumentorum, significat uigere cras-
 sorum flatuum ac humorum uelut fermentationem.
 In his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt, prop-
 ter humorum turbationem ac euaporationes.

Urina crassa mixta, & postea desidens.

Cap. XXXVI.

Quæ crassa mingitur urina, & postea desidet, indi-
 cat humorum fermentationem quiescere, et quodam
 modo attenuari. Et separationem ac secretionem in-
 cipere.

Urina tenuis mixta, & talis manens.

Cap. XXXVII.

Extremam cruditatem tenuis & alba urina signifi-
 cat. Non enim aggressa est in his natura concoctio-
 nem. Contingit autem hoc aut ob uirium debilitatem,
 aut propter obturationem, aut ob morbi longitudi-
 nem. Nam in quartanis diuturnissimis, in principio ob

crassitudine & intra stabilitatem materiae, urina exco-
lata tenuis uocatur. Mingitur autem tenuis, etiam
ob hepatis obturationem aut rhenū. Verum cognos-
citur ex locali dolore. Mingitur etiam aliquando tes-
tue & album in febris ardentibus. Febris enim ar-
dens bilis multitudinem indicat, atque hæc urina
phrenitidem imminere significat. Non tingitur
autem urina, quia non manet in uasis ipsa bilis, sed le-
uitate sua ad cerebrum decurrit. Siquidem igitur
non adest in his phrenitis, scito ipsam iam affore. Si
uero adest, & urina tenuis ac alba mingitur in ardens-
tissima febre, ut plurimum mortem prænu-
ciat. Non enim tolerare possunt uires cerebri iam prostra-
tæ ab ardente febre, acrimoniam ac mordacitatem bi-
lis iam putrefactæ.

Differentiæ urinarum oleosarum, & quid
significant. Cap. XXXVIII.

Solet febris primum pinguedinem eliquare, post-
stea cænem, postremum etiam ipsa solida corpora in-
uadit. Pinguedine igitur liquefacta oleosæ urinae ex-
cernuntur. Paulatim autem liquatur pinguedo, un-
de & principium habet, & augmentum, & uigorem.
In principio igitur colliquationis, ita oleosi coloris
facit urinas, ut ambigui sit aquosæ ne sint an oleosæ.
In augmento uero oleosæ fiit, ita ut notabiliore oleo-
si mixtura habeant. In uigore autem colliquationis to-
tæ urinae per totum, tum in colore, tum in substantiæ
compage, uelut oleum sunt. At hæc pinguedo cli-
quata, aut rhenum solum est, aut totius corporis. Si
igitur rhenum solum fuerit, confertim excernitur talis
copia, immo & caloris sensus amplior circa rhenes
contingit. Si uero totius corporis fuerit, paulatim
additamentum facit.

Quid significant eruinæ subsidentia. Cap. XXXIX.

Quando consumpta est pinguedo, deinceps caro
liquefit, & eruinæ subsidentia in urinis sunt. Sed &

hæc aut rhenum solum sunt, aut totius corporis. Siqui-
dem igitur in febris apparuerit talis urina: totius
corporis affectionem esse indicat. Si uero non, in
rhenibus solum. Et rursus, si crudæ sunt urinae, totius
corporis est malum. Si uero concocta est urina, erui-
næ autem sunt subsidentia, rhenū affectionem indicat.

Quid indicent fursuracæ subsidentia. Cap. XL.

Quum febris pinguedinem consumpserit, & maio-
rem carnis partem, & in profunditatem uasorum in-
truerit, fursuracæ subsidentia fiunt, angustiores qui-
dem lamineis, uerum crassiores ipsis. Et hæc similiter
aut ex toto corpore, aut ex uesica excernuntur. At si
quidem febris affuerit, ex toto corpore. Si non ex
uesica. Et si quidem cruda fuerit urina, corporis est
affectio. Si uero concocta, solius uesicæ. Sed &
localis adest dolor.

Quid indicent lamineæ subsidentia. Cap. XLI.

Quum ipsæ solidæ partes affectæ fuerint, primum
in superficie, deraduntur, & quæ in urinis subsident la-
minea sunt. Sed & ex uesica sola talia excernuntur.
Si quidem igitur fuerit febris, totum corpus afflictum
est. Si non, uesicæ affectio est.

Quid indicet polentaceum in urinis. Cap. XLII.

Quum febris post occupatam profunditatem, &
maiores & longiorem profunditatem inuaserit, fiit
talisa fursuribus crassiora, & uocantur polentacea. At
duo significant hæc polentacea. Aut enim sangui-
nis affationem indicant, aut fortem solidorum colli-
quationem. Si quidem igitur alba fuerint polentacea
illa, solidorum corpori affectio est: Si rufa, sanguinis.

Quid indicat graueolens urina. Cap. XLIII.

Graueolens urina putrefactionem indicat, & futu-
ram naturæ mortificationem.

Urina nigra quid significet. Cap. XLIIII.

Omnes nigrae urinae statim etiam crassæ, omnino
perniciosæ sunt. Raro enim aut nunquam inuenitur

S E R M O

tenuis & nigra. Nam niger color accedit urinis, dum expurgatur atra bilis humor, aut ipsa atra bilis, tum quæ ob frigiditatem, tum quæ propter nimiam assationem facta est. Et uiris quidem ac foeminis nigræ urinæ pessimæ sunt. Pueris uero aquosæ. Minus autem perniciosæ sunt nigræ urinæ, his qui debilem habent splenem, quibus non ex aduisione, neque ex perfrigeratione, nigrescit ac liuescit sanguis, quem ad modum in aliis quibusdam contingit: sed ex melancholici humoris diffusione. At hæ tres differentie crassitudinem substantiæ habent. Necessario igitur etiã crassæ reperiuntur nigræ urinæ. Proinde in acutis morbis perniciosissima est omnis urina denigrata, & præsertim quum & graueolens fuerit & crassa, & nigram subsidentiam habuerit. Fieri enim non potest ut seruetur æger ex acuto morbo, qui talem urinam minxit: Et si quidem subsidentia fuerit nigra, perniciosissimum est. Si uero id quod in medio pendet nigrum fuerit, minus malum, aut non similiter malū. Si autem nubecula fuerit nigra, adhuc mitius & non similiter malum. Nigra porro urina, aliquando indicat frigiditatem, aliquando caliditatem, siue superassationem. Si quidem, igitur prius micta fuerit liuida urina, deinde sic nigra fiat: frigiditatem causam habet. Si uero flaua præcesserit, & postea nigra inuenta fuerit, ab ampliore nimirum caliditate superassata nigra facta est. Scire tamen operæ precium est quod & in febris quartanæ declinatione, & in melancholici delirii solutione, urinæ apparet nigræ ac crassæ. Splenis autem ut plurimum talis urina mingitur, quando debilis fuerit splen. Nullam enim concoctionem ac distributionem melancholicæ superfluitatis facit.

De egestionibus notis. Cap. XLV.

Quod de urinis antea dictum est, hoc etiam in egestionibus cognoscere oportet. Dico autem, qualis sit naturalis egestio. Nam ab hac euariatio in aliqua

Q V I N T V S.

213

parte, cruditatem indicat. Optima igitur est egestio mollis & compacta, & leuis, & iuxta consuetam horum quam maxime prodiens, & ad proportionem comestorum, colorata quidem moderate bilioso humore, hoc est, subfulua, & non ualde graueolens. Quæ enim talis est, naturalis est. Et manifestum est quod significat sana esse omnia circa uentrem ac intestina. Si uero aliqua parte à relatis euariauerit, præter naturam iam dicitur uelut est, ualde graueolens, aut crassa aut sicca, aut dura, aut distorta, & non humori ammixta, & quæ cum stridore & uelut strepitu quodam præter rationem excernitur. Tales enim omnes concoctionis actionis debilitatem indicant. His adhuc deterior est exacte fulua. Est enim bilis intemperata ac pura signum. Nigra uero egestio, atra bilis signum est, aut sanguinis adusti. Liuida uero intestinorum frigiditatis ac mortificationis. Pinguis autem & oleosa, pinguedinis colliquationem significat. Viscosa uero ipsorum solidorum corporum colliquationem indicat. Quæ autem uaria est colore, & ualde graueolens, uariorum humorum excellentem putrefactionem significat. Cæterum in omnibus his considerare conuenit, an edulia talia fuerint, aut intestinum ex more fluxione laboret, quum debile sit,

De egestionibus iudicatoriis. Cap. XLVI.

Si porro iudicatio alicuius morbi per uentrem futura est, nihil quidem præiudicans, uelut in aliis, neque quicquam proprium ac firmum præsignificans habet. Verum ex eo quod adsunt quidem iudicationis signa, non autem adsunt signa uomitus, aut eruptionis sanguinis narium, aut sudoris, colligere datur. Considerare tamen oportet ex alio egesta, an plura prodierint quam prius ante iudicationem. Indicant enim inclinationem hæc magis fore, & præsertim ubi imminuta fuerint urinæ. Insuper autem & grauitas notabilis, & dolor, & tensio circa præcordia & lumbos,

S E R M O

uentris excretionē præcedunt. Quandoquidem uero & per hæmorrhoidas, & per locos muliebres, iudicationem fieri possibile est, communia etiam amborum sunt signa quæ nunc sunt relata. Verum considerandum est an horum quid ex more expectetur. Si quidem igitur in principio morbi aut augmento, uenter perseueranter liquidiora, egerit, aut uelut biliosa quædam pura, & febris perseuerat, & bilis magis augetur: tunc & ardentior & periculosior ut plurimum est morbus. Si uero in uigore multum exturbetur alius sua sponte, ferè morbi solutionem efficit. At circa uigorem aliquando in morbis diuturnioribus uenter exturbatus, omnem materiam morbum faciendam deterit. Verum in acutis morbis, & nigra pura & graueolentia inducentia, præsertim in principio pessima sunt. Quibuscumque enim morbis inchoantibus bilis atra sursum aut deorsum prodierit, mortale est. Est rursus, quibuscumque ex morbis acutis, aut diuturnis, aut ex uulneribus attenuatis bilis atra subierit, postridie eius diei moriuntur. Non aut simpliciter si quid nigrum excernitur, iam etiã hoc atra bilis est. Postea enim & sanguis è propriis locis excidens, & tempore aliquo manens frigidus in grumos congelari. Atra itaque bilem cognoscemus ex eo quod ad terram fusa, ipsam radat ac fermentet, uelut acerrimum acetum.

De Vomitus prænotione ac significatione. Cap. XLVII.

Instante iam iudicatione, uomitum fore expectare oportet, si pulsus fuerit uehemens, & ad contractionem magis festinans, & durissimus existens ac inæqualis. Cordis ite punctura & uehemens oris uentris morsus adest unã cū capitis dolore, & uertigines oculorum, te nebris simul obuersionibus. Et labium concutitur, & salina multa ac tenuis defluit, & nauseæ infestant, & inferne præcordiorum partes frigida tangentibus apparet. Omnia, n. hæc coincidunt, bilioso ac mordaci humore

Q V I N T V S, 214

re in uentre ac stomacho coaceruato, mordenteque, ac simul contrahente totum stomachum inferne. Unde & labium concutitur, & salua defluit. Si uero cum his etiam rigor accesserit, citissime uomunt. Quod si etiã cibos recens ingesserint, & maxime potum, cito uomunt. Vtilissimus est uomitus pituitæ ac bilis que maxime mixtorum. Vomatur aut non crassus. Nam si ceteriores, hoc est, non mixti, reprobandi sunt. Tales enim, & cum uolentia & lancinationibus ac molestia uomuntur, unã cum hoc quod signum sunt, solam bilem prædominari. Quin & uarii reprehendi merentur, uelut sunt liuidi & nigri ac portacei. Mali enim sunt hi inquit Hippocrates. Si uero omnes hos colores idem homo uomuerit, perniciosum est. Deteriores tamen sunt liuidi ac nigri, in acutis & ardentibus morbis fientes & præsertim si fuerint graueolentes. Attendere uero oportet & in his, num sanguis confluxerit in uentre, & tempore quodam in ipso moram traxerit, & grumosus excernatur. In plurimis enim tale quiddam contingit ex circuitibus quibusdam. Et non solum nihil molesti infert, sed etiam tolerantiores seipsis fiunt, ubi hic per uomitum fuerit reiectus.

De eruptionis sanguinis ex naribus prænotione ac significatione. Cap. XLVIII.

Si sanguinis ex naribus eruptio futura est, propria signa præcedunt hæc. Splendores oculis obuersionatur, eo quod flauus est humor. Obtusus autem est uisus, propter multitudinis sursum uersus lationem. Quapropter etiam lachrymantur oculi. Facies rubicunda est, & præsertim mala. Præcordia distenduntur citra dolorem. difficultas spirandi adest, propter transitum sanguinis per thoracem. Capitis item dolor, & temporum pulsus irruens simul cum iudicatoria exacerbatione, & non in principio morbi existens. Collum dolet, & deliria sæpe ac exultationes fiunt. Pulsus autem alti sunt & magni, & ad distentionem magis

1177. 4. 4. p. 22. 23.

p. 101

S E R M O

festinant. Si uero cum his omnibus etiam nares scalpat, iam adest tempus ut sanguis erumpat, & praesertim quum dolor fortiter circa frontem ac tempora incumbit. Quod si etiam sano sanguis erumpere consuevit, augebit sane etiam hoc ualde spem tuam. Aequae haec sunt signa iam futurae sanguinis eruptionis. In principio uero apparentia crudo existente morbo periculum significant, & tales plerumque moriuntur. Si uero facta iam concoctione, praesertim in urinis, haec signa appareant, circa uigorem morbi commode conspiciuntur. Soluunt autem tales sanguinis eruptiones etiam uiscerum inflammationes in febribus, quando maxime ex directo sunt uelut inflammato hepate, ex dextro nare inflammato splene, ex sinistro. Vnde facillimum iam fuerit etiam medicum praedice, ultra naris sanguinem emissura sit, occasione ex dolente parte accepta. Soluunt etiam saepe sanguinis ex naribus eruptiones phrenitidem, non tamen lethargum aut peripneumoniam.

Quod & per haemorrhoidas, & muliebres purgationes, saepe soluitur morbus. Cap. XLIX.

Vidimus in multis etiam per haemorrhoidas prius existentes in sede apertas, morbum solutum. Similiter & in foeminis menstrua purgatione facta. Oportet autem & in his praegressa concoctione, in morbi uigore excretionem fieri, quo bona & tuta iudicatio fiat. Praecedat & in his notabilis grauitas, & dolor liborum, immo etiam imi uentris dolor ac distentio.

De significatione ex sudoribus. Cap. I.

Febrem per sudores soluendam cognoscemus ex eo quod ardentissima est, qualis est quam inde Causum graeci uocant. Biliosus est enim hic morbus, & ubi fortiter motus fuerit, rigorem efficit. Si quidem igitur praeratione suppressa fuerit aluus, aut urina, iudicatione propinqua existente, rigorem expectare oportet. Si uero amborum suppressio facta est, & non adsunt signa

Q V I N T V S. 215

uomitibus aut eruptionis sanguinis, sudor necessario erit multus, & hoc magis fiet ubi augete exacerbatione aegri mente moti fuerint, & forinsecus calidiores facti, & uapor quidam calidus ex corpore ascenderit, qualis antea non contigit, uelut uidere est in recens lotis. Pulsus item his sunt magni & alti & ueloces, & ad distentionem magis festinantes ac uelut undosi. Et arteriae tunica mollis ac humida apparet. Superficies autem totius corporis pruriginosa & mollis, & quibusdam horis rubicunda. Haec in exacerbatione iudicatoria sentia, concoctione praegressa, & iudicatoria die bona existente, salutare & solutorios sudores significant. Manifestum est autem quod moderate calidum esse oportet solutorium sudorem, & per totum corpus fieri, & pro ratione leuare, ac tolerantiorum facere aegrotum. At frigidi sudores cum acuta quidem febre mortales sunt, cum mitiore uero, longitudinem morbi significant.

Abcessuum signa iudicatoria. Cap. LI.

Si ad abcessum conuertatur morbus, salutariter se habente aegro, ad hoc maxime animam aduertere oportet. Durante quidem febre & continua existente & urinis tenuibus ac crudis semper existentibus, & subsidentiam non habentibus, si postea apparuerit in aliqua inferiori parte, uelut cruribus aut circa iuncturam aliquam, aut grauitas, aut tensio, aut ardor, aut dolor, absque manifesta causa, in ea parte abcessum fore expecta. Si uero aeger derepente diuulter spirans, cito quidem a difficili spiratione liberatus fuerit successerit autem dolor & grauitas capitis, & altus sonus ac surditas, huic in glandulis circa aures abcessum fieri necesse est. Fiunt aut abcessus magis in hyeme, & senioribus qui trigessimum annum excesserunt.

De sputorum significatione. Cap. LII.

In peripneumonicis ac pleuriticis affectionibus, sputa proprie appellata, subsidentis in urinis similes

S E R M O

sunt. At nihil omnino expuere, sed solum sicce tus-
sire, est ueluti in urinis quum extreme cruda sunt. Si ue-
ro incipiat aeger humida & perfecte cruda educere,
obscura est & incerta talis transmutatio, & desinit pri-
mum morbi tempus, hoc est principium. Vbi uero
inceperit spueri pauca & semper plura ac facilius edu-
cit, tunc augmentum esse dicimus. Quum autem
exacte fuerint concocta ac mollia, & non aegre educi-
tur, tunc instat uigoris tempus. Vbi uero concocta
fuerint, ac citra molestia educuntur, & imminuta est
copia, & dolor non amplius fuerit, & homo facile spi-
rat, ac bene tolerat, uigorem cessasse, putandum est,
& morbum iam declinare. Ceterum ante alia ani-
ma aduertere oportet, utrum citius aut tardius spu-
ta extusire incipiat, quem ad modum etiam Hippo-
crati uidetur. In pleuriticis inquit, si sputum statim
appareat, in principio quidem breuis sit, si uero po-
sterius appareat, prolongatur morbus ipse uidelicet.
Quaecunque igitur sputa subflaua sunt & subfilua &
subspumosa ac tenuia, solius cruditatis nota sunt, &
nihil notabilis mali indicant. Quae uero pure flaua &
fulua & uirida ac spumosa sunt ac uiscosa, insuperq;
nigra, mala sunt. Nam excepto sanguine quicumq;
alius humor purus fuerit, malam affectionem indicat
ex calore generatam. Sanguinea igitur & pituitosa
sputa, moderata sunt. Flaua uero ac nigra, mala. Con-
siderare uero oportet & educationis ipsorum modum
si enim facile expuntur, iudicium est quod talia bo-
na sunt. Si uero aegre educuntur, mala, & praeter-
tinim si nigra, aut liuidi, aut ruginosa fuerint, aut ualde
grauaeolentia, ut prunis iniecta graueoleant.

Signa perfecte ac fideliter soluti morbi.

Cap.

LIII.

Perfekte ac fideliter solutum esse morbum putare
oportet, quum in idem simul conueniant omnia solu-
toria signa. Siue igitur in uigore statim & confertim

Q V I N T V S.

216

ac constanter iudicatus est morbus: siue paulatim de-
clinando fideliter solutus est, ex his sane cognoscere
poteris. Primum enim & maximum signum bonae
ac fidelis iudicationis, sunt concoctiones superfluita-
tum apparentes in diebus indicatiuis, cum uirum for-
titudine. Deinde si in impari die iudicatio facta est, &
ad haec insuper, si febris soluat aegro iudicato, & ip-
se aeger ob omnibus accidentibus liberetur, & colo-
ratur fiat tum in facie, tum reliquo corpore, pro eua-
cuationis ratione: & subtiliore pulsu praeditus, ac for-
tior dum assurgit, & bene tolerans per omnia, & ma-
xime circa concoctiones ciborum ac digestionis: &
si omnes naturales actiones inculpate facit, & corpus
pro refectiois ratione roboratur: & color ex non na-
turali in naturalem transmutatur. Haec est optima
iudicatio, & oportet ipsos confidenter renutrire con-
uenienti uictu ac balneis uidelicet. Si uero defectiuosa
facta fuerit iudicatio, morbus recidiuare solet.

Signa morbi non perfecte soluti. Cap. LIIII.

Suspectos de recidiua cognoscemus, ex eo quod
putatur quidem solutus esse morbus, perseverant
autem consimiles prioribus urinae ac pulsus. Et quod
adhuc passidus est aeger, & difficulter tolerat, & reliqua
contraria omnibus praedictis bonis sunt. Et in sum-
ma, quoties praeter rationem solutus est morbus, bis
ipsum reuertit timor est.

Prænotio diei qua moriturus est aeger. Cap. LV.

In pernicioso morbo considerare oportet exacer-
bationes per singulos insultus, an quotidie, aut alteri-
us, aut alio modo fiant. Si uero febris est non inter-
mittentium generis, uide an in imparibus diebus, aut
paribus, aeger magis intolerans seipso sit. Nolle enim
clare oportet quod in illa die aut nocte, in qua ma-
gis intolerans seipso sit aeger morietur, Et si in morbus
multo plus uires excedit, cito morietur: Si uero uires
parum resistunt, differri poterit ad unam atque alteram

S F R M O

diem. Fieri autem non potest ut moriturus ad declinationis morbi tempus deueniat. Raro uero in declinatione morbi aliquem mori contigit, nisi alius morbus priori succedat. Neque uero necessario ad uigoris tempus peruenit moriturus. Sed ut plurimum in principio aut augmento aegri moriuntur.

Quod etiam horam mortis aegri praenoscere possit doctus medicus. Cap. LVI.

Quum quatuor sint particularis exacerbationis tempora, obseruare oportet qua hora diei aut noctis grauior exacerbatio irruere solet. Insuperq; in qua parte exacerbationis aeger seipso grauior factus est, nimirum an circa accessiōem, aut augmentum, aut uigorem ipsius exacerbationis. In illa enim hora, in qua languidior, aut praeter solitum magis pulsu destitutus factus fuerit, morietur. Et in accessiōe quidem exacerbationum moriuntur, ob inflammations magnas in partibus principalibus, aut propter multitudinē crassorum ac uiscosorum humorum aceruatim intro lapsum, ut transitus spiritus perfecte obturent: ita ut suffocetur ac uelut extinguatur natura, quem ad modum si quis uiridium lignorum copiam accumulet in flammam. In uigore uero exacerbationum moriuntur, emota natura per uolentiam ac uehementiam morbi. Eodem modo contingit ipsos etiam in exacerbationis augmentum mori. In declinationibus autem exacerbationum moriuntur, exoluta ipsis per uolentiam uitali firmitate. Obscurior enim & collabens semper sit pulsus in perniciosis exacerbationis declinationibus. Dissiuit enim tunc una cum aliis in corpore, etiam febrilis calor. Atque hinc idiotae melius re habere imaginantur. Aegri uero aut ad exorandum altum surgentes, aut alio motu facto, animo linquuntur, aliqui uero pauco ac uiscoso sudore excluso moriuntur.

In acutis morbis mortē nō esse praedicēda. C. LVII.

In acutis

Q V I N T V S. 217

In acutis morbis coniectatione uti non oportet, in quibus maxime repentina mors, aut periculum inuigruat. In his enim facile transiit & ardentior est humor, & uehementissima febris uolentia. Et de his morbis Hippocrates pronunciauit: A cutorum morborum non omnino tutae sunt praedictiones, neque sanitatis, neque mortis.

Februm diuisio, & de diariis febribus. Cap. LVIII.

Ex morbis ob intemperiem orientibus unus est & febris ipsa, calore praeternaturali ad tantam inmodestiam euecta, ut angat hominem, & actionem laedet. Differentiae huius caloris maioris ac minoris ratione distinguuntur, & iuxta subiectum siue materiam: aut ipsum cordis corpus calore occupate, aut humores, aut aeream essentiam. Incipit igitur haec praeternaturalis caliditas, alias ex alio de praedictis, & nisi soluta fuerit, progressu temporis similiter reliqua duo genera afficit. Et si quidem in spiritibus permanserit hic calor, diariam febrem efficit. Si uero humores occuparit, febrem putridam incendit. Si uero ipsum cordis corpus iniuria affecerit, hecticam ac habitualem febrem facit. Nam aliqui febricitantes facile solubilem affectionem habent, uelut calefactum in sole lignum. Aliqui uero aegre solubilem, uelut accensum ab igne lignum ut etiam fumum edat. Quidam uero plane exaruntur, uelut lignum ad carbonis naturam adactum. Tria igitur sunt genera, diariae putridae & hecticae. Primum itaque de diariis tractabimus. Fiunt haec febres, uelut dictum est, citra humorum putrefactione, solo spiritu seruefacto, & propterea diariae appellantur: Nam ubi loti sunt aegri in prima huius febris declinatione, & cibum boni succi ac humectum acceperint, non amplius secundo febricitant. Proprium autem & inseparabile signum habitualium febrium est urinarum concoctio in prima die & caloris iucunditas. Verum post exacerbationem

A E T. ee

S E R M O

sedatam, certiozem habebis cognitionem. Nam arteriarum motus, per omnia assimilatur motui sanorum quod nulli alii febris adest. Et ipsa bona ægri tolerantia maximum liberationis signum est. Et urinæ multo meliores post exacerbationem quam in febris principio tibi apparebunt. Et si ipsis dum luantur, neque horror aliquis insuetus acciderit, neque alia aliqua iniucunditas, & post balneum consequenter bona tolerantia manserit, confidenter nutrire potes ipsum, & uinum exhibere intres, idem bibendum, quantum in præsens moderatum est. Facile uero à talibus febribus capiuntur hi in quibus defluxiones corporis non uaporosum, sed acre quid ac fumosum habent. Quare si quando suppressus fuerit coaceruatus in ipsis calor, febrilis efficitur. Auspicantes uero ac externe lacescentes harum febrium causæ sunt, lassitudines, frigiditates, uigiliæ, curæ, tristitiæ, iracundiæ, rigor, ardor ac exustio cutis, ut difficulter transpirationem admitat.

De diariis ex lassitudine febribus. Cap. LIX.

Qui ex lassitudine febricitant, cutem sicciorem quam qui ex alia quadam diaria febre laborant, habent. Et hoc maxime contingit his qui simul frige facti sunt ex multa lassitudine, ut etiam post febris uigorem permaneant ipsis siccitas. Et pulsus his parui sunt. Qui uero non nimium fatigati sunt, his humiditates quædam, aut uapor calidus ex profundo effertur. Magni autem sunt & his pulsus. Oportet autem ipsos statim post exacerbationis declinationem, in balneum ducere. Et accurate simul ac molliter modico oleo dulci tepido perfrictos, aquarum dulcium lauacris lauare. Sed neque si in aere balnei ipsos morari iusseris, quicquam læseris, propter frigiditatem. Postea quietis studium prædest.

De febrientibus ex uigiliis, & cura & tristitia, aut ira. Cap. LX.

Eos qui ex uigiliis febricitant, distinguit etiam coloris species. Est enim subtumida. Sed & oculorum

Q V I N T V S 218

motus manifesti sunt: uix enim attolant supercilia. Et caui sunt ipsis oculi, immo et sicci. Pulsus autem densiores sunt omnibus ob uigiliis, curam, ac tristitiam febrientibus. Qui uero ex ira februnt, his neque cauitas oculorum adest, neque color ille. Et calor his est amplior, & uelut ex profundo emergens. Et magni sunt his pulsus. Omnes igitur relati neque frictionibus, neque balneis multis opus habent. Sed multi olei perfusione omnino non adstringentes. Atque ubi parum defricti sunt, pro more lauentur.

De febrientibus ex ardore. Cap. LXI.

Febrientes ex ardore statim ab initio perfrigerantibus, sanare oportet, & balneis pluribus dulcissimarum ac temperatissimarum aquarum, Oleum autem modicum adhibendum est, & omnino non affricandum. Sint autem quæ adhibentur capiti frige facta, omphacinum & rosaceum ex ipso præparatum sine sale. Facere autem hæc possumus frigida, uas in quo continentur suspendentes in puteum ut aquam contingat. Sed adhuc magis saliens aquæ frigida, oleum frige facti, & magis adhuc nix forinsecus uasi circumposita. Perfundendum est autem sinciput ex oleo sic frige facti, lana moderate excepto, ita ut manum in sublimi leuemus, & hoc indefinenter faciamus, usque ad febris declinationem: atque ita in balneum dulcium ac temperatarum aquarum ducamus, accessu solo aeris balnei per transitum concessio.

De febrientibus ex frigore. Cap. LXII.

Si quis frige factus febricitarit, suppressis uidelicet fumosis transpirationibus, quæ per cutem sunt, & hic balneum ducendus est in febris declinatione. Caput autem calfaciendum est & ante balneum, & post balneum, in declinatione, ex unguento amaricino aut nardino.

De febrientibus ex grauedine ac destillatione. Cap. LXIII.

Qui ob grauedinem februnt lauare non oportet: priusque

S E R M O

ea concoquatur, si ex frigiditate aut cruditate destillatio facta est. Caput autem humectandum est irino ungeto aut amaricino aut nardino. Si uero ex ardore facta est destillatio capite calfacto, & instar cucurbitæ atrahente materiam ex locis subiectis: hunc statim in balneum dulcium ac temperatarum aquarum ducere oportet, & in frigidam immergere, & sub salientem locare. In balneis autem frigefacientibus caput humectare. Sunt autem ea moderata, propter balneum.

De febribus ex cutis densitate. Cap. LXIII.

Densatur cutis aut ex frigore, aut acerba qualitate ipsi præter aduetudinem allapsa. Quale quid accidit etiam his qui in aluminosa aqua lauantur. Arctissima est his cutis, ut etiam tactu cognoscatur. Immo & calor motus, leuis quidem iuxta primam manus admotionem apparens, acris efficitur, si diutius tactus perseueret: Urinæ autem non uelut alijs fuluæ sunt. Quare non accusamus in his quod alimentum non sentiant, unde corporis moles contrahitur. Neque uero oculi caui ac sicci sunt. Verum sunt quibus humidiores & prominentiores esse uidentur naturalibus eo quod non contigit transpiratio in ipsis, sed materiæ magis intus concluduntur. Vnde neque pulsus parui sunt uelut in tristitia, aut cura, aut uigilijs, & ualde immoderatis exercitijs. Curare porro eos oportet aquarum dulcissimarum ac temperatissimarum balneis, post exacerbationis declinationem, & præcipere ipsis ut aliquandiu in balnei aere morentur, asfundendumque est ipsis oleum dulce tepidum, & frictio mollis ac moderata adhibenda. Tenuis autem uictus præscribendus est, & uinum dandum tenue & albu.

De febribus ex fame. Cap. LXV.

Si ob famem fiat febris, exacerbatione declinante in balneum ducantur, & plurimo oleo tepido dulcissimo perfricti leuissime fricentur, & plurimo tempore in calido folio morentur. Egressi deinde ac uiribus

Q V I N T V S.

219

refecti rursus in balneum ducantur, & in calidum folium locentur. Postea egressis post balnei turbationem sedatam, danda est aqua calida potanda, deinde ptisanæ succus, aliqdo et pilces petrosi in iure albo parati.

Diæta communis omnium diariarum febrium. Cap. LXVI.

Diæta in febribus diarijs omnibus communem scopum habet, ut sit ex edulsi boni succi & quæ omnino concoquantur, & nulquam circa meatus detinentur, his quidem qui ex ardore aut ira februnt, quæ simul frigefaciunt ac humectant. frigefactis uero, minus alentia & moderate calfacientia. His autem qui uigilarunt, aut tristes fuerunt, aut curis uexati, humidus & somnificus cibus congruus est. Fatigatis autem plurimus & maxime nutriens. At in quibus intemperatura corporis calidior ac sicciore facta est, eos oportet aliquando circa primum exacerbationis impetum nutrire. Vinum autem dandum est omnibus qui ex diaria febre laborant, aquosum, tenue ac albu, quod & concoctionem adiuvat, & urinas ac sudores promouet. His uero qui uigilarunt, aut tristes fuerunt, aut curis uexati, magis intrepide uinum datur. Sed & fatigatis nimium, dandum est quantum superare possunt. Iratis autem priusquam ab affectu omnino liberati fuerint, minime tutum est uinum dare.

De febribus ex inguinum inflammatione. Cap. LXVII.

Siquidem citra laceffentem externam causam, inguinis glandularum inflammatio fiat, multitudinem sanguinis plerunque in uniuerso corpore indicat. Nam & calor in his amplior est quam in prædictis, & facies rubicunda ac tumida apparet. Oportet igitur celerissime uenam secare priusquam materia inflammata putrescat, ac febrem putridam accendat, post uenæ sectionem utendum est tenui diæta, usque ad perfectam liberationem. At inflammato inguini, ante uenæ sectionem

S E R M O

ationem adstringentia ac repellentia imponenda sunt post uenam sectam, laxantia ac moderate discutientia. Ceterum quibus propter offensionem digitorum pedis, aut aliud quid tale, inguinis inflammatio facta est, & ea de causa febris diaria consequuta, tales ne interrogant quidem Medicum quid facere oporteat, sed uiceri ex quo inguinis inflammatio facta est prospicientes, lauantur circa exacerbationis declinationem. Prohibendum autem est uinum omnibus ex inguinis inflammatione febrientibus, donec inflammatio fuerit soluta. Et uictus ratio tenuior ipsis constituenda est. De diariis febribus ex cruditate obortis. C. LXVIII.

In corporibus ex malis humoribus uitiatis cruditates orientes citissime febrem accedunt. Minus autem fit malum, si ob cruditatem aluus infra erumpat. Non paruum autem malum est, si fuerit suppressa. Febriunt autem aliqui etiam in quibus profluuium uentris ob cruditatem fit. Si quidem igitur sola corrupta euacuata esse apparuerint: lauandi sunt ac nutriendi in febris declinatione. Si uero plus iusto euacuatio fiat, melius est nutrire citra balneum, prospiciendo uentri ipsi. Cura uero uentris dupliciter fiat. Si enim non amplius feratur ipsa aluus, absinthium modicum aqua maceras coquito cum oleo in duplici uasculo, & ex hoc locus circa uentrem humectato. Deinde hapsium lanæ purpureæ oleo imbutum uentri imposito. Si uero debilius est os uentris, mastichen cum ungento nardino ad strigmentitiam crassitudinem redige, & purpuram ex eo imbutam impone. Sint autem ea quæ imponuntur ad tactum calida: tepida enim robur uentris exoluit. At si adhuc feratur aluus, melius est optimo melino uti pro nardino, cum modico uino. Commodum est ad hæc & mastichinum. Si uero etiam uenter exuratur post euacuationem, melino similiter utaris, aut cerato ex ipso parato. Nutriendi porro sunt adhuc fluente aluo, ex polenta & panibus paucissimū acetū

Q V I N T V S .

220

habentibus, quos hinc oxylipes Græci uocant. Inspicienda est autem polenta succo malorum puniceorum aut pirorum malorum, præsertim cotoneorum. Vel in ipsorum decoctum, aut myrtonum. Si uero fluxus cessarit, alica detur, & gallorum testes, & pisces petrosi in iure albo parati, & fructus adstringentes. Si uero inappetentes fuerint, ut auerferentur cibos, ex concoctorio medicamento ex malorum cotoneorum succo ac melle composito, cochlearium unum aut duo danda sunt. Si autem non affuerit id quod ex succo compositum est, detur id quod ex carnibus cotoneorum paratur, cui nihil omnino piperis additum est, aut ualde exiguum quiddam. Si uero suppressatur aluus in his qui ob cruditatem ex diaria febre febricitant, siquidem cibi adhuc in uentre continentur, plurima tepida pota, digitis aut pennis immisis, per uomitum iubebimus id quod molestum est reicere. deinde præcordia fouere, & quietem agere. Si uero cibum descenderunt ad intestina, reclinatis ipsis ita ut partes circa caput & stomachum sursum uergentes habeant, foueatur uenter, & somnus concilietur. Post somnum autem glandula subdetur, ad superfuitates quæ descenderunt educendas, aut per miltiorem clysterem, quale est fursurum decoctum, euacuatio fiat. Diæta sit tenuissima, quæ plurimam exterioriam uim in se habet. Quod si inflatio accesserit, incoquere oportet in oleo cuminum, aut rutam, & infundere per sedem. Euacuata uero aluo, statim nutriantur. Si uero etiam citra molestiam dormierint, postridie lauentur, adhibentes uentri ungentum nardinum cum modico uino. Et post balneum similiter tenui uictu utantur. Si uero etiam tertia dies febrem aliquam induxerit, neque sic temendum est, sed similiter lauandum, ac moderate nutriendum. Dare autem oportet talibus ante cibum aliquod concoctorium, oxyporium à cita penetratione

S E R M O L V D

appellatum medicamentum, & præsertim quod ex cotoneis malis fit cochlearii mensura.

Curatio diariarum febrium multorum dierum, quarum aliqua ex mutatione diariarum generantur, ob cutis obturationem. Cap. LXXIX.

Quædam febres propter obturationem uasorum circa cutem fiunt, ex diariarum mutatione, quum non probe curatæ fuerint statim ab initio. Contingit hoc maxime in corporibus uitiosis humoribus præditis quum multum fuerint uoraces. Nam in talibus circa primam ac secundam diem aliquantisper, non est in pulsu putredinis signum, sicut neque in urinis, cruditas: dum enim prolongatur quidem declinatio, & non amplius iuxta proportionem remittit, suspecta est affectio: si enim non transpirauerint perfecte, necesse est putrefactos esse uitiosos humores. Siquidem igitur puer aut senex fuerit ægrotus, uenam secare non expedit. In mediis autem ætatibus, robore præsentate ægroti, uena secetur, si sanè etiam plenitudinis signa affuerint in corpore. Detrahendū est aut pro uiribus, & obturationis magnitudine: maior, n. febris ob uehementiores obturationes incidit. Minor autè ob minores. Euacuata uero multitudine, & rarefactis meatibus, fumosæ ac fuliginosæ superfuitates transpirantes pauciores fieri poterint. Periculosum enim est aperire potentibus obstructions uti ante euacuationem. Quæ enim uim exterioriam habent, exhibita dum exhalant simul attrahunt quid ex crasis ac uiscosis humoribus in uasis, & duplicant in angustiis meatibus obturationes. Si uero etiam extrinsecus cuti admodum ueantur exterioria, periculum est ne attrahant etiam aliud quid ad meatus obstructos. Quo igitur secure & intrinsecis exalatio, & extrinsecis attractio contingat, utilissimū est euacuare pro uiribus corpus. post euacuationem uero non longa facta dilatione, aliqua exterioria edulia aut pharmaca dare. Eduliorum

Q V I N T V S. 221

quidem loco ptisanam & aquam mulsam, pro phar-
maciacis autem, acetum mulsam ex solo aceto ac melle
paratum. Quæ enim in aceto mulso coquantur aliàs,
uelut calamintha, & similia calida, febres accendunt.
uelut etiam uinum. At post tertiam diem, neque putre-
dinis humorum signo in pulsibus præsentate, neque in
urinis cruditate, & ubi hora suspecta in qua febris ac-
cessit in prima die transit, confidenter iam omnem la-
uare oportet. Si uero etiam circa decimam horam su-
spectus tibi fuerit paroxysmus siue exacerbatio, lauare
oportet ante horam sextam. In balneo uero corpo-
re præcalesato illinere oportet oleo dulci tepido, &
moderatius confricare, postea depurgare & abluere
forinsecus corpus. Eligenda ad hoc quædam mode-
rate extergentia, qualis est hordeacea farina & faba-
cea. Deinde immittere in solium calidæ temperatæ,
deinde etiam in frigidam. Si uero circa decimam ho-
ram, ut ita demus, turbatio quædam suspecta sit, nihil
exhibendum est præter aquam cui incocta est hysso-
pus & parum apii. Deinde si nihil mali intulerit hora,
nutriantur: Si uero etiam quid attulerit, omnino mo-
deratum apparebit. Quare & lauare poteris postridie
ac nutrire. At ubi magna facta est obturatio, necessa-
rio putrefactio contingit. Vnde curatio in putredino-
sa febre referenda, etiam his congrua est.

De febribus continentibus siue synochis. Cap. LXX.

Continens febris nominatur, cuius ab initio usque
ad finem una est exacerbatio, nullam alterius exacer-
bationis principii significationem faciens. Corpori-
bus bono habitu præditis, & multo sanguine refertis,
& ætatē calidæ peculiaris est continens febris. Confla-
tur enim ob calidi sanguinis copiam nondū putrefa-
cti, & eo quod non transpirat, seruore solum calidita-
tem excitantis, quem ad modum nouum uinum solet
in doliis: tempus autem talium febrium maxime uer-
num est. Sunt autem differentia febris continentis

sol. 9. meth.
cap. 2.

S E R M O

tres. nam aut æqualis permanet magnitudo ab initio usque ad solutionem, aut additamentum facit, aut detractionem: hoc autem contingit prout maiores aut minores sunt transpirationes, ex eo quod desior aut rarior est habitus corporis affecti. Est autem multa copia quæ in talibus affligit, & feruorem sanguinis ebullientem consequenter febris accendit. Aliquando uero etiam crassitudo. Scopus igitur curationis in ipsis est euacuare copiam, & extinguere calorem præternaturalem, & crassitudinem secare, si quidem affuerit. Deinde ueterem bonam temperaturam debilitatis partibus reparare.

De uenæ sectione.

Cap. LXXI.

Sed. 2. meth. cap. 1. Si ualida sunt uires, & ætas permittit, & nihil aliud fortiter resistit, sanguinis tantum auferre oportet, quantum uires tolerat. Præstat autem si uires adsunt, usque ad animi deliquium ducere. Quibus uero non sic uena secta est, hi ad extremum periculum deueniunt, ut aut suffocentur, aut animo linquantur, nisi uirium robur, aut larga sanguinis eruptio, aut multus sudor, ex manifesta pernicie ipsos eripiat. Nam multitudo in his non amplius a uenis contineri potens, obturat ac distendit corporis mole, & propterea ipsum aliquando dirumpit, & uasa maxime in naribus aperit. Haec gratia festinare oportet ad sanguinis detractionem, quantum uires ferunt: quousque natura ex transpiratione ac uentilatione, naturale temperamentum conservans, iuxta morem ab initio humoribus dominetur. Verum animaduertendum est & ad ipsius uenæ sectionis scopos. Præcedente enim ciborum cruditate, eoque uenæ sectionem differre conuenit, donec tibi satis esse uidebitur. coctio ipsorum in uentre parata, itemque, secessus superfluitatum in intestinis. Si uero suspectam habes post uenæ sectionem, aliam fore sanguinis euacuationem, uelut muliebrem purgationem, aut hæmorrhoidum in sede fluxum, relinquere oportet in uenæ sec-

Q V I N T V S.

222

tionem tantum sanguinis quantum per alios locos euacuandum putas. Quare siue menses fuerint moti, siue hæmorrhoids aperta, totum negotium naturæ permittito. Si uero non tantum quantum oportebat euacuatum fuerit, tunc uenam secato, quo ex utrisque compositis proficiatur quod conuenit. Aptus est ad uenæ sectionem habitus corporis durus, multi sanguinis, densus, & ægre transpirans. Status aeris humidior. Resistit uenæ sectioni puerilis ac senilis ætas, temperamentum calidum, ac siccum ualde, & tempus ac regio consimilis, & qui natura humidiores sunt, & præsertim cum caliditate, & qui raro habitu præditi sunt. Insuper quibus os uentris aut amara bile ualde uexatur, aut debile est, aut ultra iustum subtili sensu præditum: hi enim omnes facile transpirant, & in uenæ sectione animi deliquiis corripiuntur, ex quibus ægre reuocari possunt. Similiter autem etiam si triginta annorum fuerit is cui uena secanda est uerum humilis & mollis, & pinguis ac albus corpore, & paruas uenas habuerit: huic aut omnino non uenam secabis, aut parum detrahes: omnino quidem non ætatis tempore & in reliquis eiusdem ordinis: parum uero, aliis temporibus ac reliquis constitutionibus. Proinde aliqui in animi deliquium collapsi in ipsis medicorum manibus, non sunt reuocati. quare si quis euacuasset citra uirium dissolutionem, non perissent. Aliqui uero per omnem deinceps uitam, totum corporis temperamentum frigidius habuerunt, propter immodicam euacuationem, ut quidam in malo corpore ac habitu uitam degerint: quidam uero ex hoc ipso pernicioso morbo correpti sunt, ab aqua inter cutem, & erectæ ceruicis spiratione, hepatitisque, ac uentris debilitate, & sensu sideratione: optimum igitur est quem ad modum nos semper facere uidisti, non dierum numero animum aduertere, neque soli multitudini, sed uirium robori, in omnibus quide-

S E R M O

uerum maxime in continentibus febribus, si enim uires conseruentur, nō solum sexta ac septima, sed etiā sequentibus diebus uenam secabis.

De frigida aquæ exhibitione. Cap. LXXII.

Sol. 3. meth. cap. 5.
Si aliquando coactus fueris curare ægrotum, qui non solum antea uenæ secandæ auxilium omisit, sed etiam nunc aut propter timiditatem ægroti, aut cognatorum sanguinem detrahare prohibearis: ad frigida exhibitionem deueniendum est exacta præscriptione facta, quantum ex ipsa fieri possit detrimentum. Nam si hoc paruum uel omnino nullum futurum est danda est in potu frigida sincera quantum æger eius uoluerit. Tunc autem danda est frigida, quum in urinis uideris concoctionis signa. Neque autem in principio, neque in augmento danda est frigida, sed in ipso uigore totius morbi, ac particularis exacerbationis. Oportuno enim tempore data frigida, corroborat solidarum partium naturā. Corroborata uero natura præattenuatos humores aggreditur, ut bonos quidē detineat, inutiles uero eiiciat, aut per uentrem, aut per uomitus, aut sudores. Si uero frigida potor fuerit æger tempore sanitatis ualde confidenter frigidam dato, ipsa experientia doctus, omnia uiscera frigida familiaritatem sustinere. Si enim omnino aliqua pars adeo frigida esset, ut ab ipsa læderetur, sanitatis itaque tempore euidentis detrimentum ostendisset. Quū autē nulla pars in sanitate læsa sit, ne in febre quidem lædi poterit, quum maximum propugnaculum habeat in profundo ardentis caloris multitudinem. Quapropter his qui modicum sanguinem, & minimum carnis habent, frigida potus periculosior est. Cito enim ad solidas animalis partes carnibus in datas. Quapropter etiam habituales febres, neque sincera, neque multa frigida opus habent. Tenuia. n. sunt in ipsis ac modici sanguinis corpora. Vnde quum magni detrimenti timor imminet in ineptis, à frigida exhibitione ab-

Q V I N T V S.

223

stinere oportet, & uti aliis auxiliis, quæ obturationes reserant, & multitudinem euacuant, & feruorem febris mitigant. A tuero detrimenta ex intempestiuo frigida potu orientia hæc sunt: Viscosos ac crassos humores attenuari ac transpirare frigida impedit. Quare siue inflammatio fuerit in aliquo uiscere, siue ignis sacer, siue indurata, siue mollis ac laxa affectio, frigida potus ad huius sanationem nihil confert: sed euestigio quidem non modicam affert lenitatem, eo quod febrem iam factam extinguit. Manente autem intus causa, quum ex frigida densatum fuerit corpus, aliam febrem accedit priore grauiorem. Atque hæc quidē detrimenti species contemni poterat. Verum plerique debilia habentes uiscera, citius ac facilius à frigida exhibitione læduntur. Quibusdam enim stomachus singula adeo fortiter affectus est, ut perdidit actionem & uix potuerit deglutire: Alii uenter læsus est, ut uix concoquere potuerit: Aliis hepar, ut ex hoc in aqua inter cutem inciderint. Aliis colū, aut pulmō, aut renes & uesica, aut aliud quid à frigida læsum, debile ad propriam actionem factum est. Quidam ipsorum stasim erectæ cœuicis spiratione, aut alto sopore, aut lethargo, aut aurium abscessu, aut cōuulsionibus, aut tremoribus, aut siderationibus corripuntur. Et ut in summa dicam: Omne neruorum genus & caput ipsis affligitur. Noui quod formidine tibi induxerim per ea que retuli, ad frigida exhibitionē. Verū uidisti me sepe ipsa oportune usum esse, & in quibus dare oportet. Et semper utilitatem assequutum esse, citra ægri læsionem.

Dixi in febribus continentibus. Cap. I. XXIII.

Quibus uena secta est, his ego post duas uenæ sectas horas, semper do modicum ptisanæ succum, & iubeo quiescere. Et postquam ex somnis surrexerint, rursus similiter ptisanæ succum exhibeo, & in hoc per se uero usque ad tertiam diem. Quarta fere semper in balneum duco. Tales enim oportune uena secta uirō

S E R M O

bus robustis, & ad animi deliquium euacuati, necessario sequitur non longe postea uentris secessus, attenuatis uidelicet humoribus, & leuatis ac corroboratis uiribus. Aliquando uero etiam bilis uomitus. Ad quæ statim etiam humiditates per totum corpus aut sudores succedunt. Quare confidenter hos lauato quarta die. At uero tempus exhibedi cibi in febribus continentibus, tum his quæ iam relatæ sunt tum his quæ postea referentur, quæ sanè unam solum ab initio usque ad finem exacerbationem habent est bona ægri tolerantia & consuetudo. Tunc enim ipsis cibi dandi sunt, quando tolerantissimi sibi ipsis esse uidentur. Et illo præsertim tempore diei, in quo etiã prius morem accipiendi cibi habuerunt: maxime enim tolerantanter pertulerint cibos isto tempore acceptos. Robustis igitur uiribus, & dum uigor morbi breui expectatur, tenuissimò uictu uti licet. Vbi uero uires ægressunt, non licet tenui uictu uti, citra magnum detrimentum. Quare alimentis tantum apponendum est, quantum roboris uiribus detractum est.

Vniuersalis doctrina de febribus putreditionis. Cap. LXXIIII.

Transpirationis angustia ac impedimentum meatuum obscurorum totius corporis obturationem facit, & quos fumosæ & fuliginosæ superfuitates quotidie transpirant. At obturationis affectio quum parua fuerit, & probe tractata, diariam febrè efficit. Quum autem siue propter magnitudinem, siue imperitiam Medicorum consuetudine diariorum tempus excesserit, aut aliam quandam ob humorum putrefactionem accendit febrè. At uero transpiratio multiformiter impeditur, & dum densantur meatus propter siccitatè, aut adstrictionem cutis, & dum obturantur propter multitudinem & crassitudinem ac uiscositatè humorum. Dum itaq; quotidie fumosarum ac fuliginosarum superfuitatum transpiratio impeditur, naturalis in nobis calor

Q V I N T V S. 224

affigitur. Alius uero præter naturam corporibus accedens, primum humores propter humiditatem putrefacit ac corrumpit. Progressu uero temporis etiã pinguedinem ac carnem, & ipsa solida corpora inuadit. Est autem putrefactio essentia putrescentis corporis ad corruptionem transmutatio, à calore præter naturam fiens. Putrescentes igitur humores, aut intra uasa arctati, continuas, & nunquam intermittentes usque ad perfectam morbi solutionem febres efficiunt, aut per totum corpus delati, & extra uasa elapsi, quorundam febrem per circuitum accedentem, & interualla habentem accendunt, uelut tertianam, quartanã, quotidianam, aut aliam consimilem. Causa uero cur non excidant extra uasa humores in febribus continuis, est aut multitudo, aut crassitudo, aut uiscositas ipsorum. Quum ad modum igitur dum inanimata corpora putrescunt, primum abiicimus ex ipsis quæ iam putruerunt, deinde reliquum in aere frigido suspendimus, & perspirationes perfrigerantes molimur. Eodem modo sanabimus in humanis corporibus putrefactionem, quod quidem iam corruptum est omni modo euacuantes. Reliquum uero gestationibus moderatis & transpirationibus perfrigerantibus, ad exactam ac naturalem proportionem reducentes. Proinde ubi prius de non intermittentibus febribus tractauerimus, mentionem faciemus deinceps & reliquarum.

De febribus putridis. Cap. LXXV.

Quum in omnibus uasis, & præsertim maximis, circa alas ac inguina, ac consimilibus, sanguis calidior æqualiter redundans putruerit, febrè putridam continente efficit. Plerumq; uero in corporibus multis sanguinis ac carnosiss, & dèso habitu præditis, & supfluitatibus calidis refertis hæc generatur. Proinde his iam febrientibus pulsus maximus & æqualis ac uehemens est, & qui cõpagè arteriæ neq; duriore, neq; molliore habet. Ad tantam uero uelocitatem ac densitatem ue-

*putrefactio
quod. sal. xxi
meth. cap. viii.*

nit, ad quantam magnitudinem ipsa febris uenit. Atque quidem ambabus communia sunt, huic uidelicet, & predictæ continenti citra putrefactionem febrim. Verum huic præcipua putrefactionis signa in urinis, & pulsibus, & caloris specie adsunt. Curatio uero harum febrium, in utroque genere communicat, tum in eo quod cum putrefactione, tum eo quod sine hac est. At essentia quidem & uniuersa ipsarum natura, ex genere putridarum est. Verum quatenus una est tota ipsarum exacerbatio, ab initio usque ad totius morbi solutionem, eatenus communicat cum continenti absque putrefactione. Oportet itaque etiam curationem ipsis in hoc solum cum illis continentibus communem esse. Per alia uero omnia bifariam secati, ita ut quosdam medendi scopos ex genere putridarum accipiamus, quosdam uero ex propria ipsarum essentia. Sanguis enim est qui hac febre putrefactionem suscipit. Sic uero etiam alias differentias putrefactorum humorum sanare conuenit, iudicationem partim à putrefactione sumendo, partim à propria uniuscuiusque differentia, uelut pituita, aut utraque bile. Quandoquidem igitur putridarum febrium septem subiecta sunt præter naturam, à quibus iudicationes sumuntur, nempe copia humorum, & crassitudo, & uiscositas, & obturatio, & transpirantium suppressio, & putrefactio, & febris non habens interuallum, unam quaque sanè ex relatis affectionem sanare oportet per contraria. Copiam per euacuationem. Crassitudinem per secantia. Viscositatem per extergentia. Obturationem, aperientibus. Transpirantium suppressionem, siquidem propter constrictionem cutis facta est, per diffundentia. Si uero propter densitatem, per rarefacientia. Deinde putrefactionem, extergentibus & alterantibus, ac transmutantibus. Febrim autem, per frigefacientia. Quum igitur uires fuerint fortes, uena & his secunda est, nisi cruditas uentris, aut alterius cuiusdam partis prohibeat

prohibeat, uelut antea dictum est. Nam ex his quæ de illis diximus, considerare oportet convenientiam et de his, quandoquidem uero neque obturatio neque putrefactio curari potest per solam uenæ sectionem, quum aliis auxiliis opus habeant, reseruare aliquid sanguinis oportet ad curationis tempus, ut ne necessitas aliqua ingruat, ob inopiam, intempestiue nutriendi. Quantum enim ad talem febrem attinet, omnino non nutrire oportet: Quantum uero ad sanguinis euacuationem, nutrire opus erit. Quare ex duobus alterum necessarium erit, ut aut nutriendes febrem augeamus: aut non nutriendes, uires dissoluamus. Melius igitur uelut dictum est, relinquere sanguinis proprium alimentum animalis partibus. Et ipsum contentum esse modicis sorbitionum exhibitionibus, uelut sunt posana & aqua multa, quibus ut medicamentis magis quam alimentis opus habemus. Si uero ob aliquam causam relictum fuerit uenæ sectionis auxilium: homini per tenuem uictum connutrito, quum iam cœlesti fuerint humores, & crassitudo ipsarum fuerit præattenuata, febre in uigore existente, dabimus frigidam aquam, uelut in superioribus continentibus, febribus, nisi quid ex illic relatis prohibeat exhibitionem. Quod si uero etiam frigida potiois auxilium fuerit relictum, aliis auxiliis utendum est, quæ obturationes aperiant, & multitudinem euacuant, & feruorem mitigant, uelut antea dictum est, & deinceps consequenter referetur.

Communis diæta omnium febrium putridarum.

Cap. LXXVI.

In omnibus putridis febribus in communi putrefactos humores expurgare oportet, per urinam, & uentrem ac sudores. Hoc enim commune est omni putredini. Si uero aliquando sine sponte ad os uentris impetum fecerint, per uomitus euacuentur. Alioquin oportet ægre uomentes præter naturam irritare, ut

S E R M O

ne vires oris uentris exoluantur, quibus maxime in morbis opus habemus. Eligenda uero sunt quæ contra calfactionem ac resiccationem prædictas euacuationes perficere possunt: Velut est ptisanæ succus, & aqua mulsa, acetum mulsum simplicissimum, & fauorum mellis elatorum cremor, apomeli Græci uocant & radice apii decoctum. Aqua itaque mulsa ad seandos crassos humores, & detergendos uiscosos, & promouendas excretiones, optima fuerit, in febribus excoarctatione ac putrefactione abortis, & præsertim continentibus putridis, attamen febrilem calorem auget. Quare si immodica fuerit caliditas ab aqua mulsa abstinentum est, & utendum ptisanæ succo. Si uero oburationes egre solubiles esse iudicauerimus, acetum mulsum dandum est: quanquam & hoc si quis immodice utatur, interuina radit, & tusim mouet, & nervosæ partes lædit, ut difficile sit reperire tale auxilium, quod nihil lædens multum proficit. atque hoc contingit propter complexum affectionum præter naturam in corpore. Quapropter his qui facile à quacunque re exhibita læduntur, melius est ut ptisanæ succo utantur, donec ualidius alimentum accipere possint. At si aluus non egerat, aqua mulsa cum solo oleo infusa eluatur. Totum uero corpus forinsecus ante euacuationem discussoriis diffare non oportet, post euacuationem uero discussoriis uti licet. Pharmacia autem utendum est tepidam caliditatem habentibus, uelut est oleum chamæmelinum. & in hoc tempore, inter discutiendum inquam, etiam uinum aquosum, potius omnes excretiones mouet. Concoctione uero manifeste in urinis apparente, etiam lauare licet, dulcis & potabilis aquæ balneo.

De febribus continuis. Cap. LXXVII.

Febres continuæ eiusdem generis sunt cum intermittentibus siue interpolatis. Eiusdem autem generis dico cum tertiana exquisita, febrem ardentem (caus

Q U I N T V S.

226

sum Græcis dictam) exquisitam, & cum quotidiana, eam quæ quotidie exacerbatur, & tamen non intermittit. Nam & febris ardens omnes alias exquisitæ tertianæ notas seruat, & in hoc solum ab illa differt, quod cum rigore non irruit, neque intermittit. Et quæ quotidie exacerbatur, similiter omnes notas habet cum quotidiana. In eo uero quod non intermittit, eiusdem cum illa generis est. Eodem modo etiam quæ per quartam exacerbatur, non autem intermittit, eiusdem generis est cum quartanis. Et manifestum est quod neque rigor exacerbationes præcedit, neque sudor consequitur in hac febre, quem ad modum neque in febre ardente. In febre ardente rigor superueniens soluit ægritudinem. Differt autem febris ardens à continente putrida, eo quod hæc ex sanguine putrefacta consistatur, & à principio usque in finem unam habet exacerbationem. Febris autem ardens ex flaua bile putrescente incenditur, & alterius diebus exacerbatur, & quandâ habet febris imminutionem ac uelut remissionem. Continens uero putrida similis manet usque ad solutionem.

Cura febris ardentis. Philumeni.

Cap. LXXVIII.

Est igitur febris ex flaua bile putrefacta incensa, continua ardentissima, & neque medicis, neque ægris bonum ordinem exhibet. Lingua enim in his arida est & nigra ac aspera. Morsus item uentris, ac sitis intolerabilis, & uigilia. Aliquando etiam delirium. Primum itaque leniter ac blande hanc febrem aggredi oportet, ubi uero concoctionis signa apparuerint in urinis & morbus iam uiguerit, acrius instare, & ad frigidæ potum accedere. Nisi & hic aliquid prohibeat, ex his quæ de continentibus febribus relata sunt. Prima uero auxilia in febre ardenti sunt: Decubitus in locis frigidis, & ad purum aerem patent ac persantur. Stratum molle & sæpius renouatum. amicula assidue permutata,

S E R M O

& satis gracilia & non sordida. Lectus sit abunde amplus, quo possint membra calefacta subinde ad alias atque alias eius partes transferri. Et per stibellum aer ignauior concitetur. Epithemata conueniunt pectori ac stomacho imposita, palmulæ cum uino & rosaceo aut melino tritæ. Sunt & frigefacientia commoda, uelut sunt pampini uitis triti, seris, polygonum, plantago, ramenta cucurbitæ, lactuca, rumex acutus. Singulis autem ammiscantur micæ panis præ madefactæ, aut polentæ. Oportet tamen assiduos horum usus deuitare. At uero panniculi linei complicati moderate graciles aqua & oleo calido imbutæ, & pectori ac stomacho impositæ, ardentem febrem mirifice mitigant. Sed & aqua & oleum calidum, aut aqua & oleum rosaceum, ex alto impedus delata per lanæ manipulum, uehementiam ardoris facile obtundunt. Oportet autem abunde calida esse aquam & oleum, aut aquam & rosaceum. Tepida enim partium firmitatem exoluunt. Si uero parum nitri his ammixtum fuerit, sudores excludere poterint. In ardentissimis autem febribus etiam aceti parum ammiscendum est. nam & hoc quod debet facit. Cibi porro offerendi sunt humidissimi, & nihil acre habentes, uelut sunt lactuca, caules cū posca aquosa feruesfacti, & cucurbitæ similiter cū posca. Sed & pitisanæ succus tenuior dandus est absque sale, aut alio additamento. Et aliquando post cibum aquam frigidam cochlearii unius aut duorum mensura absorbeant. Aut sit potius ipsorum potus in totum lactei teporis. Sed & aqua frigida fræda colluenda ac gargariisanda præbeatur. Et rosarum succi cochlearium absorptum stomachum refrigerat. Quin & alia animi oblectamenta procurentur. Folia uitis uiridia, item myrti ac rosarum per pauimentum spargantur, & aqua frigida frequenter irroretur. Et aquæ salientes in uicinia sonum edant. Tempus autem frigefacientium epithematum ac similia, est uigor

*Aqua frigida
fracta per
uile fanguine
sunt uale
infund.*

Q V I N T V S.

227

exacerbationis. Nam in principiis ac augmentis exacerbationum, dum adhuc inæqualiter affectum est, & caliditas circa uiscera residet, si hæc adhibeantur, disfundunt quidem sensum, uerum repellentia caliditate in profundum, maius detrimentum inducunt, incluso intus feruido calore, & rursus febrem ardentior rem efficientem. At in uigore exacerbationum, ex ipsa caliditate per totum corpus, facile extingui poterit ea quæ adhuc reliqua est circa uiscera. Nam & melius spirantes, & minus sticulosi sunt, his in tempore adhibitis. Et ipsorum rosido uapore excluso, ad somnum conuertuntur. Caterum instante iam uigore totius morbi, & nullo prohibente ex his quæ in continenti febre relata sunt, tempus iam est frigidæ exhibendæ. In quibus igitur confidimus, nullum ex uisceribus, neque caput, uelut dictum est, læsionem incursum, sinceram sanè frigidam exhibemus. In quibus uero metus est, atque is uel minimus impedimento est, pro prima uice fractum exhibebimus potum siue frigidam. Frangitur autem si qui temperatæ aquæ calidæ cyathum unum, ad quinque frigidæ puræ sincere ammiscuerit. Atque talis potio suspectis corporibus exhibetur. Quidam uero olei rosacei cyathum frigidæ exhibendæ affundunt, & sic exhibent. Ipsum enim rosaceum non ualde frigefacit, & oleositas eius corporibus intus oblita, non permittit ipsa à frigidæ aqua lædi. Et simul firmitatem quandam exhibet uentri rosaceum, & lubricitatem, propter oleositas. Quidam pro rosaceo, melinum exhibent. Porro balneum illis solum conuenit in ardenti febre, qui citra tumorem aliquem inflammatum, aut erysipelatū ægrotant, ubi concoctionis signa apparuerint in urinis. Quod si quis iuuenis sit carnosus, tempore æstatis, & constitutione calida ac sicca, febre in uigore existente, & concoctione in urinis apparente, citra uisceris alius inflammationem, & in lauacrum frigidæ nota

torum seipsum iniiciat, atque natet, sudores utique commouerit. Si uero etiam ad frigidæ balneum adfuetus fuerit, ualde confidenter hoc auxilio utatur. Quibusdam enim statim uenter biliosa egescit. At si moderata est febris, & uires robustæ, unâ cum concoctionis signis, prosunt ipsis balnea dulcium ac temperatarum, aquarum, & ex ungentis chamæmelinum, præsertim si aer ambiens, frigidus fuerit. Nam si aliquid quando contigerit, ut frigidus existente ambiente æger fortiter à febre exuratur, modicâ salutis spem de ipso habere oportet. Si uero neque concoctionis signa affuerint, in tali aeris statu, neque uires fortes habere apparuerit, talè seruari impossibile est. Quare neque lauabis ipsum, neque inuiges rarefacientibus medicamentis, neque uinum dabis neque frigidam. In quibus enim desperata est salus, uanum est auxilia multos seruantia impetitorum calumniæ exponere. Proinde ego sanè Medicos quosdam noui methodi ignaros, qui inuitati sunt ea quæ à nobis fieri solent, & usi sunt his auxiliis, in his qui penitus mortui fuerint, & neque quicquam profecisse, & oportunum ipsorum usum suspectum ac horrendum fecisse. At nos & temporum occasiones, & auxilia describimus, in his qui seruari possunt. Nam qui incurabiles sunt ægri, his neque occasio, neque auxilia commodant.

Tertianæ exquisitæ dinotio.

Cap. IXXIX.

Febri tertiana exquisita in corporibus natura biliosioribus omnino consistit, & in ætate uigoris, & maxime tempore æstiuo, & in locis calidis ac siccis temperamento, & in tali ambientis nos aeris statu. Sed & uitæ in laboribus, & curis, ac uigiliis, ardoribusque, & pauco alimento, eoque calido & sicco. Et immodicus calefacientium ac siccantium potionum ac medicamentorum usus, apta sunt ad febrem tertianam. Quum igitur gignatur tertiana, ex flaua bile

putrefacta, ac mota, & extra uasa lata, statim à principio rigorem insignem inducit, qui à quartanæ febris rigore in hoc differt, quod in tertianis pungi ac uulnerari corpus uideatur. Nam in quartanis inuasio uehementem perfrigerationem habet, & magis in profundum. Quotidianam uero neque rigor omnino præcedit, sed magis circumfrigesunt. Est etiam in tertianis febribus ordo pulsuum exquisitus & æqualitas. Excitatur autem in progressibus exacerbationum pulsus ipse ad uehementiam ac magnitudinem & densitatem. Sitim etiam inducit tertiana, maxime in uigore, & hominem exurit, ut se denudet & abiciat uestitum, & magnum ac densum spiritum ducat, & uelut flammam quandam efflet, & frigidam bibere expetat. Et paulo post calor æqualiter per totum corpus extenditur. Quod si etiam manum inieceris corpori, iuxta primum contractum calor multus & aeris occurrit qui uelut cum uapore quodam affertur. Vincitur autem paulo post à manu, & sanè iam etiam bibere tempus est ægro, atque ubi bibit, statim multitudinem calidi uaporis per cutem remittit, prænuntiam sudoris, & uomitus bilis apparet, & aliquando etiam uenter egerit. Urinæ uero his sunt biliosæ & subfuluæ ac subflauæ, & moderate crassæ, & paulo post aut nubesculam albam, aut quiddam in medio dependens horum efficiunt. At si fuluiores fuerint urinæ, & neque quid in medio pendens, neque nubecula, in primo circuitu apparuerit, ad septem circuitus extendetur morbus. Verum exquisita tertiana quæ in prima die ostendit in uinis subsidentiam albam ac leuem, & æqualem, tertium circuitum non transgreditur. Hæc febris in integram febris quietem desinit post exacerbationem, uniuersum exacerbationis tempus duodecim horarum ad summum faciens, & non plurium. Atque hanc exquisitam tertianam nominamus. Quæ uero diuturniorem habuerit exa-

S E R M O

cerbationem, eam appellamus extentam. Si uero quotidie exacerbauerit, cum rigore irruens uehementi, habuerit autem omnes prædictas notas in pulsibus & urinis, & reliquo corpore, hanc duplam tertianam nominamus. Et hoc contingit propter multitudinē & crasitudinem & bilis inæqualitatem.

Tertianæ exquisitæ curatio.

Cap. LXXX.

Galienus ad Glan. cap. 9. Tertianam igitur exquisitam uelut à flauo bile comota fientem, humectare ac frigefacere quatum eius fieri potest, conuenit. Et quæ quidem in supernum uentrem confluunt, euacuare per uomitus. Quæ uero infernum subeunt, similiter per infernam excretionē. Sed & urinis ac sudoribus uia aperienda est. & uenter quidem mollibus infusis euacuandus est. Urinæ autem propellendæ sunt, apio & anetho in potionibus maceratis. Et si concoctionis signa apparuerint, confidenter iam etiam absinthii comam aqua mulsa macerata excolatam dabis. Balnea uero ipsis conueniunt, ex aqua calida potabili temperata, & neque nitrum, neque aliud quiddam tale in balneis adhibere, sed aquam & oleum præcalescto corpori circumfundere, & in calidæ solii locare, ac hortari ut in ipso moretur quantum eius fieri potest. Eos uero qui balneum amant etiam si bis laueris, non peccaueris. A uino uero abstinendum est penitus priusquam concoquatur morbus. Vbi uero concoqui incipit, tenue & aquosum ac modicum, primunt dandum est, prope solutionē uero, uberius. Cibi qui humectant ac frigefaciunt, omnes commo-
dant tertianis exquisitis. Quantitas uero in ipsis tanta sit, quantum probe concoquere possunt. Et ex oleribus quidem conueniunt atriplex, blitum, malua, lactuca, & cucurbita. Ex reliquis autem ptisanæ succus, & sorbitiones ex alica, & pisces petrosi, & ex uolucris quæ mollem carnem habent. Ex aliis alas, & gallorum testes, & suillos pedes, ac cerebella, & pariorum

Q V I N T V S.

229

porcellorum extremas partes dare conuenit. Sorbendi, sunt etiam ouorum uitelli, & fructus gustandi non ægre concoctiles. Abstinendum uero ab omnibus dulcibus & acris, & salis, nidorosisque; ac uirosi edulsi ac potibus. Et à ueteribus ac natura calidis uinis.

Tertianæ spuria curatio. Cap. LXXXI.

In non exquisitis tertianis, neque lauare statim ab initio bonum est, sed quando iam apparuerint signa concoctionis: neque quotidie nutrire, sed satis est alternis. Quies autem & calfactio præcordiorum ipsis conducit & sorbitiones concoctu faciliores. Infusa itē inferni uentris non ualde mollia. Et si sanguinis detractione opus habuerint, neque hæc relinquatur, sed statim ab initio distinctione facta, uelut in Sermone de uenæ sectione dictum est, moderatus sanguis auferatur, quatum in præsens satis est. Totus uero diætæ status non frigefaciens & humectans sit in totum, uelut in tertianis exquisitis, sed etiam quid de incisorio ac calfactorio modo assumat. nimirum uelut crasiore bile subiecta, & non ualde calidiore. Maxime uero conuulerit ipsis ptisanæ succus, iniecto pipere & hysso aut origano. Sed & nardi spicam cum aqua, mulsa etiam bibendam dato. Et alia quoque quæ urinam cient, præterquam extreme calfacientia ac siccantia. Maxime quoque absinthii cremor assidue dandus est post septimam diem. Sed & acetum multum multis profuit potum. Et aliquod lene purgatorium, bona concoctione in urinis apparente. At uero uomitus ab accepto cibo, usque adeo commodus est his qui in hac febre perseverant: ut multos nouerim statim perfecte liberatos ex huius usu.

De hemeritæo, hoc est, semitertiana.

Cap.

LXXXII.

Febris semitertiana appellata, sit pituita putrefacta ad putrefactum amaræ bilis humorem ammixta, & est ex duabus febribus composita, quotidiana enim

S E R M O

cum circumfrigeactione irruente, tertiana uero cum rigore, febris ex ambabus mixta, horrorem inducit, & de rigore quidem minus, plus autem de frigeactione, id quod extremitatibus permixtis contingit. Itaque neque absonum nomen huic feбри imposuerunt qui hæmicitrum dixerunt. Duplex est autem modus generationis eius. Aut duabus exacerbationibus uno tempore coincidentibus: Aut statim ab initio utriusque inter se permixtis. Quum igitur tertiana prædominatur horridior febris fit, & iuxta accessionem etiã aliquid rigoris assumit. Statim uero talis etiam calidior est & æstuosior, & quendam bilis uomitum, aut egestionem, aut sudorem inducit. Vbi uero altera pituitosior febris præualet, prædominatur quidem frigiditas extremitatibus, uerum modici sunt horrores: & non sunt siticulosi, neque æstuosi. At ubi æquales magnitudine fuerint, & tertiana interpellata, & quotidiana continua, inuasio quidem exacerbationis cum horrore contingit. Et quum pituitosa febris dominatur, contractiones sunt ac horrores. Quum autem biliosa febris præualuerit, acruatim, incallescunt. Atque hæc quidem est semitertiana exquisita, ex tertiana intermittente & quotidiana continua composita, ambarum februm temperatura æquali existente. Caterum semitertiana non exquisita, aut biliosum humorem habet, aut pituitosum. Quum igitur ex utriusque relatis humoribus semitertiana febris conficitur, etiam curationem mixtam esse conuenit. Quare ex his quæ de tertiana relata sunt, & ex his quæ de quotidiana dicuntur, curationem componere oportet.

Quartanæ exquisitæ dinotio. Cap. LXXXIII.

Quartana exquisita omnem ætatem inuadit, præcipue tamen inclinatum. Hippocrates autem in libro de septenario, uigoris ætatem dixit. Idem asserere uidebitur, eundem hominem non bis quartanam febrem incidere. Verba eius sunt. Primum quidem quartana febre idem homo bis neque capitur, neque inquam

*Hippocrates
liber de septenario
capitulum.*

Q V I N T V S. 230

captus est, neque de cætero corripitur, si semel sanus fiat, & hoc propterea: iuxta propriam uniuscuiusque hominis naturam, & ætatem uigoris contingit. Necesse enim est uigentem hominis naturam in hoc tempore quartana febre corripi. Præterito autem uigore exolutam esse & a quartana, & ab inuasionem. At uero naturam corporum magis atrabiliaria hæc febrem perferunt, & ex temporibus Autumnus, & præsertim ubi ipse seipso fuerit frigidior ac siccior, & inæqualis. Edulia item ac potiones, & totus uitæ uictus siccus & frigidus tempore existens, quartanarum februm signum est. Et lienes autem. Hæc autem febris non statim a prima die omnino irruit cum rigore. Sed aliquando ex aliis in hanc fit transmutatio, ex his quæ erroneæ ac inordinatæ uocantur. Verum in progressu rigor accedit, & cum augete etiam rigor augetur. Sensus autem ægrotis contingit, non uelut pungatur & stimuletur cutis, uelut in tertianis contingit, sed & perfrigerantur vehementer, & uelut franguntur usque ad ossa. Proinde audire est ægros dicentes, quod ossum lassitudine tenentur, & carnem constringi imaginantur. Pulsus porro sunt parui, obscuri, ac tardi & rari in principiis accessionum, uelut in nulla alia affectione. Etenim iuxta inuasionem quartanarum arteria tibi ligata esse uidebitur, & introrsum retrahi, ac prohiberi a regressu. Quare etiam si iuuenis fuerit æger, tamen senilis extremæ ætatis motum arteria imitatur. Si enim ægrotantis naturalem pulsum noueris, aut in principio exacerbationis alterius morbi affueris, nihil aliud expectaueris quo minus pronuncies, irruente a principio febrem quartanam esse adeo immensa quædam mutatio pulsus ad raritatem ac tarditatem sit. Vrina uero his in principio quidem alba ac tenues & aquosa, nimirum propter materiam crassitudinem percolatam. Progrediente uero morbo, pro ratione colorationes sunt, & subsidentia habent crassam,

S E R M O

sequitur aut sudorum copia circa exacerbationis declinationem. Ex Rufo. Quartanæ igitur à splene initium sumetes, diurniores sunt. Fiunt autem manifestæ ex colore, & cruditatibus, & quod uenter non facile egerit, & ex splenis tumore, & quod ad sinistrâ magis se reclinent. Est autem periculum ne progressu temporis etiam in aquam inter cutem incidant. At uero propter hepar inflammatum quartanarij, coloris sunt albicantis, & toto corpore tumidi, & urinæ his sunt ualde rubræ, sandaracham referentes. Et ad contactum tumor dextri præcordij occurrit. Et hi et magis difficulter spirant quam splenici, & subtus sunt, & postremum in hydropem ineuitabilem delabuntur.

Quartanæ curatio. Cap. LXXXIII.

Sol. 1. ad glan. In principio igitur moderate ac leniter tractandi
imp. 21.
 qui ex quartana feбри laborant, ita ut neque medicamentum aliquod forte adhibeamus, neque euacuationem, nisi sanè sanguis ualde abundare uideatur. Tunc enim moderate sanguinem auferre oportet. Et si ducta uena sanguis fluens niger ac crassus fuerit, confidenter euacua: Talis autem in splenicis maxime reperitur. Vbi uero flauus ac tenuis apparuerit, statim conhibe. Secunda est autem uena, aut interna, aut media, in sinistro cubito, si splenicus fuerit homo: Aut in dextro, si circa hepar fuerit affectio. Diæta uero sit flatus expers, & bona. Venter autem molliatur quantum eius fieri potest, per consuetos cibos. Si uero hi nihil profecerint, infusus per clysterem utendum est, primū quidem mollibus, postea acribus. Prohibendæ sunt carnes porcinae, & omnes uiscosæ ac tardi transitus. Itē frigida ac humida edulia omnia. Vino utendum est pauco, albo, & tenui, ac moderate calido, uolucris autem montanis. Et piscibus mollis carnis, ac facilis concoctionis, & nihil uiscosum habentibus. Utendū est etiam salfamentis ac sinapi. Et per dies aliquot accipiendū est pharmacum ex tribus piperis generibus,

Q V I N T V S.

231

& diospoliticum appellatum. Et si piper solum tritum quotidie acceperint, recte utique fecerint. A frictionibus autem & deambulationibus & alijs consuetis, non penitus arceantur. A balneis uero abstineant, frictionibus contenti, quæ ualde profunt. Et si breuis fuerit ac non ualde uiolenta quartana: non malū fuerit in intermedijs diebus consueta exercitia coningere. Atque hæc quidem in principio ac augmento faciendæ sunt. In uigore uero morbi tenuiore uictu, utendum est, & iubendi sunt ægri diu quiescere, & uisceribus prospiciendum est, adhibitis fomentis ac cataplasmatibus mollire ac laxare potentibus, & flatus dissoluere. Talia uero sunt, farina ordeacea, & semen lini iris, cuminum, chamaepitys, & ruta, in aqua mulsa cocta. Oleum quoque a fomento cataplasmati miscendum est. Oportet autem primum olei foci per paucos dies irrigare, atque ita cataplasmatibus uti, in die uisceribus adhibitis, si æger ferat. Epithematis autem utendum est. Et aqua mulsa in potu exhibenda in qua cocta est ruta & anethum. Quod si concoctionis morbi signa euidenter apparuerint, confidendum est statim pharmacis humores nigros euacuantibus, & non semel, sed sæpius, si opus fuerit. Conuenit autē Epithimum quartanis potum, & Veratrum nigrum maxime prodest, eo quod citra molestiam euacuat ea quæ molestant. Et uinum uulce in uacuum colocyntidis calicem infusum. Omnibus tamen miscendum est apium, aut anisum, aut dauci semen, iucunditatis gratia. A sidue etiam betæ ac astræonum decoctum bibant. Conueniunt his quoque aloedaria Oribassij, quæ sic habent. Aloes drach. i. spicæ nardi, asari, mastiches, croci, xylobalsami, singulorum drach. vi. castiæ drach. xii. epithymi drach. xvi. ueratri nigri exempta medulla drach. viii. forma pilularum magnitudine

*Epithema piperis
 uisceribus
 concoctionis
 ut sermone 9.
 imp. 24.*

S E R M O

erui cum pulegii decocto, & exhibe pro uiribus. Pos-
sunt & cum melle cocto pilulæ formari. Ego uero
etiam ueratrum internum adieci. Utendum est & uo-
mitibus à cibo, & à raphanis, si nihil impedierit. Ple-
riq; enim ipsis assidue usi, partim perfecte à morbo li-
berati sunt, partim facile pertulerunt. Nam unà cum
hoc quod euacuant ea quæ stomachum infeliant, etiã
facilius concoquunt tales. ubi uero nihil iam prohibe-
bet, etiam album ueratrum dandum est, primum qui-
dem raphanis infixum uelut in Sermone de purgato-
riis dictum est, postea uero etiam ipsum per se. Qui ue-
ro uomere non possunt, his uehementius inferne pur-
gatis dandum est medicamentum ex uiperis, theriaca
appellatum, & reliqua quæ ad tales febres laudantur.
Inter quæ est & familiare illud nobis omnium proba-
tissimum, quod recipit succi cyrenaici, & piperis, &
myrrhe troglodyticæ, & foliorum rutæ uiridiũ, singulorũ
& quales partes. Singula seorsim leuissime teruntur, &
ruta cum melle trita excipiuntur, fiuntq; pilulæ, de quibus
aliquibus obolus unus, aliis duo exhibentur. Aliud Ascle-
piadæ, hoc etiam somnũ facit, quo etiam ipse utor pi-
peris longi, myrrhæ troglodyticæ, succi papaueris, ca-
storii, singulorum pares portiones efforma & utere,
obolum unum aut dimidium exhibens cum aceto
mulso, duabus horis ante accessionem. Aliud ad
quartanam, facit & ad arthriticos: hoc in quartanis da-
to prælotis duabus horis ante accessionem, drach-
mæ unius pondere cum aceto mulso. Arthriticis
uero cum aqua multa. Bituminis unæ una myrrhæ
troglodyticæ drachm. duæ foliis mentæ uiridibus le-
uissime tritis excipe, ac utere uelut prædictum est.
Cæterum qui in principis talium pharmacorum ali-
quod exhibuerunt, aut omnino ante uigorem, hi sæ-
pe simplicem quartanam duplicem fecerunt, aut om-
nino maiorem ac difficiliorem effecerant. Aut du-
plicem antea triplicem reddiderunt, aut omnino duas

Q V I N T V S.

232

difficiliores ac maiores effecerunt. Noui ego quen-
dam medicum qui ausus fuit à tribus quartanis cor-
repto dare theriacam ante morbi uigorem. Deinde
auditis omnibus accidentibus, quum febris continua
successisset, hominem peremit. Archigenis. Quar-
tana febre laborantibus, inquit Archigenes, trifolii bis-
tumen olentis seminis drachm. una in tribus aquæ
mullæ cyathis, exhibere soleo. Mirifice etiam ip-
sis prodest bitumen ipsum iudaicum tritum potum
cum uino diluto drachmæ pondere. Verum phar-
macum minime molestum, & sæpe successum sortis-
tum expertus sum ego hoc, maxime in quibus sple-
nes tuent, & hydrops initium capit. Hederæ cor-
ymbiferæ folia quinque cum myrrhæ troglodyticæ
magnitudine fabæ trita, in aquæ mullæ dulcioris he-
mina exhibentur. Sed & castorium potum rigores mi-
tigat, & morbosam carnem consumit, & concoctio-
nibus in uenis opitulatur, & segnicie admotum eximit.
Rufi. Absinthii cremor humores uentrem infestantes
deterget, & concoctioni auxiliatur. Unde neque sa-
liuam colligunt qui absinthium bibunt. Mitigat etiã
inflammationes hepatis ac splenis, & urinas impellit, &
menses muliebres. At si eger aduetus fuerit, & habitus
uëtris euacuatione gaudeat, & mordaces humores
secedant, lac recens mulctum asininum aut equinum,
quibusdam dedi, quos magis purgare uolui. Aliis
uero caprinum, propter familiaritatem & parabilita-
tem. Exhibui autem ab initio heminis tres, & pro-
gressus sum usque ad sex. Deinde intermisso uno
circuito, similiter à tribus heminis incepti, & addita
quotidie hemina, ad sex progressus sum, & postea de-
tracta quotidie hemina una rursus per duos circuitus
quieui. Et simul morbus dissoluebatur, & cor-
pus nutriebatur. Oportet autem animal boni suc-
ci esse, cuius lac exhibemus. Si uero alicui non
acefcit, neque nidorosum fit, neque per uentrem

S E R M O

erumpit, etiam in suspecta die, sorbitionis loco moderate dandum est, multo tempore ante accessionem, & buccellæ panis modicæ superingerendæ. At uero morbo in uigore constituto, apparente manifestissima concoctione, nullo uiscere læso, aduersis tempore sanitatis, etiam aquam frigidam exhibui duarum heminarum mensura, instante iam prope inuasionem, & reuera à multis rigorem prohibui, non parum sæpe etiam febribus exemptis. Melius est autem etiam forinsecus calefacere corpus cyprino aut sicyonio, ante exacerbationes quidem, ut ne rigeant, sedatis autem exacerbationibus, ut ne ab extra allabentibus perfrigerentur. Dioscorides porro dicit prodesse his qui quartana tenentur febre, hæc in potu accepta etiã ante accessionem. Plantaginis radices. iiii. siccæ tritæ in uino bibuntur. Verbenacæ rectæ quartus à terra geniculus tritus cum uino potatur. In tertiana uero tertius. Radicis item libanotidis drach. i. in uino exhibetur. Quod si oleo illeueris totum corpus, extremitates autem ex ungento aliquo ad rigores destinato inunxeris, & ægrum contactum quiescere siueris, non experientur rigorem.

Gal. 1. ad glauc. cap. 7.
 Quotidianæ febris dinotio. Cap. LXXXV.
 Quotidiana febris in pituitosioribus naturis consistit, & tempore hyemis, & in humidioribus ac frigidioribus constitutionibus. Et senes quoque magis infestat & pueros, propter edacitatem, & præsertim eos qui in humidis ac frigidis regionibus degunt, & uitã ociosam agunt cum repletionem, atque hoc magis ubi post cibos assidue balneis utantur. Adhuc multo magis ubi ipsi cibi natura sunt pituitosiores, & inordinatus est ipsorum usus. Hæc igitur febris neque cum rigore irruit statim in prima die, sed temporis progressu non rigor, sed circumfrigidatio ægre concalescens ipsi accedit. In pulsibus aut manifesta ordinis confusio, & in æqualitas adest, tempore irruptionis exacerbationis

tion es

Q V I N T V S.

233

tionis præsertim, & uelocitas ac uolentia motus ipsis non adest. Non autem exurit febris hæc ægrotos, neque densam respirationem facit, neque crebras efflationes, neque frigidam expetentiam excitat. Sed hæc febres minime siticulosæ sunt. Vomunt autem pituitosa, Et quæ per uentrem inferne ipsis euacuantur, frigidiora, pallidiora, crudiora, & aquosiora omnino sunt. Exudant autem nequaquam in primis diebus, neque ad perfectam febris quietem deueniunt. Albus est ipsorum color. Urinæ albæ & tenues in primis diebus minguntur: postea uero crassæ ac conturbatæ. Hic humor quotidie exacerbatur, desinit autem in quietem febris non integram, uniuersum tempus faciens horarum plerumque octo & decem. Quapropter etiã amphemerina febris græcis uocatur, de ambabus enim participat, die ac nocte.

Quotidianæ febris curatio. Cap. LXXXVI. *Gal. 1. ad glauc. cap. 12.*

In quotidianæ febris curatione aceto mulso utimur in primis diebus, & his quæ urinas probe impellere possunt. Et tota diætæ forma secundi uim habeat. Circa uigorem uero uentri prospicere oportet, & præsertim ori ipsius. Et postea uomere à cibis & raphanis & purgatoriis pituitam euacuantibus uti. Reliquam diætam ad communes scopos respectu facto competes, ut scilicet attenuante diætâ, & pharmacis incisoriis ac attenuantibus utaris.

De Epialis febribus. Cap. LXXXVII.

Prædicti generis, pituitosi inquam, est & febris quæ priuatim à leni afflictione Epiala appellatur, quum simul & febricitant & rigent, & utrumque percipiunt eodem tempore in omni corporis parte. Pituita enim acida, & uitrea appellata, citra febrem quidem, rigorem inducit. Si uero putredo aliqua moderata ipsis accedat, febrem epialam efficit. Si uero amplius putrescat, præcedit quidem rigor, sequitur autem febris, exuperata frigiditate à multitudine caloris, ut omni

A E T.

gg

S E R M O

no non appareat iuxta augmenta & uigores exacer-
bationum. Fortassis aut & pituita uitrea acidam qua-
litate[m] habet. Curatio porrò consimilis est his qui
quotidiana febre laborant, incisorio curationis modo
amplius aucto.

Communia auxilia februm per circuitum repeten-
tium. Dioscoridis. Cap. LXXXVIII.

In communi ad omnem circuitum ac rigores utili-
ter exhibentur ea quæ sudores mouere possunt, &
sunt hæc: Seminis smyrnii drach. i. datur potanda ex
uino duabus horis ante accessionem. Item aristolo-
chiæ drac. i. & iridis drach. ii. & calaminthes decocti
cū castorii drac. i. in quartanis & quotidianis. Chamæ-
dryos itè decocti assidue potati, quartana & quoti-
diana soluere solet. Caroi quoq[ue] semen, ferulæ semē,
uerbasci radix, aut succus cum uino. Aliud, quod ad
oem circuitu[m], & maxime ad quartanas datur, duabus
horis ante accessionem. Facit & ad calculos, ac dy-
sentericos, & stomachicos. Est etiã anxiosus ac despe-
ratis, & lippientibus commodum. Seminis hyoscyam-
mi albi, seminis apii, seminis anisi, styracis. singuloru[m]
drachm. iiii. croci drachm. x. opii drachm. iiii. castorii
drachm. ii. myrrhæ drachm. ii. cum aqua ad fabæ æ-
gyptiæ magnitudinē formato, & cum duobus aquæ
cyathis exhibeto. Aliud ad omnem circuitum. Aphro-
dæ. Seminis hyoscyami, myrrhæ troglodyticæ, opii.
styracis, singulorum drach. i. croci, zingiberis, aloes,
singulorum drac. x. & obolos. iiii. excipe melle, & exhi-
be nucis ponticæ magnitudine, cū aquæ cyathis. iiii.
præ illitis extremitatibus ac cruribus, & sine ut dormi-
ant. Ego uero etiam castorii drach. i. adieci, & mirifi-
ce uim suam declarauit. Vtere etiam confidenter anti-
doto pæonia, & ea quæ ex sulphure constat. Miram
enim efficaciam habent aduersus omnem circuitum
præsertim quartanas ac quotidianas febres. Cæteræ q[ue]
trita cū oleo illinuntur, p[ro]sunt omnibus qui p[er] circuitu[m]

Q V I N T V S.

114

exacerbantur, cum rigore, fouent enim corpus, & sudores mouent. Sunt autem hæc. Chamæmeli flos tritus, & in pastillos efformatus, ac in umbra siccatus, & usu expetente cum oleo tritus ac illitus. Semen uiticis cum oleo, semen libanotidis, flos salis, nitrum, spuma nitri, bacca lauri, pyretum, smyrnii semen, hyperici, calamintha, canchryon, castorium, conyza, costus, granum cnidium, cum nitro oleo & aceto, oleum amygdalinum, cyprinum, irinum, gleucinum, chamædryos, staphis agrestis. Asclepiadæ ungentu[m] ad accessiones cum rigore, Hoc sæpe tertianas depulsi inquit. Spumę nitri drach. ii. myrrhæ drach. ii. piperis grana. xx. ceræ drach. iiii. olei cyprini aut irini, aut gleucini, aut amygdalini sexuncem, liquefacta aridis ammiscantur.

Vsus est hora ante accessionem. Magis autem confricandi sunt pedes, unde horrores intus sumere uidentur. Aliud ad tertianas. Grani cnidii, spumę nitri, piperis, æquales portiones excipe irino, & ad strigmentitiam crassitudinem redige, & utere extremitates leniter confricans. Hoc medicamentum sudores ciet, & per duos aut tres circuitus sanitatem reducit. Aliud, ad quartanas, tertianas, ac reliquos circuitus. Myrrhæ drach. viii. casia drach. x. piperis drach. xii. staphidis agrestis drach. iiii. nitri drach. iiii. ceræ sexuncem. Cyprini aut alterius talis lib. i. Myrrham uino dilue, & staphidem & reliqua contunde ac cribra, & cum myrrha tere, ac cerato affuso excipe. Vsus autem tempore pharmacum cum pari cyprini portione illine.

De ignis sacri circa uiscera affectionib[us]. C. LXXXIX.

Fiunt aliquando ignis sacri affectiones circa aliqua uiscera, febrem ardentem ac habitualement inducentes. Et si quidem circa uentrem fuerit ignis sacer, erysipelas græcis appellatus, febrem ex his accensam lypiria nominant. Si uero circa hepar, uretem siue fumosam. Si circa pulmonem, algidam. Talis autem febris fri-

S E R M O

gefacientibus ac humectantibus opus habet edulis
 ac potibus, & his quæ extrinsecus imponuntur. Quæ
 igitur febris habitualis alium morbum ammixtum
 non habet balneo indiget, quem ad modum etiam
 alia omnes caliditates ac siccitates. Si uero affectio
 fuerit circa uiscera ignis sacri, à balneo quidem abstinere
 oportet in totum. frigida uero in uigore morbi
 utendum est cōtentiōsa, sic autem appellare solemus
 quum semel frigidissimam & multam damus. Ante
 uigorem autem frigida non est danda, nisi ab ægroto
 cogamur, cui mos sit frigidam bibere, & qui sitim nō
 ferat. At forinsecus imponenda sunt frigefacientia, &
 si nihil profecerint, tunc etiam frigida potus exhibea-
 tur, aut edulia potius frigefacientia. conueniunt autē
 maxime lactucæ humidæ ac dulces, pura frigida elo-
 ta. Atque sic quidem acceptæ optimæ sunt. Si uero
 opus fuerit aliquando ad præces agrorum, insuaui-
 tem ipsarum mitigare, acetum multæ aquæ frigida
 ammixtam, ad inunctum concedemus. Sit autem ace-
 tum exacte separatum ab omni uinosa qualitate. Fo-
 rinsecus autem etiam ipse lactucæ succus aptus est.
 Immo etiam semperuiui, & intybi, portulacæ, atripli-
 cis, solaniq; ac plātaginis, cum pane sicco trito, & mo-
 dico bono rosaceo, & his quæ similiter resiccant. Op-
 timum uero est id quo nos utimur, iuxta uuarum acer-
 barum tempus. Expressum enim ipsarum liquorem,
 † in mortarium conuicimus cum portulacis uiribus tan-
 dimus, & utriusq; liquorem in uas mittimus, osculūq;
 eius diligenter obtaramus, atque sic uas in aquam im-
 mittimus. Melius autem est etiam niue uas obruere.
 Vt autem tempore polentam tenuissimam ammi-
 sceo, & postea subigo ut liquidius euadat medicamē-
 tum, idq; duplici linteolo infarctum præcordiis impo-
 no, non immorari sino, sed ubi tepidū factum fuerit
 tollo, ac alterum impono. Atque hoc semper conse-
 quenter facio, donec æger sentiat profunditate quo-

Q V I N T V S .

235

dam modo perfrigeratam, & à siti liberetur. Ammi-
 sceamus autem aliquando etiam oleum omphacinum
 aut rosaceum, ubi circa præcordia fuerit ignis sacri,
 inflammationis naturam habens. Vidi mulierem su-
 pinam decumbentem in terra & uoce destitutam, ha-
 bentemq; pulsū formicantem, unā cum manuum
 ac pedum perfrigeratione. Putabam autem calidam
 esse affectionem. Nam simul cum relatis pessimis si-
 gnis, densiorem uidebam respirationem factam. Hoc
 autem signum est magni doloris, ac calidi morbi in
 præcordiis ac thoracis partibus existentis. Dixit autē
 quidam ex astantibus se audiuisse mulierem dicere,
 quod arderet eius stomachus, & frigida potus ma-
 gnā cupiditatem haberet. Quapropter etiam in pa-
 uimento iacet, inquit, uenans frigiditatem. Itaque cō-
 silis dedi ipsi per cochlearium aquam frigidam, iterū
 atque iterum immittens ipsam ori eius uiolenter. Vi-
 debam autē labia ipsius placide aquam intus attrahe-
 re. Et ratiocinatus ipsam expetere frigida potū, prop-
 ter insitam uentri feruidam affectionem, rursus ampli-
 us exhibui. Post hoc autem oculis quoque annuere
 incepit, indicans sic me facere debere. Accepta itaq;
 confectio ex papaueris capitibus constante, diaco-
 dion appellata, parum de ea cum uino enidio & aqua
 frigida, per cochlearium ori infudi. Et ex hoc nimirū
 paulo post sensim loqui cepit. Quare rursus amplius
 de hac potione dedi, uino emmeleo pro enidio acce-
 pto, cum modica aqua. Ori item uentris semperuiui
 & lactucam, cum pane trito & rosaceo imposui. Frigi-
 da autem hæc adhibui propter affectionis caliditatem,
 & tempus æstatis, donec frigiditatem abinde sentiret.

De colliquatione, Philagrii. Cap. XC.

Colliquatio nominatur quum excernitur quid per
 uentrem, non ex comestis aut concoctis, sed ex humo-
 ribus ex toto corpore in ipsum constituentibus, quod
 simile quidem est bili quæ assidue per uomitum reii-

S E R M O

citur, ac per uentrem secedit. Differt autem ab ipsa fe-
toris graueolentia, & quod egestio fuluor apparet, &
crassitudinem habet strigentitiam, aliquando etiam
oleosam, aut adiposam: Colliquatio autem appella-
tur hic morbus. quoniam recens compacta essentia
pinguedinis ac carnis ab ardentissima febre dissolui-
tur ac colliquescit. Et ubi iam diuturnum est malum,
etiam ipsarum solidarum partium essentia ex parte
eliquatur. Quapropter grauisima omnium est hæc
febris. satis autem clarum est quod extinctoris mede-
lis utimur, ita ut ualde frigidam aquam potandam ex-
hibeamus, & cataplasmata & epithemata frigefacien-
tia thoraci ac præcordiis imponamus. Et cibos hume-
dantes ac frigefacientes demus. Dictum est autem de
his in tractatione de febribus ardentibus. Dicitur item
consequenter in sequenti capite.

De febribus quæ in calidis ac siccis temperatu-
ris sunt, citra inflammationem ac putrefac-
tionem. Cap. XCI.

Quicumque, temperatura biliosi, & habitu graciles
& natura aridi, & stomachum subtili sensu præditum
habentes. & qui facile in bilem efferuescit: hi ubi fa-
mem aut uigilias pertulerunt, aut nimium delassati
sunt, & præsertim in profectioe ac æstiuo sole, aut
tristitia affecti sunt, aut grauibus curis pressi, prompte
ab horroribus ac febribus corripuntur. Nam habi-
tus in biliosis naturis, ob famem ac omnia relata, faci-
le in bilem efferuescit. Et primum quidem inæquali-
tatem percipiunt, postea etiam horrorem. Et si qui-
dem in motibus perseverarint, aut cibum non acce-
perint, statim febricitant. Mordaces enim humores ac
uapores per sensitua corpora delati, horrores ac ri-
gores generant. Et propterea horrente ac densata cu-
te, uelut quæ ex natura in his aridior est, cohibentur
fuliginosæ, ac fumosæ superfuitates, antea transpirare
solutæ, & sic febrem accendunt, nisi talis cibum acci-

Q V I N T V S .

236

piendo uelut dixi præuenterit. Ostendi autem tibi alios
quos qui sic febricitarunt, & maxime qui ex longo
morbo se recolligebant. Ex quibus uni in foro obs-
tiam factus horrore incipiente, introducto ipsi in offi-
cinam quandam, panem ex uino diluto exhibui. &
euestigio horrorem sedavi, & febrem prohibui. Alios
uero in suas domos abire festinantes, in principio hor-
roris, aut paulo post nutriui. Et in summa, quibus ad-
huc sunt principii exacerbationum accidentia in tali-
bus temperaturis, his omnibus panem ex uino dilu-
to cito exhibui, & horrorem statim sedavi, & febrem
prohibui. Quanto enim citius ipsos nutries, tanto ma-
gis febrè impedies. Si uero aliquando paulo tardius
ipsos nutriui, febris quidem facta non est. Calor autè
modicus ipsis accedet, ut si diutius moreris nutrire,
tali caliditate exalescet, ambiguum ut sit an febrem
appellare ipsam oporteat. Si uero duæ horæ post
horroris initium factæ fuerint, manente adhuc horro-
re etiam tunc nutrire oportet. Verum prædicere
quod febricitabunt hi febre non molesta, ad quam
exudationes consequentur. Et hoc facto, & lauare
oportet, & rursus nutrire. At postquam sedatus est
horror, inceptiq; febris cum contractione, non ampli-
us nutriendi sunt illo tempore. Declinante uero exa-
cerbatione statim alantur, & ne expedietur donec fe-
bris integre quiescat. Detur etiam potus aqua calida
in uigore amplior. In omnibus. n. squalētibus affectio-
nibus non cessant exacerbationes priusq; aut balneis,
aut alimentis humedantibus rigentur. Quosdam uero
etiam declinatione incipiente: Alios autem uigore
exacerbationis instante nutrio. Fames enim in
his temperaturis, maxime febricitantibus, non sim-
pliciter nocua est, sed si quid aliud perniciofa.
Aut enim ex fame in ardentem febrem incidunt, ex
quibus si non morte præuenti fuerint, in habitua-
les delabuntur, & ex his rursus in tabem. Aut statim

ab initio habitualis febris ipsis coincidit. Proinde à principio sic nutrire oportet eos qui talem temperaturam habent. Quam uero aut ex lassitudinibus, aut ira, aut curis pluribus, aut uigilia, aut tristitia, aut ex omnibus simul commissis, corpore uehementer resiccato, febris inuaserit, squalidam quidem habens cutem, ardentem autem caliditatem, timor profecto est talem hominem habituali febre corripendum esse, & præsertim in æstate, & sicca ac calida constitutione. Opus igitur habent tales humectantibus ac frigefacientibus eduliis ac potibus. Qui enim temperatura calidi ac sicci sunt, hi etiã necessario uires debiles habent. Non enim fieri potest, ut corpus calidum ac siccum, ubi febricitet uires ualidas habeat. Conuenit igitur quæ celerrime per ptisanæ succum, aut sorbitiones ex alica nutrire, & paululum panis insuper exhibere, atque sic perfrigida potum ægrum curare. Extinguitur enim statim ac sedatur febris perfecte, si non inflammatio aliqua ipsi adest, neque humorum putrefactio. Si tamen magnum detrimentum futurum coniectaris, exhibitionem eius inhiibe, & per ea quæ extrinsecus corpori adueniunt ac adhibentur, curationem molire. Forinsecus autem adueniunt, aer nos ambiens, & quæcunque humectare ac frigefacere solent medicamenta. Et ad hæc aquarum dulcium balnea. Si itaque ambiens nos aer temperatus fuerit, attendendum est eo uelut habet, nihil amplius moliendo. Si uero aut multum calidus est aut frigidus calido quidem uice uersa ex cogitanda sunt subterranæ domus, frigidaq; , ac quæ uentis perflantur ad septentrionem conuersæ. Auras quoque ipsis quasdam proprias ex cogitabimus. Aliquando ex Euripis in quos plures aquæ salientes se præcipitant. Aliquando aqua frigida ex uasis in uasa transfluente. Hæc uero statim etiam somnum conciliant. Respergenda est etiam domus assidue frigida aqua pura. Et rosæ multæ, aut uitium pampini,

subterranæ domus.

aut myrtus per terram sternantur: Aut aliæ quædam plantæ frigefacientes. Arcenda est ab ingressu hominum copia. Nam & hoc domum calfacit. Si uero frigidissimus est aer, uelut in hyeme maxime, per tegumenta corpus foueatur. Frigus enim densat ac constringit cutem, & humorum qui intus adurantur defluxiones transpirare prohibet. Maiorem enim ex frigida inspiratione utilitatem fore noscendum est, quæ ea est quæ ex cutis perfrigeratione contingit. Similiter autem & in his quæ forinsecus imponuntur, eligenda sunt frigefacientia citra sortem adstrictionem, densationemq; ipsius cutis. Et non solum quæ frigefaciunt sed etiam quæ compage corporis fuerint partium tenuium, quantum eius reperire est in frigefacientibus aut citra ammixtionem alterius uehementis qualitatis. Est autem simplicissimum medicamentum ex humectantibus ac perfrigerantibus, quo & ad ignem facrum utor, & ad pudendorum inflammationes in principio. Ceram albisimam in duplici uase liquato, & in aquam frigidam diffundito, ac manibus emollito diu eam eluens. Deinde similiter ipsam liquatam, in aliam aquam diffundito, & rursus tertio idem facito. Ad hanc autem ceram sic lotam, rosaceum ex optimo oleo omphacino præparatum adiccito ut sit quiddam ceræ uic. i. rosacei uero triens. Hæc similiter in duplici uase liquato, & ab igne ablata, moueto, donec aliquantulum frigescant. Postea in mortarium distans de, & pistillo fortiter tere, aqua potabili ac frigidissima paulatim instillata quantum satis est. & tandem filtrili puram aquam habente excipe, & aquam quotidiè permutata. Hoc pharmacum tenui linteo inductum impone, non super totum pectus, uelut quidam faciunt, neque super tota præcordia. sed illo maxime loco in quo multæ caliditatis sensus percipitur. Permutetur autem pharmacum semper priusquam manifeste calefiat. Aliud epithema optimum. Runicis

S E R M O

acuti succus polenta tenui ammixta, duplicato linteo detrito excipiatur, & frigidus imponatur. Facit & polentæ succus, & semper uini, cum uinæ acerbæ succo & polenta. Item tribuli uiridis succus, & polygoni, ac seridis, & lactuæ cum polenta. Sed & ipsa horum folia trita inponito. Bonum pharmacum etiam hoc est: Palmularum pinguium carnem exemptis membranis, cum posca meratiore ad flacciditatem usque coctam, & cum tenuissima polenta tritam impone. Si uero aridius hoc uidebitur, ex prædicto cerato parum, aut rosacei optimi minimum quiddam ammiscere. Bonum etiam pharmacum est rosarum succus cum tenui polenta. Et ipsa rosæ trita imposita. Et hæc quidem assumimus multum frigefacere uolentes. Si uero moderate hoc facere uoluerimus, nõ modica est copia emplastrorum leniter perfrigerare potentium. Ego enim noui, imposito aliquando frigido medicamento præcordiis, hominem euestigio diffusculter spirasse: alium autem statim tusuisse. Et paulo post amborum accidens quiesuisse, frigido pharmaco sublato. Balnea porro dulcium ac calidarum aquarum, aut potius temperatarum, utilissima sunt omnibus siccam ac calidam temperaturam habentibus. Lauandi autem sunt quem ad modum hectici, in secunda balnei domo, corpore ex aqua & oleo calido perfuso, & ipsis statim in temperatæ aquæ solium locatis. Deinde etiam in frigida solium. In frigida tamen morã diutius trahere non oportet, si uero inflammatio alius cuius uisceris accedat, balneum reculare oportet. Illud tamen nosse expedit, quod si quando inflammatio principalis partis in talibus febribus ac corporibus coinciderit, omnino morientur. Et præsertim si pulmonis, aut membranæ costas succingentis, aut uentris, aut hepatis inflammatio fuerit. Nam quantum ad inflammationes harum partium attinet, minime nutrire oportet. Quantum uero ad uirium debilitatem,

Q V I N T V S, 238

sæpe nutrire oportet. Quare necessarium est ut aut dum non nutrimus, uires exoluamus: aut dum nutrimus, inflammationes augeamus.

De febribus Hecticis ac tabidis. Cap. XCII.

Hectica, hoc est, habitualis nominatur febris, quæ ad tantã immodestiã uenerit caliditas præter naturã, ut in habitu sit ipse solidæ essentiæ similis corporis cordis. Et propterea ægre solubilem habet structurã. Primum igitur calor præternaturalis eliquat, & resiccat, ac consumit essentiã in partibus uelut ex humore coeretã qualis est pinguedo, & caro: Deinde uero propriam humiditatem consumit, ex qua corpora nutriuntur. Quæ sanæ circumsusa est ac instar roris dispersa, circa omnes animalis partes. Hinc autem transit ad carnosum genus, quod fibris & membranosis partibus solidorum corporum insitum est, quæ sanè discindentes eorum tollit, fibras uero abiciunt. Exactum autem eius complementum in hoc est, si ipsa solida similium partium essentia siccor facta est, quando & tabida febris uocatur. Duplex est autem genus hecticarum febrium. Quædam enim ex ipsis post febres ardentes plerumque fiunt, aut usque adeo in longum extentas, ut temporis progressu humorẽ corporis cordis consumperint. Aut manente adhuc humiditate fietes, & cordis corpus occupantes, hinc inceduntur: quæ ad modum lucernarum flamma ex funiculo, superstitite adhuc in lucernis oleo. Et hæc quidem una est ipsarum generatio: Altera uero quæ ab initio statim irruerint, primam generationem diariis similem faciētes, obtrititiam, & iram, & lassitudinem ampliorem simul cum ardore factã. Has igitur non difficile est curare. Eas uero quæ in tabem procedunt, sanare impossibile est. Natura enim ipsarum calida est & sicca, simile quiddam patiente corde, quale quid patitur funiculus in lucernis: ubi plurimum fuerit exustus. Qui enim exustus est comminuitur, ut neque si largum oleum affuderis, luculentam flammam excitare possis,

S E R M O

Proinde parua hæc & infirma flamma circumcirca
tremet, semper amplius minor euadens, donec fuerit
extincta. Facilis autem cognitu est hæc febris. Prius
quam enim contigeris pulsus ac caliditatem, oculos
immodice cauos uidebis, uelut in foueis quibusdam
fitos, & gramas in ipsis reperies siccas, & squallidam
quandam affectionem, qualis his fieri solet qui per to-
tum diem in sole æstiuo multum puluerem percurs-
runt. Perit autem & ipsorum coloris uitalis flos. Et
cutis circa frontem sicca est ac circumtensa. Et plerun-
que palpebris nictant, uelut somno grauati. Est autem
hæc affectio non somnus, sed impotentia uigilandi. Et
tempora sunt collapsa, ut loci caui appareant. Et quid
aliud quam ossa & cutis sunt in totum: ut etiam si des-
nudatum consideraueris uentrem, neque aliquod in-
testinum, neque uiscus aliquod saluum esse putes, &
præcordia uehementer retracta esse ad thoracem, &
cutem totam siccam ac obaridam, & si distenderis dis-
gitis apprehensam, uelut corium quoddam produci-
tur. Febris itaque exacte tabida incurabilis est uelut
dixi. Tabescit enim in ipsis totum corpus, instar arbo-
ris extreme arefactæ, aut ob flammæ uiciniam, aut ob
uehementem ac immodicam siccitatem. Atque hæc
est quam senectam ex morbo uocant. Tale enim cor-
pus fit in his qui secundum naturam ad extremam se-
nectam perueniunt citra febrem, paulatim extincto in
ipsis insito calore. Verum eorum qui secundum natu-
ram consenuerunt, mors sine molestia contingit, ob
frigiditatem ac siccitatem imminens. Tabida uero fe-
bris non solum sicca, sed calida affectio est. Hæc igitur
uelut dixi incurabilis est. Illud porrò omnibus fe-
bribus hecticis commune est, ut debilis sint & æqual-
es semper, à prima die usque ad extremam respiratio-
nem. Maximum autem & minime ambiguum naturæ
ipsius signum habebis, si cibum homini præberis.
Alimento enim accepto accenditur calor, & pulsus

de lib.

Q V I N T V S.

239

augetur ad magnitudinem ac uelocitatem. Et quod
in ipsis contingit simile est ei quod accidit in calce ac
lapidibus calefactis. Si enim frigidissimam aquam ip-
sis affuderis, multo calidiores apparent, uaporosa in
ipsis caliditate, ab humida essentia irrigata. Donec
igitur aliquid humidæ essentiæ seruetur hectica solū
febris est: Quum uero in periculum uenerit, ut non
amplius superfit aliquid humiditatis, exacta iam tabes,
Marasmus græcis dictus, consistit. Nos autem earum
solum curationem aggredimur, quæ sanari possunt.

Hecticarum febrium curatio. Cap. XCIII.

Hecticas febres omni modo statim refrigeramus,
priusquam progressæ in tabem desinant. Caput autem
curationis ipsarum in humectantibus, ac frigefaciens
tibus consistit, tum his quæ foris adhibentur, tum quæ
intra corpus accipiuntur. In quibus est & aer qui inspi-
ratur. Omnes igitur hecticos, etiam si iam principium
tabescendi acceperit, absque hoc ut alia febris ipsis sit
implicata, aut propter humorum putrefactionem, aut
cum principalis partis inflammatione, confidenter la-
uato, citra omnem tamen laborem, ut ne uires exole-
uantur. Deferatur itaque æger in lecto ad balneum.
Præparata autem ipsi sindone calida, in ipsa ad primam
balnei domum gestetur. Sint autem quatuor qui sindo-
nem teneant, in singulis angulis unus. Deinde in
prima domo nudatus, ad secundam portetur. In qua
toto corpore ex oleo tepido dulcissimo perfusus, ad
tertiam domum feratur, & in solium locetur. Sit autem
aer balnei temperatus, & humidus præparetur. Parie-
tibus aqua calida respersis. In ipsa uero solii aqua tep-
perata abunde quiescat. moderate in sindone uectus,
nulla corporis perfusione fiente, neque item capitis
perfusione. Hinc autem extractus à quatuor adole-
scentibus sindonem gestantibus, in frigidam aquam
confertim mergatur, ne minimum quidem moræ in
ipsa trahens. Statim autem alius præparatam habens sindo-

S E R M O

donem aliam, ipsi iniiciat, & alius aliam simili modo demissus autem in lectum, mollibus linteis lenissime detergatur. Postea uero unctus & uestibus contestus ad domum in lecto referatur. Sit autem & domus balneo uicina. Eos quidem igitur qui iam tabescunt, lauare oportet uelut dictum est. Qui uero in hecticis febribus sunt, nondum tabescentes, hi etiam citra sindonem lauari possunt. Deferendi tamen & hi sunt ad domum siue in lecto, siue uehiculo quopiam, aut lectica deinde oleum ipsis infundendum, uelut dictum est. Et postea ad calidam aquam ducantur, aut in illa immerentur. Deinde ad frigidam prodeant, ut nullam omnino moram in ipsa trahant. Atque ita detergi ac inuncti ad domum reducantur. De balneis igitur satis dictum est. Consequens est ut de alimentorum uiribus addamus. Quod quidem igitur frigidos, & humidos conuenit esse cibos hecticis febribus profuturos, omnibus manifestum est. Tales autem sunt, pitisanæ succus frigidus acceptus, & alica uelut pitisana preparata, conuenit etiam panis aqua frigida made factus. Verum nullius horum frigiditas sincera sit, ueluti potus. Nam quæ bibuntur, & cito calefcunt, & meatus penetrant. Quæ uero eduntur aut sorbentur, diutius in uentre perseverant, perfrigerant ipsum si immodice fuerint frigida. At ubi iam diuturna est febris lac asininum dandum est, diligenti animaduersione habita, ne in uentre in caseum coaguletur. Hoc uero aliquando etiam ipse æger nos docebit, ut qui suæ naturæ habet experimentum. Quandoque autem nos ipsos deprehendere oportebit paulatim ad eius usum progrediendo. Fugienda est autem quantum eius fieri potest, mellis mixtura in omnibus hecticis febribus. Dandum uero est primum lac asinæ in cubiculum adductæ, quo calidum adhuc lac potetur, si quidem igitur probe fuerit concoctum, & non corruptum, copia eius augeri potest, ut in exhibitione cyathus dimidius addatur.

Q V I N T V S.

240

Reliqua uero dicta facienda est, uelut in siccis uentris intemperaturis, uelut in proprio loco dicetur. Quæto autem hecticarum febrium caliditas maior illis est, tanto frigidioribus auxiliis opus habet, & diligentia ampliore, ut ne damnum aliquod consequatur, ex fortiorum auxiliorum usu.

De popularibus, passim uagantibus, ac pestilentibus morbis.

Cap. XCIII.

Populares & communes morbos uocant eos qui simul multis hominibus coincidunt, quos uelut generatio, ita & causa communis est. Communia itaque edulia praua, morbos communes pariunt. Item uitiosæ aquæ potus, & arinæ immodicæ, & labores consueti relictæ. Fames, & repletio, præsertim ubi post magnam indigentiam, abundantia succedit. Sed & regionis natura sæpe communes morbos inuexit, aere quæ inspiramus à putredinosa uaporatione inquinato. Causa uero talis putredinosæ euaporationis, aut mortuorum multitudo est, uelut in bellis contingere solet. Aut paludes quædam, aut stagna, aut barathrum aliquod profundum in propinquo, uenenosam ac prauam exhalationem remittunt. Hæc igitur assidue contingere solent. Sed & ambiens nos aer, temperamta assidue peruertit, dum aut immodice calidior, aut fierior, aut frigidior, aut humidior euadit. Nam reliquis causis non omnes simul obnoxii sumus, neque per totum diem occurramus. Aer autem nos ambiens foris secus omnibus circumfusus est, & per inspirationem trahitur. Necesse igitur est ut ad mutationes eius, iuxta temperamentum ipsius coofficiantur etiam animalium corpora. Aliquando uero ambiens nos aer humidior ac calidior factus, pestilentem constitutionem inducit. Et quia sunt in corpore humores ex uitioso uictu ad putrefactionem idonei, principium fit pestilentis febris. Quare si quis moderatis laboribus, & uictu modesto ac castigato utatur, in totum illæsus

S E R M O

Ser. 1. de Diff. feb. cap. 4.
 manet per omnes eiusmodi affectiones. Et nos sane hoc prænoscens, statim incipiente tali constitutione, quæcunque corpora humida uidemus, omni modo siccare conamur. In his autem quæ natura sicciora sunt, pristinam naturam conseruamus. Quæ uero superfluitatibus redundant, purgationibus sanamus. Obstruções autem meatuum aperimus ac extergemus. Et in summa sanitatem corporibus custodiimus, contraria adhibentes. Et quandoque refrigerationibus usi sumus, si ita opus esset: quandoque uero calfactoriis. Sed & rogo ingenti extracto & intenso, aerẽ ad caliditatem ac siccitatem transmutare quis potest, humidum & frigidum factum, quem ad modum Hippocratem Athenis fecisse dicunt. Itemque Acronem Agrigentini.

De peste. Rufi. Cap. XCV.

Omnia horrendissima in peste fieri possunt, & nihil occultatur, uelut in singulis morbis. Plurima enim & uaria fiunt, deliria uaria, bilis uomitus, præcordiorum distentiones, dolores, sudores multi, extremorum frigiditas, profluuia biliosa, tenuia, statiosa, uirgaliis, aquosæ ac tenues. Aliis biliosæ. Aliis nigra, malas subsidentias habentes, & pessima ea quæ in medio uasis dependent. Sanguinis narium destillationes æstus in thorace, linguæ torrefactæ, uigiliæ, conuulsiones uiolentæ. Sed & ulcera praua & carbunculosa & perniciosa, in peste fieri possunt, & in reliquo corpore, & in facie, ac tonsillis. Si uero solerti ingenio quis præditus sit, futuram pestem prænosceret, attendens anni temporibus, quæ & mala sunt, & in bruta animalia impetum faciunt. Si enim ambiens nos aer, pestis causa fuerit, uoluerium generis prior interitus erit. Si uero ex prauis de terra exalationibus hoc contigerit, quadrupedum animantium prior corruptio fiet. Quum autem hæc tecum expenderit, amplius etiam illud cogita. Quale est præsens anni tempus, qualis totus annus, hinc enim comperies quomodo uictus

Q V I N T V S.

241

uictus rationem optime constituas. Verbi causa: Debebat esse, si recte res fieret, tempus siccum, nunc uero humidum factum est. At si quidem humidum factum est, necesse est etiam uictum resiccantem conficiere, quo excedens humiditas consumatur. Respicienda sunt etiam studia hominum, an non ad sanitatem conducant, & ea prohibere. Ventris quoque cura habenda est. Si uero superior uenter pituitam habuerit, uomitu euacuetur. Quibus autem sanguis abundat, his uena secetur. Bona est & per urinas purgatio, & quæcunque alia. Si uero æstuosus fuerit æger, & flamma usque ad pectus ascenderit, non fuerit alienum frigefacientia pectori adhibere, & frigide potum dare, non paulatim exhibendo, uincitur enim ab ampliori in uentre caliditate, & plus nocet, ac amplius exurit, sed & multa & aceruatim frigida danda est, ut copia eius flamma extinguatur. Si uero ardor occupauerit interiores partes, extremitates autem & superficies frigida fuerint, & præcordia distendantur, & uenter colliquamenta partim sursum, partim deorsum mittit, uigiliæque affuerint ac delirium, & linguæ asperitates, his calfactoria fomenta adhibere oportet, ut calor ad superficiem corporis trahatur, & quibuscunque id fieri potest modis conandum est, ut calor ex profundo ad externa educatur.

De his qui ob crudorum humorum multitudine animo linquantur. Cap. XCVI.

Quidam febriticare incipiunt, ex magna crudorum humorum copia collecta, una cum hoc quod os uentris male affectum est, aut ex cruditatibus, aut aliis. His insata sunt præcordia, & totum corpus maiore naturali molem habet. Et color aliis quidem albidior & aquosior sit naturali. Aliis autem nigrior ac liuidior euadit, quos plumbi colores aliqui appellat. Pulsus uero omnium minores sunt quam pro caliditatis ratione, obscurioresque ac omnino inæquales. Siquide

AET.

h h

S E R M O

igitur hi humores copia sua uires grauarent, & crassitudine ac multitudine meatus animalis obturarint, multis de causis perniciofa est affectio, & animi deliquium inducens, tum quod animal non nutritur, tum quod suffocatur. Et quod temperamenti symmetria alteratur ac corrumpitur. Etenim crudi humores nutrire non possunt priusquam concoquantur. Multi uero grauant aut obturant transpirationes, & calorem extinguunt. Si uero neque obturarint, neque grauauerint, hi animi deliquia quas syncopas uocant, non inducunt, sed omnino animo exoluuntur tales, si non frequentius alatur. Danda est autem eis copia, non pro una uice, neque cibi crassi aut uiribus frigidi, sed ex genere attenuantium & calefacientium. Sic etiam medicamenta ipsis danda sunt, quae homo febricitans accipere potest, attenuantia ac calefacientia. His commodum est uinum aquosum album ac tenue, nisi ualde febricitarint, quod tamen non adeo contingit in relata affectione. Debiles enim sunt his febres, & adhuc magis si fuerint senes. Vinum autem dandum est ipsis ad singulos cibos, & potius ad uesperam & noctem, non mane & usque ad meridiem. Iuuenibus uero non statim ab initio uinum detur. Nulli porro talium sanguinis ablatio citra maximum detrimentum fieri solet, etiam si euacuatione indigent. Immo neque uenae sectionem, neque purgationem ferunt, qui sane etiam citra haec de repente animo concidunt. Quomodo igitur hos sanare oportet, qui egent quidem euacuatione, euacuatione uero non ferunt nullum equidem inueni in his euacuationis modum praeter constrictiorem. Incipere uero statim ab initio morbi conuenit. primum a cruribus superne deorsum per lintea moderate aspera. Deinde etiam totae manus confricentur, superne deorsum. Postquam autem artus satis calidi apparent, & timor fuerit lassitudinis sensum ipsis accessurum ob multitudinem frictionis, oleo laxante utendum est,

Q V I N T V S.

242

quale est quod dulcissimum est. Abstinentium autem ab omphacino, & omnibus adstringentibus. huiusmodi autem tempore etiam discussorio utendum est, quale est oleum sicyonium, & chamamelinum, aut aliud simile, uelut anethinum. Postea uero oleum detergeatur, & progressus ad totam spinam fiat, & haec similiter fricetur, primum per lintea, deinde oleo. Postea rursus ad crura progressus fiat, & rursus, ad manus, deinde rursus ad spinam, ita ut per totam diem hoc agamus in domo lucem habente puram, & minime humecta. Sit autem & caliditate moderata domus. Commodissima est his aqua mulsa, in qua coctum est hyssopum. Verum neque cibi, neque sorbitio, neque aqua ipsis danda est, neque permittendum ut large bibant, sed aqua mulsa sola utantur per primos tres dies, ita ut per successionem fricentur, & illud solum tempus remittant, in quo somnus ipsos occuparit. Ad hunc autem conducit maxime amplior frictio. Sed neque amplior somnus talibus commodus est, neque enim humores discuti permittit, & uiscera grauatur. Vtriusque igitur moderatis natura opus habet, somno & uigiliis. Si quidem igitur pulsus ipsis ualde paruus & fortiter inaequalis est, extremum periculum imminet, & facere oportet quae dicta sunt, nihil aliud curiosius conando. Si uero firmitatem & magnitudinem moderatam habuerit, & non fractus neque mollis fuerit ac aequalis, uentrem considera, & clysterem adhibe confidenter, si non probe egestionem faciat. Contingit enim ex aquae mulsae potu, ut probe euacuetur omnis superfluitas, quae in primis uenis congregari solet, iuxta suas hepatis partes & mesenterium. Si uero superfluitatum impetus amplius quam oportet in uentrem fiat, primum amplius ipsam decoquito. Talis enim minus aluum subit. Si uero etiam postea superfluitas humorum amplius feratur, neque sic sistere

S E R M O

oportet, sed pro aqua mulsa ptisanæ succum dare. Si uero ferri adhuc perseueret, sorbitionem ex alica dato, pulsus nimirum in hoc sequens. Aliquando enim derepente mutantur ad debilitatem, aut inæqualitatem, aut paruitatem, quo tempore conuenit exhibere panem ex uino diluto, neq; uentre uidelicet, neq; hepate inflammato. Nam si inflammata fuerint hæ partes, corpore crudis humoribus repleto, desperatus est æger pulsibus ita mutatis. In talibus igitur ægrotis si mortem prædixeris, & nullum strenuum auxilium adhibueris, te ipsum inculpatum seruabis. In quibus autem spes est salutis: Est autem in omnibus citra inflammationem ita ægrotantibus: quum à principio suscepimus ipsos, turpissimum mihi uideatur ut animo concidat æger. Si uero perceperis aliquando crassos esse humores, semper acetum multum dabis pro aqua mulsa. Et si quidem æstas fuerit, & æger frigida potor, huic frigidum acetum multum dabis. hyeme uero omnibus calidum. Aduersissima sunt his balnea, & aer nos ambiens multum calidus aut frigidus factus. Quare neq; lauare conuenit, & reclinare tempore æstatis in domo frigida, hyeme uero calida. Læduntur enim ualde ex utroq; excessu. Nam in balneis, & æstate, & omni caliditatis incremento, crudi humores diffunduntur, & per totum corpus distillant, ut periculum sit etiam ad pulmonem & cor peruenturos esse, & quandoq; etiam ad cerebrum recururos esse. Melius igitur est circa hepar & uenas ipsos permanere. At uero in domibus immodice frigidis, & hyeme, & omnino in frigido ambiente, humores crudi incocti permanet, & obturationes hepatis augent & exacerbant, si parue fuerint: Si uero non fuerint, generant: propter crassiciem detenti ac impaecti. A cataplasmatibus autem & perfusionibus abstinere oportet, donec multitudo partim euacuetur, partim concoquatur. Qui enim hæc in talibus affectionibus

Q V I N T V S .

243

bus adhibent, ipsi inflammationes per ea quæ facile efficiunt, non animaduertentes præcordia lædi. Hæc igitur facienda sunt à prima die, ubi ipse inceperis curationem. Si uero aut iam animo concidunt uocatus fueris, præcordiis non inflammatis, dabis ipsis panem non multum uino uuulo madefactum. Et si quidem fuerit æstas, aut regio natura calida, aut constitutio, calida, cum aqua frigida: Sin contra, cum calida uinum dabis. Postquam autem sedatum fuerit eiusmodi animi concisi accidens, experiendum est ut calidæ potum exhibeas. Nam ad totam curationem melior est calidæ, crudorum humorum concoctionem adiuuans. Statim uero & in his ad frictionem deuenies, eo quod dictum est modo.

De his qui animo concidunt ob flauam bilem os uentris lædentem. Cap. XCVII.

In quibus ob flauam bilem os uentris lædentem animi deliquium contingit, his exhibendus est frigidus potus, sit tamen hic uinum calidum natura, sicut uinum, tenue, & uetus.

De his qui ob tenues humores animo concidunt. Cap. XCVIII.

Qui ob tenues ualde humores animo concidunt, ut citissime tum per sudores tum per obscuram transpirationem exoluantur, contrario modo curentur his qui ob crudos humores animo linquantur. Nos enim paulatim euacuamus, eo quod uires acuatæ euacuationem non ferant. Qui uero ob tenues humores animo concidunt, paulatim assidue nutrimus. Si uero à principio hos exceperimus, uiribus adhuc robustis, non paulatim alimus: Possunt enim hi amplius alimentum semel exhibitum superare. Quem ad modum autem diximus priores perniciose affectos esse, ubi uiscus quoddam inflammatum fuerit. Eodem modo etiam hos incurabiliter habere putandum est, si aliquid quod uiscus fuerit inflammatum, uiribus iam languens

S E R M O

ribus. Neque enim possibile est ipsos assidue nutrire sed in declinationibus solum. Neque si non nutriuerimus possibile est ipsos seruare. In talibus affectionibus lethalis constitutio celerrime fit in facie: Nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, & quæ deinceps recensentur. Et siue amplius excreuerint, siue uigilaerint, aut tristitia affecti fuerint, si non citius alantur, statim talem faciem habent. Si igitur propter uigilias, aut tristitiam, aut ampliorem excretionem, tale factum fuerit, parum mali esse puta. Si uero citra hæc, perniciosum. Atque hoc magis si statim à morbi initio sic habuerint. Non enim durabunt ad ipsius concoctionem. Nutrire igitur ipsos tunc necessarium est, & cutem ipsorum densare, & aerem domus frigidum præparare, uelut dictum est de his qui ex sicca intemperie febricitant. Vngendi quoque sunt adstringentibus unguentis, & cibi exhibendi non ualde prompte desuuetes. Et neque aqua mullsa, neque pitisanæ succus, eis exhibendus est, sed panes, & sorbitiones ex alica, & fructus austeri, ac ægre corruptiles, tum per se ipsi, tum cum pane & alica ex aqua cocta. Dentur etiam ipsi ouorum sorbilitium uitelli soli, & gallorum testes, & cerebella suilla probe allata, aut bene cocta. Nam crudiora extremè lædunt. Et in summa, omnia facienda quo crassior materia fiat, & cutis densetur, & transpirationes impediuntur. Prodest his uinum aquosum ab initio post cibos acceptum.

De aliis animi deliqui causis. Cap. XCIX.

Sunt & aliæ quatuor causæ, ob quas homines animo cõcidit. Dolor uehemens, uigiliæ, euacuatio immodica, & in delirantibus ipse motus. His quintâ si libet, adde, principiorum intemperie. Celerrima igitur perniciës instat corde affecto, consequenter autem cerebro.

De dolore animi deliquium inducente. Cap. C.

Dolor est repentina temperamenti mutatio, & futura continuitatis solutio. Non enim quæ paulatim

Q V I N T V S

244

fit alteratio, animal dolore afficere potest. Apparet enim corpora nou solum dum acruatim ad non naturalem habitum ducuntur, molestam habere mutationem, sed etiam dum ad naturalem habitum reducuntur, nisi paulatim id contingat, dolore affici. Proinde eos qui in uehementissimo frigore iter fecerunt, acruatim calefactos dolore affici scimus circa unguum radices adeo ut ferre non possint. Quærimus igitur quomodo ægrotantes dolent, nullo forinsecus accedente ipsis dolorem inducente. Necessarium est in corpore talem quãdam causam quærere, quæ calidificans uehementer, aut perfrigerans, aut essentiam aliquius sensitiui corporis diuidens, angorem nobis inducat. Et primum sanè considerabimus cuius naturæ esse oportet id quod corporum diuisionem facere poterit. Necessarium igitur est aut rupturam, aut contusionem, aut erosionem esse affectionem, in qua continuitas diuiditur. At ruptura sit extensione, contusio ex grauitate, erosio ex mordaci qualitate. Quum igitur foris nihil fuerit quod dolorem inducat, aut tendens, aut grauans, aut mordens, sed ex seipso aliquid horum patitur corpus, omnibus nimirum manifestum est, quod ab aliquo intrinsecus fit. At tensio, quidem ab essentia distendente corpus ipsum continens fieri potest, aut ab immordica siccitate. Contusio uero ab aliquo tumore duro adiacente. Morsus autem ab acri humore. Considerandum igitur est in doloribus, an sit humor multus, aut flatus transitum non habens, uelut in colicis. Aut grauis moles, uelut in inflammationibus & tumoribus induratis. Aut humor mordax, aut affectio sicca, uelut in conuulsis. Aut frigiditas uehemens. Aut caliditas. Et horum singulorum correctio rite facienda est. Stupidus itaque dolor ex frigida fit affectione. Pulsatius autem dolor proprius est magnæ inflammationi. Si uero uelut

S E R M O

ab aculeo infixo, aut uelut à cerebro perforari quis sibi uideatur, crassi intestini, quod colum nominamus, hæc doloris species existit. At uero in rheumibus cum grauitate quadam dolor est in uno loco firmatus, circum lumbum dextrum aut sinistrum, retrorsum magis. In colo uero dolor ex loco ad locum transit. Pungitiuus autem dolor circa membranas consistit. Qui uero profluens dolor appellatur, contingit in uehementibus hemicraniis, dimidia capitis parte affecta. Cognoscitur ex hoc, quod uelut à radice quadam, à primario affecta parte dolor initium sumens, celerrime ad adiacentes utrinque partes fertur. Quapropter ad ambas extremitates contingentibus distentionibus, etiam nerui ad utranque partem distenduntur. Minime ad latitudinem distentos dolores nerui ipsi habent. At uero membrana subter omnem cutem distenta, tenues uos & stupidos dolores inducit. Quæ uero inter carnes sunt membranæ, dolores uelut diuidentes faciunt. Sunt enim multæ, & inæqualiter insitæ, & forissecus ipsam carnem ambientes. Cæterum circumsitarum ossibus membranarum dolores profundi sunt. Et ipsorum ossium dolentium imaginationem inducunt. Quum igitur nulla externa causa doloris apparet, prægressam causam & diætam considera. Si enim fuerit præter consuetudinem otiosior, aut cibis pluribus homo usus est, aut multum nutrientibus: Aut consuetudine excretio suppressa est: Si quicquam horum, aut omnia apparuerint, multitudo est doloris causa. Et propterea quam celerrime homo euacuetur. Si enim cum omni securitate tibi licebit his quæ fluxiones repellunt uti, in partibus dolore affectis. Siquid enim igitur multitudo fuerit quæ distendit, uiribus fortibus existentibus, uena secetur, & ex magna uena inflammata aut dolenti parti propinqua sanguis auferatur. Si uero debiles fuerint uires, reuulsio fiat & deriuatio sursum, aut deorsum, aut utrinque, aut per frictions. Vitiis

Q V I N T V S. 245

sis aut humoribus solis infestantibus, purgatio fiat. Ambobus autem concurrentibus, utrique euacuationibus, utendum est, primum uenæ sectione, postea purgatione. Si uero his factis dolor remanet, manifestum sanè est circa partem affectam impactum esse id quod molestat. Manifesta est etiam curatio, per discussoria siens medicamenta. Eodem uero modo etiam propter spiritum flatuosum, aut pituitam uiscosam fiente dolore, uelut in colicis per fomenta & irrigationes medemur. Si uero tumor grauans aut contundens dolorem esse cerit, tumor ipse curandus est per attenuationem ac rarefactionem. At si ob mordacem humorem dolor fiat, aduersissima his sunt attenuantia ac calefacientia, anethum autem uiride in oleo coctum, dolorem eximit, & somnum inducit si affecta pars oleo calido irrigetur.

De animi deliquio proprie dicto. Cap. CI.

Hactenus de animi deliquio dictum est, quod syncope greci uocant, hoc est, animi concisionem. Tale uero quiddam est & quod proprie animi deliquium, hoc est, lipothymia uocatur, item quæ, exolutio. Et nomen quidem animi deliquii unum est. Causæ uero ipsius plures, & curationes iuxta singulas species. In tantum autem de ipsis nunc dicemus, in quantum quis his satis cognitis, resistere possit exacerbationibus de repente incidentibus. Differt autem animi deliquium à syncope, quod animi deliquium de repente incidit, sensu & motu hominem priuans, & omnino non sudant: syncope uero, & uigilantes, & dormientes inuadit, & omnino cum sudoribus qui syncoptici appellari solent.

De his qui ob uentris profuuium, aut sanguinis eruptionem, aut immodici sudoris euacuationem, animo linquantur. Cap. CII.

Qui ex bilis superne ac inferne excretionem, & alui fluxionibus, & aliis immodicis euacuationibus, animi

S E R M O

mo linquantur, his aqua aspergenda est, & nasus apprehendendus, & os uentris confricandum, & digitis aut pennis immisissis lancinandum, & ad uomitum cogendum. Manus & crura pluribus & uehementioribus uinculis deligentur, manus in euacuationibus inferne sientibus: Crura uero insuperne sientibus. Auxiliatur etiam in talibus euacuationibus uinum aquosum uetus frigida dilutum. Balnea uero fluxionibus in uentrem commoda sunt, uerum his qui ob sanguinis eruptionem, aut sudorum immodicorum euacuationem animo linquantur, aduersissima sunt. Ad strictionem enim hi indigent & frigiditate, non laxatione. Vinum uero frigida dilutum uelut dictum est, etiam his commodum est. Neque uero extremitates ligare conducit, neque uomere, neque omnino moueri. Sed densari his conuenit ac frigesieri. Quapropter aerem domus frigidum paramus, frigidos uentorum status inducentes, & pauimenta adstringente qualitate sternentes, uelut myrto, rosis, pampinis uitis.

De his qui ob humorum copiam animo linquantur. Cap. CIII.

Sol. v. ad glan. sup. 14. Qui ob humorum copiam animo linquantur, plurimum fricentur & calefiant, & manum iuncturæ ac malleoli ipsi deligentur. A cibo uero & uino, ac balneis omnino arceantur, si febricitarint. In potu autem detur acetum mulsum.

De his qui ob quandam uteri affectionem animo linquantur. Cap. CIIII.

Sol. v. ad glan. sup. 14. Similiter etiam hæc quæ ab utero affecto exoluuntur ex aceto mulso curandæ sunt. Et crura fricanda ac liganda, maxime his quæ ab utero strangulantur, & in quibus retractus aut loco motus est uterus. Cucurbitas quoque inguinibus à fœmoribus affigemus. Et naribus quidem odoramenta graueolentia adhibebimus. Vtero uero beneolentia, & laxare ac calefacere potentia medicamenta admouebimus. At uero

Q V I N T V S. 246

his quæ ob immodicam mensum euacuationem animo linquantur, manus magis deligabimus, & fricabimus, & cucurbitam pectori affigemus.

Ad eos qui ob stomachi debilitatem animo linquantur. Cap. CV.

Ad eos qui ob stomachi debilitatem animo linquantur, *Sol. v. ad glan. sup. 14.* cataplasmatibus utemur ad stomachum roborantibus, ex palmulis, uino, polenta, cruce, aloë, mastiche. Et frigationibus ex absinthio, & oleo melino & mastichino ac nardino, & uino. Et si stomachus exuratur, amiscenda sunt etiam frigefacientia, uelut est ramentorum cucurbitæ succus, aut lactuca, aut portulacæ, aut solani, aut intybi, aut rumicis acuti, aut uuæ acerbæ. Hic autem non solum frigefacit, sed etiam adstringit. Prodest etiam generose ipsi extremarum partium frictio. Si uero ex horum usu melius habuerint, eos quidem qui stomacho, exuruntur statim ad balneum ducere oportet. His autem qui quandam frigiditatis sensum habent, parum dandum est de medicamento ex tribus piperis generibus constante. Aut ipsum piper album.

De his qui ob uitiosos humores os uentris rodentes animo linquantur. Cap. CVI.

Sol. v. ad glan. sup. 14. Quicunque uitiosis humoribus os uentris mordentibus exoluuntur, his aqua calida data uomere iubetur. Si uero ægre uomant, stomachus & pedes ac manus prius foueatur. Deinde digitis aut pennis immisissis uomant. Si uero uomitus non contingat, uentris excretionem adiutare oportet glandulis subditis. Si uero ex his melius habuerint, comam absinthii in aqua mulsa costam, bibendam dato, & omnibus modis stomachum corroborato: tum per ea quæ foris imponuntur tum per ea quæ intra corpus sumuntur. Non tamè à principio hoc facere conuenit, neque absinthium præbere. Sed posterius post uitiosorum humorum euacuationem, ubi iam pura facta fuerit aliuis.

S E R M O

De his qui ob pituitam in stomacho collectam animo linquantur. Cap. CVII.

Si pituita multa & frigida in stomacho collecta, exolutiones fieri contingit, stomachum oleo calido in quo absinthium coctum est plurimum rigabimus. Deinde aquam mulsam dabimus, in qua hyssopus aut simile quid commaduit. Item acetum mulsam & piper, & pharmacum ex tribus piperis generibus constans, & id quod diospoliticum appellatur. Et tota rationis uictus summa ad incisorium ductu sit destinata.

De animi deliquio ob fortē frigiditatem. Cap. CVIII.

Exolutiones ob fortes frigiditates, similiter ut bulimo, hoc est magna fame ex frigore oborta, correpti curentur, ita ut omni modo ipsos calefaciamus. Vinum igitur dandum est ipsis calida dilutum, & cibi calefacientes. Fricandi sunt etiam ac fouendi iuxta ignem.

De animi deliquio ob multam caliditatem. Cap. CIX.

Qui ob multam caliditatem animo linquantur, aut in aere suffocante uersa sunt, aut in balneo diutius moram traxerunt, eos roborare oportet cōfestim quidem frigida aqua aspersa, & uentilatione facta, & agro ad uentum conuerso. Fricandum est etiam ac lancinandum os uentris. Et consequenter uinum & cibi dandi.

De animi deliquio ob inflammationem, aut malignam febrem. Cap. CX.

Qui ob inflammationem magnitudinem, aut uehementis febris malignitatem, animo linquantur in ipsis accessionibus, & artus perfrigeratos habent, eos fortiter fricare oportet ac fouere, & crura ac manus ipsorum deligare, & iubere ut uigilent, & ab omni cibo ac potu abstineant. Optimum est autem in his prænoscere quod futurum est, & ipsum ante exacerbationem lenire ac mitigare.

De animi deliquio ob siccitatem. Cap. CXI.

Sed & eos qui ob siccitatem animo linquantur in exacerbationum principiis, optimum est prænoscere.

Q V I N T V S.

247

Si enim duabus aut tribus horis ante accessionem tueris, & manus ac pedes ligari iusseris, non interibunt. Oportet autē cibos esse concocti faciles & stomacho commodos. Si uero etiam uehemens periculum fore suspicaberis, panem ex uino dabis, aut alicam coctam uino infuso exhibebis. Si uero modicam syncopeam fore speras, uinum ne dederis, sed mala punica, aut alia poma, & adstringentes fructus cibus amiscabis. At post exacerbationem non est necessarium fructibus uti. His uero qui derepente in periculum incidunt, uinum calidum dandum est, & panis, & alia omnino modica. Si enim aut amplius dabis, aut cibos concoctioni resistentes, hi qui sic affectu sum suffocabuntur.

De animi deliquio ob principalis membri obturationem. Cap. CXII.

Qui ob principalis partis obturationem animo linquantur, his acetum mulsam dandum est, & potiones ex hyssopo, origano, pulegio & melle, & cibi incisoria ui præditi. Crassi enim & uiscosi magno his detrimento sunt. Quare ab ipsis abstinendum est. Fricandi sunt artus & ligandi, & potionibus urinam citius utendum, ex apio, petroselino, dauco, & similibus. Vbi uero manifesta consequitur utilitas, etiam uino aquoso ueterii utendum est.

De animi deliquio ob repentnam euacuationem. Cap. CXIII.

Si ob repentnam & acruatim factam abscessus rupturam, aut sectionem, aut euacuationem, uelut in hydropticis, animi deliquium contigerit, statim quidem odoramentis reuocentur, postea uero sorbitionibus probe concoctilibus nutriantur.

De animi deliquio propter affectus. Cap. CXIII.

Si propter tristitiam, aut gaudium: aut timorem, aut iram, aut terrorem, exolutio fiat, per odoramenta, & narium ac oris apprehensiones reuocatos, ad uos

S E R M O

mitum cogito. De cardiacis & bulimo dicitur suo loco in stomachi afflictionum tractatu.

De capitis dolore in febribus. Cap. CXV.

In his quibus in febribus caput dolet, uitanda est multa lux: Lædit enim uisum, & membranas ad motum ducit. Vitandum est autem frictione pedum, & extremitatum deligatione, ac constrictione. Vitanda est etiam caliditas à carbonibus, aut lucernis, aut sole & fumo. Item iniucundi & humiditate referti odores. Et clamores, & ira, & frequēs potus, ac collutio oris. Nam aut statim ab ore, aut humecto stomacho, uaporum multitudo ad caput deferitur, quod aliàs in ignitum est. Maxime uero irrigationibus largioribus utendum est, ex oleo omphacino, aut optimo rosaceo, lanæ manipulo excepto, & digitis ex alto expresso, & instar salientis cum ictu quodam delabente.

Quod si non resistat aer ambiens, frigida sit irrigatio, aut per se, aut ex nostro studio. Aucto autem dolore, etiam in aerem rosaceum fundatur. Si uero tempus permittat, & dolor cum ardore quodam immitatur, ocymi succus aut poligoni, aut mentæ, ex tertia aut quarta parte rosaceo ammisceatur. Et tunc etiam parum aceti ipsi diligenter ammisceatur, maxime in quo acetum fuerit coctum. Perseuerante uero dolore, ad uenæ sectionem deueniendum est, si nihil aliud fuerit quod prohibeat. Odoramenta quoque non incommode assumuntur, myrtus rosa, pulegium, cataplasmat uero conueniunt in sincipite ac fronte, polygonum tritum cum flore polentæ, & foliis seridis ac plantaginis. Si uero dolor uehementer incumbat, hyoscyami folia uiridia aut papaueris cum micis panis. Præstant autem amygdalæ amaræ madefactæ ac decorticatæ, & cum micis impostæ temporibus ac fronti. Optima uero est aloë fronti illita cum acero. Aut crocomagma. Et intestina terræ trita illinantur, & celerime mirifice opitulantur. Veter porro

fol. 2. b. uel. cap. 1.

Q V I N T V S.

248

in ipsis facile solubilis præparetur. Considerandum tamen ne stomachus uehementer infestatus, caput ad consensum perducatur. Et conandum ut quæ molesta sunt per uomitus euacuentur.

De uigiliis in febribus. Galeni. Cap. CXVI.

Si uigilia nimium infestauerint, manus & crura deligari iubebimus, eo tempore quo ad somnum conuerti solent, & hortamur ut assidue aperiant ac claudant palpebras, donec satis fatigati fuerint. Deinde repente soluimus ligamenta, & tollimus lucernam, & multam quietem esse iubemus. Ex Herodoto & Philumeno. Puluinaribus uigilantium subdantur capita papaueris, aut radices papaueris nigri, aut mala mandragoræ, aut hyoscyamus. Odoramentis autem utendum est, papauere uiridi, & lactucis, quæ mentides appellantur, & menta, & coriandro ac rosissis. Nos autem minus horrenda faciei proluione utimur, incoctis in aqua calicibus papaueris nigri, & melitoto. Aut calamintha, aut pulegio, & melius facit, Odoramentum uero optimum hoc est. Papaueris albi calicum tostorum corticis, radices mandragoræ, & quales, portiones terito, & uino ac pauco rosaceo subactas olfaciendas exhibeto. Suffumigium autem somnifico utendum est tali. Styracis, ammoniaci thymiamatis, bdellii scythici, corticis radices mandragoræ, opii, singulorum æquas partes præparato & suffito in lignis eupressinis. Mirifice facit etiam berenices suffumigium, similiter suffitum: Ducit enim ad somnum. Descriptum autem habetur in tractatu de theriacis. Sermone inquam decimotertio. Vnguento uero somnifero utere hoc. Styracis sextantem, rosarum siccatarum, unc. i. seminis hyoscyami nigri, unc. i. baccarum myrti nigrarum unc. i. olei rosacei lib. i. Vini ueteris odorati quantum satis est. Contusa & cribrata terito cum uino, & aduicito oleum, & unitis utitor, illitis ex eo naribus intrinsecus ac extrinsecus,

infestauerint

S E R M O

& fronte. Imponendum est etiam fronti serpillum cum melloto in passo coctum. Item semen ocymi, & attractylidis semen, hyoscyami semen & folia, similititer & solani halicacabi, itidem faciunt. Illine etiam frontem ex cyphi cum uino, & crocomagmate. Si uero perseuerarit uigiliarum symptoma, frontem & tempora aliquo pastillo dolorem eximente illine. Et si nihil profecerit, prædicta rei difficultate, ad dolorem eximentia, in potu exhibenda procede. Est autem minus molestum, & sapore iucundius omnibus pharmanis somnificis, id quod ex calcem papaueris decocto ac melle componitur. Cuius compositionem paulo post in hoc sermone referemus. Vtere & cataplasmate optime ex palmulis maceratis aut coctis in uino, & cum polenta tritis, adiecto modico rosaceo, aut melino. Pectori enim inpositum quodam modo præparat ad somnum.

De graui sopore. Herodoti. Cap. CXVII.
 Perfectam curationem eorum qui in grauem soporem delapsi sunt, in sequenti sermone de capitis affectionibus trademus, in quo etiam de phrenitide docebimus. Nunc autem dicere necessarium est quomodo quis urgentibus symptomatis resistere possit. Proinde spongia postea imbuta, non ualde frigida, faciem detergere oportet, & extremitates fortiter delicere. Odoramenta uero adhibeantur incisoria uim habentia & excitatoria, & maxime castorium. Et in exacerbationum remissionibus cucurbitæ dorso ac spinæ efficaciter adgantur. Perseuerante uero morbo, etiam sternutatoria in exacerbationum remissionibus adhibeantur. Cauendum autem est à lucernarum usu. Caput enim inde repletur. Sit autem & ciborum materia incisoria ut prædita. Habent autem uim excitandi etiam in ipsis, ea quæ sequenti sermone ad lethargicos describentur, tum per se tum cum aceto naribus admota.

Quomodo

Q V I N T V S.

249

Quomodo linguæ asperitas in febris curanda sit. Cap. CXVIII.

Lingua in febris aliquando siccatur, & opus habet humectatione. Aliquando uero exasperatur magis aut minus, & disringitur, aut nigrescit, aut carbonis speciem induit, quod à uiscerum inflammatione contingere solet. Si uero ipsa quidem lingua uelut distum est, affecta fuerit, præcordia uero mollia reperiuntur, periculosum signum est. Humectare autem ipsam oportet, seminis lini decocto in ore detento. Efficacius id erit si myxæ cum semine lini fuerint coctæ. Sed & digito in hoc succo madefacto linguam cofricabimus, simul detrahentes etiam sordes dentibus adhaerentes. Deinde colluant os aqua pura, aut spongia pura detergeant. Deinde rosaceo diligenter illinantur. Sed & ipsum rosaceum melli ammixtum egregie efficax est. Et portulacæ succus in ore detentus, locos humectat. Et rhus culinaris aquæ, aut aquæ mulcæ ammixtus. Et prunorum damascenorum aut myxarum ossa in ore detenta mitigant. Sæpe etiam lactucæ caulem ad oliuæ magnitudinem desectum, aut de symphyti radice, in ore tenendum dedimus, & quod oportuit fecit. Sint autem cibi mordacitatis exortes, & omnino non adstringentes, leuesque ac forbiles. Si uero etiam præcordia inflammata fuerint, horum curationem facere oportet. Principium enim & finis interaneorum lingua est. Si uero diutius durarit linguæ asperitas, adipem anserinum si affuerit, sin minus, gallinaceum, aut qui adhuc præstantior est phasianicū duplici uasculo liquato, & digito in ipso intincto linguam abudè fricato. Si uero adhuc perseuerarit asperitas, butyro receti similiter utere, facit optime, sed in principio eo uti non conuenit.

Quomodo sitis curanda sit. Philumeni. Cap. CXIX.
 Sitis duplex est, altera ob humiditatis inopiam: altera ob caliditatis redundantiam. In febrilibus

A E T,

ii

S E R M O

itaque ambę affligunt. Nam caliditas in his multa est, & siccitas succedit, multa humiditate per uolentiam febris consumpta. Si quidem igitur sine detrimento bibere possent quando uellent, hanc sanę sitis medelam statim amplecteremur. Quando quidem uero & mensuram & tempora potus decernere oportet, lenimenta quędam sitis excogitanda sunt. Nam intempestiue sumptus potus, non solum sitim non extinguit, sed etiam uice uersa auget. In principiis enim exacerbationū omnes materię febres accendentes, ad profundum declinant, & propterea sitim intendunt. Datus autem in illo tempore potus a materię multitudi-
ne superatur, & simul uitiatu accessio fit mali. Quare in principiis, & augmentis potus exhibitionem prohibere oportet. In uigoribus autem, primum per gargarismos, & per collutiones oris, squalorē corporis mitigare oportet. Deinde declinatione incipiente potum dare. In remissione uero etiam nolentes aliquando cogantur potum assumere, ut ne humore indigito ad exacerbationis accessione delati reficentur ac exurantur. Mitigare autem aliquo modo sitim oportet olei frigidissimi irrigatione, aut rosacei instar salentis delabentis. Sed & auxilia ad febres ardentis relata, & ea quę ad linguę asperitatem dicta sunt in ore retinenda, sitim mitigant. Omnibus autem præstat lactuę semen commansum, & radix dulcis appellata, & cucumeris semen. Oportet autem post horum commadicationem collutionibus ac gargarismis uti. Sint autem & cibi omnes humectantes. Catapotio sitim eximes. Ex Dioscoride. Seminis cucumeris drach. viii. tragacanthę drach. iiii. tragacanthę tusam ac cribrata ouorum crudorum recentium candido dilue, & ex contritis simul catapotia efformę, eaquę in umbra sicca, & unum sub lingua tenendum præbe, ita ut dissolutus liquor absorbeat. Dato etiam cremorem malorum cydoniorum absorbendum, aut pisorum, aut om-

Q V I N T V S.

250

phacii succum, aut hydrososatum, aut mel rosaceum cum aqua calida. At uero in sanis, sitis ob siccitatem factę medela est somnus. Concoquit enim humores. Sitis autem ob caliditatem, medela sunt uigilię. Caliditas enim in uigiliis circa superficiem expanditur. Sitis uero ob caliditatem edulorum facta, aut ob multum uini potum, medela est frigida potus.

De aurium dolore in febribus. Philumeni. Ca. CXX.

Aurium dolor in febribus fit, & aut ipse febrem auferatur, aut succedit, & periculosiores febres efficit. Succedunt dolori atque inflammationi etiam uigilię. Si uero perseverarit, etiam mentis emotiones. Hippocrates autem lethales fieri dicit in his dolores. Si igitur moderatus est dolor, & in principio, rosaceum tepidum auribus instilletur. Aut candidum & aquosum onni, cum lacte muliebri. forinsecus aut haplo lanę oleo imbuto, in quo anethum coctum est, aures obturentur & integantur. Caput ite rosaceo irigetetur, aut oleo omphacino. Si uero dolor amplius intendatur, & uena sectio assumatur, & alius irretetur. Postea quoque forinsecus per ambitum aurium cataplasma ex pane, aut semine lini imponatur, hyoscyami aut papaueris uiridibus foliis simul contritis. Butyrum autem pro oleo in cataplasma misceatur. At in dolorum exacerbationibus, fouendi sunt loci spongiis aqua & oleo calido imbutis, donec dolor sistatur. Vehementer enim hæc mitigant, & rursus prædictum emplastrum imponatur. In illis autem est etiam auribus oleum amygdalini, aut rosaceum, in calice papaueris ad calidum cinerem calefactum. Aut intestina terrę in rosaceo cocta instilla. Aut asellos sub hydris stabulantes, aut araneos.

Auris suppuratę curatio. Cap. CXXI.

Suppurata inflammatione & eruptione per meatum facta, ubi lana specillo obuoluta pus eduxerimus primum aqua multa eluimus deinde uino mulso. Postea aceto mulso: deinde modica niri spuma aceto mulso

S E R M O

anmixta. In meatum uero indemus nostrum medicamentum lana exceptum, quod egregie facit. Est autem alumen liquidum, mel, & rosaceum, æquis portionibus singula modice cocta. Optime facit & Musæ pastillus optima sapa & modico aceto dilutus. Cæterum de sonitu & audiendi difficultate, inter cõmunia auxilia dicetur. Nosse tamen oportet pessimum signum esse in acutis febribus auditus difficultatem. Nam aut lethargum, aut mentis apprehensionem, aut parotidas perniciosas, aut aliud quoddam periculum minatur. Raro autem permanet audiendi difficultas in aliquo qui morbum superauit, sed simul cum morbo intercidit. Etenim aliquando per circuitum repetit in exacerbationibus auersens. In remissionibus uero simul discedens. Quo contingente auditorum meatum uexare nõ oportet, sed solum caput irrigare cum his quæ in febribus ad capitis dolorem conueniunt.

De lippitudine in febribus. Cap. CXXII.

Si lippitudo in febribus fiat, abstinere oportet ab omni medicatione. Infundendum est autem oui ternue & candidum cum lacte. Et foris illinendũ glaucium, aut Nili collyrium ex rosis, aut aliud quoddam ex croco, ex his quæ fluxiones repellunt cum refrigeratione. Si uero dolor uehementer uexet, fomentũ fiat per spongiarum, & hapsus lanæ ouo imbutus pro more imponatur. Si uero augeatur dolor, etiam panis imponatur, in calicum papaueris ac meliloti decocto madefactus, cum oui assati uitello, aut etiam codi madefactũ imponito. Suppurata inflammatione collyrii dolorem eximentibus utendum est.

De oculorũ obscuratione. Philumeni. Ca. CXXIII.

Fieri solet circa morborum solutiones, aut etiam ubi uires recolligunt ægri, circa utrumque oculum aut circa alterum obscuratio, ut uix uidere possint, uelut

Q V I N T V S

251

per caliginem quandam. Et ut aliquando quædam ante oculos uideantur pilis similia. At dum oculi considerantur, puri apparent. Rarissime uero in talibus circumstantiis, circulus pupillæ aut minor aut amplior reperitur. Ipsum porro obscurationis oculorum accidens, ut plurimum seminis in somno effusione prægressa, iuxta morbi solutionem, aut refectionem effugio incidit. Et est signum debilitatis spiritus uisui ac neruose partis. Itaque in perfecta corporis conualescentia, etiam uisus actio integre restituitur. Quapropter à localibus auxiliis abstinere oportet, & neque fomenta neque illitiones adhibere. Verum refectioni totius corporis ductus usu, hoc ipsum accidens corrigere.

Fluxus sanguinis narium in febribus, curatio. Cap. CXXIII.

Fluxus sanguinis e naribus in quarta die in febrili sententem, pessimum signum Hippocrates dicit. Multitudine enim significat in toto corpore, aut in capite. Destillat enim sanguis aut ob compressionem, aut ob densationem meatuum. At uero uerior excretio eius, multitudinem & laxare, & minuere potest. Paulatim igitur euacuationem facere oportet inde, unde natura impetu habet. Hac ratione facta, ausus fui in destillationibus in quarta die sentibus, per graminis cauliculũ, uelut mos est uasa narium sauciare. Non autem oportet modico fluxu contentum esse, sed pro uiribus detrahere. Sufficiente autem facta euacuatione, consueto more eundem suppressere.

Vesicæ & urinæ difficultatis curatio in febribus.

Philumeni. Cap. CXXV.

In principio pessimarum febrium etiam hoc accidit, ut uesica doleat, & paulatim ac cum dolore urinã emitat. Et hoc non solum molestum est, sed etiam signum quod tota pars neruosa doleat. Est enim totum corpus crudioribus humoribus refertum. Consiuit

S E R M O 70

autem ex ipso aceruata multitudo in uescam, quae amplius distenta ad actiones suas inefficax fit, & periculum suppressae urinae inducit. Proinde imo uentri, pectini, ac inguinibus; lana pura oleo dulci calido aut sicyonio imbuta imponatur. Praestat autem rutam, & anethum, & apii semen in oleo cocta esse: Aut cuminum tritum lanae inspergere. Si uero dolor augeatur, etiam cataplasmata post irrigationes adhibeantur. Et in intestini rectum oleum & butyrum cum foenigraeci decocto infundantur. In mulieribus uero & in uterum, & in intestinum rectum. Si uero inflammatio urgeat, & nabor cum multa caliditate in summo uentre appareat, etiam uenae sectio adsumatur. Dieta autem sit tenuis & exquisita. Utanturque pitifana, aut aliea lota ex aqua mulla, aut ouis sorbilibus. Post haec etiam micae panis probe lotae exhibeatur. Deinde de malua friabilis assumatur, & porrum capitatum pluribus aquis coctum. Et pisces tenerissimi. Infusio quoque appareatur usque ad umbilicum & totos lumbos, ex artemisia, foeni graeci, pulegii decocto, & oleo amixto. Progressu uero temporis, castorium lanae inspergatur. Caeterum potus ita affectis commodissimus est, post augmentam quietum, cucumeris satiuui semen, quod praemaceratum decorticatur, & tritum datur cochlear. ii. mensura cum aceto cyathis tribus. Et mouet quidem urinam citra molestiam. Dolores autem euestigio soluit. A reliquis autem urinam citinendum est, ut ne urinae copia ad uescam delata, ipsam distendat, & malum angeat.

Lumborum doloris curatio. Cap. CXXVI.

Lumborum dolores sunt plerunque in febribus prauis statim ab initio, & permanentes maximas uexationes inducunt, & repente dissipati, periculosiorem fore morbum, indicant. Circa primos igitur dies irrigatione ex uino & oleo utendum est. Deinde spuma

Q V I N T V S.

252

nitri, & uinum dulce mari mixtum, & oleum, simul unita & lana sordida excepta, locis adhibeantur. Tales autem irrigationes uehementiam quidem doloris mitigant, dolorem autem non omnino tollunt. Progressu uero temporis uenae sectione utendum est. Deinde cucurbitae loco adhibenda. Postea cataplasma pambinius ex semine lini & foeno graeco, & hoc in faculum coiectum lumbis supponemus, ut super ipso decubitus fiat. Deinde irrigatio ex oleo rutaceo fiat. Et cerata ex cyprino facta adhibeantur. Venter autem a principio facile solubilis per cibos paretur. Uehementer autem prodest ipsis clyster, ex decocto cucumeris syluestris & melle solo iniectus. Euacuat. n. pituita & citissime alleuat, nisi uehementis fuerit febris.

Ulcerationis circa os sacrum in febribus curatio. Philumeni. Cap. CXXVII.

In diurnis & alijs habitibus eliquatibus febribus. coisumpta carne, super nudis ossibus decubitus fit. & eminetes maxime ipsorum partes, dolorosas & aegre curabiles ulcerationes habent, eo quod per stratam trahantur. Non solum autem ob curationis difficultatem graues sunt ulcerationes: dilatantur enim & profundae sunt, & crassa labia habent, proserpuntque; & usque ad nuditatem procedunt: sed etiam notatae sunt a ueteribus, uelut haec affectio pernicem portendat. Quae propter antequam immedicabilis fiat, curationem eius aggredi oportet. Primum itaque ubi locus rubicundus & dolorosus fieri incipit, circulum laneum iustae magnitudinis loco sub demus, quo affecta pars per uacuum firmata, a compressione liberetur, & decubitus minime arumolus fiat. Postea uero ceratum ex rosaceo aut myrteo oleo paratum, quod recipit spumam argenti, cerussam, ordeum ustum, imponemus, subiecto uidelicet ex lana circulo. Idem faciunt etiam omnia sedis cerata. Et adhuc magis id quod residet in aereis uasis in quibus aqua coquitur,

S E R M O

quod uelut testa adhæret fundis ipsorum, si cerato rosaceo ammisceatur. Reperitur autem eius copia in arneis balneorum uasis. Item ceratum ex melle, quod quatuor hæc æqualiter recipit, spumam argenti, oleum, ceram, mel. Dicitur autem rosaceo, & mirifice fact. Adhibeatur etiam fomentum per spongiæ. Si uero inflammatio fiat, panis cataplasma locis imponatur, cū solano, aut polygono, aut plātagine, aut brassicæ foliis. Si uero pascēdo, psēpat, ulceratio, lētiola cotta cū malicorio imponatur. Utendū est & medicamentis ad nomas paratis, cum rosaceo dilutis. Item emplastro uiridi. Epigonii. Et pastillo qui Corax appellatur, & Andronis aut Musæ pastillo cū sapa. Contracta autem & repressa nomā mitioribus communibus auxiliis utendum est.

Ulcerationis circa scrotum & anum, in febribus curatio. Philumeni. Cap. CXXVIII.

Sæpe in ægrotantibus exulcerantur partes hæc, quæ doque ob solam negligentiam. Aliquando uero etiam à prauis & acerbis humoribus, & malignis febribus. Itaque reperire est ita affectos etiam mente lesos, & non percipientes dolorem, neque animaduertentes feruorem, nisi is qui curam ipsorum gerit ex odore cognoscat. Primum itaque per spongiam fouendus est locus ex aqua leniter calida. Deinde illinendus myrteo aut rosaceo oleo. Et postea scrotū myrteo sicca leuissime trita conspergatur. Deinde ex cādidō uui, cum cerussa & modico rosaceo aut myrteo illinatur, ut ne exarescat. Si uero illitionum inquinamenta non ferant, ceratum molle præparetur ex rosaceo, quod cerusam & argenti spumam habeat, & uittellos ouorum coctos. Conuenit etiam ceratum Butyrinum, & quod ex anseris aut gallinaceo adipe paratur. Et emplastrum siue ceratum ex ordeo. Et omnia ad sedem parari solita. Si uero nome succedat, utendū est curatione in osis sacri ulceratione relata.

Q V I N T V S.

253

Cibi uero exhibeantur ipsis dulciores, pro facta de febribus coniectatione. Ventris quoque cura habeatur maxime locis circa sedem alleuatis.

Pustularum in febribus curatio. Herodoti. Cap. CXXIX.

In febrientibus assidue sunt pustulæ circa labia & nasum, iuxta febrium solutionem. Verum in principis febrium non simpliciorum, sed à prauis humoribus ortarum circa totum corpus exoriuntur uibices similes culicum moribus. In malignis autem & lentibus febribus, exulcerantur, & quædam ad carbūculorum speciem accedunt. Omnes autem multitudinis corrupti & habitū erodentis humoris signa sunt. Quæ uero in facie oriuntur, omnium malignissimæ sunt. Deteriores autem sunt plures quam pauciores & maiores quam minores, & quæ cito delentur quæ multo tempore durant. Deteriores item feruentius quam quæ pruritus indicunt. Et quæ quidem succedunt aluo suppressa, aut moderatas egestionem faciente, bonæ sunt. Quæ uero fluente aluo & uomitibus uexantibus sunt, malæ. Si uero succedentes aluū resiccant, bonæ. Sequuntur ad pustulas, febrium malignitas & plerunque etiam animi deliquia. Eas igitur quæ circa febrium simpliciorum solutiones sunt circa labia & nasum, rosaceo, illinere oportet per se, aut cum cerusa & spuma argenti. Confert etiam pastillus ex croco, myrrha, & alumine, quem iridem uocant. Et niger pastillus qui recipit crocomagmatis, balauisui, atramenti sutorii, myrrhæ, & aloes, singulorū partes æquales. Teruntur hæc cum uino uelut collyrium & in pastillos efformantur, & usus tempore cū aqua aut lacte illinuntur, aut cum uino, ubi adstrictionem augere uoluerimus. Agglutinantur autem hæc post illitionem, aut sine hac, pellicula palmulæ osi adherente, aut membrana oui. At uero pustulæ uibices referentes curentur uenæ sectione in principio, si nihil

S E R M O

impedierit. Solent enim reuerti intra corpus per for-
 lum afferre, si non per uomitus, aut per alium acrimo-
 nia secedat. Quapropter etiam alius per ptisanæ suc-
 cum, & oua, & oleum chamæmelinum molliatur. De-
 tineant autem uesperis infusum per totam noctem.
 Sed & ciborum contradictione utendum est, quo undi-
 que multitudo tollatur. At in accessionibus propter
 succedentes circa stomachum uehementissimos mor-
 fus aqua tepida data uonere iubemus, digitis aut pē-
 nis immisissis. Cibi uero exhibeantur temperantē-
 di uim habentes, uelut est ptisanæ succus, aut alica cū
 aqua mulla. Si uero febris ardens infestet, illinatur,
 corpus aqua & oleo, nitro modico ammixto. Pustu-
 las enim circa superficiem retinet, & materiam in pro-
 fundo attrahit, & profunditatem refrigerat, & sepe su-
 dores excludit, qui acrium humorum multitudinē in
 uaporem distillare possunt. Cæterum in pestilentibus
 & carbunculosis, uenæ quidem sectionem adhi-
 beamus statim in principio, non autem cibi contractio-
 nem. Fames enim peiorem materiam facit, & uires
 in his conscindit, quas integras seruare uolumus in
 omnibus febribus, maxime pestilentibus. Siquidem
 igitur admisserint loci, illinendæ sunt pustula phar-
 maco crasso, ex rosaceo & cerussa, & thure ac uino
 dulcissimo. Aut ex spuma argenti & manna thuris cū
 rosaceo. Reliquæ uero partes cerato integantur ex ea-
 dem materia parato. Conueniunt etiam ipsis omnia
 cerata & emplastra quæ ambustis adhibentur. Et pus-
 tulas quidem circa faciem, calidæ proluione mitiga-
 bimus. Quæ uero in reliquo corpore sunt, per spon-
 gas diutius foueantur, maxime prurientes. Si uero
 serpentina fuerint ulcera, etiam calcis uiuæ parum
 ammisceantur: mirifice enim reficcat, & serpiginem
 ipsarū sistit. Quæ uero iam depascunt, lenticula cocta
 cū malicorio ac melle, aut phitagine, aut polygono,
 aut rosis cum pane integantur. Bonum est etiā his cas-

Q V I N T V S. 254

primum lac, ad humorum prauitatem temperan-
 dā. Oportet autem quartam partem lactis aquā am-
 miscere, & simul coquere assidue uersando, donec di-
 midium de toto superfit. quo neque in casei naturam
 transiens exacefeat, neq; feruefactum nidorosum fiat,
 propter febrim detinētē. Declinatione uero facta, per
 medicamentum purgatorium idoneum materiam eua-
 cuentur. Postea autem Antidotus theriaca detur, aut
 mithridatica, aut alia quædam ad lethalia uenena, & cui-
 rus eiaculatio facta. Nam humor fortis mutatio per
 corruptionē facta, uenenoso pharmaco similis est.
 Fiunt porro aliquando pustulæ magnæ colore albæ,
 modicū pruritū inducentes, redundantes in foemori-
 bus, natibus, lateribus, & summa uentris plerunq; par-
 te. Origanum autem ex multa lenta & alba materia
 habent. Hæ uero cum toto corpore curantur. Neque
 enim grauem morbum minantur, si saltem modico
 uictu quis utatur. Quod si febres in his urentes fiant,
 commodum fuerit frigidam dare in exacerbationum
 uigoribus, morbo in uigore existente, nisi uiscera ha-
 beant quæ facile læduntur. Fiunt etiam aliquando
 pustulæ rotundæ, inæquales, subalbidæ, aut subrubræ,
 cum eleuatione carnis. Aut uaris similes, qui in facie
 oriri solent, & duræ sunt, ac multum pruritus indu-
 cunt, ut uigiliarum causa fiant, dum indefinens adest
 cupiditas ad scalpendum. Consequuntur autem
 hæ plerunq; ad febres intermittentes, & minime
 grauem indicant morbum. Quapropter conueni-
 enti tempore æger in solum calidum iutente insis-
 deat. Utendum est & his quæ foris illinuntur, uelut est
 oleum myrtæum aut lentilcinum cum myrto, aut mā-
 na thuris, aut cimolia torrefacta, aut alumine liquido,
 aut farina fabarum. Aut sesamum tritum cum
 modico aceto illinito. Si uero pruritus urgeant, lin-
 teis crudis aut per spongas ex aqua feruente foueto. Si
 autem exulceratæ fuerint, utendum est ceratis ad am-

S E R M O

busta destinatis, præsertim eo quod ex ordeo paratur. Porro quæ ualde rubræ sunt, pessime existunt. His autem deteriores sunt luidæ, nigræ, & tumidæ, si-
miles existentes carnibus compunctis, redundant autem in facie & pectore, & uentre, lateribusq; ac dorso. Tales à principio aggredi non oportet, sed differre. Si enim non successerit, in eum qui curationem aggressus aut pollicitus est, culpa recidit. Si uero permanserint hæc usque ad uigorem, & non progrediantur in peius, non omnino negligere oportet, etiam si raro, attamen aliquando opem ferre, & oportuno tempore medicamenta adhibere, atque magna animaduersione curare. Quæ enim post mortificationem superficiali ex alto emergunt, quid aliud significarint, quam uitam aliquo modo ab internis efferri.

De tremoribus in febribus. Herodoti. Cap. CXXX.

In malignis febribus fiunt tremores. Constantur enim ex uitiato uisû, & frigida potu, & poscæ, ac multi uini, & ex immodica rei ueneræ usu, ac similibus. Abstinentum itaq; est ab his quæ nocuerunt, & exhibenda quæ prodesse possunt. Necesse est autem omnino affectam esse in omnibus spinalem medullam. Quapropter tota spina contegenda est, & affectæ partes, lanis scyonio aut potius gleticino imbutis: aut cerato liquidiore ex aliquo talium parato, aut ex oleo rutaceo. Rigadum est etiam caput in primis diebus oleo dulci. Si uero protrahatur morbus, anethino in accessionum interuallis. Deinde adhibeantur cucurbitæ à primo uerriculo usque ad lumbos, impositis castaplasmatis iisdem partibus unâ cum præcordiis, ex cruda ordeacea farina oleo & aqua diluta ac cocta.

Integantur autem hæc lanis oleo ueteri aut scyonio imbutis. Cibi exhibeantur forbiles calidi. Prouidentur etiam ut facile solubilem faciamus aluum, permittendumq; in hoc ductu, donec febres, minuantur aut soluantur. Progressu uero temporis si perseuerarint

Q V I N T V S.

255

tremores, cõmunis auxiliorum modus uelut in aliis tremoribus adhibeatur. Ita ut alterius in olei calidi scyonio locenus, & ante solii insectum & postea, scyonio aut antiquo oleo illinamus. Aliquando etiam castorium ungento ammiscendum est. Si uero perseuerarint dolores, etiam in potu exhibeatur castorium. Et ceratum imponatur ex ipso paratum. Et communi ungenta ad resolutiones in usum assumantur.

De conuulsionibus in febribus. Galeni. Cap. XXXI.

Conuulsionem plerunque sunt propter repletionem neruorum partium, qua ratione etiam fortiter inflammatis accidere solent. Insuperq; ob mordacem tenuem humorem, neruosa partes erodentem. Et propter fortem frigiditatem congelatio simile quiddam efficientem. Fit etiam conuulsio ob excellentem siccitatem. Sequitur autem maxime ad perniciosas phrenitidas, & tum propter febris uehementiam, tum ob intentos & agrestiores motus. Et ex his qui sic conuulsi sunt, neminem seruatum esse ipse uidi, neque qui uisus diffet audiui. Proinde prædictæ tres conuulsionis species sæpe curantur. Incurabilis est autem ea quæ ob neruorum partium sit siccitatem. Aliquando uero in ore uentris humor tenuis, & acris, ac maxime æruginosus, conuulsionem fortes & syncopam inducentes efficit: ut frigida exudationes fiant. In his aqua tepida in potu oblata, digitorum aut pennarum immisione, uomitum mouemus. Si uero circa intestina morsus sensus contingat, pitisanæ succum per clisterem iniicimus. Damus autem cibos ægre corruptiles, uelut est alica cum mali punici granis, & similia. Si uero nihil tale fiat, conuulsionem per totum corpus sientes similiter ut tetanicos, qui antrosum ac retrosum conuelluntur, curabimus. In partialibus uero primam partem contractas blande contrectabimus, & dolores ipsarum mitigabimus, molliterq; fricabimus oleo scyonio antiquo calefacto. Si uero adhuc perseuerent, etiã

S E R M O

castorium ammiscetur, & reliqua relaxantia uingenta adhibeantur. Qui uero ob siccitatem conuelluntur, propter febris uolentiam, & praesertim delirio praesente, his lauandum est caput multa calida dulci ac temperata aqua. Manus quoque ac pedes multa calida perfundantur. Deinde oleo dulci calefacto caput irrigetur, & manus ac pedes illinantur, & amiculis forueantur, & quies inducatur. Quod si sanguinis multitudo adsit, & conuulsionem inducat, uena secanda est. Deinde cucurbitae affigenda cum scarificatione. Et si quidem crura fuerint contracta, postremo uerticulo cucurbita affigatur. Manibus uero conuulsis, septimo uerticulo, & ei quod humeri articulo subiectum est cucurbita affigemus. Si uero toto corpore ab affectione immuni, labium contrahatur aut palpebra, graue hoc accidens ducendum est. Detractiones autem sanguis per cucurbitas in his fiant a ceruice & primis duobus uerticulis. Caput uero oleo anethino calido irrigetur. Vbi autem tempus balnei opportunum apparuerit, lauentur, & in aquae potu adhuc seruentur. Si uero uinum exhibere opus fuerit, modicum & aquosum praebatur.

De iucundis ac commodis potionibus in febribus. Philumeni. Cap. CXXXII

Duplex robur & admirandū simul auxiliū exhibet, id quod etiā naturā ob iucunditatē gratū existit. Venter enim ubi quod blandum est suscepit, & in se commixtus est, tenet & probe concoquit pro uiribus, maxime si fuerit quantitate moderatū. Excitatur enim natura, & actiones sepe ab affectionum feritate miscere afficitas suscitāt, ac morbo repugnat iuxta duplicem modū. Ipsū quidē malū palā contrarietatis natura castigans: uires autem animal gubernantes consolās, & excitans, ac fortificans, ad superandū morbū. Oēs igitur homines ut plurimū dulcibus gaudēt potibus, & praesertim si adiuuatiōe, & caliditate, & qualidā eius

Q V I N T V S.

de generis qualitates habuerint ammixtas. Quale est uinum dulce, & uinum multum. Verū hos potus nō tutum est in febribus exhibere. At eos quos nunc referemus, etiam si magna animaduersione opus habeant, tutius tamen quam praedictos exhibere possumus.

De potionē pharmaci ex capitibus papaueris. Galeni. Cap. CXXXIII.

Sumatur autem in manus medicamentum ex papaueris capitibus, quod optimum potu est, iucunditatis gratia, & optimum ad calidas ac magnas affectiones circa uiscera consistentes, & totum corpus apprehendentes. Item febricitantibus, & cholericis in quibus bilis inferne ac superne erumpit, affectionibus. Et his qui delirio in febribus ac uigiliis affinguntur, prodest & tussi frequenti ex tenui fluxione factae, quae ex capite calidore in pectus destillat. Praeparatur autem hoc modo. Capita papaueris moderatē magnitudinis decem numero unā cum ipso semine, recentia, neque ualde mollia, neque dura, in aqua pluuiae optimae sextario uno per diem ac noctem macerare oportet. Deinde ad ignem non fumantem coquere, donec flaccida appareant, & expresso liquore, & per panniculum rariorem excolato, mellis optimi despumati dimidiam aquae mensuram ammiscere, & agitando coque ad compagem mellis Attici. Praestat autē passum Creticum, aut per sapam, mellis loco praeparare, ubi fluxus fuerit ualde tenuis. Ammiscere etiam aliquando ad hoc pharmacum glycyrrhizae radicem unā cum papaueris capitibus coquatur. Si uero haec non affuerit, succum ipsius siccum iniicio. Si uero continetur in pulmone humor delapsus educatione indigens, melius est per mel ipsum parare. Datur moderatā mēsurā duorum cochleariorum. Augebis autē & minues copiam, pro corporis magnitudine cui exhibes, & pro etate, animiq; tempore ac regione. In omnibus enim his ad frigiditatem declinantibus,

S E R M O V O

minimum dabis. Ad caliditatem uero, plus. Sed & de-
 stillationis quantitatis ac qualitatis respectu, plus aut
 minus dabis. Certe ex eo quod ex capitibus papaue-
 ris Thebatici præparatur, datur ad summū uncia una.
 Talis est descriptio Galeni huius pharmaci. Ego uero
 semper in usu eius quod ex passo præparatur perseue-
 ro, aliquando mel ammiscens ad eius exhibitionem,
 aliquando acetum nullum, aut mel rosaceum, aut
 omphacomeli, aut aliud quoddam pharmacum he-
 paticum, aut splenicum, aut stomachicū, & uires eius
 ad præsentem semper affectionem transmutans. Exhi-
 beo autem ipsum non solum somno indigentibus, ad
 uesperam, & ad tussim. Sed etiam infania laborantibus
 post uenæ sectionem, & febrientibus uehementer, &
 quibus os uentris intolerabiliter perustum est, & in igne
 sacro, atque alias calida affectione thoracis & pulmo-
 nis, hepatis item ac intestinorum & mesenterii. Et nō
 solum semel, sed iterum, & non solum in febrium uir-
 gore, sed etiam ante uigorem, & ante manifestam cō-
 coctionem, in quibus uigilia, aut caliditas acris & ma-
 gna hominem astringunt. Præstat autem ea quæ sepe-
 ties feci in huius pharmaci exhibitione recensere. Ete-
 nim in febribus putridis ante morbi uigorem, & in
 his qui ex hepatis, aut splenis, aut pulmonis affectio-
 nibus ægrotant, acetum nullum simplex exhibitioni
 eius ammisceo. In uigore uero febrium, omphaco-
 meli, aut mel rosacei aditio. In rarioribus quæ cor-
 poribus, & qui os uentris debilius & non appetens
 habent, omphacomeli. his uero qui dulci potu gau-
 dent, & qui medicatū aliquem humorem, aut bilio-
 sum, in uentre habet, mel rosaceū. Atque hæc quidē in
 febrilibus affectionibus. Vrinæ autem stillicidium ex
 urinarum acrimonia abortum, magnifice sedat, maxi-
 me in balneo, & ante balnei ingressum large datum.
 In quibus etiā uictus rationē pleniorē & melioris
 succi esse iubemus. Sed & in nephriticis ac lūbis cali-
 dioribus

Q V I N T V S.

273 257

dioribus medendi uim habet. At uero his qui uinæ
 prostruio laborant, & quibus bilis superne & inferne
 erumpit, exhibeo frigida ammixta, præsertim in cali-
 dioribus temperamentis. Oportet autem in bilis su-
 perne ac inferne effusione, habitum corroborare fo-
 rinfecus per adstringentes irrigationes, & similia. at
 que sic pharmacum exhibere, cum omphacomelite
 calido temperatum. Si uero thoracem humoribus re-
 pletū p tussim euacuare uolueris, acetū nullum uarie
 ad eius exhibitionē ammisceto, & calidū exhibeto.

Omphacomelitis præparatio. Cap. CXXXIII.

Botri uinæ acerbæ accipiantur qui iam maturesce-
 re incipiunt. Deinde in domo temperie moderata ad-
 biduum uel triduum expandantur, & resiccati expri-
 mantur, & liquor uase uitreo excipiat, & optimi
 mellis despumati pars una, ad tres succi partes ammi-
 sceatur, & ad dies aliquot ad solem exponatur hoc
 pharmacum, donec feruere desuerit ac quiescit. De-
 inde in domo superiore seruetur ne putrescat. Hæc au-
 tem proportio tibi pro regula sit in optimo melle &
 optimo uuarum acerbarum succo. Augebis autem &
 minues quantitatem mellis, pro tenuitate aut crassitie
 succi. Vtendum est ipso in tenuibus ac diuturnis uen-
 tris fluxionibus, ob calidas affectiones factis. Et in his
 quibus os uentris appetentiam nullam habet, prop-
 ter caliditatem. Et in his qui humectum stomachum
 habent, post uentris per uomitus euacuationem. Et in
 prægnantibus mulieribus, & quæ terram aut carbo-
 nes, aut alia quædam aliena edunt, ubi per picram ex
 aloë purgationem feci, omphacomeli exhibeo. Bo-
 num est & his qui ob excedentem uentris euacuatio-
 nem, animo linquantur.

Mellis rosacei præparatio. Cap. CXXXV.

Mel rosaceum tres partes succi rosarum exingui
 excolati accipit, & mellis partem unam. Coquitur
 autem ad solem calidum expositum ad plures dies,

A E T.

kk

S E R M O

eodem modo quo omphacomeli, & postea adserua-
tur. Si uero turbulentus fuerit aer, aut frigidior, quan-
do mel rosaceum paras, ammixto optimo melle ad
rosarum succum, & per rarum panniculum siue linteu
excolato, simulq; ad lentum ignem coquito, donec
quartam aut tertiam succi partem consumpseris, atq;
sic exceptum medicamentum uelut dictum est adser-
uato. Et ubi calidiorē uideris aerem, uelut ompha-
comeli insolato. A ditringit equidem leniter, & prop-
terea frigefacere potest. Habet & uim exterforiam ex
melle. Habet & subamarum quiddā & leniter acre, un-
de ori comodum est calidam quādam inflammatio-
nem habenti, propter calidi fluxoris influxum, itemq;
in acris, ac biliosis fluxionibus in uentre, ubi uideli-
cet affecti prius uomuerint. Exhibemus etiam ipsum
his qui uentre exuruntur, citra humorum superfluita-
tem, atque hoc absque uomitu. Item febricitantibus,
uigore iam totius morbi instante, & particularis exa-
cerbationis. Sæpe enim in febrilibus morbis etiā uni-
ca potio larga sufficit in cōuenienti tempore data, ad
affectionis solutionem, tñ per sudorum eruptionem,
tum per uentris subductionem. Inter reliquos enim
potus mel rosaceum conuenientissimum est, his qui
bus acres humores per uentrem subire uelis.

Hydrosati præparatio. Cap. CXXXVI.

Rosarum recentium exunguium, & per diem ac
noctem præsecatarum lib. i. mellis sextar. i. aquæ plu-
uiæ ad tertias decoctæ sextar. iii. commisceto hoc mo-
do. Aquæ pluuiæ sextar. ix. coquito donec tres reli-
qui fiant, & ad ablatam ab igne aquam feruentem
præsecatas rosas iniice, & uas pluribus operimentis
probe contactum adserua. Sequenti uero die aquam
excola, & rosas non expressas abiice, ut ne aspe-
ra aqua fiat, & coniecto melle in mortarium, ac probe
trito, aquam cū ipso unito, & fistilibus uasis præser-
tim recentibus ac crudioribus excepta, ad paucos

Q V I N T V S.

274 213

dies insolato, & in domo in qua uinū repositū est ad-
seruato. Hoc multo magis quā mel rosaceū frigefacit

Apomeliis præparatio. Cap. CXXXVII.

Apomeli sic præparare oportet. Fauos accipe mel-
le plenos, colore quidem albos, uerum mel pelluci-
dum continentēs, & mel ipsum manibus exprime,
& ad aquam fontanam optimam ammisce. Et si qui-
dē crassius fuerit mel, quatuor aquæ partes ad unam
mellis ammiscemus: Si uero liquidissimū fuerit mel,
tres aquæ partes ad unam mellis adiicimus. Si uero
sicciores tibi uidebuntur faui, ipsos in tenues partes
cōminutos in mensuratā aquā mitte, & manibus suffi-
cienter tere, exprime, excola, & metire, & cognosces
quantum mellis addere oporteat. Deinde in ollā no-
uā mittimus, in qua prius aqua fuerit feruefacta, pro-
pter terreā qualitatem, & ad ignem non fumantem
coquimus, detrahentes semper inter ebullendum in-
sidentem spumam, aut cerosam partem. Postquam
autem neque spuma, neque quicquam fecis superstite-
rit, & octaua aut septima pars de tota mēsurā decesse-
rit, ollā ab igne tollimus ac frigefieri sinimus. Et post
perfectam perfrigerationem, sequenti die id quod su-
perne fuitat detrahimus, & in uasa fistilia recentia ac
crudiora transfundimus, & in uinaria cella adserua-
mus. Est autem apomeli exterforia ac incisoria ui-
præditum, & biliola per aluum ducit, & ad urinam
ciendam conducit, & febres putridas ad solutionem
præparat. Calidis tamen & siccis maturis aduersus
satur. Et in morbis calidis, & præcordiis inflamma-
tis nocuum est. Et neque sitim sedat, immo etiam aus-
get. Dandum est autem ante sorbitiones. Nam post
cibum datum nocuum est.

Hydromeli & crustuminati præparatio.

Cap.

CXXXVIII.

Hydromelum sic præparatur. Succu malorum lib.
vi. mellis lib. xii. aquæ ad tertias decoctæ lib. xviii.

S E R M O

Alia præparatio. Malorum dulcissimorum & odora-
tissimorum, ac friabilem carnem habentium, corticē
& interna grana detrahito, deinde contusa exsuccato,
& succum per paniculum purum ac densiorem exco-
lato. Sumito autē succi sextar. i. mellis sextar. ii. aquæ
pluuiialis in coctura ad tertias redactæ sextar. iii. Post
quam igitur præcoxis aquam ad tertias, adice ad
ipsam mel, & ubi efferbuerint simul ab igne ablata
quodammodo frige fieri finito, & sic omni spuma de-
tracta, malorum succum adiceito, & uasis fictilibus ex-
cipito, obliuato, & in cella uinaria reponito. Utimur
autem eo post dies quadraginta. Quum autem rosas
exungues ad hydromelum ammiscere uolueris, un-
ciam rosarum per diem ac noctem in ipso macerato
deinde excolatum adseruato. Bonum enim colorem
inde acquirit, & non acefcit. Eodē uero modo etiā ex
crustuminis, & aliis priorū generib. præparare potes.

Cydonati præparatio. Cap. CXXXIX.

Præparatur etiam ex malis cydoniis magnis, corti-
ce & internis granis exemptis, deinde contusis & ex-
succatis, & succo per panniculum excolato. Suman-
tur autem succi sextar. iiii. Mellis sextar. viii. aquæ plu-
uialis ad tertias decoctæ sextar. xii. Primum itaque
aquæ sextar. xxxvi. coquimus, & ubi reliqui fuerint
sextarij. xii. mel adicimus, & quum ebullierint ablata
ab igne ollam aliquatenus frige fieri sinimus. Postea
detracta superstante spuma, succum cydoniorum adicimus,
& unita excipimus, ac uelut hydromelum ad-
seruamus. Aliquando uero ut ne præparata potio
corrumpatur in hyeme propter frigus, mel prius de-
spumamus, & succum excolatum ad ipsum iniicimus
& in fictili obliuato per totam hyemem seruamus. Postea
in uere aquam ad tertias decoctam, uelut dictum
est, accipimus, & mel cum succo ipsi ammiscemus, at
que sic utimur. Idem facimus etiam in malis, & cru-
stuminis ac aliis piris. Quomodo cūq; uero præpara-

Q V I N T V S.

275

uerimus cydonatum & hydromelum, & ante hyemē
& post hyemem in solamus ipsum per dies quadra-
ginta, cauentes ab imbribus ac uentis, & sic in uina-
ria cella reponimus. Melius igitur est præparare id
quod cū melle seruatur sub caniculæ æstu. Potest etiam
rosarum exungium, & per diem unam siccatarum un-
cia una, ad sextarium mellis despumati adici, & aqua
uelut dictum est sub canis æstu coqui, & uniri, & sic ex-
colari, ac per dies quadraginta in solari. Couenit hoc
quod ex succo malorum cydoniorum præparatur,
morbis qui adstrictione & extersione opus habent, &
internis partibus exulceratis sunt, ore, stomacho, uen-
tre & intestinis. Auxiliatur etiam scabiei in uenis. Et
rhenibus ac uescicæ in quibus furfuraceæ ac squamo-
sæ & capilliformes urinarum sunt subsidentia.

Aceti nulli præparatio. Cap. CXL.

Acetum nullum componitur ex optimo melle, &
pellucidissimo aceto, ita ut sint mellis partes duæ, ace-
ti pars una. Hæc proportio pluribus corporibus con-
uenit. Variari tamen potest semper pro gustus & tem-
peramenti ægroti ratione, ut habeat, quod blandum
ac gratum est naturæ. Coquitur ad mellis compa-
gem & exhibetur calida temperatum. Potatum
exterget uiscosos humores, & crassos attenuat. Quæ
propter uiscera omnia ab obturatione liberat, hepar,
splenem, uentrem, mesenterium, & rhenes. Commo-
dum est enim his, siue in febribus, siue citra febres de-
tur. Aquæ uero multæ ammixtione, uehementia ui-
rium ipsius exoluitur. Tussum autem mouere quæ
non est, & intestina radere acetum nullum, Hippo-
crates & Galenus dixit: non in corporibus crassis &
glutinosi humoribus refertis, sed puris & non redun-
dantibus supernuitatibus. Aut his quæ ex tenui &
acri fluxione laborant, & quæ neruofas partes ualde
subtili sensu præditas habent.

QVINTI SERMONIS AETII FINIS.

INDEX EORVM QVÆ IN SEXTO
Actii Sermone habentur.

De hydrocephala affe- ctione. Cap. 1	natorum comitialium. 21
De phrenitide. 2	De fatuitate. 22
De lethargo. 3	De memoria amissa. 23
De catocha & catalepsi. 4	De commorsis à cane ra- biofo, aut his qui aqua timent. 24
De caro. 5	De cerebri inflammati- one. 25
De comate. 6	De erysipelate cerebri. 26
De uertiginosis. 7	De syderatione. 27
De infania. 8	De resolutione. 28
De melancholia. 9	De resolutione. 28
Curatio melancholiae. 10	De supercilii aut palpe- brae resolutione. 29
De infania lupina aut cani- na appellata. 11	De conuulsione canina. 30
De incubo. 12	Linguae resolutae curatio. 31
De morbo comitali. 13	De instrumenti uocalis re- solutione. 32
Quae arguunt morbum comitalem. 14	Deglutitionis resolutae curatio. 33
Quae collabentes comitia- les excitant. 15	Vesicae resolutae curatio. 34
Auxilia ad comitiales. 16	Colis resoluti curatio. 35
De his qui ex stomacho primario affecto, comi- tialis morbi modo con- uelluntur. 17	Intestini recti resoluti cu- ratio. 36
De his qui ex parte aliqua habent morbi comitia- lis causam. 18	Cruris aut alterius cuius- dam membri resoluti curatio. 37
Curatio senum ac puero- rum comitali morbo correptorum. 19	De conuulsionibus aut di- stentionibus. 38
Curatio ualde senum co- mitialium. 20	De Tetano siue distentio- ne & conuulsione. 39

De capitis dolore distin- ctiones. 40	Ad supercilia pilis denu- data. 57
De dolore capitis ex ar- dore aut caliditate ob- orto. 41	Tingentia ac nigrefacien- tia pilos. 58
De dolore capitis in febri- bus. 42	Vt fului pili fiant. 59
Ad capitis dolorem ex ebrietate, & meri po- tu. 43	Vt albi pili fiant. 62
Perfrigerati capitis mede- la. 44	Vt crispi pili fiant. 61
De capitis dolore asthma cho. 45	De his quae pilos corrum- punt. 62
Quae ex natura capitis do- lorem inducunt. 46	Quae pilos extirpant. 63
Ad dolorem capitis ob- plagam. 47	Psilothra pilorum. 64
De hemicrania. 48	Quae pilos attenuant. 65
Communis curatio ce- phalae & hemicranie. 50	De furfuribus siue porri- gine. 66
Epithemata ad capitis do- lorem. 51	De morbo pediculari. 67
Quae naribus indita caput purgant. 52	De Achoribus & reliquis pustulis capitis. 68
Apoplegmatissimi pitui- tam per os à capite de- trahentes. 53	Ad capitis scabriciem. 69
Smegmata & puluilli in- spersiles, caput densan- tes. 54	Ad parua & densa ac ru- bicunda capitis ulcu- scula. 70
De alopecia. 55	Resiccantia ac cicatricem inducentia achoribus. 71
De defluuio capillorum. 56	Smegmata ad achoras furfures, asperitatem, & scabriciem. 72
	De aurium affectionibus 73
	Ad dolores ex frigidita- te. 74

Ad dolores ex aqua me/ Ad sanguinis ex auribus
 dicata. 75 eruptiones. 86
 Ad dolores ob humorū De calculis aut aliis cor/
 crassitudinem. 76 pusculis in aurem illap/
 Ad aurium sordes. 77 sis. 87
 De sonitu aurium. 78 Ad affectiones aurium ex
 Ad auditus difficultatem tra meatum. 88
 ac surditatem. 79 De parotidibus. 89
 Ad aurium inflammatio/ De nariū affectionibus. 90
 nes. 80 Ozanarum curatio. 91
 Ad aures absque ulcera/ Polyporum curatio. 92
 tione humectas, quæ Ad ulcera in naribus. 93
 uelut exudant, & seor/ Ad sanguinis e naribus
 sum humorem exclu/ eruptionem. 94
 dunt. 81 Quomodo sanguis e nari/
 Ad ulcera in meatu auris. bus eliciatur. 95
 82 De narium obturatione,
 Ad corruptiones acfæto & odoratus oblatione
 res aurium. 83 96
 Ad superexcrecentes in De sternutatoris. 97
 aurium ulceribus car/ Ad sedandas redundan/
 nes. 84 tes sternutationes. 98
 Ad uermes in auribus. 85

De cerebri, capitis, & neruorum affectio/
nibus, aurium item ac narium.

DE HYDROCEPHALA AQVO/
SA CAPITIS AFFECTIO/
NE, LEONIDÆ. Cap. I.

Hydrocephala affectio appellata
 est ab aquoso humore in capite
 collecto. Plerunque igitur aquo/
 sus humor colligitur. Aliquādo
 autem feculentus aut cruentus.
 Semper uero lentus consistit, aut
 ex obscura, aut ex manifesta cau/
 sa. Ex obscura quidem, localibus
 uasis sua sponte rarefactis, & aquosa in ipsis essentia,
 quæ cum sanguine permixta est, depulsa & in unum
 locum congregata. Atque ex huiusmodi causa aquo/
 sus humor colligitur. At uero ex manifesta causa fit,
 uasis localibus ex plaga aut contusione ruptis, & san/
 guine in ipsis prætereffuso, & deinde rarefacto, ac in
 essentiam feculentam, aut cruentam dissoluto. Fre/
 quentissime uero fit hæc affectio ex tali causa in infan/
 tibus, quum obstetrix functionis suæ inexperta, & du/
 rior manu rem tractans, corpora aliqua in capite in/
 fantis attriuerit. Colligitur autem hic humor in hy/
 drocephalis, aut inter cutem & membranam caluam
 ambientem, siue musculum temporum. Aut sub me/
 brana caluam ambiente, inter ipsam & os capitis. Aut
 sub calua, inter os & cerebri membranam. Maiores
 autem nostri dicunt etiam inter cerebri membranam
 & ipsum cerebrum colligi, id quod perniciosum exi/
 stit. Siquidem igitur lentus humor fuerit collectus
 sub cute extra membranam caluam ambientem, aut

S E R M O

inter hanc membranam & os capitis, tumor adest iuxta capitis partem ubi collectio facta est, concolor, citra dolorem, mollis ad tactum, cedens ac transiens ad digitorum contactum. Et siquidem sua sponte fiat ab initio, doloris exors & concolor est locus. Si uero ex plaga, aut contusione, primum quidem rubicundus & dolorosus sit tumor, postea uero lentescente humore & in tenuem essentiam transeunte, tumor concolor citra doloré euadit. At ubi collectio sub calua facta est, inter os & membranam cerebri, ab initio dum modicus est humor, caput grauatur, & uertigines asfiduæ fiunt, & sensus hebetantur, uisus inquam, auditus & reliqui. Quum autem redundauerit humor, futuræ capitis ob multitudinem disparantur, & propterea caput magnum fit, & locus collectionis apparet. Humor enim ad digitum cedit. In communi igitur in collectione sub cute, & in ea quæ inter membranam caluam ambientem & ipsum caluæ os fit, iisdem aggressionibus utimur, ad humoris excretionem. Et si quidem paruus est tumor, apex ipsius unica sectione diuiditur. Si uero maior, duæ aut tres sectiones fiunt, aut plures iuxta magnitudinis proportionem, in locis ad effluxionem commodis. Non oportet autem uelut in abscessibus, post chirurgiam limiscos transmittere, sed ipsas solas sectiones linamentis disparare. Nam post humoris excretionem, corpora in his facile agglutinantur. Quapropter linamentorum usu in ipsis contenti sumus. Post indita linamenta, si infans fuerit cui chirurgia adhibetur, deligationem propter grauitatem recusamus, uerim lana ouo imbuta imponatur, & caput pileo contegatur. In robustioribus autem linamenta forinsecus custodiantur, & deligatio fiat. Poterit autem à tertia die conglutinatio adiuuari, per emplastrum quoddam glutinatorium. Quod si sub temporum musculo collectio fiat, expectare oportet donec humor redundet, ut ne muscu-

S E X T V S .

278.

lus incidatur. Et postea à lateribus muscoli sectionem facere. Et siquidem humor in profundo sub musculo contineatur, duæ sectiones fiant utrinque à lateribus muscoli ipsius. Deinde corpuscula secare per scalpelli manubrium excoriantur. Post totius autem humoris excretionem, curatio fiat uelut dictum est. At si sub calua collectio facta fuerit, itidem expectare oportet, & quum redundauerit humor, & futuræ fuerint disparatæ, fastigiatum locum dissecare, & consequenter facere uelut in capitis futuris disparatis.

De phrenitide. Ex Posidonio. Cap. II.

Phrenitis inflammatio est membranarum cerebri cum febre acuta, delirium & mentis percussione inducens. Raro autem ab initio phrenitis cum febre irruit, plurimis uero à quarta aut quinta aut sexta incipit, & adhuc serius, cum ipso ferme periculo incidens ut in aliqui septima, aliqui nona delirare inceperint. Differentiæ autem phrenitidis plures sunt, sed tres principalissimæ. Aut enim imaginatiua facultas solum læsa est, seruat autem ipsis ratiocinatiua, & memoria. Aut ratiocinatiua solum læsa est, seruat autem imaginatiua & memoria. Aut etiam imaginatiua læsa est, seruat autem memoria. At uero ubi memoria deperdita est in febrilibus morbis, simul perit omnino & ratio, & imaginatio. Proinde anteriore cerebri parte læsa imaginatio solum læditur: Medio uero cerebri uentriculo læso, ratio peruertitur. Posteriore autem circa occipitium parte læsa, perit memoria, & cum ipsa omnino etiam reliquæ duæ facultates. Quibus igitur imaginatio læsa est, hi iudicant quidem recte, imaginantur autem peruerse. Quibus uero ratio solum læsa est, imaginantur quidem recte, iudicant autem non recte. Quibus autem memoria læsa est, nullius antea factorum meminerunt, immo neque omnino recte imaginantur, neque iudicant. Conuenit itaque parti magis læsæ,

S E R M O

auxilia adhibere, & tamen neque alias negligere. De memoria itaque perdita priuatim paulo post dicemus. Nunc uero quomodo phreniticos curare oportet dicendum est. Ager igitur decumbat hyeme quidem in domo tepida, æstate uero, frigida. Quies autem imperanda est & ipsi ægroti, & omnibus in domo, & uicinis. Et qui quidem ad lucem efferuntur in tenebrosa domo decumbant. Qui uero ad lucis splendorem respiscunt, in lucida domo degant. Si quidem igitur phrenitis cum febre ab initio in prima die, aut secunda, usque ad quartam irruat, & non ex transmutatione alterius morbi succedat, & urinae fuerint subruentæ, & facies rubicunda, & ætas uigoris, & bona corporis habitudo adest, & omnia signa si mul indicant sanguinis multitudinem, uena cubiti secetur, ea quæ media est, & pro uiribus detrahatur, & non usque ad animi deliquium. Minus autem quam oportet auferatur, ob plurimam quæ in ipsis ex uehementi motu contingit discussionem ac exhalationem, & propter lassitudinem. Sed & sectio moderata fiat, ut ne æger clanculum brachii uinculum exoluat. Cōsequitur enim periculum sanguinis eruptionis. Quod si ob aliquam causam, uenæ sectionis auxilium relinquatur per clysteres uentrem euacuare oportet, cum surfurum aut ptisanæ succo, modicâq; nitri spuma ac pauco melle. Caput autem rosaceo magis tepido irrigetur. Nam cerebri membrana inflammata, frigiditas rosacei non est tuta. Immo neque caliditas. Frigidum enim densat meatus, & superfluitates in capite discuti non permittit. Quod uero ualde calidum est, feruorem duplicat. Quare æstate exacte tepidum rosaceum adhibendum est, cum modico aceto. hyeme uero moderate calidum. Commodum est & chamæmelinum ex æquo ipsi ammixtum, si ambiens frigidior fuerit. Si uero uehementius fuerit delirium, post factam euacuationem, uelut dictum est, per uenæ sectionem aut clyster

S E X T V S.

279

res, capitibus papaueris in oleo coctis caput rigato, & faciem assidue prolui præcipito ex aqua, in qua papaueris capita sunt cocta. Frontem uero somnifero aliquo pastillo illine. Olfaciant etiam assidue somnifera, in præcedenti sermone conscripta ad uigilias. Et sub cervical capita papaueris subdantur, aut mandragoræ mala. At uero auctis malis, dandum est etiam somniferum ex capitibus papaueris pharmacum, cochlearii mensura plus aut minus, pro uiribus. Dandum est autem id quod ex melle præparatur, non quod ex passo, propter uinositatem. Detur autem hoc pharmacum in exacerbationis declinatione. Si enim datum fuerit in uigore, trahit quidem ad somnum, febris autem excitatur, & æger ad ambo partitus grauius fert quod contingit. Dato uero pharmaco quiescere iube. Præstat autem mel rosaceum ad pharmacum ex capitibus papaueris adicere, contemperat enim acrimoniam, & aluum subducit. Quapropter etiam aquæ quæ bibitur, mel rosaceum irrorare bonum est, in exacerbationis uigore. Cæterum assiduum usum stupefacientium pharmacorum, potionum, irrigationum ac illitionum uitare oportet. Facile enim in his qui immodice perfrigerantur, transitus fit à phrenitide in lethargum, quando etiam perniciosus fit morbus. Quare ubi delirium moram traxerit, serpyllum aut spondylium in oleo coquatur: Crassos enim uapores transpirare faciunt. Quum autem manserit facies etiam post uenæ sectionem, incontracta & rubicunda, cucurbitas occipitio affige, & moderatis uulnusculis impactis cutem scariifica, & ad libræ mensuram sanguinem detrahe. In cibo porro dandus est ptisanæ aut alicæ succus, aut micæ panis sæpe lotæ cum rosaceo melle. Mitigata uero febris, dentur oua sorbilia, & lactuæ feruifadæ, quæ cum moderate humectant ac frigidificiunt, unaque nutriunt, propter uirium debilitatem.

De lethargo. Archigenis & Posidonii. Cap. III.

S E R M O

Lethargi principio duo sunt. Quibusdam enim septum transuersum & uiscera primario affecta: cerebrum ad consensum ducunt. In quibusdam uero cerebrum affectionem auspiciatur. Et quibusdam statim ab initio affectio incidit. Quibusdam autem ex mutatione alicuius acuti morbi. Nam a phrenitide maxime, in his qui per stupefacientia pharmaca perfrigerati sunt transitio ad lethargum fit. Quin & a continente febre mutatio in lethargum fit sepius, itemque ex aliis plurimis morbis, praesertim in quibus plures euacuationes subsequuta sunt. Aliquando etiam in diurnis febribus, per circuitum contingit aegrotos somno immergi, uelut in quotidianis fit & semitertianis, quandoque etiam quartanis. Et alii quidem cum conuulsione & contractione neruorum in soporem deferuntur. Alii pedetentim facta accessione. Et alii quidem unam immersionem sustinent, in quo extreme periclitantur: Alii in circuitibus in somnum deferuntur, & rursus reuocantur. Proinde considerare oportet speciem delationis in soporem. Qui enim per circuitum somno immerguntur, manifestiorem pulsum habent. Qui uero semper affecti sunt, minutissimum, & aegre mobilem. Hi uero etiam dum excitantur, aliena, loquuntur & obliuiosi sunt. Qui uero per circuitum afficiuntur, nihil tale patiuntur. Et alii quidem cum grauitate & elata respiratione in somnum deferuntur, ut & stertant, & singultus ac suspiria edant dolorem indicantia, quem reuocati neque eloqui possunt, propter rationis laesionem. Alii uero quietissime dormire uidentur. Et aliis quidem perfrigerantur artus, & rugosi ac pallidi sunt, & corporis miscella fere congelatur. Aliis uero diffunditur, & uelut rorem effundit circa exacerbationum declinationes. Qui igitur hac affectione occupati sunt, his haec adsunt. Praecordia reueluntur, uenter contrahitur, & uiolenter ab assidentibus excitati, rursus in somnum deferuntur, & obliuio

S E X T V S.

280

ipsis. Nam dum saepe ad mitionem urgentur, porrecta ipsis matula, se in manibus ipsam tenere obliuiscuntur. Aucto uero malo, totum corpus segne redditur ac uelut mortificatur. Supini autem decumbentes ad pedes defluunt, distentis manibus ac curibus. Nasus quibusdam destillat. Os ipsis hiat, & fortior eius hiatus succedit. Inferna mandibula uelut resoluta ac laxata uidetur. Atque haec quidem adsunt lethargicae affectioni. At uero curationem ipsorum aggredientes in domo lucida ad splendorem ipsos locamus. Sit autem domus tepida. Pedes & manus confricentur. Odoramenta excitatoria exhibeantur, uelut est castorium, funiculus lucernarius extinctus, pix liquida, bitumen, galbanum. Suffita quoque lethargos excitant, lapis gagates, bitumen, castorium, peucedanum, sulphur, galbanum, sagapenum, cornu ceruinum, hircifordes, abrotonum, silphium. Stenutatoria quoque naribus admoueantur. Si uero multitudo humorum in corpore est, si quidem sanguis fuerit redundans, uena secetur secunda die, & pro uiribus euacuetur. Si uero pituitosa & lentior materia fuerit, uelut in lethargicis redundare solet, attenuantia exhibere oportet, & quae crassiciem secare possunt ita ut his quibus neruosa pars laesa non est, acetum nullum exhibeamus: Quibus uero laesa est, decoctum apii, feniculi, adianti, & similia. Sed & alius efficaciore infuso eluatur, & glandes subdantur ex ruta, nitro, cumino, & melle cocto. Caput autem rigetur in principio quidem serpillo in aceto & oleo cocto. Verum in intentis affectionibus peucedani radicem pro serpillo in aceto coquito, & cum oleo capiti adhibeto. Bonum est ipsis & oleum irinum. Tremoribus autem & contractionibus succedentibus, castorium cum medico aceto terimus, & oleo addito caput irrigamus. Si uero praecordia sint inflammata, in principio cataplasmata adhibeantur, ex polline

S E R M O

aut pane, & malo cotoneo cocto, aut pampinis uitis. In progressu uero, semen lini ad pollinem aut panē ammisceatur, & absinthium, & althææ folia cocta. Postea uero ex ordeï farina, & fœno græco, & althææ radice cataplasmata fiant. Omnibus autem absinthiū ammisceatur. Sit autem latum linteum, ut utrinque latera, & pectus sub mammis amplecti possit. Post fuerit plasma uero partes nudas sinere non oportet, sed cerato nardino aut cyprino contegere. Retro autem dorso ceratum ex sicyonio factum imponere, quod terebinthinam & baccas lauri tritas infartas habet. Et si quidem iussatio adsit, ammisceantur cataplasmatibus ea quæ flatus discutiunt, uelut sunt, cuminum, baccæ lauri, ruta, & similia. Si uero quid induratum fuerit & libanotis addatur, & farina fabarum. At uero in diurnis iam lethargicis uiribus præsentibus danda est hiera ex colocynthide. Et sternutatoria adhibenda ex teratro albo, struthio, pipere, castorio. Et naribus infundendū elaterium cum lacte, aut cyclamini succus, aut ipsa radix sicca trita insufflenda, & ori ac palato sinapi cum melle illinendum. Deinde occipitio cucurbitæ affigenda cum multa flamma, item circa primū & secundum uerticulum, sanguisq; detrahendus ex posteriore capitis parte. Postea derasis capillis capitis sinapismus adhibendus ex caricis cum sinapi aceto macerato. In trementibus uero etiam castorium sæpe potandum detur. Affectione autem declinante æger ad balneum ducatur, & sinegmate mordaciore utatur. Velut est fex uista, sinapi, pyrethrum, piper, baccæ lauri, calx uina, nitri uero duplum adiiciatur. Cibi porro sint tenues & incisorii ac resiccantes. Et cum condimentis parati, apii, anisi, cumini, pipere & baccæ lauri. Et ex uolucris conueniunt, gallina domestica, columba, auiculæ montanæ, & perdix. Ex piscibus, petrosi. Ex oleribus, porri, asparagus, petroselinum, chamædaphne. Vinum aquosum, tenue, album subadstringens.

S E X T V S.

255

subadstringens. Sed & reliqua curatio iuxta eundem modum fiat.

De catocha & catalepsi.

Cap. IIII.

Mediam inter phrenitidem & lethargum affectio nem reperies, quæ species est delirii sine amentie. Medici autem catocham & catalepsi, hoc est mentis occupationem & apprehensionem uocare solent ex humore atræ bilis magis contingens. Periculosior est autem hæc affectio quam lethargus. Verum febribus lethargo similibus consistit, & aliquando dormire aliquando uero palpebras apertas habent aut nictant aut intente uident, & uelut fixos oculos ac palpebras habent, & penitus immobiles, adeo ut neque si quis manum oculis ipsorum obtendat, eos claudant. Uoce insuper ac sensu priuantur, neque audientes neque respondentes. Admouet aut manus suas aliquando ad caput & oculos ac nares, uelut qui uellicentur, atque hoc non sentiunt. Pulsus sunt parui, languidi, ferme deficientes. Spiritus aliquando defusus aliquando, rarus. Et per interualla quædam magnū spiritū ducunt. Aluus & urina supprimuntur, non præ siccitate: Habent enim multum humorem, sed propter sensuum stupiditatem. Gramæ his subaridæ in angulis oculorum fixæ sunt. Et aliquando uicinos parietes attingunt. Et in summa neque phreniticis omnino similes sunt, neque lethargicis. Quandoque etiam ob sanguinis multitudinem confertim caput occupantis & ipsum superimplētis fit hæc affectio: quem ad modum uidimus in adulescente quodam multo sanguine referto. Qui quam triduum exegisset, neque claudens palpebras, neque ad uehementes uociferationes transiuens oculos, neque respondens, quarta die sanguinis eruptione larga per nares facta, ab omnibus molestiis confestim liberatus est. Quare si æger multo sanguine refertus appareat, citra dilationem uenam supernam in cubito secunda, & pro uiribus detrahe. In aliis autem primum

A E T.

II

uentrem per clysterem eluere oportet, simpliciore infuso immisso uelut est furfurum succus cum spuma nitri & melle. Postea uero etiam polypodii radix cum fufuribus coquatur. Caput autem primum irrigetur oleo dulci tepido. Deinde si caput calidius apparuerit, caput papaueris in oleo coquatur. Si uero frigidus, serpillum. Et si quidem facile solubilis fiat aluus ex praedictis infusis, in ipsis perseverandum est. Si uero sistatur, ueratri nigri radix cum fufuribus coquatur. Potus ipsis conuenit apomeli, aut aqua mulsa pro tempore diutius cocta. Quod si urinae crassae fuerint, etiam anethi & apii decoctum detur. Cibi sint, pitiscus succus & similia. Aqua his aduersatur, auget enim inflammationem, fluctuationes facit, & splenes excitat, & sitim non sedat. Totum autem corpus oleo anethino inungatur, maxime hyeme. In quibus uero est tremor succedit, castorii drach. i. cum aqua mulsa ori infundatur.

De caro. Posidonii. Cap. V.

Quum frigidi & humidi humores cerebrum occupant caros appellata graecis affectio succedit, hoc est, capitis percussio, cum debili febre. Consequitur sensum stupor, & totius corporis immobilitas, cum principaliu actionum laesione, oculi uero ipsorum semper sunt clausi. Differt autem caros a lethargo, quod lethargici interrogati respondeant, & non omnino sine uoce decumbant. Verum qui in caron lapsi sunt, somno profundissimo detinentur, ut dum punguntur sentiant quidem non tamen loquantur, neque oculos aperiant. Curandi uero sunt & hi similiter uelut lethargici, ita ut magis incisoriu & attenuatoriu curatiouis dictu faciamus. Stomachi quoque cataplasinata, una cum hoc quod calesciant, etiam corroborandi uim habere oportet.

De comate. Posidonii. Cap. VI.

Soli uapores calidi & humidi, & subiectis partibus ad caput in febris delati, & ipsum implentes, affectionem faciunt, quam Medici coma nominant. Cognos-

scitur si somnus amplior naturali fiat, & in somnis peregrina loquuntur, & corpore inaequaliter habent, & inferna mandibula inter dormiendum laxata. Et saepe excitati confortim rursus in somnum deferuntur, & caput humidius habent. Curatur ex irrigatione rosacei, aut chamamelini cum aceto. Sit autem acetum acerrimum. Si uero frigidus appareat caput, anethinu cum oleo dulci ex quo permixtum ac calefactum adhibe. Et in summa, in quantum intenta est frigiditas, in tantu calefactoria augeantur, ut etiam pulegium aliquando & rutam in oleo coquamus. Glades quoque sedi subdantur, quae multum irritare possunt. Nutriantur autem pitiscus succo, & apomelite.

De uertiginosis. Archigenis & Posidonii. Cap. VII.

Vaporibus calidis & acerbis ad caput delatis, & animalis in cerebro spiritu euertentibus, primum hebetudines quaedam in oculis sunt. Postea est aurium sonitus assidui, & auditus grauitates, atque haec maxime contingit circa ciborum coctionem, & ubi ex somno exurgunt, augete affectione, uertigines & obtenebrationes oboriuntur, ut putent se uidere omnia circiuerti. Contingit hoc et ubi confortim ex sellis surrexerint, cruditate quadam praegressa. Perseuerante uero diutius malo, ex facili occasione uertigine afficiuntur, ut etiam concidant aliquando, maxime ubi in circulum circumuertantur. Nam quod aliis ob multas circuitiones contingit, haec illis ex una. Sed & si alium quendam circiuerti uiderint, uertigine afficiuntur, aut si trochum, aut tale quid circiuerti conspiciant, idem perpetiuntur. Spiritus enim uisuius ad trochum qui circumuolutatur allabens mouetur, & simul cum illo circumfertur. Atque sic inaequalem & turbulentum ac inordinatum humorem, ac spiritus motu sufficit. Facile uero cortipitur hac affectione quibus consuetae excretionis sunt oppressae. Sed & cruditates & ardores assidui, & ebrietates, affectionem hanc efficiunt. Consequitur

& alui suppressio, & propterea multa inflatio, & urinarum tenuium ac paucarum excretio, materia ad caput accurrite. Graciles autem in totum ferme fiunt, & pigri ad omnem aggressionem. Siquidem igitur ea quæ oculis obuersantur sanguinolentiora se uidere putant, ad insaniam magis apti sunt. Qui uero purpurea uident, ad morbum comitalem. Si igitur uires robustæ fuerint, & nihil aliud aduersetur, uena secanda est, siue principium affectionis fuerit, siue tempus iam progressum fecerit. In uenæ autem sectione uitandū est ne aceruatim euacuemus, eo quod ex qualibet occasione concidant. Quare pluribus detractionibus ex quibusdam interuallis utentes congruam mensuram explebimus. Irrigetur autem caput tempore sectionis uenæ aceto & rosaceo, polygoni aut hederæ succo ammixto. Et lana conuoluta rosaceo aut cœnanthino madefacta eodē tempore uentri imponatur. Si uero quid sanguinis detractionē impediatur uelut gracilitas, aut aliud quod ex sæpe relatis, subducatur aluus, primum per clysterem ex fursurum succo, spuma nitri & melle. Postea uero picra ex aloë compositio assidue datur. Si uero à accidentia perseverarint, etiam uehementioribus purgatoriis utendum erit ita ut ad redundantem humorem pharmacum adeptes. Ex efficacioribus autem purgatoriis commodant his quæ sceniculum in aceto mulso coctum habent. Et quod ex palmulis, ruta, & scammonia præparatur. quorum compositioes relatae sunt in purgatoriis. Sermone. Sed & pituitam à capite per os detrahentibus, & gargarismis utendum est, ex origano, pulegio, & aceto mulso. Postea uero etiā anagallidis succus naribus infundatur, aut cyclamini, aut radicis betæ, aut elaterium cum lacte. Sed & nitrum cum nigella tritum, & oleo ueteri ammixtum, generosam per nares purgationē facit. Post hæc autem ad balneum ducantur. Tale uero frictorium caput corroborans ipsis conuenit. Lapi-

dis asini unc. i. spumæ nitri albæ unc. i. iridis unc. i. floris iunci odorati sextans. Ex hoc quod satis est accipe & sincipiti insperge, modicam aquam calidam irrorans. Deinde ubi lauisti, & caput calida non madefecisti, sed solum abluisti, egressus de solio frigida ter aut sapius madefacito. His uero qui ualde calidum caput habent etiam rosaceū cū aceto sæpe adhibeas, & ipsum ex salientibus aqua in balneo frige facias. Et si quidem ex his cesserit affectio, cessandum est, à medicationis molestia. Si uero perseverarit, arteriæ in capite iuxta tempora supra aures incidantur, uentre prius euacuato, aut per hieram, aut per clysterem. Postea uero confictioris fortioribus utendum est, quæ ad insanos referentur. Cibi sint boni succi, facile concoctiles, flatus exortes, omnino stomacho commodi, uentri commodi, urinam cientes. Vinum modicum sit, album & tenuissimum, & non ualde uetus. Conueniunt hos balnea naturalia aluminosa. Maxima uero & prima acultima in his præseruatio ac curatio est, ut suppressæ excretiones commoueantur & officii sui commoneantur, maxime in mulieribus.

De insania. Archigenis & Posidonii. Cap. VIII.

Insania fit citra febrem, multo sanguine non putrefacto ad cerebrum conflente, qui aliquando purus est, & multitudine solum affigit, uelut in ebriis. Aliquando uero flaua bile ammixta. Præcedit insaniam capitis debilitas, uelut in podagra debilitas pedum semper adest: Tunc autem dolent quum materia locis influxerit. Si itaque ob solum sanguinem insania fiat, hæc consequuntur. Ritus inmodicus ipsis commouetur uidentibus sæpe ob oculos imaginum quasdam risu dignas, & hilaris est ipsis facies, & assidue canunt. Aliquando enim ex contingentibus euaporationibus sonitus circa aures adfunt, ut putent se tibicines quosdam audire. Seruatur in ipsis memoria, uelut ex cantilenis quas familiares habent con-

iectare licet. Laesa est autem imaginatio & ratio. Si uero flaua bilis ad sanguinem fuerit animixta, & mordacem ipsum effecerit, uelut ex ipsa stimuletur ac pungatur cerebrum & membranæ eius, iracundi & temerarii & percussores ac iniuriosi fiunt. In quantum enim bilis sanguini mixta est, in tantum mutat iucunditatem, & auget tristitiam ac iram. Si uero amplius fuerit bilis superassata & crassifaceta, & ipsi corpori cerebri ac membranarum instar uisci agglutinata, pūgatq; ac diuellat: ferina deliria efficit. Quidam enim iam propriam carnem gustarunt. & domesticos uelut insidiatores tractarunt occiderunt, percusserunt, uulnerarunt. Contingit autem eisdem hominem aliquando risu immodico teneri aliquando ira & indignatione. Nam in fame ac inedia tolerata & ex acrioribus ac falsioribus alimentis & in pluribus motibus ac turbationibus, sanguis seipso acrior efficitur. In contrario uero statu, mitior. Sæpe autem etiam nullo auxilio adhibito, per modicum cibum & commoda alimenta, progressu temporis id quod lædit consumitur, & cerebrum à superfluitatibus intactū manet, & purum mentis emotionis interuallum ac defectus & intermissio consequitur. Quibusdam per circuitum quendam irruit affectio: Aliis semel in anno. Aliis bis, aut sæpius, coaceruato uidelicet paulatim eo quod molestū est. Corripiantur hac affectione pauci ante uigorem ætatis. Plurimi in ipso uigore, & post ipsum. Viri magis quam mulieres. Et ex illis magis qui animalibus affectionibus, diuexantur, uelut sunt irriliores, risu multo & intempestiuo utentes, intractabiles, iracundi, curiosi auari, potiores item & assidua cruditate laborantes. Et quibus consuetæ excretionis suppressæ sunt. Et propterea etiam mulieres aliquando insanunt, quibus menses suppressi sunt. Infinitæ uero sunt insanitæ species, quas exponere superfluum est. In delapsuris igitur in hanc affectionem, præditorum procemia quedam præcedunt,

uelut risus præter rationem non assuetis id facere, & facili occasione irascuntur, & aurium sonitus adest, & splendores oculis obuerfantur. Et uigiliæ adsunt intetæ, & curæ per uices repentes ac peregrinæ, grauitas item & uibratio capitis. In progressu uero temporis omnia hæc intenduntur, & appetentiæ ipsis putidiores fiunt, & ad uenerem prompti sunt. Et ideo assidua seminis in somno effusiones ipsis fiunt, & oculi cauantur, simulq; intenti ac fixi consistunt. Atque hæc consequuntur usque ad perfectam mentis emotionem. Oportet igitur doctum medicum ægri curam gerentem, his apparentibus, aut quibusdam ex ipsis, facere quæ oportet. Si itaque tales notas affectio præmiserit, aut etiam iam insiterit, uidentum tenuem exhibere conuenit, sorbilem, liquidum, non percellentem, uentri commodum, & qui nequam sanguinem generare potest. A uisno abstinendum est penitus. Vbi uero per triduum hominem eo uictu curasti, aliquam cubiti uentnam secato, præcipue quidem supernam. Si uero non appareat, mediam. Aut si hæc non appareant, uenas circa talos perquirito, maxime in mulieribus, eo enim momento etiam menses impelluntur. Quod si neque hæc appareant, ad eas quæ in summis manibus ac pedibus sunt transeundum est. Studendum enim est ut prius per uenæ sectionem generosa euacuatio fiat, atque sic affectarum partium curatio sequatur. In uenæ autem sectione prouidibus euacuationem facere oportet. Extincto enim feruore, euestigio quidem considerantes fiunt. Simul autem & locus aliis auxiliis datur. Quandoquidem uero aliqui in prima detractione generose ferunt euacuationem. In repetitis autem detractionibus animi deliquia incidunt, conuenit hos in prima detractione euacuare quantum opus est. Sic enim multum de flatuosa & naporosa superfluitate coeuacuatur.

S E R M O .

Itaq; pulsus asidue tangere oportet dum sanguis
fluit. Et si conciderint, reseruare ad repetendam detra-
ctionem. Saepe enim recuperatis uiribus postera die
detractionem repetimus. Aliquando etiam tertiam se-
ctionem seruantes apposito sale. Caput uero irrigare
oportet rosaceo cum aceto, aut polygoni succo, aut
oleo cœnanthino, aut melino. Lana autem sordida
oleo imbuta sincipiti imponatur, & frequentius remo-
uetur. Post euacuationem omni modo procurandus
est somnus. Sanguine enim euacuato si successerint
uigiliae, acriores & feriores ipsos faciunt. Quapro-
pter confidentes pharmacum ex papaueris capitibus
dabimus, quod somnū inducit, cum ptisanā aut aliā
succo, aut cum aqua. Iucundum enim fuerit, & pos-
tea somnus succedet. Plerique enim ipsorum omnia
somnia contemnunt. Quapropter etiam si prima
die eo accepto dormierunt, intermissa die una, rursus
dandum est de eo cochlearium. i. Solet enim uel so-
lum post uenae sectionem, perfecte liberare ab affectio-
ne, unā cum conueniente diætā. Cauendum tamē est
ne consequenter ipsum exhibeamus. Stupefacit enim
sensus. Studendum etiam est ut uentrem facile solubi-
lem faciamus, tum per cibos, tum per clysteres. His
autē factis, a localibus auxiliis incipere oportet hoc
modo. Sanguinem a uena in fronte eleuata media de-
trahere conuenit, ita ut per phlebotomum instrumen-
tum ipsam diuidamus nō facta impulsione, uelut qui-
dam facere solent, propter maximas inflammatio-
nes membranæ caluam ambientes, quæ saepe sauciata
ipsa succedere solent. Detrahenda est autem sangui-
nis libra ferme una. Post hanc euacuationem, in his
qui sanguinem habent biliosorem, intermissis quin-
que diebus, detur picra ex aloe, cochlearii magni me-
sura cum aqua mulsa. Deinde etiam per nares caput
purgetur, radicum betæ succo infuso, aut elaterio: aut
stramento sutorio cum lacte, sternutatorium quoq;

Tertia uero
hæc uentem
appetit sub.

S E X T V S .

369

adhibeatur ex ueratro albo & herba lanaria. Sed &
per os pituita detrahatur, per mastichem & staphidē
agriam. Et per gargarisationem aceti mulsi, in quo
coctum est pulegium & hysopum. Subducatur etiā
alius purgatorius ex centaurea, & ex gentiana. Sed
& ipsa per seipsam radix gentiana commoda est po-
ta drachmæ unius pondere cum aqua mulsa. Datur
& aristolochia eodem modo. Prodest autem maxi-
me ipsis foeniculi magni syuestri radix & semen. Ex
aqua quotidie pota. Et radice bryoniae drachma una.
Postea uero sanguifugæ toti capiti circūcirca affigan-
tur, & præsertim sincipiti. At in mulieribus studendū
est ut menses moueamus. Deinde uiribus reparatis
per dies septem, Galeni hieram dato, quæ maxime
ob stœchadis copiam euacuat. Dato autem drach.
iiii. ex aqua mulsa. Deinde rursus narifusoria adhibe-
antur. Declinatē uero affectione ad balneum ducan-
tur. Trictorium autem commodum ipsis in balneo.
hoc est. Iridis illyricæ, lapidis asii, mannae thuris, spu-
mæ nitri albæ, punicis, buccinorum ustorum, floris iiii. punicis
ci odorati, apii, castiæ, rosarum siccarum, singulorum
unc. i. tundito & cribrato, ac utitor in prima balnei do-
mo, inspergens sincipiti quantum satis est, & aquam
tepidam irrorans, ita ut satis longam moram in do-
mo trahat, quo uires pharmaci usque in profundum
distribuantur. Deinde capite leniter deterso & abluto
ubi lotus est ita ut caput non madefecerit calida, ex
solio exeat, & frigida iterū at pites irriget. Si uero ual-
de cauidū caput habuerit, etiam saepius frigida perfun-
datur. Post hæc per rubificatorium ex sinapi & caricis
caput corroboretur. Et per interualla quædam pitui-
ta per os detrahatur, & narifusoria adhibeantur. Diætā
ta uero statuatur tenuior, concoctu facilis, uentri cō-
moda, flatus exorsuūm contemperandi habēs. Vini
usus his rarus sit. Si uero reliquæ affectionis superfue-
rint, ad ueratrum album deueniendum est. Modus

Hieram dato ad
Junc. iii.

S E R M O

autem utendi relatus est in Sermone de purgantibus medicamentis. De cætero uero admonendi sunt, ut ab omnibus eduliis & potibus bilem gignentibus abstineant. In uere autem quotannis uenam secent gratia præseruationis. Deinde et purgentur, & præsertim si bilis magis redundarit. Mulieribus uero menses consueto tempore proritentur ut fluant citra impedimentum. Sed & in aliis consueta excretionis proceduntur.

De melancholia. Ex Galeno & Rufo.

Cap.

IX.

Quem ad modum in apparentibus corporis partibus, aliquando omnibus eadem temperatura apparet, uelut in malo corporis habitu, elephantiasis & hydropisis: Aliquando uero una quædam pars, aut amaræ bilis, aut pituitæ, aut atræ bilis humore suscepto, ipsa solum temperaturam mutat: sic etiam circa cerebrum fieri potest, ut aliquando toto in uenis sanguine atrabiliario facto, ex communis detrimenti ratione etiam cerebrum lædatur: Et rursus ut alio tempore, sanguine in toto homine illæso permanente, is qui iuxta solum cerebrum est alteretur. Et contingit hoc dupliciter aut aliunde confluente in ipsum, aut generato in loco atræ bilis humore. Generatur autem à caliditate multitudine, aut flauam bilis, aut crasioris & atriores sanguinem adassante. Plerumque uero partes circa præcordia primario affectæ, caput ad consensum perducunt, & delirium efficiunt, aut ipsa bile cerebrum occupante, aut aliqua uaporis melancholici exhalatione, quem ad modum in morbo flatuoso & præcordiali appellato. Nil enim rationi nostræ obstat, alium de & ex alia parte principium & generationem affectionis esse. Nam os uentris quomodocumque affectu facile ad consensum ducit cerebrum ob cognationem, per maximos duos nervos qui ex supernis ad ipsum deferuntur. Perducit etiam ad consensum cor ipsum

S E X T V S .

270

ob uiciniam. Similiter quoque septum transversum quod etiam ipsi inseritur. Communitas est etiam stomacho ad spinalem medullam, qua parte & incumbit, & colligatur uerticulis colli. Principium itaque eiusmodi melancholice plerumque ex cruditatibus: Flatus enim ipsis succedunt multi, qui facile eleuantur & circa præcordia diutius morantur, & rursus ipsis acidi consequuntur, nullo eiusmodi cibo accepto. Ventres plerumque ipsis siccus sunt, somni parui diuulsi, insomnia turbulenta & peregrina, uibrationes corporis alie alias, uertigines capitis, & flatuum sonitus circa aures. Et alii quidem caput plenum & graue esse uidentur, aliis uero leue & uacuum, aliis siccum. Quidam nequommodo caput se habere putant, ad quem excogitasse dicitur Philotimus supra reliquam curationem plumbum pileum, à quo grauatus caput se habere intelligeret. Fiunt etiam mente capti, & timidi, & misericordes, & lachrymantur ac deserta persequuntur. Quidam etiam demones ab inimicorum prætigis sibi immisos esse putant. Alii uenenosum pharmacum accepisse suspicantur, & suspicionem ipsorum confirmant uirosi ac peregrini uictus qui ipsis adsunt. Et est morbus hic omnifarius & non facile enumerabilis. Velut uerbi causa circa timores. Alius amicis suos timet, alius omnes homines. Et alius ad lucem prodire timet, & tenebras persequitur. Alius fugit caliginosos locos. Plerique tamen in tenebrosos locis degere cupiunt, & in monumentis ac solitudinibus. Quidam uero etiam aquam timent, & uinum & oleum, & omnem liquorem, uelut qui morsus sunt à rabioso cane. Et in summa, Melancholica deliria multiformia quidem sunt, ob particulares corruptas imaginationes. Vnum uero omnibus ipsis, commune est: Timor & tristitia. Tristantur enim omnes præter rationem, & neque si interrogos habent quod dicant cur tristentur. Non pauci uero ipsorum mortem timent, & alia quædam nulla

Gal. 3. de loc.
Hic cap. 7.

ui
et
7

S E R M O

timore digna. Sunt etiam qui mortem uehementer exoptant. Quod igitur ob atram bilem ratiocinalis animæ principia occupantem, timor fit, & tristitia, & mortis formido, nihil miri est. Videmus enim etiam extra corpus nihil nobis ita horrendum, uelut sunt tenebræ. Quum igitur uelut caligo quædam rationali animæ parti circumfusa fuerit, necesse est timere hominem, ut qui causam timoris secum in corpore circumferat. Sicut enim in profundis tenebris pueri timeant, itemq; adulti imperiti. Ita etiam atræ bilis color, uelut tenebræ rationis locum obumbrans timores efficit. Quapropter omnium symptomatum singulas accidentium causas enarrare impossibile est. Pleraque enim multam difficultatem habent, uelut uerbi gratia. Cur fugiunt uelut horrenda, quæ non sunt horrenda: Alia uero persequuntur uelut bona, quæ non sunt bona. Et cur alius domesticos timet, alius uero omnes homines, & huiusmodi. Plurimorum uero symptomatum causas medicum dicere, non est difficile, uelut, qui sibi uidetur uas fictile esse, propter siccitatem hoc patitur, frigidus enim & siccus est melancholicus humor. Similiter etiam qui cutem suam siccis pellibus similem esse putat. Qui uero putabat se caput non habere, fortassis ob leuitatem hoc passus est, quam flatus uentosis sursum latus ipsi exhibuit. Cur uero appetunt melancholici plures cibos: num quia frigescit ipsis os uentris. Cur autem aliqui ipsorum uini potiores sunt: quod frigiditas calfactione opus habet. Cur autem occidunt seipsum: num quia à maioribus malis liberari se putant. Nisi fortassis talem opinionem induunt, quod bonum est mori, quod barbaris quibusdam uidetur. Cur autem cruditates assidue ipsis sunt: Num quia turbatum & superfluitatibus plenum est ipsorum corpus, & propterea etiam uenter intemperatus, ut qui semper ex atræ bilis humore **perfrigeratur**, Cur autem alii plerunque ipsis siccan-

S E X T V S.

171

tur? Num quia flatus superne circa præcordia consistunt, & non ualde infra secedunt. Necessè itaque est ob hoc ipsum etiam uentres siccos esse. Ex multa uero retentione, aliquando coaceruata ac colliquata egerunt. Oculis autem plerunque nictant, & oculi ipsis prociidunt, & crassa labia habent, propter crassum flatum. Atri uero coloris, propter humoris diffusionem. Hirsuti uero plerique ipsorum sunt, propter multitudinem crassarum superfluitatum. Veloci uero plerunque lingua sunt, & balbi, & gracili uoce prædicti, ob linguæ incontinentiam. Motus enim concitationes à flatu fiunt. Quicquid autem concitate mouetur cito desinit. Et procliuè sanè fuerit etiam aliorum symptomatum causas reddere, si quis ex his progressum facere uolet. Porro nigrescit aliquando hic humor supercalefactus, aliquando superfrige factus. Nā quale quiddam patiuntur carbones, dum uruntur lucidissimi ob flammam existentes, extincta autem flamma nigrescentes: tale quiddam circa clarum sanguinis colorem frigiditas facit. Videmus enim etiam in externis, quædam corpora liuida fieri ac denigrari à frigiditate. Et rursus excessus caloris resiccans ac consumens humiditates, à quibus calor nutritur, humores nigrefacit, quem ad modum etiam sol fructus, & hominum corpora. Hæc igitur sunt quæ ante curationem Medicum cognoscere oportet. Quæ uero discenda sunt ut quis ita ægrotantibus opem ferre possit, iam tempus est subiungere. Non parum autem refert ad curationem, nosse unde morbus initium habuit. Cognoscere itaque oportet quod duplex est melancholicæ species. Quædam enim ex natura & temperatura ab initio atram bilem habent. Quidam uero ex mala diata postea id temperamentum acquisuerunt. Et est hæc species segnis temper & tristis. Qui uero ex flauæ bilis superassatione in delirium incidunt, audaciores & iracundiores aliis sunt, & percussores, & omnia

exemplo carbonum ardentium, et vitæ acris
S E R M O

horrenda facientes, & maxime tempore quo bilis superassatur. Quo uero tempore ipsa extincta fuerit, tristes, mæsti ac timidi fiunt. Quia igitur totum corpus melancholicum sanguinem habuerit, a uenæ sectione principium curationis facere conuenit. Quum autem solum cerebrum, æger uenæ sectione non habet opus, nisi multo sanguine redundarit, & præseruationis gratia detractionem faciamus. Cognitio uero an totum corpus melancholicum sanguinem habeat, aut iuxta solum cerebrum talis sit, ex his à te fiat. Nigriores & hirsuti, & qui uenas amplas habent, aptissimi sunt ad atræ bilis generationem. Aliquando etiam homines colore rubicundi, confertim in melancholicam temperatissimam transeunt. Consequenter autem ab ipsis, flauis, & præsertim ubi uigiliis, & laboribus pluribus, & curis & tenui uictu, aut melancholicis eduliis fuerint usi. Ad hæc si suppressa est hemorrhois in sede, aut alia excretio consueta, aut mulieribus menses, nec parum confert anni tempus, & aeris status, & regio, & ægri ætas ac studium. His omnibus præconsideratis, ubi speraueris in totius corporis uenis melancholicum sanguinem contineri, certissimum experimentum adhibeto, ex uenæ cubiti mediæ præsertim sectione. Si enim effluens sanguis non uidebitur atrabiliarius esse statim cohibeto. Si uero talis apparuerit, quantum pro ægri corporis habitu satis fore putaris euacuato. At uero tertia melancholiæ differentia, cuius principium à uentre hæere diximus, & quæ affectio præcordialis appellatur, sæpe ex relatis cognoscitur. Primum enim incipiunt uentris symptomata, uelut sunt inflationes rugitus, ructus acidi ac uirosi, & quod uenter ressecatur, & quod in fece sibus ac uomitibus & ructibus alieuantur, & quod ipsi ægri percipiunt omnes uexationes circa præcordia consistere. Quem ad modum igitur dum quibusdam sæpe ex uentre fuliginosa quædam aut fumosa, aut omnino crassior uapor exhalat

S E X T V S.

272

tio sursum fertur, uelut in suffusos oculos habetibus, aliqua ob oculos uersantur. Eodem modo etiam nunc dum melancholica exhalatio ad cerebrum, uelut fuligo aut fumus fertur, melancholica quoque symptomata circa mentem contingent. Quum igitur melancholici delirii propria symptomata apparuerint magna: Circa uentrem uero aut nihil molesti, aut minimū fuerit, in his cerebrum primario affectum esse putandum est, uelut prædictum est.

Curatio melancholiæ. Galeni. Cap. X.

Melancholiā ex cerebro primario affecto obortā, per balnea asidua, & dietam boni succi humidā ac flatu exortem curare oportet, citra aliud efficacium auxilium, nisi ob temporis longitudinem humor affligens ægre euacuetur: quando sanè magis uarias ac fortiores curationes adhibere oportet. Incipientem autem affectionem curare conuenit. Nam inueterata ac aucta, ægre tractabilis euadit. Rufi. Siue uero cerebrum primario affectum fuerit, siue præcordia, communia sunt subducetia uentrem auxilia. Primum igitur bonæ concoctionis curā habere oportet. Postea uero purgare primum epithymo & aloë. Horum enim etiam si parum quotidie acceperit, prodest tamen moderate & paulatim subducendo. Posidonii. In quibus sanguis redundare apparuerit, statim ab initio uena secetur in cubito, & præsertim in quibus consuetæ sanguinis excretiones sunt suppressæ. Verum in mulieribus quibus menses defecerunt, uenam in talo secare oportet. Et in singulis pro uiribus sanguinem euacuare. In quibus autem uitiat humores magis redundant, præparatum per uictum ægrum purgabis per hierā Rufi aut Archigenis, aut Iusti. Si uero utriusque redundant, facta prius uenæ sectione purgato. Postea interpositis aliquot diebus, aluum per clysteres euacuato, primum cum surfurum succo, spumaque, nitri ac melle. Deinde etiam polypodii radices contusas, aut epithymi

S E R M O

cum fursibus coquito. Post triduum à clysteris usu
 detur ipsis picra ex aloë compositio, quæ supra reli-
 qua omnia, etiam epithimum accepit. Præparanda
 est autem, uelut Themison iubet, Ita ut aloës accipiat
 drach. c. mastiches, croci, spicæ nardi, cinamomi, aut
 castiæ duplum, asari, carpobalsami, singulorum unc.
 i. His uero etiam epithymi sextans addatur. Detur au-
 tem cochlearii magni copia cū aqua mulsa. Deturq;
 ipsis ex modicis interuallis iterum atque iterum. De-
 inde rursus per uictum reparatis uiribus, rursus dato
 hieram Rusi, aut Archigenis, aut Iusti. Sit autem pon-
 dus drach. iiii. cū aqua mulsa, & salis cochleario par-
 uo. Melius est autem per euacuantia quotidie leniter
 uentrem subducere. Atram uero bilem ducit ama-
 racus, & cumila appellata, drach. ii. pōdere aque mul-
 sæ inspersa & pota. Conducit & lactis sero aluum sub-
 ducere. Sed non de caseis dandum est serum. Præstat
 enim quod à lacte per cocturam separatur. Sit autem
 lac equinum, aut si non possit haberi, bubulum. Lac
 ipsum in ollam nouam mittatur, & hici ramulo agite-
 tur. Postquam autem ter aut quater ebullierit, acetum
 nullum irroretur. Deinde percolatum in potu detur
 & primum quidem ammiscendum est mel, quum aut
 uenter subire inceperit, non amplius addatur mel. Ac-
 cipiat autem æger hoc serum per heminas, non infra
 quinque heminarum mensuram. Ab omni uero eua-
 cuatione utendum est malux semine leuissime trito,
 duarum drachmarum pondere, cum aquæ cyathis tri-
 bus. Egregie enim facit. Quare sæpe ipso utendum
 est. Optimum est & pulegii decoctum sæpe bibere
 & ante purgatoria, & post ipsa. Et similiter centaurei
 parui. Absinthii autem decoctum & assidue & conse-
 quenter præbe. Stomacho enim & uentri in his com-
 modum est. Et neque flatum multum in uentre fieri
 permittit, neque secessum penitus rescicari, & urinam
 ciet, & concoctionem probe adiuuat, adeo ut ego ex
 huius

S E X T V S.

273

huius folius usu nouerim quosdam à morbo libera-
 tos. Danda sunt etiam urinam mouētia, anisum, dau-
 cus petroselinum, asarum, nardus: & his adhuc ampli-
 us fœniculi magni syluestris semen, & radix. Cha-
 mæpitys autem & chamædrys promptius accipien-
 da sunt, ita ut singula hæc cum aqua coquantur, aut
 arida trita potioni inspergantur. Commodæ sunt etiã
 euacuationes per sudorem, & labores, & balnea sien-
 tes, & per illitiones in sole, qualis est quæ cum oleo
 chamæmelino fit, & cum oleo ac nitro. Quod si habes-
 tus permiserit, rursus per hieram purgato. Conuenit
 autem neque præcordia negligere, & maxime ubi ac-
 cesserit Medicis curationis ipsorum coniecturam fa-
 ciet. Fomenta igitur conueniunt ex oleo, in quo cocta
 sunt ruta, anethum, serpyllum, absinthium, artemisia,
 pulegium uitiicis semen, baccæ lauri, aut folia tenera.
 Hæc enim dolores mitigant, & flatus minuunt. Ut uero
 in inflammationibus stomachi cum morfu, cum i-
 num & pulegium in aceto coquere oportet, & per
 spongas stomachum fouere. Aliquando etiam alu-
 men aceto inspergimus. Cataplasmata autem habeat
 aut anisum, aut apiu, aut cuminū in oleo præcoctum.
 Et cyperus leuissime trita, & iris, & libanotis cataplas-
 mati addatur. Permittantur autem diutius, & ante, &
 post cibum. Ablato autem cataplasmate præcordia
 contegantur, aut lana amplissima, aut leuissima & pu-
 ra pelle agnina, præillitis locis ex nardino. Utendum
 est etiam cucurbitarum adhibitione, ad flatus quidem
 inaniam, ad inflammationes uero ac duricias, cum
 scarificatione. Postea uero ceratis ex cyprino utendū
 est, & polyarchio, & quod ex styrace paratur, & quod
 ex seminibus fit, & similibus. In progressu autem cu-
 rationis, etiam rubificatione ex caricis ac sinapi uti,
 ualde proderit, & concoctiones reuocat. Nam & uen-
 tri robur addit, & si quis dolor in præcordio restat,
 eum eximit. Utendum est etiam acribus sinegnatis

S E R M O

ad præcordia, & picatorum medicamento, hoc est, pi-
ce sicca per seipsam liquefacta, aut cū modico oleo.
Calida autem imponitur cuti, & uentri ac dorso adhi-
betur, ac finitur donec sua sponte decidat. Quare licet
cum ipsa lauari, & quod paulatim, disparatur forfice
auferre. Valde uero prodest eis sterco bubulum ari-
dum aceto mulso infartum ac impositum. Profunt et
bulbi cum nitro aut alumine triti ac impositi. Sed &
his ad bubulum sterco ammixtis utile fit, cataplasma
& præsertim ubi morsus ab ipsis circa stomachi per-
cipitur. Cæterū in quibus conuulsiones asidua cor-
pori adsunt, confert etiam castorii potus, & illitio cor-
poris ex castorio cum oleo sicyonio. Conuenit & mo-
ueri & exerceri ipsos pro uiribus ante cibos. Balnea
uero probe concoquenti non sunt ualde necessaria,
nisi lassitudini alicui mederi uelis. Qui uero nō bonū
uentrē habet ad cōcoquēdū, huic cōducit frequētius
lauari, aut ieiuno, aut post perfectā concoctionē. Post
balnea cibos damus cōcoctu faciles, flatus exortes, ex
aluo secedētes, exacta cōsideratione facta quomodo
ex singulis homo afficitur: nō enim omnes ad omnes
cibos similiter dispositi sunt. Plerumq; tamē cōueniūt
panes clibano cocti probe præparati. Volucres non
pingues, nō uirosæ, mōtana. Oua gallinæ mollia. Pi-
sces petrosi & molles carne. Herinacei uero marini
plurimū præstant ad iucunditatem & utilitatem. Vita-
da sunt omnia in stagnis degentia, & in paludibus. Ex
carnibus conueniunt hæc edina, & lactēgium animalū,
& ex his magis extremæ partes probe coctæ. Nō inu-
tiles sunt etiam uulua, & uentriculi, & pedes suilli.
Ex oleribus ad communem uictum conferunt dulcia.
Acriora uero aliquādo dāda sunt pharmaci loco, ue-
lut est asparagus palustris, petroselinū, & similia. Mo-
derata uero copia omnia accipiātur. Vinum sit tenue
& album & non ualde uetus. Non autem acruatim
detur potus inter cibum, neque magna copia potus

S E X T V S.

274

exhibeatur, ut ne cibi in uentre stitent. Acetum quo-
que acerrimum cochlearii mensura post omnem ci-
bum absorbeat ubi iam uult dormire. Sed & pleraq;
obsonia in aceto tineta edere conuenit. Præstat autem
aceto ammiscere partem de scilla, & ruta, & aristolo-
chia tenui. Posidonii. Commodum est autem ad
inflationes tale oxyporium præparare. Ligustici, se-
minis apii, zingiberis, thymi, singulorum unc. i. mellis
despumati quantum satis est. Dato cochlearii dimi-
dium mane, & uespere similiter. Quod si mellis dul-
cedinem auersentur, saltem concoctorium eiusmodi ip-
sis præparato. Scillæ assatæ unc. i. salis ammoniaci
quincuncem, seminis apii, fœniculi, thymi, petroseli-
ni, anisi, sinonis, zingiberis, singulorum drachm. qua-
ruor, panis puri sicci quincuncem, piperis sesquius-
ciam. Ex hoc cochlearii mensuram edendam dato
cum cibo, prout uoluerit. Detur etiam ipsis antido-
tus theriaca ex quibusdam interuallis, & præsertim
hyeme, & inchoante uere. Rufi. Vomant ex long-
goribus interuallis etiam à cibis. Verum à rapha-
nis, aut origano, aut thymo ieiuni. Non tamen for-
tioribus uomitoriis utendum est. Sunt enim talia no-
cua in his, ærumnam uentri ac stomacho addentia,
iam antea ex morbo afflicto. Videntur enim aliqui ex
efficacioribus uomitoriis melancholia correpti. Pro-
inde operæ precium esse nosse, quod multi sic ægro-
tantes, in tempore curationis nihil commodi percepe-
runt. Dimissa uero curatione restituti sunt, natura ante
curationem præualente contra morbos debiles ex
medela factos. Quapropter naturæ remissionem da-
re oportet. Videtur enim unā cum curationibus as-
figi. In quiete uero inualescere, & superare morbos
iam antea attenuatos.

De infania lupina aut canina appellata. Ex
Marcello. Cap. XI.

Qui morbo lupino siue canino appellato corripitur

S E R M O

in februario mense noctu exeunt, per omnia imitantes lupos aut canes, & usque ad diem monumeta maxime aperiunt. Cognosces autem ita affectos ex his signis, pallidi sunt, & uisu imbecilli, & oculos siccos habent, & non lachrymantur. Videbis etiam ipsos canes uos oculos habere, & linguam siccam, & saliuam omnino non profundunt. Sunt quoque sticuli, & tibi as habent exulceratas immedicabiliter, propter asiduos casus, & canum morsus. Ac talia quidem sunt signa. Nolle uero oportet melancholiam speciem esse hunc morbum. Quem curabis tempore accessionis uenam secando, & sanguinem usque ad animi deliquium euacuando, & agrum boni succi cibis nutriendo. Utatur autem balneis dulcibus. Deinde sero lactis per triduum usus, hiera ex colocynthide Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti purgetur, iterum atque iterum ipsam sumens ex interuallis. Post purgationes etiam theriacae uiperis utendum est, & alia adhibenda in melancholia iam ante relata. Ad uesperam uero inuadente iam morbo, irrigationibus capitis somnum inducere solitis utendum est, & talibus quoque odoramentis. Nares item opio illinantur. Quandoque uero etiam somnifica in potu exhibeantur.

De incubo. Posidonii. Cap. XII.

Qui incubus appellatur non est daemon, sed magis praeludium & prooemium morbi comitialis, aut infantiae, aut syderationis. Nam cruditates ex uoracitate affectionem praecedunt. Dum enim uentriculi cerebri uaporibus crassis ac frigidis implentur, prohibent hi facultates per neruos transire, & morbum aegre excitabilem efficiunt, & qui uix ad rectam actionem perducitur. Vnde etiam immobiles penitus tales permanent. Praecedit enim incubum suffocatio, uocis privatio, grauitas, & immobilitas. Per multam uero anxietate attenuato ac disculso spiritu, & apertis meatibus derepente excitantur. Cauendum igitur est a malo

S E X T V S.

275

dum in principio est. Inueteratum enim & asidue incidens, quosdam ex relatis morbis inducit, dum paulatim in uentriculis cerebri crassus humor coaceruatur. Quaecunque enim patiuntur comitali morbo correpti in exacerbationibus. Eadem perpetuantur incubo pressi dum dormiunt. Si quidem igitur sanguis redundat, uenam in cubito secare oportet. Si uero uitio si humores magis praedominantur, purgatio facienda est per hieram Archigenis. Maxime autem opitulatur ipsis hoc: Corticis ueratri nigri drac. i. scammoniae bol. iiii. anisi, aut dauci, aut petroselini parui. Dieta uero sit tenuis & penitus flatus exors. Auxiliatur etiam ipsis niger paeoniae fructus, si quindecim grana trita cum aqua in potu exhibeantur. Rigare uero oportet etiam caput oleo anethino calido, & pileo contegere ubi cubitum uadit aeger.

De morbo comitali. Galeni. Cap. XIII.

Tres sunt morbi comitalis differentiae. Omnibus autem commune est, cerebrum affectum esse. Aut primario consistente in ipso affectione, at per consensum oris uetris. Raro autem fit etiam tertia species ex parte quadam, in qua incepit affectio, & deinde sensibilter aegroto ad caput ascendit. Atque hanc speciem in puero quodam uidi, qui principium affectionis in cervice habebat, & postea per tempus quoddam per fauces & lumbos ac spinam ad collum & usque ad caput ascendebat. Vbi uero caput pertigisset, non amplius sui compos erat. Tale quiddam contingit etiam in his qui a scorpione, aut aliqua alia uenenum eiuculante bestia icti sunt. Quidam enim ictus a scorpione, grandine se impeti putare dixit. Et erat totus subfrigidus, & frigidum sudorem excluderat, & medicamentis adhibitis uix seruiatus est. Non igitur impossibile est circa aliquas non principales partes eiusmodi essentiam generari, citra externam causam. Et hanc ipsam ubi in neruosa parte consistit, uim suam per continuitate

S E R M O

ad nervorum principium transmittere. Posidonii: Conuulsio sequitur ad morbum comitalem, eo quod principium nervorum affligitur ab infestantibus ac morbestiam exhibentibus. Quem ad modum enim stomachus, dum aut alimenti copia grauat, aut ab acri humore mordetur, non solum singultum, sed etiam conuulsionem inducit. Sic etiam principium ueruorum ad talem motum perducitur, dum reuicere conatur quicquid tandem fuerit id quod ex primario affecta parte ad ipsum affertur. Caeterum ordinati aut inordinati circuitus ipsis sunt iuxta diatrem modum. Aut enim per omnia aequaliter diatram habent aegri, aut inaequaliter & inordinate. Irruente igitur comitalis morbi exacerbatione, conuulsas & obtortas partes deligare oportet, innuereque ac dirigere. Deinde disparato ore penam oleo illitam immittere, cyprino praesertim, aut irino, aut narcisino, & uomitum irritare, quo incumbentes stomacho humores extrahantur. Oportet etiam odoramentis sensum irritare, uelut peucedano aut succo cyrenaco. Perseuerante uero exacerbatione, Medicus confidenter cogens, ac mandibulas diducens castorium ori infundat, & succum cyrenaicum cum aceto mulso. Reuocatis autem ipsis, per sedem infundatur centaurei ac calaminthae decoctum, aut aristolochiae. Deinde recuperatis uiribus, per hieram Galeni ex colocynthide purgetur. Eiusmodi sanatio est recentis & acuti comitalis morbi curatio. Deinceps autem quae ad inueterati demolitionem pertinent trademus. Oportet itaque aegros in loco aquae potui continere, & in curationis aggressionem, si nihil impedierit, uenam secare, & intermissis diebus, quatuor aut quinque corpus reuicere, ac sic infra euacuare, maxime per uentrem nigrum, aut colocynthidem. Veratri autem corticem siccutundere ac cribrare oportet, & eius drachm. i. cum aqua mulsa praebere. Aut modico pipere addito melle excipere, & catapotia deuoranda dare.

S E X T V S.

276

In colocynthide uero eieeto semine, & relicta medulla, uinum dulce infundito, ac per noctem finito. Mane uero uinum excolatum ac tepesfactum bibendum dato. Post sufficientem purgationem lauare ipsos oportet. Tertia deinde die cucurbitas affigere praecordiis ac dorso cum scarificatione. Deinde intermissis aliquot diebus ac resecto corpore, purgare per hieram Galeni ex colocynthide. Postea uero etiam capiti cucurbitas affigere. Et sequenti die cataplasma capiti adhibere, ex pane cocto cum aqua mulsa, amygdalis amaris simul contritis, aut serpillio, aut calamintha, aut menta, aut ruta. Et hoc faciendum est per triduum. Postea radendum est caput, & illinendum peucedani succo in aceto diluto. Aut spondylium, aut serpillum, aut iris in aceto coquatur, & facta intermissione, rursus ex hiera drach. iiii. solum dato. Deinde sternutatoriis utendum est, & pituitam per os ducentibus, & naribus utendum, ita ut cyclamini succum naribus infundamus, aut ipsam radicem siccam tritam insufflemus, aut elasterium cum lacte. Et rursus facto interstitio, clysteri ex centauro & colocynthide utere. Deinde sinapismum capiti adhibere, & eduliorum acrium esu per interualla utere.

Quae arguunt morbum comitalem. Cap. XIII.

Arguunt comitalem morbum & eo affectos collabunt sufficit; bitumen, lapis gagates, cornu ceruinum odor hepatis capri affati, & ipsum hepar dum editur.

Quae collabentes comitales excitant. Diadymi. Cap. XV.

Si magnum pedis aegri digitum diuiseris ex quacunque parte, & destillante sanguine labia ipsius colapsi illeueris, statim excitabitur. Asclepiadae odoramentum excitans comitales. Sagapeni, piperis, castorei, amygdalarum amararum, radices peucedani, spondylii, galbani, singulorum drachm. ii. sulphurii drachm. i. opobalsami drachm. i. aceto dilue ac pastillos efforma.

Vsu uero expetente aceto dilue ac naribus subline.

mm iiii

S E R M O

Utendum est hoc in exacerbationibus. Facit & ad uteri frangulationes. Pharmacum hoc repositum seruetur in area pyxide, quam naribus ægri admovebis. Aliud Galbani, spondilii aut serpilli, æruginis rase, castorii, acori, singulorum drach. iiii. succi peucedani drach. ii. aut radicis drach. iiii. succi cyrenaci drach. i. opobalsami drach. i. piperis grana. xxiiii. amygdalas amaras decorticas. xxx. picis liquidæ quantum satis est, aceti tantundem. Excipe & utere.

Auxilia ad comitiales. Dioscoridis. Cap. XVI.

Ad comitiales facit rutæ sylvestris semen cum aqua potum. Et spondylium eodem modo. Item radicis bryoniæ drach. i. seminis siue fructus balsami drach. iiii. Cardamomi drach. i. Ramentorum loti arboris cremor. Foliorum quinquefolii drach. i. quotidie pota. Testudo terrestris cocta ac delincta. Laser cum cibo acceptum. Summe uero prodest castorium post aliquam purgationem acceptum, ad dies quinque aut plures, drach. i. pondere cum aqua mulsa. Et eborisamenta magnopere profuisse cognouimus, ad dies quinque aut plures. duorum cochleariorum mensura quotidie pota cum aqua mulsa. Ex Asclepiade. Oxallidem, siue rumicem acutum, uiridem præsertim, quotidie dato à prima luna usque ad trigessimam. Eadem oxallis herba uiridis data cum uino delyrantibus, in naturalem statum eos restituit. Aliud, ut ne assidue cadant inquit Archigenes. Eryngii montani appellati, cuius folia angusta & parua, & flores auricolores & oculorum speciem præferentes. Huius radicem contundito ac diligenter cribratam reponito. Et ex hac mystra duo ad dies quinque dato, sufficienti melle adiecto, ut eclegmatis crassitudinem habeat. Et hoc facito ex interuallis ut trece tos sexaginta quinque dies expleas. Qui enim hoc pharmacu per anni spacium, hoc est trece tos sexaginta quinque dies sumit, ab hac affectione non corripietur. Aliud, Sciliz

mystra cochleariorum
ut est.

assate internæ partis tritæ, anethi, singulorum acetabulum, apii acetabula tria. Excipe melle: & nucis ponticæ magnitudine exhibe cum aceto mulso. Et qui bibit si potest, currat. Sin minus, concitate deambulet. Aliud Asclepiadæ. Foliis oleæ. xxv. & castorio cum aceto mulso usus est Themison. Facit ad comitiale morbum & elephantiasim. Est & hæc theriaca bona. Sefelis drach. v. scordii, castorii, cinamomi, seminis trifolii, singulorum drach. vi. staphidis sylvestris drach. iiii. gentianæ drach. viiii. aristolochiæ drach. vi. pyreturi drach. viiii. euphorbii drach. v. piperis albi drach. x. opobalsami drach. iiii. succi cyrenaci drach. iiii. Excipe aceto mulso simplici, & dato comitialibus cum aqua mulsa drachmas tres, elephantiasim uero affectis sesquidrachmam præbe. Aliud. Quo Serenus utebatur ad comitiales, cui nullum comparari potest. Idem concoquit & euacuat. Castorii, ueratri nigri, scammonia, singul. drach. ii. opoponacis, cumini thebaici, cetaurii, nitri, sulphuris uiui, abrotoni, ammoniaci thymiamatis, seminis rutæ sylvestris, absinthii, singulorum drach. i. contusa & cribrata excipe aqua, & efforma pilulas fabæ Ægypticæ magnitudine, & unam quotidie præbe cum aceti mulsi cyathis iiii. Diuina huius compositio nis uis est. Recipit autem simplicia. xii. & habet drach. xv. Aliud. Coagulum leporis quotidie ieiunus bibat eui magnitudine aqua dissolutum. Si non adest leporinum, hæc dino utatur. Aliud Archigenis. Ad comitiales, & qui per circuitu conuelluntur, & a uolulo uexantur & ex diuturno capitis dolore laborant. Castorii, abrotoni, radicis panacis, pyreturi, croci, singulorum drach. viii. seminis rutæ sylvestris, myrrhæ, piperis, singulorum drach. iiii. Terito in aceto mulso scillitico, & pastillos drachmales formato, & unum exhibeto non febrientibus cum aceto mulso. Febrientibus in remissione ac interuallo cum aqua mulsa per triduum. Deinde interposito triduo, rursus per aliud

S E R M O

triduum dato. Facit etiam ad arthriticos. Ducit muresibus menses, si nouies per interualla uelut diximus bibatur. Aliud Consimilis usus. Castorii, piperis, radicis panacis, singulorum drach. viii. pyrethri, staphidis syluestris, abrotoni, seminis rutæ, zingiberis, acori dauci, singulorum drac. iiii. croci, iridis, cardamomi, singulorum drach. ii. Dato ex hoc arido cochlearium cum aqua nullâ. Facit ad comitiales, resolutos & tremulos.

De his qui ex stomacho primario affecto, comitalis morbi modo exacerbantur. Galeni. Cap. XVII.

Quâdo stomacho primario affecto sit morbus comitalis, oportet aegro præcipere ut bonæ concoctionis studiosus sit, & circa horam tertiam panem accipiat probe præparatum, ex uino ueteri albo & tenui diluto ac leniter adstringente. Dato autem ipsis etiâ amarum ex aloë pharmacum sæpe in anno. Dicitur autem amplius de his qui ex stomacho comitalis morbi modo affliguntur, in Sermone de stomachicis. Multum uero prodest ipsis seseli, & spondylii radix ac semen, & aristolochia, cum aqua, trita pota. Auxiliatur his magnifice & uenæ sectio à talis & poplite, si assidue fiat. Noui etiam puerum qui omnino non correptebatur comitali, ex quo pœoniæ radicem gestabat magnam & recentem de collo suspensam, ut inde sinenter stomachum contingeret.

De his qui ex parte aliqua habent morbi comitalis causam. Posidonii. Cap. XVIII.

Quibuscunque uero ex alia manifesta parte morbus comitalis principium habet, uelut in prædicto puero ex crure: Post totius corporis euacuationem, ungentis locum prius excalfacere oportet: Deinde epithema ex seminibus imponere. Et ex emplastris que rarefaciunt & intemperiem transmutat. Quale est

S E X T V S.

278

quod Ebrietas appellatur, & quod ex althæa paratur, & mnaææ inscriptum. Postea uero phœnicinum appellatum. Post temporis autem interstitium dropacæ ac sinapismi loco adhibeantur. Et sic quidem adolentes ac iuuenes, & inclinata ætatis homines, fortiter curare oportet.

Curatio senum ac puerorum comitali correptorum. Cap. XIX.

Senes autem & pueri affecti hoc modo curentur. Corporis equidem euacuationes in his uitare oportet per purgantia medicamenta. Imbecille est enim & senibus & pueris corpus, ad resistendum fortitudini purgantium. Per clysterem uero euacuandi sunt præsertim senes, ex centaurea, aristolochia, polypodio ac anetho. Sed & manducationis usus senibus conuenit, & gargarismati, ac eorum que naribus induntur. At uero pueris simplicissima insula immittantur. Fritiorum quoque ac sinapismorum simpliciorum usus pueris adhibeatur. Senibus autem efficacior. Sed & antidoti præscriptæ senibus sunt exhibendæ.

Curatio ualde senum comitalium. Posidonii. Cap. XX.

Valde senibus consulendum est ut uictu solum calidior utantur, & ut bonæ concoctionis rationem habeant. Impossibile est enim eos qui cum hac affectione consueuerunt, humana ope curari, ac à morbo liberari. Quibus autem temporaria est affectio, ab aliquibus occasionibus allapsa, etiam si ualde senes fuerint, ab ipsorum curatione desperandum non est.

Curatio puerorum recens natorum comitalium. Posidonii. Cap. XXI.

Afficiuntur etiam recens nati pueruli à morbo comitali, & difficilem curationem habent, non tamé desperatam. Possunt enim ipsorum matres aut nutrices calidis cibis ac potibus nutrirî, quo lac semper calidius ac tenuius fiat. Possunt etiam capita infantium

S E R M O

puluisculis calidioribus conspergi, uelut est cyperus, adiantum, iris. Oleo item anethino asidue illini, & irino, ac amaracino calidis. Lauari quoque possunt, ita ut caput non rigetur, neque calida, neque frigida. Nisi ubi opus fuerit sordes detergere per spumam nitri ac mel, & sic caput solum calida abluere, non autem immergere. Dandum est etiam ipsis mel despumatum ad delingendum. Et collo alliganda est pæonia radix recens, ut semper stomachum contingat.

De fatuitate. Cap. XXII.

Fatuitatis quoque ac delirij curationem aggredi oportet à principio generationis ipsorum, si partes corporis uniuersæ, & præsertim capitis, moderate se habuerint, & si rationem ante moderatam ac integrâ habuerint, postea uero dementes apparuerunt. Oriuntur ambæ affectiones frigidiore cerebro factio, aliquando ex sola qualitate, uelut fieri solet in profectioibus dum pluuia caput frige facit, aut etiam uehemens uentus. Aliquando uero etiam modica pituita ad cerebrum illapsa. Differt autem fatuitas à delirio, quod fatuitas quidem consequentia & dicit & facit. Delirium autem transgressionem inconsequentem habet, & sermonem alium alii connectit, ita ut posterior nihil commune habeat cum priore. Delirium item senibus plerumque accidit. Fatuitas autem & in pueris, & adolescentibus, ac reliquis ætatibus, ex prægressis quibusdam morbis consequitur. Caterum curatio amoborum morborum consimilis est ei quæ ad comitiales relata est, per calefactoria auxilia similiter tiens, non tamen similiter siccantia.

De memoria amissa. Ex Rufo ac Galeo q. de loc. no. Cap. XXIII. aff. cap. 2.

Memorie detrimentum sæpe in quibusdam morbis factum esse compertum est, læsa simul etiam ratio, ita ut affectio quidem utraque eadem sit. Intendatur autem quando unâ cum memoria etiam ratio

non sine causa
aliqua dicitur.

in quibusdam
morbis, uel in
frigiditate morbi.

ut legitur Galieno in scholijs lib. 9. de loc. part. sal. cap. 2. quia
cum frigore memoria lædatur, non necesse est rationem frangitur
uicem perire.

S E X T V S.

275

perit, quod sanè fatuitas appellatur. Pereunt autem ambo hæc in lethargo, & omnibus affectionibus soporiferis. Vnde etiam curatio ad prædictas affectiones descripta adhibetur instantibus iam morbis. Contingit autem hoc etiam ex peste, quem ad modum accidit in peste Athenis facta. Si uero irruerit aliquando ex aliquo prædictorum morborum, soluto iam in totum, & in obliuionem transeunte: considerare oportet qualitatem magis prædominantem, hoc modo. Sola quidem humiditas redundans, profundos ac longos somnos facit. Sola uero siccitas, uigilias. Si uero frigiditas fuerit cum humiditate, soporiferæ ac stupidæ affectiones fiunt. Si uero humiditas fuerit cum modica frigiditate, memoriæ detrimentum & fatuitates succedunt. Quum autem multa sit differentia temperaturarum, pro maioris ac minoris ratione, multiformis sit uarietas causarum animales actiones lædentium. Obseruare igitur oportet somnos eorum qui memoriam perdidit, aut intelligentiam, intelligentiæ enim amissio fatuitas est: utrum somnolenti sint ualde, an moderatus ipsis sit somnus. Ita enim repereris intemperaturam prædominantem. Insuper autem considerandum est utrum multa excernantur per os & nares de humoribus ex capite delabentibus, aut sicca appareant partes hæc. Si quidem igitur frigiditas sola est, calefacere solum conuenit, non item siccare. Si uero cum siccitate fuerit frigiditas, calefacere ac humectare. Atque ego sanè noui quendam qui ferme memoriam amiserat, & ratione læsus erat, ob studium & uigilias circa disciplinas. A sium item uinitorem ob uinæ labores similiter affectum. Et uterq; ipsorum palam à calefacientibus ac siccantibus lædebat. Ab humectantibus uero simulq; calefacientibus open sentiebat. His autem prædistinguis curationem annectamus. Si igitur ob purgationes quasdam, aut alias immodicas euacuationes, aut animi deliquia, fractis

S E R M O

uiribus, memoriae detrimentum succedat, refectoria
 diæta uti conuenit, nihil aliud curiosius moliendo.
 Roboratis enim corporibus & collectis uiribus, resti-
 tuitur etiam memoria. Eodem uero modo si propter
 extremam senectutem accesserit memoriae detrimen-
 tum, non oportet curiose quid moliri, sed solam con-
 ueniente diæta contentum esse. Quibus autem dere-
 pente deficit memoria, alia uero sana esse uidentur, in
 his comitalem successurum timere oportet, aut reso-
 lutionem, aut etiam syderationem. Et in summa ma-
 gnum quoddam malum in ipsis comperies. His igitur
 sufficiunt aliquando præseruationes à morbis im-
 minentibus. Dum enim morbi aduentum prohibe-
 mus, ex hoc etiam memoria conseruatur. Prohibent
 autem prædictos morbos, primum attenuans & inci-
 soria diæta. Deinde etiam purgationes conueniunt, &
 similia. Si uero ex morbis uelut dictum est inuerit, ue-
 lut lethargo aut peste, horum curationem contentio-
 sius aggredi oportet. Summa uero medelæ est in cal-
 faciendo uniuersum ipsorum corpus, intrinsecus ac ex-
 trinsecus, iuxta mensuram euariationis habitus natura-
 lis. Calefactoria quæ ferme talibus conueniunt ætate
 quidem oleum per se calidum: Hyeme uero irinum
 cum aceto acriori, aliquando serpillio, aut spondyllo,
 aut calaminta in ipso costo. Aliquando etiam nitro
 iniedo & pipere, aut baccis lauri. Commodum est
 etiam castorium cum oleo occipiti adhibitum. Au-
 xiliatur autem his maiorem in modum hieræ Rusi
 purgatio. Quandoque enim inquit huius solius pur-
 gatione usus, multum profeci in purgando, quum ni-
 hil boni secum detrahat. Incipit enim superne à capi-
 te detrahere, & postea etiam alias partes pertransit,
 nullâ uiolentiâ, nullâ dolorem inferens, non ardorem
 non stomachi dolorem, nõ sitim. Verum semper pro
 euacuationis ratione alleuat. Vnde etiam stomachû
 corroborat per purgatione, ut cibos quoque appetit

S E X T V S.

280

tiam augeat. Creditur et post purgatione per hieram
 eboris ramentum memoriae opitulari, drachmæ pon-
 dere potum cum aqua mulsa, & similiter cerui cornu.
 Quin & castorium similiter drachmæ pondere pos-
 tum, post purgationem cum aqua mulsa magnopere
 prodest. Maximum auxilium est & ueratri albi pos-
 tio, non uelut quidam putant postremum, sed ab ip-
 sa recte etiam quis incipere possit. Quid enim
 opus est diu & multum laboribus fatigari, quum ex
 maximo auxilio maximâ medelam consequi liceat.
 Quare citra omnem formidinem ueratrum dandum
 est, priusquam æger per morbum excoletur, & uires
 auxilii exiles fiant. Comoda sunt quoque sternu-
 tatoria ex ueratro albo & castorio, naribus admota
 post euacuationes. & quæ naribus induntur ac infun-
 duntur: & quæ pituitam per os detrahunt. Alimen-
 tum uero conuenit friabile & aliquo modo calefa-
 ctorium ac attenuatoriû. Ab oleribus autem om-
 nibus frigefacientibus abstinendum est, & fructibus
 ac bellariis, caseo quoque ac lacte, & à cibis crassefacienti-
 bus ac infantibus. Alia enim ex ipsis spiritum cons-
 turbant, alia densant. Acriora uero ex interuallis
 exhibeantur, uelut sunt allia, thymbra, origanum, pu-
 legium, & raphani. Sed & horum copia uitanda
 est. Semper autem cruditas cauenda. Nam crus-
 ditates omni re magis mentem uitiant. Vinum his
 conuenit tenue, album, & non ualde uetus. Per mode-
 ratam enim caliditatem tum alia non pauca potest,
 tum animam mansuefacit & ad tripudia aptam facit,
 motum ei præbens concinnum ac sedatum. Mulus
 autem aquæ potus, & adhuc magis uini, pesimus est.
 Caput enim ualde humefat. Multa autem humidi-
 tas obliuiofissima est. Somnus sit moderatus, & à res-
 plectione ne fiat. Veneris uero usus sit rarissimus. Ne-
 que enim ad totam sanitatem conducit, neque ad ani-
 mæ ratiocinationes. Immo & tristitiâ inducit, & laci-

S E R M O

natio illa in coitu contingens, conuulsioni quodam modo cognata est. Et per refrigeratio quæ succedit con-
gelat quodam modo ac stupefacit intelligentiam. Cæterum post purgationes uniuersales ac locales, etiam sinapismus occipitis commodus est, & post si-
napismum balneum. Cruditas autem & lassitudo pes-
nitus uidentur, tum aliarum corporis partium, tum ma-
xime capitis ac ipsius mentis: Vitandi quoque uehe-
mentes ardores ac frigora. Ambo enim caput replet.
Vitanda & edulia crassefacientia, & infantia, ac hume-
stantia. At uero si quis ex his progressum faciat, etiã
in sanis qui humidius caput habent, uictus rationem
commodam præscribere poterit, ut quis optima me-
moria præset.

De commorsis à cane rabioso, aut his qui aquam ti-
ment. Ex Ruso & Posidonio. Cap. XXIIII.

Quum canes natura calidi ac sicci sint, per ætatem
acquirunt, & ob immoderatam caliditatem ac siccitatem
etiam caliditatem ac siccitatem
unt, & hæc infantia rabies uocatur. Patiuntur autem
hoc magis in illis regionibus, in quibus maximæ &
inæquales ambientis mutationes inordinate fiunt: In
quibus & hyemes uehementes fiunt, & æstus excellen-
tes. Infantiles autem canes, & siti uehementi correpp-
ti potum nõ admittunt, e qd insaniunt. Vnde et ma-
gis intenditur ipsis ueneni malignitas. Signa canum ra-
bioforum hæc sunt. Muti sunt & adeo deliry ut ne fa-
miliarissimos quidem cognoscant, sed hos primum
attingant. Cibum auersantur, & striculosi quidem sunt,
non tamen bibunt, & plerũq; anhelant. Ore autẽ hirsu-
& linguam exerunt, ac saliuam largam & spumofam
profundunt. Aures item inclinant, & caudam laxa-
tam habent segriusq; incedunt & uelut somnolentio-
res existunt. Si uero etiam currerint, uelocius solito
currunt intempestiue ac inordinate. Huiusmodi canes
fugere oportet. Omnes enim q à rabioso cane morsu
sunt,

sunt, si neglecti fuerint, aut male curati, in affectionem
timoris aquæ incidunt. Et hoc maxime patiuntur qui
uitiosis humoribus repleti sunt. Vnde quidam statim
ubi commorsi sunt, aquam & alios liquores timent.
Alii post quadraginta dies. Alii post longius tem-
pus. Contingit autem ipsis grauior perturbatio,
quum aquam, aut aliud quoddam pellucidum specu-
lum uiderint. Aspiciunt enim faciem suam rubicum-
dam, ac tonie tuentem, atque ira plenam. Fieri au-
tem potest, ut quem ad modum aliqui dicunt, etiam
canis à quo morsu sunt imaginem in aquis apparere
imaginentur. Recordati autem formæ canis, confer-
tim ab immodico timore corripuntur. Hoc uero
patiuntur ob immodicam siccitatem. Nam philoso-
phus quidã morsu à rabioso cane, & geroso animo
affectioni resistens, & inconsequens ratus canem in
balneo apparere: Apparebat enim ipsi quem ad mo-
dũ etiam aliis hoc modo affectis: Ratiocinatus igitur
& sic secum loquutus: Quid cani & balneo commune
est: superauit affectionem, & sanatus est ab affectione,
ubi citra timorem bibisset. Quum igitur aliquis à
rabioso cane commorsus est, ei quam celerrime per-
receptam curationem auxiliari oportet, etiamsi paru-
us & in superficie consistens fuerit morsus, de hac re
certi, quod nullus ex his qui non probe curati sunt
effugit. Primum itaque uulnus maius facere oportet,
osculo ipsius per scapellum diuiso ac dilatato.
Deinde etiam fissuris incusis omnẽ circum circa locũ
uellicare, eo studio ut effluxũ sanguinis multum per
locum efficiamus. Vlcus uero cauteriis ignitis am-
plioribus inurere. Deinde porrum imponere, aut
panem cum sale trito, aut cepas, aut allium. Et ubi
crusta exciderint, ulcera ad dies quadraginta aut sexa-
ginta à cicatrice arcere. Et si ad cicatrice puenierint, rursus
p cinerem uitis aut ficulneum, & similia, ulcera res-
soluere. Hac de causa bonum est etiã folia marrubii,

genitio

*quid cani, et
balneo, p. u.
quid et hinc
lib. 1.*

S E R M O

& anagallidem imponere. Hæc uero etiam à cerasste serpente morfis magnopere auxiliatur. Vlcus autem perfundendum est chamæmeli, & radicis runcis acuti, quem oxallidem uocant, decocto. Noui ego quendam senem, qui ubi quis morsus esset à rabioso cane, sola oxallide curabat. Nam & ulcus decocto perfundebat, & herba integebat, & de ipsa bibendum dabat. Et hoc pharmacum uelut robustum ualde laudabat. Mingunt autem homines qui ipsam acceperunt multa & intemperata. Et propterea morbum regium hæc expurgat. Nos uero etiam impetiginem ex ipsa cum aceto confictam depellimus, & pruritu auxiliamur per eadem radicem. Vtinurq; etiam ipsa ad morsus canis rabiosi cum aliis auxiliis. Similiter facit etiam syluestris numex aculeatus, radicem habens oblongam, uelut raphanus paruus. Commodum est etiam ipsis pharmacum Galeni ex pice brutia. Est autem hoc. Picis brutiæ lib. i. opopanacis quadrantes, aceti heminas. ii. Opopanacem cum parte aceti terito. Residuum uero aceti ad picem adice, & coque donec acetum consumatur, atque ita ad tritum in mortario opopanacem diffunde, & unita excipe ac impone, & hoc pharmaco per dies quadraginta aut sexaginta utere, & non permittet ulcus cicatrice includi. Bonum est & theriacam antidotum ex uiperis oleo rosaceo dilutam uulnere imponere. Sed & aridum hoc ipsis conuenientissimum est. Salis fossilis drachm. viii. chalcitidis drach. xvi. scillæ drach. xvi. rutæ uuln. drach. iiii. æruginis rasæ drach. iiii. seminis marrubii drach. i. Reponitur siccatum sole, in area pyxidæ. Utere primum siccò, donec crusta inducatur. Deinde cum rosaceo, donec crustæ excidant. Sed & potamogeton cum sale impositus non permittit incidere in affectionem timoris aquæ. Utere autem hac herba & humida & sicca. Danda est etiam antidotus theriaca in potu per primos tres dies, nucis

S E X T V S.

282

auellane magnitudine. Neque enim aliquem noui qui eam accepit aquæ timore correptum. Nec uero ab aliis auxiliis abstinendum est, sed danda maxime est antidotus celebris ex cancris fluuiialibus. Est autem compositio eius hæc. Cancrorum fluuiialium magnorum uiuorum, in uase aris rubri ustorum cineris dextantem, gentianæ quincuncem. thuris unc. i. præparandum est hoc pharmacum mense Augusto luna decima octaua. Si uero non affuerit quod sic præparatum est, nihil de hoc curiosus sis, sed quocunque tempore paratum exhibe uelut dictum est. Præstat tamen lignis uitis exustionem ipsorum facere. Dato cochlearii mensuram cum aqua calida ad dies quadraginta, si ab initio hac potione usus fuerit. Si uero non ab initio, sed post aliquot dies, dato quotidie cochlearia duo, donec impleueris quadraginta dies. Facit quoque per se ipsum cinis cancrorum potus, & cum melle uulneri impositus. Præparatur quoque antidotus ex nucibus, etiam febricitantibus iam conueniens. Nam supra hoc quod affectioni resistit, etiam somnum conciliat. Compositio eius hæc est. Sagapeni drach. ii. opii thebaici drach. ii. croci sesquiscrupulum, lycii indici scrupulos. xi. & dimidium, carnis nucum iuglandium non ualde ueterum drach. xl. excipe & exhibe drachm. i. cum aqua pluuiali calida ad noctem, post uigorem febris. Ita ut mane quidem antidotum ex cancris, uespero uero ex nucibus præbeas. Quod si hæc antidoti non adsint, dato confessionem cyphi appellatam, siue eam quæ ex rebus. xxxvi. constat, siue eam quæ ex. xxviii. paratur habueris, commodus est etiam succus cyrenæicus aut parthicus, sabbæ magnitudine deuoratus. Quidam hepar ipsius canis qui mordit coelum præbent commorso. Mergi quoque iecur assatum datum cum oleo ac inodico sale commodum est. Aiunt enim ita efficax ipsum esse, ut æger euestigio aquam petat. Sed & hippocampus

S E R M O

marinus affatus comestus prodest. Sanguinē enim ipsius amorē aquæ inducere dicunt, & formidini aquæ resistere. Vnde iterū atq̄ iterū hippocampū edere iubent. Et ipsos hippocipos cū acri aceto tritos ulceri imponunt, & hoc pharmaco sæpe rabiem superarūt. Quin & catuli coagulum cū aqua datū, utilissime ab ipsis bibitur. Et ubi semel ipsum acceperint, assidue comouet ipsis potus cupiditatem, & bibunt, etiā alios liquores intrepide. Oportet autem catulum nō multorum dierum esse, sed recens natum & adhuc lactentē. Prodest ipsis etiā leucanthemū herba pota. Tātā autem eius uim esse aiunt, ut si ex ea fundum poculi sublinatur ac exhibeatur, ipsi libenter potum accipiat. Idem etiā de chamæmelo traditur. Vtilissimum autem est ipsis bitumen Iudaicum potum cū aqua cyathis tribus. Datur ex ipso perfectis scrupulus unus, aut uelut aliud exemplar habet, drachma una. Vtiliter et datur syluestris fici uirgultorum cortex siccatus ac tuusus & cum aqua potus. Et Lycium iudicum. Et absinthium, & scordium, & centaurea parua. Aristolochia, artemisia, chamædrys, bryoniæ radix, polium, laser, cæcorum fluuiialium decoctum multo anetho cū ipso cocto. Substernitur autem commode & insternitur ipsis, ursæ pellis & phocæ. Sed & hyænæ pellis efficacissima est, ut ipsis intecta uelociter mentem in integrum restituat. Quin & pellis hyænæ exusta, ita ut cinis in potu detur, affectionem formidinis aquæ sedat. Cognitionē autē an homo à periculo liberatus sit, ex his sumito. Vlcus nucibus regis leuissime tritis intege. Sequenti uero die solue, & cataplasma gallo aut gallinæ edendum obitice. Si enim ex eius esu non mortui fuerint, tunc ulcus ad cicatricem perducito, nimis uelut liberato ægro à periculo. Vtere autem eodem etiā ab initio ad dinotionem. Si enim gallina ex esu cataplasmatidis prima die impositi ulceri nō moritur, scito non à rabioso cane hominem in orum

S E X T V S.

283

est. Si uero mortua fuerit, uice uersa. Primum enim ne attinget quidem. Si uero à fame coacta edert, morietur, si rabiosus canis fuerit. Hoc igitur quotidie alterare oportet, donec ex eius esu gallina non moriatur. Cateium ulcus ipsum optime ac tutissime ad cicatricem perducit antidotus theriaca, cum rosaceo diluta. Vlcerebus autem ad cicatricem perductis, ueratrum album præbeatur ad totius affectionis destructionem. Nam & rabiosi canes hoc cum polenta accepto uomunt, & statim resipiscunt à rabie liberati. Fieri etiā poterit quod opus est, si per Rusi hieram infra purgari, ubi quid prohibuerit ueratri acceptionem. Danda est etiā quotidie hiera, non ad purgationem, sed tanquam auxiliare medicamentum, nucis auellanæ magnitudine, cum cyatho decocti saluix, aut herbe sideritidis, quam herachleam appellāt, Quidam etiā sola ipsa utuntur, & multum prodesse dicunt, & propterea etiā Alyssum, ab eo quod rabiem eximat, ipsam nominant. In uitu indigentia & repletio uitanda sunt, & magis indigentia. Nam indigentia humorum malignitates augent, quod nequaquam commodum est ulceri maligno. Quapropter alimentum moderari oportet, quo & probe concoquat corpus, & succulentissimum ex bono succo fiat: Quin & egestionum quotidianarum & misionum cura habenda est. Ad hoc autem faciunt & prædictæ radices, & scandix comesta, & foeniculum. Crethinum autem tum uentrem, tum urinam mouet. Cichorium uero syluestre etiā stomacho commodum est crudum comestum. Appellant ipsum aliqui serim, aut picridem. Commodus est & brassicæ asparagus, & asparagus palustris, & rumex hortensis, & agrestis, & acutus. Et ex piscibus qui teneram carnem habent, gammari & cancri, & herinacei recentes cum uino mulso. Ex carnibus extreme partes, & uolucres omnes montanæ, concocti faciles ac boni succi.

S E R M O 2

Vinum tenue & album, non ualde uetus. At uero præseruationis gratia singulis annis appropinquante eotempore, per hieram præpurari oportet. Et instante iam die theriacam antidotum accipere per triduum.

De cerebri inflammatione. Cap. XXV.

Cerebrum inflammatum sæpe ita intumescit, ut etiam futuræ capitis disparentur, & dolorem maximū ac exurentem cōpressis mēbranis inducit. Consequitur nauſea stomachi multa, & bilis uomitus, & rubor multus in facie consistit, & oculi prominent, & facies intumescit, itemq; totum caput. His ergo uena secanda est à cubito. Oportet quoque à naribus & uenis sub lingua sanguinem euacuare. Vtere etiam irritationibus capitis, quarum usus aliàs ad inflammationes adhibetur, & cataplasmatibus humectantibus & concoquere ac maturare potentibus.

De eryſpelate cerebri. Cap. XXVI.

Fit & eryſipelas, hoc est, ignis sacer, in cerebro. & patitur æger hæc. Dolet totum caput, & uidetur sibi flammam in ipſo habere. Et facies ipsius frigida est, itemq; præcordia. Et os siccat. His igitur uena secetur, & præsertim uenæ sub lingua incidantur. Forinsecus autem adhibe capiti frigefacientia ungenta, & pastillos quibus ad eryſipelata utimur.

De syderatione. Ex Galeno. Cap. XXVII.

Syderatio propter repentinum exortum, indicat humorem crassum, aut frigidum, aut uiscosum imple re principaliores cerebri uentriculos, & nõ propter intemperiem totius essentia eius fieri. Magnitudinem itaque periculi, ex magnitudine læsionis respirationis coniecta. Quum enim respirationem multum impeditur, & uix fieri uideris, nõ paruum morbosam affectionem coniecte in cerebro factam esse. Est autem syderatio Græcis apoplexia appellata, priuatio sensus & motus totius corporis, unã cum læsione principalium actionum, derepente incidens. Ex Archigene. Sydera

S E X T V S.

284

tionis affectio ex natura magna est, & uehementer cuta. Contingitq; ut qui periculum effugerunt in diuturnum morbum incidant, resolutionis aliquarum partium, aut etiam totius corporis, aut etiam uiolatæ rationis. Senibus autem magis accidit affectio & magis in hyeme, & constitutionem frigida, & ex uehementibus cruditatibus, & ardoribus uehementibus, & immodico uini potu ac ebrietate. Talia enim habitum perfrigerant. Et in summa qui in hæc affectionem collapsi sunt, uiuentes sunt cum mortificatione, aut cum tota sensus priuatione. Primum igitur corpus oleo calido inungendum est. Caput autem rigandum rosaceo cum aceto. Coquendum est autem in aceto serpillum aut spondylium. Odoꝝ ramenta quoque adhibenda sunt, castorium, opopanax, & galbanum. Et aperto ore instillandum est acetum mulsum. Et pinnae oleo cyprino, aut irino, aut narcissino imbutæ immittendæ sunt, & uomitus prouocandus, & sedes assidue illinenda cum ruta & curmino, addito nitro ac melle, ad flatum prouocandos. Si uero hæc nihil profecerint, clysteribus utendum est ex decocto fursurum, & cucumeris syluestris radice, & centauro, nitroq; ac melle. Aut ex muria cum melle ac oleo rutaceo. Enitendum autem est ut quod infusum est emittatur, per lumborum ac uentris frictionem. Et si opus fuerit etiam digiti in sedem immittantur, & obturamenta educantur. His peractis, uenæ secare oportet periculo prædicto. Detractio autem fiat e dextra manu, & copia eius qui detrahitur diuidatur. Commouere enim oportet tantum, non exoluere uires, & calorem extinguere. Inspiciantur etiam pulsus in euacuatione, & faciei color, ac respiratio. Et si nihil mali consequitur, etiam repetenda est detractio. Post uenæ sectionem, adhibeantur odoramenta excicatoria, & uociferationes. Et corpus totum inungatur. Et si qua pars resoluta fuerit insigniter, hapso

S E R M O

lana integatur sicyonio aut pingui ueteri oleo, imbuto. Qui uero ad uenæ sectionem inepti sunt, primi ad uomitum uelut dictum est, commoueantur, & sedes ipsorum illinatur his quæ flatus educunt. Deinde post illitiones, cucurbitis concutere conamur magnis & fortibus, retrorsum iuxta lumbos affixis, & ubi per tempus aliquod attraximus, transferimus ipsis utrumque ad pectinem ac in uentrem. Sæpe enim expresserunt ea quæ in uentre sunt, & simul cum expressione reuocarunt morbo occupatos. His uero nihil efficientibus, aliquando ipsi ausi fuimus orihieram infundere. Et quum suscipere non possent, quantum oportet, per clysterem infundimus. Et priusquam quicquam egeretur, accidentia concurrentia reuocarunt me ad ampliorem aggressionem. Et sanè permittit hæc affectio, ac cogit uel temere omnia tentare. Hæc igitur in necessitate sunt. Vbi uero tolerare possunt, etiam reliqua auxilia annecte. Febris tamen occupat hominem, alios prima, alios secunda die, & exhibet spem salutis ipsa calamitas febris. Sed neque negligenda est. Verum si qua residet in intestinis, ea educere oportet. Si deorsum repant, per clysterem. Si sublimia sint, per purgatorium inferne pharmacum, & maxime per hieram Archigenis. Post purgationem cucurbitæ præcordiis ac capiti affigantur cum scarificatione. Si uero aliqua compunctio etiam inferius fiat, illic quoque scarificatio adhibeatur, præsertim in mulieribus, iuxta uteri regionem. Quod si ad aliam quandam affectionem transitus fiat, curatio ad illam adaptetur. In summa uero prouidendum est in syderatis, ut facilis fiat per aluū ac urinas excretio. Curandum est autem ut accipiant cibos quotidie quidem, uerum paucos & leues ac calidos, & extersoria ui præditos, plerumque cum melle edulcatos.

De Resolutione. Ex Archigene. Cap. XXVIII.
Quum omnes nervi sensum simul ac motum anti-

S E X T V S .

285

serunt, Syderatio appellatur affectio. Si uero iuxta alteram partem, siue dextram, siue sinistram hoc cōtingerit, & resolutio uocatur, illius partis uidelicet iuxta quam facta est. Constat hæc affectio, humoribus multis uiscedis ac crassis nervos obturantibus, per quos motus uoluntarii perficiuntur. Manifestum igitur est quod redundantem humorem euacuare oportet. Nec uero aptius principium in his reperire datur quam a uenæ sectione, si quidem permiserit ætas, habitus, tempus, studium, prægressus uictus, & reliqua quæ prohibere solent uenæ sectionem. Oportet autem moderatam detractionem facere, ut ne perfrigeretur. Frigiditas enim cum siccitate, uelut dictum est affectionem inducit. Quapropter solum imminuenda est materia paululum per uenæ sectionem, & præsertim in proeuctiori ætate. Detractio uero fiat a sanioribus partibus. In hoc autem tempore contacta esse oportet membra, hapsio lanæ oleo sicyonio aut gleucino imbuto. In proeuctioribus ætate, etiam castorium inspergendū est irrigationi. At in his qui deropente resoluti sunt, uelut ex ardore, præstat irrigatio ex lanis succidis, & oleo ac aceto, aliquando etiam nitro. Sæpe uero irrigationem renouare oportet. Cibum conuenit his modicus. Sint autem sorbitiones alicæ lotæ, & succi pitæ. Interpositis diebus quibusdam a uenæ sectione, alius subducatur, primum clysteribus. Deinde etiam per aloes & polypodii ac colocynthidis cremorem purgetur. Conuenit etiam hiera Archigenis pro uiribus accepta. Post purgationem cucurbitæ affectis partibus adhibeantur. Si uero hæc ineptæ fuerint, uicinis affigantur. Post cucurbitas utendum est cataplasmatibus ex semine lini, & sceno græco, ac ordeï farina, cum oleo ueteri coctis, & pulueribus inspersibus ammixtis. At ut etiam emplastris quæ acceperunt picem, resinam, mannam thuris, aliquando etiam bitumē. Egregie facit & artemisia coincocta, & calamin-

S E R M O

tha, ac ruta, & conyza. Postea uero etiam nitrum am-
 miscemus, & in muria cataplasmata coquimus. Modi-
 cam autem aquam esse oportet, quæ & ipsa in coctus
 ra consumatur. Postea autem pro lini semine, farinam
 loliaceam & fabaceam adhibere conuenit. Optimum
 est & erysimum. Deinde cerata & ungenta adhibean-
 tur. Aluus autem semper facile solubilis sit. Catapotia
 ad resolutiones tremores, & opisthotonicos. Succus cy-
 renaici, piperis, galbani, singulorum drach. i. passo dis-
 soluto ac facto catapotia, & dato ex eis obol. ii. &
 his acceptis absorbeant aquæ mullæ cochlearia duo
 aut tria. Aliud ad tremulos, resolutos, & opisthoto-
 nicos. Myrrha, castorii, styracis, piperis, & qualibus
 partibus utere. Aliud. Opopanacis, sagapeni, cas-
 storii, myrrhæ, succi cyrenaici, piperis, uirgultorum ru-
 tæ, singulorum drach. i. præpara catapotia & exhibe &
 insuper absorbeant aquam mullam. Ungenta uero
 idonea sunt huiusmodi. In aliquo ex prædictis oleo
 scillam macerare oportet in sole ad dies quadragin-
 ta. Si uero tale oleum non affuerit, in præsens scillæ
 sextantem in olei sextario coquere oportet. Simili-
 ter etiam canchry, hoc est libanotidis semine utendū
 est. Ammiscendū est & ceræ parū, & galbani, & ppo-
 lis, aliquando etiā castorii unc. i. & adarces ac euphor-
 bii, singulorum drach. iiii. & nitri drach. iiii. Commoda
 est quoque ranūculus herba similiter præparata. Ma-
 nifestum autem est quod a leuioribus incipere conuenit.
 Sed & cerata ex his parari possunt, adiecto pyrethro,
 baccis lauri, nitro, sinapi. Malagmata uero conueniunt
 ex baccis lauri, & quod uiride appellatur. Sæpe uero
 sufficit, ceratum cyprinum, largo sinapi ammixto, quod
 malagmatis usum exlibet. Conueniunt etiam smeg-
 mata ex fece uini, & aceto, & cōbusta adarce, euphor-
 bio; ac calce uiua parata. Sed & dropaces ipsis cō-
 modissimi sunt. Sint autem leuia omnia quæ imponuntur
 propter corporum debilitatem. Reuocat autem sen-

S E X T V S .

286

sus etiam thapsia cum aqua illita aut cum aceto, post
 dropaces. Item illitio ex cantharidibus. Vtrum ulces
 rationes ex talibus hentes cicatrice citius includere
 oportet. Quin & siq̄pissimi ipsis commodi sunt, & po-
 stea balneum. Utendum est post purgationem etiam
 potionibus ipsis conuenientibus. Castorium itaq̄ as-
 sidue ipsis deur drach. ii. pondere cum aqua mulla.
 Et opopanax magnitudine fabæ, cum castorio, & sa-
 gapeno erui magnitudine ab ipsis deuoretur. Itē suc-
 cus cyrenaicus eadem magnitudine. Sed & sarmento-
 rum uitis uiridium, decoctum, a ieiunis asidue potū,
 ualde prodest partibus corporis resolutis. Vtilissima
 est etiam post purgationes & alias euacuationes, the-
 riaca ex uiperis antidotus, & mithridatica. Est & sim-
 plicius pharmacum ualde celebre ad huiusmodi affe-
 ctiones, hoc. Castorii, seminis rutæ syluestris, opopa-
 nacis, sing. obol. ii. pyrethri obol. i. acori tantundē. pi-
 peris grana. x. Cum aquæ mullæ cyathis. ii. dimidium
 huius totius primum dato, robusto uero totū. Vniuersa
 uero curatio a capite initium sumat. Hoc enim radix
 est & principium totius affectionis. Quapropter illitio-
 nes ipsius sint, castorium, peucedanum, baccæ lauri, &
 menta. Hæc modico acri aceto excipiantur, addito
 inino ungento, ut liquidioris cerati crassitudo fiat, &
 illinatur ex hoc totum caput usque ad frontem. Sed
 & odora menta eiusdem generis adhibeantur. Postq̄
 autem aluus emigraçione clystere præuacuata est, & to-
 tum corpus iam minus superfluitatum habet, cucur-
 bitæ capiti adhibeantur cum scarificatione, primum
 quidem tali quæ multum sanguinem extrahere pos-
 test. Deinde uero moderatiore. Hoc autem auxi-
 lium sæpe adhibendum est, leuibus & inanibus cucur-
 bitis primum capiti circumpositis, & deinde locis
 agglutinatis. Sic enim affixæ nihil minus quam repe-
 tita sanguinis detractio possunt. Tonsura uero non
 solum cucurbitarum gratia, sed etiam per se ipsam

S E R M O

asidue fiat. Si uero ambiens nos aer non fuerit frigidus, etiam rasura comoda est. Statim autem praeditis illitionibus caput modice confricandum est. Postquam autem detracta fuerit materia, etiam sternutatoriis & pituitam per os ducentibus utendum est. Ego uero etiam crustas inurere non dubitarem per ignem, aut per medicamentum. Vnam quidem circa occipitis cavitatem, quo loco spinalis medulla initium habet, duas autem ab utraque ipsius parte. Tres aut quatuor in uertice. Vnam ex his in medio capitis, tres circum ipsam. Vlcibus enim diutius fluidis permanentibus, non despero perfectam restitutionem. Reliqua diæta sit attenuatoria, uentri comoda, nihil uiscosi aut uirosi habens. Et quæ urinam cient alimentis ammiscantur. Utendum est etiam potionibus relictis ad morbum comitalem, & unguentis ad arthricos referendis. Quum enim communia sint hæc, superfluum est eorum etiam hic meminisse. Si uero fuerit æstas etiam in totum detegantur loci, & denudati aeri exponantur. Quibusdam enim hoc tempore principium recuperationis actionum contigit.

De supercilii aut palpebræ resolutione. Cap. XXXIX.

Si supercilium aut palpebra fuerit resoluta, curabitur unguentis calidioribus & acrioribus fronti illitis. Palpebra uero collyrio ex sandyce & germinum oleæ succo illinatur. Optimum autem illi ipsis, & maxime in supercilio relaxato, hoc. Matthen cum succo brasicæ nõ lotæ terito, & distenta frontis cute, fronti crassus illine. Perseuerante uero affectione, palpebram quidem sutura curat. Supercilium uero fasciolæ de fronte ablatio.

De conuulsione canina. Cap. XXX.

Caninam conuulsionem uocant mandibularium musculorum resolutionem. Distorquetur igitur in obliquum os & natus & oculus, & in summa, dimidia faciei pars. Auxilia itaque resolutæ parti adhibeantur,

S E X T V S.

287

non oppositæ. Decipiuntur enim aliqui, qui mandibulam ab opposita parte distrahi putant. In communi igitur ipsis commodant omnia in resolutione relata. Nam & sanguinis detractio, si nihil prohibuerit, & purgatio, & clyster, & cataplasmata, & ungenta, & malagmata, & suppurati, & taptæ usus, conducunt. Priuatim uero Religatura quæ ad opposita reducit. Et sanguinis detractio uenis sub lingua. Et cucurbitæ duobus uerticulis impositæ. Et quæ pituitam per os detrahunt, item quæ per nares. Iam uero etiam acris illitionibus utendum est ad oculum affectum, præsertim collyrio ex sandyce & germinum oleæ succo.

Linguae resolutæ curatio. Cap. XXXI.

Si lingua fuerit resoluta, uenæ sub ipsa secantur, corpore uniuerso prius euacuato. Et cucurbita sub mentum ponatur. Et quæ pituitam per os detrahunt, & collytiones ex sinapi, & linguae exercitia adhibeantur. Reliqua itæ, occipitio ac collo uniuerso admoueantur, uelut sunt illitiones acres, & epithema, & sinapismi.

De instrumenti uocalis resolutione. Cap. XXXII.

Resoluitur & uocale instrumentum, faucium inquam musculi, & extremitatis asperæ arteriæ, immo etiam thoracis superiores. Spiritus itaque in ipsis supprimitur. Quidam etiam gracilem uocem acquirunt. Alii uix loqui possunt. Et aliis aliter uox impeditur. Proinde post uniuersalia auxilia, etiam thoraci adhibeantur ea quæ antea enumerauimus. Et gargarismi acres ipsis exhibeantur. Priuatim uero ad ipsos, utendum est spiritus detentione, & coaceruata expiratione, & coccina uociferatione. Post hæc autem per uictum ac exercitia uniuersum corpus corroboretur.

Deglutitionis resolutæ curatio. Cap. XXXIII.

Si deglutitio resoluta fuerit, hoc est, delatrix ciborum promptitudo: Nam si stomachus, hoc est gula, resoluta fuerit, perniciem inducit: calida omnia adhibenda sunt. Priuatim uero conandum est ut cibi indantur

S E R M O .

quàm penitissime, ut ne ad asperam arteriam dilaban-
tur. Cucurbita quoque mento affigantur. Et ungen-
ta usurpentur ad partes iuxta consillis atria, ex casto-
rio, sagapeno, succo cyrenalico preparata. Gargaris-
mi item ex sinapi. Et quæ commansa pituitam du-
cunt. Forinfecus quoque adhibenda sunt illitiones
communes prædictæ ipsi mento.

Vesicæ resolutæ curatio. Cap. XXXIII.

Vesicæ resolutio siue detinuerit urinas, siue inuolū-
tarie excreuerit, iisdem communibus auxiliis curabi-
tur, circa peëlinem & maxime circa intercapedinem
inter anum ac scrotum adhibitis, qua parte situm est
uesicæ collum, quem locum quidam sram, id est cate-
nulam appellant. Utendū est autem supra prædicta,
irrigationibus peëlinis ex ungento nardino, & mala-
bathrino susinoq; ac sicyonio, in quò coëta est eryn-
gii radix, cyperus, cardamomum, ruta. Sed & sedes
his illinenda est. Post communia uero auxilia, etiam
per infusa in annum conandum est reuocare uesicæ
actiones. Sunt autem hæc, à principio quidem casto-
rium cum oleo sicyonio, aut ruta aut cuminio, aut anc-
tho in oleo coëto. Deinde centaurii, & cotocynthidis
decoctum, ita ut modo cum aqua, modo cum ptisa-
næ succo simul coquantur. Optime facit & anagalli-
dis succus. Et origani ac thymi decoctum. Omnibus
autem ammiscendum est oleum sicyonio & castorii.
Aliquando etiam opopanaca & galbanum in ipsis eli-
quamus, si frigoris sensus ipsis affuerit. Infundimus et
per colem oleum sicyonium cum castorio aut opopa-
nace. Quandoque etiam sulphurium in oleo coquimus.
Priuatim uero in his qui urinas detinent cathetere in-
strumento immisso ad urinas prolestandas utimur. Et
post urinae euacuationē, cathetere adhuc insito, aliqđ
ex prædictis infundimus, augustissima fistula ad utrū-
parata, quæ catheteri adaptari possit. Et mixtū est quā-
ta inde utilitas emergit, ex infuso uidelicet post urinas

S E X T V S.

288

excretas. Utendū est autem in utrisque et urinā cienti-
bus per interualla: Velut est sion, & iunci odorati Ros
ac similia. Utendū & aceto ac uino scillino. Dicitur autē
de his amplius in Sermone de affectionibus uesicæ.

Colis resoluti curatio. Cap. XXXV.

In colis resolutione urinae excretiones non impe-
diuntur. Seminis autem excretio & coitus impeditur.
Oportet igitur auxiliis ad uesicā relatis uti. Priuatim
uero nūc etiam coxendicibus calefactoria adhibere.
Et iam quoque tentiginem cientia, de quibus suo lo-
co dicitur, exhibere. Facit autem cum reliquis puden-
dum cerui foemori uelut zona alligatum. Et carnes
ipsius comestæ, & polypi marini, & herinacei. Et ex
uolucris sturni. Castorium autem in omni resolu-
tione commodum est. Cauenda uero sunt in ipsis om-
nia frigida edulia ac potiones.

Intestini recti resoluti curatio. Cap. XXXVI.

Intestino recto resoluta omnino in uoluntarie ster-
cora excernuntur. Aliquando uero etiā sistuntur. Ita-
que etiam auxilia eadem sunt quæ in uesica sunt relata
coxendicibus adhibita. Priuatim uero in his, nunc ad
strigentia, & corroborantia, nunc pingua & leuia per
clysterem infundimus, & rursus mordacia ac lancinan-
tia. Proinde cupressi ac rubi decoctum adstringit, ma-
xime ubi immodice egerit. Suillus autem & anseri-
nus adeps, & oleum malua maxime pinguefacit ac
lenit, ubi stercora supprimuntur aut acria existunt.
Muria uero & colocynthidis decoctum, item cen-
taurii, artemisæ, conyzæ ac thymi lancinant ac mor-
dent. Egrege facit & trifolii bitumen olentis deo-
coctum. Quum autem frigiditatis sensus affuerit,
commodum est sulphurium, & gentiana, & brionia ra-
dix, in omnibus infusis sedis. Ego uero aliquan-
do etiam acopon lasitudinem eximens ex euphor-
bio paratum dilutum per clysterem cum feceni grati
decocto immisso, & bene succesfit.

S E R M O

Cruris aut alterius cuiusdam membri resoluti curatio. Cap. XXXVII.

Si cruris aut manus, aut aliud membrum resolutum fuerit, communia auxilia in resolutione relata adhibeantur, & exercitia moderata unicuique parti congrua. Utendum est etiam in omni resolutione unguentis quae ad arthriticis referentur. Cibi uero sint in omnibus faciles cocti, attenuatorii, uentri commodi, nihil uiscosi, aut mali succi habentes. Vinum sit asinum, tenue, & non ualde uetus. In summa uitanda est corruptio, frigiditas, ardor, otium, lassitudo, coitus, uini multi potus. Ex epistola Archigenis ad Marium, potio resolutis conueniens, de qua sic ait. Optimum est hoc pharum cum, & ad eiusmodi affectiones ualde à me probatum. Castorei, seminis rutae syluestris, opopanax, singulorum obolos. ii. pyrethri, acori, singulorum obolum unum, piperis grana. x. Cum aquae mulsa cyathis. ii. dimidium ex hoc primum dato: robusto uero totum. Indicat autem obolum habere siliquas tres.

De conuulsionibus aut distentionibus. C. XXXVIII.

Quum statim à principio, aut non multo post principium morbi, sint conuulsionis, & permanserint, ex repletione originem ducunt. Quum autem multis sudoribus, praegressis, aut uomitibus, aut uentris excretionibus, aut sanguinis eruptione, aut post uigilias, aut fame, aut motus multos & uehementes coacti fuerint, ad euacuationem consequuntur. Et ubi etiam in sanis contingit aliquas partes repente conuelli, ob repletionem fieri necesse est. Si uero ex febribus ardentibus succedit conuulsio, ob uehementem nimirum totius corporis, & maxime nervosarum partium siccitatem contingit, & est huiusmodi malum maximum ac ferendum. Quum igitur corporis partes antrosum distendantur, emprosthotonus appellatur: quum retrosum distendantur, opisthotonus, quum uero aequaliter in utraque partem tendantur, tetanus uocatur, conuulsionis itaque ob uehementem

S E X T V S.

289

ob uehementem siccitatem nemo curauerit. Eas autem quae ob plenitudinem aut inflammationem sunt curaueris, plenitudinem quidem euacuando, inflammationem uero, propriis ipsius auxiliis adhibitis. Fit etiam conuulsio in his qui uehementer ob uomitus lancinantur, & sedatur ubi quae molesta sunt per uomitum fuerint resecta. Auxiliatur conuulsis succus centaurii tenuis potus, & seseli cum aceto mulso aut posca. Castoreum autem non solum potum, sed etiam foris illitum commodat. Atque haec exhibemus his qui ob plenitudinem conuelluntur.

De tetano siue distentione, & conuulsione. Ex Archigene. Cap. XXXIX.

Quid significet tetani nomen, iam ante dictum est. Corripiuntur autem hac affectione cum ob alias causas, uelut dictum est, tum ex uulneribus, & in foeminis ex abortu. Verum tetani ex uulnere sientes non ita sanantur. Neque autem pueris, neque senibus conuulsio fit tetanica. Infantes enim magis infestat morbus comitialis. Quare negligendum non est, sed uena sectanda, si distentio ex uulnere consequitur. Copia uero detrahenda est multa quidem, sed tamen non usque ad animi deliquium. Et paulo post exhibeatur aliqua cum aqua mulsa. Sit autem modicum quod exhibetur. Et ex aqua & oleo tepido aegri illinantur, & in solio desideant infra umbilicum. Oportet autem & partes quae non maesunt praerillinare, & praesertim caput, & probe contegere ut ne impleatur. Vigenta autem & illitiones adhibeantur ex oleo siconio, & oleo cino, aut irino, aut oleo ueteri. Conueniunt & unguenta lassitudinem eximentia moderate calfacientia, uelut est quod foetidum appellatur, & quod ex sampsocho fit, & quod ex populo nigra, & similia. Quorum compositiones in sermone de arthriticis referentur. Si uero non à uulneribus, sed ex repletionem fiat tetanus, post uenae sectionem, unguentis magis lancinantibus

S E R M O

tibus utendum est, quæ ad arden habent, & similibus. Deinde etiam cataplasmata locis affectis adhibeantur quæ laxare ac discutere possunt simulq; lenire. Et hæc maxime musculis circa collum & maxillas ac spinam adhibeantur. Horum autem materia sit cœcum græcum, & semen lini, & farina ordacea ac loliacea. His addatur terebinthina resina, & galbanum, & mel ac oleum multum, in quo decocta sunt ruta, corynza, aut artemissa, aut libanotis. Infarciatur etiam aliquando ammoniacum thymiana. Sint autem mollissima ac leuia cataplasmata. Sed & fomentum adhibeatur incumbente cataplasmate, ex uestica magna & oleo calido semiplena. Aut ex sale frictio, aut ex milio in sacculis. Sed & cataplasmata in saccos coniecta imponantur, ut fomentum circa inquinamentum fiat, & præsertim si capiti id imponere oportet. Vitandæ autem sunt assidua irrigationes capitis. Caput enim inde repletur. Occupet cataplasma & irrigatio, cervicem & maxillas ac totam spinam usque ad lumbos. Inspergatur irrigationibus castorium. Et cucurbitæ cum scarificatione locis affectis omnibus affigantur. Temporis autem successu etiam folia ex oleo assumantur moderate, bis aut ter in die, ita ut quinta olei pars ad ignem calefiat, reliquum in folium mittatur. Domus autem calida appareat. In potu conueniant optimum apomeli, & radices silphii decoctum, & ipsa trita, & hysopi decoctum, & succus cyrenæci magnitudo erui deuorata, & myrrha troglodytica magnitudine fabæ. Ex omnibus autem minime offendit, & maxime emicax est castorium tritum datu cochlearii mensura. Post hæc commodant sedis irrigationes ex ruta & opopanace. Auxiliatur & oleum infusum rutacei cum terebinthina. Danda est ipsis & Archigenis hiera drac. ii. pondere cum pari castorio, cum ptisanæ succo ac melle. Deinde quædam ex aliis dentur, & ipsum castorium per se,

S E X T V S.

290

De capitis dolore distinctiones. Ex Galeno. Cap. XL

Qui citra distinctionem doloris capitis auxilia descripterunt, maius detrimentum quam emolumentum his qui eis fidem habuerunt, attulerunt. Neque enim omnes ob unam affectionem caput dolent. Sed tum ipsam affectiones plures sunt, tum curatio ipsarum singularum propria existit. Vna enim affectio est iuxta intemperiem simplicem citra humorum complexum: Alia iuxta humorum qualitatem: Tertia uero multitudinem tantum ipsorum humorum contingit: Quarta quum multitudo hæc transitus humorum ac uaporum obturavit. Et ad has adhuc alia, quum ob imbecillitatem in aliquibus capitis partibus spiritus flatuosus innascitur. Vehementissimi igitur capitis dolores sunt iuxta caliditatem ac frigiditatem. Moderati uero iuxta siccitatem. Ad humiditates autem nullus consequitur dolor. Eodem modo quum ob redundantes humores siue iuxta omnes capitis partes, siue iuxta unam quancunque tandem dolor contigerit, uehementior quidem ob calidos ac frigos: moderatior autem ob resicantes citra caliditatem aut frigiditatem manifesta oboritur. Humectantes autem penitus nullum dolorem inducunt, quantum ad qualitatem ipsorum attinet. Nam ob multitudinem, citra quidem obturationem, grauant caput. Cum obturatione uero dolores inducunt. Si uero multitudo mordacem qualitatem habuerit, dolorem augebit. At uero spiritus flatuosus & uaporosus distentionem efficit citra mordacitatem.

De dolore capitis, ex ardore aut caliditate oborto.

Cap. XLII.

Capitis dolores ex ardore solis aut caliditate obortos sanant quæ frigefaciendi uim habent, citra manifestam adstrictionem. Optima uero ex ipsis sunt quæ essentiam tenuiorem habent. Quæ propter nihil melius est ab initio quæ optimum rosaceum frigidissimum

S E R M O

factum, & simplici affusum. Sit autem rosaceum eo an-
no factum ex oleo omphacino, citra salis ammictio-
nem. Proximum à rosaceo locum habet chamæmel-
num, ubi moderatam frigiditatem inducere uolumus.
Quum enim uehementer frigefacere uouerimus, sem-
per uiui succum ammiscere conuenit, aut polygoni,
aut lactuæ, aut uuæ acerbæ, aut portulacæ, aut pami-
pinorum uitis, aut psyllii, aut intybi. Papaueris autem
& mandragoræ succus uehementer frigefacit. Quæ
propter nocuus est. Cæterum Erasistratus maximum
preseruatiuum in calidioribus habitibus esse dicit,
ubi quis in sole uersaturus sit, si spongiam latam, dens-
sam, aqua imbutam, & probe expressam capiti impo-
nat. At si dolorosa caliditas in capite inualescat, unã
cum spiritu flatuoso, ab initio quidem curatione per
repulsoria utendum est, quæ ex adstringentibus ac fri-
geficientibus contingit. Postea uero ex mitigatoriis
ac concoctoriis medicamentis aliquid ad repulsoria
ammiscere oportet. Deinde etiã ex discussoriis quip-
piam addendum, paulatim detractis pharmacis quæ
repellunt.

De dolore capitis in febribus. Cap. XLII.

In capitis doloribus in febribus coincidentibus, ue-
na secanda est in prima aut secunda remissione, si ni-
hil impederit, & presertim in bono habitu præditis
ac multo sanguine refertis. Animaduertendum est aut-
ne ob exhalationes ex uentre fiant, aut propter aluum
suppressam. Si uero posterius post septimam irruant,
præuacuata memorabiliter per clysterem alio, cui
curbita occipito aut ceruici affigantur. Et caput ex
olei irrigationibus mitigetur, rosacei quidem, in cali-
dioribus, & hora æstatis, cum modico aceto, chamæ-
meli uero uim, non ualde calidis. Anethini autem in
frigidioribus habitibus, & in hyeme, quinta aceti parte
te addita. Frons uero illinenda est ex cyphos confe-
ctione in frigidioribus. Crocomagmate autem in cal-

S E X T V S.

291

idioribus. Porro medellæ doloris capitis ex febrium
magnitudine oborti, in febrium tractatione supra de-
scriptæ sunt.

Ad capitis dolorem ex ebrietate & meri
potu. Cap. XLIII.

Vina temperie calida maxime generant capitis do-
lorem, ut quæ omnino quidem uaporibus caput re-
plent, aliquando uero etiam humoribus calidis. Pro-
inde opus est multitudinẽ quidẽ euacuare, caliditatem
uero frigefacere. Rosaceum igitur aut tale quoddam
non ualde frigidum satis est capiti adhibere. Somnũ
item ac quietem. Et ubi talia per totum diem fuerint
adhibita, in uesperam lauare oportet, & boni succi ci-
bis nutrire, non tamen calefacientibus. Qualis est pisa-
næ aut alicæ succus, & panis ex aqua, & oua sorbilia si-
ne garo, & lactuæ feruescens. In potu omnino uten-
dum est aqua. Post omnẽ uero cibum, parum dandũ
est de malo punico, aut piro, aut pomo, aut uua passa.
Sequẽti uero die lauetur, & boni succi cibo nutriatur.
Et uinum tenue album modicum detur. Cæterum
presumpta ebrietatem arcet hæc. Amygdalæ ama-
ræ quinque aut septem à ieiuno comestæ. Vinum ab-
sinthites aut myrteum presumpit. Et ipsæ myrti bac-
cæ presumpit. Brassicæ caliculi præcomesti. Ebrie-
tatem autem extinguunt postea ingesta, centaurii te-
nuis decoctum, ceruinum cornu, uerbenacæ restæ
semen cum aqua.

Perfrigerati capitis medellæ. Cap. XLIIII.

In capite recens frigefacto, rutaceo oleo calido sin-
ciput irrigare oportet. Si uehemẽtiore caliditate opus
habuerit, parum euphorbii oleo iniiciatur, aut ungen-
tum irinum illinatur, aut amaracinum, aut laurinum,
aut serpillum, aut nardinum. Frons quoque talibus
inungatur, & narium ac aurium meatus illinantur.

De capitis dolore à stomacho. Cap. XLV.

Quidam etiam si modicus in uentre, & maxime

S E R M O

circa os ipsius, humor acris fuerit collectus, statim caput dolent, humoribus in uentre prauos vapores ad caput mittentibus, ut aliquibus ipsorum suffusus similia symptomata accedant & exhalationibus, si non citum ingesserint. Et propterea famem ferentes læduntur. Augescit enim ipsis huiusmodi humorum maliginitas propter inediam. Oportet itaque sic uexatos sanare, ita ut nihil capiti adhibeamus, uerum quam citissime molestos uentris humores euacuamus, aqua tepida exhibita in potum, & immixtis penitus uomitu proritata, deinde uero post modicum interitium citibus boni succi & stomacho commodus detur, si fieri potest lotis post uomitum: Sin minus, ante balneum. Atque hic tantus sit ut ne lædantur dum lauantur. A coena uero parum bibant, & sequenti die mane absinthio & eadem dixta utantur. Et de cætero quotidie circa horam tertiam aut quartam modicum panem accipiant cum oliuis albis, aut cum uua passa, aut aliquo huiusmodi. per experientiam reperto, eo quod singulis optimum est. Aliud enim alii optimum est, iuxta naturæ proprietatem. Interpositis autem horis duabus balneum petunt. Pessima porro affectio est, ubi uiriosos humoribus in uetris tunicis absorptis, aut inelutabiliter infartis, nausæ ac lancinationes inducuntur. Quibus optimum auxilium est aloë pharmacum, quod aloës quidem habet drachmas centum, reliquorum uero quæ recipit singulorum drachm. vi. croci uero drachm. iiii. aut minus, crocus enim caput percellit. Datur ipsis ex hoc pharmaco drachm. i. cum aquæ cyathis duobus. Cauenda autem sunt in omnibus, & præsertim his, edulia natura capitis dolorem inducentia.

Quæ ex natura capitis dolorem inducant.

Cap.

XLVI.

Non solum in his qui caput per stomachi consensum dolent, sed etiam in omnibus capitis affectionibus, uitanda sunt quæ natura capitis dolore inducunt.

S E X T V S.

292

Sunt autem hæc: uiticis semen, absinthii succus, lactis potus, glandes quercinæ comesta, oliuæ nigre, mecumyla, eruui. Hoc etiam articulos exoluit. Amplius autem lædunt myrrha, thus, hederæ corymbi. Menstem uero perturbant lentisci fructus, crocus, peucedanum, cyclaminos sicca cum uino pota, styrax modicus quidem potus, tristitiam discutiit, multus autem, turbulentos somnos facit.

Ad dolorem capitis ob plagam. Cap. XLVII.

Si uulnus ob plagam factam fuerit, glutinatoris & inflammatione arcenibus pharmacis utendum est, postquam ulceris labia sibilis impositis constrinxerimus. Si uero usque ad pelliculam os caluæ ambientem plaga penetret, diducta pellicula caluaria ambiente, ossesque conscalpto, iuxta concornationis modum curare oportet. Contingit autem non parum sæpe, in casu præsertim ex sublimi facto, ut quædam partes circa cerebrum aut membranas eius abrumpantur, quando sanè etiam periculum uehementius & acutius imminet. Optimum itaque fuerit in his, nisi ætas prohibeat, & nisi uitalis facultas debilis appareat, à uenæ sectione curationis initium facere. Quod si aliquid uenæ sectionem impediatur, alium per clysterem euacuabimus, reuulsionis si mulac euacuationis gratia. Deinde auxiliis ad inflammationes commodis utemur. At uero membranam cerebri sauciata, inquit Archigenes, probe glutinat calaminthæ succus infusus, & farina milii arida infusa. Deinde butyrum, & rosaceum, & adeps uuluis insulsus uetus, simul mixta & tepesfacta infusa.

De cephalæa. Galeni. Cap. XLVIII.

Cephalæa inueteratus & ægre cedens capitis dolor appellatur, qui ex facili occasione maximas exacerbationes habet, adeo ut neque strepitus, neque uocè uehementiore, neque lumen splendidum, neque uini potum, neque odoramenta caput replentia tolerare possint, neque item motum. Sed in quiete ac tenebris ob dolore.

oo iiii

S E R M O

magnitudinem decumbere uelint. nam uelut a malo leo sibi pertundi uidentur: quidam uero uelut contundantur aut distendantur & q̄ circa caput sunt sentiunt. Non paucis aut̄ usque ad oculos radices, dolor progreditur. Habet aut̄ hæc affectio aliquādo continuos dolores, aliquando exacerbationes & interualla, siue ordinata, siue inordinata. Intermittunt enim aliquādo eiusmodi exacerbationes, uelut in comitiali morbo correptis, interceditq̄, tempus aliqua q̄d omnino accursari non potest. Manifestum igitur est hanc affectio- nem consimilem aptitudinem capitis, ut facile lædatur, uelut in cephalalgicis habere. Verum ad maiore debilitatem deueniunt in hac affectæ capitis partes. Et quidam ex eis cerebri membranas dolitant. Quidam uero membranam tantum caluariam ambiētem. Dolores igitur cum grauitate, humorum multitudinem indicat, cum mordacitate uero aut humorum aut uaporum acredinem. Cum pulsu autem inflammatio- nem. Cum tensione uero, siquidem citra grauitatem ac pulsum fiat, status tenuis & uentosi multitudinem demonstrant. Si uero cum pulsu, membranosi corporis inflammationem. Si uero cum grauitate distentio fiat, humorum multitudinem intra membranas contentam. Et dolores quidem in superficie hærentes, membranæ os caluæ ambientis affectionem significat. Qui uero in profundo sunt cerebri membranarum. Quibus enim affectio inter caluariam est, his dolores usque ad oculorum radices procedunt, eo quod oculorum, unice ex cerebri membranis ortam, habeant. Si quidem igitur humorum aut uaporum multitudinem reppereris causam, siquidem propter totius corporis repletionem facta est, uniuerso corpore euacuatō capitis dolorem sanabis. Si uero uelut debile existens caput, ad se sibilatos humores ac uapores susceperit, materiam reuclere oportet in totum corpus, atque ita particulæ moderari. Per clysteres itaque reuulsio

S E X T V S.

293

fit, & ligaturis extremitatum, & pluribus infernarum partium constrictioibus. Interdum etiam sanguinis detractio. Caput autem curabis, quando quidem reuulsoris uti oportet, per repulsorias irrigationes. Post totius uero corporis euacuationem iam caput euacuantibus ac discutioris uteris. Deinde his quæ corroborare possunt. Repellit igitur oleum omphacinum, & rosaceum per se, & cum aceto, & quod ex papaueris capitibus, & oleæ teneris germinibus, & hederæ cacuminibus, ac menta uiridi apparatus. Adhibeantur autem remedia tepida quidem, ubi frigidior & crudior fuerit humorum multitudo. Frigida uero, ubi calidior & biliosior extiterit. Discutit autem oleum dulcissimum calidum, & hoc magis inueteratum, ite sicyonium. Si uero crassior fuerit humorum multitudo, spondylium aut serpillum, aut pulegii conam, aut calamintham, aut mentam oleo incoquens, multitudinem euacuabis. Eadem hæc etiam robur parti addit. Quapropter usque ad perfectam curationem eis uti conuenit. Omnium porro maxime discutit, & mirifice corroborat, uerbenaca recta, præsertim uiridis. Immo etiam arida cum radicibus, & simul cū serpillo, oleo incocta. Coniicienda etiam ad ea crocodiliadis maxime circa aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se uerbenacam, si oleo incoxeris, caputq̄, inde rigaueris, omni capitis dolori antiquo, ex frigiditate aut ex crassis humoribus oborto medeberis. Maxime etiā pro sunt sub aquario uase nascentes aselli, millepedæ ap- pellati, si cum oleo coquantur.

De hemicrania. Ex Galeno. Cap. XLIX.

Affectio dolorosa iuxta diuiciam capitis partem contingit, quam hemicraniam appellant, & ut plurimum per circuitum exacerbatur. It autem propter influxum uaporum aut humorum, siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum. Et aliquibus contingit ut extra caluariam doloris sensum perceptent. Quis

S E R M O

buldam autem in capitis profunditatem penetrat. Alii qui uero temporum musculos uehementer dolent. Dinotiones autem ex his quæ de cephalæa dicta sunt fiant. Proinde purgare ipsos oportet, aut prius uenâ secare, atque sic localibus auxiliis uti, ita ut quis tñ per digitos suæ manus, tum per lintea, dimidiam frontis partem, & maxime circa temporum muscolum, confricando exalfaciat, ante exacerbationis tempus hoc faciens. Post exacerbationem uero hemicranicis appellatis pharmacis utendum est, siquidem multa calliditas in doloribus percipiatur, his quæ refrigerans quippiam habent, non præsentem uero caliditate, his quæ multum calefaciunt. Vtriusque uero aliquid ex his quæ robur addunt misceatur, quod adstringentem habet facultatem. Optimum porro est unguentum quod habet euphorbii unc. i. cerae quadrantem, olei dulcisissimi lib. i. Ex hoc dimidiam frontis partem unâ cum temporum musculo illine. Commodissimum est ad frigidæ affectiones, ut sæpe ex unico eius usu ante balneum, dolor cessarit. Sic autem affectus prodest etiam in aurem infusum oleum tepidum, modico euphorbio adiecto. Satis est enim si ad libram olei, drac. iiii. euphorbii addantur. Cæterum naturali quadam ratione aut potentia, euphorbium ad hemicranicos facit sic adhibitum. Terito ipsum cum aceto, & si quidem dextrum tempus dolet, illinito sinistrum: si uero sinistrum dolet, illinito dextrum, & celenime sanat dolorem. Item intestina terræ terito, & dolens tempus illinito, mirifice faciunt. Similiter utere carne cochlearum. Utere etiam paulo post delcibenais communibus omnis doloris capitis auxiliis.

Communis curatio cephalææ & hemicranicæ.

Ex Archigene & Galeno. Cap. L.

Inueterata & acre solubili cephalæa aut hemicrania existente, principium curationis a uenæ sectione, aut purgatione facere conuenit, aluo prius per clyster

S E X T V S .

294

tem euacuatâ. Manifestum est autem quod multo sanguine refertis uenam secare oportet. Vitiatis autem humoribus referti, purgandi sunt. Et deinde irrigationibus commodis utendum est. Et à naribus sanguis detrahendus. Deinde pituitam per os ducentibus, & his quæ naribus induntur utendum. Postea raso capiti illinendum est id quod ex scammonia & peucedano ac aloë constat. Epithema uero conuenit ex amygdalis amaris, & thure ac myrrha. Emplastrum uero ex agarico, & quod ex scilla constat, & nigrum ex cucumere syluestri conueniunt pustulas locis inducentia, & quæ in profundo sunt ad superficiem transferentia. Non incongruum est etiam malagma ex bacis lauri. Nos autem utimur cataplasmate ex cantharidibus, & mirifice facit, dum per longum tempus ulcusecula ab hoc pharmaco sentia sanie manant. Oportet autem munitam esse uescam per lactis potum ac irrigationes, eo quod facile ab ungentis ex cantharide lædatur. Perseuerante uero affectione, secandæ sunt arteriæ circa aures, & præsertim quæ in temporibus sunt. Quisdam etiam uisione profunda usi sunt in cephalæa, qui hoc solû cauerunt ne quis musculus sub cauterium caderet. Adhibentur autem cauteria nucleiformia, ubi magis dolor hæret. Et licet usque ad os utere quo squamæ discedant. Barbari uero luniformem diuisionem faciunt circa anteriorem capitis partem, supra frontem, a sinistra aure usque ad dexteram, pelliculam calidam ambientem exoluentes, & capitis os deradentes caput tamen munientes. Et non potest temere assumpta esse uideri his qui mali difficilem tractationem nouerunt, propter quam neque talia auxilia maiora quam opus est existunt. Veratrum autem non minus cauteris prodest, immo etiam magis. Inducendi igitur sunt prius per uomitum à raphanis: Deinde diudum est ueratum. Ego uero tum his, tum comitialibus, ueratri albi bulbum tritum & in puluerem redactum

S E R M O

exhibui drachmæ unius pondere, uelut in Sermone de purgatoriis dictum est. Purgantur enim hinc efficaciter cum ualde multa excretionem. Deinde interpositis quibusdam diebus de surculis exhibeo drach.ii. Amplius enim hinc lancinantur quam excernunt. Et rursus tertio similiter præbeo. Nam ad affectionem iam firmatam, & in ipsis ut ita dicam ossibus fixam, non est alius efficacior modus. Post hæc reparatis uiribus infra purgamus, per interualla quædam per nostram hieram, quo illuc repere cogamus materiam sursum uergentem. Vitare autem oportet frigiditatem, ardorem, lasitudinem tum reliqui corporis, tum ipsius capitis, per uisum, auditum, olfactum & gustum, & præcipue tactum. Vitanda sunt etiam aciora edulia, uelut ceparum, alliorum, & similia: Item ea quæ insistant, & quæ difficulter transeunt, uelut sunt casei, lac, fungi, tubera, bulbi, rapa. Eligantur autem uentri commoda & quæ facile concoquantur, friabilia, non pinguis non uirosa, stomacho grata, urinam cientia. Fugendum est etiam mel & omnia dulcia. Vinum uero album & tenue sit, & non ualde uetus, neque ualde odoratum, & copia moderatum. At uero stochadem herbam coctam cum aqua, aut aqua mulsa, in omni capitis dolore, uelut solum & maximum remedium exhibeto. Aliud ad omnem capitis dolorem. Os cerui uisum & tritum cum rosaceo dolenti loco illinito. Aut ocimum tritum imponito. Aut mentam cum aceto tritam bis in die illinito. Aut ramicem syluestrem & gillas simul tritas temporibus ac fronti illinito, & cunctigio sanabis. Aliud. Stercus hirundinum antequam in terram cadat, unâ cum luto quod in nido reperitur, aceto in ligneo uase madefacito ac illinito. Aliud. Pilulas caprini stercoreis tritas illinito ac alligato. atque hoc mane ac uespero facito, & sanabis. Aut nasturtium torrefactum cum aceto & rosaceo terito, & cerati crassitudine imponito, & citissime medebit.

S E X T V S :

295

ris. Aut intestina terræ trita illine. Aut cochlearum carnis cinerem, stercuris bubulum, thus, æqualibus portionibus cum aceto trita illine. Quidam uero ex nostris præceptoribus, inquit Galenus, hoc utebantur ad hemicranias, piperis drach.ii. crocomagmatis drach.ii. euphorbii recentis drachmæ dimidium. Si uero uetus fuerit, drachmam unam, stercoreis columbarum in agris degentium drachmæ dimidium, atramenti scriptorij, boni drachmæ dimidium. Terito cum accerrimo aceto, & illinito temporis musculum & dimidiū frontis, ac totam affectam partem. Crocomagmatis præparatio. Croci drach. centum, myrrhæ troglodyticæ drach. quinquaginta, rosarum siccarum drach. quinquaginta, amyli recentis drach. quinquaginta, gummi drach. quinquaginta. Teruntur cum uino. Ad capitis dolorem temporibus illinitur. Miscetur etiam in præparationes aliorum pharmacorum. Aliud quod non solum hemicranicis commodat, sed etiam omni inueterato capitis dolore, illinitū. In dolore quidem capitis, à tempore ad tempus per totam frontem, in hemicranias uero dimidiæ parti affectæ. Croci drac. xv. atramenti sutorij drac. x. aluminis drac. iii. myrrhæ drac. iii. opij, omphacii sicci, chalcitidis crudæ, singulorum drach. iii. gummi drach. xv. Cum uino falerno uelut collitiū terito: & pastillos formato. Et usus tempore cum posca, aut aceto meraco illine. Aliud. Scammonia drac. vi. croci drach. ii. comæ hederæ drach. vi. sulphuris uiui drach. iii. anisi drach. viii. seminis apij drach. viii. diligenter terito & cum ocyini succo pastillos efformato. Hoc multo rosaceo dilutum irrigatio fit capitis lethargicis commoda. Verum in capitis dolore cum aceto adhibetur. Aliud pharmacum non solum in his commodum, sed etiam ad uertiginosos faciens. Rasidicis peucedani drach. iii. iridis myricæ drach. ii. anisoginis, acori, singulorum drach. i. spondylii ar. reb. iii. piperis nigri drach. ii. & dimidium, scerpilli drach. iii.

S E R M O

myrrhæ drach.ii. castori drach.ii. & dimidiam, baccas lauri. xxxv. rutæ uiridis drach. viii. mentæ uiridis drach. iiii. opii drach. i. Vino excipe & forma pastillos. Vfus autem tempore, aceto & rosaceo dilutos illine. Sed & cerato rosaceo diluto silline. Sed & cerato rosaceo excepti fronti imponuntur, uelut malagma. Pastillus qui non solum hemicranicis prodest, sed etiam ischia dicis. Thapsiæ drach. iiii. euphorbii drach. iiii. succi mo dici drach. iiii. myrrhæ drach. i. opopanax drach. i. Contusa simul ac trita cum uino efforma, & utere cū aceto. Alius. Radicis pencedani drach. iiii. croci drach. i. myrrhæ drach. iiii. opii drach. i. Cū aceto formato pastillos. & utere cum aceto in irritationibus. Euestigio soluit dolores. Alius ad omnem capitis dolorem & hemicraniam, per multam experientia cognitus. Succi absinthii, succi hederæ, stercoreis caprini cochlearii, unâ cum testis exustarum, chartæ ustæ, baccarum lauri, bulborum, thuris, euphorbii, atramenti scriptoris crocomagmatis, gallæ, foliorum raphani, uitellorum oui, succi maluæ, æquales portiones terito cum aceto, ac formato pastillos, ac utere cum aceto.

Epithemata ad capitis dolorem. Cap. LI.

Amygdalarum amararum, floris uiticis, radiceis, pencedani, mentæ uiridis, uirgultorum rutæ, baccarum lauri, serpilli, spodylii, castori, singulorum unc. i. rosarum siccarum sextate. Dissoluito cū aceto, & excipe cerato rosaceo, Deinde in linteum infarta, derasis capillis, toti capiti imponito, & per fasciam deligata usque in sequentem diem seruat, & rursus exoluito, ac renouata imponito. Aliud malagma, ad omnem capitis dolorem. A ruginis drach. iiii. ceris ussi drach. iiii. squamæ ferri stomomatis appellati drach. ii. terræ cinolite drach. iiii. chalcitidis crudæ drachm. iiii. puniceis crudi drachm. iiii. terebinthinæ unc. i. ceræ septuncem, olei ueteris quincuncem. Arideis leuissime tritis liquabilia liquefacta affunde, & emollito ac utitor. Si uero durius esse uideatur,

S E X T V S.

296

oleo amygdalino emolli, & utere uelut distum est. Facit etiam fronti ac temporibus impositum. Facit quoque mirifice emplastrum nigrum Archigenis corio inductum, & dolenti tempore impositum. Euestigio enim soluit dolores. Habetur autem inter auxilia ad orthopnoicos descripta Sermonis octauis capite quinquagesimo septimo.

Quæ naribus indita caput purgant. Cap. LII.

Quod si necessitas postularit etiam per nares caput purgare oportet, post totius corporis euacuacionem, anagallidis succo naribus infuso, aut cyclamini. Aut ipsa cyclamini radice insufflata. Aut elaterio cum lacte infuso. Cæterum pharmaco parabili saepe usus sum nigella pridie in acri aceto macerata, & deinde cum aceto trita, ac naribus infusa. Facit etiam ad narium obturationem. Aliud. Hederæ succus aut calaminthæ, per narium infusum instrumentum naribus infusus, multum mucum ducit. Aliud. Nucleum specilli in aquam tingito, & eo atramentum sutorium leuissime tritum excipito, & nares penitissime indito. Hoc multum purgat, & dolores euestigio leuat. Aut atramentum sutorium late tritum infundito. Purgat maxime ictericos. Aliud. Nigellæ tritæ drach. viii. spumæ nitri drach. i. salis ammoniaci drach. i. oleo ueteri aut irino, aut cyprino dilue, & tomentum specillo obuolutum medicamento immerge, & ex eo nares assidue illine. Et desuet quicquid caput infestat. Habet autem pharmacum compagem cerati liquidioris, & seruetur in cornea pyxide. Aliquando pro spuma nitri elaterium adicio, & facit ad diuturnas lippitudines, ac morbum comitialent. Ducit enim multam humiditatem. Aliud citramonlestiam purgans, & confestim dolorem eximens. Cyclamini sicca drach. viii. iridis sicca drach. ii. nitri rubri drach. i. Ego uero elaterium per nitro adieci, & probe trita per stipulam insufflavi, sussumq, attrahere iussi,

S E R M O

& postea deorsum inclinari, ut collectus humor des fueret. Sed & per sternutatoria caput concutere oportet, quæ describentur in Sermone hoc inferius ubi de narium affectionibus agemus.

Aphlegmatissimi pituitam per os à capite detrahentes. Cap. LIII.

Nitri semissem, staphidis syluestris quadratam, anisi trientem, foliorum lauri uiridium sextantem, uuarum passurum uinaceis exemptis quantum satis his excipiendis. Ex hoc commanducandum præbe pro una uice quadrantem, & commanduca exspuere iube. Aliud quod commanducatum, caput purgat. Pyrethri, piperis, hysopi, staphidis syluestris, singulorum æquales portiones uuarum passurum carne excipe, & manducanda præbe. Vtrum post horum usum, sale ac melle recurentur. Aliud caput purgans, quod neque caput dolere permittit, neque oculorum caliginem fieri. Prodest & auribus & dentibus. Et qui per tempus ipso utitur, in nullam ex his affectionibus incidet. Est autem optimum. Sampsuchi sicci, iridis illyricæ, pyrethri, hysopi, nitri, piperis, seminis apii, radicis panacis, staphidis syluestris, singulorum drach. iiii. Si uero uim eius intendere uoles, adice etiam myrrhæ drach. iiii. Singula primum seorsim, deinde simul terito cum aqua, & formato pastillos, pauco melle ammixto. Vnus autem tempore, melle & aqua diluito, ac pro gargarismo mate utitor. Aut oleo cyprino aut irino, aut ueteri amixto naribus infundito.

Smegmata & puluilli inspersiles caput detrahentes. Cap. LIIII.

Smegma densans caput, nitri Bernicarii semissem, baccarum lauri, sinapis, sampsuchi, singulorum sextantem, cyperi unc. i. fecis uini ustræ unc. i. Hoc smegmate in balneo illito defricetur. Oculis autem linteam multiplex aut spongia prætendatur. Aliud. Nitri lib. i. baccarum lauri lib. ii. staphidis syluestris, sinapis

S E X T V S.

297

sinapis singulorum lib. i. radicis cucumeris syluestris semissem: Vtere uelut dictum est in inueteratis affectionibus. Smegma capitis, faciens ad destillationes & aquosam capitis affectionem, experimento constans. Nitri affati uino extincti semissem, iridis, aristolochiæ, helenii, singulorum unc. i. aceti mulsi quantum satis est. Cōtusa ac cribrata aceto mulso permisceto, & præraso sincipiti ante balneum illinito, & breui tempore finito, ac affricato. Smegma ad omnem capitis dolorem & oculorum fluxionem, experimento constans. Helenii, myrrhæ, calami aromatici, farinæ lupinorum farinæ crui, sulphuris uiui, spumæ nitri, æquales portiones pitisanæ succo excipe, & pastillos forma. Vsu uero postulante, pitisanæ succo dilutis utere. Hoc smegma in balneo sincipiti, inspergere oportet, capillis antea inter se disparatis, ut corpori auxilium adhareat, præcipereq; ut os claudatur, quo per nares calidum amere uehementer attrahentes subiectam materiam citius transmittant. Sapo constantini rescicans fluxiones. Balustiorum sextantem, myrrhæ, sandarachæ, spicæ nardi, singulorum sextantem, costi, aloes, gallarum, thuris, malicorii, foliorum rosarum, sarcocollæ. singulorum quadrantem, saponis gallici lib. i. decocti lupinorum amarorum sextarium. i. Arida contundito ac cribrato, & cum liquidis conterito, sapone adiecto & pastillos formato ac utitor, ubi opus fuerit diluens quantum satis est cum uino, & illinens ante balneum sincipiti præraso. Deinde paulo post affricans & abluens. Sapo Andree comitis ualde celebris: Floris iunci odorati, castæ, cyperi, amomi, folii malabathri, costi, singulorum unc. i. gallarum sesquiunciam, nardi celticæ, aluminis, iridis, fecis uini antiqui ustræ, gypsi ustri, nitri, singulorum scrupul. xii. rosarum siccarum scrupu. viii. salis scrup. viii. restarum purpurarum ustrarum, quadratæ, saponis gallici lib. i. lupinorum decocto trita accipe ac utere. Xeromyron, hoc est unguentum siccum ad

A E T.

pp

S E R M O

capitis fluxione laborantis curationem minime uanū. Iridis helenii, floris iunci odorati, singulorum lib. i. rosarum siccarum quadrantem, amomi, costi folii, gallarum singulorum semissem. Vtere post balneū præillito capite ex uino austero, & tunc insperge. Aliud optimum. Iridis quadrantem, gallarum unc. i. castæ, costi, folii, spicæ nardi, balaustiorum, rosarum siccarum, carpobalsami, singulorum sextantem, myrrhæ drach. iiii. Contundito ac cribrato, & præillito capite ex uino austero inspergito, maxime post balneum. Alius puluis insperfilis Theodosii, caput resiccās. Gallarum, balaustiorum, singulorum trientem, cyperi sextantem, spicæ nardi, folii, corticis thuris, corticis pinus, nardi celticæ, singulorum unc. i. iridis sesquiuunciam. Contusis ac cribratis utere. Alius ualde bonus. Iridis quadrantem, gallarum, rosarum siccarum, singulorum sextantem, aluminis unc. i. Vtere uelut dictum in capite calidiore. Alius puluis ad caput humidum, à quo tum oculi, tum aliæ partes fluxione infestantur. Radicis præoniæ unciam. i. aluminis scissi unc. i. baccharum lauri drach. iiii. cyperi sextantem, nardi celticæ semissem, contusa cribrata insperge. Hoc ego sæpe expertus sum. Puluis caput corroborans, facit & ad eos qui oculos assidua fluxione laborantes habet. Florum mali punici fatiui unc. i. gallarū unc. i. cyperi, iridis, helenii, singulorum trientem, seminis rutæ syluestris, quod Harmala, & Befasa uocant, sextantem, radicis chamæleonis nigri sextantem, carpobalsami unc. i. floris iunci odorati sextantem, aristolochiæ, rosarū siccarum, myrti sicæ, nardi celticæ, singulorum unciam. i. xylobalsami sextantem, amomi, malicorii, staphidis syluestris singulorum unc. i. contusis cribratis utere. Aliud sinagma resiccans omnigenas fluxiones, & præsertim acres, & subcrassas, multo experimēto comprobatum. Milii quadrantem, ladani sextantem, floris iunci odorati sesquiuunciam, seminis rosarum

S E X T V S.

298

ficci sesquiuunciam. aluminis liquidi sextantem, spicæ nardi unc. i. sinapis sextantem, iridis, acaciæ, piperis, staphidis syluestris, singulorum sextantem, costi, folii, pyrethri, singulorum unc. i. calami, musci quem sphaerum siue hypnō uocant, singulorum sesquiuunciam. nitri rubri lib. ii. Nitrum urito & aceto multo extinguito, & ad reliqua trita ammisceto, ac utitor ita ut sin cipiti inspergas, & paulatim affrices.

De Alopecia.

Cap.

LV.

Quem ad modum plantæ aliquæ ob humoris inopiam resiccatae corrumpuntur: Aliquæ uero ob humoris alieni ab ipsarum natura attractionem. Eodem modo & capilli, aut propter humorum ex quibus nutrirī consueuerunt inopiam, aut propter eorundem uitiationem corrumpi solent. Et propter inopiā quidem humorum, caluities contingit: Propter uitiatos uero humores alopecia & ophiasis, unum quidem ambæ secundum morbosam affectionem malum, nomina uero iuxta figuram habentes diuersa. Serpenti enim similis læsa capitis pars in ophiassi apparet. Alopecia autem sic appellata est, quoniam uulpibus frequenter accidit hæc affectio, uelut tradunt. Humorū igitur prauorum redundantiā causa est affectionis. Quales autem sint hi, ex colore cutis capitis cognosces. Si enim albidior est, pituitam: Si nigrior, bilē atram: Si pallidior, bilē flauam significat. Et sanè redundantes uitiatos humores euacuare oportet, aut perpilulas ex aloë & colocynthide, aut per Galeni hieram ex colocynthide. Siquidem atræ bilis humor redundauerit, ueratro nigro ad ipsam ammixto. Si uero amara bilis, scammoniaz: Si pituita, ipsa per seipsam detur: Post totius corporis purgationem, pituitam per os ducere melius est, atque ita localibus auxiliis uti. Hæc autem discutitoria uitiatum humoris esse oportet, & essentia tenuium partium. Si uero supra hoc quod discutit

S E R M O

uitiosos humores, aptum fuerit pharmacum ad bonū sanguinem attrahendum, optimum sanē tale fuerit. Porro præraso capite locum linteo confricare oportet, ac considerare. Si enim post modicam frictionem pars rubescit, affectionem sanatu facilem putato. Si uero post multam frictionem rubescit, sanatu difficilem. Deinde Thapsiam recentem tritam, uiribus ipsius lar̄ga aquæ ammixtione exolutis, illinere. Considerare autem oportet post thapsiæ illitionē, num ob uehementiam ultra quam cōuenit cutem rubefecerit. Hoc manifestum erit, si flauior colore euaserit. Periculum est enim ne exuratur cutis, si nos sæpe ipsa utamur. Proinde aut ad aliud mollius transire oportet. Aut si ipsa uti uelimus, uim ipsius exoluere, per cerati aut adipis ammixtionem: Animaduertas autem ne alopecia ulceretur, quod si fiat, anserino adipe aut aliō quodam tenuium partium illine. Adhibeantur autem hæc auxilia in aere calido, citra auram frigidā in sole, hyeme uero in balneo. Ex reliquis porro pharmacis huiuscemodi affectionibus conuenientibus calidissimū est euphorbiū: Minus autem ipso calida est thapsia, post thapsiam uero sinapi, & nasturtium, iuxta alium autem modum adarce: Deinde nitrum Berenicariū, & sulphur, & spuma nitri, & utrinque ueratru, & ericæ semen, & oleum laurinum, & alcionium utrinque, ustum & non ustum, & pix, & cedria, & radices calami sepiarii, & cortex, ambo usta. Et murinum sterqus, & anserinus adeps, & maxime ursinus ac hyenæ. Et amygdalæ amaræ totæ usta, & uiperæ, pellis ac caput ustum. Et fortibus quidem ex his ceratum liquidum ammisce: Imbelliora uero oleo laurino aut pice liquida excipe. Et diurnas ac ægre curabiles affectiones, per fortia curato, incipientes uero & curatu faciles, per debiliora. Critonis medicamenta ad alopecias. Pilorum ursi ustorum, radicum calami ustarum, adiantū usti, foliorum fici ustorum, panniculi Cilicū, usti singulorum

S E X T V S.

290

lorum æquales partes adipe ursino & cedria excipe. Vfus autem tempore, loco foto & per fici folia confricto, ac per nitrum deteriso, pharmacum illine. Archigenis ad alopecias. Verbenacam rectam in sole cum aceto tritam, loco prius per nitrum præparato illine, & rarum linteum superimponere, hoc præmadefacto loco tollendum, est. Aliud. Aleyonium clarius ad lucernam exurito, & opobalsamo non adulterato extinguito, & cum eodem tritum illinito. Adhæret enim in totum, & non discedit donec pili fuerint exorti. Aliud. Equinos dentes exure, ac utere cum aceto. Ad diurnas autem alopecias egregie facit thapsiæ succus cerato exceptus, ac loco impositus, ut nihil aliud facere sitagas. Decedit enim summa superficies, & sinies effluit, & pili sua sponte enascuntur. Aliud. Squamam ferri stomomatis diu cum aceto in sole tere, & modico oleo addito illine. Aliud, ad alopecias & pilorum defluuium ac utiligines, inueteratas. Buccina usta cum oleo ueteri terito, ad strigmentitiā crassitudinem, & præraso ac confricto loco illine. Insigne hoc est. Aliud Asclepiadis. Spumæ nitri partes. ii. salis ammoniaci partem. i. hæc usta & cum aceto rimo aceto ad strigmentitiā crassitudinem trita, illine & affrica, donec pharmacum in profundum penetrat, alopecia prius leuiter conscalpta ut locus pilis cōmode densetur, & hoc bis per diem facimus. Aliud. Marrubium uinde tritum illine. Aliud. Perdicū herbæ uiridis foliis locum assidue confrica. Aliud. Sphæritidis, hoc est cupressi folia trita cum aceto adhibe. Aliud. Hermaceorū marinorum testas uistas cum melle illine. Aliud. Hermacei terrestris pelle, aut caput ustum, adhibe cum melle. Aliud. Aleyonidrachmas. ii. sulphuris uiii drach. i. muscarum tostatum ut resicentur, cyathos. ii. Muscas per se terito, aleyonium uero urito, & sulphur ustum & contusum ac cribratum cum aqua conterere, & fel suillum &

S E R M O

acetum paulatim ficcis affunde donec frigmen tostū fiat. Deinde axungiam à rotis curruum derasam, & in manu emollitam, ut emplastri forma fiat, ammisceto, & prærasis ac constrictis confidenter, uelut optimum, illine. Aliud. Herinacii terrestris ulsi cinis pice liquida exceptus, alopecias remouet. Aliud. Sorani, quo etiam Archigenes usus est, & id uehementer laudat. Alopeciam præscalptam & constrictam, deinde in superficie scarificatam, ceparum aut raphanorum cortice trito intege, addito melle. Aut cum his confrica, & nasturtii semen, & muscerdas, & piper, & ueratrum album, æquis portionibus cum aceto illine. Est enim ualde insigne. Aliud. Archigenis. Rhois culinarii drachmas. iiii. sinapis drachm. ii. cum aceto illine. Aliud. Cantharides uistas, & tritas cum melle affrica. Aliud. Cori noui partem lanuginis nosam, in æreo uase uistam, cum oleo antiquo, aut melle, aut aceto tere ac illine. Cito pilos producit. Aliud. Cyclamini radicem uiridem tritam illine. Aut siccam uistam adhibe. Aliud. Felis stercore cum sinapi ac pipere, addito aceto utere. Aliud. Allium uistum cum rosaceo illine. Aut betæ radicem eodem modo. Aliud. Ungulas asini uistas, asphodeli radicem uistam, alcyonium, nitrum, æquis portionibus oleo ueteri excipe, ac utere. Aliud. Herinaceorum marinorum cum testis exustorum drach. ii. muscerdæ drachmam. i. aceto dilue ac illine loco præfricto. Aliud. Alcyonii uisti, cornu ceruini uisti, cyperi uisti ex toto, æquis portionibus utere cum aceto. Aut abrotonum uistum cum oleo uetustissimo adhibe. Ad alopecias & caluiciem ac pilorum raritatem ægre curabilem, in capite, in mento, & in superciliis. Filorum ursi unc. i. radice calami quadrantem, filicis cum radice quadrantem, castanearum hispidi corticis, quadrantem lanarum succidarum pinguisssimarum sexuncem, capita muscarum, xxx. muscas

S E X T V S.

300

quinque sine capitibus. Omnia in nouam ollam coniecta, in furnum ponito ut exurantur. Deinde cinerem terito. Habeas autem in uino Aminæo prius trita, ladanum unciam. i. folii malabathri unc. i. myrrhæ sextantem. Et adiciatur his olei ueteris sextans, olei cedrint uncia. i. atque ita aridis inspersis excipe. Deinde ubi linteolo alopeciam perfricaueris, & leui scarificatione usus fueris: Aut cepa, aut scilla, aut fici foliis exscalpseris, pharmacum ipsum illitum affrica. De cætero uero lotum rigido ac aspero linteo confricato, & hoc modo illinendo usque duos menses progreditor. Quod si amplius in hac curatione perseveraris, etiam caluiciem persanabis. Aliud Oribasii. Muscerdarum unciam. i. stercoreis cameli exusti, ordeï uisti, singulorum pugillum unum, foliorum lauri uistorum manipulum unum, excipe sorde ab axibus derasa, hoc est, qui a rotis curruum deraditur.

De desuuiō capillorum. Cap. LVI.

Est & alia capillorum affectio, quæ ex raritate cutis, & penuria essentia pilos generantis consequitur. Quapropter etiam curatio hoc modo læsorum, non eundem scopum cum alopeciis habet. In alopeciis enim scopus est, ut uitiatus humor consumatur. In his uero, ut habitus capitis corroboretur, & boni succi allatio procuretur, & cutis densitas ac raritas moderata reuocetur. Solet autem hæc circa pilos affectio plerunque his qui ægrotarunt accideret. Raro uero etiam citra morbum. Et plurimi ægrotantes citra pharmacum, per resicentem corpus uictum breui sanati sunt. Quare pharmaca in ipsis sint quæ moderate cutem densant, una cum hoc ut non perfrigerent ipsam. Quæ enim ualde adstringunt, omnino etiam frigefaciunt, & alimenti affluxum repellunt. Vnde etiam amplius pili desuunt. Quapropter moderate adstringentia animi scere oportet humectantibus pharmacis, quale est

S E R M O

ladanum, & oleum lentiscinum, quæ ex natura sua adstringunt & moderate calefaciunt. Itaque neque exsertus sum, neque mente concipere possum, aliud præstantius fore medicamentum ad defluos pilos, eo quod ex ladano & lentiscino oleo paratur. Si uero non affuerit, lentiscinum, crudo & immaturo oleo utendum est. Illud autem manifestum est, quod raso capiti pharvacum crassius adhibere oportet. Verum ad cutem detenso, liquidius. Quod si magnum fuerit pilorum defluuium, & coniectes magnam cutis capitis raritatem factam esse, oleum myrteum pro lentiscino, ad ladanium amiscebis. Potes & unguentum nardinum amiscere in ætate frigida, & tempore hyemali. Commodum est etiam ad hæc pharvacum, unguentum illud diuitem foeminarum, spicatum appellatum, & quod Salca appellatur. Quare his uel solis diuites uti iubeo. Cleopatra porro inquit, ad defluos pilos utere hoc. Tertiam cimoliam solidissimam in uino austero macerato, addito mororum succo tanto quantum combibere potest, & semen hyosciami tenuissime sufficiente mensura adiecto, terito, ac pastillos formato, eosque in umbra siccatos in fictili nouo reponito. Vt uero expetente, aqua dilutos affricari iubeo. Deinde resiccatos eluito, & per dies quinque rursus illinito. Utere hoc in capitibus calidioribus. Facit etiam ad faciei ac colli impetigines. Aliud ad defluos pilos. Verbenacam rectam uiridem unam cum radicibus in oleum omphacinum coniectam per plures dies infusato, & oleo excolato utitor quotidie pro communi. Si uero non affuerit uiridis herba, siccam unam cum radicibus contrusam ac cribratam oleo amisce, ut frigiditatem spissitudinem accipiat, & ubi per aliquot dies fueris, utere. Et minime uanum medicamentum comperies. Aliud ad pilos ex morbo defluentes. Chamæleonis nigri radices uino coctas crassius capiti illine. Aliud. Sambucum ustum, & cærato liquo

S E X T V S .

321

disimo exceptum illine. Auget hoc pilos, & cutem densat, & defluere non permittit. Sed & narcissinum unguentum illitum pilos defluere non sinit. Aliud. Ladanum & rosas in uino ueteri terito ac illinito. Cōseruat enim pilos, eosdemque nigros facit. Aliud cōseruans pilos: Idem etiam nigrefacit. Myrti baccarum nigrarum sextar. i. uirgultorum myrti sextar. i. seminis apii sextar. i. adianti sextarii dimidium ladani tantumdem, uini nigri sextarios. v. Coquito ad perfectam dissolutionem. Et ubi tertia pars restat, adiecto olei omphacini aut alicuius ungenti sextar. ii. ac rursus coquito. Postquam autem bis aut ter ebullierit, expressum ac excolatum humorem diligenter reponito. Vt uero expetente, in præarsis omnino utitor, bis per diem illinens ex eo capillos. Cæterum in pueris pulchros ac densos pilos facit, mycis testa usta ac uino trita, & illita. Aliud. Loti arboris folia trita illinito.

Ad supercilia pilis denudata. Cap. LVII.

Ut ne defluant pili neque a superciliis, neque alia corporis parte, melanthum ustum & cum aqua tritum impone, ubi pilos emergere uolueris, præsertim uero in superciliis. Aliud. Apes plurimas uistas ac oleo amixtas illine animaduersione habita ne alium locum contingas, ubi pilos enasci non oportet. Aliud. Adamantem lapidem cum aqua tritum illine, quod si albos producere uoles pilos, cum aceto eundem terito.

Tingentia ac nigrefacientia capillos. Cap. LVIII.

Medicamenta quæ albos pilos tingunt ac nigrefaciunt, ex austeris ac acerbis composita magnopere laudant. Non enim solum in superficie, sed etiam in profundo cutem alterant, usque ad locum radicum pilorum. Detrimentum uero foeminitis utentibus illic accidit, aliquando ad morbum comitalem, aut syderationem, aut ueternum, aut soporem profundiores: Aliquando uero etiam distillationibus acre solubilibus corripuntur, ut tabes consequatur. Et scio multas

S E R M O

foeminas mortuas esse, ex perfrigeratione à talibus
pharmacis inducta. Magis autem læduntur quæ frigi
dius temperamentum habent. Cæterum quæ citra
lætionem adstringentium pilos nigrefacere uolunt,
cedria illinantur. Illinantur autem tribus uel quas
tuor horis ante balneum. Deinde lotæ confricentur.
Oporret autem ipsam citra olei ammixtionem adhi
bere, in capitibus uehementi resiccatione ac calefactio
ne indigentibus. In aliis uero oleū ammiscendū est.
Nam unā cū hoc quod consumit humiditates, etiam
pilos nigrefacit, & desuos corrigit, & nō desuos ha
bitiores efficit. Idē facit & pix liquida cū oleo adhi
bita. At uero Archigenes pilos nigrefacientia sic des
cribit. Radicis capparidis corticem cū lacte asinino ad
tertias coquito, & trita in noctē imposito, pilis antea
confrictis. Aliud. Radicis ilicis corticem aqua co
quito donec mollis euadat, & imposito. Aquam uero
ro cocturæ affricato. Aliud. Quod intrinsecus in
anemona nigrum est, cum oleo myrteo tritum illini
to. Aliud. Corticis salicis succum cum oleo affric
ca, summe denigrat. Aliud. Lapis Alabandicus si
ue Alabandinus uocatus, colore subnigricans cum sul
uedine ac pelluciditate, quo mulieres ad ornatū uti
tur, tritus & cum uino nigro ac oleo omphacino affri
ctus, superficiem pilorum nigrefacit. Aliud. Mal
lum punicum uiride immaturum accipe, & collū eius
diligenter resera, quo id quod amputatum est, con
gruum operculum fiat. Deinde ejectis granis, & tenui
bus membranis intus relictis, in uacuum mali calicem
selami illoti drach. iiii. iniice, & thuris tantundem, utri
que uicissim locatis donec impleatur. & tunc propriū
operculum impone, & luto aut fermento triiceo ob
line, & in clibano torre. Postea uero, lutum aut ferme
tum adime, ipsum uero malum punicum leuissime te
re, & in uitreo uase reponere. Deinde præfrictio ac res
siccatio capite modicum de pharmaco ad paucum

S E X T V S .

302

oleum ammiscere, ac pilos illine. Et hoc quinquies
repete, hoc etiam crispas ipsos facit. Quidam
pro selamo ac thure, nigellæ ac gallarum confusa
rum, singulorum drachm. quatuor, in mali punici ca
licem coniiciunt. Aliud quod pilos denigrat, ac
crispas facit. Oportet autem per terram cimoliam
pilos confricare, & tunc tingere. Præstat quoque cas
put præparatum esse, & crassiore medicamento illines
re, uirata fronte & omnibus uicinis partibus. In mul
tis celebre factum est, & est ualde necessarium. Sul
phuris fullonici, atramenti sutorii, gallarum, calcis uis
uæ, spumæ argenti, singulorum sextantem, ferruginis
unc. i. Singula seorsim terito, & cum aqua ad unguē
ri formam reducto, ac confidenter utitor nihil ueris
tus calcem. Non enim urit, eo quod uis ipsius à relis
quis est oppressa. Hoc & ligna & cornua & lanas
tingit. Aliud efficacis experimento cognitum. Deni
grat pilos ad miraculum usque. Foliorum ficu nigra,
foliorum uitis nigra, foliorum mori, singulorum lib.
i. Omnia in aqua pluuiali per diem unum macera, de
inde diligenter coque, & præparatis pilis impone. Aut
si hoc nolueris radicibus pilorum liquidius illine.
Aliud quod pilos nigrefacit. Ladani, gallarum, amygd
dalarum amararum depurgatarum, fecis uini, folio
rum adiantii, singulorum sexuncem, uini e uinaceis ex
pressi (quod loram uocant) sextar. iiii. Omnia in
uas æneum stanno obductum conice, & ad tertias
coque. Deinde excola, & in alio uale paruo ad
mellis consistentiam coque & ad hæc ungenti Men
desii, aut alterius huiusmodi, parem mensuram ad
de, & conuassata reponere, & hoc quoridie utere.
Sit autem plumbum potius quam stannum, id me
tallum quo æneum uas obducitur. Aliud quod à ca
nis præseruat. Colocynthidem syluestrem perforato,
& interna probe repurgato. Deinde ipsam oleo ex
pleto, & integrum hyoscyami albi semen adiecit,

S E R M O

& per diem unam finito. Et hoc per annum semel cōmode illinito. Aliud barbam nigrefaciens. Recre mentum ferri & plumbum in aceto coquito, donec tertia pars restiterit, & illinito, atque ab oleo penitus abstineto.

Vt fului pilli fiant. Cap. LIX.

Fuluos pilos faciunt lupini crudi, & nitrum cum aqua illitum. loti arboris ramentorum decoctum. Ligustri folia rrita cum herbæ lanariæ succo imposita. Fex uini ueteris uita, & cum oleo balanino trita, ut iustam spissitudinem habeat. Hoc ubi dormitum ire uoles illine, & mane flaui erunt.

Vt albi pili fiant. Cap. LX.

Hirundinis finū cum felle taurino tritum illine, & albi euadent. Aliud. Verbaſci albi florē urito, & aceto extinguito, & ad sinagma ammixto utitor.

Vt crispī pili fiant. Cap. LXI.

Spumam salis cum myrrha affricandam præbe. Aliud. Carpasi succum illine, & manebunt crispī ac nigri. Aliud. Asphodeli radices urito, & tritis cum uino utitor. Aliud. Semen lini uino maceratum modice coquito ac excolato, & ad succum oui candi dum ammisceto, & ex eo uesperī pilos confricato ac caput obligato. Postera uero die in balneo abluito, & hoc sæpe facito. Verum in his qui caput habent quod facile perfrigeratur, in balneo illinito, & illa die non abluito. Aliud celebre. Nucem pineam intergram uiridem bonam unam, iridis scrupu. xii. myrti unc. i. baccarum myrti unc. i. polytrichi & lesquiunciam, Iadani sextantem, gallarum unciam. i. mastiches & thio picæ unc. i. pampinoꝝ & uitis sextantem, lachrymæ palmæ arboris scrup. xii. adipis urſini scrup. xii. seminis betæ scrup. xii. rhois coriarii scrup. vi. aluminis scissi scrup. vi. olei omphacini sextar. iiii. succi artemisæ, succi serapiadis tritesticularis, succi polytrichi, succi asphodeli, succi anagallidos, sing. quadrantē, Misce ac utere,

S E X T V S.

303

De his quæ pilos corrumpunt. Cap. LXII.

Eorum quæ pilos corrumpunt tres sunt differentiæ. Nam quædam proprie psilothra appellantur, quædam attenuatoria, quædam omnino ipsos extirpantia. Quæ igitur ipsos penitus extirpant, periculosi usus sunt. Aliquando enim non solum illitas partes corporis, de cætero penitus depiles reddunt, sed & usq; ad caput & mentum, superciliaq; ac palpebras, nuditas pilorum procedit. At uero attenuatoria & psilothra minime periculosum usum habent.

Quæ pilos extirpant. Cap. LXIII.

Pilos penitus extirpare dicitur thynni hepar putrefactum, ranarum in arundinetis degentium sanies, testudinis marinæ sanguis, uitis albæ lachryma, lachryma hederæ itemq; bryoniæ, scolopendra marina, stel læ marinæ. His ammiscetur nitrum, amurca & cedria, & oleum quod insulsum appellatur. Item Alcyonia & sandaracha, & his similia. Aliud. Vrticæ syluestris semen cum oleo tritum fortiter affrica, & defusent pili. Tardius autem circa pubem puerorum pilos enasci facit, aliquando uero etiam eos qui sunt, extirpat, uitis lachryma cum oleo illita, & humor qui ex uiridi sarmento dum uritur exudat. Aliud. Succu tithymali characitæ cyathum. i. uini & olei singulorū cyathum. i. misce, & illine in balneo: Et ubi modicum sudaueris, & deinde per strigilem confricueris reperies pilos in strigile. Qui uero post dies quadraginta exorientur, lanuginosi erunt. Aliud. Asellorum subhydris stabulantium drachm. xii. sandarachæ drach. iiii. calcis uiuæ drach. viii. auripigmenti drach. viii. lixiuii ex ligni siculnei cinere excolati heminas. ii. aceti cochlearium. ii. Omnia unita in olla coquito, donec experimentum tibi facienti, illita pilos tollunt: Et utere in balneo uelut dictum est. Aliud. Buglosi & semper uini succum, æquis portionibus cum stercore hircino terito, & uitrea tabella excepta densari finito, ac utitor

S E R M O

in balneo. Aliud. Bulbum hyacinthi purpureos flores habentis cum thure & amygdalis amaris terito, & oleo affuso unito, & in balneo ungitur ex hoc: itaq; citra balneum quotidie, & paulatim pilli corrumpentur.

Pfilothra pilorum. Cap. LXIII.

Ex his quæ pilis denudant, & pfilothra appellantur, utile est lixiuum, & auripigmentum, & sandarach, & calx uiua. Manifestum est autem uehementiam ipsorum frangi, debiliorum & liquidorum ammixtione, pisanæ inquam aut oryzæ succi. Crito itaque tale pfilothrum in libris de ornatu describit. Calcis uiuæ partes. ii. auripigmenti partem. i. Hæc in mortarium plumbeum coniecta, aqua calida aut pisanæ succo affuso terito, & ubi nigra facta fuerint, in balneo illini iubeto. Hoc statim corpus glabrum facit, & pilis enascens tenuis emergit. Aliud. Oryzæ, fabas, cicer, pisanam, simul in aqua coquito, & ad hoc decoctum primum calcem ammisceto sufficientem, & pro ut moris est agitato: Et ubi dissoluta fuerit, auripigmenti unc. i. inspergito, unito, & myrrhæ tenuissimæ tritæ unc. i. mastiches unc. i. punicis torrefacti drac. iiii. opobalsami cochlearia. ii. adiucito. Aliud. Sandaracham cum hyoscyami succo tritam illine. Aliud. Fructus hiei syluestris sex uncem, & foliorum eius sex uncem, herinacium terrestrem integrum uiuum. succi aconiti, hoc est, iridis syluestris lib. i. ueratri nigri lib. i. fecis uini ustæ lib. i. caricarum pinguium nigrarum, lib. i. auripigmenti auricoloris trientem, costi triente, castæ triente, carpopalsami trientem, olei sextarium unum. Omnia confusa cum aqua coquito. Sint autem aquæ marinæ lib. v. donec aqua fuerit consumpta. Et ab igne ablata per triduum finito, & ubi sedata fuerint excolata, ac utere oleo in prima balnei domo antequam sudare incipiunt.

Quæ pilos attenuant. Cap. LXV.

S E X T V S.

304

His quæ pilos attenuant uti poterit medicus, in his qui duros ac magnos pilos habent. Sunt autem talia exterforia & attenuatoria facultatis. Quem admodum autem in omnibus aliis medicamentis differentia secundum excessum, & defectum est, ita etiam in exterforiis. Ordei itaq; farina & fabarum, & erui, spumaq; nitri ac nitrum, moderatiorem uim habent. Quæ uero his fortiora sunt, in his qui duros ac magnos pilos habent conueniunt. Quale est nitrum ustum, & nitri spuma, & aphrolitrum, & testæ calinæ. Item sepiæ testa usta ac non usta, & sicilium ac clibani testæ, & pumex ustus ac non ustus, & muricum ac purpurarum ac reliquorum ostreorum testæ, alcyoniaq; ac herbæ lanariæ radix. Veratrum item utranque, & bryoniæ radix ac diacuculi, aristolochiaq; ac panacis radix, & canchry ac huiusmodi. Quod si odorata hæc facere uolueris, cyperum, & melilotum, & rosas siccas, & iunci odorati florem & iridem, & melissophyllum, ammiscabis. Diuitibus uero nardum celticam & indicam, amomum, folium malabathri, myrrham & costum. Attenuat etiam pilos cinis sarmentorum uitis, & ficulneus, & ex tithymalis, tritus, & in balneo affricus. Et ab ex ustis uinaceis cinis, & alumen scissum, & sterces caninum siccum. Aliud smegma illustrans cutem, & pilos lanuginosos faciens, ualde bonum. Mora crudissima cum terra cimolia ac nitro, æquis portionibus trita adseruato, ac utitor. Puluis attenuans pilos in balneo, multo experimento constans. Punicis costi, testarum sepiæ ustarum, nitri, cimoliæ, æquis portionibus utere confidenter. Alius. Testarum purpurarum ustarum sextante, alcyoni sextante, nitri bessem, cimoliæ bessem, punicis unc. i. oia testa terito, & utitor in balneo, ac miraberis. Alius, quo usi sumus in cubicularia. Calcis uiuæ ex marmore factæ libr. i. auripigmenti un. i. staphidis syluestris, cymoliæ testarum sepiæ, radi

S E R M O

cis bryonia sicca, aluminis scissi, singulorum drach. iiii. ceruxa unc. i. sampfuchi, aloes, ueratri nigri, singulorum scrup. vi. Contusis ac cribratis utere, iniiciens ex eo in familiare psilothrum drach. iiii. & ouorum candida, iiii. Deinde psilothrum abluet, & rursus sicca affrica, & quotidie in balneo hoc utantur. Aliud smegma attenuatorium, & lauuginem producens. Farinae fabarum, pumicis, similaginis, spumae nitri albae, singulorum chœnices atticas. ii. scœniculi cum pitana cocti & postea aceto mulso eloti ac siccati, tuisq; ac cribrati chœnices. ii. saponis gallici lib. ii. saponem reliquis antea tritis amisce, ac manibus subige, & utere.

De furfuribus siue porregine. Ca. LXVI.

Quibusdam se scalpentibus, furfuribus similia sepe ex capitis cute decidunt. Contingit autem hæc affectio à uisiosis serosis humoribus, quos consumere scopus est in eius curatione. Itaque discussoria ac ex terforia adhibenda sunt pharmaca, ubi per purgatorium medicamentum prius totum corpus euacuauerimus, si uitiatis humoribus fuerit refertum. Quidam etiam aliqua adstringentia ad discussoria ammiscuerunt, quo per ipsa affecta pars corroboretur, ut ne facile in seipsam suscipiat infuentes serosos humores, sed resistat eosq; repellat, ueluti est sutorium atramentum, & similia. Deterget itaque furfures in capite: Cimolia cum betæ succo aut scœnigræci, aut utrisque simul ammixtis. Aliud. Fabam unâ cum cortice molito, & cum betæ succo utitor. Aliud. Furfurum dimidiam chœnicem in aquæ sextar. i. macerato, deinde diu manibus terito, & succum excolato. & ad ipsam acetum heminam dimidiam addito, & ad spissitudinem coquito, & sic affricato. Deinde betæ, aut scœnigræci, aut lupinorum decocto abluito. Aliud. Terræ cimoliam, sulphuris uiui, æquales portiones terito cum aceto, & affrica in balneo, & calida aqua abluet, & illius non solum in balneo, sed etiam citra balneum.

Aliud.

S E X T V S.

305

Aliud. Spumae argenti, olei rutacei, aceti, pars portiones terito Xillinito. Hoc multo experimento constat. Aliud. Cucumeris syluestris radicem coquito, & decocto utitor. Archigenes de medicamentis terito ex bryonia dicit, præ omnibus inquit, hoc tibi paratur. Si igitur iuxta pondus præparare uoles, sic facito. Cimolia sexuncem, nitri quincuncem, farinae fabaceae quadrantem, corticis aridi radicis cucumeris syluestris sextantem, bryoniae sextantem. farinae ordeaceae ac lupinorum, singulorum unc. i. Aliud. Cimolia lib. ii. nitri, bryoniae, corticis radicis cucumeris syluestris sicci, farinae fabarum singulorum lib. i. farinae ordeaceae ac lupinorum, singulorum sextarii dimidium. Singula seorsum leuisime terito, mensurato ac unitis utitor in balneo. Archigenes dicit, ad furfures farinam scœnigræci, & nitrum, & cimoliam, cum betæ succo affrica, & sel bubulum aut suillum addito aceto illine. Deinde post horam abluet, & atramento sutorio ac nitro cum modico oleo tritis illine. Aut cuminum, & myrobalanum, & fabaceam farinam, æquis portionibus cum aqua lixiuij terito, & affricato. Aut amygdalas amaras decorticatas, cum aqua aut aceto tritas affrica. Postquam uero resiccatis fuerint pili, calida aqua abluet. Aut maluam syluestrem in aqua marina donec decima pars supersit terito & affricato. Aut nitrum & pumicem, & fecem uini, pari portione cum aqua calida affrica. Aut spumam nitri, & atramentum sutorium, æquis partibus cum uino adhibe, ter aut quater in mense. Hoc adeo efficax est, ut nihil reliquum faciat. Aliud. Thus tritum cum aceto illine. Aut scorpionum succum illine. Aut scillam affricato, & ubi mollis facta fuerit, expressum succum oleo amixto illine. Victus sit flatus exors, nihil ex crassio humore præditis habens, uelut sunt tubera, fungi, bulbi, legumina, & carnes bubulæ ac similes. Sin autem quæ ingeruntur uentri commoda, concoctu facilia, & mel

A E T.

99

cibus addatur. Ad intinētus confert acetum cum sa-
pa. Condimentum sit cuminum, apium, foeniculum,
aliorum parcus sit usus. Et maxime ab omnibus bel-
lariis abstinentum est. Vinum utile est tenue & album
Iucunditatis tamen gratia etiam uinum dulce & uinum
mulsum permittitur. Ex fructibus uua arefacta opti-
ma est, deinde ficus ante cibum. Postea malum: pumi-
cum post omnem cibum. Et amygdalæ uirides com-
modæ sunt ante cibum. Et bonæ concoctionis potissi-
ma ratio habēda est. Deambulationes lenes plurimæ
mane ac uesperī optimæ sunt. frigidæ lotio balneis
præstat. Verum in calida se lauanti incommoda est
multa in aere conuersatio. Et capitis perfusio solis
melior est. Et post hæc large perfrigidam refrigera.
Dormire ad satietatem commodum est. Ab ira & in-
dignatione, insolatione q; ac uehementi frigore abstin-
neant, item q; ab omnibus quæ caput replent.

De morbo pediculari. Cap. LXVII.

Pediculorum generatio quibusdam aceruatim in
capite contingit, multis humoribus moderate calidis
in profundo cutis collectis, ubi etiam pediculos gene-
rari contingit, non in superficie cutis, in qua furfures
consistunt. Itaque pharmaca ipsorum necessarium est
siccantia esse, & quæ magis ex profundo attrahere ac
euacuare possunt. Lupinos igitur in aqua coquito, &
decoctum ipsorum affricare iubeto. Aut myricæ deco-
cto, aut aqua marina, aut muria teraca cum aceto per-
fundito. Aut hederæ succū melle mixtū illinito. Aut
perdicū succū, dormitū eunti illinito. Aliud ad pedicu-
los capitis, ac totius corporis. Ligustri florem cū ui-
no tritum, capiti ac toti corpori affrica, ubi dormitum
ire uolet. Aut staphidis syluestris partes. ii. sandarachæ
& nitri, utriusque parte. i. adhibe cum aceto. Aut rhoë
culinariū cū oleo tritum illine. Aut alumine cū oleo
trito utere. Aut ueratrum album, & staphidē syluestre,
ac nitrum, æquis portionibus cū oleo trita, in balneo

adhibe. Aut runicis syluestris radice cum oleo in bal-
neo utere. Aut modico pipere cum uulso oleo ute-
re. Aut oleum laurinum aut raphaninum illine. Si ue-
ro pili denudati sunt, staphidē syluestri cum aceto &
oleo utere. Aut alumine liquido cum oleo. Prodest
item ipsis potus allii drachmarum duarum, cū origa-
ni triti drachma una ex aqua mulsa.

De achoribus & reliquis pustulis capitis.

Cap.

LXVIII.

Vlcusculum quod achor Græcis appellatur in ca-
pitis cute consistit, tenuia foramina habens, per quæ
tenuis sanies effluit mediocriter uiscosa. Similis aut est
ipsi alia affectio, quæ Coriō, hoc est, fauus appellatur.
Quæ quia foramina maiora habet, humores melli si-
miles continentia Meliceris uocatur, hoc est, fauus
mellis. Proinde scopus in his est ut humores affectio-
nem facientes euacuemus. Si uero adhuc influxerint,
ut prius influxionem impediamus, euacuato primum
corpore per purgatorium medicamentum, initio sum-
pto à uenæ sectione, si æger ferre potest. Deinde purga-
torio utimur sero lactis præparato ex aqua mulsa, am-
mixtis ad ipsum epithymi drachm. iii. Relata est au-
tem feri præparatio sermonis secundi capite nonage-
simosexto. Si uero intemptius est lactis usus
colocyntidem perfectam accipe, & semen eiice, & in
ipsam tomentum siue pulpam adhuc habentem, sa-
pam aut uinum mulsum infunde, & per diem ac nocte
macerari sine, & postea calefactum exhibe. Deins-
de uero etiam caput purgandum est per ea quæ
naribus induntur, & quæ per os pituitam extrahunt.
Conueniunt autem ipsis secantia & disculforia me-
dicamenta, eo quod uiscosus est humor qui affectio-
nem generat. At uero incipientes achoras, ubi totum
corpus superfluitatibus caruerit, per adstringentia ac
repellentia curabis. Talia autem sunt myrti, & pini
cortex, & rubi folia imposita, plantago imposita, oleæ

S E R M O

sylvestris succus affricus, salicis folia & flos imposita
 similiter polygonum. Quædam uero prohibent ne
 achores augetur, simul reprimenda quod insuit, si
 mulq; concoquentia ac discutientia quod iam conti-
 netur, ut quæ mixtas uires habent, quibus sanè post
 principium uti oportet. Tale est oleum myrteum &
 rosaceum & lentiscinum, rubi succus cum oleo, por-
 tulacæ succus cum oleo, ladanum cum uino illitum,
 ligustrum & lentes. Quædam uero antiquis & mode-
 ratis auxiliantur, discutientia & extergentia citra sensi-
 bilem caliditatem, non tamen aliquid irritans habens
 tia. Quibus utendum est maxime ubi dolor aliquis cū
 achoribus affuerit. Sed & in his à debilibus initiū
 facere conuenit. Cimolia igitur ad hanc rem apta
 est, & Cretica ac Samia terra, pompholyx item ac spo-
 diū, & spuma argenti & Cadmia tenera, & adiantum
 cum rosaceo illitum, & sceni græci decoctum affricū,
 & malua trita cum loliaea farina imposita. Aut me-
 lilotum cum farina foeni græci ex uino impositum.
 Item cicerum decoctum, & ipsum cicer coctum im-
 positū, uices rancidæ cōmæ ac illitæ, quod si his nihil
 effeceris, siccum ex charta pharmacum illine cum ace-
 to. Si uero acrius tibi uideatur spumam argenti pari
 portione adde. Si uero non affuerit siccum pharmacū
 ex charta, chartam ure, & cinerem eius aceto subige
 ac utere in his qui duram carnem habent. Quædam
 porro uehementē adeo uim habent, ut ualde crassos
 ac uiscosos humores euacuare possint, ipsosq; dissol-
 uere achoras, etiam si iam in scirrum indurati fuerint.
 Talia sunt chalcitis, sex uini usta, sandaracha, & calx.
 Acetum autem fortissimum est omni tempore ad
 achoras, & discutiens & repellens. Sit autem accerri-
 mum. Discutit etiam optime lili radix affricta, & thus
 cum aqua & nitro, & lupinorum amarorum decoctū
 affricum, & cucumeris sylvestris radix cocta, & hici fo-
 lia cum aceto trita, bulbi cum nitro affrici, rutæ folia

S E X T V S.

307

imposita, farina foeni græci cum nitro affricta, thus cū
 aceto illitum, malicorium cum laurino oleo illitum,
 allium cum cauliculo ustum, ac cinere cū oleo illito.
 Hoc ualde bonum est. Aliud. Mulier quædam nu-
 ces regias mandebat, & puero achoras habenti im-
 nebat, & sanatus est. Aliud. Radices anchusæ uitas,
 ac cum oleo ad strigenti spissitudinē tritas, illine cū
 penna, & sanabis. Aliud. Lignum urito, & cinerē
 cum uino & oleo subactum illinito. Aliud. Cnestrū
 quam in Alexandria liparona uocant urito, & cinerē
 cum uino tritum illinito. Aliud. Buccinarū ustarum
 cinerem cum aqua adhibeto. Est hoc salutare pharma-
 cum non solum ad achoras, sed etiam ad omnem pa-
 pularum eruptionem. Quod si incideris in achoras in-
 flammatos & dolentes, dolorem prius liquido medi-
 camento concoctorio mollienteq; ac leni mitigabis,
 quale est parhygrū, & omnia ad sedem parata, & quæ
 ad carcinomata descripta sunt. Farinam itaque faba-
 ceam uino madefactam ac tritam, ut emplastri formā
 acquirat imposito. Facit & ad feruentiora & aggressia
 in capite pustulas genera. Aliud ad maximos & inflā-
 matos dolores, leniens, dolorem eximens ac percus-
 rans. Collyrium quod aster appellatur, aut aliquod
 ex Libianis appellatis, aut consimile quoddam cum
 modico hyoscyami succo terito, & adiecta sapa ac ro-
 sacco illinito. Alia pinguis compositio, ad achoras,
 pustulas, papulas fruidas, intertrigines. Est & ad sedē
 bona. Spumæ argenti drachm. viii. foliorum rutæ te-
 nerorum drach. xxv. Aceto dilue, & rosaceo aut myr-
 teo excepta pennis illine. Hoc magno experimento
 nobis constat. Alia similis. Spumæ argenti drach.
 iiii. cerusæ drach. vi. sulphuris uiui drachm. iiii. ce-
 re drach. iiii. rosacei aut myrtei quantum satis est, ut
 liquidi cerati spissitudinem accipiat. Liquida siccis
 affunde, & unitis utere. Hæc ad totius corporis pustu-
 las commoda est. Alia ad humidos achoras. Ladani

S E R M O

drachm.viii.ceruse tantundem,sulphuris uini drach.
viii.utere cum uino & myrteo oleo. Aliud pharma
cum.Ladani,baccarum myrti nigrarum, spumæ argē
ti,sulphuris uini,seminis hyoscyami,mallicorij, & quas
portiones terito, & uino ac myrteo, aut rosaceo oleo
affuso uitior. Aliud ad feruidas, sanctofas & impetig
inosas papulas. Verbenacæ supinæ drachm.viii.aca
ciæ drach.viii.myrræ drach.ii.uino austero trita illi
ne. Aliud.Facit & ad eas quæ in mento sunt.Bacca
rum myrti,mallicorij,atramenti sutorij, spumæ argen
ti, & quales partes tritas cum uino & oleo myrteo ad
hibe. Emplastrum ad achoras uetusti simos. Resinæ
pinus siccæ, cere, adipis suilli, aut bubuli, & quas portio
nes simul liquatas in aquam excolato, & diutius mani
bus emollitis utitor. Aliud.Quo usus est Ægyptius
in Palladio Magistrano in Alexandria, ubi medicor
um auxilia frustra tentasset. Colophonix semissim,
ammoniaci thymiamatis sextantem, galbani scrup.iiii.
opopanacis scrup.iii.olei drach.iiii. mastiches, ceræ,
singulorum unc.i.resinæ pinus lignosæ drach.iiii. aru
ginis scrup.iiii. Quod si magna affuerit acrimonia, aru
ginem ne adicias. Hoc abscessus discutit & iam rupt
os euacuat ac sanat.

Ad capitis scabriciem. Cap. LXIX.

Rutam & alumen terito cum melle, & prærasis pi
lis illine. Aliud.Sulphur uiuum & staphidem syl
uestrem terito, & picis sero ammixto illinito.

Ad parua & densa ac rubicunda capitis ul
cuscula. Cap. LXX.

In paruis ac densis & rubicundis capitis ulcusculis,
mammarum papillis similibus, a quibus etiam sanies
effluit, caput radito, & semen lini tritum ac melle suba
ctum imposito. Aut conchylium urito, & cum aqua
tritum imposito. Aut emplastrum e lolio imposito.
Et ubi euacuati fuerint humores hoc sublato myrsina
tum appellatum imposito. Cæterum ad rubicundas

S E X T V S.

308

papulas in capite, cerusam cum laurino illine. Aut pi
ni corticem cum cerato. Aut testam elibani cum ace
to aut uino. Aut betam coctam impone. Aut betæ
succum ad ceratum rosaceum quantum eius admit
tit adice & impone.

Resiccantia & cicatricem inducentia acho
ribus. Cap. LXXI.

Spumæ argenti drachm.xxi. calcis uiuæ tantun
dem, aceti unc. i. rosacei tantundem, utere. Aliud
ualde bonum, quod humida ulcera resiccat, & cicatri
ce includit. Spumæ argenti, cerussæ, ordeï usti, & qua
les partes cum rosaceo aut myrteo illine. Emplas
trum melinum, resiccans omnem fluxionem, & cicat
ricem inducens, præsertim in antiquis ulceribus. Spu
mæ argenti, cerussæ, salis fossilis, sing. lib. i. aluminis scif
si semissim, atramenti sutorij semissim, olei lib. ii. aceti
sextar. i. oleum, spumam argenti, & salem, ac cerusam
coquito, singula per se & simul leuissime trita. Vbi
uero non amplius inquinauerint, alumen & atramen
tum aceto diluta, ad pharmacum ab igne ablatum &
aliquo modo frigidatum paulatim adicito, unito,
& in mortarium diffundito, & probe mollito, utitor.

Smegmata ad achoras, surfures, asperita
tes, ac scabriciem. Cap. LXXII.

Quod si in declinatione fuerit affectio, & omnino
ad cicatricem uergat, ad totam affectionem eradian
tum huiusmodi smegmatis in balneo utendum est.
Terræ Cimolix lib. ii. nitri rubri tantundem, myrroba
lani lib. i. myrræ, iridis, piperis, singulorum unc. i. nar
di celticæ, costi, castæ, singulorum unc. i. contundito,
cribrato, ac uitior in balneo.

De aurium affectionibus. Cap. LXXIII.

Aurium dolores sunt, tum ob frigiditatem a uen
tis inducta, aut a frigidis aquis, aut iisdem medicatis,
in quibus homines se lauant: tum ob inflammationē cutis
in meatu, aut nerui auditorij in profundo. Fit etiā dolo

. S E R M O

propter spiritum flatuosum, qui transitum non habet.

Ad dolores ex frigiditate. Ca. LXXIII.

Dolores itaq; à sola frigiditate obortos, calefaci-
entia quàm celerrime curant. Ceba igitur aut allium
in oleo feruefactu frigiditates omnes sanat. Ego uero
euphorbio modico ad multum olei ammixto utor.
Aut pipere exactissime trito cū uino & oleo. Prodest
& amaracinū, & optimum nardinum, & Iaurini. Sed
& ruta in oleo dulcissimo cocta magnifice facit.

Ad dolores ex aqua medicata. Cap. LXXV.

Quum medicata aqua circa auditorium meatum
continetur, oleum assidue infundere conuenit, ita ut
aurem eluamus, & per mollem lanā detergeamus, &
deinde rursus infundamus. Magnopere uero ipsos
mitigat oui candidum cum lacte muliebri tepidum in-
fusum. Omnia enim quæ adhibentur moderate calida
sunt. Prodest ipsis & anserinus adeps. Sed & exustio
per os aquam attrahit. Aut per arundinem, uelut per
aquæfusorium instrumentum (siphonem Græci di-
cunt) exustione facta, cepearum succum cum anserino
adipe instilla. Valde enim mitigat. Si uero quis uno
pede auri affectæ proximo exiliat, inclinans quodam
modo se ipsum, aquam facile exemit.

Ad dolores aurium ob humorum crassitu-
dinem. Cap. LXXVI.

Si dolor auris cum capitis grauitate obortus fue-
rit, crassi & pituitosi humores causa doloris existunt.
Dinotio autem ex prægressa diætâ tibi continget. Ni-
trum igitur ac spumam nitri auricularibus pharmacis
misceris. Veratrum item album ac nigrum, & amyg-
dalas amaras, & ex aristolochiis eam quæ ad manum
est, & cucumeris syluestris ac bryoniæ radicem, & cen-
taurii magni radicem, & parui comâ & iridem, & cas-
siam. Et in summa, omnia amara citra mordacitatem
ac molestiâ meatus purgant & extergent, & crassos hu-
mores impactos secant.

S E X T V S .

369

Ad aurium sordes. Cap. LXXVII.

Ad aurium sordes ungeutum nardinum tepidum
instilla, & sequenti die per specilli concauum eas quæ
expositæ magis sunt expurga, & rursus nardinū infun-
de. Si uero locus durus fuerit, aut etiam sordes duræ,
nitrum torrefactum ac leuissime tritum in aurē insper-
ge, & acetū calidū instilla, & apposta lana pernoctas-
te sine. Postera uero die, aqua & oleo calefactis elue.

De sonitu aurium. Cap. LXXVIII.

Sonitus in auribus plerunq; ex flatuoso spiritu ge-
neratur. Fiunt etiam aliquando ob sensus auditus sub-
tilitatem, ex euaporationibus. Dinotio contingit tibi
primum, ex temperatura & habitu hominis. Deinde
etiam ex omni prægressa diætâ. Sed & ex eo quod
aut paulatim, aut acruatim fit sonitus, inuenire datur
affectionem. Quin & ex eo quod hoc sonitus acci-
dens aut per interualla redit, aut perpetuo permanet,
affectio cognoscitur. Exacta uero dinotio hæc à te
fiat. Si enim quis putet à spiritu flatuoso exitum non
habente, sonitum fieri, & secantia ac attenuantia adhi-
beat, & nihil proficiat unâ cum hoc quod etiam his
quæ pituitam per os ducunt utatur. Tunc sanè ob au-
ditus subtilitatem, sonitum fieri coniectet. Ego uero
in talibus ammisceo ex his quæ sensum stupefaciunt,
uelut est mandragoræ succus, & opium paucissimum.
Aut oleum in quo intestina terræ cocta sunt infundo.
At uero ad sonitus ob flatuosum spiritum generatos,
talia commoda sunt. Apollonii ad sonitus ac bom-
bos & sibilos derrepente sientes. Acetum acerrimū
calefactum instilla. Aut acetum cum rosaceo cale-
factum instilla. Si uero perseverant, cuminum, ru-
tam, anethum & nigellam, cum aceto coquito, & rosa-
ceo adiecto utitor. Aut colocynthis medullam in
oleo coquito, & oleum infundito. Si uero adhuc re-
manet ampliori tempore, omnibus amaris & acris
bus, & attenuatoriis ac diluissimis utere, quæ pau-

S E R M O

Io antea descripta sunt ad eos qui ob humorum crassitudinem aures dolent, ita ut singula cum aceto coquas, & mel addas. Facit autem ad inueteratos sonitus, castorium & spica nardi, æquis portionibus cum aceto & rosaceo. Aliud ad sonitus diuturnos. Herba lanaria, croci, castorii, ueratri albi, æquales partes tere cum aceto, & informa pastillos, & utere cum uisno. Cæterum ad sonitus ex morbo, fomento per absinthii decoctum adhibito, acetum cum rosaceo infunde, aut raphani succum cum rosaceo. Aut aloem optimam cum uino mulso. Si uero adhuc perseverauerint, ueratro nigro cum aceto cocto utere.

Ad auditus difficultatē ac surditates. Cap. LXXIX.

Qui difficulter audiunt, per hieram ex aloe, aut per catapotia ex colocynthide purgandi sunt, & pituita per os detrahenda est, & caput omni modo resiccandum ac corroborandum. Utendum est & attenuatoria diætata. In ipsam uero aurem immittenda sunt pharmaca quæ findunt ac secant, & attenuant uiscosos ac crassos humores. Quorum sylua iam antea relata est in his qui ob humorum crassitudinem aures dolent. Fomenta ad grauem auditum, Apollonii. Ad audiendi difficultatem derepente obortam, & ex capitis dolore, absinthium cum aqua in olla coctum per arundinem pro fomento adhibe, ita ut alteram arundinis partem cavitati auris adaptes, alteram uero foramini operculi ollæ inferas, quo uapor qui exhalat ad auditorium meatum allabatur. Aliud, Baccas lauri aut folia in aqua coquito & similiter utere, aut origanum, aut hyssopum eodem modo, aut aquam marinam cum aceto similiter. Est & hoc optimum, urinam tauri, aut bouis, tertia aceti parte addita, pro fomento adhibeto. Item myrtum contusum similiter coctum adhibeto. At uero circuli ex lana auri circumdare oportet ut ne loci uicini amburantur. Elotiones porro luis conueniunt, acetum acre album, cum pari aquæ mensura,

S E X T V S .

310

& nitro leuissime trito calefactum infunde per multos dies. Et postea aqua calida elue, atque sic subscribita infunde. Quæ auribus in auditus grauitate infundantur. Porri succum irino ungento ammixto infunde. Veratri nigri radicem cum aceto tritam, & melle exceptam in aurem inde, & per dies quinque sine. Capræ recens macerata cornu urina eiusdem exple, ea maxime quæ in uestica ipsius reperitur, aut alia asseruata, & cornu in funum ad dies nouem suspende, ac utere. Clauos caligarum ueterum numero centum, in uisno Aminæo ad dies septem macerato, & donec septies ebulliant coquito, excolato, & adseruato, & usus repore quantum satis est calefactum infundito. Hoc usus ego surdum curauit. Aliud. Aphodeli radicem in oleo coctam adhibe. Hoc etiam inueteratam audiendi difficultatem sanat. Optimus est etiam cucumeris syluestris radicem aut foliorum succus cum aceto infusus. Aut capræ urinam & fel eiusdem simul calefacta infunde. Aut castorium cum baccis lauri & aceto. Aut ueratrum nigrum cum aceto terito, & melle diutius cocto excipito, & collyria ad glandis figuram formato, & in meatum indita per triduum sinito. Aliud. Nasturtii seminis quantum satis est, & nitri partem, sicis pinguis carne granulis exemptis excipe, & collyria meatui auris congrua efforma ac inde, & per triduum sine. Hoc sordes multas ducit, & statim alleuat. Aliquando uero pro nasturtio sinapi coniciamus. Ut utere hoc etiam ad aurium sordes. Multum quoque optulatur ad auditus grauitatē spongia in tenues partes concisa ac intorta & melle imbuta meatui indita. Idem commodum est ad enascentem in auditorio meatu superfluam carnem. Aliud. Omnis piscis fel infusum prodest, item perdicis, & capræ. Aliud. Fel tauri cum anguis senecta tristissima aceto exceptum, & meatui inditum, graue auditum, soluit. Quidam cum rosaceo indunt. Aquæ uero fomentum adhibere oportet. Aliud.

S E R M O

Saluix succū cū oleo omphacino in aurē instilla. Vte re, est ualde commodum. Aliud. Herinacci terrestris fel cum oleo infunde. Aliud. Vetratri albi drach. iiii. castorii drach. i. spumæ nistri drachmam. i. infunde cum aceto, & utere uelut optimo. Vtere etiam pastillo ex amygdalis amaris cum aceto multo. Descriptus est ad aures punulenta.

Ad aurium inflammationes. Cap. LXXX.

Moderatas & non pulsantes inflammationes sanat rosaceum cum aceto tepesactum. Et glaucinum in cocte medica tritum cum uino dulci ac modico aceto. Si uero uehementior fuerit inflammatio, dolores quidem mitigat, tenue, ac candidum oui cum lacte muliebri tepidum infusum. Optimum uero ad ipsos pharvacum est nardinum ungentum, cum modico medicamēto Basilico appellato, aut cū adipe asnerino, aut phasianino. Vbi uero magnus est dolor, necesse est stupefacientibus sensum uti, ita ut ad lac muliebre, & oui candidum, modicum opii ammiscamus. Ammiscendum est & castorium, ad uehementiores dolores pari mensura, ad leuiore dupla proportione. Nos autem opium & castorium cum sapa probe conterimus, & tepesacta infundimus. Oportet autem omnino non contingere auditorium meatum tempore doloris. Et fomentum adhibere per auricularium specillum, lana mollissima circumdatum, ita ut lanam tepido Basilico medicamento cum nardino aut alio ex his quæ infunduntur tingamus, & ad principium auditorii meatus indamus, & pharmacum in profundum destillare sinamus. Et hoc assidue facere oportet. Postquam uero repletus est meatus, lanam superne obdito. Quod si æstas fuerit, & multæ caliditatis sensus ægrum circa inflammatam aurem uexarit, fomentum per rosaceum bonum fiat. Mitigat porrò feruentes inflammationes tepida cum rosaceo instillata, auriculæ muris succus, & polygoni, & portulacæ, & ramentorū

S E X T V S.

311

cucurbitæ succus. Item aranei cum rosaceo cocti, & aselli sub hydris stabulantes similiter, & intestina terre eodem modo. Et blattæ domesticæ interanea cum rosaceo. Et oleum amygdalinum ac hyoscyaminum. Medicamentum auriculare è succis, ad inflammationes quæ ægre transmutantur: cito enim ipsas suppurat. Succiramentorum cucurbitæ, succi calami, succi perdicii, succi brassicæ, singulorum cyathum unum, nistri tostii, myrrhæ, croci, singulorum drach. iiii. ungenti nardini unc. i. aluminis liquidii unc. i. aceti scillitici sextantem, mellis optimi lib. i. excipe & repone in uitreo uase. Et usui postulante, cum nardino aut rosaceo diluto utere. Aliud, ad diuturnas & ægre transmutabiles inflammationes. Galbani drach. vii. seui taurini drach. iiii. ceræ, colophonæ, saponis, singulorum drach. iiii. picis drach. i. Colophoniam, picem, seuum liquefacto, & galbanum cum cera præmolitum adiecit, & deinde etiam saponem, & excolatis utitor, ita ut in cocte cum aqua aut oleo aliquo diluas. Ad maximos dolores. Aloem optimam uino multo dilutam instilla. aut lanas suceidas aceto feruesfacto, & instillato, insuper perq; ipsam lanam in aurem indito. Quod si mitius facere uelis, cum aceto aut sapa coquito.

Ad aures absq; ulceratione humectas, quæ uelut exudant, & serosum humorem excludunt. Cap. LXXXI.

Misy in linteolum illigatum, & prunis obrutum, exurito & unâ cum exusto linteolo terito, & per arum cinem insufflato. Aut gallas terito, & linteo illigatas exurito, ac similiter unitor. Aut alumen in testa exustum & oleo præaffuso tritum insufflato. Porrò postquam penitus sedata fuerit inflammatio, castorium cum oleo infundatur, quo detrimentum ex afflictione soluatur.

Ad ulcera in meatu auris. Ca. LXXXII.
Recentia quidem ulcera glaucium curat solum cū

S E R M O

aceto tritum, & omnia ex ipso collyria, & quæ ex croco, itemq; ex rosis fiunt, & appellationem habent. Curat etiam eadem collyrium. Damocratis ex myrrha. Quæ uero pure manant citra dolorem, & moderate hoc patiuntur, per eadem curantur. Quæ uero fortiter pure manant, per pastillos. Qualis est Andronis & præsertim Musæ, cum sapa & modico aceto infusus. Quod si etiam hæc superentur, recrementum ferri cum acerrimo aceto, in caniculari aestu ad solem terito, & pastillos efformato, & utere cum aceto. Si uero non est canicularis aestus, recrementum ferri leuissime tritum cum aceto ad prunas coquito donec reficcetur, & utere cum aceto. Aurium elotiones. Cæterum Apollonius ad aurium ulcerationes talia scribit. Vino mulso calido frequenter ipsas elue. Aut myrteum cum uino coquito ac utitor. Si uero foetidum fuerit quod prodit, malicorium & lentem cum uino coquito, & tepidum infundito. Post elotiones autem conueniunt ad infundendum, fel bubulum, & maxime porcinum, in malicorio tepesactum instilla. Idem facit & caprinum fel, & omnis piscis fel rosaceo ammixto. Aliud optimum. Alumen scissum tritum, cum sapa & aceto in feruenti cinere coquito ad mellis spissitudinem ac utitor. Facit etiam omne alumen cum polygoni succo, & Erasistrati Pächrestos appellata ab omnimoda utilitate, liquida. Habetur autem inter Ocularia medicamenta. Aliud. Aluminis scissi, croci, gallarum, & quis portionibus utere cum uino. Auricularis cõpositio ad dolores magnos, & pus album. Amygdalas amaras decorticatas. viii. spume nitri albæ drac. iiii. thuris drac. iiii. opii drach. iiii. croci drac. iiii. galbani drach. ii. myrrhæ drac. i. aceto trita excipe, & forma pastillos ac utere, si dolor adest, cum rosaceo. Si pure manant, cum uino mulso, aut aceto aut sapa. Si uero auditus grauitas affuerit, cum aceto. Ad diuturnas ulcerationes. Aloes, thuris, myrrhæ, singulor. drac. iiii. misyos drac. ii. et forma

S E X T V S. 312

cum aceto, & utere resolutis cum aceto aut rosaceo. Ad corruptiones ac foetores aurium. Cap. LXXXIII.

Malicorii & lentis decocto elue uelut prædictum est, & utere subscriptis. Aluminis scissi libram unam, atramenti sutorii drach. viii. myrrhæ drach. viii. crocomagmatis drach. viii. uini dulcis myrtei sextar. iiii. Alumen cum uino coquito, & ubi ad compagem redactum fuerit, reliqua prius trita cum aceto aduicito, & unitis utitor cum sapa & aceto. Aliud, ad purulentas & graueolentes aures. Vrsi fel instilla, si uero aridum fuerit, cum aceto & sapa diluto utere. Summe enim prodest. Ægyptium pharmacum ad omnes relatas affectiones, etiam si fuerint congenitæ Amygdalarum amararum drach. ii. piperis albi drach. ii. saporum Ægyptiarum internam partem drach. ii. pōdere. croci, myrrhæ, opii, thuris, castorii, singulorum drach. ii. omphacii. drac. iiii. atramenti sutorii drac. iiii. spumæ nitri drac. ii. Terito cum aceto in quo malicorium coctum est, & excipe ad strigmentitiam spissitudinem. Vtus autem tempore quantum satis est de hoc pharmaco accipe, & nardino ungento dilutum instilla.

Ad superexcrecentes in aurium ulceribus carnes, Heraclidæ Tarentini. Cap. LXXXIII.

Ærginis drach. viii. squamæ aris drach. iiii. mellis hemina dimidium, hoc est dodrantem. Arida trita melle excipe, ac coque ut rubicundum pharmacum euadat, & utere super eminentem locum hoc ponens. Aliud. Ærginis drachmas quatuor, atramenti sutorii drachm. iiii. succi marrubii cyathos tres, mellis quantum satis est, præpara & utere uelut dictum est. Aliud Apollonii Memphitæ. Deprimit omnem superexcrecentem carnem, citra dolorem. Aluminis scissi drach. iiii. misyos usti drac. iiii. ærginis drach. ii. lemnii sigilli drac. ii. gummi drach. ii. (alii singulorum tot uncias pro drachmis habent.) Terito cum aceto, & formato pastillos, ac utitor cum uino aut aqua. Deprimit

S E R M O

& cicatricem inducit. Facit & ad nares exulceratas.

Aa uermes in auribus. Cap. LXXXV.

Vermes in auribus aut generatos, aut extrinsecus illapfos, amara & acria in summa occidunt, uelut sunt capparitis folium aut succus, cedria, urina humana uetus, singula cum melle: aut aristolochiam tritam infusa: aut calaminthæ succum infunde. Aut ueratrum album cum uino: aut colocynthidis decoctum, aut centaurei, aut absinthii, aut polii cum uino aut scordii, aut marubii succum, aut elaterium cum aceto. Facit & maluæ hortensis aut syluestris succus: maxime in his quæ sunt inflammata.

Ad sanguinis ex auribus eruptiones. Cap. LXXXVI.

Ad sanguinis ex auribus eruptiones, ut ne in grumos coeat, porri succum & acetum mixta infunde, & sanguinem sistet, & grumos dissoluit. Aut malum punicum in aceto coctum infunde. Aut galbanum in aceto coquito & excolato, & rubi succum misceto ac infundito. Aut polygoni succum cum modico aceto, aut acaciam, aut amurcam, aut lycium cum aceto instillato.

De calculis aut aliis corporculis in aurem illapsis. Cap. LXXXVII.

Si calculus, aut faba, aut consimile quid in meatum auris illapsum fuerit, elue. Aut specillum lana obuolutum resina tinge, & extrahe. Aut per glutinosum ali quod pharmacum aut dropacem idem facito. Quod si non successerit, sternutatorium naribus inde, & os obtura ac nares. Nam iuxta contingentem spiritus extensionem id quod incidit efflatur. Hoc autem assidue fiat donec exciderit. Si uero intus manserit, auris inflammata conuulsiones inducit. Optime uero eorum quæ illapsa sunt eiectionem adiuvat concussio, ita ut si puer fuerit pede teneatur, & cum concussione in caput eleuetur. Si uero perfectæ ætatis quispiam ita fuerit affectus, ipsum in tabulam secundum affectam

S E X T V S.

313

affectam aurem reclinatum, caput ad tabulam firmare iubeto: Deinde leuata tabulæ circa caput parte deferri finito, idq; sæpe repetito. Mouebitur enim quod incidit, & ad expeditiores meatus partes progredietur, atque ita angusta & concaua specilli parte immissa scite extrahito. Si uero faba aut consimile quid in aurem illapsum, in ea maneat, madefactumq; ac tumefactum dolores inducat, impossibile est ipsum integrum eximere. Quare per specilli cōcauum industrie partiri ac diuidere ipsum oportet, atque sic particulatim extrahere. Deinde sapam aut uinum dulce calidum infundere ac lenire meatum ex lancinatione offensum.

Ad affectiones aurium extra meatum.

Cap. LXXXVIII.

Foramina in pulpis aurium in pueris inflammata, oleo quod in ærea lucerna æruginem contraxit, assidue illine, sanabis. At contusas autem aures, myrrhæ, mannæ thuris, terram nigram, qua quidam pro smegmate utuntur, cum aceto ad cerati spissitudinem unita imponito, & nequaquam amplius irritato. Aliud. Sulphur uiuum, myrrham, thus, cum pice liquida in splenio imponito. Philagrii ad contusas aures. Mannam thuris aut ipsum thus, & aloem, cum uino & rosaceo terito & imponito. his etiam cochleas paruas integras tritas, si haberi possunt, addito. Aliud. In testina terræ cum modica terra, ex qua accepta sunt, tere & impone. In quibus uero fractæ sunt aures, intrinsecam expeditiorem cōcauitatem cartilaginem figulina terra expleto, & resicari finito, ac solanum cum cerusa illinito, donec in integrum resituantur. Si uero inflammatio ad contusionem accesserit, meatui quidem butyrū tepidum, aut adipem anserinum, aut gallinaceum instilla. Aut etiam ocymi succum cum aliquo ex relatis adipe. Forinsecus uero cerusam cum solani, aut polygoni, aut coriandri succo illine. Aut putamen mali punici dulcis in uino coctum ac tritum

S E R M O

obline. Aut glaucio utere. Emplastrum autem hoc adhibeto. Sandycis lib. i. olei lib. i. aquæ serissimæ sem. Coquito simul donec non amplius inquiscent, & utere.

De parotidibus. Cap. LXXXIX.

Parotides ex genere sunt inflammationum. Fiunt autem glandulis circa aures affectis. Non tamen utimur in ipsis, uelut in aliis partibus inflammatis, in principio repellentibus. Immo uice uersa attractoriis utimur, affligentem humorem ex profundo ad cutem attrahere conantes, & naturæ opem ferre, quæ per humorum ex loco in locum, impetuofum illapsum, febres curat. At uero quum uehementi impetu fluxus illabitur, nihil nos curiosius agentes, omnia natura permittimus. Si enim aut cucurbitam, aut pharvacum quoddam humores ex profundo ad cutem attrahens adhibuerimus, uehemens dolor hominẽ occupat, ut ex ipso & uigiliæ succedant, & febres intendantur, ac uires exoluantur. Mitigare igitur tunc potius conuenit, & non humorum influxui opitulari, per cataplasmatum maxime lenientium usum, quæ ad hoc quod moderate humectam habent caliditatem, per quam mitigare dolores ualent, etiam influentes humores concoquere possunt ac suppurare. Vbi uero suppurati fuerint, discutere ipsos aggrediemur. Si uero duricia cum dolore apparuerit, emollientia ad attractoria miscbimus. Proinde ubi uehemens dolor obtinet, & humores adhuc influunt, butyro utemur locum assidue illinentes, aut adipe suillo, aut butyrum & adipem simul liquefaciemus, & modica cera adiecta, ut mollius ceratum fiat imponemus. At uero moderatas parotidas, in quibus neque multa copia influit, neque dolor uehemens adest, neque suppuratio expeccatur, facile curabimus per fomenta ex muria, & cataplasmata ac pharmaca discutitoria. Quale est Mnasæ emplastrum, & emplastrum ex succis, & his ad

S E X T V S.

314

huc magis ea quæ molliora sunt & ceratiformia, ex butyro & cælypo parata, quæ assument ostrea uita, aut buccina, aut purpuras. Quale est & hoc. Adipis anserini ueteris insulsi sexuncem, butyri unciam unam ceræ sextantem, ostreorum uistorum tritorum sextantem. Liqueabilibus liquatis ostrea insperge, & unitis utere confidenter. est enim efficacissimum hoc. Aliud ualde bonum. Apochymatis sexuncem, picis bessæ, ceræ quadrantem, colophonæ sextantem, adipis uulini sesquiunciam, bituminis sextantem. Reliqua liquata ac excolato. Bitumẽ uero cum modico aceto terito, & liquata ad ipsum affundito, & emollitis uitor. Quin & in induratis iam ac diuturnis parotidibus, buccina uita & omnia ostrea adipi, ueteri porcino liquato ammixta uelut dictum est, citra omnem molestiam discutiant omnes diuturnas ac induratas inflammationes. Quapropter utẽ dũ est in durioribus parotidibus albo emplastro ex buccinis, quod Ariobarzaniũ appellatur, & eo quod Dionysia appellatur, & ex misy paratur. Describẽtur ea in Sermone de emplastris. Ego uero soleo parotidas puerorum & mulierum solo butyro curare.

De narium affectionibus. Cap. XC.

Ex genere tumorum præter naturam polypi in naribus generantur. E genere uero ulcerum ozænæ. De excretionibus autem præter naturam sunt sanguinis eruptiones. Ozænæ itaque ex acrium & putredinosorum humorum influxu fiunt. Nam si solũ acres fuerint, incurabilia ulcera facere solent, non tamen graueolentia. At polypus appellatus, polypi marini carni iuxta essentia proprietate, & colore & compage similis, ex crassis & viscosis humoribus generatur. Cæterum curatio utriusque eadem est, ozænæ & polypo, ut primũ caput reficetur ac corroboretur. Manifestum est enim quod uiscosorum humorum redundantia naribus ex capite influit. Quomodo uero caput roborare oportet, iam dictum est, ubi de capitis dolore agimus, ubi

S E R M O

diuersa smegmata & epithemata descriptus, quæ sincipiti ac toto capiti præraso imponuntur. Verum ad iam præscripta optime ad ipsos facit emplastrum ex anemona capiti impositum. Itemq; hoc: Myrrhæ unc.i. thuris unc.i. cochleas integras v. ouorum candida ii. Omnia in mortario contusa ac mixta illinito, linteo capiti superimposito, & finito per dies ix. Atq; ita postea localibus auxiliis utere.

Ozænarum curatio. Cap. XCI.

Postq; ita per prædicta caput corroboratum præparaueris, ad nasi curationem procedes, scopum propositum habens in ozænis, ut affectam partem per pharimaca mixtam uim habentia resicces, repellentia uide licet & discutioria. Repellant igitur austera & acerbata quæ in communi adstringentia appellantur. Discutiunt autem siccam & calidam uim habentia. Archigenes autem ad dolores in naribus & ozænas talla describit. Calaminthæ succum infunde, aut ipsam siccam tritam insuffla per arundinem. Aut ericæ succum asidue infunde. Aut mel in nasum stillato, & per sternutatorium concussione facta, tectoria ulcери obducta excutito. Deinde ueratrum album cum multo nasturtii semine naribus attrahere iubeto, & postea amurcæ cum melle illinito. Aut ranunculi succum cum alumine liquido in nasum instillato, & attrahere iubeto, atq; hoc facito donec persanaueris. Si uero antiqua fuerit affectio, etiam acetum acerrimum ammisceto. Meatus autem nasi ex hoc illinito. Spicam nardi & misy, æquis portionibus trita cum uino austero ad stringentiam spissitudinem illine, & lana obtura. Optime uero facit ad ozænas atramentum sutorium melle cocto exceptum, & chalcitidis eodem modo, & argo, & squama æris, & floridum medicamentum orditatum. Et hoc, chalcitidis crudæ drach. xii. cadu mixæ drach. viii. terito cum aceto ad multos dies sub caniculæ seruore, & exsiccato utere cum uino ipsum

S E X T V S.

315

diluens, aut siccum insufflans. Aliud. Myfios, chalcitidis, myrrhæ, singulorum drach. iiii. atramentum sutorii drach. iiii. aluminis scissi, gallarum, squamæ æris, singulorum drach. iiii. aluminis rotundi drach. ii. thuris drach. i. aceti lib. i. Omnia trita simul coquito in æneo uase, & ubi ad mellis compagem redacta fuerint ablati utere, linameto intincto & naribus penitissime indito. Siccus puluillus ad ozænas. Fructus ericæ, myrrhæ, nitri, malicorii, singulorum drach. iiii. croci, costi, singulorum drach. ii. trita insuffla. Alius, Aluminis scissi, myrrhæ, singulorum drach. iiii. sandarachæ, rhois culinarii, salis ammoniaci, croci, costi singulorum drach. ii. trita insuffla, naribus prius uino mulso collutis. Aliud. Theodori ad graueolentiam narium. Amomi, myrrhæ, casia, rosarum siccarum, æquales partes tritas cum ungento nardino dilue ac utere. Aliud, Myrrhæ, casia, rosarum, singulorum æquales portiones contusas ac cribratas melle excipe, & mane ac uesperis illine donec malum cesset. Aliud. Hedychroocum uino mulso trito utere. Aliud, Iucudum appellatum. Myrrhæ drach. iiii. casia drach. iiii. floris iunci odorati drach. iiii. rosarum siccarum drach. i. terito cum uino mulso ueteri, reponito ac utitor illinens ex eo nares. Aliud. Cyperi quadrantem, sandarachæ, aluminis scissi, myrrhæ, croci, singulorum unc. i. aridum insuffla. Aliud Apollonii ad polypos. Veratrum & Origanum trita insuffla. Aliud. Veratrum nigrum & sandaracham, æquis portionibus cum oleo terito, & lana excepta naribus indito. Aliud. Atramentum sutorium, cruginem, laser, æquis portionibus, cum oleo illine naribus per specillum lana obuolutum, ad dies nouem. Deinde uolsella trahere ac exime. Aliud ad ozænas quo asidue utor. Ad pastillum Musæ adice chalcitidis drach. vi. aliquando etiam xii. & ueratri albi drach. ii. Vterq; cum uino mulso. Aliud. Auripigmentum tritum per specillum large admoue. Vbi

S E R M O

uero intumuerit & eminuerit, ueratro nigro arido tri-
to moderato utere, & in septem diebus ut plurimum
natus uacuis redditur. Deinde diphryge trito cum
melle expurga. Aut auripigmentum, calcem, & uera-
trum album trita cum melle adhibe. Aliud celebre.
Myrrhæ drach. iiii. chalcitidis drach. iiii. castæ drach. iiii.
spicæ nardi drach. ii. mysos drach. ii. ueratri albi drach.
i. Vtere sicco, & cum uino mulso. Aliud bonum. Mys-
sos torrefacti drach. viii. iridis drach. iiii. croci drach.
i. excipe melle ac illine. Aliud. Aluminis scissi unc.
i. myrrhæ unc. i. thuris sesquicentiam, musci herbæ quæ
& dorcadias appellatur drach. iiii. æruginis drach. ii.
salis ammoniaci scrup. iiii. terebinthinæ unc. i. mellis
trientem, aceti quantum satis est. Aliud, facit & ad
polypos. Aris usti, squamæ ferri stomomatis, aluminis
scissi singul. unc. i. myrrhæ unc. i. thuris sesquicenti-
ciam, aristolochiæ, uerbenacæ rectæ, squamæ aris,
æruginis, singulorum unc. i. aut omnium æquas por-
tiones, adhibe aliquando uino diluta, per linamentum
inde. Aliquando uero cum compositione ex moris,
aliquando cum melle. Aliquando etiam siccum insuf-
fla, aquam in ore continere iubens. Aliud cuius uis-
ilitatem ne contempseris. Centaurii tenuis usti, polii
usti, chamæmeli usti, singulorum drachm. viii. æruginis,
squamæ aris ustæ, radicis cyclamini sicca, myrrhæ,
aloes, malicorii, singulorum drach. iiii. tritis utere
prout uoles. Aliud ad ozanas, & erosiones, & nomas,
& crassitudinem, & omnia narium uitia: sicci foliorum
uitis albæ quadrantem, mannæ thuris, atramenti suto-
rii, chalcitidis, aristolochiæ, singulorum drach. iiii. terito
& siccato ac insufflato. Pastillus ad ozanas Cyri Ar-
chiatri Edessæ. Cadmiæ ter ustæ ac uino extinctæ, plū-
baginis, plūbi usti, spumæ argenti, spicæ nardi, thuris,
foliorum cupressi, herbæ sabinæ, gallarum, Lycii indicis, gū-
mi, sing. drach. iiii. ceruicæ, glaucii, folii, balaustiorum, flo-
ris iunci odorati, malicorii, aloes, acaciæ, singulorum

S E X T V S.

316

scrup. viii. florum rosarum & foliorum, singulorum
scrup. vi. contusa & cribrata terito cum aceto, & for-
mato pastillos, ac utere cum uino, aut sapa.

Polyporum curatio. Cap. XCII.

Iam antea dictum est quod ex crassis ac uiscosis hu-
moribus polypus generatur, & propterea mixta ma-
teria opus habet, adstringente & secante, & discutiente
ac siccante. Quorum sylua talis est. Aluminis scissi, myrrhæ,
sandarachæ, singulorum drach. iiii. atramenti suto-
rii usti drach. i. gallarum drach. i. tritis utere, ubi prius
nares uino odorato elueris, ita ut postea per specilli
nucleum illinas. Vtere etiam his quæ ad ozanas præ-
scripta sunt. Aliud. Soreos drach. ii. chalcitidis tostæ
drach. ii. fructus myricæ drach. i. croci drach. i. myrrhæ
drach. i. trita insufflato uelut dictum est. Aliud. Chalciti-
dis tostæ drach. ii. mysos drach. ii. atramenti sutorii
usti drach. ii. amomi drach. ii. myrrhæ drach. iiii. croci
drach. i. terito & utitor siccis. Aliud mirabile. Soreos
quadrantem, aluminis scissi quadrantem, gallarum sex-
tantem, myrrhæ sextantem, utere sicco. Aliud ad poly-
pos, ozanas, & gilopas, & quæ citra sectione ac ustio-
nem remouere uoles. Disparat etiam ossa corrupta.
Ramentorum aris rubri unc. i. salis ammoniaci, sex-
tantem, aluminis rotundi quadrantem, aceti accerrimi
heminas. vi. Arida trita adiecto aceto aris rubri ua-
se excipe, & ad solem exponere ac pistillo æneo sub ca-
niculari æstu agita, donec resiccetur. Deinde trita
uale fictili reconde. Vtus autem tempore aquam
in ore teneri iube, & per arundinem naribus insuffla.

Ad polypos & ozanas. Sinapi tritum aquæ mi-
sceto, ac subigito, & collyria glandiformia forma-
to. Deinde gracile linteolum sinapi obducito, quo
ipsum extrahere possis ubi uoles, & naribus indito,
principio linteis foris relicto, & totam diem finito, &
excidet polypus. Aliud ad polypos & ozanas ac
superexcrecentem carnem. Aluminis scissi scrup. ix.

S E R M O

aluminis rotundi scrup. vi. atramenti sutorii scrup. vi. chalcitidis scrup. xviii. myrrhæ scrup. xviii. squamæ æris scrup. ix. thuris scrup. iiii. gallarum scrup. xii. con tula cribrata terito cum aceto uelut collyrium, & for mato pastillos. Vbi uero postulante, quatum satis est cum melle contere, & linamentum, intinge, ac naribus inde, & ad diem unam sine. Altera uero extrahe, & sequetur polypus, quod plerunque fieri solet. Aliud Oribasii. Squamæ æris drach. viii. sandarachæ drach. iiii. æris drach. vi. ueratri nigri drach. ii. Siccum hoc in sufflato, & uelut optimo utitor. Nam in diebus decē manifestam utilitatem declarat. Nechepsos rex ad car nem in naribus enatam. Squamam æris, & squamam ferri, ac alumen scissum, æquis portionibus terito ac insufflato, aut per specillum adhibeto, aut in linamen to utitor. Asclepiadæ ad polypos. Atramenti sutorii drach. i. diphrygis usti drach. ii. calcis uiuæ drach. ii. sandarachæ drach. ii. sicca adhibe. Aut linamentum in tortum aqua madefactum ac pharmaco imbutum in de. Aliud quo Antipater usus est. Atramenti suto rii, sandarachæ, æquales partes tritas insuffla, & per specillum admoue. Aliud. Atramenti sutorii usti drach. iiii. rubicæ sinopicæ drach. i. trita insuffla. Natu rale Apollonii ad polypos. Nyctioracem iugulato, & calido ipsius sanguine polypum illinito: Reliqui uero in sole siccato ac reponito, & aridum tritum in spergito. Aliud eiusdem ad exulceratos polypos, & ad ozænas. Dracunculi radicem aridam tritam in sperge, facit & succus ipsius illitus. Aut cupressi folia, aut pilulæ ficus carne exceptæ. Facit & salina imposi ta. Et laser cum atramenti sutorii, aut æruginis pari por tione. Galenus autem ad polypos inquit & ozænas comperi egregie facere subscripta. Primum quidem id quod ex malis punicis paratur. Sint autem æquali numero ac magnitudine ex tribus generibus accepta, de austeris, de dulcibus, & de acidis. Oportet autem

S E X T V S .

317

ipsa recentia matura cõtundere, ipsaq; tota confringe re exacte, quo succus ex ipsis exprimi possit. Quem modice coctum reponimus in stæneo uase. Quod uero restat solidum & crassum, diligenter in mortario tu dito, & ualde bene in pila terito, ac collyria formato, oblonga, & crassitudine & longitudine differentia, eaq; siccato. Et usus tempore congruum ex his colly rium in nasi meatum inde, in quo polypus existit. Nā citra mordacitatem & consensum tollit polypum lon giori tempore. Si uero humidior & mollior polypus tibi uideatur, amplius accipies de austeris punicis ma lis: Si uero durior, de acidis. Quandoquidem autem molestum est semper collyrium ferre, cõuenit ab eius usu interquiescere, & interim dum collyrium non ad hibetur, succo expresso uti, & ex ipso internas oris par tes illinere, hiante ægio, eo maxime loco quo nasus ad palatū perforatus est, atque hoc p pennā, aut lanā specillo obuolutam. Cæterum ex siccis pharmacis no ui aliquando diphryge polypum consumptum. Con uenit in ipsis quoque prædictum collyrium ex malis punicis siccum leuissime tritum ac insuff latum. Aut per specilli nucleum naribus inditum. Omnia autē hæc assidue facere oportet, ut nunquam desit medi camentum loco affecto. Facile enim ab influente hu miditate eluitur. Philagrii. At in eunuchis & molle corpus habentibus, & propterea nullam mordacita tem ferentibus, rosas siccas leuissime tritas adhibe. mi rifice enim profunt mollibus & humidis corporibus. Nam pleraque quæ efficaciter polypos eximunt, exas cerbant quodam modo ubi scopum non contingerint. At uero in diuite quodam qui odoratum phar macum expetebat ad ozænae curationem, pastillo he dychroo usus sum, subegiq; ipsum cum uino ueteri odorato. Et mirum est quam breui affectio curata est. Relata est autem huius præparatio in theriaces des criptione.

S E R M O

Ad ulcera in naribus. Cap. XCIII.

Vlcera in meatibus nasi simpliciora semper curantur per pastillos Andronii, & Pasionis, & Polydæ, & Mulsæ, & Bithynum appellatum aliquando uino dulci ipsos exoluens, aliquando austero. Et quandoque per acetum uinosum aut acre, ita ut ab affectionum symptomatis, pharmacorum usum inueniamus. Archigenes autem pinguibus emplastris eiusmodi ad ipsa usus est. Plumbi recrementum tritum, cum uino ueteri ac myrteo oleo, & quis partibus in fictili uase coquito ad prunas, semperque agitato. Et ubi stringentiorum factum fuerit, pharmacum, ablatum in pyxide plumbea seruato. Oribasii ad narium ulcera. Spumæ argenti drach. vi. cerusæ drach. vi. plumbi usti & loti drach. iiii. myrrhæ, aloes, sing. drac. ii. gallarum drac. i. uino & myrteo oleo dilutis utere. Facit etiam ad secedis uitia. Aliud Oribasii. Atrameti sutorii drac. vii. aluminis scissi drach. vi. gallarum drach. iiii. malicorii drach. iiii. Ex uino aut aceto terito. Aliud eiusdem, ad simpliciora in meatibus nasi ulcera. Spumæ argenti drach. vi. cerusæ drach. viii. malicorii drach. iiii. aluminis scissi drach. iiii. terito cum uino & affuso oleo myrteo, in plumbeo uase seruato ac utitor. Optime faciunt ad eadem: Asteris collyria, & Libiana appellata, & præsertim Cleonis ac similia, cum uino & oleo myrteo diluta.

Ad sanguinis in naribus eruptionem. Cap. XCIII.

Sanguinis in naribus eruptionem sistit foliorum urticae succus per linamentum inditus. Et ipsa folia trita fronti imposita. Item chalcitis arida trita linamento excepta ac indita. Oportet autem linamentum lucernarium frigida aqua tinctum in chalcitide obuoluere. Sistit & lysimachii herbæ succus, & anthyllidis. Et ferulæ pars lanuginosa cum aceto indita. Thus cum polygoni aut porri succo, asinini stercoreis recessis succus, cum porri succo, & aceto per linamentum

S E X T V S.

318

inditus. Aut stercus idem ustum insuffusa. Aut spongiam nouam pice liquida imbutam inde. Aut hippureos succum, aut ipsam herbam tritam inde, & fronti impone. Aut saluæ folia trita adhibe. Aut ouorum testas urito ac terito, & de his duas partes sumito, & de galla omphacitide partem unam, & linamento aqua aut aceto tincto excepta indito. Frontem uero bulbis tritis cum porri succo aut aceto integito. Aut gypsum oui candido subactum fronti ac naribus imponito. Magis autem facit lapis specularis translucidus cum aceto. Aliud. Cochlearum carnes cum aceto tritas adhibeto. Aut cochleas uistas ac tritas, fronti ac naso cum aceto imponito. Apollonius autem inquit, cochlearum carnes cum thure tritas naribus indito, & sanguis sistetur. Iisdem etiam frontem integito. Aut siccum ex anemona pharmacum emplastri forma fronti impone. Aut emplastrum ex salicibus. Optimum autem est hoc, ex cuius usu sæpe laudem assequutus sum. Lapidem molarem seruefactum ac ignitum acerrimo aceto extingue, & uaporem naribus admoue, ac sistetur. Commodum est & per spongas frontem frigefacere, & caput in sublime leuare, & manuum iuncturas inguinaque ac genua deligare. Apollonius per ror ait, pedis in directo naris unde sanguis erumpit magnam digitum ligato, & multum ac ægre sisti se sentem sanguinis lationem sedabis. Commodum est etiam cera aures obturare, & in ore aquam pluuiam frigidam continere. Sed & cucurbitam occipiti affige cum scarificatione. Et circa uiscera magnam cucurbitam adhibe, si dextra pars sanguine manarit ad hepar: si sinistra, ad splenem. Aliquando etiam uenam secare cogimur. Summe uero facit hoc. Rhoidarii & ochræ æquales partes cum aceto in oppositam nari aure insilla. Nimirum si dexter nari meatus sanguinem fundit, in sinistra aurem: si sinister, in dextram. Sed & quæ ad sanguinem spuentes describentur potanda præbe.

S E R M O

Quomodo sanguis e naribus eliciatur. Cap. XCV.
Mentam tritam melle exceptam ad collyrii formā redige, ac naribus inde. Aut rubiæ radicem leuissime tritam oleo subige, & naribus penitissime illine. Aut graminis florem, aut summam eius asperioem partē naribus inde, & obtorque donec sanguis erumpat.

De narium obturatione, & odoratus ob læsione.

Galenī.

Cap. XCVI.

Oculis & linguæ ac uniuerso corpori sensum ac motum suppeditat cerebrum per neruos. Verum odoratus sensus intra caluariam est in anterioribus cerebri uentriculis uaporosum quendam spiritum habentibus. Cæterum necessarium est prius nosse quomodo nasus constructus est, & quæ corpora meatibus ipsius coherent. Quum itaque nasus habeat medium interseptum, & duos memorabiles meatus, qui sane apparent, unus in singulis naribus. nosse oportet supra nasi partes utrunque ipsorum dextrum ac sinistrum bifariam findi. Et altera quidem pars ad internam oris partem circa palatum uergit: Altera uero recta uelut ab initio ferebatur, ad ipsum cerebrum ascendit. Sunt autem in cerebro duæ propagines oblongæ ac cauæ, principium quidem ex anterioribus uentriculis habentes, progredientes autem ad illam caluariam partem, unde nasus initium habet. Iuxta hanc uero partem etiam ossa coliformia sita sunt, per quæ inspiratio & expiratio iuxta cerebrum contingit, & superfluitates in ipso expurgantur. Sed & crassa cerebri membrana, qua parte coliformia ossa contingit, tenuibus cauernis perforata est. Et per hanc sane primam excolantur crassiores cerebri superfluitates, quas mucus appellamus. Et hæc deferuntur, primum quidem ipsam membranam penetrant, postea uero per coliformia ossa excolatur, atque sic in nasi meatus incidit. At in transgressu per hos meatus, aliquando pars aliqua ex his quæ deferuntur, præterfluit in os, per præ-

S E X T V S.

319

dicta foramina ex naso in palatum, & præsertim ubi fuerit mucus ille uiscosus ac crassus. Reliquum autem quod defertur, per nares euacuatur. A diuanius autem excretiones per os ex palato, per fereatum. Excretionem autem ex naso, per uolentioris efflacionis, ac sternutatoriorum usum. Respirationis equidem ac olfactus gratia facta sunt foramina cerebri in nares. Vtitur autem ipsis natura ad retrimentorum cerebri purgationem. Proinde odoratus læsio non in meatibus nasci est. Sed aut anterioribus cerebri uentriculis ad internam partem perductis, aut meatibus in ossibus colatoriis obturatis, mucos ac destillatione ut plurimum prægressis, aut his partibus perfrigeratis uel humectatis. Nam & aer qui palam per inspirationes attrahitur, tum nares aliquando perfrigerat, tum uicinas ac contiguas partes, & hoc maxime ubi ambiens nos aer frigidus factus est. Archigenis. Primum igitur conuenit eos qui olfactendi facultatem læsam habent, aut colatorios meatus obturatos, in sicciore locis diuersari, quales maxime sunt maritimi, & gymnasis pro uiribus uti, itemque unctionibus singulis diebus, ita ut erectum habeant collum, & per alios confricentur. Caput quoque pectine perfricare oportet, nitro detergere in balneo, & aqua marina calida abluere, ac caput perfundere, marina calida affusa. Deinde etiam aquæ frigidæ modice immergere in egressu. Optimū est & in marina aqua assidue natate. Utendū est & medicamentis quæ naribus indita caput purgant. Cæterum tota uictus ratio attenuatoriæ sit facultatis. Quare etiam acrium rerum esus ex interuallis adhibeatur. Dōmus in qua degunt moderate calida sit, pro temporis anniratione. Somnus diurnus incommodus est ipsis. Dū aut dormiunt, cervicalia sublimia habeant, & in latum reclinentur, & non secundum affectam partem, uelut si contingat unum ex colatoriis meatibus esse obturatum. Quotidiana itaque uictus ratio talis sit. Claro

S E R M O

autem instante aere, primum uentrem expurgare tenta, per Archigenis ex colocynthide hieram. Deinde hirudines sublimiori nasi parti adhibe, & multum sanguinem trahere sine. Post tertium autem diem, splenio ab intermedio superciliorum usque ad malam, obturatum nasi partem intege, sit autem factum ex emplastris discussoriam uim habentibus. Quale est melinum Serapionis, & emplastrum Icessi, & nigrum Archigenis, & quod ex tithymali succo paratur, & quod ex scilla, ac consimilia. Horum autem usus non fiat infra quindecim dies. Post hæc picra ex aloë aspidue uenter subducatur. Commodus est enim frequentior ipsius usus. Postea pituitam per os ducentibus utendum est, ex staphide syluestri ac mastiche. Postquam autem sufficiens euacuatio per os facta est, emplastro ex agarico, aut ex canchry, aut malagmate ex baccis lauri, aut aliquo consimili nasus integatur, & frons usque cutis rubificationem. Solent enim talia mucosam humiditatem per cutem attrahere. Postea uero sternutatorio utendum est, primum simpliciore, deinde efficaciore, quale est ueratrum album leuissimum tritum. Tertia deinde aut quarta die à sternutatorio usu, radendum est caput, & sinapismus adhibendus usque ad frontem. Deinde lauatur. Et post multos rursus dies, si opus fuerit, rursus caput per naribus forium instrumentum purgetur. Sit autem efficacius medicamentum quod adhibetur. Quale est elaterium cum lacte, aut cyclaminum succus. Aut ipsam cyclaminum siccam tritam insueta. Aut cucumeris syluestris radice. Aut nigella tulam ac cribratam, & oleo uetustissimo addito probe tritam, per nares infunde, & pharmacium per respirationem uehementius attrahere iube. A qua autem aegro in ore tenendam exhibe. Hoc ego usus sum in quodam adolescente, qui ex mucosae destillatione diuturna olfactus sensum læsum habuit, & ubi consequenter per triduum hoc auxilio usus esset, ma-

*Sol. de instur.
ad. cap. 4*

S E X T V S.

320

gnopere auxilium percipiebat. Quarta uero die attracto uehementius per inspirationem pharmaco, fortiter mordacitatem in profundo capitis sentiebat, & quum hæc paulatim imminueretur, postera die penitus conualuit. Ut iliter etiam nigella assumitur cum aceto. Cõuenit autem post horum usum, post triduum uidelicet, sinapismus fronti adhibere, facieque, ac naso & postea lauare. Sed & odorama aspidue adhibentur odorata hæc. Narcissus, silymbrium, serpillum, lilii folia, uiolæ, menta, polium, ruta syluestris, & thymbra. Omnium uero utilissimum est castorium aceto dilutum. Quin & potum castorium tritum cum aqua mulsæ cyathis tribus, præ multis auxiliis proderit. Efficacius autem redditur, aceti scillitici cyatho dimidio addito. At uero acetum scillinum quotidie à ieiunio trium cochleariorum mensura acceptum, utilissimum ipsis existit. Cæterum post has omnes laniationes, si adhuc affectio aliquo auxilio opus habet, adhibendus est etiam à raphanis uomitus, ita ut ipsi concisi aceto mulsæ aut garo madefcant. Sequenti uero à uomitu die, aeger absinthii decoctum bibat, aut pulegii. Et post hoc imponendum est naso emplastrum ex scilla, cuius experientiam feci, relinquendumque aliquo tempore ut uaros in loco excitet, & strigmentosam humiditatem extrahat. Habetur autem hoc emplastrum in Sermonis de emplastris tractatu. Atque hæc omnia etiam bis ac ter & sæpius adhibenda sunt, ad pertinaciores affectiones.

De sternutatoriis. Hippocratis. Cap. XC VII.

Sternutatio fit calefacto cerebro, aut humectato eo quod in capite uacuum est. Aer itaque intus existens erumpit, sonitus autem fit, quoniam per uacuum & angustum spiritus transit. Consideremus autem quomodo sternutationes capitis grauitatem sanant. Fiant equidem sternutationes, maximis inspirationibus prægressus, & expiratione celerime sequente. Appello

7. Aphor. 53.

S E R M O

autem efflationem, ac ruatam expirationem. Habet enim cerebrum duas has facultates, per quarum alteram superfuitates in anterioribus uentriculis excernit ad seipsum contractas: Per alteram uero alas nasi expandit, & spiritum attrahit. Quum itaque a spiritu grauat, tunc ipsum excernit per contractionem sui. Si uero obturatis in naribus uis, impeditur excernere grauantem spiritum, aut mucum. Tunc uolento motu ad sternutationem procedit, depellere conans ea que meatui obturant. Vnde sternutationes capitis grauitatem, uelut dictum est sanant. Imò etiam affectiones quasdam circa cerebrum consistentes. Quales maxime sunt, lethargus, & profundisopores, ac cõsimiles. Tales enim per sternutatoria maxime curantur. Sed & ad solem respicietes ad sternutationem irritamur, diffusis uelut arbitror a caliditate crassis cerebri spiritibus. Extrudunt autem sternutationes etiam mucos ex cerebro crassos ac uiscosos, per uehementem spiritus impetum, etiam hos foras coeicientes. Porro sternutationem mouet, ueratrum album, herba lanaria, piper, castorium, cyclaminum, euphorbium, nitru, herba ptarmica, hoc est, sternutatoria appellata, cuminum, singula seorsim ac simul leuisime trita & admota. Nò autem hæc insufflare oportet, sed motu pyxidem naribus admouere, aut per specilli nucleum naribus penitissime indere. Et simplicia quidẽ sunt hæc. Sunt & composita ex ipsis adeo conuata, quale est hoc: Sternutatorium Heraclidæ Tarentini. Cuminum Æthiopicum, piperis, herba lanaria, castorii, singulorum a quas portiones, cõtusas ac cribratas in aream pyxidem reponere. Vnus autem tempore agitatum pyxidem aperi & naribus adhibere. Aut per specillum penitissime inde. Aliud. Piperis, ueratri albi, herba lanaria, euphorbii, castorii, succi cyclamini sicci, a quis partibus utere uelut dictum est. Aliud ad diuurnos capitis dolores, uertiginẽ, capitis grauitatem, & comitalem.

S E X T V S.

321

& comitalem. Veratri albi drach. iiii. nitri rubri, herba lanaria, castorii, piperis, singulorum drachmam unam, utere uelut dictum est.

Ad sedandas redundantes sternutationes.

Cap.

XCVIII.

Redundantes sternutationes sedant ea que etiam grauedinem sanant, oleum rosaceum naribus infusum, & oleum dulce, & unguentum nardinum. Olfactu uero sedant sternutationem, anisum, ocymi festuca sicca, ruta, nigella sicca trita. Aut thymum fermento oblitum, & cinere obrutum, & ubi tostus est, tritum adhibere. Singula uero hæc raro linteolo illigata olfacienda dato. Sedat sternutationes & grauedinem, etiam myrrha per se, uel cum thure & uino odorato trita, illitis hinc naribus. Facit & menta, & hedychroon, & cyphi. Sed & aqua tepida fronti aspersa sternutationes sedat. Quin & si ab utraque nasi parte, iuxta magnos oculorum angulos uenas sitas digitis compresseris, sternutationem sedabis. At uero Apollonius naturale auxilium prodit ad hoc, ut pueri non sternutent. Ciconiam inquit, pennæ in domo habeantur, & impossibile est ut sternutent.

S E X T I S E R M O N I S A E T I I F I N I S.

A E T.

CC

INDEX EORVM QVÆ IN SEPTIMO Aetii Seruone habentur.

D E natura oculorum. Cap. 1	De uulneribus profundioribus. 22
Quot & quæ affectiones circa singulas oculi partes sunt. 2	De ouiformis humoris excretionem. 23
Perturbationis oculorum curatio. 3	De ulcerationibus superficialibus ex humorum influxu obortis, nubecula, caligine, epicaumate. 25
Inflammationis oculorum superficialis curatio. 4	De argemo. 26
De inflammatione ob plenitudinē, & de chemosis oculorum. 5	De foissulis, & concauis ulcerum generibus. 27
De balneis. 6	De suppuratione aut ungue. 28
De uini potu. 7	De pustulis. 29
De uenæ sectione. 8	De carbunculis in palpebris. 30
De purgatione. 9	De canceratis oculorum ulceribus. 31
De fomento. 10	De malignis oculorum ulceribus. 32
De frigida oculorum interperie. 11	De myocephalis. 33
De oculorum inflatione. 12	De staphylomatis. 34
De tumore oculorum. 13	Staphylomatatum chirurgica. 35
De tumore indurato. 14	De ulceribus cicatrice indigentibus. 36
Vlcerum in oculis communis curatio. 15	De cicatricibus & albuginibus. 37
De illabentibus in oculum animalculis aut paleis, aut arena. 16	Materia attenuans cicatricibus & albugines. 38
De calce uiua in oculum illapsa. 17	Auxilia ad cicatrices & albugines. 39
De ulcerationibus ab igne. 18	
De his quæ oculo insuntur. 19	
De sugillatione. 20	
De puncturis oculorum. 21	

Albuginū tinctura. 40	De concretionē palpebrarum ac contractionē. 64
Ad glaucos oculos ut nigras habeant pupillas. 41	De pediculis palpebrarum. 65
De puerorū curatione. 42	De pilis pūgētibus palpebrarū, & de duplici pilorum ordine, itēq; multiplici quam phalangesam uocant. 66
De aspritudinibus, ac densitatibus, sycosisq; ac calulis. 43	Pharimaca ut euulsi pilis non renascentur. 67
De oculorū debilitate. 44	Agglutinatoria pilorum. 68
De myopia. 45	De futura palpebrarum sursum uersus. 69
De nyctalope. 46	De futura palpebrarum deorsum uersus. 70
De hebetudine oculorum. 47	De euerfione palpebræ. 71
De obfuscatione oculorum. 48	Chirurgia euerfionis palpebrarum. 72
De resolutione oculorum. 49	De lagophthalmis. 73
De glaucedine. 50	De lippitudine dura. 74
De suffusione. 51	De lippitudine sicca. 75
De mydryasi, hoc est, pupillæ dilatatione. 52	De lippitudine scabra. 76
De tabe pupillæ. 53	Curatio lippitudinis duræ siccæ, scabræ. 77
De macie oculi. 54	De defluuiō pilorum palpebrarū, quod uitiū & mada rosas, & ptilosis, & milphosis, à Græcis appellatur. 78
De expressione oculorum. 55	De abscessu in palpebris. 79
De confusione. 56	De calculo palpebrarum. 80
De his quæ in albo oculi nascuntur. 57	De grandine oculi. 81
De pterygiis. 58	De ordeolo siue præputioli. 82
Pharimaca ad pterygia. 59	
Chirurgia pterygiorum. 60	
De carnis in angulo maximo incremento. 61	
Chirurgia incrementi carnis in angulo. 62	
De sanguinis ex angulis eruptione. 63	

De gangliis, atheromatibus, & meliceribus palpebrarum. 83	De aridis collyriis. 98
De uaricibus palpebrarum & malignis agnatis emnentiis. 84	De liquidis collyriis. 99
De ægilope. 85	Collyria ex croco, & ex succis diuersa. 100
De uisione ægilopis. 86	Collyria unius diei, monohemera appellata. 101
De anchilope. 87	De collyriis sistetibus. 102
De carnis in angulo magno decremento. 88	De lenibus collyriis. 103
De his qui tempora inurunt. 89	De lenibus & albis collyriis. 104
De arteriarum sectione. 90	Collyria libyana, & tephra ac spodiaca. 105
De caluarie circuncisione. 91	Collyria ex thure. 106
De frontis per submissum scalpellum excoctatione. 92	Collyrium Cleonis. 107
De uasorum sectione. 93	Collyria ex rosis uiridia ac alba. 108
De musculorum temporum cataplasmatibus agglutinatoriis, ac illitiis. 94	Collyria diasmyrna, & chiacia appellata ex uiridibus. 109
Totius capitis illitiis. 95	Collyria ad aspretudines, & exterioria. 110
Cataplasmata oculorum lippientium. 96	Collyria enstaeta, hoc est, intillatitia appellata. 111
Illitiones oculorum. 97	Collyria ex cornu ceruicis. 112
	Collyria Nardina & Theodotia. 113

323

AETII SERMO SEPTIMVS.

De morbis oculorum.

DE NATVRA OCVLORVM. Cap. I.

Vratio circa oculos uaria est & diuersa. Nam & ipsa particula, oculus inquam, non simplex est, sed compositionem sortitus est ad suam essentiam constituendam, tunicis nimirum & humoribus, insuperq; palpebris ornatus. Natura enim neruus à cerebro ad oculorum regiones descendentes, uisuos uidelicet, & partem duarum membranarum cerebrum completentium, quæ cum ipsis neruis excurrit, augens & uelut dilatans, tunicis oculorum originem essentia largita est, ut quæ omnium intimam tunicam retiformem appellatam, ex neruo uisuo construxit. Aciniformem uero tunicam huic præpositam, ex tenui membrana produxit. Similis est enim acino uua, & figura, & colore, & rotundiore foramine perforata est iuxta pupilam. At uero tunica quæ ambabus his forinsecus prætenditur corniformis uocata, ex crassa membrana originem habet. Quæ uero his omnibus foris obducta est, alba illa quam agnatam appellamus, ex pellicula forinsecus osi capitis circumscissa, quæ circumscissalis & circumcualis appellatur generationem habet, ex propriis paginibus corporum oculo circumdatorum. Cæterum humores in oculo tres sunt: Intimus omnium est qui in cauitate retiformis tunicæ continetur, utriusque dictus: similis est enim & colore, & substantia uitro suo. Exterius autem ab hoc situs est ad finem retiformis tunicæ, humor glacialis siue crystallinus, qui etiam dimiscoformis & lentiformis appellatur, similis est enim

S E R M O

colore quidem glaciei, figura uero lenti, aut disco. Forinsecus autem circumfusus est, ouatus siue ouiformis humor: similis est enim colore & substantia, humori albo ac tenui in ouis. Omnium igitur intimus humor uitriformis, ad hoc ut glacielem alar constructus est. qui uero forinsecus ipsi circumfusus est ouiformis, ad hoc ut hunc hume det factus est, & ad hoc ut ipsum a solis splendore iniuria affici non permittat. Palpebras porro constituit tunica agnata: ex his autem singulae naturali statu emota, oculum a grotare faciunt.

Quot & quæ affectiones circa singulas oculi partes sunt. Cap. II.

Quæ proprie dicuntur lippitudines, & chemoses, & perturbationes, & tumores, & suffusiones ex plaga, & pterygia, affectiones sunt tunice agnatæ. Eadē etiam ulceratur, & carbunculo infestatur, & cancro sam affectionem habet. At lippitudo dura & lippitudo sicca, communes affectiones sunt palpebrarum, & ipsius oculi. Ceterum circa externam palpebrarum superficiem, pustulæ aquosæ, melicerides & steatomata. Verum ex his quæ circa internam palpebrarum consistunt, est densitas, aspretudines, sycoses, grandines, calculi, coneretio, conclusio. Et lagophthalmi appellatur, quibus superna palpebra reuulsa est, ut oculum contegere non possit. Ectropii uero quibus inferna palpebra euerfa est. Sed & mutilationes & corrosiones, & ulcerationes in palpebris consistunt. Circa palpebræ uero extremitatem fit trichiasis, hoc est, pilii pungentes, & defluuium pilorum, quod madarosis & ptilosis dicitur. Fit & morbus pedicularis, ac porrigio, & paruus instar ordei abscessus. Sed & Milphosis, id est, pilorum nuditas, affectio est extremitatis palpebræ. Rubicunda enim his est palpebræ ala, colore minimum, hoc est, minium referens, unde etiam Mitosis uisum appellatur. At uero anguli afficiuntur quidem etiam in Agilops, sed non soli. Carunculae autem na-

S E P T I M V S ;

324

turalis supra iustum modum incrementum, & eiusdem decrementum, colorum angulorum affectiones sunt. Porro circa tunicam corniformem, consistit caligo, nubecula, argemon, epicauma, coeloma, bothrium, ruptio, prolapsio, unguis, pus, pustulæ, carbunculi, canceratæ affectiones. At circa aciniformem tunicam sunt, prolapsio, myocephala, staphylomata, pupillæ dilatatio, quæ mydriasis & platycoria appellatur, tabes, confusio, pupillæ distractiones. Suffusio uero circa ipsum foramen aciniformis siue uniformis tunicæ consistit, hoc est, iuxta pupillam. Sed & ouiformis humor amplior seipso factus, aut crassior, exactum uisum impedit. Quin & inuinitus idem humorem crystallinum resiccat. Quæ uero glaucedo appellatur, siccitas est uehemens humoris crystallini. Obscuratio autem obturatio est nerui uisui, ut omnino non uideat, qui sic affectus est, pura tamen apparente pupilla. Lætos etiam oculos habent, citra hoc ut aliquid mali appareat circa oculos qui nyctilopes appellantur. Totorum uero oculorum manifesta laxis est, quæ expressio uocatur. Est autem prominentia oculi uelut extra positi. Cæterum curationis tractationem à simplicioribus & superficialibus morbis in oculis incipiendam putamus.

Perturbationis oculorum curatio. Cap. III.

Perturbationes oculorum à fumo factas, & ardore, aut puluere, aut alio consimili, facile curabis si iusseris a grum à lædente causa discedere, uelut sole aut fumo aut alio simili. Deinde oculos lauare, primum aqua tepida dulci, postea etiam frigida. Iubendus est etiam splendorem auersari, & oculos claudere. Ex his enim sedatur malum, nulla alia re adhibita, sed solum indigentiore uisui. Si uero ex ardore oborta sunt perturbationes, ampliore potu utendum est. Si enim somnus successerit profundior etiam lippitudo formidanda concoquetur. quare neque à balneis abstinendum est.

cc iiii

S E R M O

Verum diata exquisitiore utendum. Perseuerante uero affectione quiescere oportet, & palpebras illinere collyriis ex croco, aut rosis, & maxime collyrio Nili ex rosis. Granas autē, & glutinationes noctu circa oculos sientes, expurgat & probe iuuat posca aquosissima, & ipsa aqua per se frigida affusa. Et aliquod ex siccis delachrymatiuis appellatis, præsertim quod crocum procatalepticum, hoc est, præoccupatum, siue perseueratum, appellatur.

Inflammationis oculorum superficialis curatio. Cap. III.

Quod si inflammatio superficialis fiat in tunica agnata, & dolor uehemens non adfit, repulsoria in ipsis adhibenda sunt collyria, ita ut uehementiam mordacitatis ipsorum, per oui ammixtionem mitigemus. Plerumque enim tenuis oui liquor cum collyriis Monos hemeris, hoc est, diariis appellatis, sufficit ad curandas superficiales & incipientes lippitudines, citra magnam inflammationem, & uehementem dolorem. Sæpe enim ita inflammationes mitigauit, ut homo ad uesperam balneo usus sit & postridie collyrio nardino ad restitutionem in integrum, & corroborationem se illeuerit. Ammiscenit autem ad collyrium nardinum circa primam illitionem. minimum quiddam ex repulsoriis, circa secundam adhuc minus. In quibus igitur collyriis dominantur adstringentia, plurimum liquorum oui esse oportet, modicum uero collyrii. In quibus autem præualent concoctoria, uelut est nardinum, ea crassius adhibenda sunt. Fomentum adhibendum est his per spongiam, si moderatus est dolor, semel aut bis: Si uehementior, melius est uel quinque uicibus eo uti, animaduersione tamē habita ad oculi qui curatur sensus subtilitatem aut hebetudinem. Quicumque enim oculi secundum naturam uenas amplas habent, & sanguine plenas, itemque qui glauci sunt, omnino non ferunt collyriorum adstrictionem. Quare

S E P T I M V S .

325

aquosiora in his collyria adhibere oportet.

De inflammatione ob plenitudinē, & chemosis oculorum. Cap. V.

Si plenitudo in toto corpore subiecta est, & inflammatio in oculis magna sit, & dolor uehemens adest, non amplius sufficit collyriorum usus ad talem affectionem. Vario itaque opus habemus in his medicationis ductu. Et oportet prima ac maxima auxilia adhibere. Quorum etiam Hippocrates in aphorismis meminit, ubi ait: Dolores oculorum soluit meripotus, aut balneum, aut fomentum, aut medicamentum purgatorium, aut uenæ sectio. At non eidem homini omnia auxilia hæc adhiberi iubet. Sed alii uenæ sectionem, alii purgatorium pharmacum: alii fomentum, alii balneum, alii uini potum. Itaque à balneo initium faciamus.

De balneis. Cap. VI.

Balneum conuenit his quibus inflammatio tumida in oculis est. Est autem tumor mole quidem lusus sed ad tactum frigidior, & colore albus, & qui inuisit fluxus, minus mordax est, & minus calidus. Immo neque chemosis in ipso oculo subrubra est, neque distenta. Hæc autem affectio magis in senili ætate contingit & plerumque hyemis tempore, & magis fœminis pinguis: Et ut compendio dicam, omnibus frigidum ac pituitosum cerebrum habentibus, inflammatio tumida contingit. Quum itaque omnia relata signa uideris, confidenter balneum assumito: adeo enim ægrum leuat, ut alio auxilio non habeat opus. Oportet autem magis in aere moram trahere, & oculos plurimum foveere sicciore fomento per spongias multum expressas. Quod ubi feceris, palam percipies tumorem in calido aere disparuisse, & interim ægros penitus ab affectione liberatos. Si uero quid ad perfectam curationem defuerit, nardinum collyrium in balneum iturro insillato. At si moderatus apparuerit dolor, etiam

S E R M O

crassius collyrium adhibebis, præcalesfactum uidelicet in cote ita ut loto, uelut dictū est, & e balneo egresso, humiditatem diligenter per spongiam detergeas, & sic idem collyrium, illinas, obseruans ne quid ex ipso, in oculum præterlabatur. Solet enim magnum dānum excitare. Quare neque sudantibus illinendum est. Sit enim in balneo humorum diffusio, & præterlapsum collyrium mordacitate quadam inducta, materias facile ad oculum trahit, & duplicat inflammationes. Si uero relata affectio durabilior fiat, & fluxionis essentia, ad frigiditatem magis ducatur, tunc smegmata capitis in balneo adhibenda sunt, & pulueres inspersiles post balneum. Et primum quidem simplicibus uti oportebit. Si uero causa perseverarit, etiam ad composita transeundum est, quorum sylua talis est. Baccæ lauri, nitrum tostum uino extinctum, sumpsiachus, sex uini uista, & similia. Puluisculi uero mulieribus præsertim consueti adhibendi sunt, qualis sunt ex iride, & apii semine, & cupressi pilulis, & ungentis siccis appellatis. Oportet autem non immodice calida esse, neque actia quæ adhibentur, sed leniter calida, & habere, ad adstrictionem ammixtam. Horum uero compositiones iam relatæ sunt in præcedenti sermone. Smegmata igitur in balneo iniicere oportet sincipiti, pilis prius inter se disparatis, quo auxilium corpus contingat, præcipiendumq; ut in balneo os claudant, quo calido aere uehementer per nares attracto, subiectam materiam citius transmutent. Post balneum autem detersis capillis, puluisculi inspergantur, uelut dictum est. Et de balneis quidem hætenus. Consequenter etiam de uini potu.

De uini potu.

Cap. VII.

Vinum attenuat, & incrassatos humores transmutat. Et sæpe per accidens aliquod humorum euacuationem facit. Cõuenit autem esse uinum colore fuluū, & substantia tenuē, & non uetus, neque uehementer

S E P T I M V S .

326

adstringens. Dandum est autem uinum his maxime qui ipsi adsueti sunt, & qui siccam ac frigidam intemperiem magis prædominantem habent. Videtur enim societatem quãdam ad balneum habere uinum ipsum. Quum igitur euacuatione ac transmutatione humorum opus fuerit, balneum assumendum est.

Quum autem transmutatione, & renutritione, ac humectatione & calefactione, moderataq; euacuatione, uino opus habemus: miscere igitur uinum oportet aqua calida non multa. Sit etiam meracius quàm pro consueta temperatura. Sit & aqua quæ adificitur purissima, & sumi ac odoris exors, & ualde feruida, quo etiam seipsa tenuior euadat, & sufficiat ad amplioris uini temperaturam. Sit & poculum in quo exhibetur amplius, & conetur æger oculos inter potandū aperire. Sic enim exoluta obstructione, & multa naturali ac saluberrima lachryma influente, à dolore liberabitur. Statim enim laxantur palpebræ, & seipsis magis mobiles sunt, ac leuiore. Illud uero considerare oportet, an ne caput hominis facile lædatur. talium enim caput facile læditur ex uini potu. Cæterum ad reliquias affectionis oculi, collyrio uti oportet, primum leni ac dulci instillato, ad accessoriam perturbationem curandam. Et ubi oculi in quieto statu fuerint, & à feruore inflammationis liberati, tunc repulsorium collyrium adhibeatur. quale est quod Hermolaus appellatur, & consimilia sistentia appellata. Dum enim rubor adest, & inflammatio, adstringentibus collyriis uti nõ oportet. Conclasis enim per adstrictionem materię reliquis, dolorem maiorem faciunt. Et de uini potu hætenus. Dicendum & de uenæ sectione.

De uenæ sectione.

Cap. VIII.

Adhibenda est uenæ sectio, si nihil ex sæpe relatis impedierit, in dolore oculorum, in his quibus multa oculorum dissentio est, & multus rubor, & ad contactū resilius, & ardor, & lachryma multa ac calida & chemosis

S E R M O

iuxta corniformem & agnatam tunicam, ut à uehementi inflammatione palpebræ euertantur, ut uix oculos operiant, & subrubra apparet tunica agnata, & maior tumore prædita est, & totum corpus sanguine repletum. Secunda est autem potius superna in cubito uena, humeralis appellata, faciendâ quæ est maior sectio ad hoc ut crassior sanguis euacuetur, ueloxque animi deliquium succedat, quo dolor eximatur, & inflammationis feror extinguatur. Euacuatio autem toto corpore, collyriis & reliqua curatione, reliquæ affectionis percurentur. Utendum est autem collyriis, qualia sunt cygnaria, & Libiana, ita ut aquosiora calida instillemus. Tomento in his non ualde adhibenda sunt, sed per spongiam ex aqua tepida leniter deterfio fiat. Alimenta danda sunt lenia, facilia, concoctum & ad digerendum, uentri commoda, urinâ clementia, nihil acre & salsum habentia aut crassi humoris aut ægre concoctibile. Post inflammationis depulsionem, nardinum aquosius instillandum est usque ad perfectam sanitatem. Et uenæ quidem sectionis hætenus mentio facta sit. Transeundum est hinc ad purgationem.

De purgatione.

Cap.

IX.

Si neque ætas, neque anni tempus, neque stomachi imprimis debilitas, aut alterius cuiusdam uisceris, neque aliud quoddam maximum impedimentum fuerit, purgatio assumenda est, in his quibus tenuis & multum lachryma defertur, aut salua, aut acris, aut frigida. Et uniuersum corpus uitiatis humoribus refertum, & caput superfuitatibus redundans, & alius assidue suppressa, copiam ex hoc malum superfuitatum congregans. Et ad hæc uehemens doloris uexatio adest. Nam in uenæ sectione plenitudinem totius corporis suspectam habemus. In purgatione uero uitiosos humores auersamur. Purgatorioque autem natura non una est, sed plures. Iuxta redundantem enim & affigentem humorem, pharmacorum materia euariat. Siquidem

S E P T I M V S.

327

igitur alius assidue fuerit suppressa, aloë ipsi exhibenda est, cum brassicæ succo trita, & in catapotia redacta. Si uero pituita magis redundarit aquosa, exhibe phar macum ex euphorbio, pipere, & sale ammoniaco preparatum. Si uero bilis abundarit, picram ex aloë dato, scammonia leuissime trita duobus scrupulis, aut minus additis, pro uirium ratione. Si autem atræ bilis humor dominatur, addantur ad picræ dosim, epithymi scrup. vi. & scammonia obol. iii. Cæterum post sufficientem per purgatorium euacuationem, si quidem simplex & sine uulnere fuerit affectio, adstringentibus collyriis utendum est: quale est Hermolaus, & similia. Et hæc per instillationem adhibenda sunt. Si uero uulneratus fuerit oculus, teneris utendum est. Qualia sunt cygnaria, & libiana. Iam igitur Aphorismi Hippocratis scopus, quantum in præsens opus est, relatus est, hoc est, quomodo ad maximos dolores ac inflammationes cito instare ac reniti oportet. Quandoquidem uero in multis maxima auxilia relinquuntur, uenæ sectio maxime & purgatio: considerandum sane est quomodo tales tractare oportet. Proinde cum uniuersalibus signa uidere est, totum morbum redarguentia ac indicantia. Gramæ itaque & lachrymæ apparent, aliquando glutinosa ac crassa, aliquando tenues & cito destillantes. Et alias saluæ alias acres, alias mordaces. Et quandoque calidæ quandoque frigida. Grama itaque statim in principio lippitudinis apparens, magis cruditatis signum est, & diuturnam lippitudinem fore significat. Oportet itaque in talibus leniter curationem facere per dulcia collyria instillata, & reliquum consimilem ductum quo temporis progressu concoctio uere fiat. Nam repulsoria collyria, quæ sunt ferè uiribus frigidiora, obstructionem & corporum condensationem faciunt, & dum humorum materias concludunt, maximas inflammationes ac graues dolores inducunt. Aliquando

etiam ruptionem tunice corniformis faciunt, propter humorum distentionem, & maxime ubi rubor adest, & inflammatio, & materie multitudo in oculis subiecta est. talia uero collyria sunt que ex uberiore opio & acacia preparantur. Quale est quod Antoninus, & quod Hermolaus appellatur. Et que Pelaria appellantur, & his similia. Quidam enim collyrio Antonino amplius usi, una cum dolore augmento, et uim uisuum iniuria affecerunt. Nam per immodicam perfrigerationem portulacae mortificationem magis induxerunt.

De fomento. Cap. X.

Fomento utendum est multo, maxime si in principio crassissima gramæ apparuerint, quo ipsa extenuentur. A balneis autem penitus abstinendum est. Alio quando etiam a uino. Tibi exhibendi sunt modici, uentri commodi, ac attenuantes. Quod si duriores aluum habuerint, per betarum ac fursutum decoctum eluatur, cum melle ac sale. Os autem per pharvacum ex moris illinatur, ad materie euacuationem. Aut per collutionem aliquam pituita per os detrahatur: plerique enim maxillares musculos læsioni obnoxios habentes, manducationem ægre ferunt. Postea uero uelut dictum est, simplicia collyria infundantur. Et si quidem calida fuerit affectio, Libianis collyriis utendum est. Quale est quod a nobis ad huiusmodi affectiones experientia cognitum est, & in Heratomis reperitur, & ab ipso Tephrium appellatum est, pompholygemque non habet. Unde etiam nos descriptionem ipsius delegimus. Nam pompholyx rara inuenitur, & facile adulteratur. Optima est autem pompholyx colore non alba, sed magis ad liuedinem uergens. Si ignum optimæ est, si in prunas inspersa, auricolorem ignis speciem efficit. Utendum est igitur collyrio Tephrio appellato, ad lippitudinem a calido humore obortam. Si uero non affuerit hoc, alio quodam ex Libianis appellatis utendum est, aut cygnario. At si

inflammatio affuerit, cum lachrymæ calidæ influxu, hecatontarchium collyrium aquosius instillare conducit, si non ulceratus fuerit oculus. Et si quidem inflammatio prædominatur, addenda sunt ad hecatontarchium quædam non adstringentia collyria. Si uero influxus magis præualet, ipsum per seipsum aquosius infundatur. Omnibus autem præstat, in quibus grame crassæ sunt ac uiscose, id quod ex uino paratur, & Isotheum inscribitur, cum albumine oui infusum, atque hoc aquosius, ut coloretur solum ouum ex collyrio. Citissimam enim opem affert citra aliud auxilium. Post collyriorum usum, si puncturam aliquam aut mordacitatem, aut caliditatem perceperit, solum albumen oui calefactum infundatur, Nam lachryma ex supernis partibus delata, apud palpebram collygitur & arene imaginationem exhibet. Et quidam Medici fidem habentes his quæ ab ægro dicuntur, uelut sit aliquid sub palpebra arene, inuersam palpebram sponsa detergent. Et uidentur sibi in præsens quidem ægrum ab omni suspitione liberare. Verum maximum detrimentum in posterum ipsi inducunt. Dum enim exasperant palpebram, pungituum dolorem conduplicant. Proinde his quæ ab ægris dicuntur non ualde attendere oportet. Doloribus enim perturbati, ignorant id quod ipsos lædit. Conuenit igitur post collyrii usum, largo fomento uti: hinc enim lachrymæ influxus dissoluetur. Deinde solum oui candidum præ calefactum infundere. Statim enim a punctura liberantur. Rarefacit enim albumen oui meatus & per uiscositatem facile euacuat, lachrymam & meatus obducit, ac humorum acrimoniam contemperat, & ipsorum tenuitatem ad iustam spissitudinem transmutat. Et in summa, siue punctura infestari, siue non, in infundendum est oui candidum per seipsum, post collyriorum usum. Omnem enim morbosam putredinem detegit. Nam collyriorum essentia quomodocunque te

S E R M O

nuis fuerit, tunicis tamen oculorum ac palpebris insis- dens, aspretudinem quandam inducit, quæ ubi oculi contigerit minime bona censenda est. Quidam porrò dolorem obtundere uolentes, & caliditatem & acrimoniã edulcare, lac pro ouo infundunt. Decipiunt autem seipfos ex ignorantia, pro paruo solatio, diuturnam affectionem ægro propinantes. Idem enim faciunt quod hi qui uulneri pinguia adhibent, & carnem superexcrecentem augent. Sed & quum lac facile alteretur, à caliditate in oculo præter naturam acrius euadit. Et de calida quidem lippitudine hæcenus. Consequenter etiam de frigida dicendum est.

De frigida oculorum intemperie. Cap. XI.

In frigida oculorum intemperie minus quàm in calida dolores sunt. Tardius autem curantur, & si successerit in his inflammatio, tumida fit & colore uelut plumbæ. Plerunque autem oculus his non ualde perturbatus est, neque rubicundus. Lachryma uero ipsis destillat per paruum angulum, aliquando etiam per magnum modica ac frigidissima. Progressu uero temporis etiam palpebræ inflammantur, & puncturæ conseruntur. Constat hæc affectio humoribus pituitosis ac frigidis in capite redundantibus. Aliquando etiam ex mora in aere frigido, & maxime post balneum. His igitur tempestiue præuacuat per clysterem balneum adhibeatur. Sed & uini dandum est, uelut paulo ante in aphorismo Hippocratis dictum est. Infundendum est autem ipsis incipiente lippitudine collyrium nardinum Zoili ad aquosiores compagem dilutum. Et quantum lachrymæ imminuantur, tantum collyrii copages inspissentur. Sitq; ubi hic uniuersalis scopus curationis oculorum, ut pro decremento insipientium humorum, crassefacias compagem collyriorum quæ adhibentur. Declinante uero lippitudine nardinum collyrium aqua dilutum per specilli nucleum palpebræ sublinatur.

De oculis

S E P T I M V S .

De oculorum inflatione. Ex Demosthene. 329

Cap.

XII.

Inflari oculum dicunt, quum absque manifesta causa intumescens, decolorator & pituitosior ac fortiter pruriginosus sit cum fluxione. Contingit autem hoc plerunq; sensoribus, pruritu ab angulo ad nasum incispiente, uelut si quis à musca aut culice sit comorsus. Frequens est hæc affectio in æstate. Curatur spongiæ fotu. Deinde palpebram intrinsecus subline melle per se, & cum croco trito. Commodat & liquida Erasistrati panchrestos. Illinendæ sunt & palpebræ forinsecus cum melle. Conducit & euacuare aluum. Deinde etiã lauare, & temperata calida aqua caput perfundere. Et post balneum dare uinum. At si pruritus uehementis est, & ætas ac reliqua permiscerint, & nihil aliud obstiterit, uena secanda est in cubito, aut aluus purganda. Prodest & aqua marina affusa præsertim hyeme.

De tumore oculorum.

Cap. XIII.

Tumere oculum dicunt, ubi palpebram forinsecus eleuari contigit, decoloratioemq; esse ac grauiorẽ, & ægre mobilem. Itemq; dum pallidior apparet. Aliquando etiam album palpebræ aliquantulum excedit nigrum. Est autem tumor laxus forinsecus circa palpebram obortus, qui digito compressus cito cedit, & cito rursus repletur. Est & ut plurimum citra dolorem & concolor naturali habitui. Fit autem plerunq; à fluxione aquosa. Curandi porrò sunt tumores qui circa solas palpebras forinsecus sunt, citra oculi consensum, præuacuata per clysterem aluo, solis illitionibus, præmissis fomentis per spongiam. Laxi uero tumores & concolores, præuacuata similiter aluo, & præmissis fomentis, melle illinantur intrinsecus palpebræ sublito. Prodest & Erasistrati liquida illita. Utendum ad ipsos apophlegmatismis ex melle cocto, uua pilla, thymo & pulegio. Acriora uero uitanda sunt, uelut est staphis syluestris, & similia. In quibus autem

A E T.

oculus condolet palpebræ, præuacuata aluo, & inedia imperata, spongiæ fomentum adhibeatur. Aliquādo etiam faciei perfusione utendum est, & præsertim ubi pruritus consequitur. Deinde absinthium aut hyssopum tritum superne illinatur cum melle. Si uero corpus debile fuerit, lentem coquito, & per colum curinarium, aut cribrum, aut rarum panniculum seu linteam excolato, & ammixto melle expressum liquore illinito. Quod si æstas fuerit, crocum cum uino mulso illine, aut cum coriandri, aut solani, aut intubi succo. Facit & glaucium. Oculus uero Erasistrati liquida sublinatur aut aliquo alio medicamento quod plurimam humiditatem ex oculis ducere potest.

De tumore indurato. Cap. XIII.

Fiunt etiam indurati tumores forinsecus circa oculum, plerumque renitentes ad contactum ac duri, progredientes usque ad malas & supercilia. Hoc autem maxime contingit ex carbunculosis affectionibus, & diuturnis lippitudinibus præcipue in mulieribus. Oportet igitur ubi palpebræ simul intrinsecus fuerint crassæ factæ, ipsas euertere, & collyriis exasperationi destinatis confricare. Si uero forinsecus solum fuerit affectio, nequaquam oculus sublinatur. Sed frictio totius corporis & induratæ partis adhibeatur. Post hæc imperandum est ut oculos claudant, quo interim diutius confricentur. Deinde subscriptū collyriū oculis illinatur. Thuris drac. vi. gummi drac. vi. aluminis scissi drac. i. malicorii drac. i. Trita ex aqua illine, & sicari pmitte. Ad uesperam autem linteam molle & lana superligetur. Immo etiam interdum, si fuerint. Deambulatione utendum est multa & lenta. Vitanda sunt balnea, sol, & reliqua calfactoria, legumina ite & bellaria. Ira et detectio spiritus, & uomitus, & coitus tollatur. Vlcera in oculis comunis curatio. Seueri. Ca. XV. Exulceratur oculus aliquando extrinsecus aliqua re illabente. Aliquando ex humorum influxu, aut ero-

sione tunice agnatæ, siue corniformis, aut palpebrarum, aut angulorum. Curanda autem sunt in communi omnia in oculis quomodocunque sientia ulcera, in uerso corpori præ omnibus prouidentia adhibita, quo id quod redundat in habitu tollatur, per uenæ sectionem, aut purgationem, aut clysterem. Si uero rei circumstantia omnibus his opus habuerit, omnibus utendum est. Diæta uero constituenda est contra affectioni, ita ut tenuem humorē inspillemus, crassum autem attenuemus, & uiscosum secemus, corruptorum & acrium temperamentum inducentes, & unumque naturale temperamentum ægro exquirentes. Alius autem facile solubilis semper per cibos reddatur. Et frictio multa infernarum partium fiat. Utendum & deambulationibus pluribus lentis, & aquæ potu. Et balneum rarissime adhibendum. Collyria uero tenera ulcerato oculo infundantur. Quale est quod Aster appellatur, commodissimum ad ulcera medicamentum. Sed & alba cygnaria à colore appellata, & præsertim quæ ex fœnigræci succo parantur. Si uero sordidum fuerit ulcus, cum fœnigræci succo collyria diluere oportet, & sic infundere. Viscositas enim ipsius facile remouet sordes. Possidet autem cum uiscositate etiam laxatoriam facultatem. Quare sæpe in ulceribus ipso solo fœnigræci succo usi perfectimus quod opus fuit. Si uero multa fuerit sordes, ad fœnigræci succum parum mellis addere conuenit. Oportet autem fœnumgræcum exactissime purgare, & sæpe abluere, ac pura dulci aqua madefacere in fictili uase probe torrefacto: (uitare enim conuenit æneæ uas ad eius cocturam) postera uero die diffusa aqua, aliam puram adiacere, & ad lentum ignem fumum non edentem coquere. Reiciatur autem primū & secundū decoctū, quo omnis amaritudo excludatur. Deinde purissima aqua affusa, & olla probe operata, coquito ad copagē mellis liquidioris. Postea per linteam excolato, fœno

S E R M O

græco non expresso, sed succo sponte defluente contentus, utere uelut dictum est. Cæterum decoctum hoc usque ad secundam, aut ad summum tertiam diem seruire oportet. Inueteratum enim acrius euadit. Postquam autem pura facta sunt ulcera, a fœnigreci succo abstinendum est. Et si profundiora fuerint ulcera, libiano utendum, aut potius collyrio ex thure. Vbi uero incarnata fuerint ulcera & explanata, aut et adhuc paulo profundiora, adhibenda sunt collyria quæ cicatricem inducere possunt, quale est Cleonis. Et de communi quidem ulcerum curatione sufficiunt relata. Consequens est ut dicamus quomodo ad singulas affectiones instare oportet. Et primum dicendum est de ulceribus ab extrinsecis illabentibus obortis. De illabentibus in oculum animalculis, aut paleis, aut arena. Demosthenis. Cap. XVI.

Si in oculum inciderit culex, aut aliud quoddam animalculum, altero oculo clauso, & affecto aperto, animalculum sua sponte prodibit. Si uero palea, aut arena, aut tale quid inciderit, tunc etiam idem facere tenta. Si uero permanserit, digito exime. Aut potius aquam, aut lac, aut aquam mulsam instilla. Si autem amplius oculo adhæserit, per pharmacum quoddam non inquinans, & non acre eripe, quale est quod ex melle paratur.

De calce uiua in oculum illapsa. Cap. XVII.

Si calx uiua in oculum inciderit, aqua quidem & lac infusa attrahunt & exurunt. Verum albumen oui infusum, uim ustoriam calcis obtundit, & eo adhuc magis oleum rosaceum.

De ulcerationibus ab igne. Cap. XVIII.

Quæ ab igne sunt ulcera, duriores crustas faciunt. Quapropter frequentius humectentur lacte infuso cum albumine oui. Collyriis autem utendum est ex stibio, & quod Cleoni inscribitur.

De his quæ oculo insiguntur. Cap. XIX.

S E P T I M V S.

331

Si in oculum infixus fuerit aculeus, aut osficulum, forcipe extrahatur, atque hoc attente in directum ne frangatur. Si uero nihil eminuerit, sed æquale corpori fuerit, specilla duo accipito, & nucleis ipsorum utrinque admotis, oculum comprimito, ut quod infixum est in medio consistat. Vbi uero prominuerit, uolSELLA extrahatur. Deinde turturis aut columbæ sanguis infundatur, aut albumen oui. Si uero statim eximi non poterit, oculis infusus & cataplasmatibus ad inflammationes congruis curetur. Nam post dies aliquot super purata punctura, id quod infixum est emerget.

De sigillatione. Cap. XX.

Sigillatio dicitur quum ex plaga quadam, ruptis aut contusis uasis in oculorum tunicis sanguis sub tunicam subierit, & statim quidem cruentus color oculi fuerit, postea uero liuidus. Sic affectos curare oportet communi prædicta ulcerum curatione, per uenæ sectionem, aut purgationem, & quæ consequuntur, infuso candido oui tepido, aut sanguine turturis uel columbæ. Superne uero imponenda est lana uino & rosaceo ac ouo imbuta, & deligatio leuis adhibenda. Postera die oculus saepe foueatur per spongiam cum absinthii aut hyssopi decocto, forinsecus autem lana imponatur. Quum uero oculus ab inflammatione liber factus fuerit, melle, aut Erasistrati liquida illinatur, aut collyrio aromatico. Bene facit & solani succus cum melle infusus. Et thus suffitum cum pari bitumine. Ceterum ad inueteratas sigillationes probe facit hoc. In æris rubri uas pueri incorrupti urinam mitto, & æreo pistillo in sole ad multos dies terito, ut multum succi remittat, & siccatum melle excipito, ac utitor. Apollonius autem Memphites ad sigillationes ac uibices, tale collyrium prodit. Lapidis hæmatite, sanguinis asinini de corde siccati in sole, æquales portiones cum urina pueri incorrupti tere, & cardamines iberidis appellatæ succum aduice ac simul tere, & infunde. Aut

S E R M O

collyria ex his efforma, & usus tempore cum muria instilla. Aliud. Lapidis hematitæ drac. iiii. sanguinis columbæ sicci drac. iiii. sanguinis afinini drach. iiii. gummi drach. ii. terito ac utitor uelut dictum est.

De puncturis oculorum. Cap. XXI.

Omnes puncturæ in oculo, quales à stilo aut aliqua consimili re fiunt, post communem prædictam curationem, sanguine turturis aut columbæ statim ab initio irrigato, aut oui candido. Et ab initio quidem uitæ da sunt fomenta & cataplasmata calida. Post quartam uero aut tertiam diem, toto corpore præeuacuato, spongiis foueto, & cataplasmata ad inflammationes destinata imposito. Collyria uero adhibeantur leuissima, etiam si impura appareant ulcera. Utendum igitur est spodiaco, & t. phro, & astere, ac similibus. Facit & collyriū Nili ex rosis aquosum cum ouo instillatū.

De uulneribus profundioribus. Cap. XXII.

Quum profundius & maius factum fuerit in oculo uulnus, ut periculum sit ne effluant ex oculo humores, animaduertendum est ne inflammatio succedat, & febris subsequatur. Præ omnibus igitur uenæ sectio ne utendum est, si uires sustineant. nullum est enim efficacius auxilium ab initio. Si uero uenæ sectio relinquatur, purgatorio idoneo utamur. sin minus, clysteribus aluum subducentibus euacuatio fiat. In oculum uero calidum oui instilletur. Et cataplasma adhibeatur ex ouo simul contuso uitello, cum rosaceo & uino, ita ut leniter tepefactum & lana exceptum imponatur. Sequentibus diebus fomentum fiat ex decocto rosarum aut meliloti, & infundatur lac muliebre cum ouo tepidum. Cataplasmata adhibeantur ad inflammationes descripta, & maxime id quod ex capitibus papaueris, meliloto, croco, & pane paratur. Mittenda est etiam frons ac tempora modico apio cum croco. Sint autem leuia cataplasmata, & superna palpebra sola ex his integatur, quo aperiri possit oculus, & lachrymas influere

S E P T I M V S.

332

tes excernere. Oculus quoque leuiter deligetur. Si uero aliqui cataplasmata ferre non possint, his palpebræ ac tempora, & frons collyrio Nili ex rosis illinantur. Si uero uehementiores fiunt dolores, caput pilis denudetur, & cucurbita occipiti ac uertici affigatur. Et in noctem quædam dolorem eximentia in potu exhibeantur. Circa quartam uero aut septimam diem Nili collyrium ex rosis instilletur aquosissimum usque ad perfectam curationem. Cibus dandus est forbilis, boni succi, uentri commodus: oportet enim uentrem semper probe solubilem esse. A uino uero abstinentum est usque ad declinationem. Cauenda sunt autem & quæ caput replent, & fluxionem irritant.

De ouiformis humoris excretionem. Cap. XXIII.

Si puncto oculo ouiformis humor excernatur, ut etiam oculus aliquantulum contrahatur, reliqua quidem similiter uelut dictum est fiant, ut ne inflammatio succedat. Verum post inflammationis ac ulcerationis declinationem, balneum conducet, & uinum tenue moderatum. Et cibus boni succi, quo humor probe renutriatur ac rursus expleatur.

De oculi prolapsu. Cap. XXIII.

Prolapsus totius oculi, ex uiolenta quadam capitis plaga contingit, aut ex ulceribus carbunculosis, aut internis uasis ac pelliculis, quibus adhæret oculus, ruptis aut laxatis. Procidit enim quibusdam totus oculus foras, ut à palpebris contegi non possit. Aliquando etiam usque ad malas & supercilia procidit. Atque hoc maxime contingit ex casu ab alto loco, aut ex plaga capitis uiolentis. Periculosa est autem affectio. Ita que curatio statim adhibenda est, per uenæ sectionem, aut purgationem. Sed & reliqua adhibeantur quæ resoluta sunt in communi ulcerum curatione. Contrahendus est cibus, & postea in ouo & rosaceo ac uino simul contusis lanam imbue & impone. Deinde uero cataplasma ex meliloto & papaueris capitibus adhibe,

cui addita sunt hyoscyami folia cum pane aut psyllio modice madefacto. Assidue uero alterentur cataplasmata, ut ne calefactæ partes suppurentur. Sequētibz diebus remittente inflammatione, cucurbita occipiti cū scarificatione affigatur. Præsente uero inflammatione, cucurbitæ sunt ineptæ. Assidue autē ouū & lac tepida instillantur. Remittente uero inflammatione, collyrio Nili ex rosis cum ouo utendum est. Aut etiam mellis fumi ex ortis parum ipsi ammiscendum, ad saniam excernendam. Simul autem sub palpebram subiciendus est specilli nucleus, ut ne concretio aliqua fiat quod si prolapsus magnus factus fuerit, & nulla spes est ut uisus restituatur, cataplasmatibus suppuratorijs utendum est, qualia sunt quæ ex polline fiunt. Sed & lentè cum melle imponere oportet. Et inflammatione declinante balneum petendum est.

De ulcerationibus superficialibus, ex humorum influxu obortis nubecula, caligine, epicaumate & encaumate. Cap. XXV.

Quæ ex humorum influxu fiunt superficiales ulcerationes: diuersimode nominantur: caligo enim est ulcus superficiale in nigro oculi factum, consimile caliginoso aeri colore cæruleo, quod multum locum nigri occupat. Quum uero in pupilla factum fuerit, non facile agri uident. Nubecula autem uocatur profundius ac minus caligine ulcus in nigro, & est colore albus. Epicauma uero dicitur, quum nigrum oculi in superficie exasperatum, inustum fuerit, & colorem cinereum præ se tulerit. Encauma uero est ulcus ut plurimum ex febre fiens, cum crassa impura, in nigro aut albo. Et in nigro dum sit in profundo, plerunque in purgatione, maiore tunicarum corrosione contingente humores paulatim foras effunduntur, & totus oculus effluit. Has igitur superficialissimas ulcerationes, cum febre aut sine febre fientes sanare oportet, alio per clysterem præuacuata, ita ut collyrium Nili ex

rosis aquosius instillemus, & in ipsi intervalis infusio nis collyrii, lac infundamus. Præteritis deinde aliquot diebus, ammiscendum est ad Nili collyrium, chiacū appellatum Apollonii, aut aromaticum. Deinde uero etiam meracis his utendū. Cito enim cicatrices, easq; tenues & fere non apparentes inducunt.

De argemo. Cap. XXVI.

Argentum est ulcusculum circa iridis circulum factum, partem albi, & partem nigri occupans, & albiū apparens. Quum igitur profundius & sordidum factū fuerit circa iridis circulum, & citius repurgatum, alio quando procidit tunica uiformis. Quapropter meatus obducentibus pharmacis in ipsi à principio utendum est, quo ulcera ab inflammatione liberentur, & tunica oculi subnutrita crustam reiciat.

De fossulis & concauis ulcerum generibus. Cap. XXVII.

Fossulæ appellantur quum in nigro fiunt caua, angusta, & pura ulcera, puncturis similia. Concaua uero uocantur, rotunda & ampliora fossulis ulcera, & minus profunda. Non igitur ipsa purgare oportet per acria collyria, sed potius per mistia renutrire, & maxime ea quæ fossulæ appellantur. Concaua uero diuturna primum leniter detergentibus curabimus, & deinde ad renutrientia transibimus, qualia sunt quæ ex thure fiunt. Vbi uero explanata fuerint, aut etiam adhuc euiora sunt, Cleonis collyrio utendum est. Si uero sordes multæ ulceribus insitæ fuerint aqua mulsa infundatur. Nos autem ad fœnigræci decoctum paratum uelut antea dictum est, modicum mellis ammiscuimus, & citius rem quæsitam esse quiti sumus. Vt si mur etiā in cauis ac sordidis ulceribus collyrio Theodotii Seueri aquosiore cum ouo, & citra omnem dolorem repurgat, & celerrime ad cicatricem perducit. Meminisse uero etiam in his oportet prædictæ communis ulcerum curationis.

S E R M O

De suppuratione, aut ungue. Cap. XXVIII.

Suppurationes in ulceribus sientes diuersas appellationes habent. Unguis enim dicitur quum à profundiore ulcere pus defluens, & inter tunicas illapsus, & in circulo iridis figuratum, similem ungui reflecto imaginem præ se fert. Ampliore uero pure collecto, & dimidium nigri occupante, aut p totâ corneâ tunicâ pel lucente, suppuratum esse oculus dicimus. Fiunt autē hæc etiam circa exulcerationem, dolore capitis, aut lippitudine prægressa. Contingunt etiam inflammatione prægressâ, propter ampliorem humorum repletionem disruptis quibusdam uasis, & sanguine ex ipsis profuso suppurato. Consequitur autem ad suppurationem dolor uehemens pulsatorius, & rubor circa oculus totum, & temporum dolor. Curatio faciendâ est ab initio reiectis fomentis, per alui per clyster euacuationē. Deinde p uenâ supernâ in cubito sectio nē. Ita ut postea et uenâ circa magni oculi angulū secemus, citra colli ligationem, aliâs fieri solitam. Sed & cucurbitam occipiti affigamus, aut hirudines temporibus. Deinde collyriis ad inflammationes destinatis utendum est, & maxime Nili ex rosis, cū ouo aut lacte aquosius instillato. Post tertiam uero diem fomentum per spongiam adhibendum est, moderate primum, deinde paulatim semper facta maiore accessione. Et collyria quidem meatus obstructia uitanda sunt. Utendum autem discusforiis ac lenientibus, maxime chiaci Apollonii, & similibus ex myrrha paratis, quæ diasmyrna appellantur: Quæ enim uehementer discutiant ac resiccant, statim quidē multâ tenuioris euacuationem faciunt. Quod uero reliquum est & crassius condensat, & ut ægre dissolui possit resiccatur. Galeni. Medicus quidam apud nos expertissimus ophthalmicus, etiam capitis concussionem multos sanauit. Et locabat quidem ipsos in sella erectos, & utrumque à lateribus caput apprehendebat, atque ita con-

S E P T I M V S.

334

tuebatur, ut nos manifeste uideremus pus deorsum ferri, & infra manere, propter grauitatem uidelicet. Quū igitur in superficie fuerit pus & ulcere contiguum, dū purgatur ulcus omnino etiam in uaporem exhalat pus: quum uero ulcus superficialium fuerit, superius. Pus autem amplius, & in profundo inferius ulcere, & à pharmacis non excolatur, oculus sub pure perpingere oportet, ac u oblique circa iridem & coronam appellatam immisso, & pus excernere. Atque hanc chirurgiam locis non inflammatis adhibere oportet, suppurationes autem in albo tunicæ agnatæ sientes, scalpro uenæ sectorio ex inferna parte diuidito, & tunicam agnatam leniter subexcoriato. Cæterum post humoris euacuationem, in utrisque oui candidum instillato. Deinde integrum ouum cum uino mulso cōquassato, & molli lana exceptam oculo superposito ac deligato. Postera uero die fomento ex aqua calida per spongiam adhibito, & ouo infuso, rursus prædictum lanæ hapsum imponito, & post triduum collyrio Dionis illinito, aut quopiam ex his quæ ad perputationes adhibentur. Est autem Dionis collyrium, hoc Spodii drach. iiii. thuris, squamæ aris, myrrhæ, acaciæ spicæ nardi, opii, sing. drach. i. gummi drach. vi. excipe aqua pluuiali. Vlu uero expetente infunde cum candido oui, & prædictum lanæ hapsum superpone. Si uero postq̄ inflammatio cessauit, caro ex diuisione p̄minuerit, prædictū collyriū cū lacte dilutū uilline. Probe et deprimat & repurgat chiacum Apollonii.

De pustulis.

Cap. XXIX.

Pustula sunt & in albo, & in palpebris. Plerumque uero circa corniformem tunicam. Et aliæ in superficie sunt, aliæ in profundo: constat enim tunica corniformis ex quatuor uelut membranosis corpusculis, densissimis ac fortissimis. Aliquando igitur sub prima membrana pustulâ feri cōtingit, quādo et colorē nigriore præ se fert. Aliquādo sub secūda aut tertia

consistit, quando sanè etiam albidior pustulæ color sit, eo quod in profundo tunicæ corniformis occulta tur: naturalis enim pustulæ color niger est. Tunica uero corniformis alba est, & cornibus simillima. In quâ tum igitur in profundo corniformis tunicæ pustula occultatur, in tantum colorem assimilat, & maiorem dolorem inducit, & molestior est. Nam siue ob plenitudinem rupta fuerit pustula, siue ab acrimonia corrosa, ut tunica ulceretur, facilis curatu est superficialia ulceratio. Difficilis autem profunda. Periculum est enim ne reliquum corniformis in profundo tenue existens rumpatur, & uiformis procidat, ac effluant oculi humores. Præsertim si iuxta pupillam ruptio fiat. Facta enim iuxta pupillam ruptione, etiam si pro more ægri tamen aliud quid graue consequitur. Nam inducta ulceribus cicatrice, homo non uidebit, propter inductas cicatrices. Quandoquidem uero aliquando etiã ob corniformis corrosionem uiformis tunica procidit, & superficialis pustulæ imaginationem facit, oportet præsertim est de his exactius distinguere. Pustula itaque superficialis, similiter undique nigra est, non tamen nigredine exacte saturata. At in uiformi tunica pars quæ procidit, aut nigra est, aut cærulea. Quod uero maximū signum est, fundum prolapsæ uiformis per circulum reperies album. Alba est enim colore corniformis tunica, qua rupta uiformis procidit. Sed & pupillæ magnitudo imminuitur in uiformis prolapsu, aut sanè omnino euariat secundum figuram: non enim pupilla exacte conseruat rotundam figuram in prolapsu, sed iuxta partem quandam uelut diuisa apparet. Proinde relatis signis diligenter intendere oportet, & affectiones inter se distinguere. Nam iuxta affectionū differentias etiam curatione uariare oportet. In prolapsu enim uiformis, magis adstringentibus ac repulsoriis utimur. In pustula uero his quæ leniter discutunt. Curandæ igitur sunt pustulæ ita ut caueamus pri-

num multiloquium, sternutationes, iras, spiritus, detestiones, clarum splendorem, deinde contrahendus est etiam potus ac cibus, & ad alui euacuationem acri clystere utendū est. Tentandū quoque ut lacte alui soluat, in quibus id neque acescit, neque in nidorem uertitur, neque uomitu reicitur. In talibus. u. uitandum est lac, & utendum gallinæ iure, aut cnici succo, aut aloe, aut per simplicius quoddam alui soluenda. Vitanda sunt et uehementiora purgatiua, & maxime quæ stomacho sunt magis infesta. Deligationes autem & multos lapsos in his reprobamus. Valde enim nocent non solum in his, sed etiam in omni lippitudine, ex humorum acrimonia facta. Cataplasmata igitur adhibere oportet, ubi inflammatio affuerit, maxime in principio, leuia quidem, sed lata. Sunt enim cataplasmata tenuibus ac mollibus linteolis illinenda, & super totum oculum imponenda, supercilio ac mala & tempore simul comprehenso, & sinenda, quam diu fuerint madida. Postquam uero siccata fuerint, tollenda & alia imponenda. Adhibeantur ea quæ ad inflammationes congruunt, uelut est tenue ouorum, & uitelli ouorum tritum cum croco ac modico opio, moderatoque passo ac pane. Conueniunt etiam adstringentia, uelut sunt mala cydonia cocta, aut malicorium in aqua coctum. Verum uitandum est, uelut dixi, ne oculum in his diutius deligetur: est enim nocentissimum hoc. Mitigata uero inflammatione, etiam ab emplastris abstinendū est, propter grauitatem. Collyria uero in principio conueniunt, Nili ex rosis, cum lacte dilutum & infusum. Proficiente autem curatione, adhibendum est id quod ex thure, myrrha, ac croco paratur. Postea etiam nardina. Forinfecus autem illinendæ sunt palpebræ collyrio Nili ex rosis, frons uero acacia & hypocisthide, cum croco & modico opio. Fomenta ab initio tepida adhibeantur. Nam intenta a principio inflammationes exacerbant. Postea uero caliditatem

S E R M O

Intendere oportet. Deambulationes & alii motus ab initio non conueniunt. Balnea uero & reliqua uaporatoria fomenta post principium. A uino abstinere oportet per omnem curationem, & aqua calida in potu uti, & cibos molles ac facile concoctiles accipere. Eugienda est in his sanguinis ex fronte aut uenis angularibus detractio, procidit enim oculus, & maxime si inflammatio simul affuerit, aut profundior exulceratio.

De carbunculis in palpebris. Seueri.

Capitulum. XXX.

Quandoquidem carbunculi sunt ex genere pustularum, & fiunt hi quoque aliquando in palpebris, oculumque ad maximum consensum perducunt, age & ad hos pauca auxilia proferamus, diuotiones ipsorum primum exponentes, quum sint etiam alii quidam abscessus palpebrarum, qui imperitis carbunculi uideri possunt. Nam & ordeolum tuberculi, & pani, & uari circa palpebras fiunt, sed cum tumore quodam hæc, & fere citra inflammationem, & non cum uehementi dolore. Carbunculi uero ruborem ab initio habent, ut oculum sibi peruri putent. tumorem uero aut eminentiam non statim inducunt. Nam ob immodicam caliditatem, uelut ruptionem quandam carbunculus sustinet, & quod effluit ex ipso quum sit acre ac mordax, superficiem quædam carbunculi resiccat, & crustam inducit, uicinis uero lotis morbum inserit. Consequitur igitur ad ipsos fortis inflammatio, tum ipsius oculi, tum partium circumstarum, & maxime glandularum circa aures, ut quandoque magnarum ulcerationum, & ruptionum oculi causa fiunt, insuperque prolapsuum, & nuditatis palpebrarum. Et cicatrices à carbunculis crassæ fiunt, & asidue ulcerantur. Et in reliquo quædam corpore sanguis qui effluit ex carbunculis niger reperitur, propter superaffationem. In oculis autem sanguis non omnino ex carbunculis manat, eo quod neque

S E P T I M V S .

336

dundet in oculo sanguis. Vnde plerumque etiam albi colore sunt carbunculi in palpebris. Et si quidem emotio affectionis citra contigerit per conuenientem curationem, carbunculus penitus disparet. si uero durauerit, & ægre discuti poterit, necessario locus nigrescit. Proinde incipientibus carbunculis non statim ad castaplasmata & illitiones progredi oportet, sed per clysterem primum aluum euacuare. Deinde lacte moderate cocto purgare. In sanguineis corporibus etiam uena secanda est. Postea per spongas fomentum adhibendum, primum ex simplicioribus. Adstringentibus enim & frigefacientibus, & aliquando etiam resiccantibus pharmacis usi, hos sanabimus. In principio igitur quum feruor adest, humorem extinguere conantes, coriandro trito ruborem oculi illinimus. Et solanum cum passo tritum & carbunculo adhibitum, statim ipsum abolet. Atque hic ductus in principia magnopere prodest. At frigefacientia cataplasmata oculo in carbunculis adhibita, repellunt quidem id quod influit carbunculo, & externas inflammationes sedant, uerum periculum est ne in ipsum oculum impetum faciat, hoc enim solanum aliquando perpetravit. Adhibitum enim cum passo statim quidem tumorem aboleuit. oculus autem hinc repletus est. Cæterum carbunculos iam depascentes uarie curare oportet. Nam quod defluit acre ac mordax existit, ut etiam uicinos locos depascatur, & periculum sit ne oculus lædatur, solet enim erosio his contingere. Conuenit igitur spongia detergere, & oculum moderate perfundere, rosarium, aut rubi, aut pampinorum uitis decocto. Sit autem tepidius decoctum, aut potius lactei teporis. Quod si etiam sordidi fiant loci, ex eo quod nome depascens præualuit, (sæpe enim etiam palpebræ excidunt) ad huiusmodi fluxiones etiam hypocisthidis succum aquæ ammiscemus, & myrtum & cacia passo diluta locis illinimus. Oportet enim pro corporis curandi ratione, etiam materias eligere

S E R M O

maxime medias. Valde enim efficacia pharmaca loci non sustinent, qualis est *arugo*, & similia. Per mordacitatem enim etiam si salutis spem habeat oculus, hac quoque priuatur: nervosæ enim partes & præsertim carnibus denudatæ, à uehementer mordacibus læduntur, ut etiam cariem inducant. Malicorium itaque ex malis punicis acidis cum lenticula seruefacimus, & de rasa interna parte, cum modico melle terimus, & ex eius usu magnopere profecimus: celerem enim purgationem facit, & humores qui oculis inferuntur, quodammodo supprimit. Nam pingua nomas augent. Aucta uero noma, in uino malicorium coquere oportet, & per se citra lenticulam imponere. Crustas autem magis malicorium coctum tritum cum melle impostum resoluit. Sunt & composita pharmaca carbunculus conuenientissima. In principiis enim feruorum, pastillum ex halicacabis illitus excellenter extinguit. Fricat enim & reficcat moderate. Si uero contrahere oportet carnem superexcrecentem. Musæ pastillum aridum tritum adhibemus. Si uero incarnatione opus est, ipsum Musæ pastillum cum sapa dissolutum illimus. At si cicatricem inducere intendimus, rursus pastillum ex halicacabis assumimus. Apollonius autem ait: Ad carbunculos oculorum hoc pharmaco utimur. Spodii drach. iiii. lapidis scissilis drach. ii. croci obol. iii. myrrhæ paululum torrefactæ obol. iii. Terito cum uino odorato donec arefiant, & passi cretici aut alterius non acris heminam ammisce, cõtere, excipe ac sублиne. Disparat crustas, & purgat ulcera, siue extra palpebras affectio fuerit, siue intrinsecus in profundo. Facit & ad fluxionem ac inflammationes. Si uero dolor oculum uexarit, hoc collyrium illine, & euestigio sitet nomen. Recrementi plumbi triti loti & exsiccati drach. iiii. spicæ nardi drach. i. gummi drach. ii. foliorum oleæ centum uiginti succum. Succum aquæ herminæ ad folia adiecta exprimito, excolatoq; & ad res

liqua

S E P T I M V S.

337

liqua conterenda utitor. Facit & collyrium Nili ex rosis cum ouo infusum. Maxime uero Nardinum candido inscriptum, per submissionem palpebræ sublitum, usque ad perfectam curationem: oportet enim ubi pura facta sunt ulcera, fomento præmissis, specilli nucleum lacte tingere, & palpebris submittere, atque angulos inter se disparare, ne distorta concretio fiat. Et ob hoc neque oculum deligare oportet, maxime post ulcerum purgationem. Nam circa principia si inflammationes maximæ & distentiones fuerint, lenticulæ coctæ cataplasma cum pane imponere cogimur. Sed & psyllium impositum inflammationes mitigat. In doloribus enim aliarum oculi inflammationum adhibetum, somnum inducit. Sint autem leuissima cataplasmata. sed neque diu in cataplasmatum usu perseverare oportet. Augent enim putrefactionem, & oculum magnopere ledunt, uelut etiam in pustulis prædictum est. Postquam igitur aliquantulum mitigauimus inflammationes, statim à cataplasmatibus, tum in carbunculis tum in pustulis abstinemus. At uero in locis circa aures per consensum inflammati, splenium ex cerato butyrino imposito.

De canceratis oculorum ulceribus. Cap. XXXI.
Vlcuscula in nigro oculi sientia, cicatricem non recipientia, parua, dolorosa, parua uasa habentia uaricosa, cancerata dicuntur. Et aliquando quum cicatricem accepisse putantur, resoluuntur citra manifestam causam. Fiunt autem in his punctorii discursus usque ad tempora. et consequitur in ipsis fluxio humoris moderata acris ac tenuis. Et album in oculo itemq; nigrum semper rubicundum est. Et auerantur cibus. Augetur aut ipsi uehementer dolores. Illis acrioribus medicamentis. Contingit hæc affectio maxime senioribus, ex diuturnis lippitudinibus. In feminis quibus menses defecerunt. Curatio porro adhibenda est, habita totius corporis cura, cum prædicatione quod fieri non

A E T.

uu

possit ut perfecte sanentur, sed fieri posse ut mitigentur, primum per convenientem dietam: Deinde etiam per pharmaca dolores lenire potentia. Dieta igitur huiusmodi sit. Postquam a lecto surrexerunt, corpus moderate illinant oleo dulci. Caput autem modico rosaceo aut omphacino. Et uiridi sindone oculo prætentata deambulare iubeto in tenebroso ac non uento solo loco, cum silentio & absque alia distentione, ita ut neque caput agitent, quantum eius fieri potest. Postquam autem ampliore & lenta deambulatione usi fuerint, ad domicilium tenebrosum, & non ualde lucidum se recipiant, & rursum ab alio corpus ipsorum illinatur, excepto capite, constrictis maxime lumbis ac in fernis partibus. Postea uero lactis moderate cocti, remota concretionibus superstante, hemina mensuram, accipiant. Nam acrimonias quæ effluunt hebetat, & aluum facile solubilem facit. Si uero ineptus sit ad laetis potum, polinem polentæ passo moderate calido diluto inspergito, & sorbendum dato: Postea si fame uexentur, duobus ouis sorbilibus utantur, & somnum diurnum uitent. Circa decimam autem horam constricti assumant panem purum, cum obsonio quodam uiscosum quippiam habente, uelut sunt oua sorbilia, cerebellum porcinum duabus aquis coctum. Ex piscibus muræna, torpedo, glauciscus. Ex oleribus malua, atriplex, lactuca. Assumenda etiam alica ac oryza, & laganum in gallinæ iusculo coctum, & pedes suilli ac tali probe cocti. Omnia uero sint moderata. Vinum bibant & tenue subadstringens, & ipsum moderatum. Ab omnibus autem salsamentis & leguminibus penitus abstineant. Item a balneo, nisi necessarium hoc fuerit, aut lassitudinis gratia, aut tardæ concoctionis. Atque tunc tardandum in ipso est, sed cito exeundum. Dolore uero & fluxione oborta illinantur pharmaca lenia ad pura ulcera conuenientia, uelut est spodiaceum, & collyrium Cleonis, & similia. In oculum autem assidue in-

fundendum est ouum, aut lac muliebre tepidum. Mitigat etiam lentis decoctum infusum, aut plantaginis, aut portulacæ. Verum ad temporum dolores utendum est collyrio Nili ex rosis. Si uero ad uehementes inflammationes cataplasmatibus uti cogamur, cataplasmate ex papaueris capitibus utendum est leuissimo. Antea enim dictum est quod fugere oportet cataplasmata in oculis calidam affectionem habentibus. Ammiscendum est autem cataplasmati ex papaueris capitibus, in his & crocus, & lac muliebre.

De malignis oculorum ulceribus. Cap. XXXII.

Fiunt & alia maligna ulcera, partim à magno angulo initium sumentia, partim à nigro, partim ab albo, & oculum cito corrodunt, & præsertim in corporibus uitiosis humoribus refertis & quæ acrimium rerum esu uisa sunt. Sanies etiam ab ulcere manat multa ac graueolens, & sequuntur dolores uehementes ac febres. Sæpe etiam alui fluxus. Depascuntur etiam aliquando ulcera uicinos oculis locos. Curandæ uero sunt etiam huiusmodi nomæ, per prædictæ dietæ usum. Veruntamen eiusmodi exhibenda sunt quæ aluum non solunt. Vnde in his magis uoluerium genere utendum est, maxime montanarum. In oculum uero infundendum est lac, aut ouum, & prædicta collyria. Si uero nomen transgressa fuerit oculos, curatio fiat. Pompholigem optime lotam, ex muliebri lacte illinere oportet, & superimponere, sanie prius per aquam elota, deinde per lac. Facit similiter & cerusa lota ac siccata, & cum lacte adhibita. Et plumbilorum beo pistillo colligitur. Facit & plumbi recrementum lotum, & amyllum. Singula cum lacte muliebri. Cataplasmata uero si coacti fuerimus adhibere, mala cydonia coacta adhibeatur, aut rosæ uirides, aut siccæ uino macerate, polygonum ite ac solanum, & semperuiuum, & seris cum polentæ polline. Si uero uasa in fronte ac temporibus

fuerint eleuata, etiam sectionis uasorum rationem habere oportet.

De myocephalis. Cap. XXXIII.

Quum ulcera quæ propter erosionem aut rptionem corniformis tunicæ sunt, profunda euadunt, pars aciniformis tunicæ procidit, & quod prolapsum est nigrum aut cæruleum apparet. In circuitu uero circa fundum eius partis quæ procidit, labia corrosæ corniformis tunicæ alba apparent. Et si adhuc magis pars prolapsa durauerit, labia rptionis tunicæ corniformis callosiora facta adhuc magis alba apparent. Diuula est autem omnino in uiformis siue aciniformis tunicæ prolapsu pupilla ipsa, ut omnino non appareat, aut & situ & figura immutata. Et per hæc discriminatur myocephalon à pustula. Dicitur autem myocephalon, quoniam figura simile est capiti muscæ. Repulsiis autem & adstringentibus opus habet pharmanacis, qualia sunt maxime quæ ex uino sunt. Est autem & hoc celebre ad ipsum: Cadmiæ, æris, chalcitidis crudæ, singulorum unc. i. ruginis drach. iiii. myrrhæ troglodyticæ drach. ii. & dimidiam, croci drach. iiii. salis ammoniaci drach. iiii. gummi drach. iiii. Excipe uino ueteri adstringente. Aliud, ad pterygia, carnis incrementum iuxta magnum oculi angulum, aspritudines. Exerit etiam cicatrices. In alio exemplari reperi, etiã staphylomata facere. Misysos crudi drach. xii. cū aquæ cochleario terito, deinde croci leuissime triti drach. xx. aduicito, ac rursus terito, & additis myrrhæ drach. iiii. excipito ac uitior. Post illitionem uero ex ipso factam, spogiam teneram imposito ac deligato. Aliud bonum. Facit & ad data staphylomata. Misysos crudi sextantem, croci unc. i. gummi unc. i. tere cum uino & utere. Mirifice etiam facit in ipsis theodotium Seueri, & si quidem inflammatio non affuerit crassius illine, si uero affuerit, cū uino infunde. Adhibeatur ipsis quoque conueniens deligatio. Et inflammatis cataplasma

ex papaueris capitibus impones. Aut psyllium aqua calida madefactum. Collyrium Hori faciens ad myocephala cū Theodotio. I acit & ad diuturnas tenues fluxiones. Cadmiæ, squamæ æris, croci singulorum drach. viii. opii drach. xii. misysos uiti, myrrhæ, acaciæ, gummi, singulorum drach. iiii. Excipe aqua.

De staphylomate. Cap. XXXIIII.

Differentiæ staphylomatum plures sunt: Nam & causæ affectionis uariæ sunt, plerumque tamen quomodo docunque factum fuerit staphyloma uisum destruit. Appellatur autem staphyloma, quum corniformis tunica fuerit eleuata, & eminentiam acino uicæ similem fecerit. Fit autem aliquando humoribus sub aliquam corniformis tunicæ striam collectis, à quibus humorebus coactam corniformem tunicam sustinere contingit ac eleuari & incuruari, facereque staphyloma citra rptionem. Fit hoc etiam ex pustula quadam inter strias corniformis tunicæ satis profunde consistente, quæ tunicam eleuauit, non tamen rupit. Appellant etiam staphyloma quam ob corniformis tunicæ rptionem, magnus uiformis tunicæ prolapsus factus fuerit. Differt hoc à primo, quoniam in illo eleuatio sola est tunicæ corniformis, unde etiam tota moles albidior apparet. In hoc uero ruptura quoque facta est tunica corniformis, & quod prolapsum est cæruleum aut nigrum apparet. Quum autem maximum factum fuerit staphyloma, ut extra palpebras transgrediatur, & induretur, ita ut ipsa corniformis circum circa callosa facta sit, & talem affectionem constingat, clauis appellatur, quoniam per omnia clauis capiti similis existit. Hæc igitur affectio quomodoque fiat, duobus malis subiacet, uisus uidelicet detrimento, & figuræ deformitati. Et sic quidem affectum oculum ad naturalem statum reducere, impossibile est arti. I figuræ uero deformitati consilium contingere potest, maxime per chirurgiã. Quæ cunctæ igitur staphylomata recetia

S E R M O

sunt, & propter inflammationem eleuatæ sunt tunicæ curanda sunt, cataplasmatum ad inflammationes de scriptorum usu, & simili quoque diæta. In quibus autem sub corniformis strias humores aliqui collecti, eleuationem fecerunt, si dolor affuerit, semen lini cum fœnogræco ex aqua multa cocta imponemus. Declinantibus uero doloribus, farinam fabaceam cum rosis aut semine lini ex aqua impone. Aut rubi folia, aut bryoniæ botros immaturos, cum butyro & terebinthina, æqualibus portionibus impone, & deliga. Ad dolores uero conuenit etiam sokani succus cum lacte muliebri infusus. Collyrium autem ad non inflammata staphylomata commodum hoc est. Aleyonii drach. iiii. salis ammoniaci unc. i. spumæ nitri drach. i. lachrymæ oleæ syluestris drach. i. gummi sextantem. Excipe aqua. At Theodotium Seueri brasicæ succo diluti, & crassius oculo adhibitum, unâ cum spongiæ deligatione, molè dissipat, si non diuturna fuerit affectio. Cæterum ægre curantur staphylomata quæ ampliorum fundum habent, & quæ uenas sanguine plenas habent. Incurabilia autem sunt eminentia, & colore uaria, & temporum dolores inducentia. His sane nihil aliud adhibendū est, quâ ea quæ dolores mitigare possunt, quæ in malignis ulceribus iam ante relata sunt.

Staphylomatium chirurgia. Cap. XXXV.

In staphylomatis quæ angustum habent, & non maligna sunt, commoda est actio secundum constrictionem appellata, cuius hic est modus. Duas acus accipere oportet filum duplex intortum habentes æquali prorsus longitudine. Deinde hominem ad pedes tuos collocato, capite ipsius reflexo, ita ut occiput ipsius genibus tuis inuitatur. Et deinde disparatis palpebris, per medium staphylomatis fundum, ex supernis deorsum acum transmittito. Sit autem non ualde crassa, neque oblonga. deinde dum detinetur oculus ab acu transmissa, alteram acum duplex filum habentem

S E P T I M V S.

340

similiter transmittito à paruo angulo ad magnum, per medium itidem staphylomatis fundum, quo figura duarum acuum transmissarum cruciformis fiat, aut li teræ græcæ. X. similis. Nam quum paulo obliquior facta fuerit transmissio, facilius acus extrahitur. Deinde incisis duplicatorum filorum principiis, supra duo principia, superno acus principio subiicientes, inferna uero inferno, strénue constringimus. similiter autem & obliquæ acus principia cōstringimus, optima uero constructio fit, rectis principiis ad obliqua ductis, & hoc modo colligatis. Deinde apicem staphylomatis refecimus, solo fundo ipsius relicto gratia filorum, ut ne elapsis ipsis humores oculi effundantur, & oculus cauior fiat. Cur autem staphyloma excindimus, primū quidem compendiarie curationis gratia. Citius enim fila excidunt, & ulceratio curatur. Deinde etiam minori dolore æger affigitur per totum curationis tempus, quum & corpora transpirent, & neque magna inflammatio consequatur. Post resectionem uero apicis staphylomatis, acus extrahere oportet, filis uelut dictum est constructis, & tunc lac infundere, aut oui candidum. Superne uero oculo imponatur ouum cum rosaceo ac modico uino concussum, & molli lana exceptum. Imponatur etiam tempore alius lanæ haplus iisdem imbutus. Et facta deligatione, æger in quiete seruetur. Postera die fomentum fiat per spongas probe expressas, & lacte infuso, lana ouo imbuta imponatur & deligetur. Atque hoc faciendū est per plures dies, donec fila excidant. Elapsis autē filiis inueniantur tenera ad ulcera descripta, ut pura exulceratio fiat. Deinde cicatricem inducentibus utendum est.

De ulceribus cicatrice indigentibus. Cap. XXXVI.

Purgatis oculorum ulceribus, & expletione indigentibus, animaduertere oportet ut ne carne redundent, sed aliquanto cauius ad cicatricem perueniant. præsertim si in pupilla fuerit ulcus. Nā supereminetes

uu iiii

cicatrices uisum impediunt, & deformitatem afferunt, & dum ex palpebris punguntur, fluxiones inducunt. Quæ uero aliquantulum cauæ sunt, melius apparent ac splendorem excipiunt, & decoræ si fuerint partim concolores. Tales autem consequuntur, si à mollibus & meatus obstruentibus pharmacis, compendio ad cicatricem inducentia transeamus. Præstat autem si aliquando clandestine caro superexcreuit, cito reprimere ac eminentias attenuare, & sic cicatricem inducere. Vt tanta autem sunt tingentia cicatrices pharmaca, & maxime si iuxta pupillam fuerit ulcus dum enim denigrantur impediunt uisum. Sed & deligationes oculorum in ulcerationibus uitandæ sunt, quibus aliqui utuntur uolentes humilare cicatrices. Deligatus enim exulceratus oculus, & immobilis factus, sæpe palpebris agnascuntur. Porro ulcera ad cicatricem perducta diligenter notare oportet. Quidam enim decipiuntur, & cauiore factas cicatrices, caua ulcera esse putantes mollia & repleta collyria illinunt. Deinde contingit locos quidem non impleri, uerum tunicas ex hoc crassas fieri. Quum itaque superficiem ulceris claram factam uideris, & albam ac leuem. Et album oculi naturalem colorem recepisse, & totum oculum à fluxione liberatum, scito cessasse iam ulcus, & cicatricem inductam esse. Est autem optimum collyrium quo uisum in puris ulceribus & cicatrice indigentibus, quod Cleoni inscribitur.

De cicatricibus & albuginibus. Cap. XXXVII.

Omnes cicatrices in nigro oculi albæ apparent. Dæfata enim corniformi tunica subiectus ipsi ceruleus color non translucet. Maxime tamen supereminentes albescunt. Equales autem minus sunt albæ. Cuiore uero quodammodo concolores sunt nigro. Quæ uero adstringentibus pharmacis usque ad inductam cicatricem curantur, magis obscurantur, eo quod pellicula per adstrictionem multum densantur. At uero cal-

losas ac diuturnas & crassas cicatrices curare non oportet. Necessè est enim in talibus, collyriis ualde acerbis uti, & à uehementi mordacitate alia oculi partes ulcerantur. Si uero etiam suffusio aut glaucedo affuerit uanum est cicatrices extergere. Oportet autem cum qui cicatricem exterere uelit, per uictum corpus accõmodare, quo moderata materia & boni succi, in toto corpore adlit. Itaque ab omnibus acerbis abstinere oportet, falsisq; ac crassi succi cibis. Et à multo uino. Et bonæ concoctionis maxime curam gerere, & moderate boni succi edulis uti. A balneo uero curatio nis tempore abstinendum est. Illitio autem facienda est ante cibum, ubi probe concoxit, & capite ac toto corpore leuis est, uentris onere prius deposito, & non statim à lecto ad illitionem transeundum, neque ante coenam. Vitanda sunt excoerantia cicatrices pharmaca. Quidam enim illinentes ipsas acerbis medicamentis, & excoerantibus, ac candida ramenta per spongas detrahentes, ea in coticulis nigris circumferentes ostentant. Deinde illinunt aliquod medicamentum quod tingere potest. Verum fluxionibus succedentibus ex pharmacorum acrimonia, itemq; inflammationibus, & aliquando resolutis cicatricibus, ulcera magis profunda fiunt. Deinde cogantur rursus adstringentibus ac meatus obstruentibus collyriis uti, & cicatrices magis crassas faciunt.

Materia attenuans cicatrices & albugines.

Galenus. Cap. XXXVIII.

Proinde in his quæ attenuari possunt, utendum est pharmacis moderate extergentibus. Exterforia autem non minima facultate, participat a sensu, & squama aris, & flos eiusdem, & chalcitis usta. Si uero lota fuerint talia, exterforia quidem adhuc manent. Tanto uero imbecilliora actionibus fiunt, quanto etiam leuiora. Securius est autem leuioribus uti. At fortiora his sunt, Misy, & arugo. Quare etiam ad lycoses &

callos conueniunt si ammiscentur. Quidam his adiu-
ciunt etiam gallas, pharmacum uehementer adstrin-
gens. Sed uehementius est adstrictione simulq; acris-
monia atramentum sutorium. Multo uero modera-
tius euadit ustum ac lotum. Eiusdem materiae est &
squama ferri stomomatis. Quae cunque igitur ex ad-
stringentibus multum terream copagem habet, aspri-
tudines sycosesq; ac callos eliquat, uelut sunt Mily, &
arugo, & similia. Quae uero ex succoru genere sunt,
uelut omphaciu & hypocistis, glauciumq; & acacia,
in sublitionibus facile cu lachryma eluuntur. Citra mor-
dicitate aut extergent, cornu cerui ustiu, & cornua ca-
praru. At thus tardissimae particeps est extergendi fa-
cultatis eximitq; dolore ac coquoquit. Praedictoru uer-
o animaliu cornua, extersoria quidem sunt, sed neq;
uim eximendi dolorem, neque concoctoriam habet,
quum frigida ac sicca sint temperaturae. Thuris autē
cortex adstringit quidem & ipse non instrenue, sed
multum omnibus praedictis inferior est. Thuris uero
inter onera confracti pollen, quod mannam dicunt,
differt a thure, eo quod modicam adstrictionem
assumpsit. Parua enim quaedam corticis segmenta ip-
si ammixta reperiuntur. Habet & armenium appella-
tum uim extergendi, quo uidelicet utuntur pictores.
Item atramentum indicum, & propterea ulceribus
non inflammatis citra molestiam adhibetur. At aloe
mixtae facultatis est, uelut etiā rosa. Habet enim ama-
rum quiddam, quod extergit. Habet & adstringens
quiddam, quo contrahit ulcera & ad cicatricem du-
cit. Sal uero ammoniacus, & lapis Asius, & flos ip-
sius, fortissima sunt pharmaca. Quare etiam ad sca-
bras oculorum affectiones conueniunt. Caeterum ex
aromaticis commode his miscentur, casia & malaba-
trum, ac amomum, discussoria quidem facultate praer-
dita, uerum etiam adstrictione participantia. Nam
in communi de omnibus extersoriis medicamentis

nosse oportet, quae moderata sunt, & quae sycoses ac
collas consumunt, ea omnia etiam ad cicatrices cras-
sas conueniunt.

Auxilia ad cicatrices & albugines. Cap. XXXIX.

Ad albugines dracunculi semen habentis occultas-
tum in terra simile piperi, id ipsum semen accipe, &
tritum cum melle illine. Aliud, ad cicatrices & he-
betudinem uisus. Seminis rutae scrupul. ii. armeniacy
scrup. viii. salis ammoniaci scrup. iiii. ammoniaci thy-
miamatis scrupul. iiii. utere sicco. Aliud. Cicatrices
recentes exerit citra omnem molestiam, lac equinum
cum modico melle asidue illitum: Aut anethi flos-
rem purpurascentem cum modica aqua terito, & per
linteum excolato, ac sic cum oculo bis in die instilla-
to. Et postea cucumeris hortensis semen commande
& expressum per linteolum succum in oculum instilla-
la, & hoc asidue facito. Aliud ad albugines. Side-
ritidis herbae fructum leuissime tritum in susia. Deins
de comprehensum manu oculum, frigida aqua pau-
lulum prolue. Exterget etiam generose: Alcyonium
milesium cum melle. Ammoniacum thymiamia tritu
cum uino & melle. Quod si puero paruo albugo fa-
cta fuerit in oculo: Mater pueri ammoniacum com-
mandet, & in pueri oculum suffiet. Facit & Anemol-
dis radix bulbiformis leuissime trita illita. Et anagalli-
dis caruleum florem habentis succus cum melle.
Aliud Capni Chelidonii appellati succus cum mel-
lo. Nitrum cum oleo ueteri, mentae succus mirifice fa-
cit. Columbæ fimus in cote cum aqua dilutus praer-
ter opinionem facit. Item felis fel illitum. Aliud ad
albugines certum. Butyrum liquefactum solum illi-
nes, summe prodest, & utere. De hoc plura promittere
non oportet, omnē. n. promissionem uincit. Aliud opti-
mum, Lac muliebre, melateriam ex clauis ueustis ac
aceto paratā, mel bonū, haec tria egs portionib. simul
mixta & excolata adhibe uelut diuinū pharmacum

S E R M O

Aliud. Runicis hortensis & plantaginis semen in testa exurito, & cinerem exacte terito, ac utitor. Aliud. Crocum, piper, & equali potere lenissime trita, cum felle in collyria redigito, ac utitor. Aliud. Pullo rum hirundinum capita detracta in olla exurito ac terito, & in corneo uase reponito, ac utitor. Est enim utilissimum auxilium etiam ad percussos oculos illitum. Aliud. Lapidem sarcophagum appellatum, ex quo loculos defunctorum magnos faciunt, tundito, cribrato, & cum sputo ipsius ægri præsertim ieiuni terito, ac confidenter illinito. Aliud. Vitulæ fel heminæ mensura ad ignem modice coquito, & optimi mellis parem mensuram adijcito, & myrrhæ drach. ii. croci drac. ii. simul terito, ac rursus in æneo uase sufficienter coquito, & in pyxidem æream reponito, ac utitor. Aliud. Lapidis magnetis uiui, lapidis ophitæ, stibii, æquas portiones tulas, cribratas, ac rursus probe tritas, niçteridis herbæ succo ac optimo melle addito, illine per specillum ex lapide sarcophago factum. Aliud. Galbanum cum melle liquefactum ac simul tritum adhibeto. Aliud collyrium, tollit albugines mirifice ac cito. Squamæ ferri stomomatis drach. ii. aluminis scissi drach. ii. gummi uermiculati drac. iii. terito ex aqua, & formatis collyriis utitor. Aliud. Rhanni succum, si fieri potest de semine, sin minus, de foliis, sextantem, ammoniaci thymiamatis unc. i. testarum sepiæ unc. i. mellis attici sextantem. Trita excipe ac utere. Quidam solum ammoniacum cum rhanni succo terentes illunt. Ipse uero succus per se illitus cicatrices tingit. Archigenis collyrium ad albugines, quod ex una illitione plurimam albuginis partem tollit. Summe etiã facit ad omnem periculosam ac diurnam lippitudinem. Cochlearum ustarum drachm. iii. æris usti drach. iiii. squamæ æris drac. vi. squamæ ferri stomomatis drac. xii. aruginis drac. vi. lapidis scissi drac. i. aloes drach. i. omphacii siccæ drac. ii. lycii indicæ drac. iiii. chalcitidis

S E P T I M V S .

343

drach. iii. myrrhæ drach. iii. thuris drac. iii. corticis thuris drach. ii. croci drach. ii. crocomagmatis drac. ii. spicæ nardi drach. iii. cytinorum drach. ii. gummi drach. viii. terito cum aqua, & formato collyria, ac utere cum aqua. Quod si aridum facere uoles, trito collyrio utere sicco. Facit & harmatium collyrium, & præscriptum ad myocephala ex uino, & his similia. Probe etiam facit ad cicatrices, inquit Apollonius, collyrium pepis esmenon, id est pressum appellatum, que omnia in tractatu de multi usus collyriorum compositione describentur. At uero theodotium Seueri cum aqua crassum illitum, ad tantam tenuitatem perducit cicatrices ut sensu cognosci non possint. Optimum autem in ipsis est siccum collyrium Alexandro regi inscriptum ex croco, spica celtica, & terra ampelide paratum. Habetur autem inter sicca multi usus collyria.

Albuginum tincturæ.

Cap. XL.

Iam ante dictum est quod abstinere oportet à phar macis cicatrices tingentibus. Verum ut ne ignorentur ea quæ hoc facere possunt, etiam horum mentio facienda est. Gallam inquit tritam repositam habe, & usus tempore nucleum specilli calefacito, & eo de pharmaco excipito, ac albugini admoueto. Postea uero atramentum sutorium aqua dilutum adhibeto. Aliud. Malicorium tritum admoueto, & postea atramentum sutorium cum aqua tritum. Aliud. Malicorici dulcis carnem tritam modica aqua adstillata, & leuissimam factam reponito. Et usus tempore, ubi hanc sæpe affricueris, & præadstrinxis, hyoscyami faccum illinito, ad dies xv. hoc & tingit albugines, & dissipat, multoties illitum. Aliud. Facit & ad glaucos oculos. Misly cum aqua tritum in collyria redigito. Similiter autem aliud collyrium ex galla formato. Vfus autem tempore, ubi per collyrium ex galla præadstrinxis, collyrium ex misly illinito. Aliud siccum. Gallæ drac. i. acacitæ drac. i. atramenti sutorij drach. ii.

S E R M O

Vtere. Aliud collyrium. Florum mali puniceæ, atramenti sutorii, acaciæ, gummi, singulorum drach. iiii. sibi drach. iiii. gallarum drach. si. A qua excipe. Si uero flores puniceæ non affuerint, id quod in ipsis malis inter grana membranæ speciem præfert mitte.

Ad glaucos oculos, ut nigras habeant pupillas. Capi. XLI.

Malicorii punici dulcis succum infunde. Deinde interstitio facto hyoscyami cæruleum florem cū uino tritum instilla, aut hyoscyami succum. Oportet autem debito tempore flores colligere ac reponere. Aliud. Acaciæ fructum, & parum gallarum diligenter tere, & anemones succo excipe, ut mellis crassitudo fiat. Deinde liquorem per linteum diligenter exprime, ac repone, & utere uelut dictum est. Aliud. Conculmeris syluestris succum illine. Hic mulieres glaucoculis oculis nigricantibus facit. Aliud: Hyoscyami cæruleum florem in umbra siccat ac reponito. Vfus autem tempore florem uino austero dilutum prælinito: Et postea ipsum florem leuiter tritum per se illinito. Hoc uim suam statim declarat.

De puerorum curatione. Seueri. Cap. XLII.

Ingens gramatum copia in oculis puerorum reperitur, & infantur plerumque horum palpebræ à materia multitudinis. Sunt enim pueri natura humidiores ac calidiores. Itaque horum collyria perfrigeratoria sunt, & aliquo modo resicatoria, participata etiam non modica adstrictione, quo sordium copia in fluxu facultatem progressa sunt puerilia collyria, ut etiam aspritudines tollant. Hebetatur enim in pueris collyriorum acrimonia à locali humiditate, & gramatum multitudine. Sed & per allabentium humorum copiam, propter ploratum hientem, collyria eluuntur. Est autem nobis experientia cognitum in ipsis primarium & mirabile collyrium, quod recipit lapidis scisii

S E P T I M V S.

344

drach. xx. lapidis hæmatitæ drach. xx. ærguginis drach. iiii. chalcitidis crudæ drachm. iiii. æris usti drachm. iiii. opii drachm. vi. myrrhæ drach. vi. gummi drach. xvi. Hæc est collyrii compositio, ratione approbata, & experientia utilis cognita. Teritur ex aqua. Sed & aliud collyrium ad ipsos utile experientia constat, quod recipit: Lapidis scisii drach. xxiiii. Lapidis hæmatitæ drach. xxiiii. æris usti drach. viii. ammoniaci thymiamatis drach. viii. misyos usti drach. viii. opii drach. iiii. feminis hyoscyami drach. iiii. gummi drach. viii. Excipe aqua. Oportet autem & in his à principio ammiserere lenia collyria, atque sic paulatim ad efficacem auxiliorum facultatem progredi. Mirifice etiam ad ipsos facit theophilium collyrium, & quod Mono inscriptum est, quæ inter multi usus collyria habentur.

De aspritudinibus, & densitatibus, sycosiq; ac callis. Seueri. Cap. XLI. I.

Quandoquidem ratio auxiliorum cognitionem respicit, & uelut inter se condependentes facultates reperit, admonet sane eadem ut nihil aliud ab ipsis interponamus. Proinde asperitates quæ etiam ab aliquibus densitates uocantur, ex mala curatione sæpe sunt, dum medici diutius collyria instillant. Quem ad modum enim in externis uulneribus pinguium adhibitio, carniū quarundam inutilium causa est: Sic etiam in præsentia fieri cogitare oportet. Sint autem & ex fluxione diuturna inimicæ mordaci: Si enim acris esset, citius oculis damnum induceret, quam palpebris affectionem inferret. Fit etiam aliquando non progressus fluxionibus, neque manifesta causa præsentis. Et sunt huiusmodi non similes his quæ ex fluxionibus sunt. In illis enim dentiores & asperiores ac cruentiores euerse palpebræ apparent: In his uero uelut mili grana, aut erui parua semina uidere est intra palpebras exurgentia. Estque hæc species reliquis curatu difficilior.

S E R M O

Differunt tamen hæc inter se: Nam densitas in superficie est & cum tubore. Aspritudo uero maiorem inæqualitatem ac eminentiam habet, cum dolore simul ac grauitate. Ambæ autem oculos humectant. Quæ uero Sycosis dicitur, altiores eminentias habet & uelut incisas, & cui alii rei quàm ficui hianti similis est: Callositas uero aspritudo est diuturna, indurata & callosas inæqualitates habens. Quidam igitur aspritudines radere conantur, partim ferro, partim foliis fici. Est autem hic conatus nociuus. Amplius enim ipsas auget, & duras cicatrices inducunt, & aspiduarum fluxionum auctores fiunt, dum semper oculi ex succedentibus durioribus cicatricibus punguntur. Curare uero oportet aspritudines, nullo ulcere circa oculum existente, collyriis ad pueros relatis, ita ut euerfis palpebris, si non inflammatae fuerint, illinantur, & per specilli nucleum diu affricentur. Qui enim cito ab affricione desistunt, densant magis, & oculis fluxionem inducunt. Si uero permanserit causa, efficacioribus uti conuenit. Quale est hoc. Testæ sepiæ drach. viii. punicis drach. viii. rubricæ sinopice, ammoniaci thymiamatis, singulorum drach. x. gummi drach. viii. Excipe aqua. Ex huius uisus magnam laudem reperies. Statim enim ab illatione cuticulæ quædam in spongiæ admotione excidunt. Oportet autem post collyrii illitionem, aquam frigidam per spongiam adhibere. Est & aliud collyrium ad huiusmodi affectiones, quod recipit cadmiæ drach. iiii. squamæ aris drach. iiii. salis ammoniaci drach. iiii. opii drach. ii. gummi drach. xii. Excipe aqua. Ego uero seueri ino sicco collyrio usus profeci, cuius & tu experientiam magistram habebis. Apollonius autem dicit, ad exasperatas palpebras utendum est pharmacis, quibus etiã crassissimas cicatrices deponimus. Quale est hoc. Aris usti drach. viii. myrrhæ drach. i. squamæ aris drach. i. acaciæ drach. ii. cadmiæ drach. ii. spicæ nardi drach. i. cinamomi drach. i.

S E P T I M V S.

345

drach. i. croci drach. i. piperis grana. xvi. hyperici drach. iiii. ammoniaci thymiamatis drach. iiii. tres, æruginis obolos duos, gummi drach. iiii. unã, terito cum uino ueteri austero, & collyria formato, ac utitor. Aliud. Ad fluxiones antiquas, & palpebras, densas. Cadmiæ drach. xvi. aris usti drach. iiii. seminis hyoseyami drach. i. opii drach. ii. myrrhæ, stuedus ericæ, acaciæ, singulorum drach. iiii. gummi drach. viii. Omnia sicca leuissime terito, & lac muliebri adiecto, ac simul trita in collyria efformato. Et ea similiter lacte trita crasse illinito, adhibito prius fomento. Liquida compositio ad aspritudines: Facit & ad oculos suppuratos. Chalcitidis ustæ drach. iiii. croci drach. viii. mellis drach. ix. Arida cum aqua terito, & ubi probe siccata fuerint, mel ammisceto ac utitor. Theophili liquida. Ad omnes ficosas eminentias, & omnem carnis extuberantiã. Aris usti drach. ii. mysos usti drach. i. myrrhæ, croci, omphacii, singulorum drach. i. uini chii aut alterius adstringentis ueteris, odorati, unc. sedecim. mellis Attici dextantem. Sunt & alia collyria facientia ad aspritudines. Quale est phœnix, & dionysus, & similia, quæ inter multi usus collyria describentur. Cæterum in quibus cum palpebrarum aspritudine, etiã tunicæ oculorum inflammatae dolore uexantur, ammiscere oportet aliquid de exterforiis, ad propria inflammationi medicamenta: Qualia sunt collyria ex uino parata. Sedata uero oculorum inflammatione aspritudines exterere oportet. Verum in his qui ulcus habent cum fluxione mordaci, fieri non potest ut huiusmodi medicamento utamur. Corniformis enim amplius corrodetur, & uiformis prolapsus maior fiet, & uehemens dolor hominem apprehendet. Augebitur autem & malignus fluxus. In his igitur collyrium huiusmodi parare oportet. Punicem leuissime tritum tragacantho aut gummi madafacto excipimus, & parua collyria formamus. De

S E R M O

inde euerſis leuiter palpebris diutius affricamus. Et poſtea lac infundimus, & collyriis ad puſtulas ac ulcera deſtinatis utimur. Ceſſante uero in tēporis progreſſu fluxione, ad acriora collyria tranſimus, ac cum ipſis palpebras uelut diſtum eſt confricamus. Miſcemus et ad ea quæ ulceribus conueniunt, collyria ex uino, paulatim augentes ipſorum mixturam, quo neque palpebræ uexent tunicas oculorum, & ulcera pura facta impleantur ac cicatricem recipiant.

De oculorum debilitate. Demotheſis. Ca. XLIII.

Debiles oculi dicuntur, qui neque albu, neque ſplendore uideant, neque igneum uidere ſuſtinent, ſed ex quauis occaſione uifum continent, & lachrymantur, præſertim inter legendum. Differunt autem hi a fluentibus propter carunculæ naturalis circa maguū angulū decremētū: fluentes enim hoc modo, et citra aliquā externam cauſam lachrymantur, hi uero occaſione aliqua oblatā. Curandi uero ſunt de abulationibus, curſibus, exercitiis ſupernarū partiu, cū frictione & ſpiritus detentione, capitisque raſura, ac leui oculorū frictione poſt exercitia, & frigida in caput peruſione. Utendū eſt & aquæ potu, & uictus ratione media. Cōducit & legere cū clamore, itemque ſic ſcribere. Si uero pharmacis opus fuerit, adſtringentibus & perfrigerantibus ac meatus obſtruentibus utemur.

De myopia.

Cap. XLV.

Myopes dicuntur qui ex natiuitate parua quidem prope uident, magna uero procul uidere nō poſſunt. Et qui ſcripta admotis oculis legunt. Et alii quidem inæquales, alii æquales oculos habent. Incurabilis eſt autem talis affectio.

De Nyctalope.

Cap. XLVI.

Nyctalopas uocant qui die quidem uident, occidēte uero ſole obſcurius. Deinde noctu penitus nihil cernunt. Hoc autem magis fieri uidetur propter aliquam capitis debilitatem, & maxime uifui ſpiritus craſſius

S E P T I M V S.

346

dinem, itemque reliquorum oculi humorum ac tunicarum. Quibusdam uero contingit, ut noctu quidem melius uideant, interdū autem deterius. Et ſi noctu luna appareat, nihil cernunt. Sed hoc rarum eſt, illud autē prius plurimis contingit. Curandi porro ſunt qui in nocte non uident: ſi bono habitu præditi fuerint, uentriæ cubiti ſectione, itemque ab angulis oculorum: qui uero uitioſis humoribus redundant, conuenienti pharmaco purgentur. Poſtea poſt uniuerſalem euacuationem utendum eſt his quæ pituitam per os ducunt, & quæ per nares purgant, & ſternutationes ciendæ. Naſiſuſorium autem pharmacum ipſis commodum hoc fuerit. Piperis, ſtaphidis ſylueſtris, ſingulorum ſcrup. ii. ſinapis ſcrup. i. tundito ac cribrato, & radicū betæ ſuccum adiecit, ut mellis liquidi compages fiat, & contrita naribus infunde, ac attrahere iube. Atque hoc ad dies. v. aut. vii. facito. Utere etiam aliis quæ in nares mittuntur, in Sermone de narium affectionibus præſcriptis. Ante cibum uero bibant hyſſopum, origanum, rutam. Diæta autem attenuatoria ſit ex toto. Si uero per hæc non ſucceſſerit, rursus purgatorium dandum eſt, quale eſt hoc. Scammonia obol. iii. caſtorii obol. ii. ſalis obol. iii. In debilioribus autem ſcammonia obol. ii. iniice. Talis enim purgatio ſæpe eueſtigio ab affectione liberauit, aut multo meliorem diſpoſitionem induxit. Poſt paucos autem dies dandum eſt purgatorium pituitam & bilem ducens, quale eſt hoc. Colocynthidis obol. ii. ſcammonia obol. iii. ſalis obol. iii. Excipe in catapotia ſex, & mediis habitibus tria præbe, fortibus autem omnia. Oculi uero illinantur melle cocto, & ad continendum liquorem immiſſum claudantur. Aut oleo uetiſtiſimo ſimiliter illinantur. Aut aluminis ſciſi in teſta exuſti drachm. ii. ſalis ammoniaci aut cappadoeci drachm. i. terito & cum melle illinito, aut cum lacte muliebri. Aut hyænæ fel cum melle. Vitandus tamen

S E R M O

est frequentior acriorum pharmacorum usus. Assidue uero utendum est oleo uetustissimo. Putatur ipsius prodesse hepar hirci affatum, cum sale citra oleum calidissimum comestum. Quidam etiam destillante ex hepate dum affatur sanie ipsos illinunt. Aliqui hepar coquunt, & oculos super elatum uaporem detinentes, hoc fomento utuntur. Auxiliatur etiam elaterium ex interuallis cum melle illitum. Et perdicis fel aut caprae syluestris, aut hirci, Buglossi etiam piscis fel illitum ualde prodest. At uero diæta tota attenuatoria sit. Et ab initio etiam à uino abstinendum est. Et ut tanta omnia crassefacientia. Cæterum in his qui noctu melius uident, interdum autem deterius, nos coniectamus spiritum multum attenuari, aut tunicas rarefieri, atque ex hoc spiritum dissipari, ac uisum obscurari. Nocturno uero crasseferi collegi; ac sensum mouere. Et oportet in his robur oculis addere. Herophilus tamen uice uersa in libro de oculis dicit, ad eos qui in die non uident, gummi, crocodill terestris sterces, melle, hyænæ fel, trita cum melle illinito bis in die, & ieiunis hirci hepar edendum præbe. Ego uero coniecto hoc magis facere ad eos qui noctu non uident.

De hebetudine oculorum. Galeni. Cap. XLVII.

Hebetudo oculorum est obscuritas uidendi, ob plurimas causas contingens. Aut dum uisus spiritus in crassatur, aut dum tunica densantur ac crassescunt. Aut dum humores in oculo crassi ac uiscosi fiunt. Contingit etiam his hebetudo qui diuturno morbo detenti fuerunt, & tristitia ingenti. At in senibus unâ cum hoc quod crassi facti sunt humores, & tunicae, & spiritus uisus, etiam debilitas adest spiritus uisui, & imminutio multa, ac collapsio, & uelut corrugatio nervi uisui ac tunicarum in oculo densatarum ac crassefactarum. Nam dum imminuantur humores in oculo senibus ipsis, & minus de spiritu ex supernis ad pupillam defertur, usque adeo rugosa fit læpe corni

S E P T I M V S.

347

formis tunica, ut senes partim omnino non uideant, partim male & uix adhuc cernant. Corrugationes. n. mutuo inter se incidunt, & tunica uelut cōduplicatur, & aliam crassitudinem aduentitiam assumit. Porro auxilia in communi ad hebetudinem, ex eadem materia componuntur, ex qua etiam in incipientibus suffusio nibus, & partim in collyriorum formas effinguntur, partim liquida sunt, quæ etiam induratis inflammationibus tunicarum conueniunt: partim sicca. Horum cōpositiones in fine huius Sermōnis habentur.

De obfuscatione oculorum, Demosthenis

& Galeni. Cap. XLVIII.

Obfuscatio est perfectum ut plurimum uidendi impedimentum, citra manifestam circa oculum affectio nem, pura uidelicet apparente pupilla. Et quibusdam paulatim affectio constat. aliis confertim incidit, ut minimum aut semel in totum non uideant. Et obfuscationis quidem paulatim cōstitatæ plures causæ sunt, de hebetudine iam relatæ. Eius uero quæ confertim incidit, causa est obturatio nervi uisui, crassis ac uiscosis humoribus confertim ipsis illapsis, aut eiusdem nervi resolutio. Præcedunt affectionem assidua cruditates, & meri potus, insolatio, capitis inusitatio ac ardor, aut perfrigeratio. Aut assidua lectio post cibum, aut balnea similiter assidua post cibum. Et uomitus intempestiui, coitus immodicus ac intempestiuus, spiritus detentio uiolenta, quem ad modum in tubicinibus contingit. Hæc enim & his similia, dum modice fiunt, uisus hebetudinem efficiunt: dum uero immodice, obfuscationem fit etiam aliquando obfuscatio ob fortes capitis plagas, aut casus ex alto, resolutio quandoque nervo uisuo, aut rupto, aut quod omnium mitissimum est, humorum copia per uehementem concussionem illata, & uisuum neruum obturante. In resolutionibus igitur nervi, tarde mouetur oculus, aut omnino non, Quum uero ex uiolenta pla

S E R M O

ga in caput facta, aut ex casu, à cerebri conexu ruptus fuerit nervus, primum quidem oculus prominentior fit, deinde cauatur & alimentum non sentit. Quum aut ob humorū crassorū aut viscosorū copiā, nervus confertim obstructionem sustinuerit, absque alia causa, necesse est capitis gravitatem consequi, maxime in profundo iuxta radices oculorum. Eos igitur quibus oculi confertim obfuscantur curare oportet, uena cubiti incisa, si plenitudine grauatus fuerit æger. Validissimum enim auxilium in ipsis est uenæ sectio. Deinde interpositis aliquot diebus, fasciam collo circumdabimus ac constringemus, & postquam frontis uenæ eleuatae fuerint, rursum exoluemus, & hoc iterum atque iterum faciemus: quo per spiritus motum, humores oburati uolenter concutiantur. Postea eleuatas angulares uenas, ab utraque nasi parte secare oportet, & fortem euacuationem facere. Ego enim ad tres heminas ex angularibus uenis aliquando euacuauī. Post hæc confertim cucurbita occipitio affigenda est cum scarificatione. Contingit enim plerumque statim incubente adhuc cucurbita hominem respicere. sed non oportet hoc auxilio contentum esse, uerum reparatis uiribus, post tertiam diem purgare. Deinde ad dietam deducere. At uero in his quibus paulatim per multum tempus oculi obfuscantur, præmissa recta uisus ratione, à uenis angularibus euacuationem, uelut dictum est, faciemus. Et in his qui non multo sanguine abundant, statim ab initio ab angulis auferatur. Deinde cucurbita occipitio affigatur. Et postea purgatio fiat. Per dietam uero maxime aluum facile solubile facito per cibos, bonæ concoctionis præ omnibus ratione habita, per aliquot autem dies danda est aloë deuoranda, terebinthina excepta in catapotia, facit & enici succus cum melle. Ut edū est & exercitiis infernarum partium, & deambulationibus pluribus in umbrosis locis. Vitandus est uini potus, & aquæ potio, uiriliter toleranda.

S E P T I M V S.

348

Vitandus est et omnis cibus crassefaciens, & aspidius coitus, & capitis insolatio. Neque uero balneum conuenit, neque somnus diurnus, neque uehementior à cibo motus, neque legere aut scribere. Vitandæ sunt iræ, indignationes, & curæ pertinaces, & uehementes perturbationes, ac timores, præsertim post cibum, & aspidius uomitus. Quotidie autem proluenda est facies aqua frigida, præsertim pluuiali, & illinendum corpus per alios. Perseuerante uero affectione, et per naribus foria caput purgetur, ita ut naribus infundamus quæ ad capitis dolorem dicta sunt. Vitandum est & pituitam per os detrahentibus ibidem relatis. At uero illitio oculorum, diuturna iam existente affectione, primum per simplicia fiat, ueluti per mel non fumosum, aut oleum uetus: postea etiam compositis utendum est. Nos autem laudè assequuti sumus in ipsis ex Diacenteti collyrii usu, & liquida Aglaidæ compositione ad suffusiones destinata. Commune uero ad omnem obfuscationem ac hebetudinem hoc est. Videtur autem & ad membranarum crassitudines facere. Croci drac. i. myrrhæ drac. i. piperis grana. xv. spicæ nardi obol. ii. succi fœniculi drac. xvi. ammoniaci thymiamatis drac. i. mellis quincuncē. Ad omnia leuissime trita fœniculi succum affunde, deinde tere ac resicca, & amixto melle ænea pyxide excipe, ac utere. Ante illitionem uero, fomentum per spogiam in aqua calida marina tinctâ oculis adhibendum est. Aliquando et tota facies in marinâ tepidâ immittenda est. Atque hæc quidem communia in omni obfuscatione. Ceteræ his quibus ob coarctationem multorum aut crassorum humorum ad nervum detectorum, uisus impeditur, post uenæ sectionem, & cucurbitæ admotionem, & purgationem, caput sinapismo integendum est. Et postea etiam caustico pharmaco occiput exulcerandum. Et capitis ex aqua calida perfusione utendum. Præstat autem saluginosam aut nitrosam esse aquam.

De resolutione oculorum. Cap. XLIX.

xx iiii

S E R M O

Non solum neruus uisuius, uelut prædictum est, sed etiam totus oculus aliquando resoluitur, aliquando cum reliqui corporis dextris aut sinistris partibus resolutis. Aliquando uero priuatim circa solam palpebram fit resolutio. Aliquando uero etiam totus oculus resoluitur. Et siquidem palpebra fuerit resoluta, oculus semper conclusus est, & palpebra non sentit. Si uero totus oculus resolutus fuerit, motus ad dextram ac sinistram, sursumq; ac deorsum perficere non potest. Et si quis acrius pharmacum sublinat non percipit morsum. Si igitur palpebræ solius fuerit resolutio, præ purgato per aloedaria uniuerso corpore, & post aquæ potus & frequentioris deambulationis, ac multæ infernarum partium frictionis usum, palpebra asidue alumine scisso cum acri aceto illinatur, & collyriis calidioribus, aut eo quod ex sandice constat. Quod si hinc non restituatur, sursum suere ipsum oportet. Totius autem oculi resolutiones ægre curabiles sunt, maxime in ætate prouectis. Si uero ex natiuitate contingit resolutio, impossibile est hanc corrigere. In quibus igitur salutis spes est, talis curatio facienda est præ omnibus: si bono habitu præditus fuerit, uena cubiti secetur: Deinde alius per clysterem eluatur. Postea purgatorio corpus euacuetur. Deinde pituitam per os ducentibus utendum. Deinde per ea quæ naribus induuntur purgandum. Postea cucurbita occipitio affigenda cum scarificatione. Et hirudines temporibus admoendæ. Propinandum etiam castorium per se, & cum absinthio. Dandum & pulegium, hyssopi, ruta, cum aceto mulso ac sale. Postea caput castorio illinatur, cum rosaceo & aceto. Et ex eodem ungento, mollis lana imbuta, oculo clauso imponatur, cauendo, ne in oculum instillet. Atque hæc curatio bis in die fiat. Palpebræ uero forinsecus & frons, castorio cum croco ex aceto illinantur. Mihi uero uidentur licet quidam ex castorio ac melle ad affectionem commo-

S E P T I M V S.

349

dæ, quæ compositiones & sublinendæ sunt. A uino uero, & carnosio multumq; nutriente ac crassi succi cibo omni abstinendum est, & assumendi qui excretiones facile solubiles faciunt, ac humores attenuant. In primis temporibus uitanda sunt etiam balnea, & uaporatoria, & insolationes. Vomitus autem ex interuallis utendum ieiunio à raphanis, deligato oculo, & citra multam lacinationem.

De glaucedine.

Cap. I.

Glaucedo duobus modis dicitur. Glaucedo enim proprie mutatio est cristallini humoris ad glaucum colorem, siccitasq; ac concretio. Altera autem glaucedinis species ex prægressa suffusione, fit humore iuxta pupillam uehementissime congelato ac resiccato. Et hæc species incurabilis est. At proprie dictam glaucedinem incipientem aliquando sanare datur, ex deambulatione pro uiribus, & totius corporis frictione, ac lauacris maxime capitis. Æstate uero etiam frigida lauacrum conuenit, & tonsura capitis ad cutem. Oculi uero solo oleo antiquo sublinantur.

De Suffusione. Ex Demosthene. Cap. LI.

Suffusio est præterfusio humorum circa pupillam congelatorum, ut ubi perfecta fuerit, uisum impediatur. Incipiente uero suffusione talia ægris accidunt. Velsut culices parui caliginosa quædam oculis sæpe obseruari uidentur. Et quidam ex ipsis piliformia uident, alii uelut lanarum filamenta, aut araneorum texturas. Quibusdam circa lucernas circuli apparent. Hæc autem ubi apparuerint, aliquando pura pupilla apparet his qui negligentius considerant. Aliquando uero colorem maris refert. Augescente deinde affectione, augescunt etiam accidentia: perfecta uero eadem, homo non uidebit, pupillaq; colorem ad albedinem mutat, & omnino non translucet. Plures autem sunt coloris species. Quædam enim suffusiones aerem asstant, aliquæ uitrum referunt, alia albicantes sunt,

S E R M O

aliæ ad cæruleum colorē magis mutantur, aliæ glau-
cescūt, quæ etiam incurabiles sunt. Curandi autē sunt
qui suffusione tentantur, in principio sanguinis de cu-
bito detractio. Et si nihil impedit, etiam clysteribus
acrioribus, & purgationibus. Deinde quoque cucur-
bita occipitio affigenda est cum scarificatione, & pitui-
tam, per os detrahētibus, ac naribus foriis, & interuallis
utendū. A uino uero abstinendum est per totā curatio-
nem, & ab omnibus repletibus caput. Itemq; à bal-
neo, nisi quis lassitudinis ac tardæ concoctionis gratia
ad lauandū se cogatur. Et tunc omnino nō in aere bal-
nei moretur, neq; in solio moram trahat. Sed paululū
inscendat, & cito exeat. Diætā uero omnis sit attenua-
toria. Medicamentis autem utendū est, primū simplicibus,
uelut melle, & oleo ueteri, ac foeniculi succo. De-
inde ēt compositis liquidis ac siccis collyriis, quæ pau-
lo post describentur inter communia auxilia.

De midryasi, hoc est pupillæ dilatatione. Cap. LII.

Pupillæ dilatatio appellatur, quum pupilla colore
quidē nihil abalienatur, multo uero latior q̄ p naturali
modo euadit, ut aliquādo ad iridis circulū accedat,
& quādoque in totum uisum impediāt. Aliquādo
tamen uident, uerum obscure, & quæ uidentur ab ip-
sis, omnia minora putātur, distūso uidelicet spiritu uis-
suo, sit hæc affectio, propter humorum allapsū, qui
aut acuatim, aut paulatim ferūtur, à quibus citra len-
sum uiformis tunica distenditur, & pupilla amplius
dilataur. Est autem affectio ualde egre curabilis. Quū
enim membranosa sit tunica uiformis, ubi semel di-
stenta fuerit induratur, neq; facile amplius cōtrahi po-
test. Accidit autē affectio hæc magis pueris, p̄ tunica
rū debilitatē. Sunt & quæ ex natura nigros oculos ha-
bent, magnas ēt pupillas habēt. Quapropter facile in
hæc affectio delabuntur. Curanda est autē affectio, si
nihil impedierit, uenæ sectio in cubito, aut purgatio-
ne. Si uero hoc fieri nō poterit, angulares uenæ soluā

S E P T I M V S.

350

ur. Deinde cucurbita occipitio affigatur. Utendū est
& de abulationibus lentis ac pluribus, in locis umbro-
sis. Et omni modo conandum ut materia ad infernas
partes detrahatur. Quapropter in principio ēt clysteri
utendū est, & infernarum partium frictio per alios.
Post de abulationē & inunctionē, facies aqua marina
proluatur, hyeme tepida, æstate frigida. Tota ēt facies
in aquam mittatur oculis per tēpus quoddā apertis.
Quod si marina non adfit, parum salis aquæ misceat-
tur, aut posca aquosa assumatur. A uino abstinendum
est donec affectio fuerit soluta. Et tota diætā tenuior
sit & uentri cōmoda. Balnei usus rarior sit, & tunc ca-
put non nalde perfundatur. Pharmacis utendum est
subadstringentibus, uelut rosa, croco, nardo, thuris
cortice, pompholyge, spodio & acacia. Nam ualde
acres pharmacorum facultates, humorum copiam
atrahentes, distendunt membranas, & latiore pu-
pillam efficiunt. Quapropter & quæ uehementer ad-
stringunt, uelut est chalcitis, misy: & quæ amplius frige-
faciunt, uelut cicuta, membranas indurant. Sed & am-
plius contrahere ac coarctare pupillam incommo-
dum est. Nam hæc res pupillam ad tabem perducit.

De tabe pupillæ.

Cap. LIII.

Tabes pupillæ dicitur, quū angustior & hebetior
facta fuerit. Hoc autem plerisque contingit ex pericu-
lois debilitatibus, aut ingenti capitis dolore. His autē
maiora apparent quam pro naturali modo, quæ ab
ipsis uidentur, propter pupillæ angustiam. Curationē
porro in his cōtrariam midryasi facere oportet ita ut
exerceamus supernas partes, humores ac manus, cū
spiritus detentione. Et caput ac faciem diligenter cō-
fricemus. Deinde oculos summis digitis. Facies etiā
aqua calida pluatur. Et caput ungeto quodā modera-
te calefacere potēte illinatur. quale est irinū. Et modi-
co factō iterstitio, oculi rarefaciēte, & acriore, ac humi-
ditatē attrahēte pharmaco sublinatur. Quale est hoc

S E R M O

collyrium. Ammoniaci thymiamatis drach. i. croci
magnatis drach. iiii. croci drach. ii. æruginis drach.
iiii. Trita cum aqua efforma & utere. Facit & Erasistra
ti liquida compositio. Vietus sit optimi succi & sor
bilis. Vinum fuluum & odorum. Somnus excipiat
cibum. Sed & balnea cōueniūt, & capitis ex aqua cali
da perfusio.

De Macie oculi. Cap. LIIII.

Oculus macer esse, & alimentum non sentire dici
tur, quā ex uehementi capitis dolore, aut in febrilibus
acutis, paulatim humiliatur & cauatur, & in totū mi
nor fit, & aliquanto obscurior, & uisum impedit. Con
tingit autem hoc sæpe ex caluæ incisione & perfora
tione. quando sanè etiam ægre curatur. Differt autem
macies à tabe. quod tabes pupillam sciam minorem
facit: macies autem totum oculum minorem & hu
miliorem efficit. Curandi porrò sunt sic affecti, spon
giarum ex calida aqua expressarum circa oculos so
mento. Lac quoque tepidum ipsis infundendum, &
ab omni collyrii adhibitione abstinendum. Cibi den
tur ipsis multum nutrientes & optimi succi. Vinum
sit fuluum & tenue. Vtendum est balneis, & capitis ex
calida aqua perfusione. Exercitiis item partium super
narum, & spiritus detentione.

De expressione oculorum. Cap. LV.

Exprimuntur oculi aliquando ut prominentes per
maneant. Et hoc contingit his qui strangulantur, & in
athleticis certaminibus, & foeminis quæ in partus do
loribus amplius distenduntur. Aut ex fluxionibus
plurimis, quæ aceruatim à capite defluerunt. Qui
igitur ex strangulatione in hoc inciderunt, his uena cu
biti lecetur. Si uero aliàs crassi humores in fluentes
oculos inpetiuerint, purgantur ueratro nigro, aut sca
monia. At expressiones oculorum in foeminis ex par
tus doloribus sæpe contingentes, purgationes per lo
cos muliebres soluūt. Quare has procurare oportet.

S E P T I M V S.

351

In uiris autem post uenæ sectionem, aut purgationē
si permanserit affectio, cucurbita occipitio affigatur,
& aquæ potus exhibeatur, & cibi contrahantur. Ocu
lo uero imponatur lana melle imbuta cum modico
croco, & hapsus lanæ superimponatur, & placida, cō
pressione deligetur. Conducit his etiam post princi
pium, aqua marina frigida faciei affusa, & intybi suc
cus, ac polygoni, & psyllii cum opio illitus. Et quæcū
que alia comprimere ac contrahere possunt.

De confusione. Cap. LVI.

Confusio oculi plerumque ad uehementes plagas
consequitur. Sed & ex uniformis tunicæ inflammatio
ne contingit, ruptis in ipsa uasis. Pupilla uero colore
turbida fit, & aut maior, aut minor seipsa euadit. Cu
randæ igitur sunt confusiones ex plaga, per uenæ in
cubito sectionem. Et totus oculus sanguine recens ma
tati turturis, aut in illius penuria, columbæ expleas
tur. Et mollis lana in ouo cum uino & rosaceo cons
quassato madefacta imponatur, ac deligetur. Et poste
ra die idem fiat. Tertia uero fomentum adhibeatur,
& lac instilletur. Postea ouorum assatorum uitelli im
ponantur, cū melle & croco trito, linteolo illiti. Quā
autem pupilla iam purgata fuerit, collyria ad antiquas
affectiones destinata sublinantur, quale est armaticū,
& chiacum Apollonii, & similia. Facilius autem cura
tu est confusio in his quibus pupilla sola ampliatur,
colore uero & figura simili permanet. Difficulus au
tem curatur in his quibus pupilla diuisa est.

De his quæ in albo oculi nascuntur. Cap. LVII.

Omnia quæ præter naturā in albo oculi nascuntur,
quæ quædam doloris exortia sunt, in quibus pili sæpe exo
riūt, & quæ nō ualde à naturali colore euariāt, cura
bis hamo apprehendēs ac extendēs, & postea scalpro
pterygiis destinato resecans. Deinde sale tenuē in sper
gens, & lanæ hapsum imponēs ac deligans, & reliquā
curā adhibens uelut in pterygiis resecitōe. Quæ uero

S E R M O

subrubra, & tumida, ac uaricosa sunt, dolorificaq; & aspera, & tempora per consensum afficiunt, ea omnia fugere oportet uelut maligna, & pericula ac oculorū prolapsus inducentia in chirurgia.

De pterygiis. Cap. LVIII.

Pterygium, unguis latinis quibusdā uocatus, dicitur quum album in oculo amplius augetur, aut carne superexcreuit, ex scabra quadam lippitudine, aut asiduis fluxionibus. Incipit aut huius augmentum, saepe quidē ab angulo magno appellato iuxta nasum, Rarius aut à paruo. Et adhuc rarius generatur à superna aut inferna palpebra. Extenditurq; usq; ad nigrum. Quum uero maius factū fuerit, etiā pupillā cōtingit, & uisum impedit. Facilia uero curatu sunt pterygia albicātia, & angustū fundū habentia. His uero cōtraria, egre curantur. Nam subrubra post curationē chirurgicā, carie ac dolores dimidiæ capitis partis inducunt, attamē post symptomatū sublationē oculus liberatur. At pterygia in quibus etiā principia sunt suffusionis curare nō oportet. His enim sublatis, citius suffusio cōstat. Sed neq; crassa pterygia curanda sunt, & euerfa, & eminentia, ac indurata, & quæ tēpora per cōsensum afficiūt. Sunt. n. maligna & cancerata. Quæ uero usq; ad pupillā pertingit, & ppterea uisum impediūt, si tollantur liberant quidē oculū à fluxionibus, cicatrix aut quæ ex chirurgia iuxta pupillā succedit, nihilominus uisum impedit. Ceterum ex pterygiis ea manu curare oportet, quæ aucta ad nigrum se extendunt. Quæ uero parua & in albo sunt, ea conandū est ut pharmacia cōprimamus.

Pharmaca ad pterygia. Cap. LIX.

Pterygia probe deprimit siccum ad scabiem destinatum, ex chalcitide & cadmiā cōpositum quod ad scabros angulos descriptum est. Et theodotium collyrium Seueri tritum ac siccum adhibitum, & omnia extersoria collyria, ad aspritudines & sycoses descri-

S E P T I M V S.

352

pta, & quæ ad myocephala & staphylomata conueniunt, maxime ex uino parata. Archigenes autem ad pterygia inquit, atramenti sutorii drach. ii. salis ammoniaci drach. ii. gummi drach. i. terito ex aceto, & collyria formato ac utitor. Aliud celebre quod celerrime ipsa consumit. Chalcitidis ustæ ut fulua euadat, drac. iiii. croci drach. i. tritis utere siccis. Aliud, experientia cognitū. Chalcitidis ustæ drac. xx. cadmiæ drac. x. squamæ æris rubri drac. i. piperis drac. i. utere. Aliud ex fundo tollens pterygia. Atramenti sutorii torrefacti drach. ii. æris usti drach. i. siccum adhibe. Et post detractionem, collyrio ex rosis cura, aut ex croco collyrio. Aliud. Magnetem lapidem uiuum diligenter terito, & semel in die utitor. Aliud. Populi nigre succum cū duplici melle illine. Aliud. Atramentum sutorium cum felle suillo, æquali pondere trita illine. Aliud. Sepiæ testas uistas, cum sale ammoniaco, æquis portionibus tere ac utere. Aliud, facit & ad sugillationes, & hebetudines. lapidis magnetis uiui drachm. iiii. æruginis drachm. i. miniæ Sinopici drachm. iiii. ammoniaci thymiamatis drachm. iiii. croci drachm. ii. Mellis quincuncem. Hoc etiam ad albugines facit. Aliud. Glaucium tundito, cribrato, & modica aqua terito, & sufficienti pompholygis cinere addito, collyria formato. Et utere cum aqua bis per diem. Aliud. Æs ustum cum pueri incorrupti urina terito ac utitor. Aliud. Squamæ æris rubri, nitri rubri, punicis, cimoliæ, singulorum drachm. quatuor. Terito ex aceto donec siccentur, & utere. Reponito autem in testaceo uase puro.

Chirurgia pterygiorum. Cap. LX.

Ad pterygii uero sublationē ita chirurgiam aggredimur. Palpebras inter se disparamus, & hamulo circa medium pterygii transfixo, leuiter distendimus ut ne cuticula corniformis tunicæ eleuetur. Simul enim sublata maximas inflammationes inducit. Deinde

S E R M O

acum accipimus, quæ filum & pilum equinum transmissum habet, & hanc distento per hamulū pterygio subicimus. deinde deligatum per subiectum filum pterygium distendimus, filum leuiter sursum trahentes, & filii principium ministro industrie tenendū præbentes. Nos autem utraq; manu pilum tenentes, sursum ac deorsum ipsum commouemus, & pterygium subexcoriamus, initio à nigro facto usq; ad angulū. Deinde continuate ipsius ad nigrum exoluta per pilum, & distenta per filum, scalpro ad pterygia destinato funditus auferimus pterygii partem iuxta angulū, palpebras & angulum cauentes. Quibus enim palpebræ simul inciduntur, his concretiones fiunt. Quibus autem funditus angulus reseccatur, his naturalis eius loci carnis decrementum succedit. Si uero fundū pterygii fuerit relictum, regeneratur, si non pharmaco aliquo ex prædictis fuerit consumptum. Congruentis igitur modi cōiecturam facere oportet. Quod si ægri formidolosi oculos aperire non fuerint ausi, hamulo supernæ palpebræ submisso, leniter ipsam extra distendimus, atq; sic uelut dictum est operamur. Post detractionem uero, muriam acriorem oculo infundimus, deinde lanam ouo imbutam imponimus, & oculum deligamus. Sequenti deinde die soluimus, & moderato fomento adhibito, album ac tenerū Seueri collyrium infundimus. Quarta uero collyriis ad affectiones commodis utimur, de cætero uitantes tenera & incarnantia collyria. Sunt autem ad affectiones commoda, nardina & theodotia, & omnia ex uino sientia collyria.

De carnis in angulo magno incremento. Cap. LXI.

Encanthis uocant, quæ magnus oculi angulus ad nasum auctus carne superexcreuit, id quod maxime in canibus contingit. Verum in hominibus redundat, qui in mari uersantur. Proinde si benignum fuerit hoc

S E P T I M V S.

353

rit hoc carnis incrementum, dolore uacat, & tenerum est ac laxū: Si uero malignū, durum erit & inæquale, & dolores punctorios inducet. Oportet autem benignum curare ac paruum pharmacis siccis, tū eo quod ex cadmia & chalcithide ad scabros angulos paratur eum hoc ipso quod optimum est. Aluminis scissi, misyos torrefacti, atramenti sutorii, partes æquales. Hoc egregie consumit omne carnis angulorum incrementum. Utere etiam theodotio Seueri collyrio, sicco trito adhibito, & eo quod ad myocephala ex uino paratur.

Chirurgia incrementi carnis in angulo.

Cap.

LXII.

At uero maius & malignum carnis in angulo incrementum, uolSELLA apprehensum reseccare oportet. Si uero maior fuerit eminentia, acum duplex filum habentem transmittere ad fundum oportet, deinde filum constringere, & paruo interstitio facto, donec caro liuescat, scalpro auferre, & siccum scabiæ destinatum adhibere: & hapsum lanæ aut conduplicatum linteū superimponere. Postera uero die fomentū adhibere. Et post tertiam mellis usu curā absolueret. Cauendum est autem ne unā cum carne præter naturam aucta, etiam ipsum angulum funditus tollamus, alioquin rhœas, hoc est naturalis carnis in angulo decrementum succedat.

De sanguinis ex angulis eruptione. Cap. LXIII.

Fit & sanguinis ab angulis eruptio, maxime pueris ob assiduos eiulatus ac distentiones apertis circa palpebras uasis. Curandi autem sunt postea frigida aut aqua frigida perfusione, tum super angulos, tum super caput facta. Infundendum etiam oui candidum per se, & cum aliquo collyrio ad tenues fluxiones conueniente. Utendum & infernarum partium deligatura & cibo crassificante. In perfectis autem atatibus cucurbita occipiti asingenda est cum scarificatione.

A E T.

yy

S E R M O

De concretionē palpebrarum ac cōtra-
sione. Cap. LXIII.

Concreſcunt & agglutinantur palpebræ ad album aut nigrum in oculo, aut inter ſe, ulceratione prægreſſa. Quum igitur ad album concretio, palpebrarum facta fuerit, & oculi motus impeditur, affectionem hæc Ancyloſim uocant, hoc eſt contractionem. Quæcunq; que igitur concretiones iuxta angulum factæ ſunt, utriuſque palpebræ, eas hamulis diſtentas diſſecare oportet, & linamento indito diſparare. Et poſtea uelut communia ulcera curare. Quæcunque uero cōcretiones factæ fuerint extremitatis palpebrarum ad oculi tunicas, eas cæco hamulo diſtendere oportet, & ſcalpro pterygiis deſtinato concretionem exoluere, dein de carnis incrementum ſecco aliquo deprimere, & arte leuiſſime trito palpebras ſublinere, & oculum uſque ad perfectam curationem indeligitum finire.

De pediculis palpebrarum. Cap. LXV.

Pediculi generantur in palpebris lati, parui, multi, ex ingluuie, & illuue ac mala diætâ ortum habentes. Curatio igitur adhibenda eſt primum, ut pediculi diſligenter expurgentur. Deinde aqua marina tepida aſſuſ datur. Et poſtea ſubſcriptum pharmacum loco adhibeatur. Aluminis ſeiſi drachm. ii. ſtaphidis ſylueſtris obol. i. piperis obol. ii. æris uſti drach. i. myrthæ obol. duos, lapidis ſeiſi obolos tres, miſyos torrefacti dra. i. terito ac utere ſiccò. Adhibenda præterea ſunt balnea, & caput diſcutientibus ac corroborantibus conſfricandum. Et exercendæ infernæ partes, & uiſtu boni ſucci utendum. Similis autem curatio lendibus quoque palpebrarum adhibeatur.

De pilis pungentibus palpebrarum, & de duplici pilorum ordine, itemq; multiplici, quam phalangofim dicunt. Cap. LXVI.

Pilorum pungentium in palpebris exortum, Trichiaſim græci uocant, quam ſanè ſub pilis naturalibus

S E P T I M V S.

354

in palpebris alii exorti, & intro uententes, tunicas pungunt, & oculorum fluxiones concitant. Dicitur etiam trichiaſis, quum ipſæ palpebræ laxatæ ſunt, aut ipſarum extremitas intro nutat, ut pilii non facile appareant, niſi quis diſtendat ac diſparet palpebras. Vocant autem medici palpebræ laxationem phalangofim, aut caſum. Pilorum uero ſubcretionem, duplicem pilorum ordinem, hoc eſt diſtichiaſim. Fiunt autem hæc affectiones, & præſertim duplex ordo, ex multa humiditate. Quem ad modi enim in terra largitas aquarum plurimas herbas profert. Sic etiam in palpebris, maxime ubi influentes humores minime mordaces fuerint. Si enim id quod influit ſalſum fuerit, etiam naturales pilos reiiciet. Perfecta igitur pilorum pungentium curatio. eſt conſutio palpebrarum ſurſum uerſus. Quandoquidem uero aliqui ob mollicie non audēt ſeipſos chirurgiæ ſubmittere, auxilium ferendum eſt iſiſis quantum eius fieri poteſt. Veteres itaque huiuſmodi auxilia ad ipſos conſcripſerunt.

Pharmaca ut euulſi pilii non renaſcantur. Ca. LXVII.

Pungentes pilos euellito, & euerſa palpebra, ſanguinem ranarum recentem illinito, & frigiferi ſinito. Aut cimicum ſanguine ſimiliter utitor. Aut chameleonem album urito, & cinerem ſanguine ranarum excipito. Et uſus tempore ſaliua diluito, & præeuulſi pilii loco illinito. Aliud. Succum Chelidonii herbæ que etiam capnium dicitur, ſufficiente gummi excipito, ſiccato, ac parua collyria formato, & utitor uelut prædictum eſt. Aliud. Cochlearum carnes cum uiridium ranarum in harundinibus degentium ſanguine, aut herinacæ terreſtris cruore terito, & atramento ſcriptorio moderato adiecto ſicari ſinito. Et utere uelut dictum eſt, uitata pupilla. Aliud. Hirūdines urito ac terito, & utitor aſſidue pilis præeuulſis. Aliud. Inteſtina terre in teſta ad cinerem exuſta, ac leuiſſime trita, præeuulſis pilis inſpergito. Aliud. Iacertā in oliâ exurito, & ad cinerem

S E R M O

tritum par pondus sandarachæ adiccito ac utitor. Aliud bonum minime molestum. Siliquas siccas non antiquas diffringito, & humorē qui in ipsarum cauities tibus uiscosior, modicus, ac melleus reperitur, specilli nucleo exceptum, præuulsis pilis loco illinito. Atq; hoc assidue facito. Summe autem facit inquit Archigenes, herinacei terrestris fel, & sanguis pari mensura, cum modico castorio. Castorium itaque leuissime tritum sanguine ac felle excipito, & uelut pisciis squamis formato. Vtere autem ita ut pilos radicitus euellas, deinde squamam unam salua ex ore ieiuni dilutā euersā palpebræ illinas, & ad dimidium horæ in loco detineas donec siccetur. Dolore quidem afficiuntur ægri, sed pili non amplius enascuntur. Aliud. Psyllium & cicuta semen, ac cedriam, pari portione neperilionis sanguine excipe, ac utere uelut dictum est, ne oculum contingas. Aliud. Linteum ex nauis uetus accipe, & in lucernam pro funiculo lucernario inde, & lucerna ex oleo cyprino impleta, fuliginem in æreo uase collige, ac utere pilos euellens, & locum assidue illinens. Et si renati fuerint, idem repetito. Aliud. Potamogitonis succum & artemisiæ succum, æquis partibus adhibeto. Aliud. Fel uituli, & castorium, & gummi, æquis portionibus citra aquam conterito, efformato ac utitor, præuulsis pilis illinens ter in die, & comperies successum. Aliud. Porci masculi fel, & adipem eiusdem, in fictile uas nouum densissimum ac leuissimum mittito, & aceti acerrimi hemina quartam partem, & olei aleni tantundem affundito, & denso linteo obligatum ad dies septem finito, & postea diffusa in mortarium terito, & uelut ungentū excipito. Idē etiā in toto corpore pbe facit. At uero Ale num oleum, amygdalinum oleū esse dicitur.

Agglutinatoria pilorum. Cap. LXVIII.

Pilos in palpebris præter naturam introrsum refractos, glutinat mastiche per specillum calidum admo-

S E P T I M V S.

ta, & sic pilis ad proprium ordinem refractis. Bitumē eodem modo. Glutinum similiter. Cochleæ glutinositas acu excepta. Hieracii succus. Medicamentorum agglutinatorum appellatorum liquor. Ammoniacum thymiana. Compositum autem hoc. Resinæ sicca, picis sicca, sulphuris uiui, bituminis, singulorum drach. i. ceræ drachmæ dimidium. Liquata reponito. Et uisus tempore specillum igne feruefacito, & phararmacum contingito, ac eo pilos reglutinato.

De futura palpebrarum sursum uersus. Cap. LXIX.

Ad futuram palpebrarum sursum uersus faciendā, æger desideat ad sinistram chirurgi partem, humilior ipso, ad splendidam lucem. Sunt autem ministri duo probe periti adstantes, alter retrorsum, alter a latere. Et chirurgus primum per collyrium, aut superficiarias scarificationes, notet sufficienter quantum in palpebra redundat, & corrugata cutis resectionem, ut neque plus neq; minus q̄ oportet rescindatur. Si enim latius resecta fuerit, æger lagophthalmus euadit. Si uero angustius, rursus palpebra laxatur, & pili similiter pungunt. Notetur etiam circa medium palpebræ, iuxta extremitatem locus superficialis cæsura. Post factā uero notationem, euersa palpebra, subsecionem intrinsecus facimus ultra pilos præter naturam exortos, quo ipsi ad naturales foras tendāt. Aliquando uero in ipsos pilos præternaturales, si penitus infixi fuerint subsecionem facimus, ut succedens cicatrix ipsos, rursus nasci prohibeat. Nihil autem uetat etiam duas subseciones facere, unam ultra pilos præter naturam exortos, quo extremitatis palpebræ fiat resiccatio. Alteram super ipsos præternaturales pilos. Sit autem profundior subsecio: A diuuat enim refractionem & palpebræ leuitatem: & ab altero extremitatis siue marginis palpebræ termino usque ad alterum procedat. Deinde linteola parua duplicata, figura triangulari imponatur, unū iuxta magnum angulum, alterum pro-

pe paruum. Super hæc autem litea minister qui retro adit apices magnorum digitorum firmet, & uno impetu palpebram distendat, imprimens digitum sub supercilio, quo æqualis palpebræ tensio fiat. Signum autem sit tibi optimæ tensionis palpebræ, quum media nota, proprium seruarit locum, hoc est circa medium fuerit reperta. Post distentionem uero, primum facienda est obliqua & ad uerum similitudinem sectio superficialiaria inferne, ut ne ex superna influens sanguis chirurgiam impediatur. Sitq; hæc sectio propinqua palpebræ extremitati. Deinde superne luniformis sectio fiat. Initium autem & ipsa sumat ex infernis à magni anguli loco, & delata ad notam, rursus deorsum uergat ad paruum angulum. Sitq; etiam ipsa superficialior, ut ne musculi laucientur. Deinde minister qui à latere stat, palpebram distendat. Postea hamulus in circumscriptæ fasciolarum principium transfigatur, in sinistro oculo, ad paruum angulum, in dextro ad magnum. Distento autem hamulo per sinistram manum, fasciola scalpro ad hanc rem destinato subexcorietur, animaduersione habita ne si profundior excoariatio fiat, musculi uulnerentur, & incurabilem habeant palpebræ laxitatem. Post cutis autem excoariationem, ad futuram sursum uersus ueniendum est. Et prima futura media fiat. Deinde utrinque alia duæ, ut in totum quinque fiant futuræ. Post futuram, distenta palpebra propter uulnera, moderatum splenium glutinosum futuris sub supercilio impone. Super ipsas uero sectiones spleniola parua glutinatoriam & inflammationem arcentem uim habentia imponantur. Postea lana ouo imbuta toti oculo imponatur, ac deligetur. Quandoquidem uero augetur & aeris ac salsa suoribus illota, pilos naturales reuocat, & palpebræ marginem duram efficit; pilis autem præter naturam subentis etiam augmentum præbet: difficilisq; sit in his palpebræ euersio: conuenit acum robustum filum hæ-

bentem, per mediam marginem palpebræ transmittere, & filum sursum trahere, atque sic per specillum palpebram pro ut moris euertere, & sectionem uelut dictum est, facere.

De futura palpebrarum deorsum uersus. Cap. LXX.
Quod si inferna palpebra pilos pungentes produxerit, futura deorsum uersus probatur. Et prius quoque in his sufficiens laxata superflua cutis resectio notetur. Nam & hic latiore fasciola excisa, euersio contingit: angustiore uero, inutilis est chirurgia. Post factam notationem, lintea complicata uelut dictum est angulis imponantur, & palpebra distendatur. Postea minister digito mala impresso, ipsam detrahat. Fiat autem prima sectio luniformis inferior. Deinde ad uerum similitudinem & obliqua appellata circa palpebræ marginem. Facienda est autem excoariatio, & futura, & uelut antea dictum, & reliqua eodem modo. Cæterum sola deorsum uersus futura contenti sumus inferna palpebra, uitata subsectione, ut ne palpebræ euersio contingat.

De euersione palpebræ. Demosthenis.

Cap.

LXXI.

Palpebræ amplius euertere solent, ulceratione prægressa, & carne ipsarum superauicta. Aliquando etiã à duriore cicatrice palpebra contrahitur ac eueritur. Cotingit autem hoc magis circa infernas palpebras. Curanda uero sunt moderata carnis incrementa, arido subiecto. Aeris usti drachm. i. atramenti futorii, misyos tosti, chalcitidis tostæ, singulorum drachm. i. Aliud. Aeris usti drachm. viii. misyos torrefacti drach. ii. chalcitidis tostæ drach. i. atramenti futorii drach. i. Aliud. Ad inueteratas iam euersiones. Argentinam in testa torrefactam terito, & per se adhibeto. Aut plumbi usti partem portionem ammisceto.

Chirurgia euersionis palpebrarum. Anty

li.

Cap.

LXXII.

yy iii

S E R M O

Maiora uero carnis incrementa scalpro auferre oportet, deinde a re usto trito contingere, aut aloë cū manna thuris. Et sequenti die fomento adhibito simili curare. Tertia uero die post fomentum melle utrum est usque ad perfectam curationem. Si uero maior fuerit euersio, sic chirurgia facienda est. Ex interna palpebræ parte duæ sectiones fiant, literæ græcæ Λ. figuram habentes, ita ut angusta literæ Λ pars inferne sit ad malam, lata uero superne ad palpebræ marginem. Deinde fasciola illa literæ Λ, figuram referens excindatur, resecta simul etiam subiecta carne. Nō est enim chartilaginosa inferna palpebra. Cutis tamen in diuisa seruanda est, Deinde labia excisionis sutura contrahenda. Sufficiet enim una sutura iuxta partes marginis palpebrarum facta. Sic enim incuruata & eleuata palpebra, ad internas partes reuertetur. Si uero cicatrix ex aliqua causa extra palpebram facta, palpebra euerterit, tollenda quidem est, uelut dictum est, ex internis partibus palpebræ fasciola illa literæ Λ, figuram referens, non profunda sectione facta, & labia sectionis uelut dictum est, per suturam contrahenda. Postea cicatrice forinsecus per hamum distenta, ac cum duplex filum habentem, sub totius cicatricis carnosam molem transmittimus, à paruo angulo initium facientes, & ad magnum ipsam acum ductentes. Deinde acu sic posita, filum utrisque ipsius partibus subiicimus, & per ipsum totam carnosam cicatricis molem distendimus. Et sic ipsius excisionem facimus, tollentes simul cum carnosam mole, etiam infixam acum. Post chirurgiam autem, externa sectione linamentis disparamus, & conduplicato linteo ex frigida aqua imposito, deligatione utinur usque ad tertiam, frigidam irrorantes, & linteum complicatum incumbere sinentes. Tertia uero die soluimus, & spongias ex aqua tepida adhibemus. Fomentum enim in his non conducit, Cauere enim oportet, ne forte glutinatio intrinsecus non succedat. Postquam uero exciderit suturæ, corporibus glutinatis, de cætero impauide fomentum adhibeatur, ad hoc ut etiam cicatrix tenuior fiat, & oculus mitigetur. Deinde repressua collyria palpebræ intrinsecus sublinatur. Externa uero selectio disparata seruetur, per omnem curationem molioribus pharmacis adhibitis. Cōtinget enim ex intrinseco cutis incremento, auxilium quoddam ut palpebra intro uertatur. Si uero propter carnis in angulo magno incrementum, facta fuerit palpebræ euersio, exciso eo incremento, palpebra ad naturalem habitum reuertetur. Cæterum illud nosse conuenit, quod supernæ palpebræ euersio curabilis est. Sed & illa quæ ob infernæ palpebræ resolutionem contingit sanari non potest. Similiter & ea quæ propter resectionem latioris fasciolæ in futuris deorsum uersus contingit. Et quæ ob latam cicatricem fit, ulceratione uidelicet progressa, quem ad modum in carbunculis contingit.

S E P T I M V S.

357

De lagophthalmis. Demosthenis. Cap. LXXIII. Lagophthalmi appellantur, in quibus superna palpebra reuulsa est, & apertus est oculus inter dormiendum, uelut in leporibus fieri solet. Contingit autem affectio aliquando ex sutura sursum uersus, palpebra plus iusto reuulsa, ut oculi contegere non possit, aliquando ulceratione spontanea progressa, uelut in carbunculis. Curandi uero sunt hi luniformi sectione in totam cicatricem facta, ut superior sectionis circumferentia sursum tēdat, apices autem deorsum ad margines palpebrarum spectent. Postea ramentis linteolorum sectio disappearatur, & palpebra deorsum detrahatur, & æqualis naturali figuræ fiat. At uero in conuulsis palpebris qua parte contrahuntur, isthic sectio fiat, & palpebra similiter laxetur. Verum in curatione fugere oportet resiccantia medicamenta, & aquam nullam. Adhibendum est autem emplastrum tetrapharmacii, & succo fœni græci perfundantur. Et in summa totus

S E R M O

curationis ductus laxatorius ac impingans in his assumatur.

De lippitudine dura. Demosthenis. Cap. LXXIII.

Lippitudo dura est, quum palpebræ duriores fuerint, & ipse oculus durior, & ad motum pigrior fuerit, dolensq; ac rubicundus, & præsertim quum post surrectionem ex somno, palpebræ difficulter aperiri possunt, & nulla humiditas euacuatur, gramæ uero in angulis consistunt patuæ, contortæ, subaridæ. Et quum ipsas palpebras euertere uolumus, non facile à nobis uerti possunt, ob duriciam.

De lippitudine sicca. Cap. LXXV.

Lippitudo sicca est, quum subaribus factus fuerit oculus, & pruriginosus, & leniter dolens, citra duriciam palpebrarum.

De lippitudine scabra. Cap. LXXVI.

Lippitudo scabra est, quum anguli ulcerosi sunt, ac rubicundi, & ualde pruriginosi, & palpebræ rubicundæ, & lachrymæ salis ac nitrosæ destillant.

Curatio lippitudinis duræ, siccæ, scabræ.

Cap. LXXVII.

Predictarum affectionum diligens cura habenda est. Neglectæ enim suffusionum, glaucedinis, & lippitudinis diuturnæ, ulcerationumq; ac staphylomatum causa sunt. Curanda itaque est lippitudo sicca, cum reliqua corporis cura, etiam per ea quæ humiditate ad oculos prouocant, qualia sunt sicca pharmaca postea describenda, stratiotica appellata, & collyrium diacentum, ac similia. Dura uero lippitudo similiter curanda est, per pharmaca humiditatem excernere potentia, sublita Erasistrati liquida compositione ac similibus. Ad hæc etiam mollientibus ac humectantibus utendum est, uelut calidæ leniter temperatæ prolutione. Et fomentum per spongas assidue adhibendum. Vitanda uero sunt pharmaca frigefaciencia, meatus obstructiua, & agglutinatoria, & aquæ frigidæ affusio. Ex his

S E P T I M V S .

358

enim oculus magis induratur. Si uero simul fuerit scabra ac dura lippitudo, (ex humorum enim acrimonia palpebræ indurari solent, ut anguli quidem erodantur & ulcerosi sint, oculus autem & palpebræ ægre moueantur & indurentur) in talibus præmissis spongiæ fomento, primum per siccum ad scabritiem paratū medicamentum, anguli contingantur. Et moderato tempore interposito, rursus spongia fomentum adhibeatur, & pharmacum humiditate detrahere potens sublinatur. Quale est Erasistrati liquidum, & collyrii stratiotici, & diacentum. Est autem compositio sicci ad scabros angulos medicamenti hæc. Chalcitidis crudæ drac. v. cadmiæ drac. v. Hæc trita in ollam induitur, quæ addito operculo, gypso oblinitur, & in uas acetū dilutū habes imponitur, ut olla for infecus quæ mada fiat, non diffuat aut in ipsam humor, & finitur ad dies vii. Deinde siccatur in sole, ac teritur. Aliud. Philoxeni siccum, Achariston appellatum, (eo quod digna ipsæ gratia referri non possit) ad corrosos angulos, & scabras affectiones, & lippitudines siccas. Cadmiæ drac. ii. chalcitidis crudæ drachm. i. aloes obol. ii. æruginis obol. ii. piperis grana. x. florum rosarum drachm. iii. Tritis utere. Aliud. Ad scabram lippitudinem. Cadmiæ drachm. i. æris usti drachm. i. spicæ nardi drachm. i. piperis torrefacti obol. ii. Terito cum aceto in sole, & siccato utere uelut probato. Aliud. Meneclis, ad corrosos angulos, facit ad delachrymationem. Spodii drachm. iii. omphacii sicci drachm. ii. spicæ nardi obol. iii. piperis torrefacti grana. xv. tritis utere. Aliud. Cadmiæ sextantem, salis ammoniaci sextantem, folii malabathri sextantem, piperis unc. i. utere. Aliud. Facit & ad carnis in angulo decrementum. Costi quadrante, æris sextantem, fuliginis cedriæ unc. i. misce ac utere. Aliud. Ad scabras lippitudines, sycocles, putredines, & carnem superexcrecentem. Cadmiæ drachm. iii. chalcitidis drachm. viii. piperis grana quinquaginta,

S E R M O

Spicæ nardi drach. i. Cadmiam & chalcitidem terito cum uino, & ubi siccata fuerint, nardum & piper leuissimum sine trita adiucito, & in puluillum redactis utitor. Aliud Capitonis ad lippitudinem siccam, & corrosos angulos, ac oculos humectos, & palpebras siccas. Cadmiam ad polentæ magnitudinem confringimus, deinde melle Attico subactam in fistile uas mittimus, & operculo foramen habente imposito, eoque luto oblitto, uas rectum inter prunas locamus, ac uentilamus. Quum autem albidior factus fuerit uapor exhalans, sublatam ollam aperimus, & cadmiam uino uetere extinguimus. Deinde eius accipimus drach. viii. æris usti drach. viii. stibii drachm. iiii. Et armenii si affuerit, drach. viii. & hæc contusa ac cribrata, cum uino uelut collyrium terimus, & resiccatum tollimus ac utimur, per specilli nucleum sublimentes palpebras, mane ac uesperis. Nos autem cadmiam, & reliqua omnia simul adipe uiperæ subacta torrefacimus, & postea uino extinctis siccatisque ac tritis utimur. Aliud. Tomenti purpuræ ueræ drach. viii. cadmiæ drach. xx. æris usti drach. x. lapidis hæmatitæ drach. x. Omnia trita ac melle subacta, uelut prædictum est torreto. & extinctis uino, ac tritis & arefactis utitor. Aliud. Archigenis, ad omnia prædicta. Amurcam coctam terito cum melle, & utere. Utendum etiam collyriis & siccis medicamentis, infra inter multi usus pharmaca describendis.

De defluuiis pilorum palpebrarum, quod uitium & Madarosis, & Ptilosis, & Milphosis græcis dicitur. Cap. LXXVIII.

Madarosis & ptilosis extremitatis siue marginis palpebrarum affectiones sunt. Et Madarosis quidem ipsum solum pilorum defluuium est, ex acri fluxione obortum. In ptilosi uero & crassescunt & callescunt hæc partes, ut composita sit affectio ex madarosi & lippitudine dura. Quare etiam auxilia in hac similia sunt

S E P T I M V S.

359

relatis ad illam. Optimum autem est ad ipsos pilos, siccum Philoxeni ad pruriginosos ac corrosos angulos. Facit & ad uisus hebetudinem. Cadmiæ drachmas. viii. salis ammoniaci drach. ii. croci drach. ii. spicæ nardi drach. ii. piperis albi drachm. i. utere. Aliud stibii muliebre, facit ad corrosos angulos, ac ptilos. Stibii usti & lacte muliebri extincti drach. xiii. aloes, myrrhæ, spicæ nardi, singul. drach. ii. ordeii usti leuissimum triti drachmas. iiii. utere sicco. Aliud. Ad ptilos & corrosas palpebras. Medullam bubulam ex anteriori dextro pede, cum fuligine terito ac utitor. Fuliginem autem sic facito. Papyrus pro funiculo lucernario in lucernam inde, & oleo sesamino repletum accende, & supra lucernam leue testaceum aut æneum uasculum pone, eoque fuliginem excipe, & paulatim per prunam collige, ipsaque cum medulla trita utere. Facit etiam egregie uituli coagulum. Aliud Sofandri, ad milphosis, & inueteratas affectiones. Facit et ad canis in angulo incrementum. Cadmiæ, stibii, chalcitidis crudæ, misyos crudi, singulorum drachm. viii. Hæc contusa & melle subacta torrefacta, uelut dictum est, deinde uino extinctis ac tritis, adiice spicæ nardi drach. ii. croci torrefacti drach. ii. piperis drach. i. & simul comitris, utere. Cæterum simplicia ad ptilos, & corrosas palpebras facientia hæc sunt: Amurca cocta, lycium indicum, armenium quo pictores utuntur: Nam cum aqua illitum consumit uitiosos humores, & pilos naturales auget: Rubigo ferri ad multos dies in sole trita & cum uino ac myrrha in collyria redacta. Spodiæ ceparum succo exceptum.

De abscessu in palpebris. Demosthenis.

Cap. LXXIX.

Abscessus in palpebris internosus, apice ipsorum inciso, & humoris expressione, curare oportet. Deinde muria infundatur, & lana ouo imbuta imposita deligetur. Postera die fomentum adhibeatur, & mel

S E R M O

sublinatur, & de cætero collyriū repressum instilletur. Externos uero post sectionem & humoris euacuationem, impositis linteorum ramentis ex melle, & addita lana deligabimus. Quicumque uero abscessus palpebræ chartilaginem corruerint, si quidem extrinsecus fuerint, eos possibile est ouo, ac melle purgatos, capi tali sicco medicamento incarnare. Si uero intrinsecus fuerint, euerla palpebra, & nudata chartilaginis parte derasa, æs leuissime tritum adhibeatur & supra palpebram ouum cum uino & rosaceo conuassatum imponatur. Postera die fomento addibito æs leuissime tritum inspergatur, & rursus supra palpebram ouum ponatur. Tertia uero die mel palpebræ sublinatur. Et postea collyrium repressuum adhibeatur.

De calculo palpebrarum. Cap. LXXX.

Calculum in palpebris dicunt, quum euerfis palpebris, tofis similia circa ipsas extiterint alba ac aspera, uerorum speciem præ se ferentia. Eorum curam facere oportet euerfis palpebris, & cute iuxta apicem tenui scalpro dissecta ita ut per specilli concauitatem tumorem molis collectæ exscalpamus. Deinde æs uisum tritum adhibeamus. Et ouum cum uino & rosaceo in lana exceptum imponamus ac deligemus. Postera uero die, eadē curatio repetatur. Tertia mel sublinatur. At uero in tofis forinsecus palpebris innascentibus, post dissectionem & scalpturam, splenium emplastrum tetrapharmaci imponito.

De grandine oculi. Cap. LXXXI.

Grandine affici dicunt palpebras, quum euerfis ipsas rotundæ quædam eminentiæ pellucidæ grandini simili les appareat, quibus dissectis humor euacuatur similis candido oui. Curatio autem faciendæ est euerfis palpebris, & incisione per scalprum facta, ita ut humore excreto subiectum aridi pharmacum affricetur. Aris uisum drac. ii. squamæ aris drac. i. sandarachæ drac. i. æruginis, salis ammoniaci, croci, singulorum drachmas. iiii. myrrhæ

S E P T I M V S.

360

obolos duos, utere tritis. Fiunt etiam aliquando extra palpebras grandines subduræ, fabis similes. Has si quis uiolentius contingat, dolores intentos inducit. Et quædoque animi exolutionem. Has, autem curare oportet cute iuxta apicem incisa, & scalptura per specillum concauum facta. Sanatur facile mellis & ramentorum ex linteis impositione, & fomentis. Si uero pharmacis ad grandines uti uelis, his utaris. Fici syluestris grossos coctos impone. Aut fici folia. Alia illitio optima. Pollinis tritici quadrantem, sulphuris uiui unc. i. terito cum aqua, & formato pastillos, ac utitor. Faciunt & ea quæ ad ordeola descripta sunt.

De ordeolo siue præputiolo. Cap. LXXXII.

Ordeolum, aut præputiolum uocant, quum in palpebris forinsecus iuxta pilos maxime suppurationum quoddam tuberculum factum fuerit, figura ordeo simile. Facile uero curatur nuclei specilli calefacti fomento. Sed & ceræ albæ calidæ fomento id disscuties. Aut de musca capite abiecto, reliquo corpore ordeolum confrica. Aut galbanum molitum modico intro addito impone. Aut cum cera emollita parum misyos erudi commollito, ac imponito. Faciunt & ficus siccæ cum uino mulso coctæ, & cum modico galbano tritæ. Aut sagapenum cum aceto tritum illine. Facit etiam ad grandines. Fomentum uero loco adhibeatur per spongiam, & per panem calidum. Post humoris excretionem mel illinatur. Deinde collyria ulceribus commoda.

De gangliis, atheromatibus, steatomatibus, & meliceridibus palpebrarum. Cap. LXXXIII.

Fiunt aliquibus extra palpebras etiam hæc affectiones. Curantur autem ganglia ceratis & malagmatis ad ganglia describendis, & aquæ calidæ affusione. Est enim nerui contortio ganglium: Melicerides autem, & parua steatomata, ac atheromata, curantur aliquando tritio medicamento apici ipsorum imposito, donec incumbens cutis in profundum crustam accipiat. Deinde

S E R M O

post crustæ casum, exscalpta tunica humorem continente per specillt concauitatem. Si uero tunica eximi non possit per subiectum pharmacum erosiuum conlumatur. Sandarachæ drach. ii. arsenici drac. i. squame aris drach. i. ueratri nigri drach. i. elaterii drac. ii. chartæ in cinerem exustæ, drach. ii. utere cum rosaceo. Magna uero chirurgia curantur, quem ad modum in reliquo corpore ex fundo ablata, unâ cum tunica humorem continente. Deinde labia cutis per futuram contra tracta curentur, uelut in futura palpebrarum sursum uersus fieri solet. Cauendum aut ne lata fasciola cutis in chirurgia auferatur, ut ne lagophthalmi fiant.

De uaricibus palpebrarum, & malignis agnatis eminentiis. Cap. LXXXIII.

Varices in palpebris ne cures: Sunt enim maligni: Neque etiam agnatas eminentias in palpebris tumidas, dolentes & fibrubras, & ad digitorum compressionem in seipsas se contrahentes. Sunt enim etiam hæc malignæ ac incurabiles.

De Agilope. Seueri. Cap. LXXXV.

Agilops abscessus est iuxta magnum angulū. Est autem affectio ægre curabilis, propter corporum tenuitatem subiecto osse corrupto. Ob situs autem uicinitatem etiam ipsi oculo damnum infert aliquando, per naturale paruum iuxta angulum foramen. Incipiente itaque inflammatione, statim in prima die conandum est ut repellatur, ipso solo inflammato loco illito ex collyrio Antonino, aut alio quodam uoluntenter repellente, ac stupefaciente. Solet enim hæc illitio id quod confuxit dissipare. Si uero perseverauerit inflammatio, tentandum est ut similiter uelut aliarum inflammationes curentur, per discussoria medicamenta, quæ citra mordacitatem agunt. Coarctatur enim oculus ex acibus, & in ipsa affecta parte inflammatio augetur. Nos autem in inflammationibus nondum transmutatis, ex emplastro Barbari, aut Leænæ, aut Athenæ,

S E P T I M V S.

361

Athenæ, aut ex salicibus, aut ex aceto & oleo parati usu, abscessum discutimus ac resiccamus. Asclepiades autem ad ægilopas pharmaca talia conscripsit. Succus illecebræ, quam quidam portulacam syluestrem uocant, aut semperuiuum paruum, succi solani singulorum sexuncem, thuris drach. viii. galbani sexuncem, mastiches quadrantem, thus tritum cum succis coquito & ubi dissolutum fuerit galbanum præmollitum adiucito. Mastichen enim improbamus. Aliud Thuris drach. viii. myrrhæ drachm. viii. ladani drachm. i. ceræ drach. viii. aluminis scissi drach. iiii. spumæ niri drac. iiii. coaguli leporis drach. iiii. Tundito, hoc pharmaco, & cum fece ungenti irini emollito. Si uero uictis discussoriis medicamentis inflammatio suppurabitur quàm celerrime secare oportet, & humorem euacua re, ac subscriptis uti. Bellii, myrrhæ, ladani, spumæ niri, colophonæ, sugulorum drach. iiii. ceræ drach. x. ungenti irini quantum satis est. Alii pro colophonia, oleæ folia trita habent. Et cum axungia ægilopi imponunt. Et sordes subalares ouium cum axungia eodem modo. Aut ueratri nigri radicem madefactam impone. Aut perdicium herbam pro cataplasmate adhibe. Aut farinam erui cum melle. Aut cinerem lignorum uitis aceto subactum impone. Aut staphidem syluestrem & ammoniacum thymiana cum melle impone. Aut alumen scissum cum terebinthina uelut spleniū impone. Si uero ad angulum reperit, ad superficiem autem omnino non processerit, tunc scalpro ad uenæ sectionem, aut pterygiis destinato, mediū anguli corpus diducere oportet, & bonam carnem ex profundo producere. Deinde ipsam enatam carnem resiccare. Id quod continget si penitus non pingua loco adhibuerimus. Quare sanè in principio post apertionem lenticula cocta, aut malicorio cum melle utemur. Re purgato uero loco, & nascente iam carne, nitrum leuissime tritum, siccum inspergimus, & in eius usu per-

S E R M O

seueramus usque ad absolutam curationem. Est enim admirandum auxillium, cuius efficacia satis expēdi nō potest. Sed & alumen scissum leuissime tritum, & modica terebinthina exceptum, ad emplastri formā, purgat & incarnat ac cicatricem tuto inducit. Oportet autē & in ulceris cauitatem de pharmaco indere, & foris fecus paruum splenium ex ipso imponere. Profecto nos hoc curationis ductu usi, alio auxilio ad recentes ægilopas non indiguimus. At uero quæ ab antiquis ad hanc affectionem descripta sunt auxilia, huiusmodi sunt. Ægilopa curant, si non per profundum corruptū fuerit os, chamæmeli folia commansa imposita. Aut maluæ folia commansa cum sale impone. Post apertionem uero ipsa malua trita utere usque ad cicatricē inductam. Aut solanum maxime halicacabū, aut myrtum commansam impone. Aut cenanthes, aut auricula muris folia. Facit & ægilopis frumentacei succus cum farina frumenti impositus. Et plantaginis folia manducata ac imposita. Thus item & columbinum steruus commiscetur ac imponuntur, & lapidescunt ac inhærent usque ad inductam cicatricem. Aliud. Propolis terebinthinam & thus, paribus portionibus spleni illita adhibe. Facit & siccum pharmacum ex eruo cum melle. Aliud. Fel porci fumo rescitatum terito, ac exulcerato ægilopi imposito. Aliud. Thus tritum pice liquida excipe, & emplastri forma impone. Incipientes enim ægilopas hoc pharmacum dissipat. Iam uero ruptos sanat, ulceri inditum, & superimpositum. Aliud ad ægilopas experientia cognitum. Itemque ad strumas. Radicem liliū recentem ad emplastri formam terito, & imposito. Rumpit enim & repurgat & usque ad perfectam curationem cicatrice includit.

De uestione Ægilopis. Cap. LXXXVI.

At in quibus affectio diuturna os corrumpit, aut ad angulum in fistulam abiit, cicatrice superficiei, inducta,

S E P T I M V S.

362

in his triangulari incumbētis carnis detractiōe facta & angusta sectionis parte ad angulum adaptata, & deinde spongia oculo imposita, cauteria ignita ipsi sectioni adhibemus, usque ad os ad squamæ remotiōnem inurentes, ita ut etiam obliquas in ulceris cauitate partes, & maxime supernas inuramus. Si enim post primi cauterii admotionem spectaueris, apparebit tibi angustissima cauernula, quæ superne ex obliquis humorem ulceri transmittit, uelut lachrymam. Quare oportet cauterium cauernulæ fortiter apprimere. Et tibi sufficiens facta fuerit uestio, lenticulam coctam cum melle adhibere. Elapsa uero crusta, & ulcere aliquo modo purgato, alumen scissum tritum terebinthina liquida exceptum modica, ut emplastri forma fiat, cauitati ulceris indimus, & splenium ex eodem factum, supra ulceris cauitatem imponimus. Celerrime enim repurgat, incarnat, & cicatricem inducit. Probe etiam incarnat uirum leuissime tritum inspersum. Vtere, & probabis.

De anchilope. Cap. LXXXVII.

Circa prædictum locum ubi ægilops sit colligitur etiam lentus humor melleus aut pultaceus: plerumque in tunica contentus, dolorē non inducens, paulatimque augetur. Curatur autē chirurgia, quem ad modum etiam reliqua circa corpus atheromata, ita ut superficialis dissecetur, & subexcorietur, & tunica humorem continens funditus tollatur. Post sublationem autem ipsius, quo secuta curatio fiat, & affectio non regeneretur, cauteriis ignitis crustas loco inurimus: Et deinde lenticula cum melle curamus. Elapsa uero crusta, alumine cum terebinthina, uelut antea dictum est, usque ad cicatricem inductam.

De carnis in angulo magno decremento.

Cap. LXXXVIII.

Carnis in angulo oculi magno immutatio ac decrementum fit, quum exulceratione, aut pterygii,

S E R M O

aut incrementi carnis ablatione, totus angulus fundi
tus fuerit sublatus, & allabentem lachrymam contine
re non poterit, sed ad malas defluit. Contingit hoc et
aliquando ex male curatis ægyptopis. Et uocatur hoc
uitium græcis Rhœas. Dicitur autem etiam Rhœa
des, qui ob asiduas fluxiones oculorum, semper la
chrymantur. Curandi uero sunt illi quibus angulus fun
ditus sublatus est, adhibito pharmaco locos densare
potente ac consolidare, quale est quod tephrum dicitur.
Si uero callus fuerit, præirritare oportet per ali
quod acrius medicamentum. Sed & chirurgia uten
da est. Collum enim fascia circumdata cōstringitur, &
uas circa nasum notatur. Deinde uas illud scalpro bi
gulari diffecatur. Deinde spongia oculo imposita, cau
terium loco apprimitur, non usque ad os, sed ut cutis
& lectio solum flammam sentiat. Sit autem cauterium
triangulare. Postea lēticula cum melle adhibetur. Vbi
uero pura facta sunt ulcera, oculus disparatus seruiatur
donec angulus carne pura fuerit repletus, ut ne con
cretio fiat. Probe facit in ipsis etiam alumen cum tere
binthina. At uero oculos præ diuturna lippitudine frē
tes, aut humectos, curare oportet præ omnibus aqua
potu, & parco cibo, exercitiisq; ac deambulationibus,
& capitis fridione ac rasura, & frigidæ perfusione. Est
& diæta optimi succi ac incrassante utendum, & oculi
sublinendi ex medicamentis meatus obstruentibus, fri
geficientibusq; ac adstringentibus. Post aggressionē
uero frigida aqua & posca oculi proluantur. Optimū
autem pharmacū ad hos experimento constans hoc
est: Plantaginis folia exsuccato & excolato, ipsumq;
succum in sicili nouo ad solem exponito, & linteo te
nui puro uelato, quotidieq; agitato, & resiccatum ter
tum reponito, & pro collyrio sicco utitor. Stibium ad
anguli magni decrementum Alexandri regis ualde
bonum. Facit etiam ad pilosim palpebrarum. Terræ
ampelitudis, croci, nardi celticæ, æquales portiones tu

S E P T I M V S.

363

fas melle subigito, & in ollam missa, addito operculo
foramē habente, eoq; oblito, prunis imposito, & nō
uentilato. Quum autem non amplius caliginosus uas
por per foramina exhalarit, ab igne tollito ac frige
fieri finito. Deinde tusa, cribrata, ac trita in tenuissimum
puluillum, p. stibio adhibeto. Aliud. Stibium ad Rhœa
das. Aëris uiti sesquiunciam, stibii sesquiunciam, croci
unciam. i. spicæ nardi unciam. i. folii malabathri triens
tem, rosarum uiridium sesquiunciam. Reliqua leuiss
me terito. Deinde rosas per se bene leuigatas aridis
unito, & simul tritis donec siccetur utitor. Aliud sti
bium, multa experientia cognitum. Aëris, cadmiæ, sti
bii, singulorum sextantem, piperis grana. xiiii. chareo
phylli unc. i. spongiarum nouarum quadrantem, mel
lis quantum satis est. Aëris, cadmiæ, stibium, tusa suffi
ciente melle subigito. Deinde ipsa spongia excepta in
ollam mittito, oblito, urito. Et ad cinerem exactiss
me tritum piper & chareophyllum adiice, & tufis, cri
bratis rursus exactissime tritis utere.

De his qui tempora inurunt. Cap. LXXXIX.

Quidam barbaris legibus seruentes, in diuturnis
oculorum fluxionibus, tempora inurunt, aut per phar
macum, aut per medullam lignorum nucis iuglandis,
quod hyscas appellant. Quidam etiam ferrum candē
faciunt & ustionem perficiunt. Ego itaque eiusmodi
affectionem ex temporum ustione constatam uidi. Hi
enim immodeste pharmaco usi, & ustione usque ad
profundum facta, unā cum alienis humoribus, etiam
naturales consumpserunt, & ad extremam siccitatem
oculum deduxerunt, & non intelligebant se morbum
incurabilem præparare. Quid enim aliud contingere
poterat, quam quod hic contigit: Primum dolor mo
lestus & immodicus ardor. Quum igitur tentassemus
per collyria obtundere dolores, amplius agrum gra
uauimus. Liquidum enim collyrium oculo illitum, ue
lut arenulas quasdam producit, ab immodica calidi

S E R M O

tate torrefactum. Et quum rursus per ouum mitigare uellemus, rursus per caliditatem etiam ipsum crasse factum est, & uelut ad membranas quasdam redactum quæ ægre ab oculis secedebat. Sed & lacte usi sumus, & ipsum similiter inspissabatur, & in summa, uelut ab igne humores coacti inspissabantur. Proinde multo labore insumpto, quum fœni græci succum instillasse mus, moderate dolorem mitigauimus. Nam & hic à morbo superabatur. Postea uero rationem ducem sequuti, ad rosacci usum deuenimus, tepefacientes hoc ac infundentes, ut etiam æger nobis absentibus, ipsius solius usu ab accedentibus alleuaretur. Quin & ad alia multa utile nobis uisum est rosaceum ad oculos. Si enim ex natura siccitas affuerit, ut ægre, mobilis & penitus lachrymarum exors sit oculus, etiam his commodum est pro collyrio sublitum.

De arteriarum sectione. Seueri. Cap. XC.

In chirurgiis circa caput & frontem, unus generalissimus nobis scopus est, ut ægrum à fluxionis affectione liberemus. Verum priuatas & uelut particulares aggressiones facimus, propter uires, propter accidentia, propter locos, propter materiæ fluxionis qualitatem. Quum igitur arteriarum genus, unum sit, loci uero diuersi, nunc de posterioribus expendemus. Hæ enim uelut principia quædam earum sunt, quæ circa superficiem capitis existunt. Conuenit igitur in magnis doloribus, cario, staphylomatis & prolapsibus, arterias in posterioribus capitis partibus secare. Statim enim utilitatem inde percipiunt ægri. Præradendi autem sunt loci, & sic pulsus exacte per tactum notandus, & spatium diuertiendum ab auribus trium digitorum, ad caluam posteriorem appellatam. Conuenit autem secare non oblique, sed transuersim, usque ad os, & membranam caluam ambientem exactissime radere, & sanguinis excretionem usque ad animi deliquium expectare, in quibus uidelicet uires robustæ sunt, & do-

S E P T I M V S.

364

lor uehemens. Sic enim sopies accidens symptoma. Deinde cuneolum sectioni parem indimus, & linamentum cunctis plurimo cuneolo imponimus & lanæ hapso postea imbuto pro linamentorum custode utimur. Deinde ligamento utimur sufficienter adstringentes, & ad frontem ambo principia ducentes ac deligantes. Postera die uino & oleo ligamentum rigamus, & non soluimus. Tertia die soluimus, & uibices moderate proluimus, & os deradimus. Et postea quæ osis rasura utimur, & hoc facimus, usque ad quatuor aut quinque dies, donec os sanguinem emiserit. Hoc enim signum est sufficientis rasuræ. Cæterum medicamentis quæ linamenti illinuntur utendum est in his, ex pumice & cera ac oleo paratis. Et postea cephalico sicco appellato ex eruo utendum est. Sed & id quod à nobis præparatur unice ad hos facit. Statim enim post osis rasuram impositum, carnem producit. Accipit autem farinæ triticæ tenuissimæ partes .ii. colophonæ liquidissimæ partem .i. Hoc ubi siccum inspersum est linamenti & splenio, custos linamenti adhibendus est ex aliquo pharmaco è cerusa parato. Nam & ad cicatricem inducendâ confert.

De caluariæ circuncisione. Cap. XCI.

Sed & caluariæ circuncisionem, periscyphismum græcis dictum, assumimus, in quibus diuturna & tenuis oculorum fluxio existit, & multa uasa fluxionem delegantia. Oportet igitur rasos locos notare, ut ne in coronalem suturam, aut temporum musculos, sectio fiat. Facienda autem est sectio paululum supra frontem transuersa initio à tempore ad tempus facta, ita ut membrana caluam ambiens simul dilsecetur, & diligenter radatur. Deinde cuneolis sectioni inditis linamenta adhibemus, & reliqua consequenter facimus, uelut prædictum est in arteriarum sectione assumpta ex uino & oleo irrigatione. A tertio die curatio suppuratoria fiat. Deinde ea quæ resiccationem præmittit, siquidē igitur à sō-

lo incipite oculi fluxione infestatur, prædicta sectione contenti sumus. Si uero unâ cū supernis uasis, etiâ ex tēporibus fluxio feratur, post factâ relatâ supernâ sectionem, alias duas luniformes assumimus, unâ ab utraq; parte. Habeat autē principium, tūea quæ è dextris fit, tū que à sinistris, à principiis transversæ sectionis superne factæ, ita ut ex supernis ad tempora deferantur, usq; ad medium frontis. Procedant autem luniformiter ad supercilia conuersæ, ut ne temporum masculos iniuria afficiant. Sit autem figura trium harum sectionum similis literæ græcæ π. ita tamen ut apices ad internas partes incuruatos habeat hoc modo π. Oportebit autem & hic cuneolos sectionis indere, & consequentia facere, uelut antea dictum est: Porro dicunt Æthiops à natiuitate frontem circuncidere, ut ne oculorum fluxione infestentur.

De frontis per submissum scalpellum excoriatione. Cap. XCII.

Frontis per submissum scalpellum excoriationem hypospatium græcis appellatum, assumunt qui de formitatem cicatricis maximæ per circulum sientis in frontis circuncisione, deuitant. Verum hæc curatio imperfectior illa est. Vnde magis frontis circuncisione periscyphismo appellato utendum est, ita ut rei magis necessariæ curam habeamus.

De uasorum sectione. Cap. XCIII.

Vasorum sectione assumimus uno oculo affecto, & in oculorū perpetuis lachrymis, & in hemigrania, assumimus autem in his, quibus manifesta & eleuata sunt in fronte uasa. Vas uero atramento notamus, & summis utriusque manus digitis, frontis cutē ab utraque notæ parte eleuamus, & superficialiam sectionem in ipsam notâ, ex directo uasis facimus. Et rursus paulatim subiacentes cuti membranas dilicemus, donec nudū uas apparuerit. Atque sic hamulis duobus transixis labia sectionis eleuamus, & paulatim per scalpelli

subradentes, uas à circumstis membranīs liberamus. Et cæco hamulo subiecto, uas ex profundo attollimus, & ita eleuato acum duplex filum habentem submittimus, & mox ablata acu filum dimittimus. Idem etiam in altero uasis termino facimus. Et postea uas perpungimus, & euacuationem feri sinimus. Sufficiēti uero sanguine euacuato, utrosque terminos uasis, per subiecta iam fila deligamus, & medium ipsius rescamus. atque linamentis inditis, & hapso lanæ ex aqua frigida imposito, deligatione utemur. Postera die uino & oleo irrigamus. Tertia uero exoluimus, & moderata perfusione facta, linamenta ex aqua mullâ indimus, donec exciderint fila. Et usque ad perfectam incarnationem eadem utimur. Est enim bonum auxiliū. At uero cicatricis inductionem per emplastrum meliū facimus, aut per id quod ex cadmia paratur. Leonides porro, soleo inquit, ubi mixta est, fluxio, & à fronte, & à musculis temporum, iuxta paruos oculorum angulos temporibus uicinos, supra fines superciliarū crustas inurere per cauterēs nucleiformes, id uehementer cauens ut ne temporum musculos contingat. At in fluxionibus à sincipite, constringo collum, & uasa in fronte magis eleuata noto, & hæc ipsa prærasis pilis inuro. Illitio ualde celebris ad diurnas fluxiones. Viperarum capita in olla probe exurito, & cistiterem cum lupinorum amarorum decocto tritum temporibus illinito. Et miraberis de medicamento efficacia.

De musculorum temporum cataplasmatibus, agglutinatoris, ac illitionibus. Seueri. Cap. XCIII.

Quandoquidem fluxiones ad oculos ex superincumbentibus locis suppeditantur: Nam hemigranæ, & caries, & fluxiones capitis, dolores oculorum auget: operæ precium esse puto etiam ad hos pauca auxilia referre. Vtendum igitur est agglutinatoris & illitionibus, uelut dictum est, in his quibus oculi fluxione

S E R M O

infestantur, & in quibus uasa circa frontem ac tempora eleuata distenduntur. Nam si influxio non ex uasis circa frontem, & tempora, ac palpebras contingit, sed ex profundius sitis, agglutinationes & illitiones magis lædunt. Insuper autem si citra inflammationem, fluxiones oculorum fiunt, agglutinatio ipsas cohibent. Si uero inflammatio affuerit, humores ex circum sitis locis ad inflammatos impulsos, per compressionem magis distendent. Itaque agglutinatio ex similagine & ouis ac thure composita uitanda sunt. Resiccata enim distendunt uasa, & fluxiones augent. Quæ uero mollia permanent, aut distentionem non efficiunt, & tum frigiditate, tum adstrictione, uasa deprinunt his utendum est. Si igitur calida fuerit intemperies, quæ lædit: Crocum, opium, myrrham, thus, ex aqua trita, & ad strigmentiam spissitudinem redacta illinimus, & statim inducto somno, dolorem depellimus. Idem præstat & fluuiatiles stratiotæ cum aloë contriti. Sed & polygonum cum mastiche tritum ac illitum, dolorem mitigat. Et mandragoræ cortex cum thure mirificæ facit. Et mastiche cum succo brassicæ illotæ trita mirificæ resiccant. Item fabrorum fuligo, quam uulcaniam appellant, leniter cum ouo subacta. Et calx uiua cum ouo in frigidis intemperiebus. Et hirundinum sterco cum mastiche & oui candido.

Totius capitis illitiones. Seueri. Cap. XCV.

Totum caput intemperie calida affectum, acacia, cum uino trita illinendum est. Nam acetum in huiusmodi capitis illitionibus uitare oportet. Facit & Sardinia terra, cum plantaginis aut solani succo trita. Si uero frigidior fuerit causa, ut æger clare frigiditatem in capite sentiat, & lachrymas frigidas deferri contraria calidæ affectioni auxilia adhibenda sunt. Nasturtio enim cum ouo trito multum profecimus. Et per erucæ semen cum aceto tritum idem effecimus. Sed & thapsia cum sinapi aceto trita, magnopere prodest. Et

S E P T I M V S.

366

cochleæ Africanæ cum thure ex aceto tritæ, multam fluxionis illationem relidunt ac excindunt. Et hircundinum nidus cum stercore in ipso reperto, aceto subactus graues dimidii capitis dolores sanat. Et euphorbium cum aceto tritum. Vtere etiam smegmatis & puluillis inspersilibus, supra ad diuturnum capitis dolorem descriptis.

Cataplasmata oculorum lippientium. Dioscoridis. Cap. XCVI.

Cataplasmatis uice imposita mitigant oculorum inflammationes, folia rubi aut auriculæ muris, aut tribuli uiridis, aut portulacæ, aut semperuini, aut polygoni, aut intybi, aut coriandri, aut cupressi. Aut hyoscyami folia trita. Aut cucurbitæ ramenta. Aut peponis caro. Aut calicum papaueris decoctum affusum. Aut ipsi calices costi triti impositi. Commodus est etiam panis aqua madidus tritus cum modico rosaceo impositus. Et ouum cum rosaceo ac uino conquisatum, & hapsolana exceptum ac impositum. Aut ouum assatum uel costorum uitellos, cum modico croco, & opio phaseli magnitudine, ex sapa tere ac impone. Aliud Asclepiadæ ad maximos humorum influxus ac dolores. Rosarum siccatum drac. i. opii drac. i. croci drac. i. efforma in pastillos cum passo in quo melilotum coctum est. Et usus tempore ex ipsis terito cum passo, & amixto pane imposito. Aliud ad maximos dolores ac uigilias. Pylly semen in feruentem aquam coniectum, paululum finito. Et ubi dissolutum fuerit conquisatum ut emplastri formam acquirat, & ex eo oculum integito. Suauem enim somnum inducit. Aliud Demosthenis, ad dolores & prolapsus oculorum, egregie facit. Calices papaueris in aqua mulso coquito, & ipsos quidem expressos abiicito, aquam multam autem triticeam, aut ordeaceam polline amixto imposito, modico etiam rosaceo adiecto. Aut polenta florem, pro polline, aut panem purum accipito.

S E R M O

Cæterum cataplasmata omnino tempora compræhē dant, & supercilia cum fronte. Solam autem supernā palpebram cataplasmate integimus, infernam non comprimētes, quo aperiri oculus possit, & lachrymā illatam excernere. A sūdūe uero permutentur, & maxime æstate, ut ne feruefacta exacerbent. Ad contactū autem summe tepida apponantur: hyeme uero leniter calida.

Illitiones oculorum. Cap. XCVII.

In uehementibus doloribus palpebras forinsecus illinere oportet, maxime quidem collyrio Nili ex rosīs, aut aliquo dolore eximente ex croco parato, aut croco trito cum modico papaueris succo, affuso lacte aut hypocyami succo. Alia illitio Asclepiadæ, ad doloris uexationes. Aloes, lycii indici, rosarum uiridum, croci, opii, myrrhæ, singulorum æquales portiones terito cum uino, & formato pastillos, ac siccatō in umbra. Vsu uero expetente, passo dilue, & oculos ac tempora illine. Alia illitio repulsoria optima. Foliorum mali siccorum tusorum ac cribratorum lib. i. myrrhæ sextantem, glaucii sextantem, gummi sexuncem, Excipe aqua. Illitio Asclepiadæ mordax, euestigio fluxionem compescens. Facit & ad lippitudines scabras. Æris usti drach. iiii. croci drach. iiii. piperis drach. ii. opii drach. ii. gummi drach. iiii. Excipe aqua. Hæc forinsecus illita maximos humorum illapsus relidit. Verum uitare oportet ne quid de pharmaco in oculum præterlabatur. Aliud phloginum iuscriptum linimentum. Æris usti ac loti drach. xii. croci drach. vi. piperis drach. iiii. myrrhæ drach. iiii. opii drach. iiii. gummi drach. xii. Terito cum uino ueteri odorato adstrigente. Alia illitio ex sandyce, ad perfrigerationes & resolutiones palpebrarum, quales contingunt & in his qui canino more conuelluntur. Facit etiam ad acuedum uisum ante balneum illita. Sandicis drach. xiiii. crocomagnatis drach. vi. piperis drach. iiii. gummi

S E P T I M V S.

367

drach. vi. Excipe aqua. Aliqui adiciunt etiam opobalsami drach. iiii. & illinunt ad hebetudinem uisus.

De aridis collyriis. Galeni. Cap. XCVIII.

Ex aridis pharmacis quædam affectionem in oculis congregari prohibent, humorum uidelicet insuasiones impediētia, ex quibus oculi affigi solent. Præstantissimum autē ex his apparuerit, & experientia iudicatum est, quod ego composui, inquit Galenus: & ob id apud multos in usu est, ac ferè per omnes gētes quibus Romani imperant. Ac primum sanè ipsius compositionem scribam, quum præstantius esse putem, nullis omnino affectionibus corripī, quam eas quæ iam præoccuparunt sanare. Vtilissimum autem est sanis oculis pharmacum. Vritur lapis phrygius in fabaceas magnitudines contractus. Eum uero in ollam nouam missum, deinde forinsecus luto oblita olla, addito operculo foramen habente, eoq; oblito, ollam prunis imponimus. Quum autem lapis ignitus factus fuerit, tunc iam ollam in aliud uas purum euacuare oportet, & recenti butyro extinguere. Facta autem extinctione, rursus in eandem ollam missum, prunis adhibemus, ac uentilamus. Ignito uero lapide, ubi puri uaporem efferri uiderimus, rursus euacuatum extinguimus uino ueteri fuluo odorato. Deinde rursus missum in ollam lapidem, tertio urimus, & rursus extinguimus melle Attico non multo. Postremum autē melle extinguitur, ut mellis qualitas in lapide permaneat. Cæterum diebus trita ac præleuigata in promptu habere oportet, ita ut in tenuissimū puluerem redacta sint subscripta. Æris usti unc. i. piperis albi unc. i. folii malabathi unciam. i. sibi drach. xii. His ammissæ lapidis usti, tusi, cribrati ac triti lib. i. Et postquam omnia simul probe fuerint unita, & reponere medicamentum uoles, adice opobalsami primarij drach. xii. Sit autem opobalsamum tenue, & pellucētum compage, non crassum. Impedit enim crassitudo, ne sicci

S E R M O

pharmacum euadat. Vtendum autem est ipso ad palpebras solas, inducto specillo citra tunicarum oculi contractum. Iubendusque est homo cui hoc sublinitur palpebras apertas habere. Hoc itaque à me compositum est, non permittens hominem qui ipso recte utatur, oculorum lippitudine apprehendi. Stibium ornatis palpebris preseruatium, pueris maxime commodum. Stibii drach. xvi. plumbi usti ac loti drachm. viii. squamæ aris drach. i. croci drach. i. florum rosarum, myrrhæ, spicæ nardi, thuris, piperis, singulorum drach. i. palmularum ossa decem. Omnia in fictile uas coniecta diligenter torrefacito, deinde tuis ac tritis opobalsami primarii compage tenuioris cochlearia duo aduicito: Et tritis ac siccatis utitor. Aliud Seueri, facit ad oculorum & palpebrarum pulchritudinē. Stibii quadrātem, purpuræ ueræ uisæ sextantem, spicæ nardi unc. i. Vtere. Stibium ornans palpebras. Stibii usti & loti drach. viii. ossium palmularum ustorum drach. viii. atramenti sutorii drach. ii. nardi celticæ drach. ii. Vtere, constat experimento. Aliud, faciens ad decorem, angulos rarefactos, ac humectos moderate resiccans. Cornu ceruini usti, purpuræ uisæ, singulorum drach. iii. folii scylmatis unc. i. Vtere. Stibium optimū ad tenuem fluxum, & corrosos angulos. Nutrit hoc etiā oculos debilitatos, in multis affectionibus coprobati, & mirifice omnibus se opponēs. Facit etiam ad ornatum. Inductum enim multo tempore in angulis permanet. Habet autem hoc modo. Carnis purpuræ torrefactæ drach. iiiii. succi anemones drachm. vi. stibii usti & uino extincti drach. iii. succi baccarum sambuci drach. iii. spinæ ægypticæ drachm. ii. ordeii usti drach. ii. gallarum nigrarum drach. ii. acaciæ drach. ii. mororum rubi aridorum tuforum drach. iii. costi tusti drach. iii. folii tusti drach. iii. Singula seorsim terito, & simul in uase plumbeo reponito, ac utitor. Aridum Danaï, quod uelut res sacra in regia urbe uenditum est

S E P T I M V S.

368

numismatis. cxx. & cum multo labore ab eo impetratum. Preseruat ab omni lippitudine, palpebris inductum. Aris usti unc. i. unguis siue onychas aromatis cosustos magnos tres. piperis grana. xxi. ordeii usti grana. xxi. palmulari ossa usta. ix. aereas muscas. xxi. folii scrup. ix. sanguinis dracontii scrup. iiii. Aris accipe quod ab æreis uasis deraditur, & in fictile uas missum ac prunis impositū, ad triduum ure, ita ut quotidie ter ipsum urina pueri incorrupti extinguas, & postremū aqua dulci. Aereas autem muscas accipe ex locis ubi boues degunt, aut si ibi non reperias, ex mortuis animalibus. Aliud palpebras ornans, pharmacum quod prospere accommodatur. Facit & ad diuturnas lippitudines. Stibii usti & uino extincti drach. iii. plumbi usti ac loti drachm. viii. fuliginis thuris, spicæ nardi, myrrhæ tostæ, croci tosti, squamæ aris, singulorum drachm. i. Tritis utere. Aridum ad angulos calidiores & rubicundos ac exasperatos: Seueri croci drachm. iiii. cadmiæ lotæ drachm. ii. cerussæ drachm. i. Aliud Seueriani cerussæ bessem, cadmiæ trientem, salis ammoniaci sextantem, piperis sextantem, folii trientem. Aliud palpebras ornans, facit & ad lippitudinem siccam. Sanat etiam omnem lippitudinem, post mitigatos dolores illitum. Aris usti leuissime triti unc. i. cedriæ puræ trientem. Aris cum cedria ad strigmentitiam spissitudinem terito, & in arundinem mittito, & hanc obturatam forinsecus totam luto ablinito, & in clibano prunis obruito, & per diem ac noctem finito, & exemptam terito, & collyrii Pelarii drachm. xxiiii. aduicito, & croci drach. ii. & folii scrup. ii. Et utitor. Aliud siccum collyrium celebret, resiccans multas fluxiones, & uisum acutens. Optime quoque attenuat cicatrices. Aris usti unc. i. cadmiæ unciam unam, chalcitidis unc. i. stibii unc. i. mellis mensuram congruam. Omnia leuissime trita, & melle subacta, in ollam mittito, &

S E R M O

addito operculo foramen habente, oblitito, ac uris
to donec tenuis uapor progrediatur. Deinde exēpto
ac trito utere. Quod si ipsum paululū mordax facere
uolueris, post uitionē adiace piperis gran. xxv. Aliud
aridū ualde bonum: Cadmiæ sextantē, mellis sextan
tē, æris usti drac. iiii. salis ammoniaci drach. ii. piperis
drac. iiii. spicæ nardi drac. ii. Cadmiā leuissime tritam
melle subige, ure, & uino austero extingue, & cum re
liquis tere ac utere. Est delachrymatium. Facit & ad
asperas palpebras. Aliud siccum ad lachrymātes oculo
s, & eos qui à longa lippitudine non probe sanati
sunt. Est etiam præocupatium. Cadmiæ drach. viii.
æris usti drach. viii. stibii drach. iiii. Cadmiā cū ære
in frustra crassiora contusam, & melle subactam in oculo
la exurito, uelut antea dictum est, & uino ueteri odora
to extinguito, ac siccato. Et deinde stibium per se uisū
in olla ammisceto, & tuis cribratis ac tenuissime tritis
utitor. Quidam etiam armeniaci drach. ii. ammiscent.
Hoc siccum pharmacum sæpe cum uino, uelut colly
rium contriui, & siccato usus sum, inducens ipsum pal
pebris mane & uesperī. Aliquando autem etiam stibii
drach. viii. inieci. Aliud siccum croceum, proca
talepticon, id est, præseruatium. Aloes, croci, glauci,
sarcocollæ, singulorum unc. i. leuissime tritis utere.
Aliud, quo utor, & affectiones illino. Sicit fluxionem
in una die, si dense ac sæpe illinatur. Facit etiam ad
agilopas, & palpebras corrosas, & pilos pungentes
in palpebris, post enulsos pilos, pilorum locis illitum
Sarcocollæ, croci, glauci flauī, aloes, chelidoniæ, singu
gul. unc. i. myrrhæ trogloditicæ drac. iiii. Chelidoniā
tusam cribratam, reliquis adiace, & cōtritis utere. Ego
cum aqua uelut collyrium contero, & sicco utor.
Aliud siccum collyrium celebre, uisum acuens, in oculo
sensos cōseruans oculos. stibii scrup. iiii. fuliginis pur
puræ ueræ, rosarii siccatū, sing. scrup. ii. croci scrup.
iii. folii scrup. iii. spicæ nardi scrup. iii. Tritis utere. Fut
lignem

S E P T I M V S.

369

lignem autem sic facito. Lanam purpuræ cedria tin
ctam incende, & pelui leuissimo, aut æreo uase conte
ge, & conflam fuliginem penna collige, ac utere.
Aridum album, uisum acuens. Facit ad pruritus, &
ustiones ex sole, & lippitudines incipientes ex frigidī
tate, ante & post cibum. Cadmiæ drach. ii. salis am
moniaci drach. i. piperis drach. ii. aluminis scissi drac.
ii. folii drachm. ii. cerusæ oboli dimidium. Terito cū
uino albo, & siccato utitor. Aliud siccum acre.
Cadmiæ drach. xxiiii. salis ammoniaci drach. ii. spicæ
nardi drach. i. piperis albi drach. i. tritis utere. Aliud
optimum. Cadmiæ drach. viii. croci drach. ii. salis am
moniaci drachm. ii. spicæ nardi drachm. i. piperis albi
drach. vi. Tritis utere. Aridum Seueriani. Cadmiæ
ustæ & lotæ drach. viii. salis ammoniaci drach. ii. piperis
albi drach. ii. folii drach. i. contusis, cribratis, ac probe
tritis utere. Aliud aridum acre. Cadmiæ drach.
viii. testarum septiæ sextantem, salis ammoniaci unc. i.
piperis unc. i. folii unc. i. utere. constat experientia.
Aliud aridum uisum acuens. Oribasi. Radicis chelid
oniæ sextantem, aloes sextantem, folii unc. i. piperis
decorticati drach. iiii. ueratri albi drach. i. Vtere. Ari
dum Apollonii ad uisus hebetudinē. Cadmiæ drac.
viii. fecis uini ueteris sicæ ustæ drachm. v. piperis albi
drach. v. salis ammoniaci drach. x. sandarachæ drac. ii.
folii drach. ii. niri usti drach. iii. Aliud aridum ad
suffusiones & hebetudines. Viperam masculam totā
uiuam in ollam mittito, & succi fœniculi cyathum unū
adiicito, & thuris non secti granum magnum addito.
Deinde totam ollam forinsecus luto oblitam, urito
donec in cinerem redigantur indita, teritoq; ac utitor
hoc arido medicamento uelut celebri. Faciunt ei uis
peræ capita usta, trita, & inducta. Aliud. Incomparabi
le. Veratri albi & piperis, æquas portiones tusas ac
tuis adhibe per triduum, purgatione prius per uen
trem facta, & pes os ac nares. Aridum ad incipientes

A E T.

aaa

S E R M O

Infusiones, glaucedines, & pellicularum crassitiem. Cadmiæ drachm. xxiiii. salis ammoniaci drach. x. san-
darachæ drach. iiii. ueratri albi drach. ii. folii drachm.
ii. utere. Ego si aliquando opus habeo arido collyrio
ad præsentis affectiones commodo, hoc trito & in le-
uisimum puluillum redacto utor. Aliud siccu acuens
uisum, experiētia cognitū. Cadmiæ drac. viii. folii dra-
viii. spicæ nardi, drac. ii. piperis, croci, auripigmēti, salis
ammoniaci, chelidoniæ, singulorū drach. ii. artemisiæ,
folii malabathri, singulorum drach. i. utere.

De liquidis collyriis. Galeni. Cap. XCIX.

Liquida Ocularia medicamenta componuntur ex
succis, & liquoribus, felleq; ac melle, & ammoniaco
thymiamate, ita ut ammisceantur ipsis etiam modera-
tiora quædam, uerum uiribus non repugnantia, myr-
rha inquam, & thus, & crocus, & galbanum, & quæ-
cunque alia huiusmodi, quæ tunicas rarefacere, &
crassitudinē humorum ac spiritus attenuare possunt,
& humiditatem præternaturalem discutere, & tunicis
oculorum per suum temperamentum, robur præbe-
re. Liquidum acuens uisum. Succum ex malis puni-
cis expressum, in uas fictile Atticum leuisimum ac
densissimum mittito, & tenui linteo obligatum ad so-
lem exponito, donec mellis crassitudinem acquirat,
& parem mensuram mellis ad succum adicito, & si
stili uase exceptum reponito. Inueteratum enim me-
lius euadit. Quum autem dormire uolueris, ex hoc le-
niter oculos sublinito. Hoc pictoribus, & scriptoribus
& aurifusoribus ac senibus conuenit. Aliud. Amp-
pullam uitream oleo expleto, & iniectis fœniculi fo-
liis teneris in solem exponito ad dies quadraginta.
Et expresso fœniculo, oleo utitor. Aliud uisum ac-
uens. Adipem uiperæ in uitream ampullam mittito,
& ubi liquatus fuerit, specillum in eo tingito, ac illin-
to. Hoc ualde commodum est. Aliud uisum ac-
uens. Colocynthis semen tusum, cribratum, ac leo-

S E P T I M V S.

370

uisime tritum cum melle adhibeto. Experimento
constat. Aliud ad uisum acuendum, & ad suffusio-
nes ac cicatrices oculorum. Chamæleonis nigri radi-
cem ustam, ac leuissime tritam illinito. Aliud. Inte-
stina terræ in testa ad cinerem exure, & cinere trito cū
melle utere. Ego hoc arido usus sum ad albugines.
Aliud ad inchoantes suffusiones. Mel, oleum uetus,
& fœniculi succum, æquis portionibus misce ac utere
Aliud. Sagapeni drach. ii. spumæ nitri drac. v. mellis
lib. ii. Aliud Demosthenis. Ego uero subscripto utor:
Caucalidis succum, coronopodis succum, chamæ-
dryos succum, æquis portionibus excolato, siccato,
collyria formato, ac utitor. Si uero liquido uti uoles,
cum melle tritis utere. Aglaidæ liquidum ad princi-
pium suffusionis. Floris æris obol. v. piperis obol. v.
croci drach. ii. castori drach. ii. fellis galli drach. i. om-
phacii drach. iiii. & dimidiam, spicæ, nardi obol. i. lapi-
dis hæmatitæ obol. ii. spumæ nitri obol. ii. floris salis
drach. xxxii. opobalsami drach. xxxii. mellis quincun-
cem. Omnia trita in argenteo uase reponito. Eras-
strati panchrestos liquida compositio. Ad inflationes
pruriginosas, & lippitudinem scabram, aures purulen-
tas, ulcera ægre recipientia cicatricem, cynanchen si-
ue anginam, & ad nomas in ore ac pudendis. Æris
usti drach. ii. myrrhæ drach. iiii. misyos tosti drach. iiii.
piperis drachm. i. croci sesquidrachmam, uini austeri
ueteris cochlearia. iiii. passi cretici cochlearia. ii. trita
rursus terito cum uino, & ubi id conbiberint, passum
adicito, & unita in æreo uase ad mollem ignem co-
quito, usque ad mellis spissitudinē, & in ænea pyxide
reponito. Alia liquida ex succo uerbenacæ. Facit
ad hebetudinem uisus, pupillæ debilitatem & obstu-
scationem, facit & ad corrosos angulos, ad tenuem
fluxum, & inchoantes suffusiones: Fellis capræ drac.
viii. mellis attici sexuncem, lycii indici drac. iiii. piperis
drachm. iiii. succi uerbenacæ rectæ deuncem. & sic

S E R M O

ci succi drach. viii. piper tulum ac angustissimo cribro excretum, postea diu in mortario terito, & sicco succo adiecto, simul terito: Deinde etiam liquidum succum, & mox lycium addito. Et ubi leuigata fuerint. mel adiecto, & mox fel ipsum ut unita excipe ac utere. Quidam ipsam herbam, uerbenacam dico, tundit ac cribrant, & drach. viii. adijciunt. Si uero siccius medicamentum euadat, collyrium efformato ac utitor siccum casti, ad uisum acuendum & ad glaucedines, antiquas lippitudines, uisus hebetudines, ac obscuraciones. Fel taurinum totum in æneam pixydem euacuatum, ad dies. x. finito, deinde trita adiecto, croci, myrrhæ, opobalsami, singul. drach. i. piperis grana. xx. mellis Attici duplum fellis. Et omnia simul trita in uas æneum inficito, & ad mollem cinerem ad mellis spissitudinem coquito, & in ænea pyxide reponito, ac utitor uelut bono. Simul enim ut illitum est, efficaciam suam declarabit. Alia liquida. Bolæ inscripta, ad suffusiones. Fellis felis partem unam, mellis Attici dupli succi hieracii parem mellis mensuram, misce & utere. Alia ad suffusiones celebris. Fellis coruorum recentium trientem, sagapeni persici drach. i. succi cyrenaici unc. i. opobalsami unc. i. mellis dodrantem. Alia ualde celebris, ex cuius usu successum habui. Fellis capræ drach. iiii. opobalsami drach. ii. croci drach. ii. spicæ nardi, castiæ, lachrymæ oleæ æthiopicæ, aluminis scissi, medullæ struthocameli, myrrhæ, sing. drach. i. mellis unc. xviii. præparato diligenter, & reponito in pyxide æris cyprii, ac utere. Alia. Theriacæ Andromachi drach. iiii. succi cyrenaici drach. vi. opobalsami drach. ii. mellis non sumosi drach. v. Theriacam primum uino ueteri dulci dissolue, & opobalsamum ac mel adice. Et utere. Alia liquida Apollonii, ualida compositio ad suffusiones. Sagapeni drach. ii. succi cyrenaici obol. ii. ueratri albi drach. ix. rutæ syluestris drach. i. spumæ nitri obol. iiii. mellis quadrante. Alia.

S E P T I M V S .

371

Omphacii drach. i. myrrhæ drach. i. salis ammoniaci drach. i. opobalsami, lachrymæ oleæ æthiopicæ, ammoniaci thymiamatis, singulorum drach. i. fellis hyænæ drach. ii. Excipe melle & utere. Alia. Fellis hyænæ, adipis uiperæ singulorum sesquidrachmam, croci drach. i. omphacii drach. i. opobalsami drach. i. myrrhæ drach. iii. & dimidiam. Mellis quantum satis est. Alia, ad suffusiones, etiam si fuerint diuturnæ. Lapidem Scythicum cum felle aspidis tritum illine. Breui liberat. Sit autem Aspis quæ Acontias appellatur. Fel eius reperitur ad deorsum hepatis annexum. Alia, ad omnem uisus hebetudinem ac suffusiones, facit etiam ad palpebras pungentes pilos producentes. Mellis sextantem, opobalsami drach. ii. myrrhæ drach. ii. succi cyrenaici drach. i. opopanacis drach. i. utere. Alia, ad suffusiones, ut æger intra quinque dies uisum recipiat, adeo magnum ac admirandum auxilium est. Facit etiam ad asperitates palpebrarum. Et raro quis tale habere potest: Adipis uiperæ, fellis galli albi, floribus aris, succi rutæ syluestris, lactis canini, opobalsami, æquis portionibus tritis utere. Aliquando uero pro aris flore, atramentum sutorium coniicio. Alia liquida nigra. Ad hebetudines, & fluxiones, ac affectiones. Clauorum caligarum ueterum prælotorum ac probe siccatorem libram. i. in sextar. i. acetis acerrimi mittito, & per dies quinque finito. Deinde in olla stitili aut ferrea lento igne donec ter ebulliat coquito & excolato, & mellis despumati & colati lib. i. adiecto, & ad mollem ignem usque ad frigmentitiam spissitudinem coquito. ramulis fortibus absinthii tribus simul colligatis agitando. Deinde ubi coactum fuerit medicamentum, atramenti sutorii leuissime triti unc. i. inspergito, ac utitor per spicilli nucleum angulos inde contingans. Alia repellens fluxiones, & detergens oculorum tunicas. Attenuat etiam cicatrices, & forinsecus superinæ palpebræ illita repellit fluxiones, si ita

S E R M O

tim ab initio illita fuerit. Melantheria, uelut iam diximus de clauis, preparata, & mellis parem mensuram, & succi foenigræci tantundem, simul mixta & excolata, ad lentum ignem coquito, assidue agitando donec mellis compagem acceperint, & repositis utere. Cæterum foenigræci succum præpara uelut dictum est in ulcerum oculorum tractatu. Sed & dum excolas foenigræci succum, ne exprimas ipsum, sed sponte defluentem iniice. Si uero ubi paratum ferit pharmacum & frigefactum, grumi in ipso fuerint, totum paulatim in mortarium transfundito, & dissolutis grumis reponito ac utitor. Alia liquida, ad ficosas emittentias, & omnem carnis extuberantiam, & ad carnis in angulis incrementum, & ad incipientes lippitudines. Misyos tosti drach. viii. myrrhæ drachm. ii. mellis quod satis est. Alia. Misyos tosti drach. vi. atramenti sutorii dra. iiii. myrrhæ dra. iiii. mellis qd satis est. Oribasii ligda ad suppuratos exulceratione. Atramenti sutorii drac. viii. croci drac. viii. myrrhæ dra. iiii. mellis lib. i. Alia ligda eiusdem. Mellis sextate opobalsami drac. ii. succi cyrenaici sesquidrac. opopanaxi sesquidrac. Ex eodem ligda Basii, ad suppuratos oculos. Croci, aloes, myrrhæ, singul. sesquiunciam, uini quadrantem, mellis sexuncem: Crocus teritur cum modico uino: Deinde aloes & myrrha, & ubi ad compagem redacta fuerint, inspissata melli adiciuntur, & unita reponuntur, in uitreo uase. Vtere hoc bis illiens in die, aut si res urgeat, etiam ter, & oculum deligat. Repurgat, incarnat, cicatricem inducit, usque ad finem illita. In plerisque uero post repurgationem, ad collyria transimus, & maxime id quod inscriptum est Scutulare, capræ faciem præferens. Alia liquida experimento constans. Succu uerbenacæ rectæ, lycii indicii, æquales partes, hoc est, singulorum unc. i. melis tantundem. Alia liquida ex adipe uiperæ. Mirifice facit ad incipientes suffusiones, & hebetudines oculorum

S E P T I M V S.

372

rum sanant. Succu rutæ, opobalsami, succi foeniculi, succi chelidonie circa sepes nascentis, adipis uiperæ in duplici uase eliquati, mellis non fumosi, singulorum æquas portiones simul mixtas per purum linteum excolato, & utere confidenter, ita ut a quando mellis sesquiunciam, & reliquorum unc. i. conficias.

Collyria ex croco, & ex succis diuersa. Cap. C.

Collyrium ex croco ad initium lippitudinū. Glauccii drach. xxiiii. sarcocollæ drach. xvi. croci drach. viii. gummi drach. viii. tragacanthæ drachm. iiii. Arida omnia trita ac leuissima facta, tragacantha madefacta excipe. Aut sic præpara. Sarcocollam aqua terito, deinde glaucium cribratum adicio, ac rursus terito. Deinde crocum siccum leuissime tritum, & tragacantham siccam in tenuissimū puluillum redactam, & gummi similiter insperge, quo eadem die aut postera in collyria redigantur. Nam collyria diu in mortario manentia nigrescunt, & uires immutant. Vtere autem ipso, aquosum infundens per ouum, lippitudine incipiente. Incipiente uero declinatione crassum instilla. Constante autem declinatione siente, cum aqua illine. Aliud ex myrrha. Glauccii drac. xlviii. sarcocollæ drac. xlviii. croci drach. xxiiii. opii drach. vi. myrrhæ drach. vi. tragacanthæ drach. xlviii. lapidis hæmatitæ drach. vi. gummi drach. xvi. Excipe aqua. Vtus est per ouū.

Aliud Phosphorus appellatum, ad dolorem, & omnem inflammationem, & intentos humorum influxus. Glauccii drach. xxiiii. sarcocollæ drachm. viii. croci drach. viii. opii drach. viii. myrrhæ drachm. viii. misyos usti drach. viii. gummi drac. xii. Excipe aqua. Aliud Euchrun à colore bono dictum. Facit ad ea quæ Phosphorus. Commodat & asperis palpebris. Est & pueris comodū. Glauccii drach. lxxiii. sarcocollæ drachm. xxxii. croci drachm. xxiiii. opii drachm. vi. myrrhæ drachm. vi. hæmatitæ drachm. sex tragacanthæ drachm. sedecim. gummi, drach. sedecim. Lxx

aaa iiii

S E R M O

cipe aqua, & instilla in principio per ouum. Aliud
dolorem eximens ex succis ad omnem doloris uexa-
tionem. Somnum inducit confestim. Glauca drachm.
xlviij. sarco collæ drach. xvi. croci drach. viii. opii drach.
iiii. Lycii indici drach. iiii. succi rosarum drach. iiii. suc-
ci mandragoræ drach. iiii. succi hyoscyami drach. iiii.
succu cicutæ drach. iiii. tragacanthæ drach. xvi. gummi
drach. xlviii. Excipe decocto meliloti. Componi-
tur autem hoc modo. Accipe meliloti lib. i. aquæ plu-
uialis sextar. vi. Coquito ad tertias, & excolato liquo-
rem ad pharmaci præparationem. Collyrium ex
succo polygoni. Succu polygoni sexuncem, lycii in-
dici drach. vi. aloes drach. iiii. myrrhæ drach. iiii. thu-
ris drach. iiii. opii drachm. iiii. acaciæ nigræ primariæ
drach. xii. Vini ueteris odorati quantum satis est. Facit
ad omnes in oculis affectiones, reprimat fluxiones,
& sedat dolores. Amat autem balneum. Quare ubi
illeuisti, lauari iube. Facit & ad ulcera. Collyrium
ex succo Rhamii, ad chemoses & dolores, de quo
quidam magnopere gloriantur. Aris sextantem, cad-
miæ sextantem, opii sextantem, aloes scrup. xii. croci
scrup. xii. acaciæ bessem, gummi bessem, succu fructus
rhamni lib. i. A quæ quantum satis est. Si uero abundas,
succum fructus totum iniice, & gummi aqua macera.
Collyrium è succo uerbenacæ, quod maximas humo-
rum influxiones intra secundam illitionem excoluit.
Croci drach. iiii. meliloti drach. vi. glaucii drachm. xii.
opii scrup. iiii. amyli drach. iiii. gummi drach. i. terito,
& succu uerbenacæ restæ affundito, efformatoq; ac
utitor. Est & alia efficax cõpositio, ut uix credi possit,
facit ad lippitudinẽ, tumores laxos, & inflationes, om-
nẽq; humorũ influxionem, & desperatas in oculis affe-
ctiones intra triduum remouet. Croci drach. xiiii. amy-
li drach. xii. glauci drach. xvi. albuminis oui drach. iiii.
tragacanthi drach. iiii. tere, & succum uerbenacæ res-
tæ affunde, efforma q; ac utere, Collyrium ex succo

S E P T I M V S.

373

foeniculi. Cadmiæ dodrantem, sibi bessem, mi-
syos crudi sexuncem, omphacii sesquiunciam, chalcio-
tidis unc. i. croci sesquidrachmam, folii unc. i. succi foe-
niculi bessem. Et rursus aliud foeniculum cum aqua
pluuiali decoquito, & cum eo decocto prædicta teri-
to ac efformato. Hoc multi præparatum habent.

Collyria unius diei, monohemera appel-
lata. Cap. CI.

Collyria unius diei cum candido oui illita, plerũq;
statim ab initio lippitudines absque humorum multi-
tudine factas curant. Reuera enim non parum sæpe
hæc magnas inflammationes mitigauerunt, ut in ue-
speram quidem homo balneo usus sit, postera uero
die collyrio nardino illitus fuerit ad instauracionem
ac corroboracionem. Ammiscetur autem ad nardinũ
in prima illitione, parum quiddam de acris ac sistẽ
tibus appellatis collyriis. In secunda uero illitione
paulo amplius quiddam de iisdem. Sufficiunt enim
duæ pharmaci adhibiciones, & deambulatione ali-
qua non multa ante balneum, ad perfectam restituo-
nem. Collyria igitur unius diei, quæ priuatim secu-
lenta nominantur, multam habent acaciã. Quædam
uero aut omnino modicã, aut omnino non habet. Cõ-
plectũtur aut in se, alia æris squamã, alia æs usũ modi-
cum, cum multis aliis quæ moderate adstringunt, &
concoquunt ac discutiunt. Talia autem sunt, crocus,
myrrha, lycium indicum. Sed & castorium ac thus ci-
tra adstrictionem concoquit, simulq; discutiunt. In
quibus igitur adstringentia prædominantur, plurimũ
oui liquorem, & parum de pharmaco esse oportet,
& præsertim si quid ex metallicis, pharmaci in se com-
piectatur. In quibus uero crocus, & myrrha, casto-
riumq; ac thus, & lycium præualent, paulo crassiore
pharmaco utendum est. Fomentum præterea omni-
no adhibendum est ipsis per spongiam, siquidẽ me-
diocri sit dolor, semel aut bis in die: Si uero uehe-

S E R M O

mentior dolor urgeat, præstat ter aut quater, & sepius uti, in longis præsertim æstiuis diebus. Fiat autem formentum per meliloti ac fœnigræci decoctum. Oportet tamen horum collyriorum usum vitare, in quibus humorum multitudo in toto corpore adest. Nam monohemera quum sint facultate frigida, obstructionem corporum, & densationem meatuum faciunt. Si uero materiæ multitudo in oculis fuerit, ruptionis corniformis tunicæ causa sunt. Nos autem in recentibus lippitudinibus, Theodotio Seueri illito ex aqua, & spongia forissecus oculo imposta ægrum ab affectione liberauimus. Et plerunque balneo uti iubemus statim post primam illitionem. Cæterum Monohemera collyria hæc sunt. Collyrium Monomelum appellatum, eo quod ex unica specilli inductione, inquit, curat. Est autem multi usus. Facit ad diurnas ac ægre solubiles affectiones, & maxime in quibus etiam palpebræ exasperatæ sunt, per subiectionem illitum. Oportet autem post illitionem diu claudere oculum. Facit etiam ad confusiones oculorum, & ad staphylomata. Est etiam pueris commodum. Vtere cum aqua diluto in his qui mordacitatem ferre possunt, in aliis cum ouo. In omnibus autem per subiectionem palpebræ subline. Si uero uehemens fuerit inflammatio, cum ouo infunde. Habet hoc modo. Cadmiæ drachm. xxiiii. æris drach. xii. chalcitidis tostæ drach. xii. opii drach. xi. piperis grana. xxiiii. melis sesquiunciam, gummi drach. xxiiii. Excipe aqua. Mel postremum adicitur. Pelarium, quod in principiis aquosum cum aqua dilutum adhibetur. In uigore uero aquosum cum ouo. Ad diurnas autem affectiones crassius cum ouo. Deinde sensim progressu facto, etiam aqua ad ouum ammiscetur. Ad finem uero ex aqua sola diluitur. In ulcerationibus tamen minus efficax est. Cadmiæ drach. xvi. cerusæ drach. xlvi. acaciæ drach. xxiiii. opii drach. iiii. amyli, tragacanthæ, gummi singulorum drachm.

S E P T I M V S .

374

xii. æris usti sesquidrachmam, myrrhæ drachm. iiii. croci sesquidrachmam. Excipe aqua. Aliud pelarium Antoninus appellatum. Cadmiæ drach. xxiiii. cerusæ drachm. xxiiii. acaciæ, opii, singulorum drach. xviii. gummi, tragacanthæ, amyli, singulorum drach. ix. myrrhæ drachm. iiii. æris usti sesquidrachmam. Excipe aqua. Hoc magis facit ad exulcerationes. Aliud pelarium, quod Comitum uia uocant. Cadmiæ quadrantem, cerusæ quincuncem, pompholygis quadrantem, opii sequiunciam, acaciæ, myrrhæ, gummi, singulorum drachm. viii. tragacanthæ quadrantem, amyli sexuncem, æris usti drachm. iiii. croci drachm. iiii. Excipe aqua. Est autem optimum ad chemoses, & reliquas lippitudines etiam in uigore, & ad omnes ulcerationes in quibus densa factæ sunt palpebræ. Repurat enim & replet ac cicatricem inducit. Maxime uero hoc uxor, si propompholyge, cadmia ter uista amixta fuerit. Pelarium Edeffenum: Tragacanthæ, gummi, acaciæ, amyli, sarcocollæ, singulorum drach. ii. opii drachm. iiii. cerusæ drachm. viii. cadmiæ drach. xvi. Excipe aqua.

De collyriis sistentibus. Seueri. Cap. CII.

Collyria quoque quæ sistentia appellantur, repulsores sunt. Sistunt enim inordinatum fluxionis impetum. Et quædam ex ipsis Hermolai uocantur, quædam uero Hexacontarchia, ex eo, uelut puto, quod uniuersis ipsorum apparatus sit sexaginta drachmarum. Quædam autem Hecacontarchia. Multæ uero sunt etiam horum materiæ, ob quorū copiam medicus indignatus, uelut in pelago uertigine affectus, a scopo aberrat. Oportet igitur omnium facultates discernere, & ad unum finem horum efficacias adaptare. Nosse enim oportet quod omnia sistentia collyria frigefaciunt & adstringunt, alia magis, alia minus. Sed & resiccant aliquo modo. Proinde ad calidiores lippitudines, talia commodant, non tamen statim

S E R M O

à principio, priusquam concoctio apparuerit. Optimum uero & admirandum nobis uisum est: Album deueri collyrium, quod ex fœnigræci succo præparatur, & cadmia, & cerusa, ac tragacantha. Et quod post ipsum scriptum habetur. At ubi ad concoctionem perducta est affectio, rursus ex multis sistentibus commodum reperimus Hecatontarchium, & adhuc magis ipso, id quod post ipsum scriptum habetur. Recipit autem Hecatontarchium: Aëris drachm. xii. cadmiæ drach. xv. myrrhæ drach. iiii. acaciæ drach. xxxii. opii drach. iiii. gummi drach. xxxii. Quidam etiam croci drach. i. Excipe aqua. Hoc collyrium aquosum ad illitionem assumptum, ad complicatas affectiones eodem modum compertum est, in quibus est inflammatio, & distentio, & fluoris influxio. Attenuat enim palpebras, & ipsarum densitates ac aspritudines, exæquat, cum aqua illitum. Sed & uisus hebetudines sistit, adstringens ac uelut exprimens incumbentes oculo humores. In his tamen qui subtili oculorum sensu præditi sunt, cum oui candido collyrium diluere oportet. Si uero oui candidum desit, panem purum non aridum, neque multi salis participem, aqua maceramus, & aquam excolatam ad illitionem accipimus. Sin minus farinā puram madefacimus ex colamusq; ac cremore utimur. Conuenit autem ut ne acruatim auxiliorum mutationes faciamus, neque aliud illinamus, & aliud superillinamus. Oculus. n. à peregrina inuouatione magis perturbatur iniuria efficitur. Itaque hecatontarchio, uelut didum est, utendum est ad complicatas affectiones, ita ut aquosum ipsum faciamus in usu. Hic enim est admirandus ipsius ductus. Est & aliud collyrium sistens, ex eadem materia constans, sed dissonantiam solum in apponderatione habens. Excedit autem præcedens in sua actione. Vidimus enim operum ipsius euentum. Sed & hoc à uulgo medicorum ignoratur. Accipit aut, Aëris usti quadrantē, cadmiæ

S E P T I M V S.

375

quadrantem, opii, myrrhæ, singulorum drach. iiii. acaciæ, gummi, singulorum septuncem, & uncia dimidium. Excipe aqua. Hoc collyrium inenarrabile quoddam uim habet, & tempestiue adhibitum, desperatas affectiones sanat, & graues dolores mitigat ac sedat. Tempus autem adhibitiones eius est lippitudines uigor, quando concoctio facta fuerit, & gramæ in oculo conspectæ, & uelut subuentum quiddam in oculo apparuerit. Siue enim chemosis fuerit id quod aspergit, siue palpebrarum inflammatio, congruum est ipsis hoc auxilium. Tantam enim quietem ex eius usu ægri consequuntur, ut quum antea diu uigilias tolerarint, statim ab illitione somnum assequuntur. Consideret igitur ad pharmacum accurre, considerans num tenuis lachryma post collyrii illitionē defluat. Habebis enim & in hoc successus signum, si omnino non post illitionem lachryma defluat. In quibus enim ex prima illitione lachryma sistitur, sed in adstricti permanet & uelut somnus succedit, in his statim sanitas expectanda est, ut non opus sit secunda illitione. Si uero adstrictio fiat in prima illitione, infundendum est ipsis oui candidum per se moderate calefactum. Verum in secunda illitione aut tertia, ab eo symptomatis accidente liberabuntur. Primum enim oculus uelut peregrina offensus, mordetur: Deinde uelut aduetus, magis delectatur. Pruritus enim modicus ipsis obortitur cum quadam uoluptate. Atque hoc est signum successus. Nam corpora in profundo liberata, causas ad superficiem propellunt. Præcipiendum est autē ut quibus illitum est phamacum, oculos ne aperiant ante collyrii concoctionem. Commoti enim meatus rarefunt, & collyriū ad profundū cōdescendens, mordacitatem inducit. Post concoctionem autē collyrii spongiæ adhibere oportet, non magno facto fomento, & ipsum collyrium aquosius illinere. Distenditur enim palpebra in crassioribus illitionibus,

S E R M O

ut ægre ferat æger, & palpebræ grauentur. In principio igitur cū ouo illinatur aquosius dilutum. (At uero coactio eius fiat in feruida cote, calefactum enim crassius seipso euadit) Nam sic adhibitum in dolore admirandum collyrium compertum est. Etenim ex hoc ductu etiam paruum in ipso apparentem adstrictionem penitus excludimus. In uigore uero itidem cum aqua adhibeatur. In declinatione autem cū aqua & sub palpebram illinatur. Etiam si enim densitas relicta fuerit, & hanc itidem sanat. Magnopere quoque pueris confert. Curat enim etiā horū ardores. Possibus porro plura auxilia recensendo, maiorem legentibus difficultatem parere, uerum quum paruo labore susceperimus, immo potius experientia inuenerimus præscripta collyria, efficacias ipsorum simul cum præparationis modo candidè exposuimus. Collyrium si stens ex oleo. Oribasii. Cadmiæ uisæ & lotæ drachm. xl. æris uisti & loti drac. viii. opii, myrrhæ, singulorum drach. x. acaciæ drach. centum, gummi drach. centum uiginti. Terito ex aqua, & ad excipiendū adice olei omphacini quadrantem, & drach. iii. Adhibetur in principio aquosum cum ouo. Aliud ex oleo, uelut expertus sum. facit ad principia lippitudinis, & fluxiones & ueteres affectiones, & ad corrolas palpebras. Cadmiæ dra. xxiiii. æris dra. xxiiii. myrrhæ dra. vi. opii. dra. i. acaciæ, gummi, singul. dra. xlviii. olei omphacini sextantem. Terito cum aqua. Collyrium Scutulare appellatum, capræ faciem præferens, & sistendi uim habens, in principio quidem cum ouo crassum & ad declinationes similiter. Ad uigores autè aquosum. Facit mirifice ad suppuratos oculos, & sordida ulcera paulatim repurgat, & dolorem euestigio eximit. Cadmiæ sesquiunciam, æris sesquiunciam croci drachmas. iiii. aloes bessem, lycii indicii sextantem, acaciæ sexuncem, opii sesquiunciam, myrrhæ drachm. iiii. tragacanthæ unc. i. gummi sexuncem. Hermolaus paruus. Cad

S E P T I M V S. 376

miæ unc. i. croci drachm. iiii. myrrhæ drach. iiii. aloes drachm. viii. acaciæ drachm. viii. gummi drachm. xx. Excipe aqua. Vtere hoc cum mixto aliis collyriis lenibus, & infunde in principio cum ouo. Hermolaus magnus. Facit ad prædicta multo melius. Cadmiæ bessem, spicæ nardi sesquiunc. æris sesquiunc. croci trientem, aloes bessem, lycii indicii sextantem, acaciæ sexuncem, opii trientem, myrrhæ trientem, tragacanthæ unc. i. gummi sexuncem. Excipe aqua. Collyrium Olympionici. Facit ad maximas doloris uexationes, & chemoses, & in summa est ex collyriis prosperi successus, statim enim liberat. Cadmiæ lotæ drachm. viii. stibii loti drachm. viii. aloes drachm. viii. myrrhæ drachm. quatuor, croci drachm. quatuor, opii drachm. quatuor, gummi drachm. viii. Excipe aqua. Vtus est cum ouo. Temperatura uero crassior sit. Ego pompholygis drachm. quatuor, & thuris drachm. quatuor, adicio. Collyrium Ericarum Achariston appellatum, ab erica, & dignè gratiæ desperatione. Facit ad maximas humorum influxiones. Ex huius usu in Ægyptum successum sentiunt, præsertim in agrestioribus corporibus. Cadmiæ drachm. xvi. æris uisti ac loti drachm. viii. opii drachm. iiii. seminis ericæ drachm. iiii. acaciæ drachm. viii. myrrhæ drachm. iiii. gummi drachm. xvi. Terito cum aqua & excipe. Vtus est cum lacte muliebri. Temperatura sit media. ubi uero circa oculos affectio est, a collyrio abstinere oportet. Ego porro hoc usus sum. Cadmiæ drachm. xvi. æris uisti loti drachmas. iiii. seminis ericæ drach. ii. opii drach. ii. myrrhæ drachmam. i. acaciæ drachm. i. gummi drachm. viii. Excipe aqua. Vtus in principiis sit aquosus, & lauato. In declinationibus autem crassum cum ouo illine. Aliud Ericerum, quod cum magno labore accepi, uelut magnum donum. Facit ad prædicta multo melius. Et ad asperas palpebras. Et

S E R M O

ad ipforum debilitatem. Si non prius mercedem acciperis, ne illinas. Cadmiæ drach. viii. æris, usti drach. iiii. chalcitidis crudæ drach. viii. aloes drachm. vi. opii drach. iiii. croci drach. iiii. seminis ericæ drach. iiii. acaciæ drachm. xii. gummi drachm. xii. Excipe aqua. Aliud Ericerū celebre, quod appellatur fissum Achariston, eo quod digna gratia ipsi rependi non potest. Facit ad fluxiones antiquas, & dolores maximos qui sunt citra ulcerationem, ab initio usque ad finem cum aqua cohibet diurnos fluxus in ulcerationib. aquoꝝ sum cum ouo. Aspritudines autem attenuat cū aqua, & albugines deterit, & diurnas uisus turbationes sanat. Et post sublata pterygia commodum est. Attenuat enim pelliculas, & cicatrices planas efficit. Valde utile est suffusis post perpunctionem. Per lenem enim adstrictionem, robur, oculo addit. Est etiam pueris comodum. Cadmiæ drach. xvi. æris drach. iiii. seminis ericæ, opii myrthæ, singulorum drachm. viii. acaciæ drachm. iiii. gummi drach. viii. Huius equidem periculum ego non feci. Quæ uero de ipso dicta sunt, præstat id quod ipsum præcedit.

De lenibus collyriis. Galeni. Cap. CIII.

Ex collyriis lenibus appellatis quædam terream essentiam habent citra frigiditatem aut caliditatem manifestam, in medio quodam modo horum consistentia. Et ex his ipsis aliqua, modica frigiditate aut caliditate participant. Aliqua uero omnino nullam talem uim præ se ferunt. Totum itaque genus ipsorum obstruendi uim habet, contrariam his quæ ab obturatione liberant. Qualis est Samius alter appellatus, qui tenuiorum partium est quam terra simpliciter samia nominata. Et pompholyx lota, & cinis ipsius lotus. Et cadmia usta ac lota. Huic autem partum quiddam facultatis exterioris adest, siue post uisionem, siue sine hac lauetur. Pompholyx autem & spodium modicum adstringendi uim habent, quem ad modum etiam uisum

S E P T I M V S .

377

uistum ac lotum plumbum. Est enim mordacitatis exors, habet autem & adstrictionis quippiam. Est & amyllum lene, & cerussa lota, uicina est facultati plumbi usti ac loti. Lene est item fœnigræci decoctum. Et quod in ouis est album ac tenue. Et lac boni succi in hoc genere esse putandum est, itemque gummi ac tragantham. At stibium non lotum quidem, sortem adstringendi uim ostendit, lotum autem exoluitur, ut prope mordacitatis exors euadat. Alterum porro genus est eorum quæ paruam habent mordacitatem, ex eo quod ammixta sunt ipsis quædam ex modice adstringentibus: qualia sunt rosæ & thus. quum moderate exterioria facultate ipsum thus. Quum autem moderate calidum sit thus, ob id quandam concoquens diac dolores eximendi uim habet. Ex eodem uero genere cum ipso, in concoquendo ac moderate discutendo, putandus est crocus, & myrtha, quæ inter se differunt, eo quod crocus moderate adstringit, myrtha uero citra adstrictionem discutit, & humiditates non instrèue resiccat. Adhibentur igitur à medicis lenissima ad affectiones ægrius curabiles, in quibus ulcus est aut solum, aut cum tunicæ corniformis corrosione, & uiformis prolapsu, sanie mordacissima affluente. In his enim nullum aliud pharmacum conuenire uidetur. Quum adstringentia quidem effluentē sanie detineant, & propter hoc ex mordacitate dolorem augeant. Acris uero affectionem intendant. Laxatiorum autem ac discussiorum pharmacorum facultas, euacuare quidem potest quod generatur, neque autem ulceratum renutrire, aut cicatricem inducere, neque quod prolapsum est reprimere ac concludere. Quem ad modum neque concoctorum facultas, etiam si concoquere affectiones non parum possit. Quid uero dicere amplius opus est de pharmacis acidas aut amaras uires habentibus, quod huiusmodi affe-

S E R M O

ationes mordent ac exacerbant: Ad maiorem autem malignitatem procedunt, quæ nitrosam ac balsam uim habent. Ad has igitur affectiones conuenire uidetur relatorum lenium pharmacorum genus, quod citra mordacitatem curare potest ulcera cum acri fluxione per multum tempus uitiatos humores in affecta parte consumens ac resiccans, qui sanè uitiatum humores bonum sanguinem locis influentem corrumpunt. Vocantur autem talia collyria à medicis Libyana & Cygni, adhibentq; ipsa oculis trita cum lacte mulieris boni succi, eo quod uitare cupiunt obstructoriam uim ouorum. Quum enim serosa quædam exterforia pars in lacte contineatur, usus ipsius congruus fit ad propositam curationem. Ulcera enim quæ impletione indigent, exterforis citra mordacitatem opus habent. Si uero non affuerit tale lac, per fœnigræci decoctum talia collyria terere præstat, quum etiam ipsi sum aliquam exterforiam uim habeat. Proinde quæ spodiaca ac tephrica collyria, à cinere & spodio appellantur, communem habent uim leniendi ac frigesciendi, & moderate mordacitatis exortem.

De leuibus ac albis collyriis. Cap. C.III.

Aliud porro est album collyrium, quod multos laet, ob præparationis uilitatem, putatumq; est à plerisque hoc nihil posse. Magnam uero ex hoc utilitatem percepi ad propositam affectionem. Egregie itaque facit ad omnè calidam lippitudinem. Efficax est etiam ad pruriginosas ac corrosas palpebras. Nos enim sepe multis perpetratis in tali intempere, nulli successum habuimus, sero autem aliquando huius copia adepti, magnam uim comperimus in ipso, in ægre curabili ac fere incurabili affectione. In tantum enim mitigatus est æger, ut ex deo esse collyrium diceret. Sed & ad suppuratos oculos eximie facit. Resiccet enim humorem ipsorum citra mordacitatem in breui tempore, & oculum imperturbatum conseruat. Curat etiam

S E P T I M V S.

compendio rubores sub paruis angulis in albo oculi fientes. Adest autem ipsis iuxta medium, uelut pustula quædam, à qua etiam torus rubor contigit. In prædictis igitur affectionibus, inter quas etiam ulcerationem posuimus, eximie facit, ut neque fœnogræco opus habeamus. Nam & hoc in collyrii compositionem recipitur. Vtimur autem ipso alias aliter, in doloris uexatione, cum oui candido: sic enim ipsum statim mitigat. In quibus autè dolor non præualet, palpebrae uero crasse factæ sunt, etià cū aqua infundimus. Aliquando etiam illinimus. Et in summa ad omnem lippitudinis principium, reliquam collyriorum materiam superuam ducimus. Excedit enim vi sua omnia eiusdem generis. Est enim lenius ac doloris magis mitigatiuum quàm alia: alia enim opium recipientia & amygdala, & quandoque etiam myrrha adstrictionem aliquam inducunt. Hoc autè collyrium ab his liberum est, nam croceum excedit in efficacia, & ad feruores ac ardores palpebrarum facit. Et ad solis æstus, aliquando acres fluxiones obtundit cum aqua illitum, aliquando & cum rosari decocto. Et glaucos oculos habentes, & eos qui prominētē habent crystallini humoris situm, bene illustrat a quosum infusum. Et in quibus oculorum natura nō fert adstrictionem, his omnibus optimum est auxilium. Compositio autem collyrii hæc est. Cerusæ lib. i. cadmiæ sem. isslem, tragacanthæ quadrantem. Præparatur hoc modo: Cadmiam racemosam prunis ignitis obruimus, & siamā uentilado excitamus. Et ubi ignita fuerit cadmia, ablatā lacte asinino extinguimus. Deinde rursus prunis ipsam obruimus, & ignitam rursus lacte extinguimus. Et tertio idem fecimus, & in profundum quoddam mortarium coniectā, aqua fontana pura affusa terimus. Et postea decidere sinentes, per aquam fusorium instrumentum, aquam unā cū superstante concrectione extrahimus, & rursus

S E R M O

aliam puram aquam infundimus, & ubi satis contri-
uimus, & rursus desidere sinimus, rursus aquam per
diem instrumentum extrahimus. Et hoc sæpe facimus.
donec non amplius concretio aquæ superstat. Pos-
tea uero cadmiam exacte siccamus, & semissem si-
ue sexuncem apponderamus, ipsamq; in morta-
rium collyriacum coniectam, aqua pluuiali purissi-
ma affusa, exactissime terimus, ut nulla asperitas lin-
guæ occurrat. Atq; sic ad cerussam in dicto modo ab-
lutam, cadmiam adiicimus, & ipsa ad dies .xv. cum
aqua pluuiali conterimus. Et tunc tragacantham ac lu-
cidissimam accipimus, eamq; lotam, & reiecto quod
in ipsa est arenoso, in fœnigræci decocto maceramus
& per diem ac noctem solum macerari sinimus.
Plurimum autem iniicere oportet de fœnigræci suc-
co, præparato uelut dictum est in principio huius Ser-
monis capite decimo quinto. Nam à tragacantha, ue-
lut à spongia, absorbetur. Postera igitur die in morta-
rio puro paulatim tragacantham leuigamus, & alia
prius trita in mortarium adiicimus, & probe permix-
ta patinis uitreis excipimus, & tenui linteo contecta,
in locum humiditatis exortem, ubi uentus spirat, re-
ponimus. Dehiscit enim collyrium, & efformatione
moratur, si in humido depositum fuerit loco. Non
enim tantum temporis postulat ad cōtritionem, qui-
tum ad efformationem. Est itaque hæc collyrii præ-
paratio. Et poteris ex hac methodo, ad eiusdem gene-
ris materias transire. Talia autem sunt libyana, & tes-
phra ac spodiaca appellata, itemq; cygnaria, & alba
quæ ex rosis, & quæ ex coriandri succo præparantur.
Quibus omnibus præferendum compertum est pro-
positum collyrium. Optimum uero experientia indi-
catum est & hoc. Cadmiæ ustæ ac lotæ uelut dictum
est trientem, cerussæ similiter lotæ unc. xvi. amyli rec-
tis unc. xvi. opii drach. iiii. tragacanthæ trientem, re-
liqua cum aqua terito. Tragacantham autem fœnigræci

S E P T I M V S.

379

succo diligenter uelut dictum est præparato, macera-
to. Amylum uero neque acidum sit, neq; graueolens.
Aliud. Nilamnon appellatum, tenerum, dolorem exi-
ment, stupefactiuum, ex genere cygnariorum, Facit &
ad ulcerationes, post primum uigorem dolore præ-
sente crassum illitum. Cerussæ lotæ sexuncem, cadmig
ustæ & lotæ trientem, pompholygis per linteum lotæ
sextantem, opii sextantem, tragacanthæ sextantem, gu-
mi sextantem. Excipe aqua. Aliud collyrium Ascle-
piadæ dolorem eximens, facit ad fluxionem omnis
generis, ulcera, doloris uexationes, pustulas, prolapsus,
chemoses, affectiones, omnis generis. Cerussæ lo-
tæ drach. viii. terræ Samiæ drach. viii. cineris pōpho-
lygis lotæ drach. ii. tragacanthæ drach. ii. opii drach.
ii. gummi drach. iiii. Excipe aqua. Vtus est cum ouo.
Aliud Athanasia appellatum. Cadmiæ ustæ & lacte
asinino extinctæ, ac lotæ lib. i. opii quadrantem, cerussæ
lib. i. succi mandragoræ lib. i. amyli ordeacei lib. i.
Tere cum aqua, & ad efformationem adice ouorum
recentium albumina, quantum satis est. Collyrium
Cygnus reginæ, ad maximos dolores ac affectiones:
Cadmia lotæ drach. xvi. cerussæ lotæ drach. viii. ac-
ciæ flauæ drach. ii. opii flauæ drach. ii. tragacanthæ
drach. ii. gummi albi drach. ii. amyli drach. ii. Te-
rito cum aqua. Et amyllum postremum insperge. Nā
si moram traxerit in mortario, acescit, & collyrium
acre facit. Ad excipiendum uero adice ouorum re-
centium quatuor candidum. Collyrium Bolæ, mi-
tigat & concoquit omnem inflammationem. Cerussæ
tostæ drach. xxxii. croci drach. iiii. opii drachmas
quatuor, amyli recentis drach. viii. gummi drac. xxxii.
Excipe aqua. Aliud collyrium ex spuma argenti
quod Augustum uocant. Spumæ argenti ustæ ac lo-
tæ sextantem, pompholygis lotæ unc. i. cadmiæ ustæ
ac lotæ sextantem, amyli sextantem, gummi sextantem
tragacanthæ unc. i. Excipe aqua, Hoc maxime & do-

S E R M O

lores eximit, & fluxiones intercipit, & oculum imper-
turbatum seruat.

Collyria libyana & rephra ac spodiaca.

Cap.

CV.

Collyrium libyanum Asclepiadae. Ad pustulas, epi-
caumata, ruptiones, caelomata, oculos suppuratos
chemofes, staphylomata, doloris uexationes, & affe-
ctiones. Deterit etiam cicatrices. Cadmiae uisae ac lo-
tae drach. xvi. cerussae uisae ac lotae drachm. xvi. stibii
usti ac loti drach. xii. amyli drachm. xii. cineris pōpho-
lygis drach. viii. plūbi usti ac loti drac. viii. tragacanthae
drach. viii. opii drachm. ii. gummi drach. vi. Et ad exci-
piendum ouorū candida. viii. Oribasii in exuperabile,
collyrium inquit, Philumeni tenerum libyanū, ad sup-
puratos oculos, in uigore, ulcera, dolores, chemofes.
Cadmiae, cerussae, pompholygis singul. drac. xvi. stibii
drachmas duodecim, amyli drac. xii. plūbi usti, terrae
Samiae, tragacanthae, singul. drach. viii. gūmi drach. vi.
myrrhæ drach. ii. opii drach. ii. Excipe aqua. Vtus est
cum lacte mulcibri, aut cum ouo. Aliud libyanum
Oribasii. Ad principia, & ulcerationes. Cadmiae uisae
& lotae drach. xii. amyli drach. xii. plūbi usti & loti
drach. viii. cerussae lotae drach. viii. tragacanthae drac.
xvi. gummi drachm. xiiii. stibii usti ac loti drachm. xii.
terrae Samiae, pompholygis lotae, singul. drachm. viii.
myrrhæ drach. ii. opii drach. ii. Excipe aqua. Aliud
collyriū. Aster Magni, quod praeparari solet. Cadmiae
lotae drach. xxxii. plūbi usti ac loti drach. xxxvi. cerus-
sae lotae drachm. xxxii. stibii usti ac loti drachm. xxxiii.
pōpholygis lotae drach. xxxii. thuris drach. viii. terrae
quae aster appellatur drac. viii. myrrhæ, opii, sing. dra.
iiii. tragacanthae, gūmi, sing. drac. xvi. amyli dra. xxxvi.
Excipe aqua. Asclepiadae, aster in exuperabilis, do-
lorem eximens. Facit ad doloris uexationes, pustu-
las, staphylomata, ulcera fordida & serpentia. facit ad
inueratas affectiones. Et cicatrices exerit, Cadmiae

S E P T I M V S .

380

uisae ac lotae drachm. xvi. stibii usti drachm. xii. cineris
pompholygis lotae drach. viii. myrrhæ drach. ii. opii
drachm. ii. tragacanthae drach. viii. gummi drach. vi.
Excipe aqua. Aliud collyrium Vranium, uelut Ori-
basius habet, ad ulcera, pustulas, ruptiones, inustio-
nes, prolapsus, staphylomata, oculos suppuratos,
corrosiones, nomas, carbunculos, & ad omnes ma-
gnas affectiones. Maxime conuenit ad ruborem ac
glaucedinem oculorum. In principiis aquosius infun-
ditur. Quum autem tenuis fuerit & mordax & feru-
da fluxio, utere cum lacte. Vbi uero crassam fluxionē
dissoluere uolueris, cum aqua. Cadmiae uisae ac lo-
tae sextantem, squamæ cris lotae trientem, terrae Samie
uisae ac lotae sextantem, cineris pompholygis lotae
unc. i. opii drach. vi. gummi trientē, stibii loti sextantē.
Excipe aqua, utere confidenter. Collyrium Spodiacū
Demosthenis. Facit ad inflammationes, & fluxiones,
cadmiae drach. xxiiii. stibii loti drachm. viii. cerussae
lotae drachm. xxiiii. terrae Asteris drachm. vi. thuris
drachm. iiii. opii drach. vi. gummi drach. v. Terito cū
succo foliorum oleae. Succum aut sic facito. Tenuia
oleae folia lauato, deinde in pila tundito moderata
aqua affusa, ut sufficientē succū remittant, deinde expri-
mito, & per linteum purum excolato, ac utitor. Aliud
Spodiacum admirandū, tenerum, faciens ad fluxio-
nes & epiphoras humorum impetuosas, u. cera, mus-
siones, pustulas. Cadmiae uisae ac lotae drac. viii. stibii
usti ac loti drach. ii. terrae Asteris drach. iiii. opii drach.
ii. gummi drach. ii. Excipe aqua. Collyrium Tephron
in pisset ac adglutinat tentes fluxiones uelut ptaeces
dens. Optimū uero est hoc ad calidas fluxiones. Cad-
miae uisae ac lotae drach. xxv. stibii loti drach. viii. terre
Samiae drac. vi. cerussae, drac. vi. opii drac. v. gūmi dra.
viii. ouorū recentium albumina lex. Excipe aqua. Col-
lyrium Philagrii penitus lene. Obsufcat enim fluxio-
num mordacitatem. Quapropter confidenter ipso
bbb iiii

S E R M O

utendum est in acribus ac tenuibus fluxionibus. Obtūdit enim has & resiccat. Hoc Syricum aut Sandicem appellant. Pompholygis lotæ drachm. xxv. ceruffæ ustæ ac lotæ drachm. xxv. terræ Asteris, plumbi usti ac loti, singul. drach. x xv. gummi albi drach. xl. aquæ pluuiialis purissimæ non olentis quod satis est. Singula seorsim usta lota, siccata, ponderata, adiucito ac terito. Et in fine gummi addito. deinde amyllum. Aliud eiusdē, ad ulcerum repletionem, præsertim malignorum. Cadmiæ ustæ ac lotæ, drach. xxv. pompholygis lotæ drach. xxv. tragacanthæ drach. x. Excipe aqua.

Collyria ex thure. Cap. CVI.

Collyrium ex thure ad fluxiones, & chemoses, & caua ulcera. Cadmiæ drach. viii. thuris drach. viii. ceruffæ drach. xl. opii drach. vi. terræ Asteris drach. vi. gummi drach. vi. Excipe aqua. Vtus est cum ouo. Aliud Delicatum inscriptum. Ad inuisiones, pustulas, chemoses, præsertim in his qui nullam omnino mordacitatem ferre possunt. Cadmiæ, lotæ drach. viii. ceruffæ lotæ drach. xlviii. thuris drach. viii. opii drachm. vi. amyli drachm. viii. gummi drach. xvi. Excipe aqua Vtus est cum ouo.

Collyrium Cleonis. Cap. CVII.

Collyrium Cleonis uelut Demosthenes habet, ad ulcera pura & iam cicatrice indigentia, ex cuius usu nos ualde laudati sumus. Nam profundissima ulcera & pura celerrime replet, & compendio ad cicatricē perducit: tenuibus & obscuris cicatricibus relictis, & ulcera absque inflammatione conseruat. Habet hoc modo. Spodii loti drach. iiii. plumbi usti ac loti drach. iiii. squamæ ferri stomomatis lotæ drachm. i. gummi drach. ii. Excipe aqua. Erutere cum lacte aut ouo. Vt mur autem ipso, iuquit Appollonius in profundiore ulceratione. cum cremore tragacanthæ aquoso. Quidam croci sesquidrachmam iniiciunt, & pro spodio pompholygis, cadmiam ter uistam accipiunt. Est

S E P T I M V S.

381

autem lene quidem & mordacitatis exors, uerū graue. Quare niquam crasso ipso utēdū est, sed aquoso.

Collyria ex rosis uiridia ac alba. Cap. CVIII.

Collyrium Nili ex rosis, ad dolores, fluxionem tenuē ac multam, pustulas, prolapsus, & ulcera sordida, & palpebras asperas. Rosarum uiridium resectis unguibus drach. xxiiii. croci corycii drach. xii. opii drach. i. spicæ nardi drach. i. gummi drach. vi. Excipe aqua. Vtus est cū ouo. Temperatura sit liquosissima. Quidam etiam ad confusiones, & pupillæ dilatationem ipso utuntur. Collyrium ex rosis Diagoræ, quod Maximum appellatur, aut uiride ex septuaginta duabus rosarū drachmis. Ad chemoses, & doloris uexationes, pustulas, epicaumata, siue inuisiones, staphylomata, prolapsus, oculos suppuratos, fluxiones antiquas, lipitudines inueteratas, & affectiones ægre curabiles. Rosarum uiridum exunguium drach. lxxii. cadmiæ lotæ drachm. xxiiii. croci drach. vi. stibii drach. vi. æruginis drachm. ii. spicæ nardi drach. ii. opii drachm. iiii. myrrhæ drachm. iiii. gummi drach. xxiiii. squamæ æris drach. ii. Excipe aqua. Collyrium, quo usus est Florus in Drusi matre, quæ parum absuit ut ab aliis Medicis excæcata fuisset. A caciæ drach. xlviiii. rosarū siccarum drach. xlviiii. meliloti drach. xlviiii. spodii pōpholygis drach. xxiiii. croci drach. xxiiii. malorum mandragoræ drachm. xii. seminis hyoscyami drachm. vi. opii drach. vi. myrrhæ drach. iiii. æris usti drach. iiii. gummi drach. xl. Vini salerni heminas. iiii. aquæ pluuiæ heminas. iiii. A quam & unum misceto. Et in hæc rosas, melilotum, hyoscyami semen, & mandragoræ mala, aut si hæc non adsint, corticem iniucito, & ad triduum macerari finito. Deinde expresso liquore ad pharmaci compositionem utitor. Vtere hoc uelut probatisimo. Aliud Philagrii ex rosis, ad inflammationes congruum si supra relato leni Philagrii collyrio fuerit ammixtum. Rosarum uiridium exunguium drach.

S E R M O

lxxx. aris usti drac. xxxii. Tere cū uino odorato ueteri adstringente & utere. Collyrium albi ex rosis nostrum inquit Oribasius, ad uigores & ulcera, & oculos suppuratos, inuisiones crustas, & ulcerum sordes. Cadmiæ uste ac lotæ, stibii usti ac loti, rosarum recentium exunguium, singulorum drachm. xvi. cerusæ lotæ drachm. viii. croci drachm. viii. opii drachm. iiii. gummi drachm. xvi. Excipe aqua. Vfus est cum ouo aut lacte. In declinatione cum aqua. Aliud eiusdem. Facit ad uigores. Cadmiæ uste ac lotæ, drachm. xvi. rosarum recentium exunguium drach. viii. opii drac. iiii. lactis drachm. iiii. gummi drach. iiii. tragacanthæ drachm. iiii. amyli drachm. iiii. A liqui etiam samii Asteris drachm. ii. Collyrium ex rosis album, quod cum hyoscyami succo preparatur. Cerusæ uncias xvi. croci quincuncem, opii lib. i. myrrhæ quincuncem, rosarum uiridium exunguium lib. i. cadmiæ uste ac lotæ bessem, gummi libr. i. Cadmiam, crocum, rosas cum aqua terito. Deinde cerulam adicito. Succos autem & gummi hyoscyami succo macerato, & efformato. Vtere ad tepuissimas ac acres fluxiones, & in his quæ sunt cum ulceratione, genere repellit. Collyriū uiride ex Galbano. Ad doloris uexationes & affectiones ueteres. Cadmiæ lotæ drachm. viii. spodii loti drac. viii. aris usti ac loti drach. viii. opii drac. viii. galbani drac. viii. myrrhæ drac. viii. gūmi drac. viii. Excipe aqua. Quidam spodium non adiciunt.

Collyria diasmirna, & chiaca appellata ex uino.

Cap. CIX.

Collyrium diasmyrnum odoratū Sinerotis, pharomacum accommodatum ad inueteratas affectiones. Facit & ad rhœadas, hoc est, angulos antrolos, siue carnis in angulo magno decrementum & ad argilopas. Cadmiæ lotæ dra. xxviii. lapidis hæmatitæ loti drac. xxviii. spodii pompholygis drac. xxiiii. myrrhæ drachm. xlviii. croci drachm. xiiii. opii drachm. viii.

S E P T I M V S.

382

piperis grana. xxx. gummi drachm. vi. Terito cum uisno ueteri adstringente. Vfus est cum ouo in recentibus affectionibus. Temperatura sit aquosa. Aliud Asclepiadeū Paccii. Ad doloris uexationes, fluxū tenuē & multum, inuisiones, pustulas, pellicularum eminentias, aspritudines diuturnas affectiones, & eos qui à multis illitionibus læsi sunt, confestim opitulatur. Cadmiæ lotæ drach. xii. aris usti drachm. xii. croci drachm. xii. squamæ aris lotæ drachm. xii. myrrhæ drach. iiii. lapidis hæmatitæ drach. iiii. spicæ nardi drachm. iiii. piperis grana. xxiiii. rosarum siccarum drachm. iiii. opii drach. iiii. gummi drachm. xii. Terito cum uino ueteri odorato adstringente. Vfus est cum ouo. Temperatura uero aquosa. Collyrium Iosophoton, hoc est, uiro par, ab aliquibus autem Isotheon, hoc est, deo par appellatum. Facit ad oculos suppuratos, & ulcera impura, ac caua, & fluxionum principia, præsertim in corporibus repletis, in quibus grammarum copia crassissimarum in oculis reperitur. Est & pueris commodum, & ad aspritudines boni. Cadmiæ drach. viii. aris usti drac. iiii. rosarū siccarū drac. iiii. croci drac. i. folii drac. i. lapidis scissi drac. i. myrrhæ drac. i. gūmi drac. vi. Tere cū uino ueteri odorato adstringente, & utere in omnibus prædictis cū ouo aquosius per se infundens. Post perfectam uero restitutionem cum ouo dilutum illine per subiectionem, & lauato. Si uero adstringantur post illationem, candidum oui infunde. Verum ad attenuandas cicatrices, cum ouo aquosius illine. Quidam etiam piperis grana nouem scripturæ adiciunt. Nos autem in his piper reuicimus. Collyrium Dionysii. Facit ad myocephala, aspritudines, fluxiones, hebetudines. Maxime autem facit ad fluxiones inueteratas. Cadmiæ drachm. xiiii. aris drachm. v. lapidis scissi drachm. iiii. lapidis hæmatitæ drachm. iiii. castoræ drac. i. aloes dra. ii. croci drac. ii. spicæ nardi dra. iiii. loli drac. ii. lycii drac. i. piperis grana. xxi. opii drac. i.

S E R M O

myrrhæ drach.iiii.acaciæ drach.ii.gummi drach.vi.
Tere cum uino Chio, aut alio austero ueteri, & utere
uelut efficacissimo, etiam ad oculos purulentos, &
aspritudines, in principiis cum ouo, deinde cū aqua.
Efficacia eius superat omnem pollicitationem. Colly-
rium Chiacum. Ex Demosthene, inquit Apollonius,
& ad pura ulcera & proserpentia, & eminentias, &
ueteres affectiones, asperas palpebras, sycofes, euer-
siones, clauos, staphylomata, omnes doloris ue-
xationes, lippitudines scabras. Facit etiam cicatrices
obscuras, & recentes ac crassas cicatrices attenuat.
Oportet autem modo crassum, modo medium, mo-
do aquosissimum sublinere. Et quandoque ex inter-
uallis, quandoque asidue. Facit ad carbūculos & sup-
purationes: pus enim pcolat. Et in summa ad omnia
oculorū uitia optimū est. spodii drac. i. aris usti dra-
ii. croci drac. i. myrrhæ obol. iiii. opii tantū dē, piperis
grana. xii. gummi drach. i. Terito cum uino Chio, aut
alio austero uetere. Aliud Chiacum Oribasi. Ad sta-
phylomata & oculos purulentos, ulcera pura & sor-
dida, & ad antiquas affectiones. Cadmiæ, rubricæ sino-
picæ, gallæ omphacitidis, croci, rosarum recentium
exunguium, gummi, singulorū quadrātem, opii unc. i.
Tere cum uino chio, aut alio austero uetere maris
exorte. In principiis ad cygnarium aut pelariū quod-
dam miscetur. Cicatricem quoque optime inducit cū
aliquo horum, & per se. Fuscum nostrum inquit.
Oribasius. Ad oculos purulentos, & magnas affectio-
nes, & omnem ulcerationem, præsertim diuturnam:
Rosarum exunguium sextante, cadmiæ teneræ drac.
xxiiii. cerusæ drach. xvi. opii drac. xxiiii. æruginis drac.
xii. aris drach. i. seminis ericæ drac. xii. stibii drac. viii.
myrrhæ drach. vi. spicæ nardi drach. iiii. croci drach.
iiii. acaciæ drach. iiii. nitri drach. iiii. lycii drach. iiii. alu-
minis scisii drach. iiii. chalcitidis ustæ drach. iiii. castorei
drac. iiii. omphacii drach. ii. gūmi drac. xxxiiii. Terito

S E P T I M V S. 383

cū uino austero ueteri odorato, & utere aquoso, pfcæ-
ni græci succum, aut ouum diluto. In progressu uero
crassius adhibe. Collyrium Aromaticum, ex Demo-
sthene. Ad inflammationes ex humorum crassorum
multitudine obortas. Attenuat breui ac diffundit, & di-
scutit humores. Facit & ad impura ulcera. Pompho-
lygis drach. i. aris usti drach. ii. myrrhæ drach. iiii. la-
pidis hæmatitæ drach. iiii. opii drach. iiii. piperis gra-
na. xviii. croci drach. ii. gummi drach. iiii. Tere cum
uino chio, aut alio austero. Collyrium Scylacium
in scriptum, ex semine hyoscyami. Facit ad chemoses
& affectiones fluidas diuturnas omnigenas. Facit etiā
ad staphylomata, & repellit fluxiones. Primum cum
ouo aquosum, deinde etiam solidum illitum cum
ouo. Cadmiæ, aris usti, lapidis hæmatitæ, chalcitidis
ustæ, singulorum quadrātem, misyos sesquiunciam,
ammoniaci thymiamatis sesquiunciam, myrrhæ ses-
quiunciam, opii sesquiunciam, hyoscyami seminis un-
ciam unam, aloes sexuncem, gummi sexuncem. Tere
cum uino austero. Aliud collyrium mirifice faciens
ad myocephala. Consumit etiam pterygia, & carnis
in angulo magno incrementum detersit, itemq; cicatri-
ces. Est & ad aspritudines commodum. Cadmiæ unc.
i. aris usti unc. i. chalcitidis crudæ unc. i. æruginis rasæ
drach. iiii. myrrhæ sesquidrachmam, croci drach. ii.
salis ammoniaci drach. i. gummi drach. iiii. Terito cū
uino austero. Collyrium Philagri, de quo ita scri-
bit: Tertium ab his est in eum collyrium, quod appel-
lamus Præseruatuum, repellens in principio fluxio-
nes, & roborare potens debiles & laesioni obnoxios
oculos. Quare non solū in principiis lippitudinis, sed
etiā sanis, præseruationis gratia ipsum adhibere opor-
tet. Cytinorum, hoc est, florum mali punicæ, qui flo-
ribus anemones similes sunt, drach. xxv. acaciæ sicut
drach. xxxv. glaucii drach. xvi. aloes drach. v. myrrhæ
trogloditidis drac. iiii. atramenti Indici drach. vii. folii

S E R M O

malabathri drach. i. omphacii sicci drach. iiii. gummi drachm. v. opobalsami ad excipiendum drac. v. Terito cum uino uetere austero. Collyrium ex Bdellio & Styraice concoctorium. Philagrii. Cuius multam experientiam habeo, non solum probe concoquentis, sed etiam laciones ex frigore obortas citra inflammationem sanantis. Bdelli drach. vi. thuris masculi drachm. x. myrrhæ drach. x. sarcocollæ drach. v. castorii drac. ii. galbani drachmas. v. styracis drachm. v. croci drac. v. lycii drachm. ii. ammoniaci thymiamatis drachm. ii. gummi drachm. ii. Excipe aqua.

Collyria ad aspritudines, & extensoria. Cap. CX.

Collyrium ad aspritudines Phœnix, appellatus. Facit & ad milphos, & diurnas affectiones, & ad eos qui palpebras & angulos exacerbatos habent. Lapidis hæmatitæ usti ac loti drachm. xxxii. aris usti ac loti drach. xvi. lapidis scissi usti ac loti drachm. xvi. aruginis drachmas sedecim. Cadmiæ racemosa drachmas. iiii. opii drachmas sex, chalcitidis tostæ drachmas quatuor. gummi drachmas. xvi. Excipe aqua.

Collyriū ad aspritudines Mono inscriptum. Lapidis hæmatitæ sexuncem, lapidis scissi sexuncem, aris usti quadrantem. Cadmiæ lib. i. aruginis rasæ quadrantem, chalcitidis tostæ unciam unam, opii sextantem, gummi sextantem. Excipe aqua. Est & pueris commo dissumum. Collyrium Theophilium, ad pueros nrisificum, & aspritudinibus comodū. Cadmiæ lib. i. aris unc. xiiii. aruginis quadrantē, opii lib. i. gummi lib. i. Excipe aqua. Vtus est cum ouo in principio aquosi. In declinatione uero cum ouo crassius illinito. Aliud collyrium, Xyster à deradendo appellatum. Facit ad albugines. Cicatrices attenuat, & oculum imperturbatum conseruat. Ammoniaci thymiamatis, minii sinopti, singulorum quadratē, cerussæ, gummi, singulorum sextantem, pumicis tostæ unciam unam, excipe aqua. Collyriū aliud ad aspritudines. Facit ad milpho

S E P T I M V S. 384

ses, ulcera, fossulas, ualde uetusta uulnera, staphylomata, myocephala. Lapidis hæmatitæ trientem, lapidis scissi trientem, aris usti trientem, cadmiæ sextantem, aruginis sextantem, chalcitidis ustæ unc. i. opii trientem. Rosas uirides si affuerint, sin minus, siccas, per diem ac noctem aqua macerato, & cum expresso ac excolato cremore terito. Aliud collyrium Xyster appellatū, celebre ad aspritudines. Pumicis usti, ostreorum ustorum, misyos usti, gummi æquales portiones aqua excipe. Collyrium ad aspritudines Eutonum, ab efficacitæ pertinacia uocatum. Ex Oribasio. Aris usti drachm. xxiiii. cadmiæ drachm. xxiiii. aruginis drachm. ii. croci drachm. iiii. opii drachm. iiii. myrrhæ drachm. iiii. gummi drachmas nouem. Excipe aqua. Egregie facit ad asperas palpebras ac callosas, lippitudines scabras, euerisiones, fluxus diurnos, citra ulcerationem, ammixto cygnario, aut collyrio ex croco, facit ad uigores. Sit autem quod ammiscetur decima ipsius pars. In summa palpebras euertere non est opus, sed simpliciter illinere. Hoc alii Harmation, id est, currum. Alii opisthobares à grauitate. Nos autem Eutonum uocamus. Aliud eiusdem collyrium extensorium inquit, Gryali, ad aspritudines ex duobus lapidibus. Hæmatitæ lapidis drachm. xviii. scissi lapidis drachm. xviii. aris usti drach. ix. cadmiæ drach. ix. aruginis drachm. ix. chalcitidis ustæ drachm. iiii. opii drachm. vi. gummi drach. ix. Tere cum aqua & illine donec tolerarit æger, non coustificans palpebras neque subiciens specillum, sed per specilli nucleum explens oculum. Aliud eiusdem, ad multas affectiones. Chalcitidis drachm. xxvii. cadmiæ drachm. xxii. aris usti drachm. xvi. lapidis hæmatitæ drachm. xiii. croci drachm. xvi. misyos drachm. xvi. myrrhæ drac. sedecim, opii drachm. xiii. gummi drachm. xiii. Tere cum uino uetere. Collyrium ex oleæ foliis. Facit ad diurnas fluxiones. Reprimat etiam aspritudines,

S E R M O

& oculum corroborat. Sirici sexuncem, aris quadran-
tem, opii trientem, gummi drach. viii. Foliorum oleo-
tenerorum à fibris depuratorum drach. viii. Cum uis-
no spathite teruntur folia exacte fibris exemptis, ita ut
per se in mortario biduum probe teras, uinum paulatim
inrorans. Quum autem leuissima facta fuerint, æs
adiicito, & simul diu terito, & sic uinum affundito. Si
enim ab initio infusum fuerit uinum, folia innatantia
incontrita permanent. Contrito autem ære, lycicum
adiice, deinde opium, postea gummi, & efforma, ac
utere ab initio infundens. In declinatione uero etiam
illinens. Ego uero, uelut Demosthenes iubet, folia in
mortarium mitto, ac contundo, uino sufficiente pau-
latim instillato, exprimo; ac excolo, & cum uino ex-
colato reliqua tero, retrimento foliorum reiecto. Col-
lyrium Hæmation, id est, Currus inscriptum: Quo
usus est Ptolemæus rex. Exerit cicatrices. Acuit uis-
um, & ad aspretudines commodum est. Aris usti ac
loti drach. viii. ammoniaci thymiamatis drach. viii.
corticis thuris drach. viii. gummi drach. viii. Exci-
pe aqua. Usus est cum aqua. Quædam descriptiones
habent etiam æruginis drach. ii. Aliud ex lapide
Hematite, ad uisum acuendum, cicatrices & callos ex-
terit. Ammoniaci thymiamatis drach. xxiiii. aris usti
ac loti drach. xxiiii. lapidis hematitæ drach. xxiiii.
æruginis drach. viii. gummi drach. xxiiii. Excipe
aqua. Exterforium Oribasii. Facit in principiis, &
ad chemosés, aquosum cum ouo infusum. Cadmiæ
drach. viii. aris drachmas duodecim, croci drach.
iii. myrrhæ drach. iii. opii drach. vi. lapidis hematitæ
drach. xviii. lapidis scisfi drach. xviii. chalcitidis tostæ
drach. vi. æruginis drach. xii. gummi drach. ix. Terit
to cum uino, & utere cum ouo. Collyrium extersorii
Philagrii per se adhibitum, & cum collyrio supraferri-
pto Philagrii ex rosis. Æruginis drach. vi. pumicis
drach. xvi. testarum sepia drach. xvi. gummi drach.
xxxii.

S E P T I M V S.

385

xxxii. His ego inquit adicio, squamæ aris drach. xvi.
ubi fortius ipsum efficere uoluero. Collyrium Ris-
nema, hoc est lima inscriptum. Facit ad callosas affe-
ctiones, & cicatrices exterit. Facit etiam ad suffusio-
nes. Cadmiæ drach. xviii. ammoniaci thymiamatis
drach. xviii. opii drach. xvi. lapidis hæmatitæ drach.
xxiiii. galbani drach. xvi. aloes drach. xvi. opoponacis
drach. viii. fellis taurini drach. viii. salis ammoniaci
drach. iii. æruginis drach. xvi. myrrhæ drachmas
xvi. gummi drach. xl. Excipe aqua. Temperatura
sit aquosa. Collyrium extersorium albuginum, per
unam illitionem multam efficaciam ostendens. Facit
ad pterygia, & carnis in angulo magno incrementum.
Est autem collyrium lene & mordacitatis exors. Con-
chylis purpuræ carnis ustæ drachmas decem, aris usti
drachmam unam, squamæ aris drach. ii. æruginis
drach. vi. atramenti sutorii drach. iii. aluminis scisfi
obolum unum, lapidis scisfi drach. i. lapidis hæmatitæ
drachmam unam, stercoris crocodili drachmam unam,
lycii drach. i. succi omphacii sicci drach. v. chalciti-
dis obolos duos, myrrhæ drach. iii. thuris masculi
obolos duos, corticis thuris drachmam unam, flori
mali punicæ drach. i. Excipe aqua. Collyrium Helia-
dæ, albugines tollens ualde cito, ut inireris. Lapidis
armeni quo pictores utuntur, gypsi, atramenti suto-
rii, floris aris, æruginis, testarum sepia ustarum, ammo-
niaci thymiamatis, lapidis magnetis trahentis, litho-
spermi, gummi æ qualibus portionibus utere, & exci-
pe aqua. Aliud quod præparat Petrus Archiatros,
& ipsi bonum testimonium præbet. Salis ammoniaci
scrupulos sex, lapidis armeniaci scrupulos duode-
cim, seminis raphani scrupulum unum, seminis uiolæ
albæ scrupul. vi. ammoniaci thymiamatis scrupulos
nos nouem, gummi scrup. xii. Excipe succo rutæ. Fa-
cit & ad suffusiones incipientes. Collyrium Pres-
sum. De quo Apollonius dicit, optimū esse pharma-
A E T. ccc

cū ad cicatrices, & superexcreſcentem carnem. Et ad
asperas palpebras, & ſycoſes, & euerſiones palpebra-
rum: calculos item, ac grandines, & induratas affectio-
nes, & pterygia, & carnis in angulo magno incremen-
ta, & lippitudines ſcabras, & pellicularum craſſitudi-
nes, & multæ ac craſſæ fluxionis depurgationem. Sed
& aquoſum ac multum fluxū cohibet: Conſumit autē
& depurgat ſecure attenuatq; ac exterit ſufficienter
mordens. Verum oculum in perturbatum ſeruat, iucū
diſtimumq; ac leuiſimum eſt, & quod debet facit. Eſt
autē hoc. Feris uſti ac loti obol. v. croci drach. ii. myr-
rhæ troglitidis obol. iii. ſpicæ nardi obol. ii. caſiæ obo-
los tres, cinamomi obol. ii. opii obol. ii. piperis gra-
na. xv. gummi drachm. i. uini Chii aut alterius auſteri
odorati quod ſatis eſt. Quod ſi ad hanc deſcriptionē
ſpodii drachm. iiiii. addere uolueris, ad omnem fluxio-
nem ac lippitudinem optimum euadet. Collyrium
Iſidori Memphitæ ad acuendum uiſum. Inungebam
inquit, non uidentes, & incipiebāt uidere. Appellatur
Rhinariū, id eſt, limula. Ego hoc preparauī. Ammō-
niaci thymiamatis drachm. xvi. æruginis uermiculatæ
drach. xii. teſtarum ſepiæ quod molle eſt drac. viii.
ſagapeni drach. viii. opopanacis drachmas duas, ſucci
cyrenaici drachm. i. gummi drachm. i. Omnibus aqua
prætritīs, ſucci fœniculi drachm. xii. adiiice, & mellis
Attici drachm. xii. Et efforma collyrium ac utere. At
uero quidam amicus ipſum nunc ſic præparat. Am-
moniacy thymiamatis unc. xv. æruginis raſæ deum-
cem, & drachm. ii. teſtarum ſepiæ trientem, & unciæ
dimidium, ſagapeni, quadrantem & drachmas ſex,
opopanacis ſextantem, ſucci cyrenaici ſextantem. Exi-
cipe aqua. Gummi autem non recipit. Aliud, ad uſus
hebetudinem, albugines, ſuſſuſiones, Harmatiū, id eſt,
currus appellatum. Pellis hyenæ drachm. iiiii. ſpumæ
nitri drachm. iii. gummi drach. ii. æruginis drach. iii. ſa-
gapeni drach. iii. galbani drach. ii. ammoniaci thymiamatis

matis drach. ii. baccarum lauri decorticatarum drach.
lxx. ariſt. olochiæ rotundæ drach. i. Excipe aqua. Colly-
rium ad incipientes ſuſſuſiones, ut aqua etiam ex auri-
bus fluat, uocatur Aureum. Sagapeni perfici puri dra-
viii. æruginis drachmas ſex, ammoniaci thymiamatis
drachm. ii. gummi drachm. ii. Excipe aqua. Tere &
utere aquoſum illinens, & intra quinque dies effica-
ciam ſuam tibi comprobabit: ſplendidam enim red-
det pupillam ac claram. Collyrium Martiani, quo in-
quit, in me ipſo uſus ſum ad imminente mihī ſuſſuſio-
nem. Chelidoniū capnitidis circa ſepes naſcentis, rutæ
fœniculi, coriandri, herbas ſingulas per ſe ex ſuccato
& excolato, & de ſucco uniuſcujuſq; quadrantē conii
cito, & opobalfami drach. iiiii. mellis Attici drach. iiiii.
adiceito, ac terito, donec ſtrigmentitiā habuerint ſpiſſi-
tudinē, & tunc ſucci conyzaæ tenuia folia habentis una-
ciam unam addito, ac terito. Et ubi probe habuerint
ad excipiendum, gummi puri tuſti ac cribrati quantū
ſatis eſt pro tua uelut Medici cōiectura adde quo col-
lyrium fiat, efforma ac utere, ad incipientes ſuſſuſio-
nes cū uino. Ad hebetudines uſus cum aqua, illitum
autem ad ſolem locato. Collyrium Proteus. Cui
nullū ſimile eſt ad initia ſuſſuſionis, & ad omnē uſus
hebetudinem. Cicatrices etiam ac callos exterit. Cad-
miæ drach. xl. ceruſæ drachm. xl. piperis albi drach. i.
ſucci cyrenaici drachmas oſto, croci drachmas ſex,
opii drachmas decem, ſagapeni drachm. xii. lachry-
mæ oleæ Æthiopicaæ drachmas duodecim, auripig-
menti drachm. viii. myrrhæ drac. xii. ammoniaci thy-
miamatis drach. viii. gummi drachm. viii. opopanacis
drachm. xvi. opobalfami drachm. xii. Excipe aqua
pluuiali. Uſus eſt cum aqua. Collyrium Hermo-
phili Thalafferum, hoc eſt, marinum, ad omnem he-
betudinem accommodatum, & ad omnem incipien-
tem ſuſſuſionem. Eſtq; odoratiſſimum. Cadmiæ
drach. xvi. æruginis drach. iiiii. atramenti Indici drach.

S E R M O

mas sedecim, piperis albi drachm. viii. succi Medici drachm. iiii. opobalsami drachinas quatuor, gummi drach. xii. Excipe aqua, & utere cum aqua. Temperatura diuersa est iuxta affectiones. Collyrium Indicum Regium inscriptum. Facit ad principia suffusionum, & omnem uisus habitudinem. Et cicatrices ex terit. Cadmiæ ustæ & lotæ lib. i. & trientem, atramenti Indici sexuncem, cerussæ trientem, piperis albi sexuncem, fel hyenæ integrum quantum est, fel scarorum piscium decem, fel perdicum. iiii. opii unciam unam, opobalsami sextantem, opopanaxi sextantem, sagapeni sextantem, gummi lib. i. Excipe succo sceniculi.

Collyrium fuluum Panchreston, ab omnimoda utilitate inscriptum, accommodatum ad scabros ac corrosos angulos, & intentos pruritus, & palpebras siccosas, cadmiæ drach. lxxx. chalcitidis ustæ drach. xl. piperis albi drach. xl. gummi drach. xl. Excipe aqua. Quidam adiiciunt his etiam croci drachm. xii. myrrhæ drachm. xii. Collyrium psoricum Ptolemæi, accommodatum ad scabros ac corrosos angulos, & intentos pruritus, milphoses, hebetudines: Psorici drach. xl. sandarachæ drach. xxx. chalcitidis ustæ drach. xxviii. croci drach. xxiiii. myrrhæ drachm. xii. opii drach. x. casia drach. xii. piperis albi drachm. xl. piperis nigri drach. xvii. omphacii drach. xvi. misyos usti drachm. iiii. folii drachm. i. gummi drach. xxxvi. Excipe aqua. Collyrium Hygieni Aureum, ad corrosos angulos, & scabras affectiones, sandarachæ drach. xxiiii. piperis albi grana. xii. myrrhæ drach. vi. croci drach. vi. gummi drach. xii. Excipe aqua, & utere eum aqua. Collyrium Diaceteron. Ex Demosthene: Æruginis obo. iiii. misyos tantundem, succi papaueris tantundem, gummi drach. iiii. Excipe aqua. Facit ad prædilatæ affectiones, & ad uisus hebetudinē, & incipientes suffusionēs. Atramentum est cicatrices. Sit autem calidum. Collyrii Stratiote eodem posito hæc est. Cadmiæ drach. viii. cerussæ drach. xvi.

S E P T I M V S.

387

piperis albi drachm. ii. æruginis. opii omphacii sing. drach. ii. gummi drach. iiii. Facit etiam ad asperas palpebras. Collyrium extersorium. Æris usti, croci, ammoniaci thymiamatis, singulorum sextantem, gummi unc. i. Excipe aqua. Facit ad oculos purulentos, argema, nubeculas, caligines. Ad aspritudines uero cum melle. Collyrium celebre, priuatim ad cicatrices in oculis faciens. Facit etiam ad uisus hebetudines, aspritudines, & pterigia. Testarum sepiæ, pumicis, squamæ æris, ammoniaci thymiamatis, æruginis, cornu ceruis, ni usti, sing. lib. i. myrrhæ sextantem, thuris sextantem, opii quadrantem, gummi bessem, osium palmularum ustorii dextantem, mellis sextantem. Excipe aqua. Hoc præparabat Afer, & ualde ipsi confidebat. Nomina autem ipsum Phœnicem nigrum, eo quod osium ustorum palmularum, (quæ phœnices appellantur) dextantem recipit.

Collyria enstaeta, hoc est, instillatitia appellata. Cap. CXI.

Collyrium instillatitium Paccianum appellatum cadmiæ drach. lxiiii. misyos drach. xxxii. sibi drach. xxxii. atramenti sutorii drachm. xxxii. piperis albi drachm. xxxii. æruginis drachm. xvi. opii drachm. xvi. opobalsami drachm. xvi. gummi drachm. lxiiii. Excipe aqua pluuiali. Facit ad acuendum uisum, & callos extertit. Collyrium Aromaticum inscriptum. Æris usti drach. xvi. æruginis drach. iiii. myrrhæ drach. iiii. spicæ nardi drach. ii. piperis albi drach. iiii. opii drachm. iiii. croci drach. iiii. opobalsami drach. ii. gummi drachm. iiii. Excipe aqua. Aliud instillatitium non perturbans, Oribasii. Cadmiæ drach. xvi. cerussæ drachm. viii. opii drach. iiii. opobalsami drach. iiii. æruginis drach. ii. omphacii drach. ii. piperis albi drach. ii. gummi drach. v. Aliud instillatitium, uisum acuens, cadmiæ ustæ & uisus ueri extinctæ drach. x. sibi drach. vi. atramenti sutorii sesquidrach. æruginis sesquidrachmam, piperis

drachm.ii. misyos drachm.ii. opii drachm.i. opobalsami drach. i. gummi drachm. vi. Excipe aqua. Aliud tigrum, uisum acuens. Facit & ad corrosos angulos. Stibii usti ac loti drach. xl. acaciæ drachm. xl. gummi drachm. xl. cadmiæ drachm. xvi. nardi celticæ drach. viii. myrrhæ drachm. viii. croci drachm. viii. omphacii drach. vi. opii drac. vi. Excipe aqua.

Collyria ex cornu ceruino. Cap. CXII.

Collyrium Asclepiadæ ex cornu ceruino. Ad ulcera, & pustulas, & cicatrices exterit. Cornu ceruini usti ac loti drachm. iiii. plumbi usti ac loti drachm. iiii. squamæ æris lotæ drachm. ii. thuris drachm. iiii. opii drachmam unam, gummi drachmas quatuor. Excipe aqua. Aliud, ad calidiores affectiones, & acrimas fluxiones cum ulceratione. Cornu ceruini usti ac loti drach. xvi. spodii pompholygis lotæ drach. viii. squamæ æris drach. ii. croci drach. ii. acaciæ drachm. viii. thuris drachm. viii. opii drach. ii. myrrhæ drac. i. gummi drach. viii. tragacanthæ drachm. i. amyli drach. iiii. terito cum hyoscyami cremore. Collyrium ex cornu ceruino, uelut Oribasius habet, maxime quidem ad ulcerationes in uigore, clauosq; ac staphylomata, & huiusmodi omnia, ut non simul sint palpebræ densatæ. Et ad ulcera ægre recipientia cicatricem, & resolutas cicatrices. Cadmiæ drachmas sex, acaciæ drachm. xl. stibii drachm. xxxii. plumbi usti ac loti drachmas octo, cornu ceruini usti ac loti drachm. viii. gummi drachm. viii. æris drachmas xvi. opii drach. xvi. myrrhæ drachmas quatuor, thuris drachm. iiii. Excipe aqua. Vtere uera ad caua ulcera cum lacte ad sordida, cum succo foenigræci. Aliud collyrium e cornu cerui, efficacissime exterit cicatrices in oculis, cū aqua illitum. Vtere etiam ad exulceratos oculos, cum ouo instillans. Æris usti ac loti deuncem, & serupul. vi. cornu ceruini usti ac loti tantundem, stibii loti sextantem, & uiciæ dimidium, testatum sepia trientem, & uiciæ

dimidiū, æruginis sextantē, ammoniaci thymiamatis sextantē, & uiciæ dimidiū. myrrhæ sextantē, & uiciæ dimidium, thuris sextantē & uiciæ dimidiū. Opii sextantem & uiciæ dimidium, acaciæ quincuncem, & serupul. xv. gummi deuncem. Excipe aqua.

Collyria Nardina & Theodotia. Cap. CXIII.

Collyrium nardinum Zoili, ad ueteres lippitudines & myocephala, & ulcera uetera ac staphylomata. Cadmiæ drach. viii. æris usti drachm. viii. stibii drach. viii. cerusæ drachm. iiii. castorii drach. iiii. spicæ nardi sesquidrachmam, aloes sesquidrachmam, folii croci, chalcitidis tostæ, atramenti iutorii, lycii Indici, opii singulorum drach. i. myrrhæ drach. ii. acaciæ drach. xx. gummi drachm. xx. Excipe aqua. Collyrium nardinum Candidi leuisimum ac ualidisime resiccans. Facit ad myocephala & staphylomata mirifice, & maxime glaucis oculis conuenit. Vtere etiam in his qui nullam omnino collyrii mordacitatem suslinere possunt. Cadmiæ ustæ & lotæ lib. i. cerusæ septuncem, stibii loti sextantem, croci trientem, myrrhæ troglodyticæ trientem, aloes unc. i. acaciæ unc. i. opii sextantem, spicæ nardi unc. i. gummi bessæ. Excipe aqua, Theodotium nardinum. Cuius multam experientiam habemus in myocephalis, & diuturnis ulceribus oculorum, & confusionibus. Maximum extensorium est & uehementer corroborat debiles oculos. Cadmiæ lotæ, stibii loti, acaciæ, gummi, singulorum drachm. xxv. rosatum siccarum depurgatarum drachm. xii. æris usti loti drachm. viii. myrrhæ troglodyticæ drach. viii. castorii, lycii Indici, croci, folii, spicæ nardi, chalcitidis tostæ, cerusæ, glaucii, seminis ericæ, opii, gallarum omphacinarum, singulorum drach. ii. Excipe aqua. Vtere in principiis cū ouo instillans. In declinationibus cum aqua. Collyrium Nicarium Zoili, ex lacte nardinū, ad affectiones & fluxiones diuturnas, ulcera, fossulas, myocephala, staphylomata, ueteres lippitudines.

Tingit etiā cicatrices, & ipsas inconspicuas facit. Cadmiæ ter uita, & muliebri lacte extinctæ ac lotæ drach. cviii. stibii usti ac muliebri lacte extincti ac loti drach. x. æris usti & extincti ac loti drach. xv. ceruſæ lotæ drachm. xxiiii. myrrhæ drachm. xii. opii drachm. xii. spicæ nardi drachm. iiii. aloes drachm. iiii. acaciæ drac. cviii. gummi drachm. cviii. Excipe aqua. Collyrium Higidium, quod quidam Ammonii dixerunt. Facit ad incipientes suffusiones, & inuſiones. Et ad omne ulcus, & oculos purulētos, cōfusiones, chemoles, plapſus, & ad diurna myocephala, staphylomata unguis ulceris genus. R epurgat, replet, & ad cicatricē p̄ducit. Eos uero qui ob aliquam causam, aut propter capitis aut oculi dolorem, dormire non possunt, præclare ad somnum perducit, uelut somniferum medicamentum. Vtere cum ouo, aut lacte, aut aqua, temperatura sit media aut crassior, pro sensus ægrorum subtilitate. Habet autem hoc modo: Cadmiæ lotæ drach. xvi. ceruſæ lotæ drach. xvi. castorii drachm. vi. nardi indicæ drach. iiii. stibii loti drach. xl. æris usti loti drachm. xv. rosarum drachm. xx. squamæ æris ustæ drach. v. aloes drachm. vi. castæ drachm. iiii. myrrhæ drach. vi. lycii indicæ drach. iiii. lapidis scissi loti drach. iiii. & dimidiam, croci drach. vi. plumbi usti ac loti drachm. viii. & dimidiam, opii drachm. iiii. acaciæ drachm. xl. gummi drach. xl. Excipe aqua. Est ex ualde celebribus. Collyrium Indarium: Piperis drach. ii. cadmiæ drach. iiii. costi drachm. i. stibii drachm. viii. gallarum drachm. iiii. spicæ nardi drach. iiii. nardi drach. iiii. acaciæ drac. iiii. gummi drachm. iiii. opobalsami drach. iiii. Excipe aqua. Facit ad uisus hebetudinem. Exterit etiā cicatrices. Collyrium Theodotium Placianum. Facit ad maximos humorum illapſus, & doloris molestias. Liberat citra uenæ sectionem. Cadmiæ ustæ ac lotæ drach. viii. æris usti ac loti drach. viii. stibii loti drach. xvi. croci drachm. iiii. castorii drachm. iiii. æruginis

drachm. i. aloes drach. iiii. myrrhæ trogloditicæ drac. iiii. lycii indicæ drachm. ii. opii drachm. ii. acaciæ drach. xxiiii. gummi drachm. xxiiii. Excipe aqua. Vſus est cum ouo. Ii temperatura sit crassior. Collyrium quod tumorem laxum palpebris inducit, appellatur Testamentum. Aurifabri reliquit hoc moriens templo Epheso dicatū, quo hi qui a Medicis relictis essent, in templo sanitatem consequerentur. Inuentum est autē ab Adriano Cæsare. Facit ad humorum illapſus, & aspritudines, & ad omnes desperatas affectiones, pusſulas sanat, caua ulcera explanat, cicatrices inconspicuas facit, oculum imperturbatum conseruat. Instillatur cum ouo aut lacte, prout necessitas expetit. Sit autem in omnibus dilutum aquosum. Optimum est instillatum ad acuendū uisum. Habet hoc modus: Cadmiæ lotæ drachm. viii. stibii loti drachm. xvi. spicæ nardi lotæ drachm. iiii. myrrhæ troglodyticæ drachm. ii. croci drachm. i. castorii drachm. ii. squamæ ferri stomomatis drachm. iiii. æris usti ac loti drach. xii. æruginis drach. ii. cetusæ drachm. iiii. piperis, lycii Indicæ, opii, thuris, opobalsami, castæ, sing. drac. ii. lapidis scissi, drach. iiii. æruginis uermiculatæ drach. iiii. atramenti futorii drach. ii. succi foeniculi drach. iiii. fellis capræ drach. iiii. gummi. drac. viii. Terito cū uino Aminæo aut Valerno, aut alio austero ueteri odorato. Collyrium Testamentum, ueslut habetur apud Asterium. Cadmiæ drach. lxx. stibii drachm. liiii. myrrhæ drach. v. & dimidiam, spicæ nardi drachm. x. croci drach. x. castorii drach. vii. squamæ ferri stomomatis drac. xiii. folii drac. xiiii. æris usti drac. v. & dimidiam, piperis drach. vii. ceruſæ drac. xiiii. lycii, thuris, castæ, opobalsami, singulorum drach. xiiii. opii drachm. vii. lapidis scissi drachm. xiiii. æruginis uermiculatæ drach. viii. atramenti futorii drach. xiiii. gummi drach. lxx. succi foeniculi drachm. xiiii. fellis caprini drachm. xiiii. Terito cum uino Aminæo. Collyrium Theodotium Magnū. Cadmiæ lotæ

S E R M O

bessum, aris loti bessum, stibii loti unc. xxv. rosarum siccarum, cerussa, chalcitidis, gallarum, aruginis, lycii Indici, croci, aloes, spicæ nardi, myrrhæ troglodyticæ, ramentorum ebeni, castorii atramenti Indici, thuris, opii, sarcocollæ, pompholygis, singulorum unc. i. cornu ceruini usti ac loti unc. i. acaciæ unc. xxv. gummi unc. xxv. Excipe aqua. Quidam uero etiam folii unciam unam adiciunt, & amomi unc. unam rosarum uero quadrantem, gummi uero & acaciæ singulorum unc. xxiiii. Reliqua autem eodem modo. Facit ad incipientes lippitudines, & exulcerationes omnes, & fluxum recentem, ac ueterem, inflammationes, carbunculos, oculos purulentos, nomas, puncturas, prolapsus, myocephala, staphylo mata, palpebras asperas, & ad desperatas affectiones. Et ad ardores solis, aut calcis, aut pulueris, aut similibus rei. Tollit etiam pterygia inflammata cum butyro. Ad ulcera uero cum ouo adhibetur. Ad maligna autem cum lacte muliebri. Theodotii Seueri. Aliud quoddam collyrium etiam apud nos reperitur inquit Seuerus, à ueteri quodam descriptam. Et hoc quidem compositam materiam habet, uerum efficaciam diuersam. Nam omnibus simul relatis collyriis commo dius cõpertum est. Quare etiam ipsius præparatione referre necessarium puto, quum neque omnibus hoc sit notum. Recipit autem cadmiæ drach. xxiiii. aris usti drach. xii. stibii drach. xl. cerussæ drach. viii. chalcitidis tostæ drach. iii. miltos tostæ drach. iii. rametorum ebeni drach. ii. nardi celticæ drach. iii. folii dra. iii. spicæ nardi dra. iii. croci dra. iii. castorii drach. vi. aloes drach. viii. lycii Indici drach. iii. rosarum siccarum drach. iii. gallarum drachm. ii. opii drachmas duas, myrrhæ drach. viii. acaciæ drach. xl. gummi uerniculati drach. xl. Cadmiam prunis obruimus, & uentilamus, & ubi ignita facta fuerit ablatam, lacte afinino extinguimus. Stibium uero in fictile uas coniectum, addito opereculo, foramen ha-

S E P T I M V S.

390

bente urimus, & similiter lacte extinguiamus. Vita uero singula per se tusa ac cribrata lauamus, & diligenter siccamus, & deinde ponderata ad præparationem adiicimus. Cæterum gummi non contusum inspergimus siccum, sed madefacimus: sic enim neque lignosum quiddam, neque arenosum, cum ipso penetrabit dum excolatur, & optima coactio collyrii fiet. Quidam ad relatum præparationem adiiciunt etiam costi drach. viii. Et magis ita cicatrices exerit inquit, & pterygia ac carnis in angulo incrementum consumit. Verum ad inflammationes & ulcera incommodus est costus. Huius igitur auxilii actiones ac efficaciam dicere non est facile. Audientes enim uix crediderint. Nam desperatis affectionibus ad naturalem statum reuocat. Et ut in summa dicam, omnia quæ Theodotii appellatis ac nardinis, & his quæ ex cornu ceruino parantur adsunt, multo plus in hoc comperiuntur: in recentibus enim affectionibus eo illito, & spongia oculi imposita, ægrum ab affectione liberauimus. In diuturnis autem ac desperatis, partim instillantes, partim illis nentes, scopum attingimus. Nam in facili solubilibus oculi affectionibus ipsum illinimus. In cauis autem & fordidis ulceribus, diluto ipso utimur, cum ouo aut fœnigræci succo. Quandoque etiam cum aqua mulsa. In myocephalis autem, crassius cum aqua sublinimus per subiectionem. Sed & cicatrices similiter attenuamus. Ad tantam autem tenuitatem perducit cicatrices, ut penitus non cognoscatur per sensum. Et in summa inenarrabilem quandam uim possidet. Etenim in staphylo matis, brassicæ succo dilutum collyrii, & crassa copia oculo adhibitum, una cum spongiæ deligatione, molem inconspicuam facit. Quin & carnis in angulo magno incrementum consumere potest hoc collyrium tenuiter tritum, & in siccum puluillum redactum, itemque pterygia attenuare. Sed & ad alia mirificum compertum est collyrium. Et nos quoque

S E R M O

permittimus posteris per experientiam deductis, ut auxilio testimonium præbeant: iam enim quidam ad diuturna ulcera ac fistulas sedis ipsò usi, scopum attigerunt. Vnde non absurdum fuerit etiam ad polypos ac ozannas, narium ipsum adhibere. Collytium ex succo foeniculi. Gadmiaë dodrantem, stibii bessem, mysos crudi sexuncem, æruginis sexuncem, piperis quincuncem, atramenti sutorii sesquiunciam, chalcitidis unc. i. croci sesquiunciam, folii unc. i. omphacii sesquiunciam, spicæ nardi trientem & unciaë dimidium, opii quincuncem & unciaë dimidium, opobalsami trientem, gummi sextantem, succi foeniculi bessem. Et rursum aliud foeniculi in aqua pluuiali decoquito, & cum decocto illa terito ac efformato. Hoc à multis præparatur.

SEPTIMI SERMONIS AETII FINIS.

INDEX EORVM QVÆ IN OCTAVO Aetii Sermone continentur.

AD superciliorū orū
natum. Caput. 1
De hypopiis, hoc
est, iis quæ sub oculis si-
unt suggillationibus. 2
Vngenta præseruantia fa-
ciem ne à sole aut uen-
to exuratur. 3
Ut ne rugosa fiat facies. 4
Ad faciei nigredines. 5
Smegmata & medicamē-
ta faciem nitidam red-
dentia. 6
Cataplasmata æstiuā odo-
rum corpus reddētia. 7
Potiones ad eos qui tetru-
habent corporis odo-
rem. 8
Ad menti scabriciem. 9
Ad faciei lentigines reme-
dia, quibus etiā ad ma-
culas à sole prouoca-
tas, & ad uaros uti licet.
10
De maculis à sole prouo-
catis, quas Græci ἐπι-
δῶδες appellant. 11
De stigmatis siue notis ex

391
plaga illatis. 12
De uaris faciei, qui tū Iō-
thi, tum Acnæ Græcis
uocantur. 13
De ficosis faciei tumori-
bus. 14
Ad manantes menti papu-
larum eruptiones. Ex
Critone. 15
De impetiginosis tū men-
ti, tum reliqui corporis
tumoribus. 16
Ad molestum oris odo-
rem. 17
Ad labiorum fissuras. 18
De dentium affectioni-
bus. 19
Ad inflammatas gingi-
uas. 20
Ad eruentas gingiuas. 21
Ad excrescentes gingiuas
putrescentes quæ ac tumē-
tes. 22
Ad corrosas & ab ulcere
serpente infestatas gin-
giuas. 23
Ad parulidas, hoc est, gin-
giuarum inflammatio-
nes. 24
De epulide, hoc est, excre-
scenti gingiuarum car-
ne. 25
De gingiuarum fistulis. 26
Cura dentium à calido mor-
bo doloroso affecto-
rum, ex Adamanto sophista
27
Cura eorum quibus ex fri-
gidityte dentes dolore
afficiuntur. 28
Cura dentium ab humidi-
tate dolore affectorum
& laxatorum. 29
De dentibus lima atteren-
dis. 30
Cura dentium à siccitate
dolore affectorum. 31
Cura dentium ob calidita-
tem & humiditatem do-
lore affectorum. 32
Curatio eroforum dentium
33
Ut dens citra dolorem, &
absq; ferro tollatur. 34
Smegmata uaria ad denti-
gratos liuentes quæ ac ras-
refactos dentes. 35
De ancyloglossis, & qui
uix loqui possunt. 36
Ad ranunculum sub lin-
gua. 37
Ad linguam inflamatā,
desquamatam ac tumo-
re inflatam. 38
Ad aphthas hoc est oris
ulcera. 39
De gurgulionis affectio-
nibus. 40
De ablatione columnel-
læ. 41
De oris inflammationi-
bus. 42

Illitiones ori commodæ. De cordis tremoribus. 43
 Summaria doctrina de usu omnium illitionum ad os apparatusum. 44
 De tonsillarum inflammationibus. 45
 De crustosis & pestilentibus tonsillarum ulceribus. 46
 De angina & eius speciebus. 47
 De glandulis. 48
 De suffocatorum reuocatione. 49
 De deuoratis in tonsillas spinis, atque his quæ in asperam arteriam delabuntur. 50
 De arteriarum pharmacis. 51
 Ad inueteratas affectiones uariæ arteriæ. 52
 De destillatione siue catharro, & narium mucositate. 53
 De tussi. 54
 De pharumacis dolorem leuantibus & conferentibus tussi. 55
 De suffusionibus. 56
 De orthopnoicis, anhelosis, & ægre spiritum ducentibus. 57

58
 De sanguinis reiectione. 59
 Curatio eorum qui ob destillationem sanguinem expuunt. 60
 De his qui ob frigiditatem organorum respiratorum sanguinem expuunt. 61
 Curatio eorum qui iuxta alium quemcunque tandem modum sanguinem ex pulmone reieciunt. 62
 Communes methodi exhibendorum auxiliorum in singulis reiectionis sanguinis speciebus. post sanguinis inhibitionem. 63
 De asperæ arteriæ ulceribus. 64
 De pectore suppuratis. 65
 De peripneumonicis. 66
 De phthisicis seu tabidis. 67
 De pleuritide seu laterum morbo. 68
 De ea quæ pleuritis esse putatur, quum tamen non sit. 69

392
AETII SERMO OCTAVVS.

De faciei, oris, & tonsillarum affectionibus: Cui annexum est, De destillatione, & tussi, asperæ arteriæ, pulmonis, ac thoracis affectionibus.

AD SVPERCILIORVM ORNATVM.

Cap. I.

Vanquam quod ad hæc rem attinet iam ante à nobis dictum sit, ubi de destuuiio capillorum capit, Sermone sexto, mentionem fecimus, dicemus tamen & hic, non importune, sed ut habet, paucis. Illitio augens superciliorum capillos, atque etiã aliarum corporis partium, eadem etiam eosdem nigros reddit.

Nucum ponticarum interiora in uase figulino torrefacta contere, & pinguedine capræ syluestris excipe, atque cum hoc ipso partes inungi præcipe. Aliud. Adianti unciam unam, ladani sextantem, passis cretici heminam unam, contunde ac subige cum passo: dein detorre, ut dictum est, ac rursus cum pingui capræ syluestris, aut ursi contere, & utere. Potes & huc accommodare, ea quorum meminimus Sermone sexto. Item ex armeniaco lapide de quo Sermone secundo capite duodecimo diximus, sicco tritissimo supercilia insperge.

De hypopiis, hoc est, his quæ sub oculis sunt siccationibus.

Cap. II.

Quod hypopia sub oculis siant, ipsum nomen imò dicat: siquidem hypopium Græcis hypophthalmium significat, quod Latinis, sub oculis sonat. Sunt autem hypopia ex genere suffusionum sanguinis in locum contusum: suntque ex plaga, quum tenuibus sub cute uenulis contusis, sanguis per fissuras sub ipsam

S E R M O

cutem, affutim effunditur, neque id uno loco. In grum-
 mos enim coit statim, & liuet locus, progressuq; tempo-
 ris nigrescit. Quare medela occurendum est, antea
 quam nigrescat, cura potissimum ad hoc adhibita, ut
 concretus sanguis discutatur. Quod si tunica quor-
 que rumpatur uenularum, ex quibus effunditur san-
 guis, miscendum est his quæ discutiendi uini obtinet,
 parum quiddam ex constringentibus. Nam si in prin-
 cipio sola discutientia exhibeatur, non tantum id quod
 effusum est discutient, sed per ipsas uenarum contusa-
 rum fissuras amplius quiddam elicient ex sanguine in-
 ipsi uenis euento. Quum uero in naturam suam re-
 dierint uenulae, etiam citra admixtionem constringenti-
 ad disculforia transeundum. Atque ego sine in prin-
 cipio utor Nili ex rosis collyrio, ex eo in aqua dissolu-
 to, locum sugillatum illinens. Vt autem pro fomen-
 to, decocto meliloti & foenigræci. Deinde collyrium
 quoque in eodem decocto dissoluto, aut etiam in so-
 lo foenigræci decocto. Quod si reliquæ quædam res
 stiterint ipsius adfectionis, dissolutis ex myrrha colly-
 riis in foenigræci decocto, illino bis in die, prius tamē
 cum spongia in decocto madefacta loco feto. Idē præ-
 stat in principio, non præsentē ex rosis collyrio, glau-
 cium illitum, & sex olei coquendo condensata. Inue-
 teratum autem iam malum ex sandice collyria tollunt
 & quæcumque præclare omnino discutunt, qualia
 Dioscorides inter facile parabilia enumerauit. Ea
 enim quæ sub oculis sunt sugillata, inquit, & leuiora
 iam inueteratos tollunt, raphani cortex cum melle illi-
 litus, bryoniae radix uino aut cerato excepta, bulbus
 cum uitello oui impositus, aqua marina calida pro
 fomento, aut muria uel salugo, caseus antiquus cum
 decocto hyssoi impositus. statim autem tollit sepiæ
 testa cum aceto illita, sinapi cerato excepta, cucumeris
 syluestris radix contrita cum melle, lini semen contrita
 cum lacte. Critonis compositio. Ad liuores alie
 infixos,

O C T A V V S.

393

infixos, & ea quæ sub oculis sunt sugillata, seminis uis-
 ticis albi drachmas tres, radicis herbæ lanariæ siue ra-
 diculæ drachmas tres, nitri rubri, corticis raphani,
 hyssoi, farinæ fabarum, uniuscuiusque drachmas
 tres, myrobalani drachmas .xl. cineris pulmonis agni
 exusti drachmas .xl. bulborum ruborum drachm. .xl.
 radicis thapsiæ aut sueci drachmas quadraginta, corti-
 cis thuris drachmam unam: excipe cerato ex oleo ro-
 faceo apparato, linteolo infartum impone. Oportet
 autem assidue amouere, cum cautione, ne locus exul-
 ceretur. Ego autem expertus sum, nucem pinguius,
 uetustate racidam, certissimum ad liuores remedium.
 Porro reclinato ac supino remedia adhibere conue-
 nit, ut adhæreant spatio horarum trium quam opti-
 me contrita.

Circumlitiones præseruantes faciem, ne a sole
 aut uento exuratur. Cap. III.

Circumlitio faciei, quæ aurea appellatur: Lupino-
 rum siccorum sextarios .iii. aquæ pluuialis sextarios .xiiii.
 iniice in uas æreum, stanno obductum, sinasq; mades-
 cieri per triduum; quarta autem die decoque ad pru-
 nas usque quo dissoluantur lupini; deinde per colum-
 exprime liquorem, ac eum seorsim decoque, atq; ubi
 condensatus fuerit, in uas uitreum reponē. Vbi uero uti-
 uelis, quantum satis uidebitur accipe, & cum eo in modi-
 ca aqua dissoluto faciem illine. Alia ualde laudata.
 Similaginem lotam & per pannum percolatam sinas
 desiderē, aquamq; abiice, fecem autem cum albumine
 oui permisce donec mellis crassitiem accipiat, & cum
 hoc faciem obline uersaturus in sole: quum uero a so-
 le recesseris, frigida multa abluē. Alia. Boni coloris
 faciem hæc reddat atque item uniuersum corpus. Ma-
 stichen cum oleo omphacino dissolutam circumline:
 aliquando autem & olei loco medullam ceruinam,
 aut uiculinam accipimus: aliquando ceratum liquidum,
 Alia. Cupressi ac illicis scobem in oleo decoctam

A E T.

ddd

πελεκύσματα κυπαρίσσου, και πρινον, ελαία εφθρα
 ελειφέτω σωμα. Στερε inquit, κερτακε Αιωνία Ιθακη Σουρα.
 Πλατ. 46. 1. επι. 17.

S E R M O

oblinj. Alia. Solani succum cum oleo illine. Alia. Nuces pineas cum modico aceto contere, adiecto melle sufficienti, ac oui crudi vitellis, atque hoc ipso faciem oblini: neque refert etiam si citra acetum eo utaris. Alia. Hæc in ætate conuenit, faciem præseruās: tragacanthi, ammoniaci thymiamatis, costi cōtusi, cuiusque sextantē, aluminis liquidī drachmas quatuor, thuris sextantem, amyli sexuncem, oua cruda recentia. xiii. mellis libras tres, mulsi sextarios tres. Tragacanthum, ammoniacum, & thus in mulso madereri per noctem unam, in uase uitreo finito: oua autē integra in acetum uetus & acre proiecta, per triduum macerato: alumē uero optime lauato: deinde omnia simul in mortarium fictile coniecta ac diligenter commixta, melle cocto excipito, atque utere, faciem ex eis oblinēdo. Ante ingressum uero balinei, medicamētum hoc tollatur, atque id particulatim auellere cōuenit leni tractu ex facie induratum, deinde aqua tepida abluere, & spongia abstergere, quod ubi factū est manna thuris in albumine oui dissoluta, faciem illinito.

Vt ne rugosa fiat facies. Cap. IIII.

Faciem corrugatam extendit medicamētum hoc: cornu cerui non antiquum in aqua decoque, donec succulentū quid remittat: percola deinde ipsam aquam, & cum ea farinam fabaceam subige, ac pastillos informa, eosque in umbra exsicca. Vbi autem usus postulat uerit, quantum opus fuerit in aqua dulci dissolue, ut cerati liquidī crassitiem accipiat, & cū eo faciem oblinere iube, atque quum adglutinatum fuerit, faciem aqua tepida abluere præcipe.

Ad faciei nigredines. Cap. V.

Ad faciei nigredines his utendum est, iridis contritæ, farinæ ptissanæ, farinæ fabaceæ, cuiusque sextarium unum & dimidiū, salis ammoniaci, cornu ceruini uis, ammoniaci thymiamatis, cuiusque sextantem, in aqua dissolue, & pastillos informa, quos in umbra exsicca

O C T A V V S.

tos adserua, atque vsus tempore, in aqua resolutos ante balineum faciei illini. Aliud. Farinæ ptissanæ, thuris, iridis, farinæ fabarum, farinæ erui, spumæ nitri, costæ, cuiusque chœnicis partem quartā, amygdalas amaras. xx. informa cum candido ouorum & lacte asini no, exsicca in umbra, ac utere ut dictum est.

Smegmata & medicamenta faciem nitidam reddentia. Cap. VI.

Quandoquidem post unguentorū ablationē plerique faciem extergere conantur, utendum ad hæc rem compositionibus infra scriptis. Smegma illustriore reddens faciem. Amygdalas decorticatas. xl. thuris, spumæ nitri, gummi cuiusque drachmam unam, farinæ fabaceæ drachmas. xii. excipe oui candido, & in pastillos digere, quibus cum aqua solutis, passim tum in balineo, tum citra balineum utaris. Aliud. Smegma faciei celebre & admirandum, quod & faciem illustriorem reddit, & rugas expolit, asperitates pellit, incipientem elephantiasin arcet, siquidem cum aliis rebus mediis adhibeatur: usus etiam reliquo corpori cōueniens est. Mastiches, thuris, ammoniaci thymiamatis, iridis, cuiusque unciam unam, tragacanthi sesquiuunciam, succi uuæ acerbæ immaturæ dodrantem, seminis peponis una cum concluso in ipso humore dextatem, candidum ouorū. xxi. similaginis sextarios quinque: contunde omnia ac cum candido ouorū, & humore peponis, succoque uuæ acerbæ commisce, & in pastillos redige, ac exsicca, post uero cōtusos ac attritos, in uase uitreo ad usum adserua. Smegma faciei, quod simul & ipsam rubicundā reddit. Farinæ erui, fabarū, lupini, ptissanæ, ciceris, bulborū narcissi, cuiusque sextarii Italici dimidiū, similaginis sextarium unum, cōtunde ac cribro tenuissimo excute: deinde oui cantada commixta, in pastillos digere, & in umbra exsicca. Vsu uero expetente, quantum libet accipe, & in aqua dissolue, atque à balneo utere. Aliud, faciem illi

S E R M O

lustrans, & uniuersum corpus dissipat autem & rugas
& cutem depurgat. Vitis albæ radicem delibra ac in
sole æstiuo exicca, deinde contusæ ac cribratæ Itali-
ci chœnicis dimidium accipe, iridis contusæ tantun-
dem, myrobalani siccæ decorticatæ tantundem, fari-
næ fabacæ chœnicem unum: hæc in uino ueteri odo-
rato subacta, in pastillos digere, quos in umbra exsicca-
tos adserua: & usu expetente, contusis & cribratis eū
aqua utere. Aliud Cleopatæ reginæ, odoratum &
præciosum. Costi, myrrhæ troglodyticæ, iridis, spi-
cæ nardi, amomi, folii malabathri, castiæ, floris iunci
odorati, cuiusque unciam unam, myrobalani libras
quatuor, spumæ nitri libram unam, contundito, cri-
brato, utitor, confert uniuerso corpori. Aliud, effi-
cax & odoriferum. Floris iunci odorati, iridis, cuius-
que drachmas duas, mastiches drachmam unam, con-
tere, & cum succo ptissanæ crassissimo pastillos for-
ma, & in umbra desicca. Vbi uero usus expetit, in aqua
dissolutos illinito, & post horæ spatium frigida ablu-
to. Aliud, splendidam & erugatam reddens fa-
ciem, ac totum corpus: Farinæ fabacæ Italicum mo-
dium unum, similaginis Italicos sextarios quatuor, tri-
folii contusi sextarios quatuor, myrobalani tantundem,
iridis contusæ tantundem, ammoniaci thymiamatis li-
bram unam, costi tantundem, candidum ouorum rep-
centium crudorum sexaginta, seminis peponis unā cū
humore chœnicem unam, succi uuæ acerbæ tantun-
dem, subige & informa pastillos, quos sufficienter in
umbra exsiccatos à balneo illine. Præclare facit & ad-
eas quæ in collo sunt, & reliquo item corpore nigred-
ines. Aliud, ad faciei nigredines, multo usu explo-
ratum. Thuris sesquiciā, cerusæ probe lotæ, spumæ ni-
trici in decocto cicerum alborum, ad solem frequen-
ter ablutæ, amyli recentis, scobis marmoris albisimi,
mastiches puræ, spumæ nitri albensis, testæ sepiæ, sin-
gulorum unc. i. saponis Gallici uncias. xii. candidum

O C T A V V S.

395

ouorum decem appara, & utere, ut dictum est. Aliud
mirabile faciem depurgans & illustrans. Farinæ for-
nigræ trientem, terræ Samiæ quæ Aster appellatur,
quadrantem, amyli trientem, mastiches sexuncem, me-
dullæ ceruinæ recentis sexuncem, tragacanthi trientem.
Tragacanthum in lacte muliebri aut asinino macerato,
ac cum eo dissoluto, reliqua tenuissime trita in pastil-
los digerito: quibus in umbra desiccatis, ut prædictū
est, utitor. Aliud smegma. Ricini seminis interio-
ris drachm. viii. bulborum narcissi siccorum ac decor-
ticatorum drach. viii. similaginis drach. iiii. thuris dra-
ch. ii. candidum ouorum. viii. appara ut dictum est, & ute-
re. Sapo quo usa est Pelagia patritia, ad faciem illu-
strandam. Saponis Gallici sexuncem, cerusæ sextantem,
mastiches uncia dimidium, medullæ cerui unc. i. spu-
mæ nitri albæ trientem, ceræ albæ quadrantem. Præ-
macera saponem in aqua in uitreo uase ad dies. v. aqua
pluuiali quotidie permutata, & saponem excolato. Por-
tea in ollam nouam immitte saponem, & sexta die
rursus affusa pluuiali aqua, ad lentas prunas decoque,
donec sapo dissoluatur. Deinde ceram & medullam
adde, & ad dissoluta mastichen & spumam nitri insper-
ge, olla amota, & assidue per spatium commota, de-
inde etiam cerusam modica aqua tritam adde, & me-
dicamentum in testam missum contente manu sub-
ige, & reposito in uitreo uase utere uelut dictum est.
Smegma ex Rufi libris, ad totius corporis erugatio-
nem. Ficus pinguisissimus, uitis albæ radicem siccam
delibratam, sepiæ testam ustam, farinam erui: unum
quodque seorsim contunde: deinde etiam simul, &
modico adstillato melle, utere. Aliud smegma, quod
uniuersum corpus odore imbuit. Terræ cimoliæ bes-
sem, iridis tenuissime tritæ drach. xviii. nardi Celticæ
drach. xxiii. cyperi, cardamomi, styracis flauæ & pin-
guis, cuiusque drach. xii. styracem in uino ueteri odo-
rato dissolue, & in præptu habe: terram uero cimoliā

S E R M O

in fictile uas coniectam carbonibus imone, atq; ubi satis canduerit ab igne, eã ad dissolutum styracẽ iniice, deinde reliqua sicca tenuissime trita insperge, ac simul sufficienter unita in pastillos digere, quibus in umbra exsiccatis, post uero tritis & cribratis utere.

Catapasmata æstiuã, odorum corpus reddentia. Ex Critone. Cap. VII.

Quum sudores corpus uexant, magna oboritur ex eis molestia, præsertim in ætate. Nam & sordes multas inuehunt, & tetrum odorem de se præbent. Quare subscriptis remedijs uti conuenit, non ad mulieres tantum, sed ad ipsos etiam uiros. Non importunum enim esse puto & in hoc smegmatũ tractatum rerum mentionem facere. Catapasma, hoc est, inspersio totius corporis odorem bonum efficiens, æstiuum. Rosarum siccarum quadrãtem, cassiæ quadrantem, amomi, costi, spicæ nardi, cuiusque drach. ii. aluminis liquidi sextantẽ, dissolue in uino ueteri odorato, & in pastillos digere, quos in umbra exsiccatos usu expetente cõstundito, ac cribrato, atque in balneo inspergendos exhibeto, ita ut diligenter perfricent, & cum frigida aqua abluant. Aliud. Spumæ argenti in decocto cicerũ ad solem inalbatã, amomi, cassiæ, folii malabathri, costi, spicæ nardi, aluminis liquidi, iridis, omnium par pondus, appara, & utere ut dictum est. Potes autem præscriptis catapasmatis uti quocunque tempore uelis. Aliud odorum & lene. Rosarum uiridium & tamen siccarum drach. xl. myrrhæ troglodyticæ drachmas octo, iridis Illyricæ, spicæ nardi, cassiæ, cuiusq; drach. viii. uino odorato subige, & pastillos informa, quibus ubi uti uelis, contritis & cribratis corpus insperge, maxime à balneo. Aliud. Amomi, cassiæ, spicæ nardi, costi, folii, myrrhæ, singulorum æquales portiones. Vini quod satis est, para ac utere uelut dictũ est. Aliud. Cassiæ, iridis, myrrhæ, aluminis optimi, pares portiones uino subige,

O C T A V V S.

316

& pastillos forma ac utere. Aliud. Iridis, spicæ nardi, floris iuici odorati, cuiusq; drac. iiii. amomi drac. ii. myrrhæ drach. ii. meliloti drachmas quinque, appara & utere similiter. Archigenes autẽ inquit: Ad omnes corporis tetros odores, atq; eos qui grassoniã à Grecis appellantur, ante omnia conducunt exercitia, inunctiones, siccæ fricationes, alui frequens subductio. Sũt etiam cibi ad destruendum hoc malum commodi, itemq; illinitiones. Conueniunt itaque oleum rosarum, melinum, myrteum, iris sicca per se in puluerẽ redacta & intrita. Aut, alumen liquidum in aqua uel uino dilue, & myrrham tenuissime tritam admisce, ac ad mellis crassitudinem redige, & ex eo collũ, locos sub alis, inguina, & reliquos exsudãtes locos inũge. Aliud. Aluminis liquidi drach. iiii. myrrhæ drac. iiii. spumæ argenti lotæ drach. ii. cassiæ drach. i. contere, & cum eis sub alis locos, intermedia coxarum, & inguina cõfrica, tollit enim euestigio eorũ fœtorem. Aliud. Cassiæ drach. iiii. aluminis scissilis drach. ii. utere cum uino per se. Aliud. Mastiches quadrantem, aluminis scissilis unc. i. utere cum uino. Aliud. Myrrhæ troglodyticæ, iridis illyricæ, rosarum siccarum, & quales partes cõtunde, & cribra, ac forma pastillos cũ uino, eosq; in umbra sicca, ubi uetis nõ spirat. Deinde contusos ac cribratos in pyxide repone cõpertos, ut ne transpirent, & utere à balneo inespersẽs ac defricãtes locos leniter, atq; ita imbibi sine, & postea rigida abluẽ, & manet odor, de quo merito mirentis. Probe facit & alumen cum uino, & crocomagma cũ myrrha. Et cupressi ramenta ac alumen cum uino.

Potiones ad eos, qui tetrum habent corporis odorem. Cap. VIII.

His uero qui fœtentẽ habet corporis odore, eius modi potiones exhibere cõuenit. Cardui radicẽ in uino albo decoctã propina, & eicient uinã crassam & fœtentẽ. Aliud. Resinã terebinthinã oliuẽ magnitud

ddd iiii

S E R M O

dine cū pari melle decoque, & quotidie deglutendā exhibe, & uinum insuper absorbēdum. Aliud. Myrrham & serpyllum paribus partibus terito, & in pilulas formato, quarum duas deuorandas dato, & uinū insuper absorbendum. Hæc etiam ad oris graueolentiam faciunt.

Ad menti scabriciem, ex Galeno. Cap. IX.

Fiunt & in mento aspredines ut plurimum seroso humore à capite destillante, & præcedentibus surfuracis in collo ac utcinis partibus squamis, aliquando autem usq; ad auditorios pertingit ac perreptat meatus. Estq; omnino hæc affectio dolorosa, pruritus inferens ac distendens corpus: quare subscriptis remediis est subueniendum. Critonis. Amurcam ex oliua prius quàm exprimatur destillante, decoque quousq; cogatur, eaq; assidue locos inunge. Aliud. Myrrhæ unciam unam, ouorum crudorum uitellos quinque, myrrham cum lacte dilue, deinde adice ei oua, eaq; simul passo excipe, ac assidue illini, & miraberis effectum. Aliud pharmacum efficax, quo multos hac affectione detentos liberauimus. Glaucii drachm. xvi. gummi drachmas quatuor, lachrymæ oleæ tantumdem, dissolue, & ad strigmentiam crassitudinem cum passo redige, atque assidue illine. Exulcerata autem cute & circundolente, sequentibus utendum. Pinguis compositio ad faciei manantes & squamosas affectiones, ac asperitates, utilis etiam existit sedi, conuenitq; ambustis ab igne. Spumæ argenti unciam unam, ceræ tyrrhenicæ trientem, ouorum assatorum uitellos tres, adipis anserini bene subacti trientem: spumam argenti in farinam redige, ac adice ei oua, deinde his simul unitis infunde quantum sufficit lactis, ut ad strigmentiam crassitiem redigantur, postea ceram liquetactam unā cum pingui, refrigerataq; ac crassam, conice, ac fistulā commisce, atq; in pyxide reconde. Vbi uero exi gente, de eo quantum satis esse uidebitur accipe, ac cū

O C T A V V S.

397

rosaceo dilutum impone. Potes autem & sedis remediis, & quæ ad ambustos ab igne descripta sunt, consimiliter in hac affectione uti.

Ad faciei lentigines remedia, quibus etiam ad maculas à sole prouocatas, & ad uaros uti licet. Cap. X.

Vitis albæ itemq; nigræ radices cū oleo decoque, donec succulentæ reddantur. Tollit etiam tum lentigines tum uaros, oleum amygdalarum cum cera, radix lilii cum melle. Maxime omnium autem lentigines delet gummi & nitum æquali pōdere, melle permixta. Aliud. Brassicæ semen aqua contritum illini, abstergo tamen & confricato prius loco. Vbi uero exaruerit atq; cutis attollatur, proluue aqua multa frigida, & illinito pingui anserino, aut medulla cerui, aut etiam cerato ex aliquo huiusmodi apparato. Cauendum autem est, ne quis post excoarationem incidat in ea quæ faciem offendere possunt, qualis est aer frigidus, aut uentus, aut prolutio faciei. Aliud. Sandaracham attere cū melle ad strigmenti densitatem, & per dies sex illinito arefacta autem cute atque eleuata, utere galbano cum modico nitro & aceto dissoluto. Aliud, ad uibices ac lentigines: Columbæ stercus cum acri aceto tere ac utere, & miraberis. Ad diurnas autem lentigines his utere. Radicis cucumeris syluestris sextantem, cimolig unc. i. in puluerem redige ac reponere. Vbi uero expectente, quantum suffecerit in aqua dilutum illini. Aliud. Bulborum de purgatorum unc. i. thuris unc. i. contere adiecto cochlearum terrestrium magnarum cruore.

Oportet autem ipsas adhuc uiuas filo pungere, atq; id quod effluit mucosum, pharmaco iniicere: quod ubi uisus tempore dissolueris, melle exceptum inunge. Eundem effectum præstat ari radix, sicca cum melle, & umbilici, ueneris radix, cerato liquido excepta ac illita. Smeigmata ad lentigines in calli modum obduratas. Quandoquidem contingit aliquando sublati

S E R M O

lentiginibus callosam reddi cutem, ac uix curabilem fieri affectionem: utendum est post lentiginum exco-
riationem huiusmodi smegmatis. Farina erui chœni-
cis Italici dimidium, farinae hordeaceae tantundem,
scillae assatae sextantem, omnia in puluerem redacta,
cādido oui excipe, & in pastillos redige, quos in um-
bra desiccatos adserua: usu uero expetente cum aqua
dissolutos illinito, & post modicam temporis interca-
pedinem frigida abluere iubeto: aut cremore in quo
furfur maceratus est, maxime si adest inflammatio.

Aliud. Spumae nitri drachmas octo, alcyonii drach-
mas viii. galbani drachmas octo, amygdalarum amararum
delibratarum drachmas tres, melle excipe, ac illitum
sinas areferi. Deinde iube faba dentibus contrita ex-
tergi, ac ablu aqua moderata frigida: cautosq; esse
præcipe, ne aut à uento, aut à sole lædantur.

De maculis à sole prouocatis, quas Græci

ἰσχυρὰς uocāt, ex Critone. Cap. XI.

Fiunt etiam in facie maculae, quas Græci ἰσχυρὰς
uocant, eo quod à sole prouocentur, maxime circa
malas & nasum, & apparent sanè non in alto fixae, sed
instar flosculorum productae, quare leniter eas confri-
ctas attollere oportet, ac sinere areferi, cōmonereq;
ut uno aliquo ex smegmatum genere extergantur.
Discutiantur enim ab illis, aut certe ita abscedūt, ut dis-
gitis auelli queant. Verum non uiolenter id facere cō-
uenit, sed leniter & paulatim. Quod si adhuc inhae-
reant, nihilo leuiores reddita, subscriptis utendū est.
Brassica contrita, & illita, ad maculas à sole produ-
ctas, & lentigines, atque omnia alia quae mediocri ex-
terfione ac repurgatione indigent, utilis est. Similiter
autem & sepiæ testæ usatae, aut testæ purpurarum, ac
buccinorum cum melle illita. Oportet autem has tes-
tas in crudam ollam coniectas in fornacem immitte-
re ac assare. Oribasii ad maculas à sole prouocatas,
uerosq; & uiligines. Farinae erui libras duas, semi-

O C T A V V S.

398

nis eruae libram unam amygdalarum amararum, cui-
cumeris syluestris radice, cuiusq; librā unam, in uino
mulso dissoluta & contrita illini, ac post horae spatium
spongia absterge. Aliud ualde admirabile. Ceræ
tyrrhenicae drach. xv. olei rosacei drachmas septem
& dimidiam, pinguis anserini unciam unam, spumae
argenti lotae & dealbatae unciam unam, cerussae unc. i.
gummi drachmas quatuor, mellis Attici unc. i. disso-
lutis, illini faciem: & post spatium horarum sex spon-
gia deterge, ac laua cum sapone. Aliud Oribasii.
Lupinos in lixiuio per triduum maceratos contere,
& cum eis lentigines illini, donec auelli possint.

Aliud. Saponem Gallicum aqua tritū modico adies-
to melle inunge, & per horas tres inhaerere sine, aut
stercus columbinum linteolo exceptum ac in pulue-
rem exustum cum oleo contere, ac illine confidenter.
Idem probe efficit myrobalanos cōtrita illita: itemq;
bulbus crudus per se uel cum oui luteo & aceto aut
melle. Exusti autem bulbi una cum alcyonio illiti des-
purgant lentigines: quod facit elaterium quoq; illitū,
& crassia cū melle, brassica semen cum aceto, hedere
folia uino decocta, radix umbilici ueneris cum cerato
liquido illita, aut cucumeris syluestris radix, aut fici vir-
gulta in aceto decoque, ac contusis utere, quod idem
& uiligines sanat. Aut rubiam oleo contritam, aut
costum aqua contusum, aut nitri spumā cerato liqui-
diore exceptā, aut lupinos crudos cū lixiuio cochlea-
riorū decoctos & cōstusos, cum melle illini. Aliud.
Radices narcissi delibratas in aceto decoque, ac tere,
iniecta farina erui sufficere, & pastillos informa, quos
in umbra exsiccatos, in usum adserua. Qui ubi postu-
lauerit cōtritos cū melle, ad uesperā illine, mane autē
rursus ablu præcipe. Aliud. Illi bulbos quosq; cōtere,
& cōiice spumae nitri lib. i. deinde melle quātū suffice-
rit cōmittū illini, usquequo integre curētur, ut iā antea
didū est. Aliud. Amygdalarum amararū partes. ii.

S E R M O

melanthii torrefacti partem .i. unum quodque seorsim
 contere, & cum melle commisce: illinito autem ad ue
 speram, maneque; abluito cum aqua dulci. Vtere autem
 uno aliquo ex smeigmatis superius ad faciei nigredin
 nes praescriptis: itemque; his quae sunt illis uicina, ac sim
 milia. Vtile autem est & hoc, praesertim si fuerint diu
 turnae, buccina exure, ac cum melle contere, & ad ue
 speram illine: mane autem ablui cum aqua dulci pra
 cipe. Aliud ad solares maculas, ualde pulchrum. Oua
 integra in aceto macerato, donec testa quam tenerri
 ma fiat, deinde superius perforato, ac extrahe ab eis
 candidum: post uero iridis Illyricae tulsae ac cribratae,
 & melanthii in tenuissimum puluerem redacti, & thu
 ris aquas partes cum eis conterito, adiectoque, melle
 sufficienti, ut dictum est, utitor. Quod si ad huc perse
 uerauerit affectio, huiusmodi excoriatoriis utendum
 erit. Excoriatorium macularum a sole prouocatarum
 & lentiginum. Melanthii quadrantem, seminis ocymi
 quadrantem, radice ari quadrantem, aqua subigito &
 imponito, ac finito adglutinari: post aliquantum ue
 ro interstitium detrahit, atque aqua calida quamplu
 rima proluit. Aliud. Quod ad callosam faciem co
 ducit, siue per aetatem, siue per continuam pharmaco
 rum acriorum excoiationem calli sint contracti, semi
 nis erucae sexuncem, ammii, cardamomi, radice ari
 costi, cuiusque quadrantem, contundito, cribrato, ac
 reponito. Vbi uero necessitas exigit, quantum satis ul
 debitur, accipito, acetoque, subactum imponito satis co
 densatum: quum uero adglutinatum fuerit, acetum
 aut aquam per spongiam instillato. Facta autem exco
 iatione, multam aquam calidam adfundito: a prolui
 tione uero subiectam mixturam panniculo laneo ex
 ceptam imponito. Cerussae drach. viii. spumae argenti
 lotae drach. iiii. adipis asserini sexuncem, medullae cer
 uinae sexuncem, cypri medicamenti quadrantem, ad
 pis suilli recentis quadrantem, olei sesamini quantum

O C T A V V S.

399

sufficit. Oportet autem fomentum adhibere bis in die
 eleuata autem cute, sequens ceratum est imponendū.
 Adipis caprini a fibris depurati & loti lib. ii. olei susini
 sexuncem, olei rosacei, & amygdalini, cerae, mastiches,
 cornu ceruini usti, salis ammoniaci, cuiusque unc. i. ter
 ra cimoliae trientem. Ea quae eliquari possunt liquefa
 cito & percolato: deinde rursus ad carbonem lente de
 coquito, & ad ea quae sicca sunt in mortarium adfun
 dito, ac probe unitis utitor. De exulcerata menti sca
 bricie. Utendum est ad eam his, quae paulo post in ca
 pite uidelicet decimoquinto descripta sunt, ad manan
 tes menti papularum eruptiones.

De stigmatis siue notis a uerbere illatis. Cap. XII.

Stigmata appellant, quae in facie, aut alia quapiam cor
 poris parte insiguntur, notas, quales uidemus in ma
 nibus eorum qui militiam exercent. A tramento autem
 utuntur illi tali: lignorum spinae Aegyptiae & maxime
 corticis libram unam, aeris usti sextantem, gallarum
 sextantem, atramenti lutorii unciam unam, contundi
 to ac cribrato, primumque; aeris ustum cum aceto terito,
 deinde & reliqua contrita conuicito, affusisque; aquae
 quidem partibus duabus, succi uero porri parte una,
 & probe unitis utitor. Oportet autem locis prius cu
 acubus punctis sanguinem extrahere, & primum por
 risucco illinere, postea uero ipsum adhibere pharma
 cum. Porro quibus eiusmodi stigmata extirpare peni
 tus uolumus, illis subscriptas mixturas adhibebimus.
 Calcis partem .i. nitri assati partem .i. cum lixiuio co
 chleariorum terito, & nitro adperso locum prius pre
 parato & extergito: deinde illinito continenter. Idem
 quoque ad uerrucas myrmecias dictas, efficax existit.
 Aliud, quod stigmata tollit. Piperis drach. ii. rutae dra
 chi. auripigmenti drach. iiii. contere, & adiecto melle,
 in pyxide figulina repone. Vbi uero usus expetit, su
 pra stigmata prius nitro confrita, resinam terebinthi
 nam impone, uinculo adhibito in dies .v. postera autem

S E R M O

die sexta solue, atque acu stigmata penetra, & cū spongia sanguinem exerge, halemq; tenuissimum in ipsas puncturas insperge: quem tam diu inharere sinas, donec stadia decem quis cursu confecerit deinde prædictum pharmacum linteum exceptum impone, neq; soluas per dies quinque, sequenti vero sexta solue, & stigmata scalpendo excoli, atque ubi quod nigrum fuerit detraxeris, rursus pharmacum ipsum illinito cum penna. Fruit enim in viginti diebus citra magnā exulcerationem, non relicto etiam uestigio cicatricis. Idē efficiunt mordendo crodentia medicamina in uulnere tractatu descripta.

De uaris faciei, qui tum Tonthi, tum Achnæ Græcis uocantur. Cap. XIII.

Solet circa faciei cuticulam tuberculum oboriri, paruum quidem, sed durum, quod uari nomine appellatur. Id sanè à crasso humore producitur. Quare cura eius per ea quæ duriciem emolliunt, & tumorem discutunt, medicamina perficitur: quorum sylviam eiusmodi tibi parabis. Illi radicum tritam cū melle illinito, aut cyclamini radicem cum melle, aut narcissi radicem cū melle, aut cassiam cum myrrha & melle, aut plumbaginem cum aceto, aut pulegium tenuissimum tritum ac cerato excepti impone. Aliud. Melis & aceti acerrimi, cuiusque æquales partes simul permixtas illini, ac digito circumtere. Aliud. Sepiæ testæ ustæ sextantem, costi sextantem, myrobalani unciam unam, contere cum aqua & illini, arefactū uero rursus humecta. Aliud. Costum contunde, & cribratum in tenuissimum puluisculum redige, deinde cum felle caprino commixtum in cerati modū effunde, & cum eo uaros ad uesperam illini: mane uero à somno, lacte qualecunque adfuerit faciem abluere iube. Aliud. Alumen scissile quā tenuissime conterere, & resina terebinthina exceptum impone. Quam autem diu perstiterint uari, his utendum erit, saponis

O C T A V V S.

400

Gallici drach. iiii. ammoniaci thymiamatis drach. i. thuris drach. i. dissoluito in aqua & ad cerati densitatem reducito, sicq; illinito, ac post horę spatium ablutum callida præcipito. Aliud. R hois culinarii, hisopii, pulegii, salis fossilis, seminis ocymi, cuiusq; æquales partes, cerato rosaceo excipe ac utere. Aliud, quod ad eminentiores faciei affectiones, itemq; pruritus efficacis est, necnon ad principium elephantiasis. Gummi arabici & nitri æquales portiones, acri aceto dilue & illini. Vbi uero exaruerint, subscripta mixtura deorsum purga. Saponis Gallici lib. i. ammoniaci, spumæ nitri, thuris, mastiches, cuiusq; quadratē saponē, & ammoniaci in uase fictili cum aqua chænice una decoquit. Vbi uero dissoluta fuerint, sicca contrita ac angustissimo cribro excussa, iniicito: deinde transfer in pillam, probeq; cōtusum uitreo uase recōdito. Necessitate uero expetente facie illinito, & post paruum interstitium multa aqua abluito: prius leniter facie congesta. Hoc pharmaco semper ad uaros utere. Aliud ad uaros, celebre. Nitri rubri sextantem, cimolix unciam unā, thuris drach. iiii. farinæ erui unciam unā. Vtere autē hoc in modo: Accipe halcyoniū, ac per se optime contere, deinde iniecto oleo simul tere, & ex eo facie ad uesperam illini. Mane uero à somno præscripta compositione exerge. Aliud smegma, quo per omnem curam uarorum uti conuenit. Farinæ fabarum, farinæ felsami, medullæ peponis siccæ, cuiusq; drach. iiii. contere & cum his exerge. Aliud. Nitrum cū myrrha tritum aqua permixtum exhibe, eoq; extergatur.

De scicosis faciei tumoribus. Ex Galeno. Ca. XIII.

Est & hæc una aliqua ex menti affectionibus, in hoc differens à uaris, quod non solum crassius existit humor à quo producitur, sed serosa etiam tenuitate participat, ob quā & citius exulceratur, si quidem non ut conuenit cures, & siccioribus etiam nū indiget remediis, quā in ea sunt quæ uaris adhibetur. Orbasius ad

S E R M O

Eustathium. Ficos appellant germina ulcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, quæ consequitur etiã dolor. Nascuntur autem ut plurimum in capite, atque etiam reliquo corpore, de quibus Crito sic scripsit. Ad ficos mentis eminentias, Critonis. Spumæ argenti drach. iiii. thuris drach. ii. salis fossilis drachm. ii. sandarachæ drach. i. contrita simul impone. Aliud ualde præclarum. Elaterii drach. ii. salis fossilis tantundem, chalcanti drach. ii. sandarachæ drachmam unam, misce: & cû specilli instrumenti, quod melam Græci appellant, extremo admota impone, præhumeſcato prius loco quo pharmacum melius infideat: post impositionem uero cataplasmate seminis lini aqua dissoluti superne contege. Aliud, Archigenis, ad capitis & menti ficos. Calchanti assati, aluminis scissilis, glutinis, cuiusque æquales partes, squamæ aris duplum: glutinum in aceto maceratum dilue, & cum eo reliqua trita committe. Vbi uero uti uelis in aceto rursus dilue, ac ex eo ficosas eminentias inunge, & rasura tenuis linteoli contege. Inhæret autem pertinaciter, atque citra cicatricem ficos depurgat. Vtor autem & hoc ipso pharmacum ad callos fistularum leniendos in collyria infornato. Quod si humidi sint tumores nimirum aqua effluente ex eis, uelut à fonte, pura, subscriptis remediis utendum erit. Pastillus ad ficosas menti eminentias. Reprimat autem omnes tumores qui accidunt illis, qui male cicatricem obdixerunt: quem ad modum uidemus in his, quibus palpebræ aut labia sunt conflata: Squamæ aris sextantem, misyos assati sextantem, auripigmenti sextantem, diphyrgis drachmas tres, chalcitidis ustæ drachmas quatuor, aris usti drachmas quatuor, glutinis fabrilis drachmas quatuor: compone & utere ut dictum est in priore. Nam & ob eius usum, magnum nomen adeptus sum.

Ad manantes menti papularum eruptiones, ex Critone. Cap. XV.

Conferunt

O C T A V V S.

401

Conferunt quidem & his plurima eorum que antea ad capitis ulcera manantia præscripta sunt. Proprie autem profunt hæc: Spumæ argenti, chalcanti, malicorii, baccarum myrti, singulorum æquales partes cû uino & oleo myrteo tritas illinito. Aliud. Præclarum & hoc est: Verbenacæ supinæ drachmas octo, acaciæ drachi. octo, myrrhæ drachmas duas: cû uino tritis utere. Aliud. Myrrhæ unciam unam, thuris sextantem, acaciæ trientem, utere cum uino. Aliud. Spumæ argenti, ladani, baccarum myrti nigrarum, seminis hyoscyami, malicorii, æqualibus partibus cum uino & oleo myrteo aut rosaceo permixtis utere. Aliud, quod & ad ea quæ instar faui melle manant ulcera, melicerides Græcis appellata, conducit: siue ea in mento, seu in capite existant: quæ à Syris appellantur Sanalia. Spumæ argenti & baccarum lauri, æquales partes cum aceto ac oleo myrteo illinito. Experimentum enim bonum de se præbuit sæpe.

De impetiginosis tum menti, tum reliqui corporis tumoribus ex Galeno.

Cap. XVI.

Præterea & hæc affectio ex mixto quopiam generatur humore, nimirum serosis & tenuibus acribusque humoribus unã cum crassioribus permixtis: quapropter etiam facile in psoram & lepram transit. Indiget itaque hæc affectio pharmacis fortiter desiccantibus. Quod si uero in psoram aut lepram transierit, ad hoc quod desiccantia remedia adhibenda sunt, necesse erit & repurgantibus uti. Itaque Crito ita scripsit, ad eas quæ in mento prodeunt impetigines, lichenas appellatas: Affectio, inquit, est inuatisissima, & puritum iniferens, & circumtensionem, & periculum non minus. Proserpit enim aliquando per uniuersam faciem, & oculos ipsos contingit. Quare diligentiori cura utendum erit, ubi ea quæ iam longo tempore perseverauerunt, ab his quæ recens prodierunt discreuerimus.

A E T.

ecce

S E R M O

Ad recentes igitur impetigines conueniunt hæc: Perdicii herbarum folia continenter in loco confrica, aut thus, aut ammoniacum cum aceto terito, aut etiam cum perdicii succo, ac illinito. Aliud. Liquorem qui ex humidis oleæ lignis dum comburuntur effluit, illini. Idem facit quod ex brassicæ caule dum aduritur, destillat, illitum. Aliud. Maluæ agrestis semen depuratum collige, contere, ac expressum inde succum reponere, eumque assidue illine. Aliud. Portulacæ succum continenter illinito. Aliud. Lachrymam syluestris oleæ cum aqua diluito, & adiecto modico strace, unito ac imponito. Vbi uero iam diu durauerint impetigines, uiscis folia cum aceto trita illini, aut hastulæ regie radicem in aceto decoctam & tritam adfrica. Aliud ad diurnas impetigines. Chamæleonis nigri radicem in aceto decoque, contere, & illine. Verum quum ad diurnas impetigines multa & uaria excogitata sint remedia, particulatim de singulis dicam, initium sumens à pastillis. Pastilli. Pastillus ad impetigines in quacunque corporis parte consistant: Alcyonii uisti drach. ii. sulphuris uiui, thuris, pyretri, spumæ nitri, cuiusque drac. ii. chamæleonis nigri radicis drac. iiii. hastulæ regie radicis dra. iiii. glutinis drac. iiii. Glutinum in aceto dilue, & cum eo reliqua excipe, desicca, & utere cum aceto. Pastillus ualde celebris. Foliorum fici siccorum drac. xii. chalcitidis crudæ drach. x. calcis uiuæ drach. viii. misyos crudæ drachmas quatuor, thuris drachmas quatuor, sulphuris uiui drachmas octo, aceto subige, & cum aceto utere. Pastillus ad impetigines. Qui & callos extirpat, & cicatrices supra opinionem: Thuris, testarum buccinorum ustorum, simi columbini, alcyonii, gummi, singulorum æquales partes cõtere cum lacte, & in forma pastillos, ac utere cum aceto. Pastillus aliuus. Lachrymæ oleæ siluestris drac. iiii. thuris drachmas quatuor, sulphuris uiui, alcyonii, spumæ nitri, habiet

O C T A V V S.

402

contusa & cribro excussa, cuiusque drachmas octo. halicam in acetum multum atque acerrimum coniectam diu decoque, donec uiscosa reddatur: reliqua uero cum ea ipsa commissa in pastillos informa, ac cum aceto utere. Circumlitones ad impetiginem. Ad impetigines maxime feras: Nitri, chalcitidis assatæ, ammoniaci thymiamatis, succi serapiadis tres testiculos habentis, æquales partes contunde, & cum aceto illini: efficacis est & ad humides impetigines, atque ego sanatus sum, & ex animi sententia successit. Aliud. Stercoris dorcadis unciam unam, thuris unciam unam, conculsis utere cum aceto, ita ut cum nitri spuma impetiginem prius cõfrices, & miraberis. Aliud, quod & ad impetigines & uirilignes ac lepras ualde commodum existit. Stercoris muris, chalcanthi, sulphuris uiui, cuiusque bessem, farine fabarum uncias. xiii. acetis sextarios quatuor. Muscardam contunde, & cum aceto decoque: atque ubi bis aut ter efferbuerit, sulphur insperge & chalcanthum, animaduersione habita, ne efferuerint, etiam farinam fabaceam iniice, & simul ad stringentem crassitiem decocta redige, & ablatis ac recõditis utere. Ad lepras quidem linteolo exceptum impone, ac post quintum tandem diem abstrahere. Ad impetigines uero aceto dissolutum continenter inunge. Illitio conuersa, ad diurnas impetigines, que citra exulcerationem eas summouet. Halicæ mola trita ac cribro quam arctissimo excussa uncias quatuordecim, chalcitidis, timolæ, sulphuris uiui, misyos, cuiusque sextantem, spumæ nitri, aluminis scissilis, alcyonii, radicis hastulæ regie, thuris, lachrymæ oleæ, ammoniaci thymiamatis, myrrhæ, cuiusque unciam unam, acetis chænicas tres. Alcyonium, hastulam regiam cum aceto decoquito: atque ubi ad medietatem redactum fuerit, percolato. In colamento uero ammoniacum, thus, & reliqua sicca dissoluito: halicam uero in aceto quod superest

S E R M O

decoquito: deinde reliquis adificio, ac simul cōmisſis utitor. Aliud ualde præclarū. Aceti acerrimi ſextarios octo, farinæ hordeacæ uncias uiginti quatuor, mannae thuris uncias quatuordecim, radicis rumicis ſylueſtris drachmas octo, radicis albuci drach. viii. ueratri albi drach. x. alcyonii drac. x. cardamomi drachmam unam, terræ cimoliæ drachmas octodecim, glistinis drach. xvi. ſpumæ nitri drachmas. xvi. uirgultorum halicacabi uiridium faſciculum quantum manu comprehendere potes, appara & utere ut dictum eſt. Quod ſi hæc affectio diutius producat extēdatur, & in callos tranſeat, nihilominus his quæ diſta ſunt utendum eſt: maxime uero congruum eſt quod ſequitur. Miſyos, myrrhae, thuris, aluminis ſciſſilis, cuiusque drachmas octo, aloes, ſulphuris uiui, cuiusque drachmas quatuor: hæc cum paſſo ad ſtrigmenti crasſitudinem redige, & bis ac ter in die loco prius conſtrictio, illine, foris autem conſeruandi pharmaci gratia pelluculam ueſicæ, aut ex ouo ſupra pone. Oribasii lichenicum pharmacum, facit idem etiam ad pruritus. Chalcanti, ſulphuris uiui, nitri, thuris, æqualibus portionibus utere: ad impetigines quidem, cum aceto: ad pruritus uero, cum uino. Aliud, quod impetigines in paucis arcet diebus, ualde cōmodum, quare præ exigendam ſuadeo mercedem. Sulphuris drachmas octo, calcis drachmas octo, chalcitidis crudæ drachmas octo, thuris drach. quatuor, miſyos drachmas quatuor, foliorum capparidis uiridium depuratum drachmas duodecim, cum aceto tere, ac in forma paſtillos, & utere. Emplaſtrum liquidum, multum ad impetigines experimenti, cuius rei nuper adeo præuiculi feci. Picis ſiccæ, ceræ, reſinæ colophonitæ, ueratri triti, olei, æquales partes. Per experientiam commendatum hoc tibi habe, propterea & mercedem præexige. Quandoquidem uero plurimi ſunt, qui illi uonum uſum auerſantur, maluntq; adhibere emplaſtra:

O C T A V V S.

403

ſtra: utpote quæ neque per ſudores obortos deſuāt, neque arefacta etiam cutem circumtēdant, annectam & horum aliquot apparatus. Emplaſtrum ad impetigines, quod citra exulcerationem eas ſubmouet. Ceræ, picis liquidæ, thuris, reſinæ terebinthinæ, ſulphuris uiui, cuiusque ſex uncem. Quæ liqueſcēri poſſunt liquefacito, ſiccaq; cum eis committito. Aliud quod ſimiliter citra exulcerationem opitulatur. Picis liquidæ libram unam, mannae, ſulphuris uiui, farinæ lupinorum, cuiusque unciam unam, galbani ſextantem. Picem calefacito, & galbanum præmolitum adificio: liquefactis uero, ac ab igne ablatis reliqua inſpergito ac unito. Utere autem hoc ut uehemēter commodo. Aliud, quod citra exulcerationem auxiliatur. Chryſocollæ ſiccæ qua aurifabri utuntur, chalcitidis aſſatæ, miſyos aſſati, ſquamæ æris, diphrygis, ſalis ammoniaci, terræ cimoliæ, cuiusque drachmas quatuor, æruginis drachmas duodecim, chalcanti drachmas ſex, lapidis aſii, æris uſti, utriusque drachmas ſex, ſoreos drachmas quinque, aluminis liquidi drachmas quatuor, contunde omnia diligēter, & adieſto aceto ſedulo in ſole ſub ſeruētis caniculæ aſtu contere, donec ipſum pharmacum æruginem contrahat. Apparetur autem in alio quopiam mortario, thuris ſextās, myrrhae ſextās, aloes uncia una, ladani uncia una, opopanax uncia una, hæc in aceto diluta & ad ſtrigmentitiam crasſitiem redacta, illis quæ antea in æruginem cōmutata ſunt iniice, ac rursus contere, atque his omnibus ariſtolochiæ contuſæ & cribratæ unciam unam adiiice, & rursus tere. Quum uero omnia in formam emplaſtri redacta fuerint, liqueſcibilia liquefacito ac affundito. Sunt autem liqueſcibilia hæc, ceræ drachmæ, terebinthinæ drachmas. cc. galbani drachmas nouem, olei libram unam, emollita in uſum adſeruatō ſimul omnia. Hoc ipſum pharmacū duplici aſpectu ſe uidentibus offert. Aliud, quod ſimiliter ad diſ

S E R M O

has impetigines efficax est ut etiam ea quæ intus res
linquantur reprimere possit. Picis, bituminis, resinæ
pinus, ceræ, sulphuris uiui, manna, æquas portiones,
olei cyprini quantum sat fuerit: Liquefabilia liquefacito,
& inspergito sicca: in tenui autem pellicula ex
cepta inponito. Emplastrum aliud ad impetigines.
Picis sicæ quadrantem, picis liquidæ unciam unam,
salis unciam unam, resinæ colophonæ, ceræ, sulphu-
ris uiui, cuiusque unciam unam, nitri sului unciam unam,
chalcitidis unciam unam, olei sextantem: utere.
Excoriatoria impetiginum. Verum ubi iam affectio
stabilis facta fuerit, & pharmacorum adhibitioni &
molimini resistit: utendum erit excoriatoriis. Ea enim
ex facili superficiem auellunt. Excoriatorium impeti-
ginum, quo Pamphilus usus est Romæ, & plurimum
sanè profecit, quum in urbe mētagra grassaretur, quæ
impetigo fera existit. Squamæ æris drachmas. viii.
auripigmenti drachmas quatuor, sandarachæ drach-
mas quatuor, æris usti, ueratri albi, cantharidum, reie-
ctis alis & pedibus, singulorum drachmam unam & di-
midiam, unum quodque per se contere: deinde simul
contusa cedria excipe, ac in densitatem strigmentia
redacta, in pyxidem æris Cyprii repone. Vbi uero ne-
cessitas exigat, nitro ac modico aceto impetigines
fricta, pharmacum hoc cum specillo lato, spathome-
lam Græci uocant, illine: atque ubi iam adfricueris, mo-
dicumque temporis spatium intercesserit, cum specillo
derade, ac rursus aliud illine: bisque ac ter eodem repe-
tito: locos illitos cum pellicula uesciæ bouille, aut al-
terius cuiusdam animantis contege: post pellicula
uero impositionem fasciola leuiter colligato, ac sinis-
to pernoctescere, siquidem tādium sustineat, si uero no-
ad horas aliquot, donec bullas exsuscitet sanie crassa
& glutinosa repletas: quibus productis lauari iubebi-
mus, atque remorari aliquādiu in balineo: & enim hoc
ipsum curam adiuuare solet. Sit autē calidius ipsam

O C T A V V S.

404

balineum. Quod si prohibeat quid balineo uti, so-
menti utendum est calida aqua multa: quæ ubi iam ad
molestiam usque affusa fuerit, extergere conuenit, ac
panem cum aqua multa subactum imponere. At ubi
sordibus ulcera scaturerint, emplastrum uiride spleniolo
exceptum adhibeto, modico itidem de excoriatorio
prescripto admixto. Exclusa autē sanie, & nullo am-
plius tectorio ulceri incumbente, ex emplastro albo
linteolum paruum illitum imponimus: eoque utimur
donec omnino ad cicatricem perducatur, quotidie
fomēto adhibito, ac nouo spleniolo ex emplastro al-
bo illito. Porro ante admotionem excoriatoriorum,
uicinas impetigini partes munire oportet pharmaco-
quopiam ex his quæ ab inflammatione locos tuen-
tur, atque ita excoriatorium ad impetiginem solam
adhibere. Excoriatorium ad mentagras, ut citra eis
cicatricis uestigium ad sanitatem perducantur. Efficax
est & ad alopecias ad solem uel ad ignem illitum. Vbi
uero bulla producta fuerit, eam acu penetrare oportet,
excluso autem humore, ceratis curare: cicatrice
enim inducta, enascuntur pili. Atque ita quidem ad
alopecias adhibetur. Ad impetigines uero utendum
est eo modo quod prædictus est in excoriatorio primo.
Pharmacum uero ipsum huiusmodi est: Sandarachæ,
auripigmenti, squamæ æris, ueratri nigri, cuiusque drac. ii.
elaterii drac. iiii. uentriū cantharidū drachmā unam,
excipe cedria. Vfus autē iam ante ostensus est. Em-
plastra uiridia post excoriatoria adhibenda. Post ip-
sum excoriatoriorum usum, subiecta uiridia emplastra
adhibenda sunt: nimirum ad ulcerum ipsorum repur-
gationem. Viride emplastrum, quo Pamphilus
usus est ad mentagram, post eruptionem scilicet bul-
larum. Ceræ libram unam, resinæ pinus sicæ libras
duas, æruginis quadrantem, olei ueteris bestem, aceto
ti acerrimi quantum suffecerit. Æruginem ad solem
cum aceto conterito: liquefabilia liquefacito, & tri-
e e e i i i i

S E R M O

gefacta, ac in mortariū coniecta simul unito. Aliud. Ruginis drachmas.ii. mannæ drachmas.iiii. galbani drachmas.iii. adipis uitulini drach. xii. ceræ drachmas octo, resinæ pinus drachmas octo, aceti quantū satis uidebitur, committe. Aliud, quod euchrun, hoc est, boni coloris, appellatur. Aeris usti quadrantē, aluminis rotundi, æruginis, salis ammoniaci, mannæ, cuiuslibet sextantem, ceræ libras duas, resinæ pinus siccæ libras duas, olei dextantem, aceti quātum ad sicca cōterenda suffecerit. Emplastra alba ad cicatricē perducuntia. Verum ubi iam per præscripta emplastra uiridia, ulcera ipsa repurgata uideris, utendū erit emplastris albis, quo absq̃ cicatricis uestigio ad sanitatē perducantur, quare neuitquam hæc reliquenda censeto, ut quæ ea multa ad tactum lenitate committunt. Emplastrum album, quod aquosum appellatur. Hoc emplastro Magnus medicus usus est, post impetiginū excoriationem. Cerussa, spuma: argenti, ceræ tyrrhenicæ, aquæ puræ, singulorum libram unam, olei omphacini libras duas. Spumam argenti, cerussam, & aquam simul contere, atq̃ ubi tenuissima facta fuerint, oleum guttatim instillatum simul contere, donec sufficiēter fuerint cōnita: deinde in siccili uase ad ignē adhibe, ac continenter agita: quum uero aqua cōsumpta fuerit, iniice ceram: Atque hoc modo in mortariū infusa emollito, ac utere. Aliud. Cerussæ libras duas, misyos crudi sextantem, terebinthinæ unciam unam, ceræ sexuncē, olei libras tres, aquæ chænicæ duas: compone ut prædictum est, ac utere. Licet etiam uti ceratis sedis, & quæ ad ambustos descripta sunt tenerioribus.

Ad molestum oris odorem. Cap. XVII.

Ad grauem oris odorem, qui citra exulcerationē accidit: Irin in uino ueteri odorato maceratā, ad colendum continue exhibe, atque etiam in ore retinendam aliquandiu: aut myrrham in uino meraco diluat

O C T A V V S.

405

colluendam præbe, aut acre acetū colluat quotidie, uespere dormitum iturus: mane uero spicæ nardi decoctum ore colluat, aut ipsam sub dentibus conterat: aut potamogetonis folia quotidie dentibus contrita expuat: aut rosarum floribus continue confricato: aut fici syluestris radicem urito, & cinerem eius cū melle illinito: aut parum cyperi, aut floris iunci odorati cōtundito, & gingiuas continue confricato: aut cimeliā cum sale terito & affricato. Aut ordeum cum sale, melle subactum & linteolo illigatum urito, & contritis utere: aut similaginem melle subactam ac exustam adhibe. Aliud. Salis albi, punicis, origani, cuiuslibet unciam unam, iridis sextatē, floris iūci odorati sextantem: his simul cōtritis dentes fricato & uniuersum corpus. Bonū enim odorē facit, & dentes dealbat.

Aliud, ad foetorē oris. Chalcitidis crudæ drach. xii. ueratri albi drachmas octo, trita illine. Aliud. Chalcitidis drachmas. xii. cadmiæ drachmas octo, in acetere, & per aliquot dies ad solem æstiuū expone, deo siccatōq; utere. Utile est & ad sanguinolentias gingiuas, itemq; putrescentes. Bibant autem & ipsi ea quæ præscripta sunt illis, à quibus per totum corpus teter odor transpirat, in hoc ipso sermone, capite octauo.

Aliud, ad crassitiem labiorum. Prominet in plerisq̃ superius labrum, aliquādo etiam inferius, ex deſuxu uehemēti à capite delato, ut præ densitate labrum intumescat, & ad sermonis prolotionem præpediatur: ultra hoc, quod alias indecentia quadā faciem dehoneſtet. Quare curabis hos aut incisa uena, aut purgatos per consuetas excretiones. Post hæc autem adhibe illitiones ac apophlegmatismos, quibus deſuxus pituitæ à capite tollitur ac sedatur. Deinde illitionibus ad os descriptis illines palatum: quibus præmissis, porri succum cum oleo uetustissimo ad interna labiorum illini, aut foliorum brassicæ succum unā cum oleo ad affectum labrum cōtinue admoue: aut glau

S E R M O

cium cum uino, aut cinoliam, aut Musæ pastillum,
aut pastillum ex halicacabis cum uino.

Ad labiorum fissuras. Cap. XVIII.

Oui internam pelliculā fissuris labiorum adgluti-
na, aut quod pelliculæ similitudine, circa palmarum
ossicula adhæret, aut ar. in eorum à trabibus depēden-
tium texturam maxime albam. Eas uero quæ in altū
magis se extendunt fissuras, cum adipe anserino, aut
caprino curabis, aut cū medulla bouina, aut ceruina,
ita ut cum semper uiuo atq; terebinthina unita, illinas.
Aut gallam omphacinen tritā, terebinthina, aut cely-
po liquido, aut melle excipe, & impone. Aliud.
Gallam & mastichen quā tenuissime trita, celypo,
id est, lanæ succidæ sordibus, in formam cerati reda-
ctis, excipe, ac utere. Aliud. Gallarum unciam unam,
cadmiæ unciam unam, cerussæ quadrantem, contere
cum rosaceo, & illine. Aliud. Cyperi sextantem,
gallarum unciam unam, aluminis scisilis drachmam
unam, contere, ac siccum insperge. Aliud. Masti-
chen cum uino tritam & dilutam illine. Aliud.
Fecem aceti ustam, myrteo aut rosaceo cerato excep-
tam, impone. Idem etiam ad magnas in extremis
ac summis corporis partibus inflammationes cōdu-
cit. Aliud. Testarum ouorū ustrarum, gallæ, myrrhæ,
aluminis scisilis, singulorū æquales partes lanæ suc-
cidæ sordibus exceptas impone. Ad omnia labio-
rum ulcera, & ad ea quoq; quæ cacoethe appellant.
Ostrea usta tenuissime trita insperge. Ego autem &
non usta contriui, eisq; usus sum, ne p̄ male ces-
sit. Aliud, ad fissuras labiorum. Musæ pastillum cū sapa
aut uino dilutum, satis crassum illinito. Optime pro-
dest & id qd̄ ex amurca, ad ulcera oris quæ aphthas
appellāt, apparatus. Idemq; similia remedia erant,
quæ ad fissuras sunt descripta, atq; etiam pastillus ex
halicacabis cum uino. Ad tubercula in labris.
Vtendum est & ad hæc præscriptis ceratorū formis,

O C T A V V S.

406

atq; etiam hoc ipso quod subieci: Radicis rumicis
usta, nitri usti, terebinthinae uste, singulorū æquas por-
tiones, cōtritas cerato excipe, & illine. Aliud. Adipē
anserinū, melle ac solani succo mixto adhibe. Con-
frictis autē prius ulceribus, cū penna sæpe illini. Res
purgat enim tubercula in internis labris oborta. Col-
luat autē ea & ante illinitionē & post eā, cum lacte.

De dentium affectionibus. Cap. XIX.

Pars quædam ex tertia cōiugatione neruorum à
cerebro utrinque delatorum, distribuitur quidem in
pelliculam quæ ipsum os, & linguam, ac gingiuas cō-
pletitur ac ambit, sensum eis suppeditans. Ingenerat
autem seipsam tum superiori, tum inferiori maxillæ
inoluens, ac omnibus dentibus ad eorum radices
substrata, ut ob hanc causam inter ossa soli dentes do-
lore afficiantur. Illi ipsi sanè nerui delatum ad se nus-
trimentum suscipientes: quod in ipso liquidius exi-
sit, sibi lucrificiunt, quod autem siccius quàm conue-
niat existit, tanquam alienū à se abiciunt. Ea ipsa uero
à neruis redundās superfluitas in concauitatibus lo-
cellorū, in quibus ipsi dentes sunt infixi, aggregatur,
paulatimq; tenacior ac densior seipsa facta, ob diutur-
nam isthæ conuersionem, in osium formam trans-
mutatur. Atque hoc modo nutrimentum dentibus
accedit. Itaque dentes hac nutritione suscepta, usq;
in senectute auferunt. Vnde sanè in senibus ob dese-
ctum connutrientis materiæ, attenuantur dentes, mo-
bilesq; sunt, ac excidunt. Caterum quātū auferunt
ipsi dentes, tantum ex attritione ciborū consumuntur.
Impossibile est autem citra nutritionem augeri. In
uniuersum itaq; duabus affectionibus dētēs sunt ob-
noxii, & his quidem contrariis. Indigentia uidelicet,
& abundantia eius quod defertur ad eos alimētū. In-
digētia ergo sicciores & alimētū non sentientes, atq;
ob id tenuiores eos efficit. Abundantia uero consumi-
lem in eis dispositionem facit, ei quæ contingit in ear-

S E R M O

noſis partibus inflammationi. Huius igitur adfectionis cura iuxta eundem ſcopum fiet, quem propoſitū habent hi, qui inflammationibus medentur. Nimirū ut abundantia partim diſcutiendo, partim repellendo euacuetur. Eius uero quæ indigentia alimenti contingit, tenuitatis dentium nullum remedium exiſtit. Neceſſarium eſt enim laxari ac commoueri dentes, ubi compages eorum flaccidiores reddantur, quum non ſolū ipſi dentes, ſed & loculi eos continentes graciles ſiāt. Hæc igitur adfectio neceſſario accidit ſenibus, quibusdam citius, aliis ſerius. Auxilio autem eis erunt pharimaca adſtringentia, quæ gingiuas confirmant, & ad arctius complectendum dentes adiuuent. Qui uero facile exterruntur dentes, eos, ſiquidem id ex mollicie eorum contingat, duriores reddere conuenit, & adfectionibus minus obnoxios, per auſtera uidelicet & acerbâ adhibita remedia.

Ad inflammatas gingiuas. Cap. XX.

Gingiuas autem ob inflammationem dolore affectis, optimū remedium exiſtit oleum lentifcinū duplicato uaſculo calefactum, ac in ore retentum: ſit autem recens oleum. Nocuum enim exiſtit inueteratum. Repellit autem oleum lentifcinum citra aſperitatem, & diſcutit abſq; mordacitate quibus maxime indigent inflammata. Atqui afininum lac in ore retentum, ubi maxime infeſtauerint dolores, eos mitigat, ac ex tempore ſedat. Et hoc quod ex uino ad tertiam uſque menſuræ partem decocto, apparatus, quod ſapam dicimus itemq; hepfema, & palmularum ſtillamentum ſimiliter ore retentum calidum uehementer lenit. Oportet autem aquam calidam ad palmarum ſtillamentum adfundere, quo craſſities eius diluatur. Valet etiam ſemper uiui minoris decoctum per ſe, aut cum roſaceo melle: aut cum ſapa, aut palmarum ſtillamento in ore retentum. Conuenit etiam inflammatis gingiuas hyoſcyami ſuccus, aut decoctum per ſe cali-

O C T A V V S.

407

dum, aut cum ſapa ore retentum. Supra opinionem autem lenit ſuccus portulacæ. Inſenſiſſimum uero inflammatis gingiuas eſt acetum, omniaq; acerbâ, & acia, & ſalfa.

Ad cruentas gingiuas. Cap. XXI.

Cruentis uero ob bilis acredinem gingiuas, præter opinionem utilis eſt foliorum hyoſcyami ſuccus, aut decoctum cum ſapa, aut cum palmarum ſtillamento calidum ore retentum. Foliis autem ad manum non exiſtentibus radicem eius decoque cum paſſo, & retinendum exhibe decoctū. Vtile eſt & alumen ſciſile cum myrto, ſi quàm tenuiſſime trita adhibeantur.

Vbi uero adſtrictas iam cognoueris gingiuas, colluendam ſapam calidam exhibeto. Aliud, Aſclepiadæ, ad cruentas gingiuas. Balauſtorū, ſorum roſarum, ramorum myrty, ſingulorū æquales partes, cū poſca dilutiore decoquito, & liquorem inde percolato, ac eum in ore retinendum exhibeto. Aliud. Ramorum lentifci, balauſtorū, radicis mali cotoneæ, ſingulorum æquale pondus in poſca decoctū exhibeto.

Epithema ad ſanguinem ex gingiuas erumpentem.

Polentæ partem unam, uinaceorum uix tantundem, ſucci ſanguinariæ quantum ſatis eſt, contere, & ad ceſſati craſſitiem redacta, impone ad ſanguinolentū locum, aut ſimul cum ſucco tandiu tere donec areſiant, atq; hoc modo trita inſperge. Aliud. Spongiam nouam ſiccam in ſanguine taurino madefacta in uaſe ſiſtili exure, contere ac reponere. Vbi uero uti uelis, citharis ipſius drachmas quatuor accipe, thuris drach. duas, chalcitidis crudæ drach. duas, & ſimul trita inſperge. Aliud. Terebinthinæ aceto torrefactæ drach. iiii. æris drach. ii. tritis utere. Calidas uero in inflammationes & gingiuas corroſas, in quibus ſalſæ cuiuſdā aut mordacis humiditatis ſenſus percipitur, magnopere iuuant dulcium aquarum balnea, quæ ſuperſuitatem quidem per ſudores euacuant, ſanguinis

S E R M O

uero acridinem obtundunt. Quare si nihil prohibue-
rit, bis ac ter lauans, non lædes. Illinendum est autem
caput oleo rosaceo cum aceto.

Ad excrescentes gingiuas, putrescentesq;
ac tumentes. Cap. XXII.

Ad gingiuarum tumores, eisdemq; excrescentes
& putrescentes, conueniunt tum colluta, tum ore res-
tenta, oleū ex immaturis oliuis expressum, oliuarum
colymbadum muria, cedria cum aceto, gallarū deco-
ctum, pruni folia ex aceto decocta, cytinorū decoctū,
corticis mori aut etiā foliorū eius decoctum, Arida
uero & trita, gingiuas admoueri commode possunt
hæc: radix aristolochiæ, plantaginis semen tritū, bitu-
men tritū, sceniculi radix usta, pulegium ustū, diphyl-
ges, rubigo ferri, chalcāthum assatū, gallæ, cytini, ma-
licoriū, balauſtia. Optime aut̄ prodest gingiuas a fluo-
re affectis: aceti & mellis, cuiusq; librā unā, aluminis
sextantē. Decoque ad cōsumptionē aceti, & utere.

Aliud. Aluminis scissilis, myrrhæ & thuris æquales
partes cū melle illine ac postea uino collue. Medetur
autē ex eis gingiuas & humore prægnantibus, lac as-
ninū calidum collutū: foliorum oliuæ decoctū, aspa-
lathi decoctū. Platani folia in aceto aut uino decocta.
Sicca autē adhiberi possunt, rubigo ferri, balauſtia, &
cytini. Aliud siccū: Quod ad putredines oris gingi-
uasq; depastas ac cruentatas efficax est: ad tonsillas
etiā, ac glādulas & columnellā siccū admouetur: ad
quāssatos uero dentes, aceto dilutū detinetur in ore.
Gallarū que omphacitides appellatur, aluminis scissi-
lis, æquales partes accipe, ac utualde efficaci utere.
Siccū floridū, quod Græci antheron appellat. Cyperi
dra. viii. crocomagmatis, myrrhæ, aluminis scissilis,
iridis, cuiusq; dra. ii. croci dra. i. sandarachæ dra. iiii.
permixtis utere. Alius siccus puluis, floridus Oriba-
ſii. Cyperi, croci, utriusq; dra. ii. aluminis scissi, sanda-
rachæ, iridis, gallæ, cytinorum, singulorum drach. iiii.

O C T A V V S.

408

floris rosarum, drach. vi. misce ac utere. Ad putre-
dines in ore. Foliorū oleæ ustorum, radice lactuce,
malſcorij, singulorum drach. i. costi parum, utere.

Ad corrosas & ab ulcere serpente infesta-
tas gingiuas. Cap. XXIII.

His q; corrosas gingiuas habet cū tumore atq; etiā
dolore, atq; etiā quibus a serpente ulcere depascitur,
summe auxiliatur fomentū hoc. Specillo auriculario
lanā innecte, ac in feruens oleū intinge, eamq; donec
exaquerter gingiuas adhibe, & quousq; undiquaque
appareat albæ. Ita enim ulcus serpens sistitur, atq; ex
sana carne id quod corrosum est cōnutritur. Post hæc
autem utere adfrictoriis ad gingiuas descriptis. Pro-
prie autem conuenit galla tenuissime trita, acetabuli
mēſura, cum myrrha magnitudine fabæ, quibus tritis
utere siccis. Præter opinionem autem ad corrosas, &
quæ serpente ulcere infestantur gingiuas prodest id
quod ex chalcitide & cadmia cōstat siccum. Sint autē
chalcitidis crudæ drachmæ duæ, cadmiæ uncia una.
Cadmia in aceto ad solem æſtiuū aliquot diebus suffi-
cienter cōteratur: deinde adficiatur quoq; chalcitis
& similiter cum ea cōteratur, adfuso sæpe aceto: post
uero ambobus exsiccatis, tritis & cribratis: utere sic-
eis, sed cū cautione, ne quid ex pharmaco hoc deglu-
tiatur. Præclare facit etiā in serpente gingiuarū ulcere,
id quod Heliocæs, hoc est, sole ustū appellatur siccū,
cōstans ex calcis partibus duabus, auripigmenti una
& dimidia. Verū conterere oportet & hoc ipsum in
aqua, sub exoriētis caniculæ ardoribus, ita ut ter aqua
diffundatur, & postea pharmaciū desiccetur. Cauēdū
etiā, ne ex hoc quicquam deglutiatur. Admirandam
etiā opē corrosis gingiuas affert, id q; ex charta usta
constat siccū, siue per se solum, siue cū melle adhibea-
tur. Aliud, ad ulcera serpentina gingiuarū. Aluminis
scissilis, florum rosarum, cuiusq; drach. ii. salis fossilis
dra. iiii. croci dra. i. utere sicco, aut cū melle cocto.

S E R M O

Floridum ad gingiuarum abscessus, ac ulcera oris profunda ac crustosa. Aluminis scisfilis, cyperi, cuiusque drachm. iiii. myrrhæ drachm. viii. sandarachæ drach. iiii. iridis drach. iiii. croci drach. unam. Aliud. Cyperi drach. iiii. sandarachæ drach. iiii. myrrhæ, croci, aluminis scisfilis, iridis, cuiusque drach. ii. utere sicco, & cum melle. Denudatas autem gingiuas carne implet pharmacum hoc. Seminis rosarum non antiqui partes duas, calami odorati indici partem unam, sicci tritum adhibe. Aliud. Florum rosarum drach. iiii. calami drachm. iiii. malicorii drachm. ii. aluminis scisfilis drach. i. Optime autem carnem gignit & hoc quod ex eruo constat, siccum capitale. Relatum est autem in his quæ vulneribus adhibentur remediis.

Ad parulidas, hoc est, gingiuarum inflammationes. Cap. XXIII.

Parulis est inflammatio partis alicuius gingiuarum cum tumore, quæ ubi non dissoluitur, suppuratur. Quare in principio adiuuare oportet quo submitatur, per dissoluentes uidelicet collutiones, quales sunt succus ptisanæ, decoctum seminis lini, aqua mulsa calida, aut mulsum. Deinde sicca deprimenda est eminentia carnis. Conuenit autem eis hoc: Sulphuris uisui, piperis, aluminis scisfilis, partes æquales. Deprimit autem parulidas alumen omne ustum, aut etiam fori, si trita adhibeantur. Quod si suppuretur, ferro uenæ incisoria distractam & excisam linamento imposito disparato, aut cum linteoli rasura. Amant autem magis excisionem gingiuarum abscessus. Simpliciter enim incisi, in fistulam proficiunt. Post excisionem medicandum est ipsum huleus per collutiones: & cauum quidem eius, eo quod ex eruo constat sicco capitali impleto: ubi uero ad æqualitatem peruenerit, eo quod floridum appellatur uitior.

De epulide, id est, ex crescente gingiuarum carne, Cap. XXV.

Epulis

O C T A V V S.

407

Epulis est ex crescentia carnis ab inflammatione constituta, iuxta anteriorem dentem molarem, alioquando cum febre & uehementi dolore internarum mandibularum, ut neque os ægro aperire liceat, contingens. Primum itaque inflammationem soluere oportet per collutiones eam submittentes, qualis est aqua mulsa, succus ptisanæ, decoctum seminis lini. Todebit autem & totam maxillam cataplasmate ex semine lini & aqua mulsa integere. Vbi uero inflammatio soluta fuerit, & hiare iam poterit infirmus, medicari oportet epulidem sicco deprimente: maxime eo quod iam in parulide dictum est, atque etiam eo quod ad serpentina gingiuarum ulcera descriptum est, ex chalcitide & cadmia. Imponenda est etiam rasura linteolorum. Vbi autem serius caro consumeretur, siccum quod carne excedit apponatur: uelut est ærugo per se, aut cum aqua: his ponderis galla, aut siccum quod appellatur flauum: deinde rursus rasuram linteae impone. Quod si adhuc moram traxerit epulis forcipe arepta, excindatur cum tenui scalpello, aut si mauius ensiculo paruo. Sequentibus uero diebus curetur huleus per collutionem aquæ mulsæ, & per capitale siccum, rasura linteoli adimposita. Postremum florido sicco tota cura compleatur. Deprimit autem epulidas, galla per se, chalcitis cruda & usta, fori ustum, alumen omne ustum, balauftia, squama aris in aceto ad solem aliquot diebus exposita, contrita, & rursus exiccata. Probe facit & hoc: aluminis scisfilis drachmas. ii. gallarum drachmas. iiii. salis torrefacti drachmam unam. Vtere sicco.

De gingiuarum fistulis. Cap. XXVI.

Gingiuarum fistulas dissecare ac explanare conuenit, atque post incisionem curare huleus eo modo quem paulo ante diximus. Vbi uero usque ad radices propinqui dentis fistula ipsa extenderetur, conandum est, ut quantum possibile sit, per fistularia colliria explanetur, & per siccum, quod flauum appellatur,

A E T,

fff

melle exceptum curetur, & consimili modo id quod constat ex eruo postea adhibeatur. Quod si confusio & perturbatio ægri non comitetur aut potius libeter hoc ferat, priuabis eum dente affecto. Hocq; modo eruetur & fistula, & confidet gingiua: atq; omnino facilis erit, ea quæ deinceps requiritur cura.

Cura dentium à calido morbo doloroso affectorum, ex Adamanto Sophista.

Cap. XXVII.

Gingiuis dolore affectis propter inflammationem aut corrosionem, conuenientia ad hanc rem remedia locis affectis nudis adhibenda sunt, quæ sanè aut omnis mordacitatis expertia sint, aut mediocriter acerba, & terrei temperamenti. Vbi uero dentes solum patiuntur, aut cum eis simul concreti nerui & pelliculæ, tunc ipsis curatiuis pharmacis, ea quæ tenuium partium in sua substantia existunt adiuuimus, quo uis ipsorum in profundum perferatur. Et si quidem frigidus sit morbus, calida tenuium partium adnectimus. Si uero calidus, ea quæ refrigerare possunt, & simul tenuium partium existunt, commiscemus. Calida itaq; existente affectione, & uigente ætate, & temperamento calido, & regione, & aeris statu consimili, ad collutionem oris præparabimus, in aceto albo decoctam radicem halicababi, semperuuum minus, portulacam, perdicium, & glycyrrhizam. Quod si intolerabilis existat caloris sensus, utendum est hyoscyami foliis, aut semine papaueris hortensis, & semine lactuce, decoctis in aceto albo. Si uero una cum dentibus gingiuarum ipsæ doluerint & inflammata fuerint, acetum ut acutum & hostilem gladulum deuota: suo enim acore gingiuas corrodit: maxime itaque consolatorium eis existit, lac asinum. Ego autem aliquando cuidam huiusmodi temperamenti existentis, & in hanc affectionem delapsi, oleum rosaceum & myrteum in ore detinendum exhibui, & sanè uri sibi uidebatur hic homo, tanquam à face

accederetur. Niuem itaq; cum melle rosaceo miscui, & moderate tepesci, quo frigoris uehementia frangeretur, & ore detinendam exhibui, & à dolore liberaui. Maximum etiam auxilium affert, ea quæ ex papaueris capitibus apparatus antidotus soporifera, si tepida ore retineatur. Similiter & lac asinum assidue collutum: & sapa quoq; ore retenta. Optimum etiam remedium eis existit, pastillus qui ex seminibus constat soporifer, & consimiles, sapa subacti, & affecto loco obducti. Oportet autem & caput madefacere ex rosaceo cum modico aceto diluto: idemq; auribus instillare cum aceto. Aut terrenos uermes oleo decoctos in propinquâ aure instilla. Aut millepedes sub aquario uase stabulantes, quæ & aselli à Græcis appellantur, eodem modo. Similiter & araneos, & blattæ interanea oleo decocta in aurem infunde. Nutriantur autem ex ptisana, halica, ouis, lactucis, & cucurbita, & quæcunq; tandem his potestate sunt propinqua. A uino autem absteineant. Ad commanducandum uero exhibe subdolentem maxime dentem, herbæ perdicii radicem, aut hyoscyamum: præsertim in balneo, ita ut contineat in ore succum ex eo donec inde egrediatur. Suffire etiã conuenit ægro hyoscyami semen, aut canis mortui dentem. Inde enim statim dolor sedatur. Eodem modo etiam terrenos uermes suffito.

Cura eorum quibus ex frigiditate dentes dolore afficiuntur. Cap. XXVIII.

Frigidus dentium morbus cognoscitur ex figura tum capitis tum reliq; corporis, & ex ea quæ præcessit diæta, itemq; exercitio, ac reliqs quæ ad hunc ordinem referuntur. Medebere autem diæta omni ad caliditatem ordinata. Sint itaq; cibi, ptisana cum pulegio decocta aut cum ruta, aut cui post cocturam additum est piper, similiter & halica, olera, petroselinum, & similia. In potu exhibendum est uinum, modicum tamen, & mulsum, atq; etiã quod appellat Cōditum. Sero uero ubi dormire uoluerit, eod

fectionē ex calamintha cito penetrantē, aut potu, aut
linctū deuorandā exhibe. Ad oris collutionē, in ace-
to decoquito origanum, calamintham, hyssopum, pu-
legium, dictamnū, satureia, tithymalli radicem, cha-
maeleonis nigri radicem, uerbenacæ rectæ radicem,
eryngii radicem, uerbasci radicem, ueratri nigri & cap-
paris radicem. Vnumquodque enim eorum aceto
decoctum ac ore collutum dolores dentium sedat,
qui à frigiditate sunt oborti. Ad eos uero quorum
sensus citius afficitur, hæc cum posca decoquantur.
Porro ex uino si decoquas prædicta ac colluas ter
aut quater in mense, præmuniunt ac conseruant eos
qui frigidiore temperatura sunt ne dolore dentium ad-
ficiantur. Obseruatum est & pinguium lignorum, ue-
luti tedarum ac picearum, decoctum ipsis prodesse:
contunduntur autem hæc ac cum caricis decoquuntur
ad fuso uino: collutum enim hoc ipsum dentium do-
lores mitigat. At uero & ipsas tedas contusas in oleo
decoquere licebit, oleumq; calidum in ore cōtinere.
Quinetiam ipsas tedas conuassatas solas ore detine-
re commodum existit, circa affectum maxime dentē.
Succus etiam balsami in ore retentus, non paruam de-
se præbet commoditatem. Itemq; castoreum cum
nardo auribus infusum. Quod si omnes ex æquo do-
leant dentes, in ingressu balnei cedriam in os conieci-
usque quo egrediatur contineat, & dolore liber erit.
Commodum etiam erit māducandas & loco dolenti
ad mouendas exhibere, radicem pyretri, radicem thi-
ymalli, & ricini. Similiter autem & theriacen, aut
Esdra antidotum, sapa dilutum ore detinendū exhibe.
Præclare facit & Philonis antidotis illita, & quæ
appellatur Sotira. Suffito autem canis mortui dentem
ita ut fumus inde pgressus ore excipiat. Post uero
ipsum dentem ustum, & modico aceto tritū, calidum
ore retinendum præbe, & dolore liber erit. Poteris
& alcyonium suffire. Capitis uero cura imprimis hæ-

benda est. Ad id ergo huiusmodi insperione utaris:
helenii quadrantem, iridis sextantē, aristolochiæ lon-
gæ unciam unam. Quod si fortiter infestauerint dolo-
res, fomentum adhibe ex milio, aut eruo, aut tritico
torrefacto cum baccis lauri, modico adiecto sale. Ut
ne putrescant molares immobilesq; conseruentur.
Succi racemorum uitis albæ libram unam & dimidiā,
corticis radicis mori sexuncem, decoque ad dimidiū,
calidumq; ore retinendum per septē continuos dies
exhibe. Qui enim hoc utitur nunquam dentis dolore
afficietur. Collutio, proprie ad dentes ualens. Cor-
ticis radicis hyoscyami drac. viii. pyretri drach. iiii. spi-
cæ nardi drach. i. mellis dodrantem, aceti libras tres:
decoque cum aceto in fictili nouo, & percola, dein
de adiecto melle utere.

Cura dentium ab humiditate dolore affe-
ctorum & laxatorum. Cap. XXIX.

Assumamus autem mox alium ægrotum, qui uni-
uersam corporis mixturā: imprimis uero capitis, hæ-
beat humidiores, uiuatq; delicatius, & domū habeat
in humiliore loco sitam: instet autem tempestas hu-
mida & hora uerna, quum adficitur. Quisnam sanā
mentē habens, his uisis, non dixerit à superabundante
humore in hoc morbum esse productum? Etenim
quum nervi quise ad dentes inserunt, permadescunt,
laxioresq; sunt unā cum circumadhærentibus cor-
poribus, necessario dentes mobiles fiunt: uerum mul-
tis hoc citra doloris sensum accidit. Sæpe enim iam
diximus, humiditatem per se non solere dolores in-
ferre. Et dictum quoq; antea est, ob aetatem senilem
quibusdam dentes laxari, & quod pharmacis adstrin-
gentibus gingiuas, ac desantibus easdem, senes queat
iuuari. Porro percussis etiam dentes laxantur, his ma-
ximopere prodest alumen scissile, cum myrrha tro-
glodytica tritum, ac inspersum ad dolentem dentem,
atq; id ubertim & continue facere oportet. Nam ip-
fff iii

sum confirmat. Eos uero quibus ab humiditate uacillat, curare conuenit per dietam ad siccitatem ordinatam, & cum diuturniore abstinētia ciborum. Cibi itaque eis conuenientes sunt sorbiles, halica, panis ex iure madidus, aut oryza, aut polenta cum aqua mullā. Neque male conuenit eis milium & lenticula: pisces muria cōditio: uolucres montanæ & sicciore. Ex oleribus, brassica, & similia. In potu aqua exhibenda est, sed non multa. Quod si concoctioni non officeret, aqua mullā dāda esset: itaque si hanc ferre nequeunt, ad aquam modicum uini addatur. Tempore autem adhesionis, fouere conuenit locum cum milio & sale. Collutiones exhibendæ adstringentes, & desiccantes, aut salte, nisi gingiuarum si mul sint affectæ. Quare gallas, quas omphacitidas appellant, ex acri aceto decoctas, & alumen aceto permixtum exhibebimus: itemque spinæ Egyptiæ semē, malicorium, myrti baccas, cyttinos, balustia, oliuarum folia, platani folia, cupressi pilulas, rumicis syluestris radicem, lappæ radicem, folia rubi, & quæcunque alia acerbā in se qualitatem cōplectuntur: ita ut his cum aceto puro, aut etiā aqua mixto, aut uino, decoctis, os colluere præcipiamus, & in eo detinere adhibitū liquorē, sensui uidelicet ægri maxime gratum & conuenientem. Iudicata etiā & perpenſa eorū quæ offerimus poteria. Nimirum plus ne an minus exhibere oporteat, iuxta exuperitis humoris multitudinē. Ego autē optimā ad collutionem oris expertus sum, oliuarum muria cōditarū aquam, in quā uidelicet conduntur. Etenim omnē oris humiditatem muria ipsa extergit: contra porū uero hiatum & laxitatem, oliuarum spissamētum coercens corroborat & firmat. Aliquando etiā oliuarum albarū contusarum & expressarū accepimus succum, eoque cum rutæ succo & melle permixto, confricauimus dentes: postea uero insperimus indicā nardū cum pari pondere aluminis rotundi, & salis duplo adiecto. Optime quoque faciunt ad hanc rem illitiones

aterbæ: uelut est cōfectio de moris ori ualde conduens, maxime si alumen scisfile habeat adiectum, & ea quæ ex nucum succo apparatus eodē modo. Aut alumen scisfile, & misy pari pondere cedria excepta, in ceratū liquidi densitatem redige, & cum eis dentes illi ne, ac pituitā defluere permitte: deinde lacte asinino calido mordacitatem eluant, aut uino dulci. Aut alumen, & myrtham troglodyticen inspergito, aut cum aceto, aut melle illinito. Siccæ autē insperſiones semper eis sunt conuenientes. Ultra hoc enim quod dentes commotos firmant, etiam ex humiditate hiantes gingiuas committunt. Itaque spodium cyprum lotū, & exsiccatum inspergens, os collui præcipe ex aqua myrti aut rubi, aut alicuius consimilis decocti. Postea rursus spodio insperſo, quiescere iube. Aut etiā rubiginē ferri siccam tritā admoue, aut fori ustū. Aliud, ad laxatos dentes & gingiuas humectas. Aluminis scisfile in fœtili usti drach. vii. myrthæ drac. iiii. gallarū, florum rosarum, iridis, singulorū drac. ii. croci drac. i. utere. Aliud. Cornu cerui usti drach. viii. rhois cularinarii drac. iiii. omphacii sicci drachmas. ii. balauſtorum drac. iiii. corticis pinus, myrthæ, croci, singulorū drach. i. Aliud. Alumen rotundum cum duplo salis pondere tritū, dentibus ob humiditatem labantibus inspergito. Aliud. Myrthæ, aluminis scisfile, amyli, pompholygis, æquales portiones, siccæ, tritæ, insperſæ, labātes dentes firmant. Aliud remedium, quod laxatis ac dolētibus dentibus præsentē fert opem. Aluminis scisfile sextantē, radicis struthii siccæ tritæ unō ciam unā, contritis simul affectū detem adsperge, teſ neatque donec salua os impleatur: & tunc sanē ipsam expuat, & effundat, moxque dolore liberabitur. Aliud, quod & dentes dealbat. Aluminis scisfile trientem, mastiches, unci. i. thuris drach. iiii. folii drac. iiii. Aliud, quod & firmat, & corroborat dentes. Frugis, aluminis scisfile, aut magis quod appellatur pho-

S E R M O

rimon, mini, singulorum æquales partes: utere sicco, aut cum passo. Aliud. Florum rosarum, balaustiorum, myrrhæ, mastiches, cuiusq; unc. i. chalcitidis asse, thuris masculi, corticis pinus, cuiusq; drach. iiii. Salis ammoniaci unc. i. Utere sicco. Aliud, quod & ad exulcerationes oris commodum est usurpare. Rubiginem ferri, aut ipsum ferrum multa rubigine oppletum, igni candefacito, & in aceto puro, aut cum aqua diluto, aut uino, in his qbus sensus facile læditur, extinguito, ac liquorem ipsum in quo extinctio facta est ore continendum exhibeto. Dentes enim firmit, & ulcera curat, præclare etiam facit siccum, quod floridum appellatur. Aliud, Galeni. Quo ego utor, inquit Galenus, polytrichi palearum usarum sextarium unum: continet autem sextarius harum unc. xxviii. aluminis scissilis quadrantem, aluminis rotundi quadrantem, spicæ nardi sextantem, folii unc. i. piperis unc. i. pyrethri drach. v. contusa & cribrata gingiuis usq; ad dentium radices adhibeto. Utile etiam existit his, thus cum pipere manducatum: itemq; rubus commanducata ac ricini radix. Prodest etiam Esdræ antidotus sapa diluta ac ore retenta, eodemq; modo theriacæ Andromachi. Quin etiam in uesperam potu accepta theriacæ magnifice auxiliatur. Scribit Archigenes, ut uerum & naturali modo ad labantes dentes accomodatam. Dentem, inquit, canis mortui in nomine eius, qui ægre habet acceptum, super prunas pone, uaporemq; inde prodeuntem æger aperto ore admittat, & firmabuntur ei dentes. Similiter autem & exustum canis dentem cum aceto calido tritum, ore retentum exhibeto. In his uero qui facile ab aceti sentia offendentur præbe cum uino.

De dentibus lima atterendis. Cap. XXX.

Solent fere dentes moti ac labantes reliquis esse prominentiores, maxime quum ex uerberere hanc affectionem incurrerint. Quare uisum est mihi eos lima

O C T A V V S.

413

atterendos esse, in quantum scilicet præ aliis prominent, ne in loquendo uel etiam mâducando, eos qui oblitiscuntur, offendant. Attestatur autem & experimentum ipsum, quantum sanè ego eius rei periculum feci. Ferream namq; limulam ad hanc rem apparavi, quocitius ac efficacius res procederet. Nã multæ aggressiones concutiunt dentem, quiete opus habentem, si modo aliqua spes est, moti dentis firmandi. Sit autem caput ipsius limæ obtusum, forma nuclei, & quàm leuissimum. Itaq; aliquando quidem inæquales quædam dentium eminentiæ apparent, in quibus partes tantum aliquas lima atterere opus est. Aliquando autem æquali planicie extremitates prominent, quare æquali etiam ac plana per limam attritione indigent. Oportet autè molle quoddam linteolum gingiuis ipsius usq; ad dentium radicem adhibere. Deinde leniter sinistra manus digitis apprehendere, cauteq; ac citra offensionem limam adfricare: ne dum limam tolerat, dens ipse concutiatur. Quod si omnino dolore percipiat æger dum lima adhibetur, aut ob id quod uehementius digitis dentes apprehendantur, quiescere statim conuenit, interimq; collutiones, dolorem mitigantes, offerre: deinde rursus, ut dictum est, rem aggredi, & paulatim lima deterere. Atque hoc nõ prima saltem die bis aut ter conari, uerum & secunda repetere: ita ut ægro imperes, ut neq; sermone nimium utatur, neq; ullum aliquè duriorum cibum adsumat. Utatur autem cibus sordibus, aut pane madefacto. Quod si citra laxitatem, quibusdam dentes præter motum aulescant, eos similiter lima atterere oportet, ac collutiones eos cohibentes ac densantes offerre.

Cura dentium à siccitate dolore affectorum, ex Adamanto Sophista.

Cap. XXXI.

Quartus iam ex ordine subiiciendus est ægrotus, qui uellicet à sicca intemperie afficitur. Eam autem

S E R M O

efficiunt, autumnalis tempestatis cōstitutio imprimis, & uita eriuosa, tenui accedēte diata. Præterea regio sicca, & ambientis nos aeris status consimilis, Ad hæc accedit id quod nunc adest corporis ipsius temperamentum siccum, & maxime si caput eiusmodi sicca intēperie est affectū. Sitis autē insidet semper, nisi adsit frigiditas unā cū siccitate. Minimū etiam sputi eiciūt sic adfectū. Et ob siccitatē dolor intolerabilis fere eos concomitatur: austerorum & acerborū usus maxime contrarius eis existit. Quare cōfectio ex moris sæpe his uehementē dolorē induxit. Itaq; collutiones minimū adstringentes, & mediocriter humectantes appārare oportet: aquā calidā per se, aut furfurum decoctum, aut radicis dulcis, aut ptisanæ succū, aut amygdalum cum sapa aqua calida diluta: lac per se, maxime asininum, maluæ decoctū, & alia quæcunq; his sunt similia. Cibus autē his conueniens est succus ptisanæ, micæ madefactæ, cucurbitæ, maluæ, qua forbilia, & quæcunq; his prosunt q̄ humectatione indigent. Atq; hæcenus quidē simplicium intemperierum curā ostēdimus. Manifesta uero & hinc fit ea, quā cōpositæ requirunt: Nimirum ex dictorū mixtura cognobiles, & ex tēperatura ostensorum auxiliōrum curam accipientes. Verū propter eos qui se nuper ad hanc disciplinam contulerunt & inexpertos adhuc, age paucis unius tantum cōpositæ intemperiei mentionem faciāmus, quæ ut manifestum exemplū ad reliquas cognoscendas statuatur.

Cura dentiū ob caliditatē & humiditatem dolore affectorū. Cap. XXXII.

Sit sanē regio calida & humida, tempus autē autū uernū, & aeris quoq; status calidus & humidus, quālis est austrinus. Contingat itaq; æger, qui caput habet, quod facile eiusmodi humiditate impleatur, cuiusq; coma plurima sit & subtrita, & totius corporis temperamentum calidum & humectum, & consimili

O C T A V V S. 414

quoq; utatur diata. Quis autē, qui saltē probatus medicus haberi uelit, in hoc calidū & humidū esse morbum non imagnetur? Medebertis igitur ita affecto biliariam: Si enim excessus naturæ cōtigerit iuxta qualitates tantū, scopus curationis dirigendus est ad alterationem solam: si uero unā cū qualitarum excessu, & humorū multitudo adfuerit, palam est primū oportere corpus euacuare, deinde ad temperiem reducere: cuius rei in omni corporis intemperie memorem esse cōducit. Eum uero qui a calido & humido morbo affectus est, de quo nūc dicere institimus, per uenæ incisionē euacuare cōueniens est utpote a sanguinis multitudine exagitatum. Calidus enim & humidus sanguis ipse existit. Incidere autē oportet uenam cubiti superiorē, quæ Græcis humeralis appellatur: quæ si non contingat, eam quæ media existit. Quod si quid prohibeat uenæ incisionem facere, modico & tenui uictu superfluum & non necessarium detrahit humorem. Atq; hoc modo etiam circa reliquas cōpositas intemperies operaberis: ita ut eas quæ iuxta qualitatem tantum consistierint, alteres, & contrariis qualitatibus permutes. Eas uero quæ cum substantia quadam consistunt, humore per conuenientes purgationes detracto euacues: nisi quid & in his purgationem fieri præpediat. Reliqua autē quæ adferre oportet auxilia, ueluti sunt collutiones, & uictus cōstitutio, facile ex prædictis inuenire licet. Qui enim formam tractandi simplices morbos cognouerit, in promptu habebit & circa mixtos conuenientia remedia inuenire. Cognoscitur autem affrigens humor, quum ex reliquis circa corpus signis, tum ex consequenti dolore. Flauæ namq; bili dolor pungitiuus comes existit. Pituitam uero sequitur unā cum frigida distensio locorum: & fece quidem sanguinis sine atra bile affrigente, sensus adest, uelut corpuscula quædam in profundo confringantur: ubi uero æquas

S E R M O

liter omnes augetur, multitudine eorum in corpore coacervata, grauitas concomitatur. Verum enim uero & sapor ipse influentis humoris ægro specimen sui ostendit. Aut enim amaritudinem, aut salfedinem, aut acedinem sensu perceptat.

Curatio erosorum dentium, ex Galeno.

Cap. XXXIII.

Erosiones & cauernæ dentium ex influxu acrimæ & erodentis maxime naturæ humorum generantur: quemadmodum etiam ulcera in cute, citra aliquam externam causam. Manifestum igitur hinc erit, quomodo sanandi sint erosi dentes: nimirum per exsiccationem influentis uitiosi humoris, qui si paucus fuerit, localia remedia ex desiccantibus pharmacis confata suffecerint: si uero multus fuerit influens humor, totius capitis respectum habere conuenit: contingit autem aliquando caput affici, ob reliquum corpus affectum, quare in his uniuersi corporis curam nos gerere oportet. Archigenes itaq; ad hos hæc remedia descripsit: Sori resina, terebinthina exceptum, denti circumlinito, atq; in cauernam indito. Præclare facit & hoc: Sulphur uiuum lycio exceptum cauernæ imponere, & prius depurgatum dentem per orbem ex eo integere: aut gallam tritam lycio aut resina terebinthina exceptam ad cauum intrude, similiterq; depurgato denti appone. In maximis uero dentium doloribus summe prodest hoc: senectam anguium ustam ac tritam cum oleo in mellis crassitudine redige, eodemq; modo, ut dictum est, utere. Aut senectam ipsam non ustam dentibus adfrica: inde enim excident: aut melanthium torrefactum ac tritum cum oleo similiter adhibeto: aut melanthium torrefactum & acri aceto adfuso tritum cauo denti indito ac circumlinito. Si steretur enim erosio, neque quicquam addet ultra. Aliud. Melanthii partem unam, alii dimidiam, & salis parum quiddam, simul contrita circumponito: a do-

O C T A V V S.

415

lore enim liberat. Proderit autem & ad erosiones dentium uti ea quæ supra ad motos dentes descripta est collutione, ex succo uidelicet bryoniæ & cortice mori. Aliud. Veratrum nigrum tritum & melle cocto exceptum in cauernam impone, & præmundatum similiter ex eo integito dentem. Aliud. Thuris partem unam, atramenti sutorii partes duas, contere cum passo, donec cerati crassitudo fiat: utere ut dictum est, & cito sedabis dolorem. Aliud. Galbani partes duas, thuris partem unam, contere cum passo ad cerati crassitudine: utere ut dixi, & eo ipso die sedabitur dolor. Aliud. Alumen scissile in caua intrude, & à dolore liberabit. Aliud. Fel ursi indito, & ab erosione liberabis. Aliud. Rhododaphnes uirgultum exustum & tritum, insperge cauernis, & medeberis. Andromachi compositio, ad dentes molares, que eadem hora dolores sedat. Piperis, pyretri, succi tithymalli, galbani, singulorum æquales partes, galbano exceptas, cauernis impone. Aliud. Asclepiadæ. Eo, inquit, usus adferuari caua dentium citra dolorem. Gingiber in aceto mulso decoctum, & probe tritum, in caua imponito, similiterq; extrinsecus ad dentem admoueto. Præclare etiam facit ex duobus piperis generibus composita antidotus, cuius indita: atque etiã oleo amygdalino aut nardino aut rosaceo diluta, & in uicinam affecto denti auriculam instillata. Aliud. Ego autem ad caua dentium cum dolore affecta, Eledre Antidoto utor, quã sapa dilutã, & calefactam ore retinendam exhibeo. Mirum enim quã dolores ea mitiget. uerum si ad manum non adfit, theriaca Andromachi eodem utor modo. Fomentum etiam affecto denti adhibere conuenit huiusmodi. Origani sicciramulos seruente oleo imbutos ægro denti apprime. Aut ricini uirgulto similiter utere: aut staphida syluestrem scalpello probe adaptatã, ac affixam, itemq; pyretrũ adhibe similiter: aut ceram

super affectum dentem pone, eamq; cum specilli extremo ignito apprime. Id enim continue facere non ab re est. Est autem & hæc quædam fomenti species: primum optime præmundato dente, hyoscyami semen suffito: exurgentemq; hinc fumum ager admittat in fundibulo adhibito, ad affectum dentem: mirum in modum etiam erosiones dentium mitigat, canis mortui dens, quemadmodum & ante dixi, eodem modo suffitus & exustus in aceto tritus oreq; retetus. probe etiam auxiliatur uermes terreni suffiti. oleum quoque in quo uermes terreni decocti sunt, in uicinam affecto denti aurem, tepidum infusum, dolorem uehementer lenit. Idem præstat blattæ domesticæ capite detracto adeps, cum rosaceo liquefactus ac auri instillatus. Eodem modo & hederæ albæ acinos quinque cum rosaceo tritos & in puniceo cortice calcætos in aurem assidue instilla. Auxiliatur etiam radicis hastulæ resigiæ succus, iteq; nasturtii similiter instillatus. Prodest quoque in uicinâ affecto denti narem infundere anagallidis ceruleæ succum, aut radicis betæ succum aut atramentum sutorium cum lacte. Apollonii. Cuiusmodi quantum tribus digitis apprehendere potes, in pyræ, magnitudinem subæ, interioris cucumeris syluestris, duplum cum lacte muliebri in collyria redige, eaq; in utranque narem immitte: atq; ubi tã diu hæret, donec quinque stadia quis cursu conficere possit, extrahere iube, fortiterq; ipsum pharmacum emungere. Idem etiam ad aurium dolores eodem modo sumptum prodest.

Vt dens citra dolorem & absq; ferro extrahatur. Cap. XXXIIII.

Quod si dentem tollere animus sit, citra dolorem hocce pharmaco auferendus erit uehementer ad hanc rem congruente. Pyretrum acerrimo aceto in dies quadraginta conditum, deinde tritum, in usum adferat: qui ubi postulauerit, reliquos dentes cera præparat

nitos custodito: ipsum uero qui dolet circũcirca purgatum hoc pharmaco integito, & post horæ interstitium digitis extrahito, aut scalpello exigito. Aliud. Sori acerrimo aceto, ad dies decem, in sole ætliuo contritum ac exsiccatum, præmundato denti imponito & excidet. Aliud. Sandaracham eodem modo apparatus, imponito. Aliud. Sori & tithymalli succum galbano excepta depurgato prius denti apponito. Aut cucumeris syluestris radicem, ut pyretum apparatus, eodem adhibe modo. Aliud. Grana cridia trita ac galbano excepta, circumponito, & excidet. Aliud. Præclare facit lappæ herbæ radix feruenti cinere calcæta, & denti assidue apponita pauca enim mora dentes tollit. Aliud. Cucurbitæ syluestris radicem cauo impone, & dentem eruet. Aut ipsam cucurbitam tusam & cribratã per aliquot dies in aceto macerato, donec ad mellis spissitudinem redigatur: deinde in eo ipso pharmaco scalproumbuto frequenter dentem circũradito, atque os claudere parumper iubeto: deinde dentem digitis apprehensum trahe, & sequetur. Aliud. Vermes terrenos in testa exustos, in cineremq; redactos contere, & circumraso prius denti ubertim adsperge, & per diem ac noctem excidet sua sponte. Itaq; eo cõfidenter utere: ut mysterium enim celebratum est iam scripte. Poteris autem & citra scalpelli rationem inspergere, idemq; opus patrabit. Aliud. Corticem radicis mori teneriorem tritum, ad dentem quem eruitum cupis, solum impone, & excidet. Aliud. Sori, gallam, staphida syluestrem, alumen scissum, sulphur uiuum, piper longum in puluerem redige, & adiecta cedria subige: deinde ceram modicam liquefactam adfunde, simulq; committe. Vbi uero uti uelis ex hoc, quantum opus fuerit emollito, ac depurgato prius denti circumponito. Aliud. Ericam & brassica natam frequentius ad ipsum dentem adhibe,

S E R M O

cadetq; sua sponte. Eicit etiam dentē syluestris oleæ lachryma cauo eius indita. Item q; rhus qua coria inficiuntur, & lachryma & succus syluestris sic, item q; tithymalli. Cauernam autem superne galbano aut cera obturato.

Smegmata uaria ad denigratos, liuentesq; ac rarefactos dentes. Cap. XXXV.

Liuent aliquando dentes per uniuersam ipsorum substantiam, non dissimile quiddam inflammationi patientes, ob influxum uidelicet uitiosorum humorum. Quare consimili cum his qui erosionem passi sunt, indigent curatione: nimirū per desiccantia pharmacata: suntq; smegmata eis conuenientia. Apollonius itaq; ad denigratos dentes hæc præscribit: Sal fossile melle subactum in fœlili uase torreto, ac tritum modica myrrha misceto, eoq; dentes confricato.

Aliud. Pulegii ac salis æquales partes melle subige, ac aceto acerrimo adfuso exure. Aliud, quod gingiuas adstringit. Polētam aceto acerrimo subactam in olla exure, ac contere, cumq; ea dentes confrica. Hoc enim & gingiuas ipsas coerct. Aliud. Com muniter autem ad omnes, eiusmodi dentifriciis utitur: radice aristolochiæ exusta, aut osse ceruino uiso & trito, utere: nam & dentiū doloribus medetur.

Aliud. Cornu ceruine, modicaq; mastiche admixta utere. Aliud. Talos ouillos exure, ac cōtritis utere. Ad eadem pollent etiam buccina sale expleta & uisa, pumex affatus & uino extinctus, sepiæ testæ uisa, conchæ uisæ, cochlea terrestris uisa cum melle: his autem singulis odoris commendandi gratia parui iridis illyricæ miscetur, aut floris iunci odorati, aut cialami Indici, aut spicæ nardi. Optime autem facit, inquit Archigenes, tum ad dentes à dolore præseruandos, tum ad gingiuarum erosionem, atq; etiam decorem dentium, pharmacum hoc: Lanæ succidas linteolo illigatas ure, & salis torrefacti tertia earum parte admixta

O C T A V V S.

417

mixta contere, & pro dentifricio utere. Aliud. Mel & salem in cerati formam contrita, linteoloq; ligata exure, deinde parum iridis Illyricæ admisce, & dentes ex eo confrica. Aliud dentifriciū. Sulphur uiuum tritū dentibus adfricato. Smegma Oribasi.

Salis ammoniaci, cyperorū, iridis, singulorū æquales partes aliquandiu adfricato, postea uero gingiuas ex uino odorato colluito. Aliud smegma optimū.

Pumicis trientem, testarum sepiæ, quadrantem, mastiches, aluminis scisfi, foliorum malabathri, cuiusque unc. i. Aliud. Pumicis usti quadrantem, testarum sepiæ quadrantem, cornu cerui usti sextantē, salis affati sextantem, spicæ nardi trientem, cyperorum unc. i. costæ scrupul. iiii. Smegma pulchrum. Marmoris drach. iiii. foliorum malabathri, unc. i. amomi unc. i.

cornu cerui usti sextantem, balaustrorum unc. i. iridis sesquiunciam, mastiches drach. iiii. myrrhæ drach. vi. costæ drachm. iiii. Bouis etiam talus ustus optime dentes extergit, motos firmat, affectos à dolore liberat. Aliud dentifricium, quod oris odorem commendat, dentes dealbat, & ab erosionem ac labefactionem custodit. Nitri, testarum sepiæ, myrrhæ troglodytiæ, æquales partes committe, ac utere. Aliud optimum. Aluminis scisfi sesquiunciam, mastiches unc. i. iridis unc. i. rosarum calyces siccos unc. i. contritis utere, & aqua calida inde os collue. Aliud dentifriciū.

Buccinorum ustorum, salis torrefacti, testarum sepiæ ustarū, scobis marmoris præconessii, singulorū unc. i. costæ scrupulos octo, contulis utere. Aliud, Timocratis, quod ad gingiuas humore prægnantes & cruentas: ad putredines, parulidas, hoc est, gingiuarum inflammationes, motos dentes, dolentesq;: omnia item oris uitia prædest. Accipe perdicii herbæ foliorum teneriorum modium Italicum, salis albi & tenuis sextarium unum, mellis sextarium unū, contunde simul ac in massam molliorem redige, quam in ollam con-

S E R M O

ieclatū luto obtura : ita ut circa os operculi foramen relinquantur, per quod cum uirga agitetur. tam diu autē super prunas possit torreto, quousq; fumus inde procedens purus uideatur. tum sanē ab igne ablata frige fieri finito: atque piperis longi drach.iiii. accipito, piperis albi drach.v. piperis nigri drach.vi. pyretri drachm.vi. aluminis scissilis usti & cum uino austero extincti drach.ii. pumicis usti, myrrha, hyssopi, pulegii, seminis apii, singulorum drachm.ii. menta sicca drachm.iii. iridis drachm.iii. hæc omnia in sole prius exsiccata, cōtundito ac cribrato, iisq; quæ in olla usta sunt admisceto, ac utitor. In aliquibus uero, utpote in frigidis dentium affectionibus, hæc magis cōueniēt, siue ex potu frigida, aut pomorum frigidorum cōmestione sint obortæ. Conueniunt etiam his qui a frigido humore afficiuntur, ubi prius per collutiones ac mādicationes pituita sufficienter fuerit detracta.

De ancyloglossis & qui uix loqui possunt. Cap. XXXVI.

Ancyloglossi quidam sunt ex natiuitate, quidam uero ex aliqua affectione: Ex natiuitate sunt, quum membranae inferiores, quibus lingua innititur, duriores & mutilaē natura sunt productæ. Ex affectione autem ancylosis & incuruatio linguæ contingit, præcedente ulcere, & cicatrice dura sub lingua relicta. Qui hoc modo affecti sunt difficulter loquuntur, quare etiam Mogilali à Græcis sunt appellati. Qui uero ex natura ancyloglossi existunt, principio quidem tarde in sermonem prorumpunt, ubi uero loqui cœperint, citra obstaculum & satis festinanter loquuntur. Impediuntur tamen in prolatione nominū aut uerborum, quorum alias difficilis pronūciatio existit, ueluti in quibus R, aut L, aut K, literæ, frequenter occurrunt: hos sanē adhibita manu per solam chirurgiam curare oportet. Ad eam itaque perficiendam ægrum desiderare oportet, eiusq; linguam sursum ad palatum

O C T A V V S.

418

attollere: & si quidem membranae ipsæ curuitatis causa existant, incuruo uncino eas apprehensas & extensas excindere, animaduersione habita ne simul subiacentes uenas dissecemus. Si uero cicatrix curuitatis causa fuerit, similiter uncino apprehensa extendatur, & quicquid durum adest, & quod cum naturali carne non consentit excindatur. Ab opere autem pertrato aqua frigida aut posca os colluant: postea inspergatur māna thuris, imponanturq; linamenta cōtusa: sequentibus uero diebus curetur ulcus collutione aquæ nulle, aut illitione unguenti ægyptii, linamentis conuulsis simul impositis, ut per eorum inspergitū cicatrix diducta, coalescat, neq; rursus eadem cicatrix relinquantur.

Ad ranunculū sub lingua. Cap. XXXVII.

Ad ranunculum sub lingua: est autem tumor earum quæ sub lingua sunt partium, præcipue uenasum: utendum sanē iisdem remediis quæ ad aphthas oris ulcera describemus, maxime tamen his quæ sunt ex eis fortiora. Proprie autem eis prosunt etiā hæc: æruginis rasæ, chalcitidis, gallæ, æquales partes insperge. Cum passo potes etiam pro collutione ususare. Aliud. Farinam erui cum melle, præfrictis locis, illine. Aut etiam gallam tritam cum melle, aut rosarum semen eodem modo. In corporibus autem molliori sensu præditis, rhoem rubrum cum melle: aut rhois drachmas octo florum rosarum drachmas quatuor croci drach.ii. costi drach.ii. mlyos, æruginis, æquales partes, commisce, & cum his locos sub lingua confrica. Decoctum uero foliorum oleæ colluant assidue. Aliud. Noces iuglantes ueteres integras, unā cum cortice exustas, conter, deinde piperis grana.xii. adice, thuris grana medocria.iii. hæc cum melle sufficienti mixta illinito, & miraberis. Aliud. In inueteratis uero & persectæ ætatis, eas quæ sub lingua sunt uenas dissecato.

S E R M O

Extrinsicus uero mento adhibendum ex ouis phar-
macum. Magis autem conuenit id quod Græci uo-
cant Sphæron. Aliud. Artemisiâ maxime uiridem
cum sale tritam ad locos sub lingua adfricato.

Ad linguam inflammata, desquamata,
ac tumentem & ad palatum ac gin-
giuas. Cap. XXXVIII.

Glaucium in cote cum aqua dilue, eoq; locos illi-
ne, & eodem die sedabitur. Aliud, ualens etiam ad
linguæ exulcerationem. Paliuri folia manducant
& expuant. Vbi uero lingua infletur, doloreq; affici-
tur eius partes uicinæ, similiter & mādibula, ita ut lo-
quela prepediatur, folia oleæ tenera trita, & oleo per-
fusa, illinito, egregie enim auxiliantur. aut origanum
passo decoctum colluendum exhibeto: aut pruni fo-
liis cum melle tritis utere. Ad linguam uero, cui su-
perfacies instar squamarum aut corticis decedit, opti-
me facit, amurca æreo uase, donec cogatur, decocta,
& illita. Ad linguam putrescentem, & ferè demor-
tuam. Succum foliorum uitis albæ cum misy per-
mixtum illinito: depurgat enim, & carne replet. Quis-
dam etiam hic mel adiciunt. Ut uero ad cicatricem
perducatur, radicem uitis albæ, contritam & cribratâ
insperge. Melius autem erit eam melle permiscere, ne
disperetur. Ad linguæ abscessus. Quod si abscessus
in lingua fiat, furfures in aqua decoctos donec li-
quor lubricus fiat, percolato, & huic succo mel adici-
to. Simulq; calidum ore detinendum exhibeto. Hoc
autē sæpe facere oportet. Aut enim abscessum discer-
niet, aut rumpet. A ruptura uero florido sicco uten-
dum est.

Ad aphthas, hoc est oris ulcera, ex Ga-
leno. Cap. XXXIX.

Quæ in superficie oris sunt ulcerationes, Græci
aphthas appellant, habentes in se quiddam ignis cali-
ditatis: sunt autem ut plurimum infantibus, quum

O C T A V V S.

413

uitiosum existit lac nutricis, aut alias puer non probe
concoquit: facile autem medelam recipiunt, utpote
quæ ex his quæ mediocriter adstringunt, ut plurimū
contingit. Aliquādo tamen diuturniores existunt, ob
temporis uidelicet traxum, indissolubili quodā mar-
core emergente, aut etiam ea quæ appellatur Nome,
malo nimirum semper ulterius serpente. Fiunt etiam
aliquando in his, qui ad perfectam ætatem peruene-
runt, tum propter uitiosorum humorum ad os deflu-
xum, tum propter acredinem eorum quæ bibuntur
ac comeduntur. Cognitio omnium facilis est, utpote
uisui ac tactui subiecta. Ad tactum quidem, calidiores
quàm conuenit loci sunt, tumoresq; excitantur. Visu
uero cognoscuntur ob colorem. Quæ enim rubicun-
diores existunt, sanguinei humoris dominium indicat:
flauiores, bilis amarulentæ: albidiores, pituita. Liuen-
tes uero & nigrefactæ, bilis atræ. Etenim qui ista p-
bere uerit, singulorumq; simplicium uirtutē cogno-
uerit, facile cōstituet modum utendi tum simplicibus
tum compositis pharmacis: consideratione simul su-
per corporum naturis habita: num'ne molles sint, &
humectæ: an duræ, & siccæ: siquidem fortioribus
corporibus, fortiora etiam remedia sunt adhibenda:
imbecillioribus autem molliora: infantibus itaq; con-
uenientia sunt, ea quæ in cibus eis offerunt mulieres,
uelut est lens cum modico pane, & medulla ceruina
aut uitulina. Oportet autem miscere cibus aliquid ex
malis acerbis, pirisq; ac mespilis: aliquando etiam la-
ducæ quiddam & intubi, ac portulacæ cibo admisce-
dum est, inflammata uidelicet ulceratione existente.
Quod si infans ipse cibum capere non possit, nutricē
eius huiusmodi uictu curare oportet: necnon ora in-
fantum pharmacis cōuenientibus, illinire. Si quidem
enim subrubræ infantum ulcerationes fuerint, à prin-
cipio cum his quæ mediocriter adstringunt & refrig-
erant: consequenter uero his, quæ citra mordacitas

tem discutunt. Si uero subflauæ ulcerationes fuerint, iisdem similiter est utendum. uerum magis frigidis. Si uero subalba & pituitosiores fuerint, extergentibus utendum est. Si aut nigra, his quæ generose discutunt. Ad maiores uero pueros, pharmacis eiusdem generis facultate præditis utaris, uiribus tantum ipsorum audis ac extensis. Ad eos autem qui iam perfectæ ætatis existunt, durioraq; corpora habent, efficacioribus remediis utimur. Moderata itaq; remedia ad oris ulcerationes recentes hæc sunt. Omphacium in uino dissolutum aut mulso, rhus culinaris eodem modo. Pro infantibus in principio sufficit flos rosarum, ipsaq; rosæ sicca cum mulso, aut melle rosaceo. In ueterato autem iam malo, in minoribus quiddam pueris admirandam opem contulit hoc, inquit Aselepiades. Remedium Aselepiadæ. Gallas contusas aqua decoque, & cū decocto percolato parem mensuram mellis permisce: rursusq; decoque, donec ad mellis crassioris spissitudinem redigatur: eoq; ut maximo remedio utere, ita ut locis illitum satis diu digitis adfrices, aut tomento lanæ purpureæ digito circumuoluto locis apprimas. In his uero qui perfectioris ætatis sunt, durioraq; corpora habent, in uniuersum satis mihi fuit crudo misy uti, cum uino adstringente: quod sanè tum intendit, tum remittit uires suas, iuxta uini uim aut magis aut minus adstrictoriam, atq; enim secundū quod densior aut liquidior uini & misy os mixtura apparatur. Si uero sordidum apparuerit ulcus, misy cum uino mulso tero. Aliis autem & qui adhuc fortioribus indigent remediis, ærugo & cum uino & cum mulso utilis existit. Neq; uero malum pharmacum cum his chalcitis existit cruda cum oleo trita. Illinitur autem ex his pharmacis, solæ particulæ oris affectæ. Quod si collutiones obtulerimus, sitæ medicamentis, siue intense adstringentes, ea cautione utamur, ut fortioribus corporibus fortiores, mollioribus imbec-

cilliores exhibeamus. Porro si in putredinem apthæ uertatur, non conuenit amplius aptham, eâ affectionem appellare. Neq; enim ea quæ apthas sanant pharmaca, his adhibemus, sed fortiora, qualia quædam in capite De crustis oris, paulo post dicentur. Atqui si putrescere incipiant, maxime in infantibus, præclare facit præscripta ex decocto gallarum & melle illitio, & anthera stomatica cum melle illita, & id quod ex rosarum floribus constat: rhoe, croco, & costo, quod ad columnellas inflammatas describetur, sicci pharacum: oportet autem id illinire cum melle. Nec minus egregie facit centaureæ minoris exusta cinis illinitus cum melle, & sphæritis, hoc est, cupressus pilularum ferēs, exusta eodem modo. Proprie autem, inquit Archigenes, facit cornu ceruinū ustum, tritum, & adfrictum. Ad apthas autem quæ proserpunt summe efficax est, scœniculi radix usta, per se & cum melle illita. Itemq; amurca in æreo uase, donec in mellis crassitudinem cogatur decocta, ac illita. Aliud, quod & ad apthas & ad reliqua oris ulcera conducit. Aluminis scissilis sextantem, gallarum unc. i. conterito, ac oleo subigito, aut digito in oleo madefacto siccum excipito, eoq; exulceratos locos quàm plurimū extergito. Detrahit enim cutem, asperitates tollit, ulceraq; ad cicatricem perducit.

De gurgulionis affectionibus, ex Gal. 6. de uirg. pharac. leno. Cap. XL. *see Luc. 14. 11.*

Gurgulionem quidam etiam columnellam appellant, uerum nomine accipienda est quædam in eo affectio, quum scilicet uerum acino simile, summum gurgulionis apparet. Lorum uero uocant aliam quandam eius affectionem, quum ex suffitu nimium ignitus gracilescit, & loro similis propendet. Verum hæc affectiones raro circa gurgulionem accidunt: inflammatur autem frequentissime. Euenit etiam aliquando, ut citra inflammationem nimium humectus

S E R M O

laxior fiat: uelut in destillationibus continuus contin-
 git: itaque inflammatione incipiente repellentibus
 pharmacis opus erit, quæ adstringentis facultatis esse
 oportet. Et si quidem moderatus fuerit humorum in-
 fluxus, ea quæ moderate adstringunt sunt adsumen-
 da: ubi uero fortius inualuerit, acerbata etiam sunt ad-
 iungenda. Collusiones igitur moderatæ sunt, ex pal-
 mis decoctis, aliquando in sola aqua, aliquando etiã
 adiecto modico melle. Similiter autem & ex rosis, ra-
 dice dulci, pampinis uitis, rubis, iunco rotundo odo-
 rato, terebintho, rhano, cypero, & siliquis. Itemq; ex
 radice mori, hypocistideq; & malis cotoneis, ac piris
 austeris. His autem fortiores existunt, myrti, & baccæ
 rum eius decoctum, & uirgultorum mollium ilicis, &
 uniuersi quercini generis, similiterq; & gladii: itemq;
 decoctum mespilorum & cornorum. Præclarissime
 autem omnium facit decoctum gallarum, rhois culi-
 narij, eiusq; quo coriorum insectores utuntur, spinæ
 Egyptiæ, myricæ, aut ericæ seminis siue fructus, utri-
 usq; mali punici floris & putaminis. Horum unum
 quodque & singulatim & cum aliis decoctum in aqua,
 gargarizandum exhibere oportet. Mirum uero quomodo
 eorum mixturæ, simplicium & immixtorum usum
 excedunt. Vtilis est etiam affricus cochlearij frigidis-
 sima aqua repleti, & posca frigida in balneo colluta.
 Conuenit quoq; arida trita gurgulioni adiuuere: ita
 ut submisce & paulatim ad superiorem & extrinsecã
 regionem adferantur, & per cochleare aut specilli co-
 cauum supra linguam immittatur. Itaq; ex aridis mo-
 derata sunt, rosæ siccæ, & flos earum, & prædictarum
 plantarum germina exsiccata, hypocistis, rheopom-
 ticum, lapis coriariorum quo calciamenta ut resplen-
 deant expoliunt, à Græcis ageratos, uelut nō senescens,
 appellatus: & is quoq; qui samius aster appellatur, &
 omphacium siccum. His imbecilliora sunt minorisq;
 acrimoniæ, gummi, tagacanthus, sarcocolla, & amy-

O C T A V V S.

421

lum, quibus utendum erit ubi gurgulio à nimium ad-
 stringentibus remediis fuerit compressus, aut à mor-
 dentibus ac discussoriis irritatus. Fortiora prædictis
 sunt, lapis hematites, necnon phrygius ustus, minium
 sinopicum, & terra lemnia, quæ appellatur sphragis,
 diphyges, fructus Egyptiæ spinæ, rhus culinarius.
 Adstringunt enim hæc euidenter, citra tamen exasper-
 rationem. A cerba autem sunt, balustia, & cytini, &
 malicorium, ac galla. Adstringunt etiam sufficienter
 omnia aluminis genera. Atq; hæc quidem simplicia
 sunt huic loco conuenientia. Ex quibus & composita
 fieri possunt, quum uehementi molle & lene quoddam
 adiungimus, aut discussorio quiddam adstringens ad-
 miscemus, iuxta temperaturam corporis cui mede-
 tur. Diurnæ autem adfectioni impossibile est per
 repellentia perfectum auxilium adferre, maxime ubi
 egroti corpus plurimo humore repletum, aut affecta
 particula natura debilior extiterit. Itaq; sepe in prin-
 cipio statim, aut paulo post omnino aliquid ex discus-
 soriis ad adstringentia adicere cogimur. Si uero
 uehemens adfuerit dolor, etiam ea quæ cum mitigat
 adnectemus, atq; quum multa omnino sint quæ discus-
 soria uim obtinent, à mollioribus est incipiendum.
 Ab acris enim inflammata exacerbantur. Ob eam
 igitur rem composita in usum uenerunt, tum ad reli-
 quorum membrorum inflammationes, tum ad eas
 quæ sunt in gurgulione, ueluti quæ alumen miscemus
 cum iride Illyrica, aut thure, aut myrrha. Tu uero per-
 specta caloris in ipsa inflammatione magnitudine, consi-
 derataq; influxus ad eam multitudinem, atq; amplius
 in toto corpore humorum quantitate ac copia per-
 pensa, uel eorum quæ adstringunt, uel quæ discutunt
 augebis mixturam. Optimum autem pharmacum ad
 inflammatos gurguliones, tum in principio, tum in uie-
 gore adhibitum existit hoc: rhois culinarij drac. viii.
 florum rosarum drach. iiii. croci drac. ii. costi drach. i.

contusa & cribrata in vitro reponere. Vsu uero expetente dimidium cochleare in duobus aquæ mulsæ aquosioris cyathis dissolutum ad gargarizandum adsumatur. Vtilis est etiam eis pastillus ex croco, qui iris à quibusdam appellatur. Complectitur autem myrrhæ drach. viii. aluminis liquidi drach. ii. croci drachmas octo dissoluitur in uino. Quidam etiam aloen adiuuant, quam nos reprobamus. Hic itaq; pastillus fluuioribus, & magis humectis inflammationibus summe conuenit, dilutus in uino ac illitus. Miscetur etiam gargarismis. In corporibus durioribus prodest quoq; pastillus Musæ. Prodest etiam efficacissime pastillus Andronis, facit & id quod Asclepiades descripsit, lapidis agerati drach. iiii. floris lapidis asii drach. iiii. terræ samæ drachm. iiii. aluminis scissi drachm. ii. croci torrefacti drach. ii. gallarum drach. ii. contritis utere. Hoc etiam nos usi sumus, inquit Galenus, optimiq; sepe sumus experti: præterquam quod statim à principio, & quum rubicundus & calidus existit inflammationis tumor, minime adhibendum uidetur. Vbi uero diutinum adest malum, & corpus prius est euacuatum, semen tantum in usum assumptum, magnam statim ostendit utilitatem. Ad laxatam columnellam. Gallarum drachm. xxii. diphrygis drach. xii. illini cum melle. Aliud philosophi. Apparatur temporis necessitate instante. Inueteratum enim uires amittit. Nuces uirides accipe & exsiccato, & palmarum ossa, atq; de ipsis ubi uelis sufficenter exurito, & amborum æquales partes misceto, ac siccis tritis utitor. Sufficenter enim discussoria existunt. At uero quum in aliis adfectionibus, tum ad columnellam citra inflammationem laxatas, gallæ omphacinae, salis ammoniaci, amborum æquales partes, per cochleare adinotæ, præter opinionem auxiliantur. Præclare facit & in his, cyrenæicus succus tritus adhibitus: qui si non adsit, ipsam laser. Aliud, ad columnellas

nellas laxatas. Mellis libram. i. florum rosarum sexuncem, aluminis liquidi bessem, succi hypocyttidos quadrantem. Alumen & mel simul decoquito, dein de reliqua trita adiecito, ac rursus paululum decoquito, eoq; utere aliquando aqua calida dissoluto, aliquando aqua mulsæ ad gargarizandum, aliquando quoque eius illitu ipsam columnellam reprimes ac eleuabis. Bonum hoc remedium esse adfruit Galenus, eoq; uti iubet. Aliud, quod & columnellas iam excidendas sanat: facit idem & ad ulcera gingiuarum depascetia, omneq; oris ulcus serpens. Fructus spinæ ægyptiæ, gallarum, fructus myricæ, balaustrorum foliorum malabathri aluminis scissi, castiæ, singulorum æquales partes. Vtere sicco. Aliud, Asclepiadæ. Rosarum siccarum non madefactarum sextarium italicum unum, nardi celticæ cum radicibus ac circumscisa ipsis terra, fasciculum manipulem unum: fimi columbini agrestis sicci ex ipsis nidis detracti drachmas tres myrrhæ drachmas octo gallarum omphacitidii numero. xlv. contusa & cribrata per arundinem infusato, & per specilli cauum adhibeto. Aliud, siccum ad ualde laxatas columnellas, itemq; tumentes. Piperis drach. i. myrrhæ drach. i. aluminis scissi drach. ii. gallarum drach. ii. contritis utere: euestigio enim eas firmant, ac resiccant. Aliud parabile, quod & ad laxatam & suffocantem columnellam ualet. Nitrum tritum digito excipe & adfrica, destillabit enim inde plurima pituita, eaq; cruenta & sanabitur. Aliud naturale, Philumeni. Picem liquidam accipe, eaq; extremum pollicis tui infice, alteraq; manu incipitis capillos distende, ac picem illine. Recurret enim statim uua. Quod si quis omnino ab adfectione uuæ & tonsillarum securus esse uelit, quotidie per morborum interualla quæ lauatur, & à calido lauacro egreditur, modicam frigidam aquam sorbendo deglutiat. Quod ipsum & ad tusim; & lateris delorem,

S E R M O

humidisq; stomachi vitis multis utile fuit. Per ea itaq; quæ dicta sunt in naturam suam reducere gurgulionem oportet, omni conatu & molimine adhibito, neq; festinandum ad eius excisionem.

De ablatione columnellæ, ex Galeno.

Cap. XLI.

Quod si continue adffigat columnella, periculūq; sit ne suffocatio aut tabes inde inferatur: aut quū gracilis & loro similis sit, propterea quod alimentum nō sentit, quod sanè aliquando accidere solet: aut quum resolutionem patitur: sit enim & hoc in aliquibus: tūc sanè refert utrum excidatur, an non. Optima eius aufferendæ oportunitas existit, quum suffocatio urget, ut tum imminente periculo, ægroto auxilium feramus: itaq; quo manum commodius adferas, æger in splendenti & claro loco collocetur: & tūc quidem os eius diducatur: mox uero immisso forcipe producat, ita ut uosellam huic rei idoneam, iuxta mediū ipsius columnellæ, aut magis adhuc inferius adhibeamus: atq; ita producta obtorqueatur. Obtorta enim uelut stupida efficitur, & uelut illaqueata curuatur ac liuescit, citra magnam sanguinis eruptionē. Quapropter æger tolerare possit: tuncq; auferre non supra forcipem incisione facta, sed ad eius fundum. Quum enim pelliculis referta sit ipsa columnella, & ob productionem cedat, proluxa sanè inspicientibus apparet. Vnde multi in experti medici, siue per errorem, seu per ignorantiam altius incidentes, eam funditus auferunt, inaccessimiq; incommodi autores ægro existunt. Quare res relinquere oportet fundum eius circa palatum. Ab excisione autem ægro offerenda est posca diluta, qua leniter os colluat. uehemens enim ipsius allabentis plaga, sanguinis eruptionem excitat. Quum autem hinc morsum perceptat, aquam frigidam colluat. atq; hæc uicissim fiant, donec sanguis sistatur. Sequentibus de

O C T A V V S.

423

inde diebus ex radicis dulcis & palmarum decocto gargarismus exhibeatur. Similiter & illitiones ad tonsillarum inflammationes descriptæ. Porro Galenus ait, ab excisione semper diphryge utor, donec cicatrix obducatur. Cicatricem enim tum huius membri, tum reliquorum omnium exulceratorum probe constringit ac committit.

De oris inflammationibus. Cap. XLII.

Quum uniuersum corpus multitudine humorum redundat, aut unius tantum alicuius noxi humoris multitudo in corpore augetur, conuenienter utimur incisione uenæ, aut purgatione, aut clysteri, & abstinentia ciborum. Quod si neutrum horum aduerit ad locum auxiliorum opem statim confugimus: in principio quidem reprimendo per ea quæ adstringunt & frigefaciunt: Ex adstringentium sylua est atramentum sutorium, & similia. Verum adeo fortibus, & quæ simul uim uenenosam complectuntur ac nociuam, minime conuenit uti ad oris adfectiones sanandas, nisi magna cogente necessitate. Plurimum enim nocuum mentum infert, si quid ex his ad stomachum ac uentriculum fuerit delapsum, aut ad asperam arteriam extremum & pulmonem. Inest autem huiusmodi remediis & circa gustum insuauitas quædam, quæ quidem usus tempore molestiam infert, & permanet etiā totam diem. De foeminis quid attinet dicere? maxime opulentis, quæ ob delicias in totum pharmacorum ad os descriptorum adstrictum ægre ferunt. Iam & uideros quosdam uideas, qui non ob delicias solum, sed ex natura fastidientem stomachum habent, atque huiusmodi pharmaca non ferunt. Itaque ea quæ ex stomaticis appellatis pharmacis, hoc est, quæ ori conueniunt, mitiora existunt, crocum complectuntur, & myrrinam, & alumen. Cæterum confectio ex moris, & malis punicis, & similes quædam, cum solo melle medentur, habentq; gustum amplius suauem. Quin & con

S E R M O

fectio ex succo nucum cum solo melle appa-
rata sua uem exhibet saporem. At uero succus mororū pro
debiliore habendus est pharmaco. Fortius uero, &
quod nulli inferius existit, est succus corticis nucum.
Inter hæc medium tenet, quod ad uim adstrictoriam
attinet, succus mororum nascentium in rubo. His sin-
gulis admiscere potes, siquidem uehementius effice-
re uelis pharmacum, succum uuæ acerbæ, nondū ma-
turæ, pari pondere: aut si id non uideatur, eius dimi-
dium. Andromachus conicit, croci, myrrhæ, succi
uuæ acerbæ immaturæ, aluminis scissi, singulorum
drachmam unam.

Illitiones stomaticæ ori cōmodæ. Ca. XLIII.

Confectio ex moris.

Confectio ex moris sic adparatur, quemadmodū
docet Eras: Succus mororum heminas. v. uini austeri
hemina. i. mellis hemina. i. Succum unā cum ui-
no decoquito, donec ad strigentiam crassitudi-
nē redigatur: deinde adiecto melle rursus decoque,
donec probe cogatur: deinde in pila eis admisce
croci sesquidrachmam, myrrhæ sesquidrachmā, om-
phacii sicci sesquidrachmam. Optimū autem est om-
nibus oris illitionibus simul incoquere, radicis dulcis
drach. viii. ad eiusmodi sanē mensuram, qualem præ-
scripsi. Est enim radix dulcis natura mitis, & ob id
asperitatem ex astringentibus illatam lenire potens.
Facit, inquit Eras, hæc confectio tum ad tonsillas, tum
ad inflammationes oris, illita, & gargarismi modo
colluta. Poteris autem succum mororum cum solo
melle adparatum, in usum recōdere, ob dulcedinem
ori commendandam. Confectio ex malis punicis.
Galenī. Accipe mala punica in uigore perfecta, ma-
tura, & recentia, ita ut ex triplici corū differentia, dul-
cium, acidorum & austerorum, æquales partes unā
cum corticibus in mortarium coniectas, contundas,
& ab eis succum exprimas: deinde cōfectionē adpar-

O C T A V V S.

424

res hoc modo. Coniice succi heminas. v. meliis he-
minam. i. radicis dulcis drach. viii. Primum uero suc-
cum cum radice dulci decoquito, ac percolato, deins
de adiecto melle simul coagmentato, & utitor. Hæc
confectio commodius exhibetur his qui oris inflam-
mationem patiuntur, habentq; simul stomachum fra-
ctum & qui cibum auerfatur. Vtilis est etiam bibita ad
alui adfectiōes. Expediit autem ei, ueluti reliquis oris
remediis adicere, in principio quidē ea quæ adstrin-
gunt, circa uigorem, ea quæ concoquant, iuxta incli-
nationem, ea quæ discutunt. Facit etiam ad oris ulce-
ra, & quæ adpellantur Aphthæ. Confectio ex ma-
lis punicis, Asclepiadæ. Pharmacum ad os prospe-
re accommodatum, quod etiam ad ulcera serpentia
conducit: Succus mali punici Italicos sextarios. vi. mel-
lis libram. i. croci drachmas. iiii. myrrhæ drachm. iiii.
Succum per se satis diu decoquito: deinde adiecto
melle rursus donec probe coagmentetur, decoquito
to: postea in mortario crocum & myrrham simul
committo, atque hoc, ut maximo remedio, utitor.

Remedium oris ex musto, Andromachi: quo ins-
quit, ut pulcherrimo utor. Gallas numero. xxx.
rhois quo coria inficiuntur chœnicem. i. musti opti-
mi ex uua aminæa alba sextarios. vi. gallas contusas
unā cum rhoe p̄ diem & noctem in musto macerato:
deinde ad quartas decoquito, & per linteolū perco-
lato: rursusq; succū donec mellis specie accipiat, de-
coquito, & adiecta croci drac. i. aluminis scissi drac. i.
myrrhæ drach. i. probe misceto & in usum recōdito.
Facit enim & ad aurium & sedis quoq; exulceratiō-
nes. Confectio ex succo uuæ acerbæ, ex ferula me-
dicamentario libro. Sorani. Illitio ad os adparata ex
succo uuæ acerbæ, incipientibus inflammationibus
accommodata. Valet etiam ad humore prægnantes
gingiuas, & ulcera pura tonsillarū. Succus uuæ acerbæ
ad coagmentationē decocti sextarii. i. Hor. rosanum

drach. xii. croci drac. iiii. mellis heminam .i. adpara ut
 prædictum est. Eodem modo etiam adparatur confe
 ctio ex succo malorum cotoneorum, & pirorum, pi
 rastorumq; & mespilorum, ac mororum rubi, simi
 literq; ex aliorum pomorum succo, atq; item cornos
 rum: nisi quod plus mellis iniicitur ad ea quæ magis
 adstringunt. Succus enim pirorum & reliquorum po
 morum ac fructuum aliquando æqualem portionem
 mellis admittit. Eorum uero quæ plurimum adstrin
 gunt, ueluti est succus corni, aliquando duplum mellis
 suscipit. Confectio ex nucibus, Galeni. Hæc etiam
 ex succo uiridium nucum pharmacum ori commo
 dum, hoc modo. Extrinsecum corticem nucis uirid
 dem, quo tinctores utuntur, in pilam coniectum con
 tunde, succumq; expressum per linteolum excola
 eiusq; heminas. v. mellis heminam .i. & radice dulcis
 drach. viii. hoc modo committe. succum unâ cū ra
 dice dulci usquequo cogatur decoque, & percola
 deinde adiecto melle simul decoque rursus, ac utere
 iuxta eam quâ describemus methodū. Est itaq; phar
 macum ex nucibus omnium efficacissimum. Verum
 stomacho utilissimum existit id quod ex malis puni
 cis est confectum.

Summaria doctrina de usu omnium illitionum

ad os adparatarum. Cap. XLIIII.

In principio inflammationum, omnibus oris re
 mediis utiliter quiddam ammiscetur ex his quæ restrin
 gunt facultatis existunt ac repellunt. Quapropter
 commodum est solum succum cum melle adparare
 ac reponere: Sunt autem restringentia parabilia quæ
 in principio miscere conuenit: rosæ, flos earū, baccæ
 myrti, myrtus ipsa, lentiscus, rubus, omphacium. Post
 hæc cytini & balauistia, mali punici cortices, gallæ, fru
 ctus spinæ ægyptiæ, omnia aluminis genera, rhus tū
 culinarius, tum quo coria inficiuntur: horum unum
 quodq; aqua decoquitur donec probe cogatur, atq;
 ita percolatum

ita percolatum decoctum illitionibus commiscetur.
 Optimus est etiā mali punici succus in principio am
 mistus. Frangenda autem sunt ipsa mala ac contun
 denda in mortario unâ cum corticibus suis. Deinde
 exprimenda ac percolanda decoquendaq; donec in
 totum cogantur, atq; sic in præsentibus illitiones ex eis
 ammiscendum est. Quod si sumptuosius adparare
 uelis pharmacum, nempe diuitibus utendum, adiciet
 corticem cassiæ, indicam nardum aut celticam, aut
 folium malabathri. Post principium autem ubi con
 stiterit innoxus, sufficit confectio ex moris, croco mo
 dico ac myrrha adiecto, ad inflammationis concoctio
 nem. Quum uero ad uigorem pertinerentis inflamma
 tionem, parum utendum est illitionibus oris. Verum
 collutionibus & gargarismis mitioribus inflamma
 tionem concoquere oportet, uelut est ea quæ ex fur
 furibus sit, & radice dulci. Aliquando etiam remediū
 oris ipsum decoctum ex caricis constans gargarizan
 dum exhibere conuenit aqua mulla permixtum, aut
 sapa calefacta, aut cum sola aqua calida, non præsentē
 melle aut sapa. Optimum censetur circa inflammatio
 num uigorem oleum lentiscinū conduplicato uasculo
 calefactū & ore retentū: uerū cauendū ne sit inue
 teratum. Vbi uero iam concocta fuerit inflammatio,
 & dolorū uehementia quiesuerit: tū sanè & discussio
 ria ad oris remedia admiscemus, cuius generis sunt,
 hyssopum, pulegium, thymus, calamintha, thymbra,
 menta, in sapa, aut aqua mulla decocta & percolata,
 ita ut ex decocto cuiuscunq; tandem istorum oris re
 medium permisceatur. Ex parabilibus discussoriis est
 decoctum caricarū ad mellis spissitudinem redactū.
 Nam singula prædicta efficaciora fiunt, si diutius co
 quantur. Fortius autem prædictis existit spuma nitri,
 & nitrum ipsum maxime Bernicarium usum, atque
 nitro adhuc potentius est sulphur uiuum. Porro ad
 diuturnas & obduratas inflammationes adhibenda

.S E R M O

sunt ea quæ præclarior discutiere possunt: contusa uis
delicet ac cribrata, de quorum numero hæc sunt. Si
dentes existat ægri, costus, & amomum, & quod ap-
pellatur macer, per quæ calidum & adstringens: & suc-
cus sanæ cyrenæicus ad discussionem obduratarum in-
flammationum aptissimus, aut aliquis eorum qui ei
successerunt, uelut est laser. Pauperibus autem pro sum-
ptuosius illis pharmacis adiicere conuenit dictamnū,
aut acorum, aut meon, aut pyretum, aut parum car-
damomi, aut sinapis. Sit autem pondus singulorum
quæ adiiciuntur, iuxta eam quæ in principio diximus
apponderationem. Nimirum ut ad libras quinq; succi,
una mellis adiiciatur, & annexorum sint drachmæ
quatuor uel quinque.

De tonsillarum inflammationibus, ex libris
Philumeni. Cap. XLV.

Tonsillæ frequentissime inflammationem incurrit:
calidi enim & humidi sunt earum loci. Verum hæc
adfectione magis arripiuntur hi qui plurimo sanguis
ne abundant: & pueri, utpote mixturam habentes ter-
neram, & multo cibo se explentes: & infantes adhuc
lactentes ex haustu lactis id malum contrahentes. In-
fertur autem hæc adfectio plerumq; à nimia meri po-
tione, & à multa ac auidiore deuoratione ciborum, ma-
xime acriorum & asperorum: acciditq; ita adfectus diffi-
cultas transglutiendi, & dolor aliquando etiam febris.
Incipiente itaq; inflammatione, cibum subtrahere oportet,
& aquæ potum exhibere, præsertim febre simul
irruente. Exhibendi etiam gargarismi adstringentes
& repellentes, uelut est lenticulæ decoctum, cum rosis,
myxis, & palmis: reliquaq; quæ in principio inflam-
mati gurgulionis adsumuntur. Cauendum autem ne mel in
principio ad gargarismos cõiciamus, ne per acrimo-
niã malum irremus. Verum quum uehementius adfectio
ipsa inualefcit, & periculum suffocationis suspectum est,
uena cubiti incidenda est, repetita sanguinis detractio

O C T A V V S.

426

ne: maxime si iuuenis sit eger, & multo sanguine abun-
det. cibi autem offerendi sunt forbiles & uentri comodis:
quod si uenter non probe egerat, iniiciendus est clyster:
infantium uero uentres glande immissa, & sedis illitio-
nibus irritare oportet. Post euacuationem gargarizent
decoctionem sursum calidam, aut ptisanæ succum, in
quo decoctæ sunt uuæ passæ, aut sapani tepefacta, aut
decoctum radicis dulcis, aut passum cum decocto sicui
& hyssopi. Hæc omnia tepida exhibenda sunt: frigus
enim non rolerant inflammata, sicut neq; plurimum calo-
rem. multum autem proderit oleum amygdalinum auribus
infusum. Extrinsecus leniter fouere conuenit spongiis
expressis, & cataplasmata quoq; imponenda sunt ex
farina ordeii aut semine lini, aut fœni greci, aut his si-
mil mixtis. Remittente autem iam inflammatione & de-
crecente, mel in gargarismos admiscere conuenit: quod
in principio & in augmento minime facere oportet:
bat: quo tempore etiam calidiores gargarismi profunt.
Extrinsecus autem lana mollis oleo tincta collo cir-
cumponenda. Quod si ex usu acriorum collutionum aut
illitionum inflammatio exasperetur, & mordacitas
inde accidat, leniores gargarismi colluendi sunt, quæ
les sunt, succus ptisanæ, aut halicæ, & nicarum siligi-
nearum cremores, qui tepidissimi offerantur: lac etiam
tepidum gargarizandum. Remittente autem inflammatio-
ne & dolore, prædicta oris remedia sunt illinenda,
immissa digito medio, ita ut cum leni adhibita illitione
partes tonsillarum, quæ intumuerunt, comprimantur,
quo contentam in se materiam excludat. Verum tamen
non uolenter comprimere oportet, quemadmodum
quidam faciunt, qui autores ob id sunt, quo inflam-
matio amplius augeatur. Si tamen obtigerit aliquis
ab eiusmodi curatione læsus, contenti erimus exhibi-
tione gargarismatum lenientium, nihil illinentes.
Permanente uero ac immorante diutius inflamma-
tione, atq; ubi tonsillæ ipsæ subrubri coloris fuerint,

S E R M O

neq; melius à prædictorum remediõrum admotione habuerint, permutationem in pus expectare oportet: cito enim tonsillæ abscedunt. Abscessu autem factõ, inflammationis signa augetur, & exacerbationes ad uesperam sunt fortiores, cum horrore & inæqualitate: aliquando etiam cum febre. Quare ubi suppurationem futuram speramus, coadiuuare oportet ut quàm citissime fiat. Sint autem gargarismi eis exhibendi calidiores, uelut aqua mulsa calida, & decoctum caricarum ac hyssopi. Verum ad molliendos & maturandos tonsillarum abscessus, maximopere auxiliatur unguentum quod appellatur ægyptiacum, quod ex resina terebinthina, & melle & oleo dulcissimo adparatur: & extrinsecus cataplasma impositum ex ordea, cea farina & fœno græco cum decocto caricarum & althææ ac melle. Quum autem pus perfectum fuerit, dolores minuuntur, & inflammationis tumor minor redditus digito cedit: tunc sanè acriores collutiones exhibendæ sunt, atq; prædictæ quoq; oris illutiones. In cibo accipiant frusta panis aqua macerata quàm maxima, & reliqua similiter quæ eis pro cibo offeruntur acruatim ingerant. Vehementiore enim ex his circa tonsillas obuolutione facta, cõsimili modo tumores adficiuntur, ueluti sectionem sustinerent. A ruptura autem aqua mulsa gargarizanda per se, postea etiam admixta lenticula & rosis, atq; his sanè immorandum est, donec penitus ad cicatricem perducat. Neq; uetat sæpe adicere quiddam ex prædictis oris remediis. Quod si ruptura eis seruis contingat, ob soliditatem uidelicet corpusculorum incumbendum, inferatq; inflammatio ipsa dolorem, diducere abscessum conuenit ad proliciendam puris excretionem. Leonidæ. Itaq; si perfectæ ætatis sit æger, eum desidere facito, postea diducto ore linguam cum specillo lato, aut instrumento linguæ deprimendæ apto, deprimito, ipsumq; abscessum cum scalpello

O C T A V V S.

427

aut acicula penetratè diducito. Si uero puer sit æger, caput eius intra genua eius qui manum admolitur continetur. Deinde facta abscessus dissectione caput eius inclinatur ad humoris commodiorem exclusionem. Ab opere autem patrato aqua lactei teporis frequenter colluant. Post multam autem intercapedinem ab opere patrato, & insequentibus deinde diebus aquam mulsam gargarizent: adhibeaturq; eis unguentum ad exulceratas tonsillas conueniens: quale est quod ægyptium croceum adpellatur, & quæ ei similia existunt. Est autem ægyptium hoc. Unguentum ægyptium croceum. Croci drach. iiii. mellis sesquilibram, olei rosacei sextantem, succi fœni græci & seminis lini decocti quadrantem. Crocum in succo dissolue: deinde oleo adiecto, ea simul commisce, & mel prius despumatum conijce, & permixtis utere.

De crustosis & pestilentibus tonsillarum ulceribus. Cap. XLVI.

Crustosa & pestilentia tonsillarum ulcera ut plurimum nullo præcedente tonsillarum fluxu incipiunt, aliquando autem à consuetis fieri inflammationibus, maxime efferatis perficiuntur. Fiunt autem frequentissime pueris, atq; etiam ætate iam perfectis, maxime his qui uisiosis humoribus abundant in his quæ uere contingere solent pestilentibus constitutionibus. In pueris uero oris ulcere, quod aphtham uocant, præcedente omnino perficiuntur. Sunt autem partim alba, maculis similia, partim cinereo colore, aut similia crustis, quæ ferro inuruntur. accidit autem ægris scitatis in transglutiendo, & suffocatio coaceruatim incidit, maxime quum rubor subeat mentum: aut ubi hoc acrimonia præterierit. Nomen quæ depascitur, locus excipit, succeditq; una putrefactio. Archigenis. Festinanter itaq; auxilium adferre oportet, his quæ sunt ætatis perfectæ, atq; confidenter uenam brachii incidere, siquidem nihil sit quod id fieri prohibeat. Multe

S E R M O

enim uirgines circa uigoris atatem mensium purgationem appetentes, hac affectione apprehenduntur, quæ præcipuæ uenæ incisione opus habet. Incidentæ aut sunt in eis tali uenæ, & unica sanguinis detractione facta euacuandæ, non autē ad usq; animi deflectionem. Deinde glandulis & sedis illitionibus ac clysteribus utendum erit: iteq; cucurbitulis iuxta labos, ac colligationibus extremitatū, atq; omnibus modis conandū est ut diuersio ab affectis partibus fiat. Postea etiā gargarismis uti conuenit: uelut est lenticulæ decoctū, & myxarum ac palmarū cum melle & pituina succo: deinde fursurum decoctum in decoquendo uiscosum factū, adiecto melle. Potest etiā remedium oris ex moris, & maxime id quod ex malis puniceis cōstat, colluendum exhiberi, hydromelite permixtū.

Philumeni. Infarcitur autē hydromelitis & costus & iris, ac aristolochia, & similia post principiu. Probe aut facit id quod ad colūnellas præscriptum est, siccū pharmacū ex rhoe, flore rosarū, crocoq; & costo. Foliore etiā glaucii siccorum decoctū optime facit, quā quā gustus uehementer amari existat. Ego autem & glaucii succo, cuius ad collyria usus existit, in aqua mellis meraciore diluto, pro gargarismate utor, aut etiam cum iridis decocto. At uero fruticis ipsius sicci, glaucii in quā, contusi & cribrati optimus usus existit si insuffletur. Conādū aut est in uniuersum ne digitum quidem locis admoueamus, aut leni saltē tactu manū admoliamur. Etenim inscii ad quos maxime in rebus dubiis homines confugiunt, uehementius illinunt, si mulq; inflammatum locū cōprimunt, simulq; crustam detrahunt: quod minime facere cōuenit prius quā eleuatā, & uix innitente crustam cōspiciamus. Quod si enim adhærente adhuc crustam auellere aggrediamur, ulcerationes magis in profundū procedunt, & inflammationes consequuntur, augmentūq; dolores, & in ulcera serpentina proficiunt. Itaq; sicca quidem

O C T A V V S.

428

remedia insufflare conuenit: liquida uero cū pinnulla illinire, ita ut quantū licuerit quā penitissime pinnullam immittamus. Utendum est etiā compositione ex semine rutę syluestris ad anginā descripta & ea que ex uitis hirundinibus cōstat, ita ut cum melle liquefactas illinamus, & cū hydromelite permixtas colluendas exhibeamus. Profuit etiā aliquibus aristolochia, & iris, & chalcitis adhibita cum melle. Aliquando etiā Andronis & Musæ pastilli. Mirabiliter autem crustas aufert caninum crementū melle illitum, & ustarum hirundinum cinis, & centaureæ minoris uisæ cinis cū melle, & cochlearum terrestrium maxime nudarum ustarum cinis cum melle. His uero de quibus medici desperarunt, fel crocodili exiccatum & tritū ad crustam insperge, aut illine cum melle. Oportet autem post irritationes à pharmacis eiusmodi factas, lenire cum radicis dulcis decocto, & qui ex uino scybelite, mastiche chia, myriha & croco constat gargarismo, deinde cum amylo & tragacantho. Cōhibito autem iam ulcere pascente, lac gargarizandum, samia terra permixtum: & februm quoq; curam habere conuenit: uehementes enim incidere solent: atq; in repurgandis explanadisq; ulceribus maxime sollicitū esse: conuulsionem enim infantes plerumq; passi sunt in ulcerum repurgatione: aliqui uero uia transglutiendi exiccata, sunt strangulati. Sunt etiam quibus coortunduntur gurguliones, atque ubi diutius persistierint ulcerationes, & in profundum proserperint, cicatrice iam inducta, strictiorem uocem edunt, reflectiturq; ipsis potus in ipsas nares. Nam & ego puellam noui quæ post quadragesimum tandem diem consumpta est, quum se iam à morbo recolligeret. Verum ad septimum usq; diem plurimi periclitantur. Vbi uero inflammationes & ulcera serpentina semper amplius extendantur, forinsecus fomentum adhibere oportet, & cataplasmatibus communibus uti,

hhh iii

S E R M O

cū cautione ne refrigeremus . Feliciter enim res pro-
cederet si intrinsecus detentā materiam extra queant
transferre . Contegantur itaq; semper post cataplas-
mata , partes circa mentum , cum nardino & cyprino
cerato , cum circumpositione lanarum mollium . Vbi
autem crustæ solutæ fuerint , & ulcera ipsa mundata,
antheris , hoc est , floridis remediis utendū est . Sanant
enim in totum ulcerationes ipsas , tum sicæ adhibite,
tum illitæ cum melle . Sunt autem crustarum tū oris,
tum tonsillarum , composita pharmaca huiuscemodi .
Asclepiadæ illitio ad exulceratas inflammationes .
Florum rosarum drach . viii . croci drach . iiii . balaustris
drach . i . myrrhæ drach . i . nucum pinearum repurgatarum
drachm . iiii . Subactis melle ad illitionem utere .
Asclepiadæ , ad oris putredines . Rhois culinarii drach .
iiii . acaciæ drach . i . omphacii drach . i . medullæ ceruinæ
aut vitulinæ drach . iiii . in uino dulci diluta , melle des-
pumato excipe , & ad illitionem utere . Andromachi
remedium oris odoratum ac tenerum , ad inflam-
mationes ac crustas optimū . Nucum pinearū depu-
ratarum drach . iiii . amyli drachm . ii . aluminis scissilis
drach . i . florum rosarum drach . i . croci drach . i . mellis
quantum suffecerit . Aliud , ad omnes tum oris tum
tonsillarum adfectiones . Rhois culinarii drachm . iiii .
florum rosarum drach . i . croci drach . i . costi drach . i . illine
cum melle , aut cum aqua mellis gargarizandum exhi-
be . Critonis ad crustas . Misy assutum aut crudū illi-
ne cū melle : statim enim eas tollit . Sint autem misyos
drach . iiii . & libra una mellis , quo modo etiam uti pote-
ris chalcitide . Archigenes autem inquit : Ad crustas
optime conuenit stercus caninum cum melle : quod
tum optimum erit , quū osibus canes fuerint nutriti .
Magnopere enim auxiliatur , neq; odium sui inducit
in cibo oblatum . Licebit etiam uti plurimis eorū que
ad anginam descripta sunt auxiliornū . Aliud Ar-
chigenis , ad crustas in ore . Hirudinum ustarū & ster-

O C T A V V S .

423

coris humani æquale pondus cum melle illine . Acci-
piendum est stercus non quodcunq; obtigerit , uerum
puerum biduo prænutrire oportet pane & lupinis , ac
uino modico , atq; deinde tertia die stercus eius acci-
pere & exicare , atq; repositū seruare . Vbi uero ex-
petente cōtrito uti . Efficax enim & ad anginas existit .
Experti etiam sumus , inquit Galenus , pharmaca à So-
rano descripta præclare facere , quæ sane ille iuxta di-
stionum seriem descripsit . Remedium ad crustas
oris , conferens & ad gingiuas humore prægnantes
& graueolentes . Misyos usti drach . viii . iridis illyricæ
drach . iiii . croci drach . i . in puluerem redige , ac pyxide
lignea reponere . Vtere autem per se uel cū melle . Flo-
rida compositio , ad prædicta similiter efficax . Iris
illyricæ drach . iiii . sandarachæ drach . iiii . cyperi drach .
iiii . aluminis scissi drach . ii . myrrhæ drach . ii . cocomag-
matis drach . ii . in puluerem redige ac utere . Quidna
etiam flores rosarum , & gallas adiciunt , singulorum
drachm . ii . Vtere autem ad putrefacta , & ad abscessus
gingiuarum sicco : ad crustas uero cum melle . Phi-
lagrii , ad oris erosiones . Seminis lentisci nondum
denigrati drach . iiii . gallarum drach . iiii . costi drach . i .
folii drach . i . utere . Theodori , ad tonsillarū ulcera , gingi-
uiarumq; & pudendorum , ad putrefacta & carbun-
culos . Aluminis scissilis , sandarachæ , myrrhæ troglo-
dyticæ , singulorum æquale pondus accipe , ac utere
sicco . Hermi , ad omnes oris adfectiones , ab ulcere
quod apthæ adpellatur usq; ad crustas & carcinoma-
ta . Ericæ semen tritum , succo hyofcyami excipe , &
utere cum melle . Aliud , ad ulcera quæ serpunt in
ore , gingiuis , ac lingua . Misy cum succo foliorum uis-
tis albæ , quæ bryoniam adpellant , dilue , & coniecto
simul melle tere , ac ad illitionē utere . diuinitus exte-
git ac repurgat . Vbi uero repurgata fuerint & carne
expleta , bryoniæ radicem contusam & in puluerē res-
ductam adhibe . Ea enim ad cicatricem perducit .

S E R M O

Aliud eiusdem, ad oris putrefactiones, ulcerationes, & ulcera quæ serpunt. Foliorum utis alba quadrans, aluminis scissilis trientem, misyos crudi drach. iiii. atramenti sutorii drach. ii. cõtere quousq; arida fiant, & in puluerẽ redactis utere siccis. Repurgat, explet, reprimit illatum fluxum. Ego uero præcedens expertus sum. Collutione autem utẽdum est ad omnia oris ulcera, & ea quæ serpunt putrefactionesq; & gingiua denigratas. Verbenacæ rectæ decocto ex uino, quod calidum ore retinendum exhibe. Aliud diuinum remedium. Oleæ uiridis folia aqua decocta colluenda exhibe.

De angina, & eius speciebus, ex Galeno,

Cap. XLVII.

Anginæ quatuor differentiæ existunt. Vna, quum fauces fuerint inflammata: fauces aut pharyngæ Græcis adpellatã, uoco intra os locũ, ubi tum stomachi, tum asperæ arteriæ extrema conueniunt. Altera, quæ neq; circa oris regionẽ, neq; iuxta fauces, imò nec foris nec intra, quicquid adparet inflammatũ: & tamen suffocationis sensus infestat ægrum iuxta asperæ arteriæ extremũ. Tertia, quum exterior gutturis regio unã cũ interna fuerit inflamata iuxta mentum. Ad hæc autẽ & circa ceruicẽ quædam adfectio oboriri solet, ex luxatione & discessu cuiusdã in collo uerticuli in anteriorem regionẽ: unde cauus adparet locus, & quum extra attingitur, dolore adficitur: quod cõtingit ob disstracta intro uerticula, & consistentem circa musculos faucium aut extremitatis arteriæ inflammationem. Hæc autẽ species proprie cynæche à ueteribus est adpellata. Lingua enim à luxato uerticulo, iuxta radicẽ suam impulsã, ex propriis locis excedit, & difficultas magis circa respirationẽ infestat, unde coguntur aperto ore semper hiare, atq; aerem adtrahere. Omnes autẽ prædictæ adfectiones cõmunem habent difficultatẽ trahendi: ita tamen ut in alia plus, in alia minus hoc

O C T A V V S.

430

malum auget. Accidit etiã eis potum adsumptum ad nares reflecti. Atq; hæc sanè sunt adfectiones: curatio autem earum in paucis uariat. Aretæus autem inquit, Anginæ causæ multæ existunt, maxime autem frigiditas magis quàm ardores, & plagæ, & ossa ex piscibus ad tonsillas impacta, & potus frigida, ebrietas, nimia satietas, & quæ spiratiõẽ attrahuntur mala. Archigenes autẽ ait: Occultæ anginæ causam esse in quibusdã, nervos qui ad stomachũ deferuntur, dum male adficiuntur, & post inferioribus membris pulmoni in quã & cordi respirandi principii inflammat. Arteris uero quæ carotides adpellantur, itemq; aliis adiacentibus inde inflammationẽ transmittunt. At uero quod hi qui sic adficiuntur non fiant attoniti, inde est quod huius adfectionis causã intemperies sola existit, non etiã coartatio locorum. Cõueniunt igitur, inquit Archigenes, eis ea quæ uomitoriã uim obtinent, uelut est elateriũ, & squama aris illita cũ melle. Ego autem, inquit, ab occulta angina præhenso ex sinapis gargarismo releua, moxq; in balneum iudico, atque ita multos à periculo liberaui, quibus adfecta particula, obliuioni tradita fuit, per distributionem uidelicet in uniuersum corpus sanatos. Aretæus autem inquit: Cucurbita accipiatur, primumq; infra umbilicum adhibeatur, mox ad latera deorsumq; & scapulas, ita ut assidue à loco uno ad alterum transferatur, & in admotione ex supernis locis deorsum trahatur. Quod si uehementer urgeat suffocatio, sinapi aqua tritum & uili panniculo excoctum pectori impone. Ad delingendum uero conueniunt eis: sinapi, nitrum, hyssopum, scilla assã, sulphur uiuum, omnia paribus portionibus cum mellis cochleario permixta delingenda exhibe. Archigenes. In principio igitur compendiarium & præceps auxilium omnis angina requirit, quandoquidem autem ferè iuuenibus accidit, euestigio cubiti uenam

S E R M O

eis incidere oportet, nisi quiddam maioris periculi impediatur: auferre autem sanguinem parce, non usquequo animi defectio sequatur: citius enim hi animo linquantur, & alias sane ex refrigerationibus, & animi defectio perfacile materia à faucibus ad pulmonem defertur, & inuitabile periculum infert. Curandum etiam ut modica fiat diductio uenæ. Nam quum in aliis, tum in magnis uenæ diductionibus acruatim animi defectus irruit: neque tamen angustiorem facere uenæ incisionem conuenit, ne sanguis uelut percolatur, & crassior eius pars intus remaneat, quæ causa huius adfectionis existit. Vtilis est autem eis repetita detractio in sequenti die, nisi præpediat ægri timor, aut animi deliquium. Quod si quid uenæ incisionem fieri prohibeat, per clysterem infundendum est centaureæ, absinthii, calaminthæ, & aristolochiæ decoctum, admixto melle & plurimo nitro: postea etiam purgatiua danda, quæ magis pituitam ducunt: conuenientissimum autem aliquando in anginam esse uidetur, elaterium: uerum non oportet nisi cum sero lactis & cnico in sero cocto ipsum propinare. Conuenient etiam eis ex aloë & colocynthide catapotia, si modo queant ea deglutire. Si uero confidentior contingat medicus, bonum est & hieræ Archigenis ex colocynthide drach. tres, cum aliqua ex prædictis decoctione per clysterem infundere, ubi prius aliquo stercorū eductiuo euacuauerit. Post uniuersales autem euacuationes, cucurbitas, adponere oportet, & si quidem tumor circa maxillas, aut sub mento persistat, in ipsum tumorem, & cum scarificatione plurimum sanguinem extrahere, saleque respergere scissuras, & confricare: quod si nullus extrinsecus tumor adpareat, ueluti fieri solet in ea quæ occulta adpellatur cynæche, retro sub colli neruo insigenda erit cucurbita iuxta primum uerticillum, & constanti adtractione utendum, & frequentius cucurbita auellenda, Ea enim instantia facilis uero

O C T A V V S.

431

tebratum discessibus, ac luxationibus probe se opponit. Deinde ubi paulisper à reliquorum remediorum adhibitione quiesueris, cataplasmatibus utendum, tum eadem die, tum etiam in sequenti. Maiorē uero spem in sequentibus diebus in illitionibus & gargarismis reponere conuenit. Itaque ubi initium sit cum multa inflammatione, ea quæ leniter adstringunt offerenda sunt primum: uelut est rosarum, lentium, palmariūque decoctum, flos rosarum ex hydromelite, rhus cum hydromelite decoctus, & decoctum myxarum. Quod si excoariatio contingat corpusculorum, panis cremor exhibendus est calidus, aut surfurum decoctum coluant, aut etiam lac solum. Ego autem, inquit Archigenes, siccum pharmacū in promptu habeo. Ex rhois culinarii drach. viii. florum rosarum drachm. iiii. costi autem & croci, cuiusque drach. ii. Ex quo sanè in aqua mussam inspergo, & in gargarismate utor, atque inflammationes & ulcerationes tonsillarum facillime sano, etiam si contingant quibus illæ ad summum progressum minentur. Quin & illitiones mansuetiores inflammationis commodæ sunt, uelut est ea quæ ex moris costat, & rhois culinarii cremor in hydromelitis coctus donec cogatur. Oportet autem præmacerare sufficienter rhoem ipsum, donec abunde aqua mussa ex eo colorem accipiat, & in sapore uim eius repræsentet. Probe etiam facit mali punici integri una cum corticibus fracti ac contusi succus melle permixtus: ita ut ad succi partes tres una mellis coniiciatur, & donec cogatur decoquatur, ac illinatur. Quod si ad nullum dictorum remediorum malum cedat, sed semper multitudine humorum augetur, uenæ sub lingua incidendæ sunt, aut quæ sunt in fronte, aut etiā circa magnos angulos oculorum: forinsecus autem assidue lanæ circum collum ponantur oleo calido madefactæ, aut ceratum ex oleo cyprino adparatum adhibeatur, aut si malis ex gleucino siue musteo. Quod si diutius mor-

ram traxerit, abscessum expectare oportet, & tū sanē
conuenientius erit sicuum decoctum ad colluendum:
multoq; magis si hyssopum ei cōiciatur. Neq; uero
incomodus fuerit in his qui aliquo modo sunt exul-
cerati, crocus cum aqua mulsa, & decoctū radicis dul-
cis. In uigore autem omnium utilissimum existit suc-
cus pūsanæ aut halicæ ore collutus: nam & à multis
minis liberat, & abscessus metum eximit confestim.
Qui si non adsit, surfures probe cocti ei succedere pos-
sunt: Atq; hæc quidem his conueniant. At in angina
siue infāmatione ac ulcere, ubi sola multitudine æ gri
obturati periclitantur, in his quæ acriora sunt periculū
est faciendū. Sunt enim tunc etiā in principio conue-
nientiora, post uniuersales tamen euacuationes: itaq;
hydromeli meracius profuerit, si cū eo hyssopū aut
origanū decoquatur. Si uero in superioribus parti-
bus aut iuxta fauces malum persistet, sinapi tritū cum
aqua mulsa & percolatum gargarizandum exhibebi-
mus. Cōuenit etiā cassiæ decoctum, & iridis, & radi-
cis panacis, gentianæ, centaureæ, aristolochiæ, agarici,
& radicis eucumeris agrestis: unum quodq; autē cum
hydromelite satis diu decoquatur, donec succulentū
reddatur. Vltis sum etiam in occulta angina ex sinapi
gargarismo, & sæpe à periculo ægros liberaui. Illitio
autē his ualde conueniens, his inquā, qui citra exulce-
rationē anginā patiuntur, est ea quæ ex semine rutæ
sylvestris adparatur: & quæ ex uistis hirundinibus cō-
stat: quarū adparatū paulo post unā cū aliis remediis
describam. Iuuantur etiā Fotu uaporis intra os acce-
pto, hoc modo. Origanū, hyssopum, satureiam, fœnici-
culi semen, cū aceto plurimo & nitro feruefacito, in
olla diligenter operata, operculo foramen habente in
medio, deinde arundine ori æ gri & foramini adapta-
ta, sinas foueri. Si uero ex feruore arundinis os adu-
ratur, ouum uacuum paruum utrinq; perforatū ore
contineant, & per ipsum arundo immittatur, Mollius

autem fomentum fuerit, si pro aceto poscam affude-
ris, aut aquā. Cæterum magis lancinantia offerre illis
oportet, quo rursus insurgat caro, & trāsmutare queat
eam quā in profundo pertulit coarctationē. In dubiū
enim sæpe uenit & fere desperationem præ feritate
morbus, ut & odiosa exhibere quibusdā necessarium
fuerit: siquidē humano stercore quosdā usos esse cō-
stat pro illitione, & magnū sanē cōmodū repererunt.
Alii autē recenti usi sunt, alii uero exiccato & trito, ita
ut cū nardo uel myrrha id permiscentes fœtorē cela-
rent. Ab acrioribus autē & his quæ dilaniantem uim
obtinēt, ad mediocria est trāseundum: uelut est An-
dronis pastillus, & similia. Vtilia etiā his sunt, ea quæ
uomitōriā uim obtinēt, maxime illis quibus gravita-
tis sensus circa uentrem hæret. Archigenis remediū,
quo utor, inquit, ad occultas anginas: mirabiliter etiā
conducit anhelosis. Elaterii oboli dimidium, spumæ
nitri obolos tres, sinapis drach. i. contere cū aqua & in
forma. Mouet autē uomitum elateriū cum oleo aut
melle tritū & penitissime illitū. Multo autē efficacius
id præstat, si squama eris ei cōmiscetur, aut ipsum æs-
ustum, oleo cyprino tritū & illitū. Probe etiā facit fel
tauri illitum, & nitrū cum aceto mulso potatū, & cen-
taureæ succus cū melle, & aselli sub aquario stabulan-
tes uase cū melle delinēti. Quidā nasturtii semen tritū
bibendum exhibuerunt quātū cochleari accipi potest
cum aqua mulsa. Nec ita longe post pituitā uomue-
runt illi crassissima & tenacē, statimq; à plurimis mo-
lestis sunt liberati. Aliud. Stercoris gallinacei albi,
& colore cerusam referētis, bonā copiam exiccata &
reposita adserua. Vbi uero usus postulat, quātum co-
chleari accipi potest, in aqua, aut aqua mulsa dilutum
propina. Etenim desperatos etiā sanat, quod si bibere
nequeat, tritum cum melle quā penitissime illini.
Aliud, ad idem. Centaureæ drach. viii. nitri drach.
viii. salis cōmunis drach. viii. cōtere & repone siccum.

S E R M O

Vsu uero exigente melle imbue, & cum pinnula illine, aut quomodo uidebitur utere confidenter. Nam periculum eius factum est. Aliud. Absinthii consutum & cribrati, adiecto nitro trito, illine cum melle.

Aliud Elaterium cum felle taurino & melie cōtriturum illine. Compositio ex semine rutæ syluestris ori commoda, Andromachi. Ad anginas & desperatos, inquit, hæc utor. Summe etiam prodest stomachicis, & ad tormina intestinorum, fabæ magnitudine exhibitæ ex frigida: Seminis anisi, seminis apii, floris iunci odorati, ammii, aluminis scissi, iridis illyricæ, seminis rutæ syluestris, quod quidam harmala, alii bēfafa adpellant, cinamomi, myrrhæ troglodyticæ, aristolochiæ longæ, singulorum unciam unam, castiæ, croconiagmatis, rosarum siccarum, cuiusq; unc. i. costi quadrante, cineris hirundinum recens ustarum quadrante, croci sesquiunciam, spicæ nardi drachm. iiii. amomi drach. iiii. gallas omphacitidas numero octo, cōtere & melle excipe ac utere. In principio quidem pharmacum hoc cum decoctione aliqua mediocriter adstringete, quales sæpe diximus, dilue, iuxta uigorem uero cum ptisanæ succo. Iuxta remissionem autem & declinationē melle, aut hydromelite, aut uino mulso. Inueterata autem & uelut indurata inflammatione, aceto mulso. Philagrius autem inquit, Aliquando post prædictas uniuersi corporis euacuationes, & adhibitiones cucurbitularum, & incisionem uenarū sub lingua, miscemus etiam alia quædam ad præscriptum pharmacum, quæ partim quidem irruentem fluxum restringunt, partim aut omnia quæ iam insident discutunt. Conficiuntur autem ex rutæ cōpositione drach. viii. gallæ omphacitidis drach. viii. & stercoris canini albi, ac humani stercoris sicci, cuiusq; drach. viii. Verè quemadmodū & ante dictum est, stercus canum accipere oportet eorum, qui antea per biduum osibus sunt nutriti: humanū uero ex puero biduo pane & lupinis

O C T A V V S.

433

pinis nutrito. Vomitorium Marciani, quod & ad opertas & manifestas anginas prodest: præexige, inquit, mercedem. Aris usti drac. xii. atramenti sutorii drac. xii. myrrhæ drac. i. elaterii drac. i. spumæ natri drach. i. fessis taurini drachm. iiii. excipe melle & cum pinnula quàm penitissime illine. Archigenes autem inquit: Stercus humanum quale prædiximus accipe & exicca, ac in uili panniculo ligatū exure, atque cum aqua mulsa dilutum propina. Est enim remediū eorum, qui iam suffocantur. Antonius uero Musa inquit: Stercus caninum quale prædiximus accipe & exicca, contusoq; & cribrato utere ad anginas cum melle, quàm penitissime illinens, ut transglutire possint. Eo enim nullum potentius pharmacum noui, inquit Galenus, neq; ex angina laborantibus, neque ad magnas tonsillarum inflammationes, neque ad glandularum tuberculorumq; gutturis suffocationes iam periculū minantes, probe facit etiam cum aceto mulso & piceliquida illitum caninum stercus. Summe etiam auxiliatur ad anginas, cōfectio ex ustis hirudinibus, cuius compositio hæc est. Compositio ex hirudinibus ustis. Cineris hirundinum syluestrium ustarū drach. viii. croci drach. ii. spicæ nardi drach. i. excipe melle, & permisce hoc modo ubi iam incubuerint adfectiones. Oportet autem exurere hirundines hoc modo: Pullos hirundinum uiuos non deplumes, addito cōgruentis modi sale in fictile uas conieciemus, idq; obturatum super prunas ponimus, donec puluis & cinis fiat, quo contrito utimur. Aliud, ex hirudinibus, itidem ualens ad anginas. Hirundinum ustarum numero undecim, succi myrti uiridis cyathos duodecim, myrrhæ obolos. iiii. mellis cyathos. ii. hirundinū pullos exure & cōtere, deinde omnibus simul mixtis utere. Aliud cuius experimentum constat. Foliis costi, careophylli, piperis, cuiusq; unc. i. sandarachæ trientem, excipe melle despumato, & illine. Aliud.

A E T.

iii

S E R M O

Cochleas nudas citra testam in hortis repertas in ob-
lula exure ac contere, cinere q; melle excepto utere.
Est enim eiusmodi remedium, quod presentē opem
affert. Simili modo etiam cancerorum uistorum cinere
utē dum est cum melle: & decoctum quoq; cancerorū
ore collutum utile existit. Ego autem cancrū in aqua
hemina tritū percolo, ipsamq; aqua calefactā garga-
rizandā exhibeo: crassa enim educit multa, & releua-
tur cōfestim æger. Aliud. Centaurēā minorem sic-
catā exure, cinerē q; illine cū melle. Aliud. Maxillæ
porcelli utæ uncia. i. stercori canini albi drach. iiii. ma-
licorii unc. i. gallarū uncia unā, costi drach. iiii. piperis
torrefacti scrupulos sex, misce cum melle, ac utere.
Valde aut magna sollicitudine ac cōtentione opus est
etiā tum quū malū remittere uidetur: & enim ea quæ
iam ex profundo corporū circa fauces adtracta sunt,
ex improviso in pulmonem transferuntur, si negligā-
tur, atq; ita repentina mors ægro infertur.

De glandulis. Cap. XLVIII.

Omnibus hominibus caruncula quædam exigua
naturales iuxta utraq; tonsillas extant, antiades Græ-
cis, Latinis glandulae appellatae, quæ quū naturalem
modū seruant, nihil molesti inferunt. Verū ubi iuxta
affectionis proprietatem augetur, & modi maioris
quàm secundū naturam suam fiant, tunc sanè & trans-
glutinationis & spirationis difficilis causa existunt. Con-
sistūt aut ferè in totū citra inflammationem, & paulatim
etiam augetur. Aliquādo autem & inflammationem
patiuntur. Diducto itaq; ore manifeste adparent glandu-
larum tumores maiores, citra quidem inflamma-
tionem tonsillarum corpusculis concolores. Inflam-
mata uero rubicundæ & inferentes dolorem. Quare
quum inflammatio affuerit, gargarismis & illitionibus
ad tonsillas inflammatas descriptis est utendum.
Quum uero citra inflammationem consistunt, conari
oportet ut per commoda pharmaca paulatim deprimā-

O C T A V V S.

434

mantur, & per admodi digiti compressionem. Remedia
autem ad glandulas absq; inflammatione auctas,
talia conueniunt. Gallæ omphacitidis, salis ammoniaci,
aluminis seissi, cuiusq; unciam. i. adhibe siccum.
Aliud. Myrrhæ sextantem, gallarū drac. viii. misyos
drach. ii. salis torrefacti drac. ii. utere sicco. Aliud.
Gallarum, misyos, myrrhæ, aluminis liquidi, & quales
partes accipe, & siccis utere, uel cum melle. Aliud,
Asclepiada. Remedium ad glandulas accommo-
datum: gallarum omphacinarū drach. iiii. diphrygis
drac. i. myrrhæ drac. iiii. croci dra. iiii. mellis quantum suf-
fecerit. Hoc pharmacum citra ulcerationē glandulas
reprimat. Aliud, Apolloniadæ. Diphrygis drac. ii.
chalcitidis assatæ drach. ii. gallarū drac. i. croci drac. i.
myrrhæ drach. i. excipe melle & utere. Chirurgia.
Verum si pharmaca uincantur, excindere glandulas
oportet. Quod ut commodius fiat, æger in claro &
splendido loco collocetur, & diducto ore unaquæq;
glândula uncino producat & excindatur: excinditur
autē ex ea id qd supereminet, iuxta mediū eius, quod
præter naturam excreuit, qui enim dum omnem quæ
præter naturā accreuit carnē excindunt, etiā naturalē
carnem ex fundo auferunt, periculosa sanguinis eru-
ptionis autores sunt. Post excisionē aut postea frigida
colluenda detur, ad sanguinis uidelicet inhibiti-
onem, & post eā frigidissima aqua. Postquā aut sangui-
nis eruptio cōstitit, satis longa intercapedine tepo-
ris facta aqua mulsa tepida exhibeatur. Sequentibus
uero diebus etiā cum ea illitiones adferantur, quales
sunt ad ulceratas tonsillas descriptæ. Raro aut quan-
do uidelicet ulcera eminentiora adparēt, florido sicco
eo ipsas tonsillas attingimus. Per hoc enim eminen-
tia deprimuntur, & cicatricis inductio perlicitur.

De suffocatoriū reuocatione. Cap. XLIX.

Reuocantur aliquādo suffocati ac stragulati, aceto
ori iufuso cum pipere, & semine urticae. nerum diffis

SERMO

culter tractari possunt ut admittat: cogere itaq; oportet ac ori infundere, ad uomitionemq; irritare. Rubore autem circa collum dissoluto, statim respiciunt ac relaxantur: quare oleo multo calido & lana, aut cera, to, collum asidue circū circa est amplectendū. Similiter etiam naufragos reuocare oportet, siquidē respicatio adhuc in eis seruetur. prius autem in caput ipsos suspendere conuenit, ac cogere quo absorpta aquam cuomant, siue pinnularum, seu digitorum irritatione: forinsecus uero manuum impositione iuuare oportet uentris firmitatem.

De deuoratis ac fixis in tonsillas spinis, atq; his quæ in asperam arteriam delabuntur. Cap. L.

Si in asperæ arteriæ extremum, atq; ipsam adeo asperam arteriam, aliquid eorum quæ deglutiuntur præter lapsum fuerit, tussis prouocanda est, per acetosam aliquam qualitatem: & sternutatorium quoque naribus admouendum. Ex uehementi enim agitatione, & instantia, & spiritu simul cum uolentia quadam expulsionem adiuuante, eiusmodi consueuerunt excerni. Si uero iuxta tonsillas, aut iuxta principium stomachi seu gulæ spinæ aut ossa fuerint infixæ, ita ut oculis subiaceant, atq; plurima sui parte extra tonsillas prominant, uossella apprehensa extrahere oportet. Quum uero in inferioribus gulæ locis quid adhæserit, hoc modo educatur: Spongiam paruam resina terbinthina madefactam, aut carunculam crudam recentem incisam, unā cum filo ualido ipsi alligato, deglutire cogere, & mox comprehensam per alligatum filum rursus extrahere, hoc enim modo sæpe etiam id quod infixum fuit, simul extrahi consueuit. Conuenit etiam panis recentis interioris butcellas deglutiedas exhibere citra commanducationem: aut caricam alioquantisper circummanducatam, non tamen penitus dissolutam. Quum autem ad fundum usq; ipsorum

OCTAVVS.

415

corporū penetrarit, neq; extrahi potuerit, aqua multa gargarizanda exhibeatur, & cibi forbiles, uelut ptisana cum melle, aut halica similiter: aut micæ aqua multa calida macerata offeratur, forinsecus uero certici atq; uniuerso collo lanam oleo calido imbutam imponere oportet: similiterq; cataplasmate calido laxante ac deprimente collum contegere conuenit: uelut est id quod ex semine lini cum aqua multa adparatur. Hoc enim ductu tū locus ipse suppuratur, tum spina commota, simul cum his quæ deglutiuntur, deducitur. Aliud. Ad educationem eorū quæ in tonsillas deuorata sunt, statim te ad ægrum desidentem conuertere, ipsumq; tibi attendere iube, ac dic, Egredere os, si tamen os, aut festuca, aut quicquid tandē existis: Quem ad modum Iesus Christus ex sepulchro Lazarum eduxit, & quem ad modum Ionam ex ceto. Atq; adprehensio ægri gutture dic: Blasius martyr & seruus Christi dicit, Aut ascende aut descende.

De arteriarum pharmacis. Cap. LI.

Asperæ arteriæ extremū & subiacentem ipsi asperam arteriam, cū suis propriis musculis, pellicula quædam fortiter complectitur & ambit. Quando igitur adfectio aliqua, siue iuxta eam ipsam pelliculam, aut circa extremi ipsius arteriæ musculos contingit: remedia quæ uim medendi eam obtinent arteriaca communiter appellatur. Afficitur autem pellicula hæc aut ob nimiam humectationem, aut asperitatem, aut ulcerationem. Vocis enim nocumenta, uidelicet eius interceptio, hoc est non posse loqui, & rauicitas in loquendo, ad plures causas consequuntur: aliquando quidē propter diurnos ex capite defluxus, aliquando uero propter suppurationem thoracis & tabem. Ex uociferatione etiā magna & plurima raucedo uocis obortitur, & ob frigidi & insueti status inspirationem, & ob plurimam ac insuetam potionem uini mtraciorum. Verum hæc affectiones magnitudine inuicem distant.

S E R M O

Etenim uehementius humidis uocis instrumentis, uocis interceptio contingit: mediocrius autem rigatis, uox rauca uoce percipitur. Itaque qui ex uehementi clamore, amplius uoce uexantur, consimile quiddam patiuntur his, qui reliquis corporis particulis fatigatis & ex labore afflictis afficiuntur. Nam & pellicula quae arteriae extremum atque ipsam asperam arteriam ambit, per magnas uociferationes extra prolato spiritu percussa, inflammatur. Et iuxta arteriae extremum, ultra hanc plagam, musculorum ipsam mouentium actio offensa, maiorem adfectionem operatur. Musculi enim illi uocem operantes, ob magnas uociferationes, non solum ab erumpente spiritu percussi laeduntur: uerum etiam superextensi uehementer, maximam sustinent lassitudinem. Curatio autem horum coincidit cum his, qui alias particulas corporis habent fatigatas. Balneum enim dulcium & bene temperatarum aquarum magnopere iuuat omnes phonaicos Graecis appellatos, qui uocis exercitio magno utuntur: citharocedos inquam, & praecones, & tragocedos, quum contendendo oblaeserint uocem. Quem ad modum autem oleum forinsecus illitum omne corpus a fatigatione refocillat: sic & cibi mordacitate carentes & deprimentes ac lassantes, tum affectam arteriae pelliculam, tum ipsos musculos, & pharmaca arteriaca uim obstruendi meatus habentia, iuuant. Quum igitur afflictiones ac lassitudines uelut distendentes circa extremi ipsius arteriae musculos, & ipsam pelliculam generantur: in principio quidem lenissima edulia conueniunt: pharmaca uero obstructoriam meatuum uim habentia. Sedata autem inflammatione aliquod ex modice repurgantibus est adhibendum: deinde rursus aliud, sed priore praestantius, ut paulatim ad medium repurgantium perueniatur: deinde ab hoc adhuc fortius discutientium adhibeatur, ut hoc modo semper ad uehementius progressus fiat, quando uidelicet diutius ueluti indurata

O C T A U V S.

436

adfectio in uocalibus organis persistit. Primi itaque ordinis erit tragacanthus, & gummi, & aster samius, amyllumque, & ex halica ac trago probe decoctis sorbitio: lac etiam conueniens est, & dulcissimi panes, oua sorbilia, & nuges pineae madefactae, sesama, & sapa quae siceon quoque & hepsema adpellatur. Haec itaque inflammationibus circa arteriam arteriarum extremum conueniunt: quibus utendum donec moderatio inflammatio fiat. A uini autem potu abstineant hoc tempore in totum. Postquam autem inflammatio moderatio reddita est, passum theracum exhibendum est, & sapa: butyrum quoque conueniens est, & amygdala una cum sorbitionibus decocta, lac item ac mel diutius cocta, amylo ipsis iniecto, quod si non adsit, panis siligineus siccus contusus & cribro excusulus, lacti dum coquitur infarciendus est. Manifestum itaque est, quod per huiusmodi uictum, tum pellicularum, tum musculorum circa arteriae extremum atque ipsam arteriam, inflammatio sedatur. Relinquitur autem humiditas multa, propter quam impossibile est uocem esse claram, nisi rursus edulibus utatur & pharmacis mordacitate carentibus & repurgantibus, uelut est, faba elixata, & pisana, & semen lini torrefactum. Haec enim medium obtinent, inter ea quae mediocri uim praedita sunt, & ea quae meatus obstruunt pharmaca. His autem amplius repurgat resina terbinthina, & thus cum despumato melle, amygdala amara, brassicaque & probe decocti porri. His uero adhuc fortiora sunt, farina erui, homini semen, iris radix & panacis. Omnibus autem praedictis maxime mollibus, passum creticum, deinde theracum & scybelites conuenienter miscentur: sapa quoque quam siceon & hepsema uocant, ex musto ad tertiam partem mensurae decocto adparata, omnium maxime meatus obstruit, citra etiam mordacitatem meatus lenit. Quod uero ex caricis adparatur, decoctum ad mellis spissitudinem

nem, magis discutit ac repurgat. Omnium itaq; simplicium pharmacorum vires nosse oportet, eum qui aliquod compositum est facturus. Qui enim eas nouerit, etiam eis quæ ab aliis composita sunt recte utetur, maxime quum indefinite fuerint descripta. His igitur præexplicatis, arteriacas compositiones à ueteribus descriptas subnectemus. Arteriaca ad uocis asperitates, in principiis exhibita lenissima: gummi drach. ii. tragacanthi drach. i. sapa sextarium. i. Gummi & tragacanthum contusa & cribrata, cum sapa cõtere donec dissoluantur: deinde super prunas sumu non emittentes decoque, donec non inquinent testæ instillata. Exhibe autem ex ea sub lingua tenendum. Alia arteriaca. Gummi quincuncè, passi sextarium. i. mellis lib. i. Gummi modica aqua dilue, & ad reliqua compositum super prunas non fumantes decoque, ut prædictum est. Ante somnũ uero delingendum exhibe. Antonii Musæ, ad uocis interceptiones. Brassicæ uiridis cauliculos depurgatos mäducandos exhibe, & quod instar palarum exuccum est expuere iube: succum autem ipsum deglutire. Aliud. succi eryngii aqua decocti heminam. i. succi ficum aqua decoctarum tantundem, gummi leuis sine triti drach. viii. decoque simul diligenter, donec ad arteriacæ crassitudinem redigatur, & delingendũ exhibe ex eo ante somnum usq; ad cyathi mensuram. Alia arteriaca, ad asperitates, raucitates, tussesq; & sputum sanguinolentum. Amygdalarum amararum decorticatarum numero. xxv. seminis lini torrefacti drach. iiii. tragacanthi drach. ii. oui in fermento asati uitellum, tragacanthum in modica aqua maceratam, unã cum reliquis omnibus passo excipe. Si uero sonus uocis sit fractus, mel pro passo ammisce, maxime si ex pectore aliqd educti oportet. Aliud. Brassicæ succum cum melle decoctum delingendum præbe, & confestim auxiliabitur.

Ad inueteritas affectiones uariæ arteriacæ. Cap. LII.

Oribasii, ad asperitates & suppressam uocem. Croci drach. vii. radice dulcis, spicæ nardi, cuiuscq; drach. iiii. myrrhæ drach. iiii. thuris drach. iiii. seminis hyoscyami drach. i. mellis despumati unc. vi. piperis albi grana. l. exhibe sub lingua tenendam magnitudine fabæ. Alia arteriaca sub lingua tenenda, ad suppressam uocem, raucosus & cruenta reiectantes. Tragacanthi drachm. vi. gummi drachm. vi. myrrhæ drachm. ii. obolos. ii. thuris sesquidrachm. m. piperis albi grana. xx. croci drac. i. succi radice dulcis drach. vi. carnis phœnicobalanorum numero. iiii. passi cretici quantum satis est. Gummi & tragacanthus contusa & cribrata passo macerantur cū radice dulcis succo quod si non adsit succus, radicem tusam, & donec cogatur decoctam conuicimus quadruplici pondere. Alia arteriaca, quæ etiam ad tussim prodest. Seminis lini contusi & cribrati, uuarum passiarum pingui sine uinaceis nucum pinearum tostatum, nucum auellana rum mädatarum, & quales partes in farinam redactas melle cocto sufficenti excipe, & cochleare exhibe ante somnum. Eclegma, quo utimur. Vini scybelitæ sextarium. i. gummi sexuncem, mellis dodrantem. Gummi pauca aqua præmacera, deinde omnia simul contrita in diplomate decoque, ac utere. Aliud, Charixeni. Succu radice dulcis drach. vi. tragacanthi drach. vi. croci drac. ii. myrrhæ, thuris, cuiuscq; drach. i. spicæ nardi drach. i. passi protropichœnices. iiii. decoque donec in mellis modum cogantur, sicis probe commixtis, ac utere. Eadem enim potestate ualet qua & sequens. Aliud, sub lingua tenendũ ad suppressam uocem, ac reliquas circa arteriam affectiones. Tragacanthi drachm. xii. gummi drachm. xii. myrrhæ drach. iiii. thuris drac. iiii. carnis phœnicobalanorũ numero. vi. radice dulcis drachm. vi. passi protropi aut

theraxi quantum excipiendis his satis est. Sit autem passum ipsum præcoctum ad mellis crassitudinem. Exhibe fabæ Egyptiæ magnitudine sub lingua detinendum, & dissolutum deglutendum. Alia arteriaca, faciens ad uocem fractâ, raucosam, & suppressam, inflammationes tonsillarû: utilis est phonascis & ante & post certamen exhibita: iuuat refrigeratos: prodest ueteri & recenti tussi, spuētibus sanguinem, & sursum reiectantibus, & cœliacis: conducit etiâ ad anhelitus foetorem. Croci drac. iiii. myrrhæ dra. i. succi radicis dulcis drac. i. passi cretici sextarios. iiii. passum ad tertias decoque & cum eo prædicta excipe ac utere.

Aliud, ad ulceratâ arteriâ, Charixeni: cōuenit etiâ phonascis, hoc est, qui uocis exercitio utuntur, ante certamen & post exhibita: facit & ad circūdolentes oculos, extra imposita lana ex eo madefacta, & ad interæneorum adfectiones delineta. Gummi drach. xii. tragacanthi drach. xii. thuris drach. iiii. myrrhæ drach. iiii. croci drach. ii. succi hypocisthidis drac. ii. passi scybelitæ sextarium unum. Gummi & tragacanthum cōtundito & cribrato unumquodq; seorsim & cū modico passo diluito, reliqua uero fracta & præmacerata similiter cum modico passo conterito. Croci uero in raro laneo panno ligatum, in ollam appendito, in qua reliqua coniecta ac assidue agitata decoquuntur: deinde extracto croco, & probe cōtrito, reliqua omnia in pilam coniciantur, & ut cocta sunt cum croco uniantur, & utitor. Alia arteriaca, ex cuius usu sæpe magnâ laudem adsequutus sum. Nuces pineas sexaginta, amygdalas amaras delibratas quadraginta, carnem phœnicobalanorû sex, succi radicis dulcis scrupulos. xii. croci scrupulum. i. myrrhæ scrup. i. tragacanthi scrupulos. vi. passi cretici quatum sufficit. Quibus uero educatione ex pectore opus fuerit, mel & lupam adde. Alia, Andromachi. Pinguedinis galinæ recentis quadrantem, mellis heminam. i. deco-

que simul, & cum rutæ ramulis agita donec cogatur. Exhibe eam ieiunis, & post cibum, & ad noctem.

Sorbitio ad suppressum sonum, maxime ab humore: conuenit etiam phonascis. Porros in aqua ad tertias decoque, atque ipsos quidem abiice, aqua uero halicæ succum ammisce, & mel, & ouorum lutea. iiii. quæ ubi commisueris ad tertias decoque, & excola: deinde adfusa sapæ optimæ sextario uno, rursus deo nec cogantur decoque, ac ramulis anethi circumagita. Da ex ea mane & uesperis cochleare unum. Arteriaca necessaria, phonascis comoda: expertus sum etiam eius ualorem ad raucescentes ob humiditatem plurimam. Costi, folii, spicæ nardi, amomi, piperis, castis, mastiches, cuiusq; drachmas quinque, opii drach. ii. mellis & succi mororum æqualiter mixtorum quantum satis fuerit. Excipe pharmacum cum eis quo uilcosa coactio reddatur, & utere. Exhibe sub lingua tenendum magnitudine nucis auellanae: caueto ne nimis solidum facias, ut facilius sub lingua liquecat. Alia arteriaca, ad affectiones asperæ arteriæ, & pulmonis, ad reiectantes sanguinem, & omnia uitia manifesta: maxime uero prodest crebrum & rectum anhelitum ducentibus. Scillæ depurgatæ coctæ drachmas sex, seminis lini drachm. ii. seminis urticæ drachmas duas, succi uerbenacæ exiccati drachm. ii. thymi drachmam unam, farinæ erui drachmas duas, pulegii, iridis, betonicæ, anisi, nasturtii, apii, seminis fœniculi, seminis anethi, piperis, fœni græci, cuiusque drachm. i. excipe melle attico & exhibe mane & uesperis quantum cochleari accipi potest. Alia, ad arteriæ adfectiones, & pulmonis ulcera, reiectiones puris & sanguinis, destillationes ad pectus, & ad educationem eorum quæ in pulmone coaceruata sunt ualde efficac. Resinæ teræ binthiæ, croci, thuris, myrrhæ iroglodyticæ, teræ quæ Aster appellatur, cinamomi, nucum pinearum

S E R M O

purgatarum, radice dulcis, sing. drach. iiii. amomi, tragacanthi, carnis palmarum pinguium, cuiusq; drach. iiii. spica nardi drach. ii. cassia drachm. ii. costi drachma unam, galbani depurati obolos quatuor, mellis atticilibras sex. Mel & terebinthinam in diplomate decoque, atque ubi condensari coeperint, galbanum praemollitum ammisce, ac donec non inquinarint amplius decoque, deinde agitando frige facito, & cum reliquis contusis in pila permisceto. Vfus eius est sub lingua detentae. Alia, quae similiter ad omnia praedicta efficacax est. Spica nardi drachm. iiii. croci drach. i. piperis grana triginta, radice dulcis drach. i. nucum pinearum depurgatarum numero. c. styracis drach. ii. balaustrorum drach. iiii. tragacanthi drach. i. cinamomi drach. i. amomi drach. i. thuris drach. i. mellis sesquilibra, aut passi cretici heminas. viii. passum in duplici uasculo siue diplomate coquitur ad mellis spissitudinem, & ad reliqua arida in pila trita affunditur. Tragacanthus autem tunditur, cribratur, & diluitur una cum styrace in uino modico dulci, atq; ita ammisceatur, exhibe ex eo cochlearium unum. Expertus enim sum ambo haec adscripta magna celebritate probari. Compositio ex capitibus papaueris uaria. Capita papaueris centum & uiginti in aquae sextarios. iiii. confecta, ad dies quinque macerato, deinde ad tertias decoquito, & abiectis capitibus ad aquam mellis sextarium. i. ammisceito, quibus simul ad spissitudinem mellis decoctis, ita ut non diffuant, croci, myrrhae, acaciae, succi hypocisthidis sing. drach. i. infarcito, & ante somnum delendum exhibeto. Prodest reiectantibus sanguinem, coeliacis ac dyfentericis. Ego autem ad huiusmodi ex capitibus papaueris compositionem, quando scilicet ad lib. i. aquae, decem papaueris capita iniiciuntur, praedicta commisceo, & pro pharmaco fluxiones sitente ac repressiuo utor. Alia, ex libris Asclepiadae, patacea Mithridatis. His qui uocis exercitio utuntur

O C T A V V S.

439

ante & post certamen utilis, facit ad glandularum inflammationes, columnellam laxatam, & ad gingiuas humore turgentibus; & ulcera serpentina oris, ad motos dentes, & destillationem, tussim ueterem & recetem sanguinem spuentes ac sursum reiectantes. Vt or ea aliquando citra admixtionem, aliquando autem passo aut scybelite uino, aut aqua calida diluta. Etenim, ad tonsillarum inflammationes atq; consimiles adfectiones utendum est pharmaco hoc diluto: ad eas uero quae in profundo haerent, immixto & puro. Verum compositio ipsa hoc modo habet. Radices filicis quam crassissimae diligenter lauantur, donec terrenae sordes in totum discedant, deinde refrigerantur, in frustra digitali magnitudine dissectae: ex quibus lib. iiii. accipimus, & capita papaueris agrestis mediocria centum & quinquaginta, radice symphyti depuratae, corticis radice mandragorae, rhei pontici, rosarum siccarum, iridis illyricae, radice dulcis, balaustrorum, singulorum quadrantem, cassiae trientem, nardi celticae sesquiunciam, aquae pluuiialis sextarios quindecim. Omnia praedicta crasso modo cotunduntur, & per triduum madescunt, deinde sequenti die in diplomate ad tertias decoquantur, exprimuntur & percolantur in huius autem decocti parte, subscripta per diem & noctem maceramus. Sunt autem gummi puri lib. i. tragacanthi pellucidi lib. i. myrrhae troglodyticae sextans, succi radice dulcis sextans, croci sextans, succi hypocisthidis sextans, mastiches unc. i. Sequenti deinde die diligenter & paulatim haec trita diluimus, & quod superest ex ipso decocto ac expresso liquore, paulatim adiciamus. Et postea uinum scybelites, aut theriacum, aut aliud dulcissimum, sextariorum. xxiiii. mensura in uas fictile diffusum decoquimus, donec mellis crassitudinem redigatur: deinde adiectis etiam uas omnibus, rursus ad coactionem decoquimus, & ablatis utimur. Datur ex hac quantum cochleari excipi potest. Compo

S E R M O

sitio ex capitibus papaueris, ad tusses humidis, dolore adfectam arteriam, & fauces, & ad destillationes à capite ad pectus: utilis est etiam ad uigilias: Capita papaueris Thebaici mediocria unà cum ipso semine decem, aquæ pluvialis sextarium unum, radicis dulcis parum quiddam, per diem unum præmacerato, deinde donec staccida tactu fiant capita, decoquito, exprimito & percolato, ac ad decoctum dimidium eius mellis adiicito, & rursus super prunas ad mellis crassitudinem decoquito, ac utitor. Accuratio huius antidoti adparatus, atq; etiam partim usus prædictus est Sermone quinto de propriis ægrorum potionibus, loco. Quod si magis adstringens alui profusurum facere uelis, & sanguinem spuentibus commo- dum, succi rhois rubri drachmas duas adice, & acaciæ drachmas duas, hæc autem in passo diluta, tum demum quum ab igne ablaturus es pharmacum, in ollam cõice, & parumper ferueferi sine, ac utere, cõchlearium exhibens ante somnum.

De destillatione siue catarrho, & narium muco, ex Galeno. Cap. LIII.

Destillationis & mucii causa est cerebrum, quod quidem à frigore ad frigidam intemperiem deducitur, ab æstu uero calefit & repletur. Vinum quoq; ultra modum potatum caput replet, & balnea calidiora, & largior persusio capitis ex aqua calida, maxime si alias calidius caput existat: & cibus sanè qui in uentre incoctus perseverat, neq; infra excernitur, in caput impetum facit. Repletum itaq; caput rursus ad subiecta membra humores demittit: & siquidem ad nares hoc ipsum excrementum defluat, Coryzan siue mucum adpellare consueuerunt, & Latini amplius grauedinem: si uerò id gurgulionem, morbum Vnam appellatum generat. Est autem affectio circa gurgulionem consistens, aut alias ipsum gurgulionem tumidum facit, Promptissima itaq; est ad nares & ad os

O C T A V V S.

440

defluxus delatio, quauis aliquibus etiã ad oculos, aliquando & ad aures deferatur. At qui delatione ad os etiam stomachus siue gula excipit, & aspera arteria, atque ipsum adeo arteriæ extremum. Quod sanè extremum, ob ipsum ad se delatum à capite defluxum superhumectat: in principio rauocam uocem producit, & progressu temporis etiã paruã. Quod si amplius augetur malum, uox ipsa in totum perditur.

Nam ipsa aspera arteria unà cum suo extremo permadescit. At si acrior fluxus ipse existat, non tantum uocis damnum prædictæ particulæ patiantur, sed grauissima etiã erosio accedit, talis naturæ, quales circa cutem accidere sæpe uidemus citra ullam externam causam, eoq; modo etiã pulmo ipsis exulceratur, uocaturq; hæc affectio tabes. Quod si ad gulam & in uentriculum fluxus deferatur, siquidem frigidus existat, in frigidã intemperiem corpora perducit, calidus uero in intemperiem calidam: exulcerat etiã ea temporis progressu. in principio uero appetitioni nocet & cõcoctioni. Si itaq; frigidus fuerit defluxus, tardas concoctiones & cruditates, ac ructus acidus efficit.

Si uero calidus fuerit, in corruptionem adiget cibos, unde nidorosa, aut foetentes, aut acidæ eructationes producentur, aut etiã alterius cuiusdã quæ nominari non potest, aut etiã nomen habentis qualitatis. Vbi uero altius penetrarit nocumentum, etiam intestinum ieiunum adficit, & ad colum usque pertingit, atque ad mesenterii uenarum uasa, per quæ ad hepar distributio atq; digestio alimenti contingit, aliquibus itaq; deiectio appetitus accidit, aliquibus uero appetitiones præter naturam, quas adpellant caninas, aut etiã uitiosorum ciborum concupiscentia, qualis mulieribus prægnantibus pica morbo infestatis contingere consueuit. Manifestum autem est & gurgulionem & consillas adfeci. Quin & parulides & glandulæ, & dentium erosiones, ulcerationesq; & putredines

S E R M O

oris, ad serosas ex capite in ipsum os destillationes sequuntur. Cæterum uulgus Medicorum aut gurgulionem refecat, aut pharmaca exhibet quæ per asperam arteriam sputi eiectione in pulmonem dilapsa educant. Alii uero uentris curam gerunt, quem ad modum alii dentium, & oris, aut etiam affectionum in naribus, aut oculis, aut auribus curam moluntur. Principium in uentionis Galeni. Melius autem erat, mea quidem opinione, uelut fontem malorum excindere sanato uidelicet capite, quod si impossibile sit facere, ob uehementiam naturalis intemperiei, omnino tamen eius salutem cõsulere oportet, indicatione ex figura ipsius accepta quomodo ei subueniri possit: non enim mox, ueluti aliqui Medici omnibus capitibus semper ex thapsia & sinapi cataplasmata adhibent, sic & te facere uolo. Etenim si à calida intemperie caput uexatur, omnia calida pharmaca nocua existunt. Oportet ita per ipsos balneis multis calidis potabilium & dulcium aquarum consolari, simulque generatos in capite uapores calidos discutere, & temperaturam omnem in melius mutare. Nocuius autem est eis usus aquarum natura sua calidarum. Quæcumque enim sulphurentæ sunt & bitumen olent ob caliditatem suam contrariæ sunt capitibus natura calidis. Quæ uero aluminose, coarctatione sua caput offendunt: uerum calidas dulces non adpellamus sua natura calidas: neque enim inuenire est quæ suapte natura calidæ existant, ac non aliqua medicamentaria qualitate participant. Qui uero caput uehementer calidum & perustum habent, & ob id assidue à destillationibus uexantur, his melius est hora æstiuæ ex rosaceo ungi, ex solis rosis & omphacino oleo citra spissamentorum adiectionem adparato. Quædam autem capita propter calidiores arteriarum temperaturam tum uertigine, tum dolore adprehenduntur: in quibus etiam arteriarum incisione uisumur. Quare cõsiderare oportet præcedentem destillationis

O C T A V V S.

441

lationis causam, & præhabitam dietam, atque ita remedia contraria afferre: in uniuersum autem pauco cibo & quiete utendum est, uitato etiam frigore & calore: si uero cibi incocti amplius in uentre innatent, ad uomitum æger est inhortandus. Philumeni. Valde utile est his qui destillationem patiuntur, si eorum plantæ pedis cum pice in oleo plurimo dissoluta constanter fricentur, ex eademque inguina & sedes perungantur, nares uero ex thure & myrrha cum uino & oleo contritis, ac ad mellis crassitudinem redactis illinantur, & unguentum irinum simul naribus instilletur. Melanthium etiam torrefactum linteolo illigatum odorent, aut hedychroon manibus teneant & assidue odorent, aut cyphi eodem modo. Conuenit etiam inflammationem arcentia emplastra fronti imponere, uelut est Icesia, & emplastrum oxerum adpellatum, itemque barbarum cruentis uulneribus destigmatum, & athena. Gargarizent autem assidue passum scybelites, aut sapam calidam: sorbitionibus uero utantur decocto hyssopti, sicuum & nucum pinearum, atque iridis, item halica ex passo decocta. Si uero ab his nihil leniatur destillatio, neque tamen amplius augetur, sed eodem modo ad plures dies persistat, præsentissimum auxilium capitis irroratio exiit, maxime in æstate, & capitis temperatura calidior. Oportet autem in balneis ex alto frigida aqua delabente caput subdere, ut uiolentum inde sustineat insultum: euestigio enim densitatem dissoluit. Animaduersionem tamen habere oportet, an thorax inde facile offendi possit: conueit enim prompte à capite frigiditatem transumere ac fortissimas uexationes perferre. Porro diuturnas destillationes fortis clyster sanat, aut uomitus à raphanis ieiunis factus, aut purgatio exuberantis humoris, & irrigatio capitis ex unguento irino, aut optimo nardino. His uero qui continua & inueteratam destillatione adficiuntur, caput radere oportet,

A E T.

kkk

S E R M O

& factis scarificationibus bituminosa emplaftra imponere: pharmacis autem deglutitiis utendum huiusmodi. Eclegma ad destillationem. Mellis sextantē, butyri recentis unc. i. decoque, & in duas partes diuisum delingendum exhibe, his qui educatione opus habent. Manducatio ad eandem. Semen hormini, semen papaueris nigri, semen lini torrefactum æquis portionibus contunde, & cribro excute, melleq; cocto excepta commaducandam mane exhibe. Probe etiam ad destillationes facit antidotus ex capitibus papaueris soporifera, ante somnum exhibitā: etenim somnum dulcem infert, & reprimit influxum. Eius adparatus paulo ante inter arteriacas compositiones dictus est, & in quinto similiter Sermo ne de propriis agrorum potionibus loco. Catapotium ualde celebre ac dolorem leuans. Styracis drach. vi. myrrhæ drach. i. & dimidiam, terebinthinæ drachm. ii. opopanacis drac. ii. iridis drach. ii. piperis albi, spicæ nardi, nitri, seminis hyoscyami, opii, cuiuslibet drach. i. arida contundito ac cribrato, reliqua uero in pila citra liquoris admixtionem contusa simul committito, & grana in erui magnitudinē informata ante somnum deglutienda exhibeto, neque quicquam ultra sorbitionis admittito. Dantur ad summum grana. iiii. medium. iiii. minimum. ii. Aliud, quod etiam dolorem leuans, tum tussi, tum destillationi opitulatur. Styracis, drach. iiii. myrrhæ drachmam unam, opii drachm. i. galbani drachm. i. contunde in pila, & sapa affusa subige, & catapotia erui magnitudine informata, quorum similiter ad summum. iiii. exhibe, medium. iiii. minimum. ii. absorbeant etiam insuper passuli diluti cyathos duos. Asclepiadæ remedium. Pyrethri, costi, utriusque drach. ii. piperis albi drac. i. contusa & cribrata reponē. Vsu uero expetente apprehensis naribus pharmacum adtrahere præcipe. Aliud. Piperis drach. ii. seminis urticæ drachm. ii.

O C T A V V S.

442

croci, myrrhæ, costi, cuiusque drach. i. Vtere ut dictum est. Cascus autem tener & recens comestus utilis est, & cauliculi brassicæ crudi à ieiunis comesti, similiter & brassica delicatior cocta & comesta. Qui uero calidiori præditi sunt temperatura, lactuicæ cauliculos parumper feruefactos comedāt, in posca uero ipsos intingant.

De tussi. Cap. I I I I.

Tussis causæ uariæ sunt. Nam & humor à capite ad asperam arteriam destillans tussim efficit, & asperitas sola pelliculæ asperæ arteriam intrinsicè ambientis tussim irritat: qui præterlabuntur etiam cibi ac potus tussim mouent, & lumbrici stomachum infestantes, tussiculas paruas excitant: & acris humor stomachum perturbans, ac irritatiuam aliquam qualitatem ad fauces demittens, imaginariam tussim producit, quem ad modum etiam in his qui stomachi morsum sentiunt, & saliuæ ad eum influxu uexantur, euenire solet, quum nihil molesti iuxta asperam arteriam obuerfetur. Intemperies quoque frigida respirationis instrumentorum, tussis causa existit: uerum hi moderate ac minime uiolenter tussunt, adeo ut non solum per spiritus compressionem, retinere queant & impedire tussim, sed sanare etiam sapissime, per respirationis inhibitionem frigefactas particulas calefaciendo. Signum autem ob solam intemperiem frigidam tussientium est, si per crebras inspirationes irritentur, frigiditate uidelicet exinde intensiore facta & aucta. Quando igitur hi leniter inspirant ac aerem adtrahunt, & in calida domo uersantur, parum uel omnino nihil tussunt. Quæ uero cum titillatione partium ab utraque palati parte contingunt tusses, palatā ostendunt defluxum à capite ad asperam arteriam deferri, itemq; ad pulmonem. quod si nihil expuant sic adfecti, tenuem esse defluxum indicat, qui expulsionē spiritus dissectus, præ tenuitate sua rursus fluxum

S E R M O

refeſcit, id uero ex humore per ſputum reieſto ma-
 niſeſte apparet: craſſiorem enim priore habet com-
 pagem, etiam ſi ſit à ſpiritus impuſſione reieſtum.
 Maniſeſtum autem eſt, quod humor in pulmone &
 thorace detentus, in morbo laterali, inflammatione
 pulmonis, & tabe, maxima tuſſis cauſa exiſtit. Mede-
 mur autem tuſſi à tenui deſluxu factæ, per antidotum
 ex papaueris capitibus inſpiſſantes, aut per alterius cu-
 iuſdam pharmaci dolorem lenatis uſum, & per cibos
 boni ſucci. Si uero craſſus aut uiſcoſus fuerit aſſigens
 humor, per ea quæ extenuant & diſcindunt medebi-
 mur. Inſtrumentorum autem reſpirandi frigiditatem
 per caleſcientia emendamus. Quæ uero ab aſperita-
 te ſit, per lenientia & mordacitatem arcentia ſanatur,
 qualia ſunt ex arteriacis compoſitionibus ſimplicio-
 ra. His itaq; præexplicatis, ea quæ à ueteribus deſcri-
 pta ſunt ad tuſſim remedia ſubnectemus. Nos uero
 ad præſcriptam methodum animum conuertentes,
 atq; uniuiſcuſq; ſimplicium pharmacorū uires edo-
 ſti, facile ad quacunq; affectionem conuenientia re-
 media aſſeremus, etiam ſi à priſcis indefinite ſint de-
 ſcripta. Remedia autem hæc ſunt. Styra, nucis auel-
 lanæ magnitudine deuoratus, tuſſes ſedat ac deſtilla-
 tiones, utilis eſt etiam ad raucedinem. Aliud. Fi-
 cus ſiccæ pingues in uino dulci meraco madefactas,
 unâ cum uino deuoradas exhibe, hoc tuſſes mitigat.
 Terebinthinam & mel coctum delingenda præbe, &
 uinum dulce dilutum inſuper abſorbendū: hoc enim
 attenuat, & educit. Aliud. Filicem contuſam &
 cribratam paſſo inſtar polentæ inſperge, & abſorbendū
 exhibe. Prodeſt etiam ſanguinem reieſtantibus.
 Aliud, quod ad tuſſes noctu moleſtiam exhiben-
 tes conducit. Mentæ ramulos tres tritos, aſſuſo
 aceti cochleari, ante ſomnum abſorbendos præbe.
 Adiuuat concoctionem, ſtomacho utile eſt, & craſſi-
 tatem diſcindit. Aliud. Nucum pinearum torrefa-

O C T A V V S.

443

ſtarum, amyli, radiceſ dulcis, ſeminis urticæ, ſeminis
 lini, cuiuſque ſextantem, iridis, piperis, hyſſopi, ſemi-
 nis naſturtii, amygdalarum amararum, ſingulorū un-
 ciam unam. Excipe melle probe deſpumato, & præ-
 be ex eo cochlearium mediocre. Compoſitio ex
 marrubio ad tuſſim. Marrubii ſextantem, hyſſopi
 unciam. i. iridis drach. iiii. pulegii drach. iiii. calamin-
 thæ montanæ drach. iiii. bulborum ſcillæ ſcrup. vi. nu-
 cem unam pineam bonam & integram, caricas pin-
 gues. v. aquæ ſextarium unum & dimidiū, mellis he-
 minam unam, utere. Eclegma tuſſientibus aptum.
 Nucum pinearum repurgatarum drach. xii. palma-
 rum pinguium drach. xviii. iridis drach. xii. ſeminis li-
 ni torrefacti drach. viii. tragacanthi drach. xii. amygda-
 larum dulcium delibratarum drach. xvi. mellis deſpu-
 mati quantum ſufficit. Tragacanthum in uino dulci
 modico maceratam & dilutam, primum cum deſpu-
 mato melle decoquito, atq; ubi ſemel ebullierit, reli-
 quis in mortario probe contritis aſſundito, & utitor,
 cochlearium exhibes mane & ueſpere de digito de-
 lingendum. Mellis enim tantum adicere oportet, ut
 delingibile pharmacum fiat. Aliud eclegma ad tuſ-
 ſes recentes. Vini dulcis ueteris ſextarium unum,
 mellis atticæ libræ unam, decoque, cum rura ramu-
 lis aſſidue agitando, exhibe ex eo myſtri. i. meſura.
 Eſt etiam utile ſtomacho. Alia remedia ad tuſſim
 conducentia. Coptarium, hoc eſt, placentula, tuſſi
 accommodata. Seminis lini contuſi & cribrati, uuæ
 paſſæ pinguis & exacinata, cuiuſq; ſextarium Italicū
 unum, nucum pinearum torrefactarum, nucum auel-
 lanarum repurgatarum, ſingulorum ſextarium dimi-
 dium, piperis ſextantem, myrrhæ unciam unam, croci
 unciam unam, mellis ſextarios quatuor. Semen lini
 contuſum cum melle decoquito, atque ubi coactum
 fuerit & inſpiſſatum, reliqua optime contrita animi-
 ſceto, & ſimul unito, Exhibe ex eo magnitudine nu-

S E R M O

cis auellanæ. Ad tussum inueteratam remedii optimum. Cumini, piperis, seminis urticæ, cuiusq; unc. i. mellis despumati sextarium. i. contrita cum melle subigito, ac parumper feruefacito, reponito, ac utitor ex eo præbens cochlearium delingendum. Aliud admirabile. Piperis, pulegii, hyssopi, calaminthæ cuiusque sextantem, petroselini unc. i. mellis despumati sextarium. i. da cochlearium. Aliud simplicius bonum. Mellis quadrantem, butyri recentis quadrantem, cumini quàm tenuissime triti drachm. iiii. Mellis prius despumato butyrum animisce, & simul calefactis cuminum insperge, & paulatim delingendum cochlearium unum exhibe. Aliud, ad tussum pituitam repurgans. Hyssopi unc. i. pulegii sextantem, iridis, sinapis, seminis nasturtii, anisi, piperis, singulorum unc. i. tusa ac cribrata, melle despumato sufficienti excipe & cochlearium exhibe. Hyemis autem tempore, & febre non infestante accepturum: piperis sextantem adiacce, & pro aniso, foeniculum aut cuminum, & pro nasturtio sinapi, ut sit sinapis sextans siue unc. duæ. Aliud, ad diurnas tussum. Comæ hyssopi, pulegii, de superiore anno, ammi, piperis, erui rufi decorticati, iridis cuiusq; sexuncem, spicæ nardi drach. iiii. terebinthinæ trientem, butyri recentis sextantem, mellis despumati sextarios. ii. Butyrum & terebinthinam cum melle liquefacito, ac reliquis unito: utere exhibitio cochleari paruo. Aliud, thoracis affectionibus commodum. Lomenti fabacei tritici ac tenuissime triti septuncem, seminis lini septuncem, iridis contritæ quadrantem, nucum pinearum torrefactarum drachm. ii. pulegii triti drac. ii. seminis urticæ drac. i. piperis drac. iiii. mellis despumati choenicem. i. Meli despumato lomentum insperge ac parumper decoque: deinde reliquis in mortario ammixtis utere. Aliud, Achorii. Hyssopi, pulegii, ammi, piperis, erui rufi, iridis, cuiusq; drachm. vi. terebinthinæ drachm. iiii. spicæ nardi

O C T A V V S.

444

drach. iiii. butyri recentis sextantem, mellis despumati sesquilibram, utere. Aliud, ad tussum ex syraxe. Aromi sextantem, cassiæ sextantem, styracis sesquidram unciam, spicæ nardi sesquiunciam, croci unc. i. piperis unc. i. mellis despumati sextarium. i. exhibe cochlearium. Ad tussum siccam. Siccam tussum sanant etiam paulo ante præscripta pharmaca. Aliquando autem & aquæ feruefactæ sorbitio. Qui enim ob pituitæ crassitudinem nihil educere possunt, ab humectantibus plus emolumenti sentiunt: maxime eo quod quodammodo si simul extenuatoria participent facultate.

De pharmacis dolorem leuantibus & simul conferentibus tussum. Cap. LV.

Hocce pharmacorum dolorem leuantium genus, hi qui ante ætatem nostram fuerunt, composuerunt, tussum & sanguinem reiectantibus præcipue conducens, atq; etiam his, qui ultra has affectiones tabescunt: itemq; ad alios dolores & affectiones que circa pulmonem & pectus, ac asperam arteriam, reliquaq; interiora membra consistunt, præterquam quæ proprie colicæ appellantur. Differunt enim hæc a colicis similiter anodynis, hoc est, dolorem leuantibus appellatis, tum aromatum & odoratorum seminum, tum eorum quæ urinam cient admixtione. Colicæ autem facultates ac compositiones his uehementiores sunt, excellentem uim stupefactoriam complectæ, ob multitudinem uidelicet eorum quæ refrigerantis nature existunt, uelut est hyoscyami semen, & cicuta, papaueris succus, & mandragoræ cortex: quibus sanè ad colicos necessario ob doloris magnitudinem utimur. Atqui in thoracis affectionibus aliqui styracem & crocum ammiscuerunt: aliqui autem calefacta: alii etiam aromatica, & cum pauca ui adstrictoria exsiccantia: quidam etiam nobis familiaria, uelut anisum, apiam, foeniculum, daucum, & seseli, quæ uehementium pharmacorum uires & iniucunditatem

S E R M O

obtundunt, ampliusq; urinam expellunt: quidā etiam ea quæ asperitates leniunt addidere, uelut est tragacanthus & radix dulcis, ac uinum dulce. Quæcunque autem ex eis de pharmacis stuporem inducentibus, minus participant: ea etiam tabidis exhibemus. Sunt autem à ueteribus composita doloris leuamenta huiusmodi. Catapotium. Pharmacum ad tusim accommodatum, inueterata maxime existente affectione. Efficax est ad diurnam destillationem, dolorem capitis difficulter spirantes, & inflammationes pulmonis, ad uescicæ quoq; ac uulvæ affectiones: inscribitur Panacea, ab aliis etiam Stichus. Myrrhæ, opii, piperis, styracis, castorei, galbani, & quales partes cum sapia dulci subige, & in catapotii figuram redige, ac ciceris magnitudine exhibe: absorbeat autem a sumptione aquæ mulvæ cyathos duos. Harmonia. Aliud pharmacum uehementer efficax quod harmoniæ adpellatione inscribitur: ualet ad destillationes, & inexuperabilem defluxum. Styracis, castorei, piperis, cardamomi, cuiusq; drach. iiii. opii, myrrhæ, seminis hyoscyami albi, cuiusq; drac. iiii. passo probe costo excipe, & catapotia ciceris magnitudine informa, & ante somnum præbe deuoranda. Alia confectio, ad tusses diurnas egregie & concinne ualens: iteq; ad humentes & ob humoris crassitudinē diu durantes, quæ Symphonos adpellatur, & febrem optime sedat. Ea omnes ueteres celebres usi sunt. Piperis, opii, cardamomi, cuiusq; drac. i. croci, sulphuris uini, myrrhæ, seminis hyoscyami albi, cuiusq; drac. iiii. mellis costi cochlearia. iiii. Hoc enim modo nos apparatus: uerum sunt qui gentianæ, & dauci, cuiusque drach. ii. ammiscent. Alia, ad tusim & tabem Ilosthathmos appellata. Foliis, petroselini, hylfopi, rosarum siccarum, anisi, opii, croci, costi, seminis hyoscyami, myrrhæ troglodyticæ, spicæ nardi, iridis, & quales partes cum melle sufficienti subige, datur fabæ magnitu-

O C T A V V S.

445

dine ad noctem. Alia, isotheos adpellata, ad tusim, tabem, omnes morbos internos, & certo circuitu aspergentes affectiones. Spicæ nardi drach. ii. myrrhæ drach. i. croci, costi, piperis albi, cuiusque drach. i. galbani drac. i. ficis opobalsami, cinamomi, mandragoræ succi sicci, castorei, cuiusque drac. ii. seminis dauci sesquidrachm. castiæ sesquidrachm. mellis despumati quantum satis erit. Facit ad dolorem stomachi, iccoris, pulmonis, oculorum, sanguinis reiectionem, abscessus dyentericos, uoluum, renum ac coxendicæ affectiones, difficulter spirantes, dolores laterum, uicæ tamen iliorum ac præcordiorum, profluuium muliebres, & muliebres suffocationes. Prodest contra lethalia uenena ante & post cibū sumpta, & ad omnem sanguinis eruptionem cum frigida, ad uiperæ & phalangii morsus in uini cyathis. iiii. quartanariis ante febris accessionem dantur ex ea oboli. ii. cum uini cyathis. ii. sed præloto tamen antea ægro. Sanat ægre spirantes, & qui nisi erecti spiritum ducere non possunt, & anhelosos, etiam si iam ad multos annos affectio durauit. Sanat quoque antiquas à capite ad pectus defluxiones.

De suffitionibus. Cap. LVI.

Quantum antea sufficientissime de suffitionibus dictum sit, in sermone De clysteribus & euacuantibus, ac aliis quæ ægris offeruntur, qui sanè tertius huius operis sunt, dicitur tamen nunc quoque sed paucis. Pastillus suffumigabilis tusientibus & orthopnoicis commodus. Abrotoni, sandarachæ, sinapis, cardamomi, & quales partes cotundito & cribrato, & cum aqua in pastillos redigito ac suffito, ita ut æger ore fumum suscipiat. Alius pastillus. Sandarachæ sextantem, terebinthinæ sextantem, costi scrupulos sex, folii scrupulos. vi. mastiches scrup. vi. laseris scrupulos. iiii. piperis grana. xl. redige in pastillos acutere eodem modo. Alius, Castorei, sandarachæ

S E R M O

chæ, galbani, sulphuris uiui, colophonix, propolis, terebinthinæ, mastiches, croci, chamæleuces æquales portiones, cum aqua in collyria redige, & ipsa per infundibulum suffito. Si uero non adsit chamæleuce, his conyzam paruum aut capparis corticem adice. Aliud bonum suffumigium, per experientiam à nobis inuentum, quatuor speciebus constans. Styracis, terebinthinæ, sandarachæ, mastiches, æquales partes excipe, ac similiter utere. Creditur anhelosos & purulentos sanare: itemq; tussim & laterum adfessiones, quem ad modum etiam ea quæ paulo ante hic sunt præscripta, atq; ea quoq; quæ tradidimus in tertio Sermone. Epithemia ad tussim optimi, ex fertula campana. Samfuci, fertulæ campanæ, prasii, iridis, cuiusq; sextantem, myrrhæ unc. i. thuris quadrantem, resinæ pinus lib. i. olei irini lib. i. utere.

De orthopnoicis, anhelosis, ac egre spiritum ducentibus. Ex Galeno. Cap. LVII.

Qui frequenter respirant citra febrē, quem admodum solent à uehementi cursu fatigati, eos asthmatis eos, hoc est, anhelosos, Medici uocare cōsueuerunt, ab accidente uidelicet, hoc est, anhelando: eosdem etiam ab altero accidente orthopnoicos adpellant: desident enim ac pectus erectum habere uidentur, ob timorem ne suffocentur, & stratum quoque iuxta superiores partes, ad quas pectus ipsam reclinatur, erectius sibi adparant, ne dormientes strangulentur. In spiratio enim minor ipsis contingit, quam respiratio nis frequentia ex postulat, quamuis pectus plurimum ipsis diducatur. Ex quo manifestū sit, coarctationem locorum præter naturā intrinsecus adesse, cuius etiā manifeste ægri sensum perceptant. Fit autem coarctatio locorum inspirationis, quum aut crassorum & tenacium humorum multitudo pulmonis bronchia obstruxit, aut tumor quispiam abscessui similis in ipso consistat. Similiter autem difficulter spirat, qui aspe-

O C T A V V S. 446

ram arteriam à multa destillatione habent repletam, aut quadam defluxione ex uicinis locis aceruatim in ipsas arterias defluente. Distinguuntur autem inter se hæ affectiones: nempe quod destillatio etiam sanis ex manifesta causa repente accidit, in totum fere citra febrē cōcomitantibus, etiam propriis destillationis signis. Si uero tumor abscessui similis in pulmone fiat, necessario febris consequitur, neque ita diu post, inflammatione in pus transmutata, pus reicitur cum tussi. Si autem crudum tuberculum gignatur, uelur Antipatio Medico contingit, iuxta leues pulmonis arterias, hi neque grauitatem magnam sentiunt, neq; ab orthopnoea in tantum infestantur. Qui uero proprie orthopnoici & difficulter spirantes adpellantur, in totum febrē non habent: grauitatis autem sensus eis contingit, neq; quippiam purulentum per sputum reieciunt. Porro curatio prædictarum affectionum quiddam commune habet, quiddam etiam cuique proprium. Commune quidem ut superflua substantia humoris hæ affectiones generantis consumatur, & expendatur. Proprium uero ut si à crasis & tenacibus humoribus fiant, per extenuantia & incisua pharmaca consumptio fiat: si uero à tumoribus abscessui similibus affectiones fiant, per extenuantia & desiccantia consumantur: quæ curatio omnibus in profundo corporis abscessibus communis existit. Vni autem potio ambabus conuenit, tenuis saltem temperaturæ, in uniuersum autem paucus potus conuenit, quibus abscessus alicubi adest, multus uero, quibus bronchia tenacibus & crasis humoribus sunt obstructa. Etenim repurgantia hos humores pharmaca necessario tusses commouent, uerum non facile per sputum reicitur ob crassitudinem id quod repurgatum est, humectatione igitur multa indiget, quo facilius efferatur: & ob id sanè largior potus anhelosis est exhibendus. Pharmaca uero eis conuenient

S E R M O

incidentia citra uehementem calefactionem. Crassi enim & tenaces humores à uehementi calore uiscoſiores redduntur, glutinosiſq; & ut difficulter auelli poſſint: quapropter maxime prodeſt eis acetum ſcillini, & ipſa quoque ſcilla aſſa cum melle trita & delineta, & acetum muſſum ex ea adparatum. Maximum autem remedium inquit Archigenes, purgatio frequenſior exiſtit per pharmaca fortiora: & uomitus à radicibus, per interualla ſuſcepti. Cataplaſmata uero ex ficibus & ordeacea farina: magis uero ex ſoliacea habente reſinam & mel ac ceram ammixta, infarciri poteſt etiam ei iris & manna. Malagmata autem conueniunt, quæcunque exulcerant cutem & attrahunt ſanctem, quale eſt Ciſſophontis, & quod conſtat ex baccis lauri, & quod ex ſemine roſmarini conſtat, & emplaſtrum ex herbis, & quod iceſum adpellatur, itemq; quod uocatur Thraſæ. Quod uero cyzicenu emplaſtrum dicitur, ſi irini cerati æqualem ſibi portionem aſſumat & uniuerso peſtori imponatur, humiditates conſumit, & habitum corroborat. Omnium autem conuenientiſſimum huic affectioni hocce eſt, inquit Archigenes. Emplaſtrum nigrum Archigenis. Ceræ lib. i. reſinæ pinus ſicæ lib. i. iridis ſeſquilibram, bituminis lib. i. picis lib. i. æ ruginis unc. i. myrrhæ ſexticem, thuris ſexuncem, radicis cucumeris ſilueſtris, centaureæ, lapidis aſii, ſtyracis, cuiuſq; ſextantem, miſyos crudi ſeſquiunciam, chalcitidis crudæ ſeſquiunciam, ſalis ammoniaci unc. i. galbani, terræ cimolix, terræ ampelitidis, cuiuſq; unc. i. olei lib. ii. aceti lib. i. aut ut ego ſoleo lib. ii. ſtyracem citri modico oleo liquefactum in mortario probe contere, metallica uero cum aceto diſſolue, herbas autem contunde & cribro excute, liquefactis uero quæ eliquari poſſunt, & percolatis, ac ab igne ablatis, contrita aduice, atque herbas inſperge, omnibus autem ſimul unitis & emollitis utere. Hoc ſane multos occultos abſceſſus dilcutit,

O C T A V V S.

447

& in uaporem reſoluit, alios autem aperit, quicunque autem iam rupti ſunt, & fluidi tamen adhuc permagent, eos mirabiliter exſiccant: eiuſmodi enim pharomacis uix aliud præſtantius reperiri poſſit. Conueniens eſt etiam prædictis affectionibus Amythaonis epithema, atque eo adhuc magis Polyarchion, maxime tempore coarctationis locorum. Peſtus uero cum urticis confricetur ac cædatur, ac ſcilla decorticata fricetur, deinde lauacro ac oleo calido loci nubiſeſacti curentur: aſſidue autem lenioribus ſolutiſſimis alui emollire oportet, quale eſt, cnicus acetabula duo optime cõtuſa, & cum ſero lactis decocta, ita ut percolatum ſerum, & modico melle permixtum bibatur. utendum eſt etiam ex thymo, laſere, & pipere ſalis confectionibus, quibus addita eſt ſcammonia, aut etiam his quæ ſunt ex roſmarino. Ego uero etiam herbæ ſabinæ optimum uſum expertuſ ſum, ſi per ſe ipſam drach. pondere trita ſumatur, & ſequenti die duarum drachmarum pondere, tertia trium. In aliis quibus autem & quarta die uſque ad quartã drachmam pondus auxi. Quod ſi bene procedat purgatio, ſimulq; cruenta educat, non eſt quem non melius ſpirantem in poſterum reddat. Porrò interiectis duobus aut tribus diebus, abſinthium potãdum exhibui, maxime ſi ſtomacho æger langueat, quod ſi nõ contingat ſtomachum laugueſieri, irim bibendam dedi, aut abrotonum, aut caſtorium ex aceto muſſo. Mirũ in modum autem efficax eſt, quod ex elaterio conſtat & octaobolon appellatur. Elaterii areolos. ii. ſpumæ niri obolos. iii. ſinapis drachm. i. hæc in aqua diluta in octo catapotia inſormo: mane q; duo, tantũdemq; uſperi exhibeo. Purgat enim citra moleſtiam ſuperne, aliquãdiu quidem permanes & ſoluens. His uero qui robuſtiores ſunt, poſt trium dierum ſpatium ruſus exhibeo. Atqui quæ ex colocynthide cõſtat hiera noſtra, hoc eſt, Archigenis, aſſidue præbita mitiorem

S E R M O

spirandi difficultatem correxit sepiissime, atq; id breui & perfecte. Verum si magis in profundo hæserit, auxiliatur cum aceto mulso scillitico potata. Aliud, ad difficulter spirantes, qui etiam asthmatici adpellantur. Aristolochiæ clematitidis, abrotoni, sulphuris uiui, seminis rutæ agrestis, cacuminum thymi, ammoniaci thymiamatis, æquales partes cum aceto tritas in pastillos redige, & ex eis obolos.iii. ex hibe cum aceto mulso ad triduum. Alia remedia asthmaticis eodem modo, ex Asclepiade & Dioscoride. Aristolochia rotunda cum aqua bibita, anhelosis auxiliatur: item centaureæ maioris radix, & minoris succus: & scilla trita ac cum aqua potata, & sphondylii semen, & calamintha montanæ coma, & hysopum, & iris, ac melanthum, & radice uitis alba. item asellos, qui & millepedæ appellantur, sub aquario uase stabulantes, sextarii mensura in fictile uas coniectos, ad carbones ignitos torrefacito, atq; ubi inalbuerint terito, ac melle exceptos cocto, ante & post cibum duorum cochleariorum mensura delingendos exhibeto.

Aliud. Scilla crudæ succum exprime, & cum eiusdem mensuræ melle permixtum ad prunas decoque, eiusq; cochlearia duo delingenda præbe ante & post cibum. Summe autem hoc prodest, euidensq; eius rei periculum feci, inquit Archigenes. Aliud, Archigenis. Radicis centaureæ maioris drachm. vi. peroselinæ drach. vi. ammoniaci thymiamatis drach. iii. sulphuris uiui, bituminis, cardamomi, radicis panacis, seminis urticæ, iridis Illyricæ, cuiusque drach. ii. thuris, myrrhæ, castorei, nitri, sagapeni, abrotoni, polii, chamæpityos, saluix, cuiusque drachm. i. piperis albi drachm. iii. Hæc omnia trita cum melle miscentur despumato, dantur ex hoc oboli.iiii. Etenim assidue potatum hoc, quibusdam perfecte medetur, contra molestiam autem efficax existit, dato hoc cum hydromelitis calidi cyathis.iiii. Aliud, quo etiam ego

O C T A V V S.

448

utor, ad multos usus commodum. Scillam saluam manum magnitudine sua implentem, fermento obductam, in furnum conicio ut quàm optime assetur, deinde ubi mollissima facta fuerit, superficie eius exusta reiecta, reliquum optime contero, atque ei quantum trimembri sectione facta, duæ assatæ scillæ partes ponderant, tantum farinæ erui albi adicio, & ammoniaci thymiamatis drach.iiii. radicis panacis drach. iii. iridis, & abrotoni, & acori, cuiusque drach. ii. piperis grana. xx. hæc omnia simul trita & unita in orbiculos digero pondere sesquiobolares: ex eis autem drach. i. aut etiam obolos tres, aut duos, cum tribus cyathis lactis asinini recens multæ, aut aquæ mullæ exhibeo. Pueris uero tantum unum orbiculum præbeo. Aluum hæc mensura mouet: quod si hac amplius quiddam exhibeas, & urinam cies, & compactam ac instantem mali irritationem dissolues: etenim & comitiales sanat, & uulvam strangulatam, & lumborum languidos dolores, & febres debiles ac per circuitum repetentes. Cum aceto menses ducit per crassitudinem suppressos, ad quos consequuntur uertigines, interceptiones uocis, contractiones, dolores articulorum, pigrities, & spirandi difficultas. Euestigio enim sanguinæ euellit, & ab omnibus molestiis liberat: quare tenuitatem huius pharmaci ne contempnas, sed abundantem uirium eius suppellectilem, quasi per manus à maioribus traditâ assumes.

Alia potio ad suspiriosos. Polii, abrotoni, castorei, chamæpityos, ammoniaci thymiamatis, æquales partes melle excipe, & fabæ magnitudine exhibe. Quidam spumæ nitri albi cochleare, in aquæ mullæ cyathis tribus exhibuerunt. Aut hoc modo. Spumæ nitri drach. ix. piperis drach. i. laferis drachmam unam, da cochleare cum aqua calida. Alia. Castorei drach. viii. ammoniaci thymiamatis drac. viii. piperis grana. xl. excipe passo, & fabæ magnitudine præbe in aqua

S E R M O

mulla. Alia. Abrotoni drach.ii. radicis bryoniae
 drach.viii.rutae hortensis drachm.viii.castorei drach/
 mas quatuor,artemisiae drachmas quatuor epithymi
 drachm.iiii.dantur ex ea scrupulus unus & dimidius
 cum aceti mulsi cyatho.i. Alia. Iridis drach.viii.
 ammoniaci thymiamatis drachmas quatuor, datur
 drach.i.cum hydromelitis cyathis tribus. Alia.
 Herbae sabinæ, his qui integra ætate consistunt,scrup/
 pulos.vi.aliis uero scrup.iii.butyri scrupulos.xii.mel/
 lis sextantem.Præbe delingendam ad dies.iii.& in
 terminis per triduum facta rursus præbe. Pastil/
 lus doloris leuamentum orthopnoicis & ægre spi/
 rantibus præbens. Opii drach.i.sulphuris uiui,plan/
 taginis,seminis hyoscyami,succi radicis dulcis, styrac/
 cis,myrrhæ,thuris,terebinthinæ,cuiusq; drach.ii.croc/
 ci drach.i.cum uino maris experte contere, ac in pa/
 stillos trium scrupulorum digere, quos bibendos ex/
 hibe.Porrò si radicis dulcis succus non adsit, ipsam
 radicem fractam ac tusam satis diu decoquito, atque
 hoc totum cum decocto eius committito. Alius,
 Andromachi, ad idem. Scillæ assatæ, sulphuris ui/
 ui, bituminis, æquales partes, melanthii drachm.ii.ca/
 storei drach.ii. anisi obol.iiii. cum aqua pastillos in
 forma trium aut quatuor scrupulorum; exhibe ante
 somnum, cum aquæ calidæ cyathis duobus. Cata/
 potium, suspiriosis dolorem leuans. Rutæ uiridis
 sextantem, styracis sextantem, terebinthinæ sextantem,
 opii drachm.iiii. ex his catapotia siliquæ pondere sin/
 gula informa; tria; ante somnum exhibe deuorand/
 da, a sumptione autem ebiant aquæ calidæ cyathos
 duos. Remedium pulchrum Philagrii, ad anhe/
 los. Radicum symphyti in petris nascentis, radice/
 cis centaureæ maioris, iridis illyricæ, singulorum ses/
 xtantem: aquæ sextarium.i. radices fractas per bis/
 duum in aqua macerato, deinde ad tertias decoquito,
 & percolato, & tantundem mellis decocto adicito,
 rursusq;

O C T A V V S.

449

rursusq; donec cogatur decoquito: deinde rhei pon/
 tici contusi ac cribrati unc.i.inspergito ac unito. Exhi/
 be circa primam horam diei cochlearia duo. Quod
 si non adsit rheon, centaureæ maioris radicem con/
 tusam & cribratam uncia pondere iniice, aut eodem
 modo radicem symphyti. Hocce pharmacum pul/
 moni & thoraci firmitatem & robur præbet, simulq;
 humores ad eum delatos repurgat, desiccet, & expel/
 lit. Aliud, ad orthopnoicos. Boli armenicæ drachm.i.
 cum uino diluto bibendam præbe. Ad tusses autem
 inde sequentes antidotum, Isotheum appellatâ, pau/
 lo ante inter tussis remedia descriptam, exhibe ante
 somnum nucis atellanæ magnitudine cum aqua mulla.
 Assiduus enim huius antidoti usus in totum ab hac
 affectione liberat, etiam si fuerit inueterata: confiden/
 ter itaque ea utaris. Quod si non adsit, præonæ anti/
 dotum præbe: quæ ipsa quoque si haberi non possit
 eam quæ zopyrios appellatur, quarum descriptio/
 nes in sermone De colicis, habentur. Suffusiones etiã
 eis sunt commodissimæ: de his in tertio Sermone
 plenissime dictum est, & paulo ante inter remedia tussis.
 In earum autem usu undiquaque stragulis conte/
 gantur atque ore sedulo hiantes fumum fortiter ad/
 mittat: mucus enim & lachrymæ multæ sputiq; uber/
 tim ducuntur, & per uehementem tussim pituita uis/
 cosa ex profundo effertur. Verum quod latere te no/
 lim, antequam ad eiusmodi rerum ac lancinationum
 adhibitionem perueniatur, uentrem subducere oportet
 uel per clysterem, uel pharmacum solutiuum. Pro/
 sunt etiam suspiriosis fricationes pectoris, ex pumice
 cum nitro, sece uini usta, cum flore iunci odorati. Cu/
 ius generis & hoc est. Auripigmenti, pumicis, spumæ
 nitri, cuiusque unc.i.alcyonii sextantem. hæc contusa
 & cribrata cum unguento aliquo calorifico commi/
 sceto, pectusq; & dorsum donec ignescant confricã/
 to, ex frequenti enim huiusmodi perfrictionis adhibe

A E T.

111

S E R M O

tionem spirandi difficultatem, & tussum omnemque purulentam pectoris affectionem propulsabis. Ceterum inueterato malo, & medicina omni frustra adhibita, ad ulationem confugiendum erit: itaque iuxta medianam commissuram clauicularum, utrinque una crista inuratur, cum curatione tamen admotis manibus, & distenta cute, ne aspera arteria oblaedatur. Deinde alia duarum paruum iuxta carotidas colli arterias insigenda paululum sub mento utrinque una, incumbentis cutis tantum perustione facta. Insigenda autem adhuc alia duarum sub mammillas, inter tertiam ac quartam costam: rursusque alia duarum retrorsum uersus inter quintam ac sextam costas. In medio etiam pectore unam inurere oportet: & iuxta principium ossis pectoris (quod a capitis gladii similitudine Xiphoides Grecis appellatur) supra os ipsius uentris, unam simili modo. Et adhuc alias duas inter octauam & nonam costam: utrinque unam. Tres etiam retro inurenda sunt crustae, una iuxta medium dorsi, reliquae duae ab utraque uertebrae parte, paululum infra medianam crustam. Omnes autem infra collum inustas, medio critere latas esse conuenit, neque ualde in superficie consistentes, neque rursus nimium profundas. Viceversa autem crustarum satis multo tempore fluida permittere oportet.

De cordis tremoribus, ex Galeno. Cap. LVIII.

Cordis tremor siue palpitatio, multis tum adulescentibus, tum senibus inculpate sanis accidisse uisus est. Dolent autem caput ita affecti, citra aliquam alterationem externam causam: atque omnes hi ex uenae incisione opem senserunt: aliqui etiam ex eis in totum ab hac accessione sunt liberati, per extenuatoria diaetam & pharmaca consimilia, post uenae incisionem adhibita. Noui autem & ego quendam qui singulis annis, ueris tempore: tremoris accessione afficiebatur. Hunc ubi expertus essem per triennium ex uenae

O C T A V V S.

450

sectione iuuari: in quarto per uenae sectionem euasit, antequam hoc malo apprehenderetur: atque hoc modo pluribus deinceps is agebat annis, consentanea simul utens diaeta: ueruntamen & is quoque ante senectutem fato functus est, quem ad modum alii omnes. Aliqui quidem in febribus acutis comprehensim animo destituti, similiter mortui sunt: aliqui uero etiam citra animi destituti, stuporis attoniti modo affecti, repente uitam cum morte commutarunt. Plures autem hac affectione laborantes ad aetatem perueniunt, minorum quidem annis quinquaginta, quadagesimum tamen aetatis annum excesserunt.

De sanguinis reiectione, ex Galeno. + de hunc aff. cap. 1.

Cap.

LIX.

Sanguis qui ex pectore & pulmone, aut aspera arteria educitur, omnino cum tusi reiecitur. Si uero ex locis circa fauces aut gurgulionem sanguis feratur, per excretionem excernitur. Si uero ex aliquo loco oris aut gingiuarum, simpliciter expuitur. Aliquando autem a capite aut partibus gurgulionis delatus sanguis, ad asperam arteriam extremum incidit, & tussum commouet, imaginationemque facit uelut ex pectore educatur. Itaque si quis pluribus ex ordine diebus sanguinem excreat & emungat, neque capitis dolore, aut grauitate aliqua quae etiamnum adsit, antegressis, neque plaga isthuc illata: considerare oportet diligenter omnem narium meatum, atque etiam oris locum illum ubi nares ad palatum sunt perforatae. Contingit enim aliquando haec accessio, hirudine ad locum hunc affixa. Ceterum aliqui per uomitum citra tussum sanguinem ex uentre reieciunt, aut ex uenis adiacentibus in ipsum delatum, aut hirudine deuorata. Verum sanguis uenarum ex hepate aut splene in uentrem delatus grumulosus est, nigerque; euomitur: qui uero ex hirudinis praesentia procedit, tenuis est & saniosus, siue ex uentre, siue ex naribus, siue ex stomacho proferatur. Atqui & localis dolor qui concomitatur, affectam

S E R M O

particulam ostendet. Si enim ex stomacho educio fiet, non magna sanguinis eruptio continget: graciles enim sunt stomachi uenae. Sed & cum nausea ac uomitu sanguis effertur, & in deglutendo mordacitas percipietur, maxime si adstringentia aut acris deglutiantur: si uero ex uentre educatur nausea plurima comitantur & uomitus, & si a cibo sumpto educio contingat, sanguis cibus permixtus efferetur. alio quando etiam pituita ac bilis simul euomentur. Si uero ex hepate & splene sanguis in uentrem deferatur, aderit tumor. Si uero ex pectore & pulmone, aut aspera arteria sanguis expuatur, impossibile est eum citra tussim per sputum reici. Fit autem sanguinis educio ex pectore, aut ob uenae rupturam, aut oris uenarum apertionem, aut ob corrosionem. Venarum itaque pulmonis rupturam cognoscuntur ex eo, quod post aliquam praecedentem causam manifestam, statim sanguinis educio consequitur. Praecedentem autem causam dico, delapsionem ex alto, aut si grauius aliquod corpus pectori inciderit. Aliquibus autem ob clamorem magnum quomodocunque editum uasis uenarum ruptura accidit: & citra manifestam externam causam copia sanguinis cum crudo ac flatuoso spiritu, distendens pulmonis uasa, rupturam efficit. Caeterum ob sanguinis multitudinem facta rupturam cognitionem exhibet sanguinis effusio repente & coaceruatim facta. Magna enim pulmonis uasa existunt, ac arteriarum speciem habentia: sanguis autem in eis tenuis & calidus est, perque saltum spiritus uiae impetu excenditur. De uenarum apertione. Venarum autem ora aperiuntur, si quidem dispositiones praecerint calidae: ueluti si calidus balneis plurimis usus sit homo, habitetque in calida regione, consimili existente maxime anni tempore, cibus quoque & potionibus calidis utatur. Etenim multitudo sanguinis calida existens, uenarum pulmoni incumbentium ora aperit &

O C T A V V S.

451

dilatata, atque hoc modo coaceruata effusio contingit. De uenarum corrosione. Quibus uero ex corrosione uenarum pulmonis sanguinis euacuatio contingit, his per interualla modica sigillatim cum tussi expuitur. Ipsa autem uasorum corrosio ex acris contingit humoribus, siue a capite in pulmone delabentibus, seu in ipso pulmone generatis. Possibile est etiam propter corrosionem, coaceruatam sanguinis educationem cum tussi fieri. Quum enim praecedenti tempore per modica interualla sigillatim, ut dictum est, & cum tussi sanguinem expuerit quispiam: & post sequentibus diebus neque calis, neque alia quaedam externa uolenta causa acciderit, & tamen sanguinis eruptio multa prodierit, magnam corrosionem factam esse ostendit. Multi autem hoc modo affecti particulas pulmonis simul cum sanguine extulerunt, aut tectoria ulceribus obducta. Impossibile itaque est latere educationem propter corrosionem, uenarum factam. Quare diligentem animaduersionem habere conuenit, num ne spumofus sit sanguis: nam & hoc firmissimum signum educationis ex pulmone existit: deinde num ne bronchii particula quaedam, aut tunicae arteriae seu uenae simul efferatur. Horum enim nihil apparet in his, qui ex succingente thoracem membrana sanguinem spuendo educunt. Maximum etiam signum elationis ex pulmone est, si omnino citra dolorem effertur. De educatione sanguinis ex aliis pectoris partibus. Sanguis autem qui ex aliis pectoris partibus educitur, nigrior est, et iam in grumos coactus, cum tussi etiam & dolore reicitur particulae affectae, ac foetidum odorem de se praebet: aliquando & pure ammixto effertur. Verum hoc signum commune est. Si uero iuxta asperam arteriam ulceratio fiat, paucissimus sanguis expuitur, paucissimo omnino pure permixtus, doloris autem sensum iuxta exulceratam arteriae partem aeger perceptat.

S E R M O

De sanguinis à capite educatione. Si uero à capite sanguis deferatur, siquidē plurimus sit, plurima adest capitis grauitas aut dolor: si paucus, pauca, aurium Ionitus iuxta proportionem affectionis, rubor faciei: uenæ frontis emicant, & uertigines accedunt. causa autem ista præcedens manifesta est, nimirum plaga, aut frigiditas, aut calor, aut ebrietas. Vini enim potatio larga cumulatim caput replet, & cumulatim etiā ex rupto uenæ uase effundit. In parua autē ebrietate, modicum adest sanguinis sputum, & consueta fieri per nares sanguinis excretio cohibetur: aliquando et ad palatum conuersa, imaginationem exhibet, ueluti ex pectore sanguis ipse educatur. Si itaque à capite sanguis deferatur, titillatio palati accidit, & frequens excretio, atque hoc modo exponunt: irritatur enim ad tussim, & tamen non ualde tussunt. Si autē à palato ad asperam arteriam destillat, tum tussunt, & quod delapsum est educunt: & ob id quidam decepti, ex pectore educationem fieri autamant. Desiuit autem aliquando à capite per gulam seu stomachum in uentrem, uomituq; reicitur, atque ob id putatur à stomacho prodire. Habet autem & suā figuram sanguis à capite delapsus. Est enim non adeo crassus, colore nigro, leuis, æqualis, immixtus, altero uidelicet aliquo, pure uel pituita, & cum excreatione statim se in linguam infert rotundus, facileq; reicitur per sputum. Si uero palatum consideraueris, densius atque uelut exulceratum ipsum inuenies, & ut plurimum sanguinolentum, propter destillantem ad ipsum à capite sanguinem. Curatio autem his qui sanguinem à capite educunt, sufficit simplicior & exigua. Adstringentia enim per collutiones palato adhibita frigida sunt: ciunt: nam à calidis & rarefacientibus collutionibus plus sanguinis erumpit: quare signum, id est adeo à capite prodeuntis educationis. Si itaque à capite feratur, multumq; sit quod defertur, euacuatione opus

O C T A V V S.

452

erit. Quare citius per nares aut per uenæ alicuius incisionem euacuare oportet, ne per negligentiam consuetudo fiat sanguini in hos locos delabendi.

Curatio eorum qui ob destillationem sanguinem expuunt. Cap. LX.

Qui ob destillationem sanguinem expuunt, his uenam incidere oportet statim in principio, acri simul clystere adhibito & euacuata aluo: deinde confrictis quam plurimum manibus, brachiisque ac cruribus per pharmacum calefactorium ac extenuatorium, extremæ eorum partes colligentur: postea uero capiti rasio pharmacum ex stercore syluestrium columbarum impone, & post horarum trium interstitium in balneo um deducito, citraq; capitis cum pinguedine contactum lauato: post uero capite mediocri pileo contento, sorbitione multa ex solis austeris pomis conuulso: deinde dormire uolenti, theriacen Andromachi ex uiperis recens adparatam exhibeto. Sequenti autem die omnibus corporis partibus capite tantum excepto, confrictis, in quiete adseruato, rursusq; in uesperam theriacen exhibeto. Quo si ex his destillatione sistatur, tertia die mane mel parum coctum præbeto quiescereq; finito, ac totum corpus defricato. In cibo exhibe pitifanæ succum, modicumq; panem madefactum. Quarta autem die mane post acceptum ex uiperis pharmacum, rursus plurimum mellis præbeto, capiti simul pharmaco ex stercore columbino imposito. Deinde lotis & mediocriter nutritis, quinta die ea quæ humores qui in pulmonem destuxerunt, uehementer repurgare queat exhibeto. Post uero per interualla ad caput cerato ex thapsia apparato utaris. Vniuersam autem curationem renatiendo ac refocillando corpori destinatam impendito.

De his qui ob frigiditatem organorum respirationis sanguinem expuunt, ex Galeno. Cap. LXI.

III IIII

SERMO

Qui uero ob frigiditatem membrorum respiratio-
nis, ruptis pulmonis uenis, sanguinem expuunt, his
euestigio uenam secare conuenit, secundaria facta de
tractione eadem die, & postridie similiter, uidelicet ut
paulatim euacuationem faciamus, & ut ad contrariū
diuerso fiat, quam antispasmi Græci appellant. Eius
enim gratia uenæ sectio adhibetur. Deinde fricatione
extremarum partium, & ut dictum est, ligatione facta
in uesperam ex seminibus pastillum exhibeto. Sequē-
ti uero die post repetitam sanguinis detractionē, unū
uerso pectori ceratum ex thapsia imponito: quod in
uesperam rursus ne ulterius quam conuenit calefaciat
detrahito, atque iterum pastillos ex seminibus dato.
Tertia autem die ex thapsia ceratum ad horas circū-
ter tres rursus imponito, hominemq; lauato. Cibum
autē præbe primis diebus sorbitionem, tertia autem
ad succum ptisanæ, pisces qui facile concoquuntur
probeq; conditi sunt adde: ante somnum etiam rur-
sus pastillum ex seminibus exhibe. Nam & somnum
conciliat, & dolores leuat, & exiecat. Inflammatione
autem ruptarum uenarum sedata, & particulis ad bo-
nam temperiem redactis, ea quæ thoracem repurgat
præbe, adhibito simul usu theriaces ex uiperis appa-
rata. Deinde etiam lactis potu aliisq; cibis utaris.
Hoc modo sanè eos qui se mox eodem die medicā-
dos exhibent poteris curare, non tamen similiter qui
post duos aut tres obueniunt dies. Aliqui enim eorū
immedicabile ulcus habent, maxime qui per uitiosos
humores erosionem sunt passi. Quorum aliquibus
sputum ipsum saluginis aut muriæ saporem exhibeo
re referunt.

Curatio eorum qui iuxta alium quemcunque
tandem modum ex pulmone sangui-
nem reieciunt. Cap. LXII.

Difficiliorem autem curam ulcera in pulmone con-
sistentia habent: conari itaque oportet, quem ad

OCTAVVS.

453

modum nos fecimus, ita ut agro præcipiamus,
ne respiret ualde, & ut sileat semper. Incidere
autem statim uenam oportet in cubito internam,
ac sanguinis detractionem reiterare, bis aut etiam
ter, paulatim, gratia diuertendi. Non enim eua-
cuatione indigent tales, nimirum ab affectione ipsa
euacuari. Quapropter etiam fricationibus utantur, aut
etiam totius corporis membrorum cum latis lintheis
lis cōstrictione. Posteaquam uero hæc exacta fuerint,
primum quidem poscam dilutam & tepidam biben-
dam exhibere conuenit: ut si quis sanguinis grumus
in uiscere hæreat inde dissolutus eiiciatur, neque
quam obstat bis & ter in tribus horis hanc potionem
iterare. Post hæc autem pharmaca inductoria & ob-
struendi meatus uim habentia, simulq; adstringentia
exhibeantur, aut ex posca diluta in prima sanè die, aut
ex decocto malorum, aut baccarum myrti, aut alteri-
us cuiusdam adstringentis. In uesperam uero rursus
exhibendum est pharmacum: abstineatq; eger ab om-
ni cibo, si uirium robur adsit: sin minus, satis erit sorbi-
tionem præbere. Optimum autem est & secunda die
rursus parum sanguinis detrahere ex eadem quæ pri-
us incisa est cubiti uena, si modo uires ad id tolerans
dum sufficiant. Cibis etiam & pharmacis similiter uten-
dum usque ad diem quartum, pectore in orbem ma-
defacto, æstate quidem ex uino, oleoq; melino & ro-
faceo, hyeme uero ex unguento nardino. Si uero em-
plastris uti uelis, optimum pharmacum nostrum Bar-
barum appellatum habebis. Cōducunt etiam reliqua
ex bitumine, aceto & pice apparatus, & maxime quod
ex salicibus, & quod ex loliis constat. Maximū enim
hoc est, cui diligenter attendere animum oportet, ac
mox facta uasorum ruptura inde remedium offerre
incipere, quo cruentū adhuc uulnus concreseat, prius
quam inflammatio apprehendat: etenim si inflamma-
tio præuenerit, parum spei est ad huiusmodi uulnes

S E R M O

ris conglutinationem, quippe quæ se in multum tēpus extendit. Eluere enim oportet, tum pus, tum serosum sanguinem ipsius ulceris postea quam inflāmatio fuerit soluta; reliquam autem curam quem ad modum ad tabidos fieri solet ordinare. Ex Archigene. Porro si à stomacho aut ventre sanguinis reiectiones cum uomitu procedant, uena incidenda est in cubito superior, humeralis appellata, etiā si ex hepate in ipsum uentrem deferatur. Si uero à splene sanguis feratur, quod ex tumore circa splenem consistente cognosces, incisa uena quæ inter paruum & anularem digitum in sinistra manu est, probe ac proprie auxiliaberis. Cæterum & cibos & potus magis adstringētes dare conuenit his, qui ex uentre per uomitū, citra tussim sanguinem reiectant, non tamen uehementer & actu frigidus: Ex uehementi enim frigiditate plagæ inferuntur: Quare suffecerit, si non calidi existant, neque nimiam humectationē inferant. fontana igitur aqua, non ualde frigida, neque multa, in potu exhibeatur. Et cibi pauci similiter mediocriter frigidi, ac naturæ quoque adstringentis.

Communes methodi exhibendorum auxiliorum, in singulis reiectionis sanguinis speciebus post sanguinis inhibitionem. Cap. LXIII.

Ex Galeno. Primum periculum in reiectione sanguinis, est ne ultra modum eius euacuatio fiat. Curatio autem post eius cohibitionem eiusmodi existit. Reiectio quidem sanguinis quæ ob apertionem fistule uenarum, per obturationem occlusionemque dilatationem oris ipsius uenæ curatur: quæ uero ob uenæ rupturam fit, per conglutinationem sanatur: quæ ob corrosiōnem, per renutricationem, & ea quæ carne implentur corrosa. Obturatur quidem dilatatum & apertum rupta uena ab adstringentibus. Conglutinatur autem rupta uena ab iisdem, & quæcunque in compositione eis ammixta citra mordacitatem desiccant, ac glutia

O C T A V V S. 454

nosum quiddam in se complectuntur, uelut est lemnia terra, & quæ samius aster appellatur, & his similia. Renutritur autem corrosum a cibis boni succi, & pharmacis carne expletibus, siue sarcoticis a graecis appellatis. Conueniunt igitur adstringentia eis qui non tussunt, qui corpus boni succi habent, & qui ob apertionem oris uenarum, aut rupturam sanguinem reiectant. Adstringit autem optime acetum, & portulaca comesta: succus autem eius bibitus efficacior existit: plantaginis succus cyathis tribus, aut sanguinariæ succus eodem modo: Succus ueræ acerbæ in sole probe desiccatus drachma una, rhois aut gallæ decoctum cyathi mensura, cortex glandis maxime castaneæ drachma una, radicis rubi decoctum mensura cyathorum trium, mora rubi, & flos, balustiorum drachma una, acacia & hypocisthis eodem modo. Vinacea cochlearii mensura, similiter lapathi acuti semina. Efficacius autem operatur radicis althææ decoctum, radicis symphyti decoctum, atque ipsa quoque sicca trita potui inspersa, centaureæ radicis drachma duæ, quas febricitantibus cum aqua, febre carentibus cum uino exhibebis: lapidis hæmatitæ drachma una cum mali punici succo, aut corallii lapidis eodem modo, radix equiseti. Mora ualde cruda & immatura. Forissecus autem pectori irrigatio adhibenda ex uino adstringente cum oleo rosaceo aut myrteo. Si uero multa sanguinis eruptio fiat, maxime in æstate, & citra tussim eius reiectiones contingant, neque debilis sit æger, sed robustus & carnosus: Acetum pro uino adhibendum est, non in sordidis amplius lanis sed spongiis exceptum, fasciæque lata æger conuincendus. Aliquando autem acaciam, aloen, aut onopracium aceto permiscere conuenit, & cutē ex oleo myrteo præillinare, ne mordacitas ex irrigatione succedat, aut etiam Emplastrum Barbarum, aut ex salicibus, aut aliud simile impone. Quod si æger ferre ne-

S E R M O

queat ex irrigatione proueniētem inuicunditatem, & molestiam, neque toleret item emplastrorum incommoditatem, huiusmodi cataplasma est ad mouendū: ex palmis uidelicet & acacia, alumine, malicorio in puluere redacto, symphyto, polenta aut lentiū farina apparatus. Si uero neque cataplasmatum grauitatem ferre queat, neque calseri sustineat, illitionibus utendum. Loti itaque aut mespili corticem, & rhoem culinarium, paucaq; rhamni, aut sanguinariae folia in aceto decoquito, deinde in eo decocto aloes succū, aut acaciae, aut omphacii, paucumq; gummi diluito, & peritus ac dorsum ex eo illinito: atque ubi exsiccatū fuerit, rursus inungito, quo crassitudinem accipiat illitio seu unguentum, & ne denudati frigore circumueniantur. Illa uero hora qua arescit illitum ab agro multus aer est arcendus. Quod si inflammationes succedentes febres inferant, solent enim uehementer acutae irruere & periculosae, aliquando etiam lenes, & obtusae, quum uidelicet in tabem sunt transiturae: tum omnis ueluti in febribus est ordinanda diæta: non tamē acriter, sed quiete & paulatim: ut ne rursus rumpantur conglutinata, abstinendum a uino, & sorbitionibus ammiscenda quae leniter adstringunt, uelut sunt palmae & similia. Cataplasmate utendum pane calido, deinde de semine lini. Vbi uero perseueret malum, omnia ut ad tabidos facienda. Exsiccatorem porrō citra mordacitatem uim obtinet: succus ocyini, qui si aceto commisceatur conuenientior fiet, & est quoque nobis in usu familiaris, citraque formidinem eum porrexeris. Adstringit autem, & desiccet simul, rheo ponticum. Assumere autem oportet hanc ipsam ponticam radicem ad recentis ac inueteratas sanguinis reiectiones, & ad pectoris fluxiones, in principio quidem ex posca decoctam. Si uero per circuitus redierit reiectio, omnino, parum quiddam bibendum praebere cum aqua. Quum uero asperitas, & tussis molestiam intulerint,

O C T A V V S.

455

passo cretico decoctam, deinde contritam praebere. Magis autem desiccet arefacta in potum inspersa. Exsiccat etiam citra mordacitatem, samius aster, & minium sinopicum: & terra lemnia bis in die data drachmae pondere ex aqua. Citra mordacitatem etiam, & praecclare omnino desiccet bolus armeniacus, ut nihil eo hac parte praestet: eius itaque drachmam unam exhibere potes cum aqua confidenter. Exsiccat etiam coagulum haedi, cerui uero magis inspissat. Quod si stomachus aeger sit, semel exhibere quod adstringit, & semel quod desiccet. Aliquando autem mane adstrictorium damus, circa sextam autem horam desiccatorium: in uesperam uero quod inspissat. Quando uero inspissantibus opus fuerit, amyllum detur, & gummi, ac tragacanthus, quodlibet per se, atque etiam inuicem permixta. Simplicia ad sanguinem reicientes pharmaca. Huius generis inspissantium uidelicet est & gluten piscium, & lymphitum manducatum ac deuoratum. Cibos etiam eiusdem cum praedictis pharmacis facultatis exhibere oportet, tum his qui propter apertionem uenarum, tum qui ex stomacho sanguinem reiciunt: nimirum adstringentes, uelut est halica ex posca, aut micæ panis eodem modo, aut oryza, oua mollia, rhoem culinarium tenuissime tritum infarctum habentia, plantago cocta, intubum, lens cum praedictis condita, aut lapathum acutum: in quibus uero inspissante materia magis opus est: lac coctum refrigeratur, daturque: tum ob corrosionem, tum a stomacho sanguinem educentibus. Hi enim adstringente materia, & carnis expletionem opus habent: aliquando autem lacti cocto amyllum infarcitur, ac modicum omnino coaguli. Caute enim oportet immodicum eius usum, neque statim post eius admixtionem lac ipsum exhibere, sed post aliquantulum dilationem: ualde enim in uentre concretum mortem inferre consueuit. Conducit etiam palmas cum halica decoquere aut cum similia

S E R M O

gine. Inspissant autem simulq; adstringunt oua crassa
 fiora rhoe infarcta, maxime si sint assata, lens cum pti-
 sana decocta, milium coctum. Fugienda autem in om-
 nibus uehementer adstringentia, & excellenter inspiss-
 fantia. Eligenda uero simpliciora & minus molesta
 ex uniuerso genere eorum quæ sunt prædicta. De cõ-
 positis ad sanguinem reiicientes pharmacis, Galeni.
 Juxta primam quidem rationem ex adstringentibus
 & desiccantibus ac inspissantibus pharmaca compo-
 nuntur ad curationem reiectionis sanguinis conue-
 nientia. Quum uero adstrictoria, & tenacia ac desicc-
 cantia, uias præcludant, & difficulter p corpora dige-
 rantur, ui quadã opus habent præparante ac aperiente
 eis uias ipsas: & ob hoc ipsum calida & tenuiã par-
 tium eiusmodi pharmacis miscentur, quæ iuxta omni-
 nem ipsorum considerationem contraria sunt sangui-
 nis sistendæ reiectioni. Miscentur etiam eis stuporem
 inducentia, quo profundiorẽ somnum inducant:
 quæ sanè commodissima sunt his qui à tussè lanci-
 nantur omnibus, maxime tamen qui simul sanguinẽ
 reiectant. Hi igitur scopi sunt compositionis pharma-
 conum ad sanguinis reiectionem conuenientiu: quæ
 uero per experientiam cognita sunt à priscis medicis
 composita pharmaca deinceps dicentur. Potio hæ-
 moptoicis commoda. Lapidis corallii, terræ samix
 quæ aster appellatur, succini, mastiches, cuiusq; drach-
 vi. amyli, thuris, gummis, cuiusque drachm. quatuor.
 Exhibe cochlearium unum siccum cum posca, aut
 cum aliqua prædictarum decoctionum. Alia pos-
 tio. Terræ samix asteris, lapidis agerati, terræ lemnix
 nix, æquales omnium partes accipe, & ex eis coch-
 learium unum præbe cum cyathis duobus deco-
 ctionis plantaginis. Alia. Terræ lemnix drach-
 xvi. terræ asteris drachm. viii. sarcocolle drach. quatuor
 gummis drach. ii. præbe cochlearium cum deco-
 cti palmarum cyathis duobus. Sit autem deco-

O C T A V V S.

456

ctum ipsum crassum. Alia Andromachi. Cor-
 rallii torrefacti drach. i. thuris obol. iiii. acacia drach.
 i. balaustrionum obolos v. gummis obol. ii. candidum
 ouorum duorum. Huius quartam partem cum aquæ
 cyatho uno & dimidio exhibe. Alia, Asclepiadæ.
 Radicis sanguinariæ manipulum, radicis symphyti
 tantundem, rhois rubri acetabulum, aquæ sextarios
 tres, decoque ad tertias, & expressi ac percolati liquo-
 ris cyathum unum præbe, & ad singulas exhibitiones
 gummis triti drachm. i. conice. Alia, ualde præ-
 stans, cui testimonium præbeo. Thuris, terræ aster-
 ris, cuiusque drachm. octo, croci drachm. i. amyli, dra-
 chm. i. succi plantaginis siccæ drachm. i. contusorum
 & cribratorum cochlearium unum dato cum posca.
 Alia, per experientiam. Corallii drachmas octo,
 thuris drachmas octo, dato cochlearium cum uino
 myrtitæ diluto. Eadem etiam ad fluxum muliebrem effi-
 cax est. Pastillus ex electro. Præclare facit ad
 hæmoptoicos undecunque sanguis efferatur, ad tussè
 sim ueterem & recentem, tabidos, cruenta reiectan-
 tes, suppurationem pectoris, tormina intestinorum,
 uesicæ fluxiones, & ad infiatos: est etiam aurium as-
 fectionibus commodus. Psyllii drachmas quatuor
 dragintaquinque, ramentorum electri, iridis, masti-
 ches, croci, cuiusque drachmas quatuor, opii dra-
 chmas quindecim. Psyllium in aquæ calidæ sexta-
 rios tres coniectum, parum per macerato: atque ubi
 uiscosum ac lubricum factum fuerit, liquorem in-
 de exprimito, eoq; præscripta diluito: terito, ac pa-
 stillos informato. Ex his obolos tres cubitum ituris
 exhibeto. Pastillus Dosithei ualde celebris. Vir-
 gultorum rubi sextatẽ, radicis symphyti, fructus spi-
 næ ægypticæ, succi hypocisthidis, lycii, opii, thuris, rhei
 pontici, terræ asteris, singulorum sextantem, rhois cu-
 linarij quadrantem, rosarum siccarum drachmas iiii.
 baccarum myrti quincuncem, croci, terræ lemnix, cor-

S E R M O

ticis qui macer appellatur, cuiusque drachmas duas. Excipe succo plantaginis, aut uino scybelite, & in forma pastillos. Eos cum decocto symphyti aut sanguis nariæ exhibeto. Alius pastillus, ex cuius usu magnam nominis famam sum adeptus. Terræ asteris quadrantem amyli recentis quincuncem, tragacanthi, sesquiunciam, gummis quadrantem, glutinis piscium unciam unam aceti quantum suffecerit. Gluten more eorum qui arcus faciunt dissoluito, per triduum in sufficienti aceto maceratum, quarta deinde die exemptis ex eo pelliculis repurgatum paulatim tolle, & in mortario cum pistillo contunde, & quam diligentissime dissolue, aut super calidum cinerem pone. Difficulus enim solubile existit. Vbi uero solutum fuerit, rursus in are, aut ferro, aut ut dictum est, cinere calido cum aceto decoque, & sufficienti tempore assidue agita, ut quæ crassissimum fiat, deinde in mortarium coniectum satis diu tere. Atque unumquodque predictorum per se contusum ac cribratum in promptu habens, maxime tamen tragacanthum in mortarium ad dissolutum gluten insperge, omniaque, diligenter unita uitreis lancibus solidis excipe, & exicca, pastillosque, in forma mediores. Durant autem aliquandiu donec formentur. Eos cum posca exhibe, & utere ualde confidenter. Pastillus ex Corallio, qui nunc celebris, & in usu apud omnes empiricos existit. Terræ asteris, balaustris, corallii, succi hypocisthidis acaciæ, myrrhæ, rhei pontici, dauci, omphacii, tragacanthi, cuiusque unciam unam, thuris, sextantem, oppii drach. iiii. amyli scrupul. vi. aluminis scisci scrupul. xii. terræ lemnis scrup. vi. rhois rubri quadrantem, radice dulcis sexuncem, symphyti radicis trientem, gummis scrupul. xviii. croci scrupul. vi. fructus spinæ ægyptiæ drachm. iiii. Digere in pastillos cum succo plantaginis, aut uino austero uetere, & exhibe ante somnum obol. iiii. cum posca. Facit etiam ad tormina intestinorum. Pastillus ex ægyptis spina,

quo

O C T A V V S.

457

quo plurimum utor. Pharmacum Clidion appellatum, quod prospere omnibus sanguinem reiciuentibus conducit: itemque cœliacis, intestinorum torminibus, & stomachi fluxionibus. cytinorum, fructus spinæ ægyptiæ, balaustrorum, acaciæ, succi hypocisthidis, singulorum drachm. vi. lycii, rhei pontici, oppii, cuiusque drachm. iiii. myrrhæ drachm. iiii. Contusa & cribrata diligenter baccarum myrti aut rosarum decocto excipito, aut uino myrtite, & in pastillos redigito, & iuxta cuiusque uires cum rosarum, aut baccarum myrti, aut pampinorum uitis, aut palmarum decocto exhibeto, aut cum frigida aqua. Quod si lycio, non abundes, hoc modo apparare potes. Rhus, qua corporum tinctores utuntur in quadrupla aque portione ad triduum maceratur, uirga frequenter agitata: quarta autem die decoquitur usque quo aqua ipsa rhois coloram exarquet. Et tunc quidem rhus expressa abicitur: aqua uero percolata, donec in mellis spissitudinem cogatur decoquitur, atque ita pharmacis adicitur. Quum uero bibendum præbes hoc prædictum pharmacum, spongias posca madefactas stomacho aut pectori impone: atque ubi restiterit sanguis, pectus aut locos fluxione laborantes ex omphacio in aceto diluto & aliquantulum tepesado inunge. Conuenit etiam sanguinem reiciuentibus pastillus Philippi, qui in tractatu De intestinorum torminibus describetur. Potio ad sanguinem reiectantes. Succus saluæ cyathos. ii. mellis unciam unam, exhibe ieiunis in potu, & euestigio sanguinem sistes. Quæ grumos sanguinis concretos dissoluant. Sanguinem in grumos concretum lixiuum ex cinere fici, & uitis, & quercinum dissoluit, similiter etiam thymus & satureia, cum aceto. Coagulum leporis aut hoedi, ciceris mas

A E T.

m m m

S E R M O

gnitudine ex aceto: Itaque mox ubi quis ex alto
ceciderit ac sanguinem reiecerit lixiuium per se bis
bendum exhibeto, aut cum modico aceto.

De asperæ arteriæ ulceribus.

Cap.

LXIII.

Quæcunque in aspera arteria ulcera sunt iuxta
pelliculam eam intus ambientem, & maxime pro-
pe eius extremum, aut in ipsa adeo arteriæ extres-
mitate, sanabilia omnino existunt: Et nos non pau-
cos hoc modo affectos curauimus. Reiciunt au-
tem hi per sputum purulenta pauca ac cruenta, ali-
quando etiam tectoria quædam ulceri obducta,
fensusq; doloris ab eis manifeste percipitur iuxta
exulceratum locum. Hos itaque in quiete adser-
uare oportet supinos reclinatos, atque iis quæ ca-
piti subiiciuntur sublimius instratis. Admonere
etiam ut quantum possibile sit renitentur, & Ne
tusiant: Deinde forinsecus loco affecto desiccans
tia imponere. Veluti sunt Emplastra Barbarum,
Ex salicibus, & ex loliiis adpellata, ac eis similia.
Pharmaca autem eis exhibenda sunt, quæ supra
ad ulcera inter arteriaca, & ad pectore suppuratos
sunt descripta: Quæ etiam sub lingua detinere con-
uenit, ut paulatim liquefacta in asperam arteriam
delabantur: Tum uero maxime obniti & non tus-
sire. In potu autem exhibendum est lac quotidie
recens multum ab adstante adhuc animali: adii-
ciendum etiam mellis quiddam his qui lac diffi-
culter concoquunt, & quibus in casei modum in
ventre concreuit.

De pectore suppuratis, ex Archigene.

Cap.

LXV.

Empyici, hoc est pectore suppurati uocantur,
quibus abscessus in succingente costas intrinsecus
membrana, aut in aliqua alia pectoris pellicula

O C T A V V S.

458

Etus, aceruatim ruptus est, & in uacuum pectoris lo-
cum effusus, inter pulmonem & membranam cos-
tas succingentem. Qui si non quam citissime per
sputum reiciatur, Tabidi fiunt. febricitant autem
pectore suppurati indefinenter hecticen; hoc est ha-
bitualem febrem. Rumpuntur autem suppurationes,
aliquæ quidem sursum uersus, aliqua uero
deorsum. Quæ deorsum rumpuntur, in aluium &
intestina ac uesticam transfunduntur, per uasa quæ
dam transmissione ad ea membra facta. Quæcun-
que uero sursum rumpuntur in uacuum uidelicet
thoracis locum, periculosiores existunt. Cogno-
sces autem suppuratos hoc modo. Quum lateris
dolor præcesserit, deinde uehementes febres quie-
uerint, & ex magna parte quoque dolor, grauitatis
autem sensus remanserit intus in lateribus in profun-
do thoracis, simulq; transuere aliquid appareat,
iuxta multiplices reclinationis permutationes, &
maxime quum ab uno latere in alterum decumbit:
tunc sane multitudo puris manifestatur, & fluctua-
tionis cuiusdam sonitus sæpe sensibilibiter in reclina-
tionibus ipsorum auditur. Cognoscitur itaq; sup-
puratio facta tum ex prædictis, tum quod nihil res-
latu dignum per sputum reiecerunt in eo qui præ-
cesit uehementi lateris dolore. Nouimus autem
quosdam citra febrem suppuratos, ex seroso aut
pituitoso humore ex reliquo corpore in uacuum
thoracis delapso, istiq; putrefacto. Itaq; quibus ex
gymnasio exercitiis, aut ex casu aliquo sæpe sen-
sibilis conuulsio facta est, quæ dolorem circa pro-
fundum thoracis intulit, Nitrum, acetum, & oleum
cyprinum coniiciantur, his addatur Rosmarini ses-
men, Canchry appellatum large probeq; contri-
tū, aut pyrethri eius loco, seu staphis syluestris: hæc
simul calesiant, deinde excolata ipsi locis ex lana

S E R M O

succida repletis irrorentur, aut cum lana imponantur. Vtilis enim hæc irrigatio existit, sæpeq; sola malum omne discussit. In quibus autem inflammatio præcessit, ultro uenam cubiti incidere oportet, si nihil prohibeat, & mediocriter euacuare, ut alleuatio tantum aliqua contingat. Nutrire uero ex pituitæ succo & aqua mulsa, excretioni consensendo, & in quiete diligenter custodiendo. Ac primum quidem ex oleo pingui irrigationes lana conuoluta exceptæ ac impositæ conducunt. Quod si febris absit passum etiam moderatum cum multo oleo commisceatur lanaq; succida excipiatur. Hæc enim irrigatio in his, qui febre carent usq; ad tertiam sufficit diem. Si uero febres simul adsint, & ruptura cõsequatur ipsius puris: Rutaceo aut anethino oleo sceniculum aut flos cypri madescant: Aut quod magis ad hanc rem conueniet, ipsi oleo incoquantur, cum radice maluæ. Conuenientius est autem oleum cyprinum, cum spissamenti apparatus. Hæc autem calefacta & lana molli excepta imponantur. Post hæc autem cataplasmata adhibere conuenit ad febres quidem sedandas, ex pane in aqua mulsa decocto, uiridi apio, aut sceniculo, simul decoctioni iniecto, aut apii aut sceniculi semine insperso. Commodius autem ad hæc butyrum pro oleo adhibetur. Deinde cataplasma quoque ex semine lini adhibeatur, quod si maius malum sit, etiam scœnum græcum addatur. Quod si frigiditas suppurationis causam præbuit, irionis etiam semen cataplasmatibus indatur. Tardantibus autem suppurationibus, ordeacæ farinae caricæ coctas addere oportet, & althææ radicem, terebinthinamq; resinam ac stercus columbinum. Fit etiam ad tardantes rupturas utile cataplasma ex solo stercore caprino, quod & collectionem maturat & disciuit. Opimum etiam

O C T A V V S.

459

discussoriū est ex lolliis cataplasma si bitumine permisceatur. Ablatis autem cataplasmatibus, ceratis affestæ partes contegantur ex butyro apparatus, & habentibus quoque admixtam irin, parum de bacis lauri, & rutam. Etenim ad hoc quod à frigore tutantur, adiuuant etiam reiectionem. Tempore reiectionis congruit emplastrum ex succis consans, & mnalesæ, & simpliciora melina, postea uero icesii & quod ex lolliis apparatus. Si uero fluxus timor immineat, id quod Traxæ appellatur erit aptum. Ego uero assidue eo quod ex syluestri cucumere constat utor, omnium enim efficacissimum existit, præscriptum autem hoc est in anhelosorum tractatu. Ad diuare igitur oportet puris excretionem quocunque repere cognoscatur. Quod si ad aluum proreptet, magis emollientia sint ea quæ offeruntur: si uero ad uescam serpat, ea quæ urinam magis cient adhibenda. Si uero per tussim puris repurgatio fiat, nihil conuenientius aut familiarius exhiberi potest quàm pituita optimo melle permixta. Cæterum ea quæ urinam cient cibis commode ammiscuntur, undecunque tandem puris excretio contingat. Commoda est etiam faba cocta in omni suppuratorum differentia exhibita, si ei parum ex seminibus erui maceratis, & duplici ex aqua decoctione dulcoratis adiciatur. Alii comestio quoque utilis ad repurgationem existit. Inter potionum genera simplicissima est aqua mulsa cum iride & plurima radice dulci decocta, utilis est & radicis dulcis succus commanducatus & cum amixto sesamo temperatus. Conuenit etiam hyssopum aqua mulsa decoctum. Eclegma autem prodest hoc, Nucum pinearum tum quæ pitydes, tum quæ strobili appellantur, amygdalarum amararum, seminis lini, amyli recentis, æquales pars

S E R M O

tes, mellis quantum suffecerit. Optimum autem est
& piperis parum ac seminis irionis addere. Quod
si tussis infestet, butyrum recens tepidum cum mel-
le tepefactum delingendum præbe. Aliud ecleg-
ma. Internos abscessus repurgans, ut etiam pel-
liculas maximas educat. Cardamomi, drachm.
viii. sagapeni, drachm. iiii. myrrhæ, drachm. iiii. opii
drachm. ii. castorei drachm. ii. piperis. drachm. i.
cum aqua in pastillos duorum obolorum ponde-
re redige. & cum aqua calida pastillum unum pro
una uice exhibe. Thespiana ad internos ab-
scessus. Seminis apii, drachm. iiii. opii, drachm.
iii. melanthii, drachm. iiii. castorei, drachm. ii. semis-
nis dauci, iridis, sinapis, cuiusque drachm. vii. ex-
cipe melle cocto, & præbe nucis auellanæ magni-
tudine ex aqua. Eclegma ex eruo. Sup-
puratis commodum. Fui madefacti & inde tor-
refacti, decorticatiq; & in farinam redacti, drachm.
viii. nucum pinearum drachm. viii. amyli, drachm.
vi. piperis, drachm. v. succi rutæ, drachm. i. mellis
cocti quantum suffecerit. Eclegma magnum
ex marrubio. Spicæ nardi, piperis, succi mar-
rubii, cuiusque unc. i. mellis, libras. iii. uini ueteris
dulcis, libras. ii. Succum cum uino & melle deco-
que. atque ubi ea coacta fuerint, sicca contusa &
cribrata insperge, ac simul unitis utere. Aliud.
Amomi, sextantem, casia, quadrantem, styracis
calamitæ, sesquiunciam, spicæ nardi, sesquiunciam.
eroci, unc. i. nasturtii, drachm. iiii. thuris, drachm.
iiii. mellis libras. iii. utere ut optimo. Antidoto-
tus Panchrestus ab omnimoda utilitate appella-
ta. Conducit tussis antiquæ, suppuratis, ortho-
pnoicis, tabidis. præcordiorum distensionibus, &
omni inflationi. Mouet menses foeminarum, & quæ
ex abortu aut partu relinquuntur, secundas etiam

O C T A V V S.

460

ae partus educit, Et uesticæ abolet affectiones. Te-
rebinthinæ, drachm. viii. styracis, drachm. vi. myr-
rhæ, drachm. v. croci, iridis, galbani, cuiusque
drachm. iiii. seminis hyoscyami, corticis mandra-
goræ, irionis torrefacti, opopanax, cuiusque
drachm. ii. piperis, drachm. i. spumæ nitri drachm.
i. cum passo coge in pastillos, ex quibus obolos.
ii. cum aquæ mullæ cyathis. iiii. præbe. Alia an-
tidotus Aristarchi, Paulina appellata. Vim habet
admirandam. Prodest tussientibus, reiectantibus
sanguinem, tabidis, suppuratis, puimonis absces-
sibus, conuulsionibus, & rupturis: ad stomachi
subuersiones, bilis per uomitum ac secessum eru-
ptionem, cœliacos, dysentericos, uesticæ affectio-
nes, uteri strangulationes, & ad febres per cir-
cuitum repetentes, una hora ante exacerbatio-
nem exhibita. Facit & ad malum habitum cor-
poris, & ad eos qui alimentum non sentiunt, ad
exitialem pharmaca, & uenenatorum morsus. Ha-
bet autem hoc modo: Cinamomi, costi, galba-
ni, castorei, opii, piperis nigri & longi, styracis,
singulorum unc. i. mellis sextarium. i. Sicca contun-
dito ac cribrato: galbanum autem cum modico
melle decoquito ac excolato: deinde omnia si-
mul unita in uase uitreo reponito, ac fabæ ægy-
ptiæ magnitudine exhibeto cum aquæ mullæ cy-
athis duobus, irrorato de pollice modico aceto.
Vtere etiam his quæ ad tabidos describemus.
Exhibe quoque confidenter antidotum Isotheum
appellatam, ad tussientes supra præscriptam. Li-
cebit & pæonia appellata antidoto uti, quæ in
sermone tertio & decimo cum aliis multi usus
antidotis describetur. Farinas quoque appa-
re conuenit ex eruis albis madefactis primum,
deinde desiccatis ac decorticatis & mola tritis.

mm iii

S E R M O

Hæc enim farina & lacti dum decoquitur adficitur, amixto etiam melle, & uehementer commoda redditur. Admiscetur etiam aliis sorbitionibus: & eclegmata ad difficulter purulenta rescientes apta parata, ex hac confiunt. Commodum est autem & amygdalas amaras delibratas sorbitionibus infarcire. Facilem autem puris refectionem facit porrum capitatum cum sorbitionibus decoctum, atque etiam per se aquæ incoctum, & in cibo acceptum. In potu aqua offeratur probe cocta: si uero uino opus habeat, theriacum detur aut aliud dulce paucum. Ab aceto autem & omni alio uinoso genere, & ab aqua quoque frigida abstineant. Tempore uero quo cicatrix obducitur, uinum scyllinum utile est præparatum, aut absinthites & œnanthis num in uomentibus & purgatis per uesticam: hys sopites uero & scyllinum, his qui per tussim: pulegiatum, qui per aluum purgantur: maxime si nigricantia subeant unà cum purulentis, aut grumosa quædam coactiones. Quoniam autem per interualla colligi solent & rumpi quoque suppurationes, curam adhibere conuenit ne post factam earum curationem recurrant: id fieri potest per lætis potationem, & hieræ ex colocynthide constantis purgationem. post etiam dropaces locis adhibeantur, & siniginata seu extersoria acriora cutem rubefacere potentia, & epithemata eiusdem usus, uelut est id quod ex euphorbio fit: item quod ex bacis lauri. Assumenda etiam arenæ ingestiones: & acrium ciborum comestio utilis eis existit per interstitia adhibita. maxime uero alliorum coctorum. Multos autem suppuratos post cicatricis obductionem illætos conseruauimus per fassamentorum comestionem. Assidue etiam acetum multum præbendum est, sit autem ex scylla apparatus. per

O C T A U V S.

461

Et quoque assidue ex abrotoni decocto repurgandum: item ex centaureæ & hyssoi aliisq; consimilibus decoctionibus frequenter potatis. Quod si sæpe puris collectio contingat, securius est crustas per cauteria pectori in orbem inurere, quem admodum in anhelosis est prædictum.

De peripneumoniacis. Cap. LXVI.

Peripneumonia inflammatio est pulmonis, cum febre acuta. Consequitur autem affectos thoracis grauitas absque dolore. Quod si pelliculæ ipsius, quæ cum thorace secundum longitudinem ipsius sunt connexæ, sint inflammata, etiam dolorem percipiunt. & spirandi difficultas simul irruit, & sursum recti sedere uolunt. Pulmo enim cordi incumbens suffocationem infert. Rubicunda eis est facies & maxime malæ, natus in summo sit simus, uenæ temporum eleuantur, prostratus est appetitus, respiratio calida, linguæ siccitas, aquæ frigida, magis autem aeris frigidi concupiscentia, tussis sicca. Si uero quid efferatur, spumofum est ac biliosum, & aliquando cruentum & floridum uehementer, quod etiam pessimæ significationis existit. & siquidem mortale malum fuerit, uigiliæ amplius aderunt, aut somni breues stuporem ac delirium inducentes: & imaginatione mentem uicissim perturbante non sentiunt ualde præsentia mala, extremitates frigida, ungues liuidi incuruantur, quarta aut summum septima die hi moriuntur. Verum si ad salutem permutetur morbus, sanguinis eruptio ex naribus abundanter sequitur, aut alui exturbatio multis ex exeuntibus biliosis & spumosis humoribus. Aliquando autem inflammatione in pus commutata, per uentrem aut urinam pus excernitur, statimq; ab omni molestia liberantur. Quod si in pulmonem irruerit acruatim, aut suffocat, aut cum grauibus

S E R M O

accessionibus in tabem permutatur. Itaque si nihil obliterit, statim uena secanda est in cubito, & si sustinuerint uires ex utroque brachio sanguis extrahendus. Primum quidem modicus & non usque animi defectionem, ut uidelicet adseruetur ad repetendam detractionem. si uero quid prohibeat fieri uenæ incisionem, acri clystere subluere oportet ex decocto hyssopi, & colocynthide, & ruta melleq; ac oleo plurimo, iniecto etiam nitro ac sale. Eorum uero quibus uena incisa est, sedem illius nire oportet his quæ flatus educunt & secessum irritant: ueluti est mel cum cymino & ruta, ac modico nitro. Post uniuersales autem euacuationes peripneumonicis aqua mulla in potu exhibenda est, in qua decoctum sit hyssopum, aut iris sicca trita, mensura duorum cochlearium aquæ mullæ inspergenda. Quod si suffocatio urgeat, etiam nitrum inspergere conuenit ad decoctionem hyssopi. Cibus sit extenuatorius, pituitana cum origano aut hyssopo decocta, aut modico pipere trito ad eius succum insperso. Aliquando autem sal pro nitro coniciendus est, prout expedierit, & sustinuerint uires. Porrum etiam capitatum bis coctum præbeatur, & halica cocta ex aqua mulla: quæ omnia infestationis sint expertia. Potus exiguus sit quantitate: humiditas enim noxia pulmoni existit. Sub lingua autem detinendum præbe mel in pastillos redactum, cui in decoquendo inspersa sint hyssopum & calamintha quàm tenuissime trita. Vti quoque conueniet eclegmatis quæ in pleuriticis describentur: atque uniuersa dixta eorum qui à peripneumonia conualescunt, eadem sit quæ pleuriticorum & suppuratorum. Pectus uero lanis cooperiatur cum oleo & nitro. Conueniet etiam cetero contegere tum pectus, tum latera, ex oleo rû-

O C T A V V S.

462

taceo aut cyprino apparato, quod habeat simul iridem siccam tritam inspersam, aut epithema ex cera, & terebinthina, medulla ceruina, celypo liquido, butyro, & iride tenuissime trita imponatur. Sint autem horum partes æquales.

De phthificis seu tabidis. Ex Galeno.

Cap.

LXVII.

Phthisis proprie est exulceratio pulmonis, ad sanguinis spuitiones consequens: quum uidelicet sanguinis eruptione suppressa, ulcus non fuerit conglutinatum, neque cicatrix induta consequitur etiam phthisis in suppuratis & peripneumonicis, aliquando etiam in adfectionibus pleuriticis: difficillime autem curantur ulcera pulmonis, propterea quod citra tussim non repurgantur: tussitentibus autem multo ulcus dirumpitur, ipsiq; quasi per circulum resoluuntur mala. lancinatis namque à tussi inflammationis, altera rursus maturatione inflammatio opus habet, rursusque per tussim pus repurgare necesse erit: quare ex omnibus difficilis curatio ipsis subornatur, quod neque pharmacorum uires ulcus pertingere ualeant, prius quam in uentre permittentur: & quod iuxta respiraciones pulmo semper mouetur, & tussiendo lancinatur. Progressu uero temporis cartilagine quoque asperæ in pulmone arteriæ aduruntur: quem ad modum in externis ulceribus ossa, quæ scapturam ad squamularum discessum ac detractionem non admittunt. Diuturna autem pulmonis ulcera etiam si aliquando curantur, callosas tamen & fistulosas reliquias post se in ipso pulmone relinquunt, quæ temporis progressu ex leui occasione facile refricantur: unde contingit aliquando & ceterorum ulceri obductum, & modicas sanguinis guttas unam cum aliis quæ inde per sputum reiciuntur, esse ferri: ut alio plane principio opus sit ad ulceris cui-

S E R M O

rationem . Notæ autem quæ ex spūto sumuntur, in tractatu de febris sunt præscriptæ, nimirum quinq; to huius operis sermone : unde superfluum existis mo hic de eis uerba facere . Medicari itaque pulmonis ulceribus oportet, eo apparatu quo facile sursum efferantur humores, cura simul adhibita ne alii congregentur . Itaque cataplasmata in principio assumenda sunt, ex semine lini & tenuissimo polline, cum decoctione fœnigræci & althææ, oleoq; & melle, ammisceri possunt etiam ipsis althææ folia trita . Adhibeantur autem hæc omnia statim post exacerbationum remissionem . Post temporis deinde intercapedinem, ad cerata transeundum ex butyro & oleo laurino ac cera apparatus . Repurgationis autem tempore, epithemate utendum est, ex terebinthina, & oleo cyprino, & butyro, & ex medulla ceruina, ac adipe taurino, iris disq; farina, & æsypo, hoc est lanæ succidæ sorbidibus, æqualibus omnium partibus commistis . Post etiam emplastro Mnasæ, aut aliquo ex simplicioribus melinis utendum . Locis autem fluxione laborantibus, id quod ex salicibus constat adhibendum, quod etiam, exsiccationis tempore conueniens existit . Sicut & hoc quod ex syluestri cum cume apparatus supra ad anhelosos descriptum, & quod ex loliis fit eodem modo . Ne autem cutis ipsa distendatur primum locum ipsum inungito, atque ita glutinosa pharmaca imponito : sic enim facilius auelluntur . Optimum autem ad eos malagma tempore quo cicatrix obducitur, hoc est . Cerae libram . i . picis libram . i . uisci quercini unc . i . ammoniaci thymiamatis trientem, gallæ, hypocisthidis, aluminis scissilis, acaciæ, malicorii, seminis apii, rhois culinarii, cuiusque unciam . i . olei myrtini aut rosacei trientem . In hyeme autem paulo plus .

O C T A V V S .

463

Sicca cum succis in aceto, contere, liquefactisq; que eliquari possunt & ab igne ablatis uiscum iniice : ad quod deinde liquefactum in cacabo etiam reliqua trita conice : ac simul unita in pilam transfunde, & emollitis utere . Inter pharmaca uero potabilia simplicissimum est aqua mulsa per se, & cum amylo, aut iride & radice dulci in ea decoctis . Omnium autem conuenientissimum phthificis est lac asinum potatum, quod si non adsit, bubulum, aut caprinum : & cancri crudi triti cum lacte potati, aut cocti in cibo sumpti, assidue iure eorum insuper absorpto . Conuenit etiam eis adeps ceruinus recens in sorbitionibus eliquatus . Quod si molesta tussis incubuerit, thymus tritus & hyssopum melle cocto excipiuntur & sublingua tenenda exhibentur . Congruit etiam butyrum recens cum mellis & terebinthinæ æqualibus partibus decoctis . In his uero qui tolerare possunt plus butyri accipiatur, si tamen recens existat : optime enim repurgat . De hac itaque mixtura cochlearium unum ieiunis detur . Bonum est & amygdalas, amaras maxime cum pitifana decoquere : & porrum capitatum cum pitifana aut altera sorbitione decoctum, aut etiam per se bis coctum accipere . Vinum autem theracum & scybelites præbeatur, mediocri tamen ualde mensura . Eclegma uero phthificis congruum tale est . Mellis optimi libram . i . uuarum passerarum pinguium exacinarum sextantem, croci, iridis, seminis hyocyami, tragacanthi, cuiusque dra . iiii . styracis flauis unc . i . nucum pinearum drach . vi . amyli unc . i . Ex his be ex eo cochlearium ieiunis . Tragacanthus in uisno dulci modico teritur : styrax uero in pila dissoluitur reliquis coniectis ac permixtis . Aliud . Fœniculi succum cum pari melle decoquito, & ad sextarii mensuram croci drach . i . rhei pontici drach . ii .

S E R M O

aliquādo etiam hypocisthidis dra. i. ad iicito. Quod si iuxta asperæ arterie extremū asperitas adfit, conitice & radicis dulcis tritæ dra. ii. detur cochlearis mensura à cibo. Aliud. Scillam optime assatam, eiusq; medium siue medullam terito, & ad unam scille sextimellis partes cōiicito, & ieiunis inde cochlearis exhibeto. Aliud eclegma celebre. Marrubii, hyssopi, iridis radicis dulcis, pulegii, dictāni, saluix, caricarū, palmarū passarum, singulorum unc. i. crassius cōtundito, ac in aquæ sextariis tribus ad triduum madefacito: deinde ad tertias decoquito ac percolato, mellisq; libra una adiecta, rursus donec cogatur decoquito, & post farinæ orobi scrupulos. xii. terebinthinæ unciā. i. amyli drac. iiii. mastiches tritæ drac. iiii. tragacanthi unc. i. ad iicito Tragacanthum primum in modico decocti madefactum conterito: deinde adiectis ei reliquis siccis, etiam ea quæ decocta sunt affundito, simulq; coactis utitur, exhibito ieiunis cochleari. Licebit & ante somnum exhibere. experimento eius utilitas cognita est. Aliud, ad phthysicos fluxioneq; thoracis laborantes. Seminis cucumeris satiui desquamati drac. viii. amygdalarum deslibatarum drac. iiii. seminis lini drac. ii. seminis papaueris albi drac. ii. Contusa & eribrata cum tragacanthi cremore cogito, & in pastillos digerito. Iuxta uerum autem tolerantiam aliis drachmam unam aliis obolos. ii. præbeto: eis qui febre carent, cum uino dulci & myrti cremore, febriçantibus uero, cū cremore solo. Aliud, quod & ad phthysicos & suppuratos præclare facit. Farinam erui albi succo scillæ subactam exiccato: aut scillam assatam ac tritam, farināq; erui subactam eodem modo exarescere sinisto. Vsu autem expetente, pastillos ipsos exiccatos contundito ac cribrato, melleq; permixtos cochlearis mensura ieiunis dato. Optime enim repurgat.

O C T A V V S.

464

Aliud, multo usu cognitum, citra molestiam repurgans. Farinæ erui unc. i. hyssopi quadrantem, seminis urticæ quadrantem, iridis unciā. i. mellis quantum suffecerit exhibe ieiunis cochleare, ac confidenter utere. Aliud, experimento cognitum: quod ad phthysicos & suppuratos facit: magis tamen frigidis temperaturis conducit. Iridis illyricæ sextantem, farinæ erui albi sextantem, hyssopi, pulegii fumo non siccati, seminis urticæ, cuiusque drachm. viii. piperis drach. xii. Excipe melle, ac præbe cochlearia duo: mane unum, alterum ad uesperam. Potes & catapotia inde formare, atq; alternis diebus exhibere. Aliud, phthysicos & tusi ueteri aptum. Cardamomi torrefacti drach. xvi. thuris, galbani, iridis, piperis, cuiusque drachmas quatuor: cassiæ, croci, myrrhæ, cuiusque drachmas tres, opii drachmam unam contundito, ac cribrato: & cum aqua: cyathis tribus, ac passi duobus, cochleare unum, aliquando etiam duo præbeto. Licebit etiam pastillos inde formare cum passo. Aliud coptarium, siue placenta, ad phthysin, ex eclegmatum materia apparata. Ex amygdalis uidelicet amaris decorticatis, nucibus pineis recentibus, propter oleaginosum in eis saporem aqua præmaceratis, semine lini, amylo recenti. Hoc modo. Nucum pinearum quæ pityides appellantur sextarium. i. seminis lini sextarii quartam partem, amyli, quincuncem, piperis drach. i. mellis boni costii & despumati quantum satis erit. In his qui caput quod facile oblæditur habent, pityidas uitare oportet, proq; eis, semine urticæ conicere. Eclegma ex orobis apparatus Dionysio prætori. Erui albi torrefacti & squamati ac triti unc. i. costii triete, croci sextantem, iridis unc. i. nucum pinearum unc. i. piperis grana. i. seminis lini, uuarum passarum à uinaceis depuratarum, terebinthinæ, singulorum unc. i. bu

tyri drachm. iiii. mellis quantum his cogendis satis erit. Summe hoc phthificis auxiliatur. Antidotus ex orobo, ualde celebris, ad phthificos, suppuratos, & inueteratam tussim: optime repurgat, & cicatricem obducit. Amygdalarum amararum delibratarum sextantem, farinae erui trientem, hysopi trientem, iridis trientem, amyli sextantem, piperis, panacis radiceis, croci, cuiusque scrupulos. vi. succi omphacii exiccati drach. iiii. nucum pinearum torrefactarum sextantem, mellis despumati libram unam, aceti unciam unam. Farina erui in acetone per diem unum maceretur, postea simul coactis omnibus, ex eis cochleare unum ieiunis praebeatur. Alia antidotus ad phthificos, quae etiam ad omnem tussim inueteratam conducit. Amygdalarum amararum decorticatarum sextantem, seminis urticae torrefacti drach. iiii. succi radiceis dulcifici, radiceis symphyti, cuiusque sextantem, terrae asteris, nucum pinearum torrefactarum, seminis lini torrefacti, sesami, uuarum passerum à uinaceis depuratarum, singul. sesquunciam, farinae erui albi sextantem, iridis unc. i. terrae lemniae unc. i. sapae & mellis quantum suffecerit ad eorum coactionem. Exhibe ieiunis cochlearis mensura: aliquando etiam ante somnum. Utere & uaria ex capitibus papaueris compositione, supra ad destillationes descripta, exhibens ex ea ante somnum. Utere & his quae ad suppuratos sunt descripta, item arteriacis remediis supra praescriptis. Conuenientissima etiam eis est coactio isotheos appellata, ad tussim descripta: & antidotus paxonia: quae in Sermone. xiii. cum aliis multae utilitatis antidotis, est relata, ea confidenter utaris. Prodest & Mithridatis coactio, & quae Esdrae inscribitur miro modo: ite ex uiperis theriace Andromachi, per interualla exhibita, quae oes

in tertio

in tertio & decimo Sermone sunt descriptae. Ultra opinionem autem efficax est, bolus armeniacus drachmae pondere ex uino tenui albo. Catapotion phthificis ualde commodum & bonum, cui nullum comparari potest: faciens ad omnem tussim inueteratam, & purulentas reiectiones: quod in tribus diebus utilitatem suam demonstrat. Syracis flauae, piperis albi, myrrhae troglodyticae, castorei, galbani puri, opii aethiici aut asiani, omnium aequales partes, cum galbano & styrace subige, ac catapotia informae erui magnitudine, quorum tria aut quinque, ante somnum exhibe deuoranda: calida aqua insuper ad forbendum data, & admirandam uim uidebis. Porro diutius perseuerante malo, ac iam inueterato, cauteria ad mouere oportet, pectore in orbem inusto, quem ad modum in suspiriosorum praediximus curatione.

De pleuritide, siue laterum morbo.

Cap. L X V I I I.

Pleuritis exquisita & propria, inflammatio est membranae intrinsecus latera succingentis, dolorem pungituum uehementer inferens cum acutissima febre. Consequitur hac affectos spirandi difficultas, & tussis aliquando quidem sicca: aliquando uero cum reiectione, ac primum quidem cruentorum: inflammatione uero matura facta, purulentorum: pulsus adest durus, & secantis quippiam modo habens. Si itaque dolor circa mammas innittitur ac usque ad clauiculam se extendit, citra dilationem confidenter uena secanda est. Si uero deorsum ad praecordia uergat dolor, corpus purgandum. Quod si mediocri infestet dolor, & non pungituum: neque adsit tussis, neque febris acuta, non opus est magna remedia adhibere. Clyster enim efficacior eis primum infunditur, deinde euacuatione aliquod operae

A E T.

n n n

S E R M O

cium faciente, adhibetur etiam irrigatio ac fomentatio lateris affecti: item sacculi ex fufuribus & pulegio ac menta impleti: & diæta extenuatoriam uini habens. Archigenes. In his uero q̄ acuto morbo, ut diximus, infestantur: siquidem circa mammas ac clauiculam hæreat dolor: uenam incidere oportet, ut dictum est, in brachio, non eo quod recta ab inflammatione latere procedit, sed opposito. Sanguinis autem multitudo extrahatur non usque ad animi deliquium, periculum enim ne in peripneumoniâ morbus permutetur: siquidem refrigerato ualde corpore, pulmo rarus & calidus existens lateriq̄; uicinus prompte & facillime morbum suscepat. Itaque modicum extrahere oportet, & post sufficientem temporis intercapedinē, rursus repetita incisionem modicum auferre. Quod si animi defectionem timeamus usque in sequentem diem eius repetita ablatio differenda erit. Deinde clyster aluo adhibeatur, si nõ ut conuenit, feratur. Clysteri autem confidenter uti oportet ex oleo rutaceo, eliquatis in eo terebinthina & butyro: deinde forinsecus latus ex oleo calido fouere in quo ruta, anethum, flos cyperi decocta sunt. Lanam item sulphuratam, aut ipsam sulphur inspersum habentem, adhibe calido oleo imbuti, ita ut insperso modico thymo trito imponatur, leniterq̄; ac prouide colligetur atque hac sanè irrigatione utendum est ad tertiam usque diem: quarta deinde cataplasma adhibeatur ex polline ac lini semine, melleq̄; ac oleo rutaceo: sitq̄; uehementer leue ipsum cataplasma. Quod si liquidior reiectio existat, farina etiam lolii, & seminis irionis ammiscenda, aut foenum græcum ac nitrum inspergendum. Si uero repurgamento liquido prodeunte adhuc perseueret dolor: suppuratum fieri hominem spes est. Quare sinapi etiam in cataplasmata commiscendum, & nasturtii se-

O C T A V V S.

466

men ac rosmarini semē canchry appellatum, itemq̄; pyretum: aut farinam lolii, ceræ, & bitumini, cū oleo eliquatis permixtam impone. Cura etiam adhibēda est ut calida permaneāt cataplasmata: q̄ hoc modo fieri potest. Oleo calido uesticam bubulam semiple nam redde, eamq̄; frequēter cataplasmati admoue. Post septimum autem diem, si eodem modo dolor persistat, cucurbita lateri affigenda est, & cutis scarificanda. Manifestissima enim in pleuriticis utilitas ex cucurbitulæ appositione apparet, uulniscula autem scarificati loci sale aut nitro inspergenda, siquidem sustinere queant: in aliis uero linteolum oleo madefactum ac sale conspersum imponatur. Sequenti deinde a scarificatione die optimum est rursus cucurbitam affigere, quo sanguinis saniosus ex impactis uulnisculis extrahatur. Hæc enim detractio priore comodiore existit: non enim sanguis sed sanies in secunda detractio auferitur. Tertia uero die post sanguinis detractioem, ceratum cyprinum aut rutaceum tum pertusa cuti, tum uniuerso lateri imponendum: neque unquam affectus locus nudus relinquendus, quod si permutati in pus humoris signa appareant, & non per exhalationem discutiatur, coadiuuare permutationem oportet, althæa, & caricis in complexum cataplasmatum coniectis. Post uero etiam epithematis utendum: reiectionis maxime tempore, huiusmodi mixtura apparatis. Butyri, terebinthine, œsypi, id est ex lanæ succidæ sordibus pharmaci, ceræ, medullæ ceruinæ, indidis, omnium æquales partes coniice, modico oleo cyprino aut rutaceo ammissto. Optimum est etiam sulphur tenuissime tritum terato liquefacto inspergere. Admirabiliter quoque eis auxiliatur brassicæ radix sicca unâ cum cauliculis exusta, cinere eius axungia ueteri snilla sufficiente excepto,

S E R M O

ita ut ne perfluat in corpus, ipsumq; inquinet. Præclare enim discutit, & mitigat dolores. Probe etiam auxiliantur brassicæ itemq; cupressi folia tenera trita & cum axungia imposita, aut marrubium eodem modo, aut cinis samentorum, aut ficus pingues cū pari axungia commixtæ. Eundem usum præstat stercus caprinum cum axungia impositum.

Aliud epithema, pleuriticis ualde commodum. Opopanacis uncia una foliorum rutæ sextantem, olei cyprini libram unam ceræ sexuncem, terebinthinæ sexuncem, galbani sesquiunciam. Opopanax in oleo cyprino dissoluitur: galbanum autem cum rutæ foliis conteritur, quæ uero eliquari possunt, liquefiunt, & refrigerata tritis ammiscentur.

Aliud, experimento cognitum. Rutæ sextantem, sulphuris uiui unc. i. nitri sesquiunciam, adipis suilli trientem, ceræ sexuncem, olei cyprini, sexuncem, butyri, celsi liquidi, utriusque sextantem, terebinthinæ unc. i. Aliud epithema ad pleuriticos, in quibus dolor diu perseverat. Ceræ, resinæ pini, picis, baccarum lauri decorticatarum, singulorum libram unam, ammoniaci thymiamatis sexuncem, galbani trientem, pyretri sextantem, æruginis unc. i. nitri sextantem, euphorbii unc. i. alii tantum dimidiam accipiunt: olei laurini aut communis antiqui trientem. Appara & utere. Rubefacit cutem, & grauitatem leuiorem facit. Epithema foetidum, pleuriticis commodum. Resinæ pini libram. i. ceræ sexuncem, rutæ uiridis trientem, olei cyprini sexuncem, sulphuris uiui, opopanacis, sagapeni, galbani, cuiusque drachmas. iiii. De potionibus pleuriticorum. Potionibus iuuantur pleuriticis in principio quidem aqua mulsæ, in qua ruta est decocta, post etiam hysso-pum, aut calaminthæ, aut origanum, aut iris, aut radix aristolochiæ. Alia, euestigio auxiliatur.

O C T A V V S.

467

Radiciis phu fasciculum in tribus aquæ sextariis decoquito: & expresso liquore ad sextarium unum mellis trientem conuicito, rursusq; decoquito, ac citatos tres ante cibum exhibeto. Alia. Chamæpityos manipulum in tribus aquæ sextariis appara, & utere, ut dictum est. Alia. Stœchadis tenuissime tritæ drach. i. exhibe ex aqua mulsæ, aut simili modo chamædium, aut chamæpityos modo apparatus præbe in potu. Prodest, & dracunculi radix cocta in cibo sumpta, aut ari radix eodē modo. Sub lingua uero tessellæ ex melle cocto eliquantes deuorent. Eclegma autē eis conueniens hoc est. Eclegma ad pleuriticos. Seminis urticæ, seminis lini, nucum pinearum, amygdali, singulorum cyathum unum, amygdala amara decorticata. xxv. piperis grana quinquaginta. Nuces pineas ac lini semen pariter torreto, deinde alia trita ac cribrata simul cum his melle despumato sufficienti excipito, & ieiunis cochleare unum exhibeto. Aliud. Butyrum recens cum pari mellis mensura decoquito, ac inde cochleare præbeto. In pleuriticis de uero diuturna exhibe seminis balsami drachm. i. ex aqua mulsæ, aut etiam gentianæ drachm. i. radiciis centaureæ maioris drach. ii. ex uino, aut radiciis symphyti ex aqua mulsæ. Quod si liquida & cruda reieciat, conuenit hoc: myrrhæ troglodyticæ drach. ii. croci drach. i. piperis grana. xv. mellis despumati lib. i. cogito simul, ac inde cochleare dimidium præbeto. Cribasti antidotus ad pleuriticos & omnes peccatoris fluxiones. Seminis rosmarini, opopanacis, sagapeni, castorii, anisi, seselis, cuiusque drach. viii. myrrhæ, opii, cuiusque drach. iiii. bituminis drachm. iiii. & dimidiam, piperis drachm. ii. thuris sesquidrach. v. tere, araci magnitudine exhibens cum hydromelitidis cyathis tribus. Antidotus alia pleuriticis ualde commoda. Baccarum lauri drachm. viii. semi-

S E R M O

nis rutæ syluestris drac. viii. aristolochiæ longæ drac. vi. myrrhæ drach. iiii. gentianæ drach. iiii. mellis despumati lib. i. Datur nucis ponticæ magnitudine, aut fabæ, aut araci. Prodest suppuratis, conuulsis, itemq; ruptis. Cæterum & antidotus quæ ex quatuor rebus appellatur præclare facit, habet autem hoc modo: Gentianæ, myrrhæ, aristolochiæ, baccarum lauri, & quales partes melle cocto excipe, & fabæ magnitudine præbe: his qui febre carent ex uini cyathis tribus: febricitantibus uero cum aqua nulla. Efficax est ad conuulsiones, rupturas, orihopnoeam tormina interaneorum, & morbum regium, & eos qui uenenum hauserunt: resistit etiam serpentium uenenis potata: præstat idem & ad morsus locum imposita. Quidam eam mysterium appellant. Alia antidotus ad pleuriticos pharmacum accommodatum. Extrahit menses & partus & quæ a partu relinquuntur secundas. Dictamni, sagapeni, opopanax, trifaginis cuiusq; drach. iiii. myrrhæ, seminis rutæ syluestris, herbæ sabinæ, comæ centaureæ minoris, piperis, cuiusq; drachm. viii. radicis gentianæ drach. vi. baccarum lauri drach. xvi. aristolochiæ rotundæ drach. ii. mellis despumati quantum cogendis his satis est. Datur nucis auellanæ magnitudine cum hydromelitis cyatho uno, cibi porro pleuriticis exhibendi sunt sorbiles qui in principio uentrem subducant: uelut est ptisanæ succus cum melle, citrasalem aut alterius rei admissionem. Post hæc etiam non colata integra ptisana exhibenda: deinde mixta quoque ex aqua nulla. quod si à melle abhorreat æger, olum optimum in principio ptisanæ affundes, decoquesq; simul capitatum porrum, deinde de modico sale condies, & exhibebis. Remittente uero ac declinante iam malo, in petrosi aquis degentes pisces exhibendi, & columbæ, omnisq; dia-

O C T A V V S.

468

ta tenuis constituenda. Alius autem assidue subducatur, in maximis præsertim deloribus: sed tamen cauendum ne fortiora solutiua exhibeantur. Mastichen itaque tenuissime conterito, eiusq; serupulos nouem cum aqua tepida, aut lactei teporis aqua præbeto. Soluitur enim à calida aluius. Vbi uero hanc potionem obtuleris, amygdalas amaras decorticas uiginti in promptu habebere: easq; tritas cum pauco melle delingendas præbe, aquam etiam calidam modicam insuper bibendam. Profectu autem ex his consequente, etiam cum subscripta Asclepiadæ hiera purgabis, quo omnes morbi reliquæ extergantur: quæ enim relinquuntur à morbis recidiuas facere consueuerunt, & non pura corpora quo plus nutries, eo amplius lædes. Hiera Asclepiadæ, quæ omnes abscessus in profunda corporis parte consistentes unâ cum tuniculis ipsorum educit, phthysicis ac pleuriticis commoda: facit & ad eos qui assidue reuomunt cibum. Colocynthis medulla drachm. xx. marrubii, stœchadis, trifaginis, cuiusque drachm. xiiii. myrrhæ, spicæ nardi, piperis longi, floris iunci odorati, cassiæ, cinamomi, cuiusque drach. iiii. croci drach. iiii. radicis centaureæ maioris drach. iiii. galbani drach. iiii. Excipe melle cocto, & pleuriticis duarum nucum ponticarum magnitudine exhibe ex aquæ mulsæ cyatho. i. phthysicis uero & suppuratis unius tantum nucis magnitudine itidem ex aqua nulla.

De ea quæ pleuritis esse putatur, quum tamen non sit. Cap. LXXVIII.

Ex cruditatibus plurimis, & cibis humoris crassi ac pituitosi, ueluti sunt bulbi, ac fungi, & consimiles: crudi humores uiscosiq; & tenaces in corpore generantur: qui aliquando repente se in uacuum

S E R M O

thoracis locum ingerunt, aut in ipsum etiam pulmo-
nem. Multitudine itaque sua succingentem latera in-
trinsecus pelliculam distendentes inferunt dolores:
ut imaginatio factæ inflammationis inexpertis exhi-
beatur: quin etiam vias spiritus intercipientes uehe-
mentem spirandi difficultatem inducunt. Vnde qui-
dam medici errore seducti, uena cubiti incisa, mul-
toq; sanguine euacuato, mortis causam ægris præ-
buerunt. Quare interrogare oportet, num eo cuius
mentionem feci, nisi sint cibo, diligenterq; perdiscere
formam ipsius respirationis, contingere etiam pul-
sus, & tactu explorare caloris qualitatem. Etenim in
his non ob dolorem respiratio ut plurimum interci-
pitur, sed quod uia spiritus sunt obturate, & respi-
rationis forma uelut laqueo collo circumdato cong-
tingit. Supini autem ferè in totum decumbunt sem-
per, præ impotentia etiam, neque probe loqui ualen-
tes. Vt plurimum uero non febricitant hi: aliquan-
do & frigidius solito corpus eorum inuenitur.
Quod si febre afficiantur aliquando, debilissima ip-
sis febricula existit, minimeq; sunt stitulosi: & quod
ad hæc uel maximum signum est, pulsus difficulter
mouetur, minimus & tardissimus præter solitum
morem existens. Horum itaque curatione suscepta,
calefacientia, incisua, & repurgantia intrinsecus & ex-
trinsecus offeremus: & primum quidem à simplicio-
ribus incipiemus. Clysteri ergo consueto aluum à
stercoribus repurgabimus: deinde etiam efficaciori
utemur ex decoctione calaminthæ, aliquando cen-
tauræ, mellisq; plurimo ac nitro & oleo. Colocyn-
this autem in his quod ualde stomacho aduersetur
deuitanda. Post alui euacuationem rutam & anethum
in oleo decoquemus, & ex eis q̄ plurimum fovebis-
mus affectos locos: lanas etiam oleo madefactas im-
ponemus. In potu dabimus aquam mullam, in qua

O C T A V V S.

469

hyssopum, aut pulegiū, iris, caricæ plurimæ sint des-
cocta. Succum etiam ptisanæ tenuissimum exhibe-
bimus cum melle, quo inde uenter leniter subduca-
tur. Eclegma autem ipsis commodum huiusmodi
est. Seminis urticæ, hyssopi, iridis, nucum pinearum,
amygdalarum amararum, singulorum æ quales par-
tes, modico pipere adiecto, optimo melle despu-
mato excipe, ac inde ad summum cochlearium unū ies-
ianis præbe: deinde interstitio facto, exhibe aquam
mullam, ut dictum est, ac post horas duas succū ptis-
anæ: tertia deinde die ex farina ordeï, ac semine li-
ni, multoq; fœno græco cataplasma imponatur: adif-
ciamus etiam sinapi tritum, & lauri baccas, ac parū
nitri, & ex liquidis oleum rutaceum, aut cyprinum,
aut anethinum. Apparandum autem est eo modo,
ut thoracem & costas comprehendat. Ablato autē
cataplasmate, thorax cerato ex butyro & terebinthi-
na, œsypoq; liquido, & cera, taurino adipe, ac iride,
& qualibus portionibus acceptis contegatur. Aliqua-
do etiam ex medulla ceruina, & oleo cyprino. Sul-
phur quoque uiuum cerato liquefacto insarciendum.
Stomacho uero lanam conuolutam, unguento nar-
dino ac modico uino madefacta imponemus, eiq;
incumbere semper sinemus. In his uero quibus sus-
focationis periculum imminet, uomitoris ad angis-
nam descriptis confidenter utemur, & maxime eo
quod ex laterio, sinapi ac nitro constat, primum, qui-
dem ipsum cum oleo, & pauco melle quàm peni-
tissime illinendo: deinde etiam bibendum, quem ad
modum illic diximus exhibebimus. Assidue etiam
aquam mullam absorbendam præbebimus, in qua
hyssopum est decoctum. Porro humoribus dissolu-
tis reiectare eos incipient, & tussis in eis augetur:
quare antidotum isotheum appellatam tunc eis an-
te somnum exhibebimus, nucis auellanæ magnitu-

S E R M O

dine ex aqua mulla. Somnum enim dulcem infert,
 & humores quo facile sursum efferantur præparat,
 ac tussim sedat, doloresq; dispergit. Est autem su-
 pra ad tussim descripta. Quando uero etiam uenter
 eis non bene excernit, mastiche tenuissime trita scrupu-
 lorum nouem pondere cum aqua tepida aut lac-
 tui teporis bibenda offeratur, deinde amygdalæ
 amaræ decorticatæ tritæ ex melle præbeantur de-
 lingendæ, & aqua calida post eorum sumptionem
 absorbenda. Feliciter autem procedente curatio-
 ne, & columbarum pullos in cibo offeremus, cum
 porro capitato cotto, anethoq; & oleo, modico sa-
 le & pipere adiecto. Vinum bibant fuluum, uetus,
 mediocri mensura. Atqui eclegma prædictum ex le-
 mine uidelicet urticæ quotidie ieiunis præbeimus.
 Ante somnum uero isotheum antidotum alternis
 aut singulis diebus, donec ab omnibus molestiis æ-
 gri liberentur. Ceratum autem quod pectori adhi-
 betur singulis diebus renouetur. Et siquidem uenter
 adstrictus sit, mastiche cum amygdalis & melle præ-
 beatur. Eclegma Galeni, ad diuturnum pectoris
 dolorem citra febrem. Fœnum græcum aqua
 macerato, deinde decoquito & prima aqua diffusa,
 & palmarum pinguium carne adiecta rursus coqui-
 to, ac exprimito succum: quem deinde melle lar-
 gius permixtum rursus ad prunas decoquito, do-
 nec ad mediocrem spissitudinem redigatur: & ex
 hoc multo ante reliquum cibum tempore delingen-
 dum exhibeto.

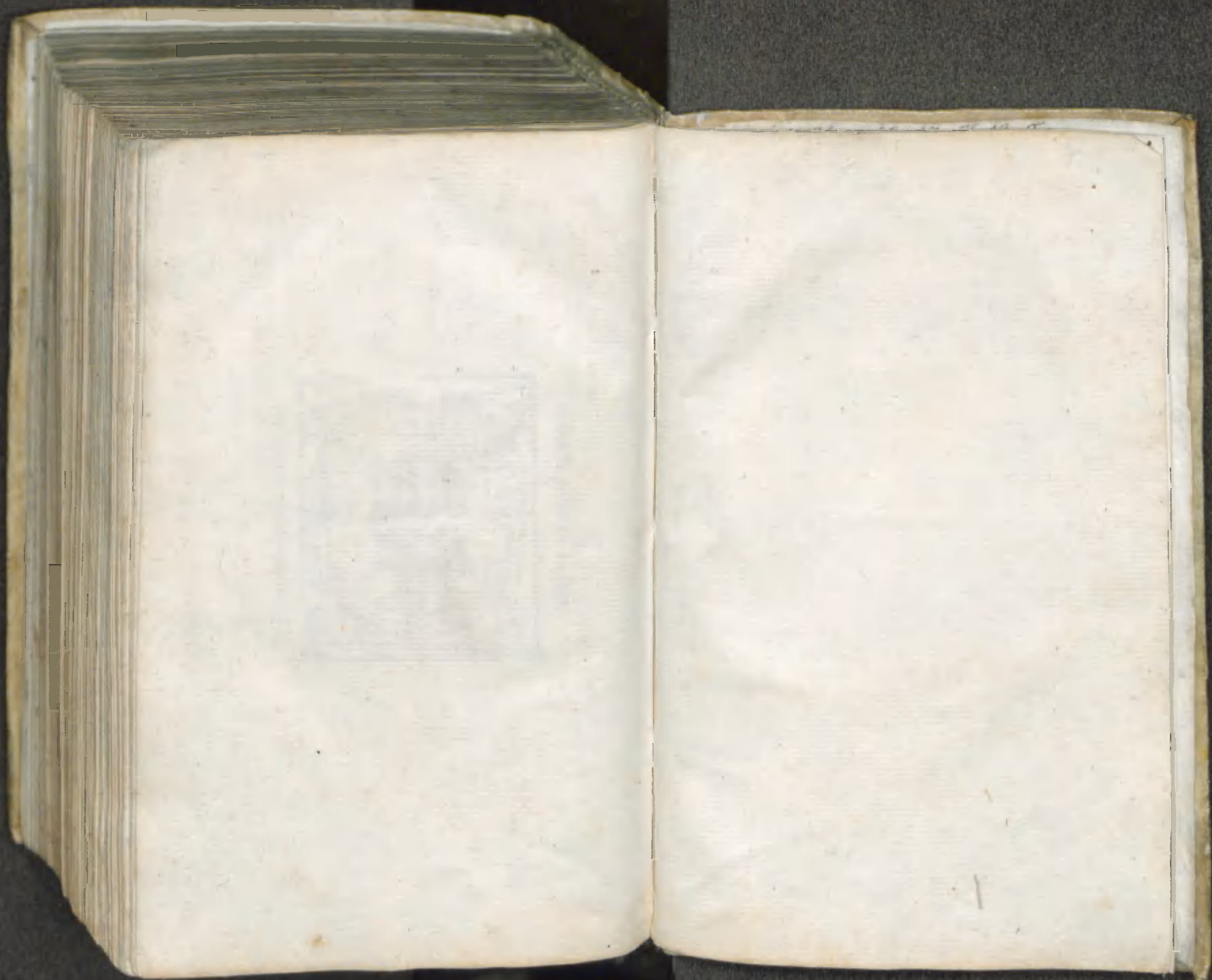
OCTAVI SERMONIS AETII
 F I N I S.

Ne Aetii opus in enchiridii for-
 mam redactum nimis exeresceret, in
 duos tomos secuimus: utq; facilius
 esset inuentio eorum quæ quisq; quæ-
 reret, dimissis tetrabiblis à nun-
 quam satis laudato Cornario intro-
 ductis, priorem ordinem secuti sumus,
 atque octo sermonibus primum to-
 mum absoluimus, subinde secundum
 totidem finiemus.

• TALL 10723300 2010001 201. 1010001 0 11.

Concordia parua rei crescant.

epist. coll. 17. ff. 13. To.

23 ll.

25 -

Y

1920:4605